with 6 foldin[g]
pp. 97-104

t'Amsterdam. By JAN ten HOORN. Boekverkoper over t'oude Heerelogement 1689

VOYAGIE

DOOR

ITALIEN, DALMATIEN, GRIECKENLAND, en de LEVANT.

Gedaan in de Jaren 1675. en 1676.

Door den HEER

JACOB SPON,

Doctor in de Medecijne tot Lion.

EN

GEORGIUS WHELER,

Engelſch Edelman.

Een Werck waar in de gantſche gelegenheid deezer Landen, ten aanzien van der zelver Aart, Inwoonders, wijze van Regeering, Zeeden der Volcken, Overblijfzels, &c. Door veele Oude en Nieuwe Hiſtorien opgehelderd, naauwkeurig beſchreeven, en meeſt alle de Plaatzen, door de glorierijcke Wapenen der Venetiaanen verovert, vertoont worden.

Met Figuuren verſien.

t' Amſterdam, by JAN TEN HOORN, Boekverkooper over 't Oude Heeren-Logement, in de Hiſtori-Schrijver. 1689.

DE DRUKKER

Aan den

LEEZER.

WY geeven u hier de vermaerde Reis van de Heeren JACOB SPON en GEORG WHELER, door hen gedaan in de Jaaren *1675.* en *1676.* een Werck 't geen in ſijn eigen taal, zijnde de Franſche, by alle Geleerden, vvelcke kennis van de zelve hebben, in een uitſteeckende achting is, tot zo verre dat het in 't algemeen boven alle de geenen van dien aart geſteld word. Doch dewijl deſe taal, hoe gemeen zy oock magh vveeſen, echter van veelen gantſch niet, en van anderen niet ten vollen verſtaan werd, en dat de ſulcken derhalven van een zo nutte leezing verſteecken ſouden zijn; hebben wy het ſelve in de Nederduitſche doen overbrengen, met al de zuiverheid en naauwkeurigheid welcke het mogelijck is tot een diergelijcken arbeid aan te wenden: niet twijfelende, of wy ſullen het Gemeen daar een ſeer aangenaamen dienſt mee hebben gedaan. Want zo 'er ooit iets in 't licht is gekomen, waar af men kon ſeggen dat het alle de vereiſchte netheden had, 't is zekerlijck het tegenwoordige Werck van den Heer

SPON, die zijnde een Man van een zonderlinge geleerdheid, en daar voor van al de Wereld erkend, zijn achtbaarheid beantwoord heeft met aanmerckingen over de dingen te maacken, welcke zo vernuftigh als ongemeen zijn, en niet konnen laaten een diepe verwonderingh in den geeſt der opmerckende Leezers te veroorzaacken.

Men heeft ons van tijd tot tijd veele Reisbeſchryvingen door de Levant gegeeven, en onder de zelven eenigen die zeer naauwkeurigh zijn: maar niemand heeft tot noch toe, op dat ick andere dingen voorby gaa, met zulck een netheid geſproocken van Grieckenland, eertijdts zo vermaard wegens de voortreffelijcke Weetenſchappen en vindingh van zo veel nutte dingen als hun geboorte aan deze doorluchtige Moeder verſchuldigd zijn; doch tegenwoordigh naauwelijcks aanmerkelijk dan om d'overblijfſelen en puinhoopen van die beruchte Gebouwen daar d'Oude Auteurs met zulck een grootsheid af geſproocken hebben: om de welcken behoorlijck te verſtaan (want tot noch toe heeft men zulcks op de berichten der andere Reizigers niet konnen doen) nooit een zo dienſtigh Werck aan den dagh is gekomen, als 't geen wy u tegenwoordigh in onze taal komen aanbieden. 't Zy verre dat wy hier uit baatzucht zo hoogh zouden opgeeven; 't getuigenis

nis eener menigte van geleerde Lieden uit verſcheidene Landen heeft den Heer SPON genoegſaam bekend gemaackt om aan deze vvaarheid niet te twijfelen: en vvy durven ons verzekeren, dat oock onze Landtsgenooten danckbaarheid genoegh zullen hebben om de zelve t'ondertekenen.

Niet kwalijck zal hier oock te pas komen, tot een beter verſtand van den ſtaat der tegenwoordige zaacken, de naauwkeurige beſchrijving vvelcke den Auteur geeft van de Plaatſen die ſedert den alsnoch duurenden Oorlog tuſſchen de Chriſtenen en de Turcken door de Venetiaanſche Wapenen op die Ongeloovigen veroverd zijn, en noch dagelijcks worden: waar door men dan, indien het den Almogenden God belieft zijne verdere zegen daar toe te verleenen, noch eenmaal die vermaarde Landen zou konnen zien herbloeyen, indien niet gelijck voorheen, ten minſten voor een gedeelte, ende die arme Lieden verloſt van het Ottomanniſche jock daar zy ſedert zo veel Jaaren onder zuchten.

Eindelijck zal de Leezer hier oock in vinden de *Aanmerckingen over de Vloed en Ebbe van den Euripus*, een zaack die den Geleerden van alle de eeuwen de herſſenen verhet heeft. Deſe Aanmerckingen ſijn niet van den Auteur ſelve, doch echter van hem zo waardigh

geacht,

geacht, dat hy ſe in ſijn Werck gelijſd heeft; en buiten twijfel ſullen ſe een groot vernoegen geeven aan de geenen, die ſe met aandacht ſullen leeſen en betrachten. Gebruickt dit dan tot uw vermaack en voordeel, en verwacht geſtadig iets curieus van d'eene of d'andere ſtoffe uit de Winckel van

UE. Toegenegen Dienaar

JAN TEN HOORN.

Nauw-

Nauwkeurige REYSE, DOOR ITALIEN, DALMATIEN, GRIECKENLANDT ENDE DE LEVANT;

Door

JACOB SPON, ENDE GEORG WHELER, Engelsche Edelen.

HET I. DEEL.

EERSTE BOECK.

Reyse door Provence ende Italien.

DE Heer Vaillant, Antiquarius ofte Opsichter over het Cabinet van de oude rariteyten des Coninghs, reisde in het begin van de maendt October 1674. door de Stadt Lyon, in voornemen van na Italien te gaen, en dat door ordre van de Heer Colbert, om het gesepde Cabinet van sijne Majesteyt te verrijcken ende vercieren met de Antiquiteyten ende Medalien ofte oude Penningen, die hy in sijne Voyagie soude konnen machtigh werden. Door dien ick nu de eere hadde van hem te kennen, seyde ick hem in vertrouwtheyt dat ick voorgenomen hadde de selve Reyse te doen; Hy my daer op betuygd hebbende dat mijn geselschap hem niet onaengenaem soude wesen, beloofde ick hem dat ick hem te Marseille soude by-komen, om t' samen scheep

Den Autheur krijght gelegentheyt, tot geselschap op sijne voorgenome reyse.

te gaen / door dien eenighe van mijne huyſſchelijcke ſaecken my ver-plichten om door Creſt, in het Dauphiné gelegen / te trecken / dat buy-ten den gewoonlijcken wegh van Provence is.

Hy vertreckt van *Lyon*.

Om hem niet te doen wachten vertrock ick voor hem van Lyon, ende begaf my te Valence, ſonder te Vienne ofte te Tournon ſtil te blij-ven; vermits ick daer niet te verrichten hadde.

Hy komt te *Valence* ende beſchrijft de ſeldtſaemheden daer van.

Ick ſal den Leſer hier in den beginne ſegghen / dat mijn voornemen niet is een exacte ende nette beſchrijvinge van de Steden ende Plaetſen / door dewelcke mijnen wegh gevallen is / te maecken / men vindt ſulx genoegh in de boecken van andere Reyſighers / ende / by gevolgh / kan dit den Leſer weynigh genoeghen in de mijne doen hebben. Ick ſal al-leen verhaelen het geene ick in deſelve meeſt aenmerckens-waerdigh ge-ſien hebbe / ende dat / mogelijck / die geene / die minder naeukeurigh ſijn geweeſt dan ick / niet hebben beſchreven.

Ick ſach dan / in het Clooſter van de Jacobijnen te Valence, de af-beeldinghe van het geraemte van een Reus / het welcke men dichte daer omtrent aen de andere ſyde van de Reviere de Rône in het landt van Vivaretz hadde gevonden. Men heeft eenighe gebeenten van het ſelve in het Cabinet der Seldtſaemheden des Coninx gebraght / ende men toont / in het Clooſter van St. Rufuis, noch eenighe andere / welcke van een onmaetelijcke grootte zijn. Seecker Canonick toonde my een tandt / die tweemaelen dicker dan een duym was / ende hy hieldt ſtaende dat die van een Reus was gekomen. Maer ick derve verſeeckeren dat die van elpenbeen ofte van een Olyfants tandt was gemaeckt / om datmen die met ſchubachtige gedeelten kan van malkanderen lichten.

Dwaes ge-loov omtrent de Reuſen.

Men is met het dwaſe gevoelen / omtrent de geraemten der Reuſen / noch veel meer te Soyons ende te Charmes ingenomen. Dit ſijn twee Dorpen dichte by Valence, aen de andere ſyde van de Rône, gelegen / ende ick ginck daer heenen om eenighe Antiquiteyten / van dewelcke men my geſprooken hadde / te ſien. Men toonde my daer van die groote gebeenten / ende in het veldt ſach ick ſteenen van de grootte / by nae / van onſe Molen-ſteenen / met een gat in het midden; De een-voudighe Luyden van dat landt ſeyden / dat de Vrouwen van voor-genoemde Reuſen / ſich van deſelve bedienden / ende die aen het eynde van haere ſpin-kloſſen hinghen.

Beſchryvinge van een out Graf.

Dichte by het Dorp Charmes klom ick op den top van een kleynen bergh / om aldaer een oudt Graf te beſien / men ſeyde my doenmaels dat noch opt yemandt het opſchrift van het ſelve hadde konnen leſen. Het volck / dat met een blinde Godtsdienſtigheydt ingenomen is / be-geeft ſich dickmaelen in Bedevaerdt tot het ſelve / achtende dat het dat van een onbekende Heyligh is. Ick konde evenwel geheel geene teec-kenen des Chriſtendoms aen het ſelve beſpeuren / gelijck daer ſijn de teeckenen des Cruyces / de afbeeldinghen des Bybels ofte van de Al-pha ende Omega. Van tien veerſen die in het ſelve gehouwen zijn kon-de

de ick 'er maer twee geheel lesen / die my scheenen / ten tijde dat het Heydendom de overhandt hadde gemaeckt te zijn / ende de tijdt / welcke alles vernieldt / heeft de naem / van die geene die men daer begraven hadde / t' eenemael doen vergaen.

Als ick weder te Valence gekeert was / meende men my ten hooghsten te verplichten door het vertoonen van een andere oude Tombe / welcke men acht die van de Keyserinne Justina te wesen / om datmen boven aen deselve leest D. JUSTINA M. Dese woorden leght Golniz in sijn Reysboeck seer qualijck uyt. *Diva Justina Mater*, in plaetse van *Diis Manibus Justina*: want de eerste ende de laetste letter hooren by malkanderen / sijnde die groter dan die van het middelste woordt. Sy beduyden datmen de Justina, voor dewelcke dit graf gemaeckt was / aen de Goden / *Manes*, ofte onderaerdtsche genaemt / beval. Soo men my vraeght waerom men niet dan haeren enckelen naem daer op hadde gehouden / soo sal ick antwoorden dat sy niet dan een kleyne jonghe Dochter / van ouders van weynigh aensien was. Ick segghe dit niet sonder redenen / door dien de Tombe kleyn ende sonder eenigh verciersel is / ende daer door gelijckt die niet nae die van de Vrou van een Keyser / welcke men soo armelijck niet soude begraven hebben / als selfs het Graf daer toe al groot genoegh hadde geweest. Voeght hier by / dat Justina sijnde eene Christene Keyserinne geweest / de Onderaerdtsche Goden in haer Graf-schrift niet te passe quamen.

Beschryvinge ende uytlegginge van het opschrift van een ander.

Men vertoonde my oock / besyden de poorte van St. Felix, een ronde Toorn / die boven in de lucht verre over de breedte van sijne fundamenten / aen de eene syde over-hingh / soodaenigh / datmen / wanneer men aen den voet van deselve staet / voor den reghen / door dat overhangen / beschut is. Sommige geloven dat dit voor een Meester-stuck in de Bouwkonst ofte Architecture moet gehouden werden / als de overhanghende Toorn van Pisa ende die van Bologne, met dewelcke sy evenwel noch in grootte noch in konst niet te vergelijcken is. Het gemeene Volck / by het welcke haest altoos / het geene haer begrip te boven gaet / voor een miracul ofte wonderdaet gehouden werdt / seght dat die Toorn sich soo voor over neyghde / om St. Felix ende twee andere Martelaeren te eeren / als sy in de Stadt quaemen / als willende sich voor haer neder-werpen.

Hellende Toorn te Valence.

Het is vorders sulx dat Valence sijnen naem niet heeft gekreghen van den Keyser Valentinianus, soo als wel eenige geschreven hebben; want Ptolomeus, die ten tijden van Trajanus ende Hadrianus heeft geleeft / maeckt daer al gewagh van onder den naem van Valentia Colonia, ende ick hebbe een schoone inscriptie doen drucken / die sedert weynigh tijdts te Die gevonden / ende ten tijden des Keysers Philippi gemaeckt is / in dewelcke dese Stadt mede soo genaemt werdt.

Dwaelinghe omtrent de naems-oorspronck van *Valence*.

Crest is niet dan een kleyne Stadt / vier uyren van Valence gele-

Beschryvinge van *Crest*. ghen / ende was in den beginne niet dan een Casteel op de Frontieren van de Graven van Diois ende Valentinois; men leest dickmaels van den Toorn van Crest, in de boecken die ons de verschillen / tusschen die Graeven ende de Dauphins van het Viennois voorgevallen / verhaelen. Ick vonde aldaer op de mueren van de Cathedrale ofte Hooft-Kercke eene Inscriptie van het jaer 1188. in dewelcke gewagh werdt gemaeckt van een van die oude Graeven Aymar de Poictiers, ofte Ademarus de Pictavis, genaemt / ende noch een andere die een weynigh jongher was / van seeckere Petrus Bisschop van Die. In de eerste van die Inscriptien werdt die Stadt Crista genaemt / ende in de andere Crestum; Doch in de Pancharten ende oude brieven van die Stadt vindtmen den naem van Crista Arnaudi, ogenschijnlijck nae een van haere Heeren Arnoldus genaemt. Sy is gelegen op den top die aen het eynde van seecker geberghte staet / het welcke sich uytstreckt van Grenoble af tot aen Crest toe. Ick verwonderde my dat ick aen de poorten van de Stadt de waepenen van den Prince van Monaco sagh; Doch mijne verwonderinghe hielde op wanneermen my seyde dat de Coningh aen geseyden Prince de Inkomsten van Crest, Valence, Chabueil, Grame ende Montelimar gegeven hadde.

Beschryvinge van *Montelimar*. Montelimar werdt Montilium in een oude Inscriptie van het jaer van 1198. genaemt. Dese Inscriptie behelst anders niet dan eene guytschheldinghe ofte exemptie van rechten / imposten ende schattinghen / aen die van die Stadt toegestaen door twee Heeren die doenmaels de Souverainiteyt van die Stadt besaeten / Gerald Aymar ende Lambert genaemt. De eerste was Marck-Graef van Marseille, ende men vindt te Aix in Provence een ouden brief in het jaer 1213. behelsende een huwelijx belofte tusschen sijne Dochter Edeliarde, ende Bertrand de Baux, Heere van Meirarguas. Montelimar is met een Casteel ofte Fortresse voorsien / maer men houdt daer de handt niet aen / ende daer door is dit seer vervallen; mogelijck was dat / in die tijden / een van de considerabelste plaetsen van die kleyne Heeren. Van Montelimar quam ick te Orange.

Den Autheur komt te *Orange* ende beschrijft de antiquiteyten van die Stadt. In dese Stadt sijn verscheyde aenmerckens-waerdighe antiquiteyten / onder deselve is een Arcus Triumphalis ofte Triumph-boogh / welcke wel meriteert dat men dis met aendacht beschouwe. De Trophëen van Marius ende Catulus welcke men in deselve siet uytgehouwen / sullen eeuwighe gedenckteeckenen sijn van de overwinninghen door die Heeren op de Cimbri bevochten / van dewelcke 'er tweemaelen hondert-duysent op de plaetse verslaeghen wierden / boven noch tachtigh-duysent gevangenen / volgens het geene Eutropius daer van schrijft. Binnen geheel Romen is geen Triumph-boogh van diergelijcke grootte en heerlijckheydt. Men siet in deselve een oneyndigh getal van waepenen van verscheydene Natien op malkanderen gehoopt / ende eenige gevangene Coningen. Mogelijck heeft men 'er te Romen geene

ne soo prachtigh ende groot derven maecken / uyt vreese van de murmureringhen des volx ende van den nijdt der Groten. Wat 'er van sy de Triumph-boghen van Titus, van Trajanus ende van Gallienus; en komen niet over een met de Overwinningen van de eerste / met de Conquesten van de tweede / ende met den hoogmoedt van den laetsten. De naemen van die twee Borgemeesters kan men noch ten halven sien in een van de steenen van die boogh. Aen de eene sijde siet men het triumpherende Romen / sijnde met straelen rondt om het hooft afgebeeldt / om daer door te kennen te geven / dat die Stadt het gebiedt voerdde op alle plaetsen des Aerdt-bodems die door de sonne verlicht werden. In een ander gedeelte van de Triumph-boogh siet men de afbeeldinge van de Pythomissa ofte Goddelijcke waersegster Martha, houdende een vinger in een van haere ooren. Marius plaght haer groote eere te bewijsen / ende leydde haer altoos mede in sijne legers/ op dat sy hem altoos soude voorsegghen of sijne aenslaeghen wel ofte quaelijck gelucken souden. Binnen Orange is mede een groote oude Romeynsche Renbane ofte Circus, ende een vloer die uyt Mosaïsch werck bestaet / in een beneden-kaemer van een particulier huys / in deselve siet men seer natuerlijck afgebeeldt een kat die een rat tusschen haere tanden houdt / het welcke / in die tijden / buyten twijffel / mede sijne heymelijcke beduydenisse hadde.

Hy vertrekt van Orange en komt tot Aix.

Uyt Orange vertreckende passeerde ick de kleyne Reviere de Lorgue, die nergens door gedenckwaerdigh is / als alleen om dat den soo beroemden Petrarcha omtrent haer gewoondt heeft; Aldaer was het dat hy die schoone verssen maeckte die als een wonder-werck / in sijne eeuwe / wierden aengesien; Men seght in der waerheydt / dat men / wanneer men deselve / tot de plaetse van haer oorspronck toe / opgaet/ plaetsen vind die wonderlijcke inblaesinghen geven / ende den Poëtischen aeder seer sterck doen vloeyen. Door dien ick mijn werck van dat slagh van studien niet maecke soo vervolghde ick mijnen wegh / ende ick quam / door Cavaillon, Tort, Lambese, en St. Canal, te Aix de Hooft-stadt van Provence.

Oorsprong van den Latijnschen naem van Aix.

Aix wierde / in vorighe tijden *Aquæ sextiæ* genaemt / om dat 'er warme waeteren ofte Baeden waeren / van de welcke Strabo getuygt dat die / te sijnen tijde / by nae kout ofte koel waeren geworden; sy sijn doch evenwel nu noch laeuw / maer in geene achtinghe / ende sy doen geen dienst dan aen de Ververs / die dat gedeelte van de Stadt bewonen / en men toonde my de selve in haer quartier. Seecker Romeynsch Heer (Sextius genaemt / hadde daer een Colonie / ofte een hoop Romeynsche Borgers / genegen om buyten 's lants te woonen / gevoerdt / ende bewoghen sich daer neder te slaen / ende dat gaf aen die Stadt haren tweeden naem. Dese Stadt is een van de best betimmerde van geheel Vranckrijck / ende alle de huysen die in dat gedeelte van de Stadt staen welcke men hen Cours noemt / sijn alle als

Paleysen / de bouw-kunst ofte Architecture is in de selve veel beter waergenomen als in die van het Cours ofte spanceer-plaetsen van Marseille, welcke doch evenwel uytterlijck heerlijcker schijnen dan die van Aix.

Rariteyten in het Cabinet van de *H. Lauthier.*

Het Cabinet van de Hr. Lauthier streckt tot een cieraet van geheel die Stadt. In het selve siet men uytnemende ende verwonderens-waerdighe kleyne wercken van de oude Graveurs ofte Snijders in kostelijcke gesteenten; onder andere een Bacchus Feest gesneden op een steen Eliotropus, die ovaelsche wijse geslepen ende niet grooter dan een stuck van vijftien stuyvers oft een quart d'écu is. Dit is een juweel dat met geen gelt kan betaelt werden. Hy heeft oock een wijnoogst / die op een schone Carniole gegraveert is / deselve is niet groter dan een naegel van een vinger / ende des niet tegenstaende / siet men op deselve vijftien personen / ende vijf ende dertigh afbeeldingen van wercktuygen / vaeten / ende andere diergelijcke verscheydene dinghen. Noch is daer een verbeeldinghe van het hooft van Marcellus op een Corvalijn-steen / ende een Solon op een Amethyst / gesneden door Dioscorides, de beste Graveerder van alle die den Keyser Augustus een jaerlijx tractament toeleyde om in sijn dienst te blijven. In het korte die Heer heeft eene versaemelinge / die een yder doet verbaest staen / gemaeckt van Onycen, van Agathen, van Carniolen, van Jaspes, van Sardoinen ende van Hyacinthen, alle door de vermaertste oude Graveerders soo innewaerts als buytenwaerts gesneden. Hy heeft daer oock seldtsaeme Zee-schulpen ende Koorn-goedt / oude Romeynsche ende Griecksche vaten / Medalien / statuen ofte beelden / ende veele andere aerdigheden / welcke / te gelijck / het oogh ende de siele verlustigen.

Van dat van de *H. Borelli.*

De Heer Borelli heeft raere oude schilderyen / vreemde dinghen door de naeture voort-gebraght / Medalien van goudt / ende oude Inscriptien. Hy bewaert het geraemte van een Cyclops ofte Een-oogh. Het is evenwel niet van een van die geene die de Gesellen van Ulysses opaeten / van dewelcke hy een het ooghe dorste uytsteecken / met een lange / aen het eynde / brandende stock / soo als Homerus hem sulx selfs doet verhaelen. Die geene van dewelcke dit geraemte was genomen / hadde niet dan een kindt geweest / sijnde met een oogh midden in het voorhooft geboren / even als de oude ons die Monsters beschreven hebben.

Den Autheur besiet de *Manuscripta* ofte ongedrukte wercken van *Peireskius.*

Alle dese seldtsaemheden souden my evenwel soo langhe te Aix niet opgehouden hebben / hadden aldaer de geschrevene ende noch ongedruckte boecken van de Hr. Peireskius niet geweest / hebbende ick een stercke begeerte om die te moghen doorblaederen. Dese onvermoeyelijcke mensche hadde omtrent hondert van die soorte naegelaten / welcke alle door hem ofte door sijne Secretarisen ofte Clerquen geschreven waren; Een gedeelte van deselve is in handen van sijn Erfgenaem. De Heer

Heer Sibon heeft 'er tien tot sijnent / hy is een seer verplichtend' ende minnelijck Heer / hebbende hy oock een Cabinet vervuldt met een oneyndigh getal van raeriteyten / als graveer-werck / medailles ende andere oude stucken. Een van die geschrevene ende noch niet gedruckte boecken handelen van de maeten ende gewighten der ouden. Een ander spreeckt niet dan van geslaghtreeckeninghen ofte Genealogien. Twee sijn 'er die niet spreecken dan van de Oostersche Taelen / ende twee andere van oude Inscriptien / ende dat waren die geene die ick soghte / ende in dewelcke ick de beste smaeck vondt. De Heer Silon liet my toe uyt de selve te trecken het geene ick wilde. Ick vondt 'er meer dan drie hondert in die noch noyt gedruckt sijn geweest / ende onder andere eene die seer curieus ofte naeukeurig was / ende het geheught my / naederhandt in Italien / eenighe overblijffels van deselve gesien te hebben.

Sy schijnt my soo seldtsaem / dat ick meene / dat ick den Leser daer van iets moet seggen / het is eene Inscriptie die de namen van veele peerden behelst / nevens het getal der Overwinningen die sy behaeldt hadden. Men kan nu sien of die naemen overeenkomste hebben met die geene welcke onse Peerde-berijders ofte Picqueurs / jegenwoordigh / in Vranckrijck / aen de peerden geven. Siet hier de voornaemste die in het Francoysche konnen overgeset werden. De Pegasus ofte het Vliegende paert / de Loper / de Mussche / de Wolf / de Vrolijcke / de Geappelde / den Arendt / de Moordenaer / d' Emeraude / de Cedere / de Kenstenlijcke / de Satyr / de Luypaerdt / den Rover / de Dedalus ofte Vliegende-man / den Schutter / de Boogh / de Schicht / de Roof-vogel / de Creeft / de Spinne / de Nette / de Poignaert / de Romein / de Ajax, de Vrye / de Onnosele / de Overwinner / de Hairige / de Listighe / de Argus ofte de Hondert-ogighe / ende de Arion. Wat het landt belanght daer dese Peerden uytgevoerdt ofte gebooren waeren / de meeste quaemen uyt Africa, ende hier door sien wy dat men al in oude tijden de Barbarische Peerden in grote achtinghe heeft gehadt. De andere quaemen uyt Spaignien / uyt Mauritanien, uyt Cyrene, ende uyt het landt der Gaulen ofte oude Francoysen. Ick moete hier evenwel / ten propooste van de peerden / seggen / dat ick niet konde vernemen waer het Graf-schrift van Borysthenes / die kloecken loper van den Keyser Hadrianus, vervaeren was. Het selve was te Nice gevonden / ende men hadde het te Aix gebraght / ten huyse van de Heer Peireskius.

Voorbeeldt van eene Inscriptie, maeckende gewagh van eenige Peerden, ende van de overwinningen door haer behaelt.

Gelijck nu de Graf-schriften der Beesten geheel wat seldtsaems zijn / soo moeten sy oock eenighe aerdighe uytdruckingen in sich hebben die haer betrachten waerdigh maecken / men leest 'er eene te Genua in het Paleys van den Prince Doria, dat voor een van sijne honden gesteld is / ende op eene genoeghsaeme aengenaeme wijse gemaeckt; maer ick hebbe niet aerdigers gesien als die van een Nachtegael / welcke ge-

houwen

houwerk is in een out marmore vat van die soorte die de Romeynen Urna noemdden / ende in dewelcke sy de assen van de lijcken die sy verbrandt hadden plachten op te sluyten / ende welcke te sien is in het Paleys van den Cardinael de Maximus.

Geluck des Autheurs in het verblijven te *Aix*.

Het verblijf dat ick te Aix deede / braght my groter geluck toe dan ick wel gedaght hadde / door dien sulx oorsaecke was dat ick niet tijdelijck genoegh te Marseille quam / om my met de Hr. Vaillant te embarqueren / met dewelcke ick / in sulcken gevalle / buyten twijffel / in een ende het selve ongeluck soude hebben ingewickelt geweest ; Door dien hy / nevens noch twintigh andere Francoysen / sich op een Barque van Livorno begeven hebbende / door de Zee-Rovers genomen wierde soo wel als alle die Franschen / die nae Romen trocken om de openinghe van het Jubel-jaer te sien. Ick hope dat de digressie die ick hier gae maecken / hoewel die taemelijck langh sal zijn / den Leser niet mishaeghen sal / ende dat hy / met vermaeck / het verhael van eene Historie / die in alle omstandigheden aenmerckens-waerdigh is / sal aenhooren / welche de Hr. Vaillant my selve / sedert sijne wederkomste / verhaeldt heeft.

Historie van de Hr. Vaillant die van een Algiersche Rover genomen werdt.

De Rover die haer nam was van Algiers, welcke Stadt doenmaels met ons in Vrede was. Onse Franschen beelden sich in dat men haer te lande soude setten / gelijck men sulx in andere diergelijcke voorvallen gedaen hadde / maer de Reys ofte Capiteyn / Mero-morto genaemt / ontschuldighde sich dieshalven / daer door dat hy te verre van Vranckrijck ende Italien was / ende dat hy niet meer mondtkosten binnen Scheeps-boordt hadde / dan hem van noden waeren om weder tot Algiers te konnen komen. Men genoeghde sich met haer te betasten ende haere kleederen te doorsoecken / doende haer met eenen / nae aenteeckeninghe / ende het maecken van een inventaris / overgeven het gelt dat sy hadden / seggende ondertusschen tot haer ; *Bona pace, Francesi,* sonder haer van slavernye te spreecken.

Hy werdt te Algiers opgebracht ende is in gevaer van verkocht te werden.

Doe sy te Algiers gekomen waeren veranderden alle die dingen van gedaente. Den Dey ofte Coningh van dat Landt nam sijn achtste gedeelte / het welcke sijn recht is over alle slaven die van goeden prijse zijn / ende wilde sulx oock hebben ten opsichte van de Francoysen ; Hier tegens stelde sich den Ridder d'Arvieux Consul van Vranckrijk. Den Dey grondde sijn recht daer op / dat hy / driemaelen aen sijn Alderchristelijckste Majesteyt geschreven hebbende / om acht Algiersche slaeven te hebben / die op de Fransche Galeyen saeten / men hem die niet hadde te rugge gesonden / ende daerom wilde hy de Francoysen verkopen / om voor het gelt dat van haer komen soude / die acht Turcken te verlossen.

De Fransche Consul stelt sich krachtelijck daer tegens.

Den Franschen Consul stelde sich seer krachtelijck hier tegens / segghende dat hy sich selve liever wilde verkopen / dan te lijden dat sy verkocht wierden / ende dat hy dat gelt soude geven om de verkochte

te

te lossen / eer hy wilde aensien dat sy tot slaeven gemaeckt wierden; daer by voegende / dat / daer door / de Vrede soude verbrooken werden. Als evenwel den Dey in sijn voornemen volharde ende daer van niet wilde afwijcken / sloegh hem M. le Vacker een daer gesondene Pater voor / datmen haer in bewaerder handt stellen soude / ter tijdt ende wijle toe men antwoordt uyt Vranckrijck bekomen soude hebben. Dese voorslagh nam den Dey aen / onder bedingh / dat hy haer de kost niet soude behoeven te versorghen. Hier op wierden onse Franschen in de Banno ofte het Slaeven-huys van den Col gebraght. De Fransche Consul gaf haer daer een rijcks-daelder daeghs voor haere verteeringhe / tot in de Maendt van Februarius toe / als wanneer 'er brieven van den Coningh van Vranckrijck quaemen / in dewelcke hy beloofde de Turcken wederom te stueren / mits datmen de Francoysen te rugghe sondt ende op vrye voeten stelde. Dat door den Consul belet werdt.

Den Dey konde niet verstaen om ons volck eerst te ontslaen / ende daer door de eerste schreede te doen / ende alles datmen konde te weegh brenghen / door middel van een Renegaet, ofte verlooochenaer van het Christelijcke Gelove / die van Parijs geboortigh was / nae datmen hem de handen met vijftigh Piasters ofte rijxdaelders gesalft hadde / was / datmen de vryheydt voor de Heer Vaillant verkreegh / op dat hy de brieven van den Dey, aen den Coningh / in Vranckrijck / soude brenghen.

Des volgenden daeghs deede den Dey hem voor sich brenghen / seggende; Sijt wellkom; Voordien ick verstaen hebbe dat ghy in dienst van den Coningh van Vranckrijck zijt / soo begeere ick u te rugge te senden; Ick wenschte het selve oock ten opsichte van de andere te konnen doen / doch ick ben in dit landt soo absolut den Meester niet / als u Coningh in het sijne is / ende daerom moet ick eenighe mesures houden / aen dewelcke sijne Majesteyt niet verbonden is. Gy sult hem verseeckeren dat ick geneghen ben met hem in vriendtschap te leven / een goede correspondentie ende de Vrede met hem te onderhouden / ende ick sal u in geschrift doen geven de naemen van die van Algiers die daer gevangen zijn / op dat ghy mooght sorge draeghen / dat sy / even als ick u gedaen hebbe / in vryheydt gestelt werden. Den H. *Vaillant* raeckt eyndelijck vry.

Als nu / drie weecken hier nae / een Barque van Marseille stondt te vertrecken / wierde hy / nevens de Capiteyn van het schip dat haer genomen hadde / weder voor den Dey geroepen / deselve stelde hem weder ter handt twintigh oude goudene ende twee-hondert dito soorte silvere Medalien / welcke men in sijn Valies gevonden hadde. Hy embarqueerde sich des volgenden daeghs / vier maenden en een half nae dat hy genomen hadde geweest / laetende de andere Franschen aldaer in hope van op gelijcke wijse vry te raecken. Hy vertreckt van *Algiers*.

De Barque seyl gemaeckt hebbende / leydde / spoedighlijck / de eerste twee daeghen / een groot stuck van haeren wegh af / maer op den

B der-

Hy raeckt in gevaer van weder genomen te werden. derden riep seecker Boots-gesel / die in de mast stondt / dat hy een schip sagh dat de windt van haer hadde. De Stuerman klom daer op selve nae boven / ende bemerckte dat het een Roof-schip van Salé met eene genomene prijse was / het welcke hem dede resolveeren / om voor de windt afsteeckende / nae de Spaensche kust te vluchten.

En swelght twintig goudene Medalien in. Door dien nu de Heer Vaillant de ellende der slavernye / ende voor al van die te Salé gevangen saeten / kendde / nam hy voor iets boven gewoonlijk te doen / te weten de twintigh goude Medalien / die hy by sich hadde / in te swelghen / om daer door eenigh support in sijne aenstaende swaerigheden te hebben / die hy wel voorsach / dat aen hem / genomen werdende / souden moeten overkomen. Soo drae den Zee-rover haer / tot omtrent op een Canon-schote genaedert was / bleef hy ooch niet in gebreecke van dat sijn voornemen in het werck te stellen. De andere Passagiers ofte Reysigers waeren alle in de selve consternatie ende verslaegentheyt / door de schrickelijcke afbeeldingen / die sy / sich selve / van de slaevernye / waer mede sy / van soo nae by / gedreyght wierden / voor ooghen stelden / als wanneer een schielijck ontstaende vliegende storm haer van malkanderen scheyde / ende het Schip van Zalé van haer deede afwijcken.

Hy werdt van het gevaer verlost.

Het is licht te beseffen in wat vreughde sy haer bevonden; Doch door dien de wint geduerighlijck even ongestuymigh bleef / soo waeren sy noch niet ten eynde van haere vreese ende van een swaer gevaer / ende de Stuerman het onweder niet konnende wederstaen / door dien de windt / twee daeghen geduerende / even sterck door waeyde / quaemen sy eyndelijck op de Kuste van Catalogne, sijnde in groot pericul van op de Sandt-banchen te stranden / als wanneer haer de Spaigniaerden souden gevanghen genomen hebben / door den oorlogh / doenmaels / tusschen de twee Croonen zijnde / soo een swaere Zee-golf haer niet weder 't Zeewaerts in hadde getrocken; ende indien sy / nae het bedaeren van het we'er / die heele Kuste niet hadden langhs geseylt met een Genoueesche Vlagghe / die sy in plaetse van de Fransche op haere groote mast stelden.

Hy komt in Vranckrijck te lande.

Doch door dien een ongeluck / selden / alleen komt / ende het eene / gemeenlijck / op het andere volght / soo raeckten sy noch belemmert in de Sandt-banchen die legghen ter plaetse daer de Rône sich in de Zee ontlast / ende die men omtrent een mijle van het Dorp Sountes t'Zeewaerts in siet. Hebbende sy dan hier haere Anckers door storm verlooren / soo resolveerde de Heer Vaillant met de boot te lande te gaen / sijnde hy de vijfde van die geene die dat dorsten waegen; Het geluckte haer evenwel seer geluckelijck / ooch was 'er veel volcks op het hooft ende omtrent de Haeven / het welcke haer de rechte plaetse / om te landen / aenwees / ende de Regenten van de plaetse / modereerden sijne quarantaine, ofte veertigh-daegigh buyten blijven / op vierende-twintigh ueren / ten opsichte dat hy depéches ende brieven voor

sijne

sijne Majesteyt hadde. Hebbende hy nu onderwijlen soo veel Medalien / die hem seer swaer in de Maeghe laeghen / nedergeslickt / soo vraeghde hy daer over den raet van twee Doctoren in de Medicijnen / die hy op den weg van Avignon ontmoete. Dit voorval quam haer bysonder vreemt voor / ende sy quaemen niet over een / de een wilde dat hy purgeren / ende de andere dat hy braecken soude. In dese onseeckerheydt deede hy niet met alle / ende hy vervolghde sijnen wegh tot aen Lyons toe / alwaer hy 'er eenige van onderen quijt raeckte / dit was hem te voren te St. Vallies mede gebeurt / nae dat hy Spinagie gegeten hadde. Hy gingh ten eersten de visite aen de Hr. du Four, sijnen goeden Vriendt / afleggen / ende als hy sich met sijn ongeschooren baerdt / ende in de kleedinge van een slaev / vertoonde / was hy genoodtsaeckt / om bekent te werden / sijn naem te segghen. Nae dat sy malkanderen omhelst hadden / verhaelde hy hem alle sijne avontueren / vergetende onder andere niet het voorval van de Medalien.

Hy raeckt eenighe Medalien van onderen quijt.

De Hr. du Four die generaelijck naeukeurigh is in alle fraeye ende seldsaeme dinghen / ende die dese sijne naeukeurigheydt oeffendt door de gemeenschap van brieven die hy met alle de curieuse Personen van Europa ende Asia onderhoudt / heeft mede een schonen ende considerabilen hoop Medalien by een versaemelt. Hy vraeghde aen de Hr. Vaillant de hoedanigheyt van de sijne / ende of die in het begin van het Roomsche Rijck geslaeghen waeren / sijnde de sodanighe de swaerste. Dese liet 'er hem een van sien / hem te gelijck verseeckerende dat sy alle van de eerste Keysers waren / waer op hem de Hr. du Four seyde; Hoe is het mogelijck dat een man van verstant ende selfs een bequaem Geneesheer / even als ghy / sijne Maeghe heeft derven belasten met soo een aenmerckelijck gewichte van vijf ofte ses oncen / ende dat noch bestaende is uyt soo vast een stoffe? Ghy spreeckt / antwoorde den ander / even als een Persoon die op sijn gemack in sijn Cabinet sit / ende de ongemacken van de slaevernye niet dan van honderd mijlen weeghs beschout. Hadt ghy in mijne plaetse gheweest / ghy soudt mogelijck niet alleen de Medalien / maer oock mogelijck selfs de Barque / soo het in uwe macht geweest hadde / ingeswolgen hebben / om de bitterheydt / van het / op sodaenigh een wijse / gevaughen te sitten / te versoeten.

De Hr. Du Four, die te dier tijde / vijf Medalien / hem door sijn vriendt vertoont / gekocht hadde / accordeerde noch met hem over den prijs van een goude penningh van den Keyser Otho geslaegen was / als mede van eenighe andere die hy noch in het lichaem hadde; Dit was een koophandel / van welk gelijck mogelijck noyt gesprooken is; De Hr. Vaillant stondt die te meer toe om de seldtsaemheydt van het voorval / ende hebbende afscheydt van hem genomen / resolveerde hy / des volgenden daeghs / met de Carosse te vertrecken / doch hy

Seldtsaeme Koophandel.

raeckte die alle / door geluck / gwijdt / eer hy sich daer in begaf / ende stelde deselve den koper ter handen.

Beschryvinghe van de seldtsaemheden van *Marseille.*

Ick kome nu weder tot het verhael van mijne reyse / het welcke ick / om de voorvallen van de Hr. Vaillant den Leser mede te deelen / hadde afgebroocken. Soo drae als ick dan te Marseille gekomen was / maeckte ick mijn werck van de seldtsaemheden ende antiquiteyten van die plaetse op te soecken. Ick vondt aldaer eenighe oude Romeynsche Inscriptien / doch ick sagh daer niet een oudt gebouw / hoewel die Stadt door de oude Phocaënsen eerst gesticht is. De Stadt legt op een steenighen grondt / ende beneden aen deselve is een Haeven / welcke rondt omme met rotsen / op de wijse van een Amphitheatrum, ofte een halve cirkel / omcingelt is / de mondt daer van streckt nae het Suyden / want die is by nae / noch in deselve staet waer in sy was als Strabo , over soo vele jaeren / die beschreven heeft / oock heeft die Stadt dat voordeel / dat sy haere oude situatie ofte gelegentheydt beter behouden heeft dan eenighe andere.

De twee Citadellen ofte Casteelen / ende het Arsenal ofte Tuyghhuys werden seer wel onderhouden / ende die sijn weerdigh dat de nieusgierighe vremdelinghen die gaen besien / doch door dien ick mijn werck niet maecke van een kender ende liefhebber van soodaenighe saecken te zijn / sal ick geene bysonderheden daer van verhalen. Ick wil den Leser liever segghen / dat ick daer een hooft dat monstreux groot was gesien hebbe / men bewaerde het selve in het Convent van de Observantijnen. Het is het doodts - hooft van seecker Persoon Borduni genaemt / soone van seecker Notaris te Marseille; Hy stierf over omtrent sestigh jaren / in het vijftigste van sijn ouderdom. Eenighe Religieusen van dat Convent / die hem gesien hadden / verseeckerden my dat hy niet meer dan vier voeten hoogh was ; Het gebeente van het doodts-hooft was / door die groote uytreckinge / seer dun geworden / oock sagh men een tusschen-scheydinghe / soo groot als de dickte van een Fransche Rijx-daelder / ter plaetse daer de *sutura sagittalis*, ofte de pijlachtighe naedt / sich met de Coronalis, ofte croon-achtighe / voeght / men noemt die oock de Fontanelle, ende achter aen het hooft was oock de selve tusschen-scheydinghe by de *sutura Occipitalis*, ofte achterhoofdighe naedt.

Wonderlijk groot doots-hooft.

Hoewel dese Persoon veele herssenen hadde gehadt / soo hadde hy daerom niet veel verstants / en men seyde / te dier tijdt / te Marseille, by maeniere van een spreeckwoordt ; Ghy sijt niet wijser dan Borduni; doen hy wat tot sijne jaeren quam konde hy sijn hooft niet draeghen dan met behulp van een kussen / waer op het selve ruste ; Hy was by de Observantijnen begraeven / ende het gebeurde / dat / als men een nieuw graf op haer kerck-hof wilde delven / men over eenige jaeren dit doots-hooft vondt / dat men daer nae om de seldtsaemheyt bewaerdt heeft.

Ick

Noch een voorbeeldt van diergelijck hooft.

Ick hebbe naemaels te Negroponto een jonghen van vijftien a ſeſtien jaeren geſien / welcke ick gelove noch in het leven te zijn / welcke / by nae / een diergelijck hooft hadde / ſijnde het ſelve t'eenemael miſmaeckt / want ſijn voorhooft ſprinckt de breedte van drie vingeren boven de reſte van ſijn aengeſichte / even als of hy een Hollandtſche ofte Drieſſche platte ſchippers mutſe op ſijn hooft hadde.

Suycker-rafineerye der Hollanders te *Marſeille*, aen de Marſilianen verkocht.

Dichte by de Obſervantijnen beſagh ick de plaetſe die de Hollandtſche Indiſche Compagnie daer hadde doen maecken om haere Suycker te rafineren ende te ſuyveren / welcke ſy daer nae aen die van Marſeille heeft verkocht. Men ſmeldt aldaer de Maſcovado, het welcke de bruyne Suycker / ſoo als die uyt het riedt geperſt werdt / is / ſijnde die dan noch vol vuylighéydt / in grote ketels / ende als die te ſterck koocht / werpt men daer boter ofte vet in / om het overlopen te beletten. Dit gedaen ſijnde gietmen die in grote aerde vormen / ende daer op weder in kleynder / die de geſtalte aen onſe Suycker-broden geven. Men ſet die vormen met de ſpitſe om laeg / ende men leght op het bovenſtaende eynde een laeghe van kley / welcke men geduerig met warm ofte heet waeter bevochtigt / ende daer door werdt alle onreynigheydt uyt deſelve / als door een krachtigh loogh / uytgetrocken / lopende deſelve onder uyt / door een kleyne openinghe / die aen dat gedeelte van de vorm gemaeckt is.

Seepſiederyen te *Marſeille*.

Daer werdt oock een grote quantiteyt Seep te Marſeille gemaeckt; deſelve werdt gekoocht van olie / loog van kalck / ende uyt het Sout datmen uyt Spaignien brenght / ende Soude noemt; Deſe Soude is anders niet dan het Sout datmen uyt een kruydt / Kali genaemt / ende van de Zee werdt opgeworpen / treckt. Deſe menginghe / welcke men in grote ketels doet / koocht uytterlijk niet / maer van tijdt tot tijdt werpt ſy groote bobbelen / tien a twaelf voeten hoogh / op / ende het is gevaerlijck dichte daer by te naederen / om dat ſy alles / waer op het vyer vat heeft / verbranden.

Winckelen van de Corael-werckers.

Ick meene dat de vremdelinghen / in die Stadt komende / niet behoren nae te laeten de Winckelen / van die geene die in het Corael arbeyden / te gaen beſien / ſijnde Marſeille de eenige plaetſe in Vranckrijck / daer men die ſtoffe wel bewerckt. Daer ter plaetſe hebbe ick ſoorten van dat Zee-gewaſch geſien die niet ſeer gemeen zijn / als wit Corael / te weten van dat ſlach dat vaſt ende niet doorboord is / want het geene dat hol ende met een gat is / het ſelve is naegebootſt ende veeltijdts van glas gemaeckt. Ick kochte daer een ſtuck dat half wit ende half roodt was. Alle de Meeſters in dat werck verſeeckerden my dat 'er geen oprecht ſwart Corael gevonden wierde / maer dat 'er alleen coraelachtighe planten van die couleur gevonden wierden / welcke ſoo teder ſijn dat ſy het radt niet konnen verdraeghen om geſlepen ende bewerckt te werden.

De Heer Magis vertoonde my andere ſoorten van ſeldtſaemheden /

 als

Mummien. als Mummien ende Afgoden van Egypten / op dewelcke men Hyeroglijphische letteren sagh / welckers uytleggingthe ick laete aen den Eerweerdighen Pater Kircherus, die door weynigen tijdt in het licht heeft gegeven / in een groot boeck / die geene / welcke men gevonden heeft in de casse ende omwindtselen van een seer schoone Mummie / welcke de Heer Du Four uyt Egypten gekregen hadde / ende die om de seldtsaemheydt heeft verdient in het Cabinet des Coninx geset te werden.

Salon, geboorteplaets van *Nostradamus*. Terwijlen ick den bequaemen tijdt om Zee te kiesen afwachte / ginck ick de meest aenmerckens-waerdighe dinghen rontomme Marseille besichtighen. Als men uyt die Stadt nae Arles treckt / stetmen op den wegh het kleyne Stedeken Salon, het welcke niet waerdigh soude sijn dat men daer van sprack / soo Nostradamus daer niet gebooren was. Hy is by de Cordeliers begraeven half binnen ende half buyten de Kercke; mogelijck is dit geschiedt om dat men twijffelde of hy een Propheet ofte wel een Toveraer was.

Beschryvinge van de vlackte *la Crau* genaemt. Hier van daen treckende passeerde ick de vlackte la Crau genaemt / deselve is een groot effen veldt hebbende de breedte van vijf a ses ueren / het selve is vervuldt door een groote meenichte steenen / tusschen dewelcke seer schoon gras wast / de windt woey doenmaels afgrijsselijck sterck / doch evenwel soo hardt niet dat die keyen daer door aen het rollen ende beweghen geraeckten / gelijck als Strabo verseeckert dat somwijlen gebeurt. De oude hebben sich selve seer het hooft gebroocken / om de oorsaecke / van dese wonderlijck groote menighte van steenen / uyt te vorsschen. Aristoteles geloofde dat sy daer gekomen waeren door seeckere soorte van Aerdtbevingen / welcke gewoon sijn een groote meenighte van deselve in de lucht op te werpen / die dan weder nedervallen / even als of het steenen regende. Posidonius geloofde dat in die vlackte eertijdts een Meer geweest hadde / het welcke naemaels was uytgedroogt; maer Æschylus, die het soo wel geoorloft was te lieghen als de andere Poëten / verhaelt ons dat Jupiter, als hy sach dat sijn soone Hercules teghens die van Ligurien streedt / ende vreesde dat hy / sijnde in den uyttersten noodt gebraght / soude te kort schieten / soo groot een menighte steenen deede vallen / dat hy alle sijne vyanden daer door verplette.

Sotte gissinghen der oude wegens de menichte van steenen in die vlackte.

Beschryvinge van *Arles*. Arles is vervult met oude ruinen / onder deselve stetmen een Amphitheatrum, welckers helfte door de daer in getimmerde huysen half beslaghen ende bedeckt werdt. Men bespeurde daer door een marmore beeldt van de Afgoddinne Diana, het welcke in het Stadt-huys bewaert werdt / dat de oude inwoonders van Marseille den dienst van Diana van Ephesen, in die quartieren hadden voortgeplant / gelijck als Strabo sulx verseeckert. Het beeldt heeft geen armen / doch / het laet daerom niet nae seer schoon te zijn / want het is niet onmogelijck dat de Vrouwen die geen handen hebben / niet soo wel fraey van aengesichte

Beeldt van Diana.

gesichte souden sijn als de blinde ende de mancke/ oock is dit beeldt buyten twijffel het werck van een uytnemendt Beeldt-houwer van den ouden tijdt.

Een weynigh laeger als de Stadt Arles placht in seecker Eylandt/ dat de monden van de Rône, daer die in Zee stort/ maeckt/ een Tempel aen dese Goddinne toegewijt te zijn/ in dewelcke/ nae allen schijn/ dit beeldt gestaen heeft. Rondtomme het Clooster van de Minimen, dat buyten de Stadt leght/ sietmen eene verwonderenswaerdige quantiteyt van oude Tumben. Op die van de Christenen sietmen Cruycen ofte Bybelsche Historien uytgehouden/ ende die van de Heydenen sijn meest alle met Inscriptien voorsien/ welcke door de kracht des luchts ende des weders/ waer voor sy open legghen/ by nae alle geheelijck vernietight zijn. Het Choor van de Kercke der Minimen is met een Balustrade afgeschoten/ die bestaet uyt uytgehoudene Bybelsche geschiedenissen/ welcke men van de graeven van de Christenen gelicht heeft.

Grote menichte van oude graeven.

Men seght dat de oude Heydenen geloofden dat dese velden de Elizeësche waeren/ ende dat sy meenden dat de zielen van die geene die daer begraeven wierden gelucksaeligh waeren. Men voeght daer noch by dat die geene welcke langhs Rône, twee a drie jae vier daghreysen hoger dan Arles woonden/ haere doode lijcken op plancken bonden/ doende gelt tot de onkosten van de begraevenisse daer by/ ende dat die lijchen altoos by Arles aen de wal dreven/ alwaer men dan sorghe droegh om die te begraeven. In de verwulffselen die onder de Kercke zijn/ sietmen de Grafschriften van den H. Trophinus, van den H. Hilarius, ende van eenighe andere Bisschoppen van Arles. De versen van deselve sijn seer uytnemende/ ende sy schijnen in de vijfde eeuwe/ die veel fraeye geesten voortbraght/ gemaeckt te wesen. Men verwondert sich boven al over eene Tombe/ die in het midden onder de verwelffselen staet/ welcke altoos half vol waeter is/ hoewel die geene/ welcke hogher ende laeger staen/ droogh zijn.

Gevoelen ende fabulen der oude omtrent het landt van *Arles.*

Van Arles begaf ick my na la Saincte Beaume, ick hield stille aen de voet van het geberghte/ by een plaetse Garguriez genaemt/ daer niet dan een kleyne Kercke met een seer slecht huys is. Evenwel is die plaetse aen de outheydt onder diergelijck een naem bekent geweest. Sy wert *Locus Gargarius* genaemt in een oude inscriptie/ welcke men daer gevonden hebbende in het Dorp Gemenos gevoert heeft/ alwaer ick deselve gingh besichtighen. Van dese plaetse moetmen noch twee mijlen opklimmen eermen te Sainte Beaume komt/ het welck aenmerckelijck is soo door de woestijne die daer by is/ als door sijne gelegentheyt ofte situatie die op een steyle rotse is/ in dewelcke men een kleyne wegh gehouwen heeft. Daer is een Grotte die seer vochtigh is/ ter oorsaecke van het waeter dat daer geduerigh uyt druypt/ uytgesondert alleen op die plaetse in dewelcke men geloofden dat de H.

Beschryvinghe van *la Ste Beaume* ende de plaetsen daer omtrent.

Magda-

Magdalena sich onthieldt. Het is daer by nae geheel het jaer door seer koudt/ de Noorde windt waeyt daer dickmaels met een wonderlijcke kracht/ ende men soude den tijdt daer seer ongemackelijck doorbrenghen/ soo 'er geen overvloedt van houdt was. De Religieusen die daer dienen behooren onder het Convent van St. Maximinus, in het welcke men de reliquien van dese heylige boetvaerdige Dochter bewaert.

Hoogh gebergh te den H. Stamper genaemt.

Des anderen daeghs klouterde ick te Paerdt geseten sijnde tot in den Hemel ofte ten minsten boven de wolcken/ want den top van die bergh die men de Heylighe Stamper noemt/ is soo verheven/ datmen die dickmaelen boven de wolcken siet uytsteecken. Als ick nu in den tijdt van drie a vier ueren die schrickelijcke woestijnen gepasseert was/ raeckte ick weder op den weg die van Marseille na Toulon streckt/ ende dus quam ick in weynigh tijdt te Olioure, dat my een veel aengenaemer gesicht verschafte/ sijnde aldaer de Orangie boomen in overvloedt/ ende soo groot datmen te paerde onder de tacken van deselve kan door-rijden.

Den Autheur komt te *Toulon*.

Tusschen Olioure ende Toulon was ick drie ueren onder weghen. Ick ginck aldaer besichtighen het geene de vremdelinghen voor het seldtsaemste houden/ als het Parc ofte de wandel-plaetse/ ende dat trotse ende verwonderens-waerdige Schip den Koninckliijcken Louis genaemt/ voerende meer dan hondert ende twintig stucken. De Haven is met een schoone Moulje ofte hooft gesloten/ ende de geheele reede heeft goede anckergrondt voor de grote Schepen/ oock is die veyligh voor alle winden uytgesondert de Noordtwesten/ die men op de Middelantsche Zee ende in de Golf van Venetien den Grieckschen windt noemt.

Hy treckt nae *Hieres* en beschryft dat.

Hieres legt maer drie ueren van Toulon, ende verdient wel datmen een keer derwaerts gaet doen. Daer sijn verwonderens-waerdighe schoone Hoven van Orangie ende Citroen bomen/ die daer voortkomen meer door de mildaedigheyt van de Naetuere als door de sorghen die men daer oock aenwendt. Seecker Edelman van die Provincie treckt meer dan vijftien duysent guldens jaerlijx van de sijne/ en dat niet tegenstaende die niet seer groot is.

Hy komt weder te *Marseille*, en vertreckt nae *Genua*.

Van Hieres quam ick weder te Marseille, in voornemen om mijn wegh van daer naer Lyon voort te setten/ als wanneer iemant van mijne vrienden daer aen quam/ om nae Italien te gaen ende de openinghe van het Jubel-jaer te sien. Ick maeckte lichtelijck geselschap met hem/ ende wy besloten ons op een Hamborghs Schip te begeven/ dat/ met de eerste goede windt/ nae Genua stont te vertrecken/ maer nae deselve moesten wy by nae drie weecken wachten. Wy begaeven ons eyndelijck aen boordt soo alsmen de anckers lichte/ ende geraeckten aenstondts onder seyl/ ons vertreck was soo spoedigh/ dat van twee Hooghduytsche Edellieden/ die de reyse met ons wilden doen/ de eene/ besigh sijnde met sijn afscheydt te nemen

aen landt bleef / hoewel alle sijn goedt t'scheep was / ende de ander vonde sich aen boordt sonder Bagagie / Mantel ofte Wisselbrieven / door dien hy die in een Barque gelaeten hadde / die ons Schip niet onderhaelen konde.

Wy quaemen in de tijdt van ses ende dertigh ueren in het gesichte van Genua, ende sijnde gereedt om binnen te loopen ontstondt 'er een Noorden windt / waer door wy twee daeghen soeck maeckten om met laveren de Haeven te krijghen. Gesepde Haeven leght aen de Suydt zijde geheel open / in deselve legghen eenighe kleyne Rotsen onder het waeter / die / in schielijcke stormen / gevaerlijck zijn. De Stadt is half maens wijse om de Haeven gebout / ende doet sich seer schoon uyt 'er Zee op / ende evenwel is die in sich selve prachtigher dan sy van buyten lijckt. Men siet van binnen niet dan marmore huysen ende heerlijcke Paleysen / de Strada Nova ofte de nieuwe straet is daer geheel mede vervult. Genua heeft iets byfonders buyten de andere Steden van Italien / te weten dat alle haere Paleysen by malkanderen getimmert zijn / sonder dat 'er bysondere huysen tusschen komen. Het Paleys van den Prince Doria, dat in de Voorstadt staet / is een van de aensienlijckste. Wat de Kercken belanght / men siet 'er geen schoonder in de gantsche Wereldt / voor al munt die van de Annunciada of de Bootschap Mariæ uyt / nevens die van de Jesuiten ende de Theatijnen.

Komste te *Genua* ende beschryving van die Stad.

Voor deselve en wijckt de Kercke van St. Maria in Carignaro niet / die nae de nieuwe bouwkonst getimmert is. Men siet in deselve niet dan Marmor / Jaspis / vergultsel / ende schilderyen van de beste Konstenaers. Ick hebbe nergens dan daer gesien / datmen op de buyten mueren van de Kercken / Excommunicatien ofte verbanningen hadde uytgehouwen / tegens die geene die daer aen pissen / daer omtrent met kaerten speelen / ofte eenighe andere onbehoorlijckheyt pleghen. Men soude konnen geloven dat sy hier in meer opsicht hadden op de nettigheyt van haere Gebouwen / dan op de Eere Godts / want sy hebben doorgaens de reputatie van niet heyligher van leven dan de andere Italiaenen te zijn ; in tegendeel hoordtmen in Italien een spreeckwoordt / dat geheel niet voordeeligh voor haer is: Mare senza pesce, Montagne senza legno, Donna senze vergogna, & hommes senza fede. Dat is / dat men by ende in Genua vindt ; Een Zee sonder Vis, Bergen sonder houdt, Vrouwen sonder schaemte, ende Mannen sonder trouw. Evenwel sijn 'er / even als op alle andere plaetsen / eerlijcke lieden / my mishaeghde daer evenwel het groote getal van verklickers ende Sbirrys, welcke op alles wat 'er geschiet acht nemen. De Heer Canonick vertoonde my / met veel beleeftheyt / sijn Cabinet van Medailles / Graveersels / ende andere seltsaemheden van den ouden tijdt.

Aerdigh spreeckwoordt tegens de Genueesen in Italien.

Te Genua naemen wy eene Feloucque, ende voeren daer mede langs de Kust / het waeter dat deselve bestroomt plachten de oude de Ligu-

Vertrek van *Genua*, ende komste te *Livorno*.

stische Zee te noemen / nu voerdt het de naem van de Reviere van Genua, om dat het selve / aen sijnen oever / even als een Reviere / met seer aerdighe kleyne Steden / die onder het gebiedt van Genua behoren / betimmert is; op dese wijse dan arriveerden wy seer geluckiglijck te Livorno.

Vertrek van *Livorno*, ende komste te *Pisa*.

De Stadt Livorno is seer vermaerdt door de Coophandel / doch ick vandt 'er niets van het geene waerom ick mijne reyse hadde aengevanghen / het eenighste dat ick daer besach was het afbeeldtsel van de Vaeder des jegenwoordighen Groot-Hertoghs van Toscaenen; beneden het selve staen vier slaeven van metael gegoten / die ooch niet quaelijck gemaeckt zijn. Door dien nu de openinghe van de Heylige Poorte te Romen in seer korte daeghen stonde te geschieden / soo waeren wy genootsaeckt ons den volgenden dagh t' Scheep te begeven / om / door de binnelandtsche vaert te Pisa te komen.

Beschrijvinghe van *Pisa* en vertreck van daer.

Dese Stadt is groot ende schoon / doch niet al te seer bevolckt. In voorighe tijden plaght sy vermaert te zijn / ende ick hebbe in de Kercke van St. Victor te Marseille een Graft-schrift gevonden van eenighe Borgers van Pisa, die gestorven waeren onder het uytvoeren van het loffelijcke voornemen van het Eylandt Majorca te vermeesteren / in het jaer Christi 1114. sijnde het doenmaels van de Turcken overmeestert. De Toorn te Pisa, welcke boven / aen de eene zijde / overhanght / is iets seldtsaems / het sy dan dat de bouwkonstenaer van deselve hier van Proef-stuck heeft willen maecken / ofte wel dat dese overhellinghe door eenighe Aerdt-bevinghe is veroorsaeckt. De Geleerde komen hier omtrent met malkanderen niet overeen / drijvende sommighe het eerste ende andere het tweede gevoelen / ende ick ben / voor my / niet wijs genoegh om haer geschil te beslichten. Men siet te Boulogne een Toorn die op deselve wijse gestelt is / ende men placht in oude tijden met de Religieusen te lacchen / die by Versoeck-schrift ofte Requeste versocht hadden / deselve te moghen laeten afbreecken / uyt vreese van in te storten. Wy huerden den volgenden dagh daer paerden / ende besaeghen de Stadt Siena niet als in het door-rijden.

Rariteyten te *Siena*.

Binnen die Stadt is een seer vermaerde Universiteyt ofte hooghe Schole / ende hoewel wy daer niet wilden verblijven / soo gaeven wy ons selven soo veel tijds als wy van noden hadden om de Domkercke te sien / soo veel als de Boeckaemer ofte Bibliotheeck / welcke van binnen met waeter-verf beschildert is door Pietro Perugino ende door Raphaël, die sijn Meester in korten tijdt overtrof.

Komste te Romen en plechtelijckheden van het Jubel-jaer.

Eyndelijck quamen wy te Romen eenighe daeghen voor de openinghe des Jubel-jaers / ende even soo als wy het gewenst hadden. Geseyde openinghe geschiedde met de gewoonlijcke Plechtelijckheden ofte Ceremonien. Van deselve hebbe ick niet veel gesien / want ick bekenne geerne dat ick het herte niet hadde van my te begeven onder een ontallijcke menichte volx / die op de grote plaetse van St. Pieter was.

Alles

Alles bestaet hier in dat de Paus de eerste slaeghen geeft aen de muer door dewelcke de Poorte van St. Pieters Kercke is toegemetselt/ ende dat de Cardinaelen daer op volghen/ ende als daer door de Poorte geopent is soo komt een yder daer in lopen/ ende men brijft de Pater-Nosters tegens deselve.

Ter selver tijdt als men besigh is met het openen van de H. Poorte/ rijden drie van de voornaemste Cardinaelen uyt het Vaticaen, gevolght van eene Cavalcade die uyt geheel het Roomsche Hof bestaet/ ende wel weerdigh is om besien te werden/ om deselve pleghtelijckheyt te doen in de andere drie Cathedraele Kercken/ te weten die van St. Johan van Lateraenen/ van St. Maria Maggiore, ende van St. Paulus buyten de Stadt. Het werck van die geene/ die de Aflaet des Jubeljaers willen winnen/ valt swaer genoegh/ want men kan het selve niet minder dan in vijf ueren te voet afleggen/ ende men moet yder Kercke vijftien of twintigh maelen gaen besoecken/ doch men is niet verplicht om het selve vervolgens te doen. Ick sal daer niet meer van spreecken/ om dat ick geloove dat de beschrijvingen/ die daer van zijn in het licht gekomen/ de Wereldt daer van genoeghsaem sullen hebben onderricht. Pœnitentie voor die geene die het Aflaet des Iubel-jaers winnen.

De Paus hadde doenmaels een seer goede Ordonnantie gemaeckt/ door dewelcke hy verboodt dat de Courtisaenes/ anders Hoeren/ geen Kostganghers aen haere huysen souden moghen houden. Seecker François hadde ons nu gebraght aen het huys van een Juffrouw die door haere hooghe jaeren buyten alle achterdocht behoorde te zijn; Wanneer sy evenwel van dit Placcaet gehoort hadde/ soo vreesde sy mogelijck dat men haer soude beschuldight hebben/ daer over dat sy voor desen door dat werck haer kost hadde gewonnen/ ende daer door socht sy eenighe maegere verschooninghe/ ende op deselve weygerde sy ons de twee kaemers te geven/ die sy ons te voren hadde toegeseght. Wy moesten hier op sien by een ander onder te raecken/ ende wy waren daer over niet bedroeft nae dat wy de reden daer van begrepen hadden. Ons voornemen was niet alleen om wijsselijck te leven/ maer wy wilden oock aen niemant reden geven om te geloven dat wy het niet deden/ sijnde de Hr. Mayer alleen te Romen uyt Godtsdienstigheyt gekomen/ ende ick uyt om de Antiquiteyten te besien. Daerom sal ick oock niet dan van deselve/ van Hoven/ Fonteynen ende van andere dingen/ van die naetuere/ spreecken; Evenwel/ om den Leser niet te bedrieghen/ soo wil ick hem hier wel waerschouwen/ dat hy/ wegens Romen/ niet particuliers van my te verwachten heeft. De Antiquiteyten ende Seldtsaemheden die ick daer gesien hebbe/ hebben my het gesichte soodaenigh ontstelt ende doen schemeren dat my niet dan verwarde gedachten daer van sijn overgebleven/ hoewel ick my vijf maenden dieshalven daer heb opgehouden. Men moet er/ in der waerheyt t'eenemael dom van herssenen zijn/ als men Goede ordonnantie des Paus in het Iubel-jaer 1675.

te Romen / sijne curieusheyt in alle maenieren niet voldoen kan / ende ick gelove dat die geene die sonder curieusheyt ende opmerckinge reysen haeren tijdt verquisten.

Beschrijvinghe van de aenmerkenswaerdighe dinghen van Romen ende eerst van de Bibliotheken.

Is van iemant een Liefhebber van boecken / die vindt te Romen twee Bibliotheken die uytnemende zijn / in dewelcke hy daegelijx kan gaen lesen / uytgesondert de Feest ende Donderdaeghen / als eerst die van het Collegie der Wijsheyt / ende ten tweeden die van de Augustijnen. Is men nieusgierigh nae Manuscripta ofte met de penne geschrevene boecken / soo moetmen de Bibliotheeck van het Vaticaen gaen sien / die oock drie a viermaelen 's weecks voor een yder open staet. In deselve vintmen een Virgilius ende een Terentius, die over meer als duysent jaeren geschreven zijn / ende veele andere boecken die nergens als daer te vinden zijn.

II. Van het Musijck.

Heeft men genegentheyt voor de Musijck-konst / men kan die daegelijcks in de Kercken gaen hooren / soo wel als tot de Coninginne van Sweden ende ten huyse van de Cardinaelen / ende de beste stemmen des werelts zijn daer te vinden.

III. Kerckelijcke Ceremonien.

Wat de Kerckelijcke Ceremonien ofte plechtelijckheden belanght / in geheel de Christenheyt is geene plaetse daer men 'er meer heeft / ende daer men die soo prachtighlijck bedient.

IV. Schilderyen, soo nieuwe als oude, ende Teeckeninghen.

Vermaeckt men sich in het besien van Schilderyen / men kan die in geen groter menighte / dan te Romen / vinden / ende men siet die daer die door de beste Meesters van die konste gemaeckt zijn. Men maeckte een boeck daer van ten tijde als ick daer was / het selve behelsde een versaemelinghe van de beste Konst-stucken die in alle de Kercken van die Stadt zijn. Is men nieusgierigh om de Schilderkonst der oude Romeynen te besien / die men buyten Romen te vergeefs door geheel de Werelt soude soecken / ghy sult daer eenighe stucken en brocken van vinden in de Cabinetten van eenighe Cardinaelen / ende eene geheele Schilderye in de Wijngaerdt van Aldobrandino, waer in een Bruyloft verbeelt wert. Wilt ghy Teeckeninghen van oude stucken ende van hedensdaeghsche Meesters hebben / soo sullen u den Ridder del Pozzo ende verscheyde andere Liefhebbers daer een grote menighte van vertoonen.

V. Beeltsnijderye soo oude als nieuwe.

Behaeght u de Beeldsnijderye? soo sult ghy wat aengaet de Konstenaers van de laetste tijden vinden die van Michael Angelo, als hy voorbeeldt die onvergelijckelijcke Moyses / in de Kercke van St. Pieter ter Banden / oock van Sansouino, ende van den Ridder Bernini die verwonderens-waerdighe wercken maeckt. Hebt ghy die liever van de oude Griecken ende Romeynen / ghy sult over de menighte van deselve verstomt staen. Onder deselve hebben de Laöcion die in het Vaticaen staet / de Hercules in het Paleys van Farneze, de Atinöus ende de Venus van het Paleys van de Medicis, de eerste rangh. Hier op volght de Stier van het Paleys van Farneze, de Marcus Aurelius

van

van het Capitolium, ende de Spiegelvechter van Ludovisio. Doch ick wil daer geen bysonder verhael van maecken/ uyt vreese van in verschil te raecken met de Meesters ende Kenders van die Konste/ die deselve in verscheyde Classen ofte ordren stellen/ ende ick spreecke daer van al nae dat die in mijne gedachtenisse komen/ ende ick sal hier niet meer byvoeghen/ als dat ick seer verbaest stondt/ siende dat Romen noch soo veel fraeye dinghen hadde behouden/ nae dat het soo dickmaels verbrandt ende verwoest is geweest.

VI. Beelden in de Paleysen van Justiniani ende Palestrina. In het Paleys van Palestrina sijn meer dan sestigh oude Beelden ofte Statuen/ welcke/ voor het meeste gedeelte sijn gevonden in het uytgraeven van de fundamenten van dat huys. In het Paleys van Justiniani sijn 'er omtrent hondert ende vijftigh/ sodaenigh dat men nu noch van Romen kan segghen het geene men eertijts van Athenen seyde/ te weten dat 'er meer Beelden als menschen waeren. Immers het geene daer in aen het getal soude haeperen/ kan men met de waerdye goet maecken/ want men siet daer Statuen die men om geen hondert duysent rijxdaelders soude willen verkopen/ ende daer is een ongelovelijck getal van ellendighe menschen/ die haer selfs om een kleyntje souden overlaeten.

VII. Bouwkonst, soo oude als nieuwe. Daer sijn weynigh luyden van fatsoen ende verstant die geene genegentheyt tot de Architecture ofte Bouwkonst hebben; Hebt gy lust tot de oude soo besiet het Colisceum, het Theater ofte Schouwburgh van Marcellus, het Pantheon, ende de overblijffselen van de Baeden van Diocletianus; Wat de hedensdaeghsche belanght/ besichtigt maer het Paleys van Farneze, het Paleys Borgia, ende hondert andere daer men geheele boecken van gemaeckt heeft/ sonder te vergeeten de Poorte Pio ende de Poorte del Popolo, maer boven al St. Pieters Kercke/ die de schoonste des Wereldts is.

VIII. Fonteynen. Wat de Fonteynen belangt men vindt 'er die verwonderens-waerdigh zijn/ ende die tot een model ofte voorbeeldt aen alle Meesters in die Konste konnen verstrecken/ ende voor al doet die van St. Pietro Montario alle menschen verstomt staen.

IX. Beeldwerck dat weynig verheven is. Sent ghy een Liefhebber van Beeldt ofte Lof-werck dat weynigh verheven is/ gy sult daer tien jaeren wercks vinden alleen in het besichtighen van het Paleys Matthei ende Villa Borghese, welcke van buyten geheel daer mede bekleet zijn/ het geene men daer van in Plaeten afgesneden heeft uytgegeven/ en is het twintighste gedeelte niet van het geene daer te sien is.

X. Pyramiden &c. Wat de Pyramiden/ Obelisken/ Colommen ende Triumph-bogen belanght/ men siet die nergens beter ende die meer lichts geven in de Historien van het bloeyenste Rijck dat 'er opt geweest is.

XI. Medalien. Wilt ghy Medailien hebben ghy siet daer van seer kostelijcke Cabinetten tot de Coninginne van Sweden/ tot den Cardinael de Maximus, ende tot den Abt Brachesi. Men vindt oock veele aenmerckens

waerdige stucken in die van de Heer Ginetti, van den Ridder del Pozzo, van Don Augustino, ende andere bysondere Persoonen.

XII. Kleyne oude rariteyten. Hebt ghy vermaeck in andere kleyne ende oude rariteyten / als daer sijn de Vaeten daer men de asse der verbrande Lijcken in bewaerde / Traen-vaeten / Afgoden / Aerdewerck / Maeten / Gewighten / ghy sult daer een Cabinet mede vervult vinden by de Heer J. P. Bellori die Antiquarius van den Paus ende seer kundigh in alle outheden is. Het is aen hem dat wy de uytlegginghe van de Colomme van Trajanus ende Antoninus verschuldigt zijn / oock heeft hy den lof der doorluchtighste Schilders geschreven / nevens veele andere wercken.

XIII. Omganck van verstandighe luyden. Soudt ghy gaerne verstandighe luyden hanteeren / begeeft u by den Pater Kircherus in het stuck van de onbekende Taelen ende Mathematica, by den Pater Fabry, groot Pœnitencier van Vranckrijck / mede in de Mathematica ende Godts-geleertheyt / by de Giovanno Lucii in de Historien ende Bouwkonst / by de Heer Suarez, Bisschop van Vaison, in de Antiquiteyten / Historien ende Geslachtreeckeninghen ofte Genealogia, by den Pater Bartoli in de Physica ofte Natuer-kunde ende in de goede letteren / by de Heer Fabretti in de oude ende geleerde Taelen / by de Heer Camely, Bibliothecaris van de Coninginne van Sweden oock in het stuck van Medailien / ende by de Heer Nazari, die het *Tournal des Sçavans*, ofte Daghregister der Geleerde genaemt in het Italiaensch overset / in de Literatuer ofte Letterkonde. Ick wete oock wel dat 'er een groot getal andere zijn / maer ick noeme hier geen dan die ick de eere hebbe gehadt van te kennen ende te spreecken.

XIV. Schoone Tuynen. De schone Tuynen ende Lusthuysen van Romen / verlocken de ooghen van alle naeukeurighe menschen ende de Wijngaerden van Borgeze, Ludovisio, Pamphilio, Montalto, Manhei ende den Abt Benedetti sijn rechte aertsche Paradijsen / ende als betoverde plaetsen / soo wel als de Hoven van het Vaticaen / van Monte-Cavallo, ende van de Medicis.

XV. Uytnemende meubilen. Om schone meubilen ofte huys-cieraedt te sien / moetmen maer de moeyte nemen van in de Paleysen van Borghese, Colonna, Palestrina, Chige, Ludovisio ende Maximus te gaen.

XVI. Oude inscriptien. Bent ghy / even als ick / begeerigh nae oude Inscriptien / daer is 'er te Romen genoeg om uwe naeukeurigheyt op dat stuck te voldoen. Ick verwonderde my niet seer dat eenige vreemdelingen seyden dat 'er weynigh waeren / door dien men gemeenlijck geen acht geeft dan op het geene waer in men behaghen schept / sijnde weynigh lieden die tot die soorte van studie groten lust hebben. Wat my belangt ick hebbe 'er meer dan drie duysent gelesen / ende dan duysent uytgeschreven / die noch niet in druck gekomen sijn.

XVII. Parfumen &c. Begeert ghy Hantschoenen / Essentien / Parfumen / Snuyftaback / en leckere Wijnen / Romen is daer beter van voorsien dan eenighe Stadt ter Wereldt.

Zyt

Zijt ghy een Liefhebber van de Taelen die men jegenwoordigh in Europa spreeckt? De Inwoonders van Romen spreecken seer goedt Italiaensch / op de plaetse van Spaignien spreeckt men seer goedt Fransch ende Hooghduytsch / de steenen spreecken daer Latijnsch / ende de Obelisquen Egyptisch / ende alsoo heeftmen daer de Talen die noch op de Wereldt gesprooken werden / ende die uytgestorven ende niet dan in de boecken te vinden zijn. Wat het Grieckssch belanght / dat is besloten in de Bibliotheecken van het Vaticaen ende van het Collegie der Wijsheyt / sijnde daer maer weynig Geleerde die het verstaen. XVIII. Talen.

Ick soude / eyndelijck / oock niet quaelijck konnen achten / dat men na alle die naeukeurigheden niet eens om sag / indien men te Romen / alleen uyt Godtsdienstigheyt / gaet; Ghy sult dan genoegh te doen hebben met het besoecken van soo veele Kercken ende het besichtighen van de Reliquien die men daer vertoont / ende als dan sult ghy weder keeren wel belaeden sijnde met Indulgentien / Pater Nosters, ende Agnus Dei, welcke dese Stadt in overvloedt verschaft aen geheel het Catolijcke Europa.. XIX. Reliquien, Indulgentien &c.

Op soodaenig een wijse moetmen sijn voordeel door het reysen doen / uytsuygende den honigh ende den daeuw / soo als de Byen / ende niet het venijn / soo als de Spinnen doen. Die geene welcke segghen dat 'er soo veel quaets te Romen geschiet / hebben buyten twijffel deel gehadt aen het geene daer bedreven werdt / oock leert men selden de fouten dan door het begaen derselve.

Die geene welcke de lijste van de Schilderyen die te Romen sijn in druck heeft gebracht / belooft ons een diergelijcke van de Cabinetten ende Paleysen / ende de Hr. Patin doet ons hopen dat wy sijne Reyse door Italien gedruckt sullen krijghen / welcke buyten twijffel aen alle de Wereldt aengenaem sal zijn / ende daerom kan ick van dese stoffe te lichter afscheyden / sullende deselve wijdtlopigh verhandelt werden in die twee wercken die men voor ons veerdigh maeckt.

Ick wilde Romen niet verlaeten sonder de omlegghende plaetsen te besichtighen / ende de Heer Wheler, een Engelsch Edelman / die naemaels met my de Reyse in de Levant ofte het Oosten deede / wilde my hier in versellen. Wy ginghen dan eerst nae Tivoli het welcke maer een halve dagh reysens van Romen geleghen is. Dit is eene plaetse daer het schijnt dat de konste ende de Naetuere beyde haer best hebben gedaen ende alle haere krachten te wercke gestelt om die te vercieren ende haere wonderwercken daer in te vertonen. De grote waetervał ende die van Cicero, zijn / mijns bedenckens / een van aenmerckenswaerdighste saecken die de naetuere in het waeter doet / werdende de Reviere Teverona daer door geformeert / ende komende dese waetervał van een steyle Rotse nederdaelen; op deselve wijse sijn oock de verscheyde Fonteynen ende de grote waetervał in den Tuyn van Este de seldtsaemste uytwerckinghen die ons de Waeter-konst kan vertonen. Reyse nae, en beschrijvinghe van de omlegghende plaetsen van Romen, ende I. van Tivoli.

Dese

Dese steylen afval van de Revier Teverona heeft / door langhduerigheyt des tijts de rotsen uytgeholt / ende die verwelffselen gemaeckt/ in dewelcke men seght dat de Sybilla Tubertina haer onthouden heeft / want men moet weten dat Tivoli het oude Tibur is. Men siet oock inder daet boven de waterval de overblijffselen van een kleyne Tempel / welcke eenighe verseeckeren aen dese Sybilla toegewijdt te sijn geweest; andere weder willen dat het is aen Hercules datmen die heeft toege-eygent / ter oorsaecke van seeckere Inscriptie die men in die Stadt heeft gevonden / ende die gewagh maeckt van seeckere Hercules Saxanus, dat is Hercules van den Rotssteen / wiens Tempel op de Rotse stondt.

Ponte Lucano.

Als men Tivoli begint te naederen passeert men over eene brugghe Ponte Lucano genaemt / daer een schoon Mausoleum ofte Begraefplaetse der oude / met twee ofte drie groote Inscriptien van eenen Plautus Sylvanus Consul ofte Borgermeester van Romen / ende een van de seven besorghers van het Gastmael der Goden / aen de welcke den Roomschen Raedt hadde vergost te moghen triumpheren / wegens de brave Krijghs-exploicten door hem in Illyrien gedaen. Wy saegen oock in de Stadt eenighe Inscriptien ende oude verballene gebouwen / die de teeckenen van de Edelheydt der selve zijn / ende op de groote Plaetse twee seer schoone Statuen van rootachtigh Marmor / daer doorgaens groote swarte plecken op gesien werden / welckers gelijck men seer weynigh op andere plaetsen siet. Sy verbeelden beyde de Goddinne Isis die in Ægypten aengebeden wierde / waer van daen / in allen schijn / de Keyser Hadrianus die hadde doen voeren / om tot verçieringhe van sijn Lusthuys van Tivoli te strecken / van geseyde Lusthuys sullen wy aenstonts spreecken.

Twee schoone Beelden van de Goddinne Isis.

Siet daer het geene de Vreemdelinghen te Tivoli gaen besichtighen / doch daer komt 'er weynigh die de moeyte nemen van te gaen sien het seldtsaemste dat 'er is / sijnde het selve omtrent een halve mijle van daer. Dit is een kleyn Meir dat maer vier a vijf hondert passen in de rondte heeft / doch seer diep is: Het waeter van het selve is seer solferachtigh / waer uyt een Beecke van den selven aert spruyt / welcke men passeert als men van Romen nae Tivoli gaet. Dat waeter voerdt seeckere modder met sich / die sich in de beecke set ende aldaer hart wert / de passagie van het waeter soude daer door haest verstopt werden / soomen van tijdt tot tijdt geen sorge droegh om het wegh te nemen.

Beschryvinge van het Meir met de dryvende Eylanden, het swavelachtige water, baeden, &c.

De Lucht van het omleggende landt is door een swavelachtighe stanck besmet / ende daerom noemtmen het selve Solfarara, oock komen die van Romen sich daer baeden tot genesinghe van verscheyde siecklen. Doch dit is noch al het aenmerckenswaerdighste niet; wy hebben in de Caerte van het omleggende landt van Romen gesien / dat Pater Kircherus het selve het Meir van de dryvende Eylanden noemt/

ende

ende als wy ons over sulx te Tivoli informeerden / antwoorden men op soodaenigh een wijse dat wy niet veel wijser daer door wierden / hierom wilden wy de saecke selfs ter plaetse gaen ondersoecken. By het Meir gekomen zijnde saeghen wy omtrent twaelf Eylandekens in het midden van het selve / ende wy konden / in den beginne niet bemercken dat sy sich beweeghden / soodaenigh dat wy al begonden te vreesen datmen met ons gespot hadde / als wanneer een soete Suyden wint sich wat verheffende / dese Eylanden allenxkens nae ons toe gedreven wierden / even als of sy tot ons naederden om ons onse ongeloovigheyt te reprocheren. Sy legghen gelijcks het waeter / ende sijn geheel met riedt bedeckt / door het welcke wy een aen de wal trocken ende vast hielden tot dat 'er een van ons geselschap soude opgesprongen zijn / het welck wy alle by beurten deeden / ende wy bevonden dat sy vast ende dick waeren / want wy konden met onse Deghens deselve niet doorboren tot aen het waeter toe. Oock is dat Meir / soo als ick geseght hebbe / seer diep / ende men bemerckt sulx door den langen tijt dat het bobbelen van een daer in geworpene steen van noden heeft om boven te komen ende sich te vertonen. Het grootste van die Eylanden is omtrent vijf ende twintigh passen langh ende vijftien breet / de andere sijn een weynigh kleynder.

Plinius maeckt gewagh van verscheydene drijvende Eylanden in verscheydene Meiren van Italien / maer onder andere van een in het Lac Vadimonis, het welcke eenighe het Meir van Viterbo ende andere dat van Bassanella meenen te wesen / hy seght dat op dat Eylandt een swaer ende dicht bosch stont / ende dat het noyt een half etmael in eene plaetse gesien wierde: Plinius Nepos heeft in sijne brieven dit Meir met sijne drijvende Eylanden seer aerdigh beschreven / het is in de twintighste van het achtste boeck / ende men siet eene groote overeenkomste tusschen deselve ende die geene van het Meir van Tivoli daer wy van schrijven. De oude Plinius spreeckt oock van eenighe drijvende Eylanden in Lydia, die men / de Insulæ Calaminæ ofte Riedt-Eylanden / noemde / ter oorsaecke van het riedt dat op deselve / even als op dese / groeyde. Ick kan evenwel niet bespeuren dat hy kennisse van dese heeft gehadt / doordien die / mogelijck / ten sijnen tijde noch niet geformeert waeren. Dionysius Halicarnassæus beschrijft ons een Eylandt in het Lac Cutilium, jegenwoordigh Contigliano genaemt / het welcke vijftigh voeten in sijne middelste breedte hadde / ende eenige boomkens droegh.

Andere drijvende Eylanden in verscheyde gedeelten des Wereldts.

Dese daer wy van schrijven werden door het Volck van Tivoli Roey-barckjens genaemt / door dien men deselve even als een Barque regeren ende beweghen kan / ende ick twijffele niet ofte sy souden / indien het Meir grooter was / merckelijck konnen aengroeyen / jae selve bequaem werden om bebouwt ende bepoot te werden / even als die daer Plinius van schrijft / ende gelijck die gene die by St. Omer gesien

D ende

ende bewoont werden. Want als sulx de grondt al om de grote vochtighept niet soude willen lijden / soo soudemen daer lichtelijck twee a drie voeten goede aerde konnen opbrengen.

Natuerlijcke reden van de dryvende Eylanden van *Tivoli.*

De reden die men van dese drijvende Eylanden soude konnen geven/ bestaet / nae mijne meninghe daer in / dat / door dien dit Meir bestaet uyt waterwellen van swaevelachtigh waeter / het opbobbelen / datmen daer geduerigh in bespeurt / eenighe aerde ofte modder boven brenght die door de swaevel verdunt is / welcke bovendrijvende ende sich settende om de biesen ende het riet dat gemeenlijck in die Meiren groeyt/ door die gelijcke stoffe allenrkens vergroot wert / nemende mede van onderen toe op deselve wijse ; soodaenigh dat die Eylanden bestaende uyt een aerde die voos / verdunt ende met swavel vermenght is / sich op die wijse boven het waeter houdt / ende biesen en riet voortbrengt even als de andere moerighe gronden. Doch hoe dat sulx oock moge geschieden / my dunckt dat het een seer aenmerckenswaerdige saecke is / ende die de Vremdelinghen die nae Romen gaen niet behoorden nae te laeten te gaen sien / al soude het alleen sijn om Plinius te justificeren/ welcke men meer van logentael beschuldight dan hy wel verdient heeft. Het geene ick daer van geseght hebbe sal mogelijck eenighe curieuse ofte naeukeurige Persoonen bewegen om daer andere remarques op te maecken.

Villa Hadriani ende beschryvinghe daer van.

Van Tivoli begaeven wy ons op den wegh van Frescati, wy sloeghen een weynigh ter lincker sijde af om de ruïnen van Villa Hadriani te gaen besichtighen / de Boeren noemen deselve Tivoli Vecchio , ofte het oude Tivoli , niet wetende dat het alleen een Speel-huys van den Keyser Hadrianus was. De Jesuiten hebben aldaer van een Tempel die 'er aen gehorigh was / een Kelder gemaeckt / deselve is noch t'eenemael geheel / sijnde vierkandt van buyten ende rondt van binnen / hebbende in de middelbreedte maer vijftigh voeten / maer van binnen heeftmen over de vier buytenste hoecken / soo veele kleyne vertreckjens in de muer gemaeckt / welck dienden om het Tempel-cieraet te bewaren / ofte om die / in tijdt van noodt / te verbergen : Hier nae saegen wy twee a drie Tempels welcke half onder de voet laeghen / ende een gedeelte van de vertrecken van het Paleys / het geene daer noch van overigh was scheen ons niet seer over een te komen met het geene men ons soo groots ende prachtigh heeft geschreven te zijn. Het waeren veele kleyne overwelfde Kamertjens / alle van eene grootte / ende wy remarqueerden dat 'er geen Schoorsteenen in waeren.

Voor de reste hadde Hadrianus , soo als Spartianus schrijft / dit Speelhuys soo aerdig gebout / dat hy in het selve de voornaemste en de vermaertste plaetsen des wereldts hadde naegebootst ende aen de selve haere benaminghen gegeven / als het Lycæum , de Academie , het Peytanæum , de Porticus , het Canope van Ægypten / ende het Tempe van Thessalia. Het soude voor ons een seer onnodige moeyte geweest zijn/ hadden

hadden wy alle die plaetsen willen opspeuren ende aenwijsen. Wy wilden selfs niet langhe soecken nae de Fundamenten van die muer welcke de Sonne aen de eene ende de Schaeduwe aen de andere zijde hadde / om dat dat licht te doen was als men die maer van het oosten nae het westen optrock. Het gebou schijnt geheel van gebacken steen geweest te hebben / maer het soude wel konnen met marmor overtrocken te zijn geweest. De Beelden van Isis die men te Romen van swart marmor in het Paleys van Maximus siet / zijn daer van daen gehaelt. Onsen wegh van daer vervolgende lieten wy het Meir van Regilla aen de lincker handt legghen / het selve is vermaert door de nederlaeghe van de Tarquinii, ende dus quaemen wy te Frescati. Komste te Frescati ende Beschryvinghe daer van.

Dese plaets was in vorighe tijden niet dan een Lusthuys van Lucullus, jegenwoordig is die een kleyne Stad / verçiert zijnde met Paleysen ende Tuynen die door Toverye gemaeckt schijnen. Villa Borgeze is daer seer aenmerckelijck door de grote Allées van Laurier-boomen / die men niet ten eynde kan sien / ende door de oude Statuen ende begraeveniſſen. Die van den Cardinael Aldobrandini overtreft de selve in waeter-wercken. Wy besaeghen daer nae de andere Hoven / ende wy voorsaeghen ons van een weghwijser om ons by de ruïnen van Tusculum te leyden / dat twee Italiaensche mijlen aen gene zijde ende op het geberghte leght ; Daer zijn eenighe ruïnen doch niet seer considerabel / oock is 'er een huys dat by nae noch geheel bevonden werdt / boven de groten wegh die de oude genaemt is. Het werdt door de overleveringe ofte traditie bekrachtigt dat dit Ciceroos Lustplaetse was. Men heeft hier een van de schoonsteen de plaisantste uytsichten van alle die men omtrent Romen vindt / want het Huys staet op den top van den bergh / ende men ontdeckt van daer Castel-Gandolfe , het Meir van Albana , de Zee ende alle het vlacke landt omtrent Romen. Tusculum ende aengenaeme situatie van het selve.

De aengenaeme koelte ende alle de aenlockelijckheden van Frescati deden ons evenwel niet vergeten dat wy onse reyse behoorden te vervolgen. Wy passeerden door een groot Vleck Marini genaemt / om dat daer eertijts een Lusthuys van Marius was geweest / jegenwoordig is 'er een van de Princen Colonna, vier a vijf Italiaensche mijlen aen geene zijde vonden wy Castel-Gandolfe , het welck een Vleck is waer in de Pausen een Paleys hebben. Wy ginghen in het selve doch vonden daer niet dat waerdigh was om ons langhe op te houden / het heeft een schoon gesichte op het Meir van Albano, langhs het welcke wy onsen wegh voortsetten / werpende somwijlen de oogen op de plaetse daer eertijdts de Stadt Alba Longa moeste gestaen hebben / te weten tusschen het Meir ende het Geberghte. Jegenwoordigh is daer anders niet dan een Convent Palazzuola genaemt / ende men ontdeckt daer somwijlen / als men de aerde roert / eenighe overblijffelen van die soo vermaerde Stadt. *Marini.* *Castel-Gandolfe.* Alba Longa. Palazzuola.

Beschryvinge van Albano ende wederkomste te Romen.

Albano, dat de naem daer van heeft behouden / leght daer maer twee a drie mylen van daen. Dit is een Vleck dat redelijck vermaeckelijck is / sijnde gebout op de Fundamenten van een Lusthuys van Domitianus, men siet daer veel oude ruïnen / ende bysonderlijck / beneden het Clooster van de Capucijnen / een kleyn Amphitheater van gehouden steen / van het welcke noch eenighe trappen overigh zijn.

Via Appia.

De Wijnen van Genzano ende van Albano werden onder de delicaetste gehouden diemen te Romen drinckt / alwaer wy weder binnen quamen langs den groten wegh / die besijden de oude Via Appia ofte Appiaensche wegh loopt / die doorgaens / aen beyde de sijden / noch met oude Monumenten ofte graeven voorsien is. Geseyde weg was seer schoon / ende streckte recht toe recht aen op Romen / sijnde / even als de andere weghen / gevoerdt met grote vierkante steenen / waer van men noch de overblijffselen siet / by nae langhs de geheele wegh nae Napels.

Veranderlijke staet van een Reysigher.

Geen staet van leven is de veranderinghe meer onderworpen dan die van een Reysiger. Soo drae als hem een plaetse begint te behaeghen moet hy die verlaeten. Hoe men langer te Romen blijft hoemen daer meer aenlockelijckheden vindt / doch ick moeste daer van daen vertrecken om my te Venetien te begeven / daer ick aen drie Engelsche Edelluyden belooft hadde te komen / om ons gesaementlijck nae Grieckenlandt t' Scheep te begeven.

Cambiatures en wat die zijn, en vertreckt van Romen.

Ick diende my van de Cambiatures, die nergens hebbe gesien dan in Italien. Men verandert van post tot post van Peerdt / maer men rijdt niet haestelijck / oock heeft men geen Postillon noch weghwijser van noden / door dien de peerden u ter plaetse daer men verandert brenghen.

Komste te *Viterbo.*

In wat meer dan een dagh quam ick te Viterbo, ende ick liet my aenstonts / noch met de Leersen aen de beenen op het Stadts-huys leyden. Ick vondt daer eenighe Edelluyden van de plaetse / die my het Afbeeldtsel van Anna van Viterbo, met waeterverv geschildert / vertoonden / dit is die selve die sich / door sijne bedriegeryen / soo vermaert onder de Geleerde heeft gemaeckt. Onder deselve werdt niet getwijffelt of hy is den Autheur van die boecken welcke in het licht sijn gegeven / onder de valsche naemen van Babylonische Antiquiteyten van Berosus, ende de Chronijcken van Manathon. Hier en boven deede hy Inscriptien graveren in eenighe Marmore steenen / soo in swaere Griecksche als Romeynsche letters / ende liet die daer nae begraeven; als deselve dan eenighe jaeren daer nae ontdeckt wierden / ende de verstandige sich het hooft braecken om die uyt te legghen / soo was hy haer alle te gauw / ende door dese list wiert hy meer dan de andere ge-acht.

Bedriegeryē van *Anna* van Viterbo.

Ick sagh 'er van dat soorte / welcke men in de muer van het Stadt-huys geset heeft / dichte by den ingangh van een van de kaemers. De eene is eene herroepinghe van de Decreten van Astolphus, gedaen door Didier Koningh van Lombardyen / welcke

Grute-

Gruterus voor out heeft aengesien. De andere is in de Grieksche tae-le/ ende spreeckt van seeckere Tempel van Cybele, die by Viterbo soude gestaen hebben. De Stadt heeft/ ter eeren van het Landt/ niet naegelaeten daer een Lof-dicht/ voor den uytlegger by te laeten graeveren/ soo wel als de uytlegginghe selve/ ende eene verklaeringe dat het seer oude Steenen zijn. Ick geloove evenwel dat het beyde wercken van die goede Religieus zijn. Het geene het bedrogh te plom-per ende grover maeckt is dat die steenen/ welcke van twee verre van malkanderen verschillende eeuwen moesten zijn/ van eene sorte zijn/ even out schijnen/ sijnde de eene niet meer dan de andere versleten/ ende seer over-een-komende letteren hebben/ sijnde die seer kleyn/ op soodaenighe wijse gemaeckt dat men diergelijcke nerghens meer soo vindt.

Ick passeerde daer nae Radicofani een van de hooghste Geberghten van Italien/ boven op het selve heeft de Groot-Hertogh van Tos-caenen een Fortresse legghen/ door dien het op de Grensen van het Pauselijcke landt leght. *Radi. fani een Geberg-te in Italien.*

De Stadt Florence voerdt de bynaem van Schoon/ ende seecker sulx is niet sonder reden. De Galerye van den Groot-Hertogh/ is een van die dinghen die my het meeste in de selve behaeghen. Nae dat ick te Romen soo veel Statuen ende Graf-plaetsen ofte Graf-schriften hadde gesien/ hadde ick noyt gedacht dat ick 'er daer noch twee hondert ende vijftigh soude gevonden hebben/ onder deselve sijn eenighe Inscriptien die de Cardinael de Medicis uyt Africa hadde doen brenghen. Men sagh my voor een seer bequaem ende geleerd persoon aen/ door dien ick 'er eenighe beter las dan den Abt Falconieri die de-selve in het licht heeft gegeven. Hy was evenwel een seer bequaem Persoon/ doch het is geen grote missslagh wanneer men eene Inscrip-tie quaelijck uytschrijft. *Outheden ende seldt-saemheden van Florence.*

Rondtom gemelte Galerye sijn seer veele kaemers/ in dewelcke men de Schatten van de Groot-Hertoghen vertoont. Daer sijn 'er vier ofte vijf die alleen met Waepenen vervult zijn/ die veel meer te achten zijn door haere hoedaenigheyt als door haere menighte. Men siet daer een Roer dat t'eenemael van massiv Gout gemaeckt is/ ende wel eer aen den Keyser geschoncken was; Soo 'er noch een Heliogabalus in de werelt was/ hy soude geen kostelijcker instrument om te sterven konnen uytkiesen als dat/ want wy lesen in de Historien die van die Keyser schrijven/ dat hy een poigniaert van gout hadde laeten maec-ken/ ende kleyne drinck-schaeltjens van Emerauden/ om vergif uyt te drincken/ soo hy mogelijck genootsaeckt moghte werden sich selven te dooden. Men siet daer oock seer kostelijck Geweer dat door de Galeyen des Groot-Hertoghs op de Turcken gewonnen is. In dit kleyne Arsenael ofte Tuygh-huys siet men oock een groote Magneet ofte Seylsteen/ die krachtiglijck nae sich treckt; doch in het Voorhof *Schatten des Groot-Hertoghs.* *Sottemye van Keyser Heliogabalus.* *Grote Seyl-steen ende vremde ey-genschap van andere.*

van het Paleys in het welcke den Vorst sich onthoudt / is noch een andere / welcke wel een gedeelte van een Rotse schijnt te zijn / ende daerom nemen de Vremdelinghen daer weynigh acht op / oock soude men uytterlijck niet oordeelen dat het een Seyl-steen was. Sy treckt weynigh nae sich / door dien sy / door het vyer / in seeckeren brandt de meeste kracht heeft verloren. Ten desen opsichte moet ick u iets segghen van een andere Magneet-steen / welcke ick te Avignon by de Hr. Rostani gesien hebbe / sijnde de uytwerckinghe van deselve seer vremdt. Hy is weynigh minder dan een vuyst groot / ende kan niet meer nae sich trecken dan een kleyne sleutel ende dat hoe wel hy wel beset is; Doch als men daer een mes ofte eenigh ander stuck yser aen-brijft / soo treckt het selve viermael soo veel als de steen / ick heb dit door ondervindinghe selve gesien. De eygenaer daer van seyde dat sy wonderlijck goedt was om de naelden van de Compassen daer aen te strijcken / ende dat / soo men een andere Magneet by de sijne stelde / de sijne deselve aenstonts alle kracht benam / ende hem deselve dede verliesen soo langhe hy by hem was.

De andere kaemers sijn vervuldt met allerhande goude ende silvere Vaeten / met Schilderyen van Titian, van Raphael, van Carrache ende andere konstighe Schilders; met kostelijcke meubilen ende veele oude ende hedensdaeghsche rariteyten. Men derft de ysere spijcker / welckers eene helft men seyde / door de Chymie, in gout verandert te zijn / daer nu niet licht vertonen / door dien men ontdeckt heeft / dat het geheele geheym van die saecke bestondt in het soudeersel / het welcke die twee metaelen soo aerdigh aen malkanderen hadde gevoeght / dat sulx / by nae / niet te bemercken was. In het beneden Hof van het Paleys sietmen de Carosse van dewelcke sich de Groot-Hertogh op sijn Trouwdagh bedient hadde; De raeden sijn van stael / ende de resteerende stoffen by nae geheel van goudt. Noyt was 'er Roomsch Keyser die eene diergelijcke hadde. Oock hadden de oude Romeynen niet dan kleyne ongedeckte waeghens / uytgesondert dat haere Vrouwen 'er hadden die by nae met onse Carossen over een quamen / doch men hadde haere ydelheyt beteugelt daer door dat sy niet meer dan twee Peerden voor deselve spannen moghte.

Aerdig soudeersel.

Prachtighe Carosse.

Beschryvinghe van het Paleys van den Groot-Hertogh van Toscaenen.

Het Paleys in het welcke de Groot-Hertogh sich gemeenlijck onthout / was in vorighe tijden niet dan de wooningh van een particulier persoon van het geslachte Piti, doch het verdient wel dat soo groot een Vorst daer in woone. De naeukeurighe verwonderen haer minder over den rijcken huysraedt die sy daer in sien als over de Schilderyen gemaeckt door Pietro de Cortone. Den Cardinael de Medicis, die noch leefde als ick te Florence was / hadde de goedtheyt van my selve alle sijne Medaillen te vertonen / soo wel als sijne graveertsels ende andere kleyne oude rariteyten / ick bevond onder deselve seer aenmerckenswaerdighe dinghen.

Hy

Bibliotheek vanden Groot Hartoogh van Toscanen

Hy hadde eene bysondere curieusheyt gehadt in het vergaederen van de afbeeldselen van veele van de voornaemste Schilders/ door haer eyghen handen gemaeckt zijnde / ick sach met deselve een geheele kaemer verbult. Den Tuyn / die aen het Hof leght / is schoon / groot/ende geeft een aengenaem gesichte. Op seeckere hooghte / die binnen deselve begrepen is/ is een kleyn Casteel/ in het welcke den Vorst sijne Penninghen bewaert. De Bibliotheeck van het Paleys is seer wel versorght van alles daer toe behorende / doch de Manuscripta, ofte geschreven boecken/ welcke men in die van St. Laurens bewaerdt/ stonden my noch beter aen. Aldaer vintmen een Virgilius welcke ten tijde van den Keyser Theodosius is geschreven / eene Historie van den Keyser Alexius Comnenus, ende een van Florence van Borginius. Hier moet ick van een ander met de handt geschreven boeck spreecken / het welcke mijne konste raeckt / sijnde het selve het eenighste / dat / volgens het gemeene gevoelen / in de Bibliotheecken van Europa te vinden is. Het is een groot griecx werck / behelsende de Chirurgie der ouden / als van Hypocrates, Galenus, Asclepiades, Bithynus, Apollonius, Archigenes, Nymphodorus, Heliodorus, Diocles, Rufus Ephesius ende Apollodorus Ciriensis, in het werck van de laetste sijn figueren op het pargament geschildert / om aen te wijsen hoemen de ontleede leeden weder moet insetten. Deselve soo wel als Asclepiades, Apollonius ende Diocles werden dickmaels door Plinius bygebraght / ende Galenus spreeckt oock veeltijts van Archigenes. Doch wy konnen hare wercken niet geheel te sien komen / ende Bithynus, Nymphodorus ende Heliodorus, sijn ons naeulijx door de naem bekent / het is seeckerlijck een kostelijcke saecke voor de Genees ende Heel-konste alle die Schrijvers daer by malkanderen te vinden. De Heer Antonio Magleabecchi is opperste Opsichter over die twee Bibliotheecken. Noyt was een mensche van dat Ampt bequaemer dan hy / hy heeft alle de boecken in sijne herssenen / ende kent alle de Verstandighe van Europa. Men moet de Capelle van St. Laurens / alwaer de Groot-Hertoghen begraeven werden / onder een van de kostelijckste wercken van Italien achten / alles is 'er van marmor / Porphyr / Lapis ende Chalcedonische Steen. De naebuerighe Capelle / in de welcke de Lijcken van geseyde Hertoghen geset werden terwijle men den toestel van de begraevenisse verväerdight / pronckt met twee Mausolea door Michael Angelo gemaeckt / ende op de voorplaetse des Paleys van den Groot-Hertogh / siet men op eene Fonteyne een Neptunus door vier Zee-paerden getrocken / welcke men mede van hem segt te zijn. De Domkercke is groot / doch heeft weynig verciersel. De Kercke van de Bootschap Mariæ / ofte la Annunciada is seer aerdigh / ende die andere Kercken van St. Jan / den H. Geest ende St. Maria verdienen mede datmen haer gae besien.

Van sijne Bibliotheeck.

Mijne naeukeurigheyt soude niet voldäen sijn geweest / soo ick geene

Inscriptien.

ne Inscriptien hadde gevonden. Ick sag 'er soo veele ten huyse van de Marquisen Corsini ende Richardi, als mede in de wyngaerdt van den Abt Strozzi, dat ick daer over verbaest stondt / ende van daer vervolghde ick mijne reyse.

Beschryvinghe van *Bologne*.

In Bologne is niet onaengenaem dan de taele diemen daer spreeckt / sijnde die de meest verdorvene van geheel Italien. Men gaet by nae door de geheele Stadt onder overdeckte wandelwegen / ende men heeft 'er in de Voor-steden / sedert weynigen tijt / seer heerlijcke gemaeckt. Men siet daer de schoonste Cloosters des wereldts / ende onder andere is dat van St. Michiel ten Bossche uytsteeckende / sijnde de aengenaemste plaetse die men bedencken kan om eene gemackelijcke pœnitentie te doen. Daer sijn Vertrecken die door Carrache ende sijne discipulen beschildert zijn / ende in de Kercke is een schone Schilderye van den Ridder Guarcini. De Heer Joseph Magnavacca, een Schilder ende Liefhebber van Medaillien / toonde my op de groote plaetse van de Stadt / twee Schilderyen van Guido Reni, gedaen met waterverf / ende onder het Recht-huys vier schone marmore figueren van Jean Bologna, nevens eene Schilderye van Carrache, die veel door de lucht ende we'er geleden heeft / ende daer by noch een St. Cecilia van Raphael, in de Kercke van St. Jan op den Bergh. In de Kercke van St. Proculus is niet aenmerckens-waerdig / als het Graf-schrift van seeckeren Proculus, welcke stierf door dien de Klocke van St. Proculus hem op het lijf viel / het welcke den oorspronck heeft gegeven aen meer oude Latijnsche veerskens / welcke men weder van nieus voor de Kercke heeft laeten graveren / sy luyden aldus.

Schilderyen.

Si Procul à *Proculo Proculi* campana fuisset,
Jam *Procul* à *Proculo* Proculus ipse foret.

Het Cabinet van Aldovrandus, vervult met seldtsaeme voortbrengselen der naeture / ende seer seldtsaeme beesten / werdt op het Stadts-huys bewaert. De Heer Lorthier Wisselaer te Bologne, vermaeckt sich met Medaillien op sijne ledighe ueren. Hy heeft een seer schoon Cabinet dat met deselve vervult is het welcke ick oversagh. Ick vondt in het selve veele raere stucken / onder dewelcke ick moet tellen twee kopere Penninghen van den Keyser Otho, welcke men niet konde twijffelen oude te zijn. Het is een praetje van de onkundighe dat 'er van koper geen oude souden wesen / ende men kan haer niet beletten sulx te seggen / want een yder wil doch sijn gevoelen uytten. Wat my belangt / ick kan verklaeren dat ick 'er twintigh in mijne Reysen gesien hebbe die buyten allen twijffel oude waeren. Ick ginck daer nae met hem ende noch een ander Liefhebber genaemt de Heer Louis Borgolocchi nae het Landt-huys van de Raedts-Heer Volea, om de raedtselachtighe Inscriptie te sien / van Ælia Lælia Crispis, welcke noch man nochte vrouwe nochte Hermaphrodite ofte half man half vrou

Medaillien.

Uytleggingé van de Inscriptie van *Ælia Lælia Crispis*.

vrou was / welcke was geſtorven noch van honger / noch van dorſt / noch van ſieckte / noch door yſer / noch door vergif / noch door waeter / noch door vyer / maer door die alle te gelijck ; welcke noch in het waeter / noch in den Hemel / noch op der Aerde was / maer over alle. Deſe Inſcriptie was geſtelt door Lucius Agatho Priſcus, welcke noch haer man / noch haer minnaer / noch haer bloedt-vrient was / maer dat alle te ſaemen / ende diergelijcke bagatelles die een menſche doen erbarmen / ende evenwel de verſtandige van veele Natien haere herſſenen daer over doen te werck ſtellen. Een Philoſooph van Padoua heeft het ſelve gepaſt op het Regenwaeter / een Fransman op den Mercurius Chymicus, een Hollander op de Liefde. Op het rapport van den laetſten heeft men eene verſaemelinghe gemaeckt van de redenen door haer alle bygebraght / ſijnde eerſt te Padoua ende daer na te Dordrecht gedruckt. Wat my belangt ick hadde haer wel willen tot een gevoelen brengen / haer bewijſende dat dit geen oude Inſcriptie was / hoewel ſy alle de outheydt van deſelve voor af voor vaſt ſtellen / ende ick ſoude getracht hebben haer te doen begrijpen datmen ſich het hooft niet moeſte breecken / weghens de belacchelijcke gedachten van eenigh Perſoon / die in de laetere tijden geleeft hebbende / den bequaemen ende habilen baes heeft willen ſpeelen. Het geene men daer van toont is maer eene coppe / ende ick konde niet vernemen waer het origineel verbaeren was. Ick houde oock ſtaende dat die geene welcke deſelve gemaeckt heeft / de maeniere van de ſtellinghe der Latijnſche naemen niet wiſte / want Ælia ende Lælia ſijn twee verſcheydene Geſlachten / ende Agatho ende Priſcus ſijn twee by-naemen ſonder dat 'er een Geſlachte by gevoeght is.

Ick bepaelde ende eyndigde mijne nieuwsgierigheyt in het beſien der oude Inſcriptien in verſcheydene gedeelten van de Stadt ; De Heer Graeve Valerio Zani hadde de goedtheyt gehadt van my de plaetſen / alwaer ſy waeren / op te geven. Hy is een Edelman die ſeer curieus ende groot liefhebber der goede letteren is / hebbende hy Prince ofte Hooft van een geſelſchap van Savants ofte verſtandighe lieden te Bologne geweeſt / het welcke den titul voerdt van *Academia Gelatorum*. Ick ſagh 'er onder andere eene in het Paleys van Albergati, van ſeeckeren Titus Aviaſius Servandus, welcke tot onderhoudt van ſeeckere Badtſtove / geſticht door Auguſtus ende herſteld door Germanicus vier hondert ſeſtertia, welcke meer dan vijf ende twintigh duyſent rijxdaelders van onſe munte uytmaecken. Want een Seſtertium werdt gemeenlijck in de Inſcriptien voor duyſent kleyne ſeſtertia genomen / gelijck men dat kan ſien in den Oorſprongh der Latijnſche Taele van Voſſius. Oock is het waeraghtigh dat de oude ſeer praghtigh waren in het maecken van haere Badt-ſtoven / even ſoo als de Turcken hedensdaeghs. Van Bologne gaf ick my nae Ferrare langs de gegravene vaert. Inſcriptien.

Beschryvinge van Ferrare. Ferrare is een Stadt die groot ende redelijck schoon / doch ongesont ende quaelijck bevolckt is ; van daer gaet men langhs de Po ende gegraevene vaerten tot in de Lagunes ofte Meiren van Venetien / alwaer ick eenige daeghen voor het Feest van ons Heeren Hemelvaert quam.

Beschryvinge van Venetien. Venetien heeft iets in sijne gelegentheyt dat soo singulier is / dat men / als men al de geheele wereldt hadde door-reyst / niet soude konnen seggen een Stad gesien te hebben welcke haer geleeck. De Steden in Hollandt hebben wel iets dat daer nae sweemt ter oorsaecke van haere Grachten / doch het onderschepdt bestaet daer in dat sy op het vaste landt legghen / ende dat Venetien in de Zee getimmert is. Het is waer dat het een seer laeghe Zee is / welcke de Italianen de Lagunes noemen / welcke wy mogelijck Meiren ofte Poelen souden konnen noemen / maer des niet tegenstaende / ende dat de gebouwen haere grontslagh niet dan op het sandt ende modder hebben / soo laeten sy doch daerom niet soo vast ende stenigh te zijn / als die geene welcke men op het vaste landt timmert. Den Toorn van Sant Marco is daer van een vaerblijckelijck voorbeeldt / deselve is soo hoogh dat men in helder we'er daer van sien kan de Steden welcke onder de Venetiaensche Republijck hooren / tot tien a twaelf mijlen verre.

De Kercke van Sant Marco. De Kercke van Sant Marco is mede seer groot ende swaer gebout. Sy is gemaeckt op de Griecksche wijse / dat is in de gedaente van een verkort ende vierkant Cruyce / met een ronden Toorn in het midden ende andere kleyne op de zijden ; Men siet nergens anders soo veel out Mosaïsch werck / ende de mueren nevens het verwulfsel sijn daer van binnen mede bekleet ; De vier Metaele vergulde Paerden welcke in de gevel zijn / wierden door de Venetianen uyt de plonderinghe van Constantinopolen mede gebracht. De Keyser Constantinus hadde die eerst van Romen daer heenen laeten brenghen / om die te stellen op een Triumph-boogh welcke voor hem gemaeckt was / hebbende die gelicht van die van Nero, gelijck men dat kan sien aen de omgekeerde syde van een van sijne Medalien.

Verscheyde Paleysen. Het Paleys van de Pisani, het welcke op de plaetse van St. Steven staet / heeft eene van de beste gevels welcke men in Italien vind / aen de Poorte staen twee Beelden van Hercules, welcke volmaecktelijck schoon zijn. Die van Morosini ende Loredano, staende op deselve plaetse / sijn mede op een seer aerdighe maeniere gemaeckt / doch ick wil my niet inlaeten in het maecken van een bysonder verhael daer van / het welcke andere al voor my hebben gedaen. Ick sagh in dat van Rosini een van de schoonste Cabinetten des Wereldts / van Medailles / Agathen ende fijne Schilderyen. Men soude geheele Boecken moeten schrijven om te toonen door een exacte lijste wat 'er van die soorten van dinghen al raerigheden zijn. Want wat belangt de schoone Schilderyen / het is seecker dat die Stadt daer in alle de andere van Italien overtreft / ende dat sy / ten minsten / dieshalven / den voor-

voorrangh daer over met Romen betwisten kan / ende wat de Medaillien belanght / daer en is geen Plaetse in geheel Europa in dewelcke soo veele Liefhebbers daer van zijn. Men siet in de grote Audientie Saele dat vermaerde stuck Schilderye van Tintoret, het welcke het laetste Oordeel verbeelt / ende verscheyde andere van Paulo Veroneso, Bassano en Zuccharo. Het Convent van St. Joris bewaert noch als iet raers ende waerdighs een Bruyloft van Cana in Galilea, van de handt van den eersten. De Kercke daer van is seer wel gebout / ende de Bibliotheecke is een van de beste ende uytnemenste die men sien kan. Schilderyen.

Ick hebbe geseght dat 'er veele curieuse Liefhebbers van Medaillien te Venetien waeren / siet hier nu de naemen van de voornaemste. Het geslachte Capella heeft dat van Erizzo geërft die 'er een boeck van hadde gemaeckt. De Heer Georgio Barbaro heeft in weynigh tijdts een moye partye van de beste versaemelt. De Heeren Morozini / Garzom / Zani, de Baron van Tassis, den Doctor Bon ende andere Edelen hebben 'er mede haer deel van / sonder den goeden man Francesco Rota te vergeeten / welcke die Edelluyden daer van voorsiet / ende die my een haere kennisse hielp. Liefhebbers van Medaillien.

De Bibliotheeck van Sant Marco is een van de beste van Europa / door de menighte van Griecksche Manuscripta, welcke voor het meeste gedeelte sijn naegelaeten door den Cardinael Bessarion, welcke een gebooren Grieck was. Het portael daer van is van buyten verçiert met oude Statuen / Aschvaeten van gebrande Lijcken ende Inscriptien / ende van binnen net Kaertwerck / dat seer delicaet ende net beschildert is. Den Abt Gradenigo, sijnde een Candiot ofte in het Eylandt Candia geboren / ende een seer beleeft man / is daer van de Bibliothecaris / ende wetende dat ick niet reysde van uyt nieusgierigheyt / braght hy my / nae dat hy my het raerste dat daer was hadde vertoont / nae het Paleys ofte oude Huys Erizzo genaemt / om my daer vijf a ses Inscriptien te doen sien die voor desen uyt Griechenlandt waeren gebraght / onder dewelcke het Graf-schrift van Diogenes Cynicus is / sijnde sijn hondt daer by op de steen uytgehouwen / oock dat van den Poëet Anacreon welcke verstickte door dat hy een kern van een druyf dwars wilde doorswelghen. Het selve wert evenwel in de wercken van Theocritus gelesen / ende men weet niet of de Poëet sulx van de Marmor-steen heeft gehaelt / dan of men het uyt de Schriften van de Poëet op het Marmor heeft gehouwen. Het Paleys Grimani is van binnen ende van buyten opgepronckt met diergelijcke roof / welcke men van Aquiléa ende uyt Griekenlandt gehaelt heeft / want daer sijn Asch-vaeten / Statuen ende Inscriptien / alle van de outheydt. Bibliotheek.

Wat de Kercken belanght / die geene welcke Della Saluce wert genaemt / is de prachtighste wat de bouwkonst betreft / hoewel sy noch Kercken.

 niet

niet t'eenemael volmaeckt / ende de laetste handt daer noch niet aengeslaeghen is. Dat is een grote plaetse voor die van St. Joannes ende St. Paulus, op dewelcke men siet het afbeeldtsel van Bartholomeo Bergamo, sittende te paerde / hy was een seer beroemt Generael der Venetianen. In die Kercke is een Schilderye van Titiano waer in de Cruycinghe Petri verbeeldt werdt. Dichte daer by is de Schole van Sant Marco, alwaer seer schone Schilderyen zijn / ende die geene welcke de Schilderkonste beminnen / moeten niet vergeten alle dergelijcke Scholen die daer sijn te gaen besien / door dien sy met seer schone stucken sijn opgepronckt.

Schilder-Schole van *St. Marco.*

Ick was te Venetien geduerende al den tijdt datmen daer de gewoonlijcke plechtelijckheden doet ende vertoont op ende omtrent den dagh van ons Heeren Hemelvaerdt / sy beginnen door de uytspanninghe ofte wandelinge welcke den Groot-Hertogh neven de voornaemste van den Staet op de Zee gaen nemen / gescheept sijnde in dat grote Vaertuygh datmen den Bucentaurus noemt; Het is een soorte van eene Galeye / welcke twee verdiepingen hoog is / rontomme verçiert met vergult gesneden houdt-werck / men gelooft dat deselve wel vijfmael hondert duysent gulden gekost heeft / en het Tapijt datmen over het achterste verdeck spreyt / even als de kleden diemen over het achterste van de Carossen van onse Princen werpt / is van Cramosijn-Fluweel / met seer breede goude Passamenten / ende een Frange van deselve stoffe daer rontom. Men siet van de riemen niet dan het gedeelte dat in het waeter komt / ende men kan die geene die deselve beweghen niet sien / ende in het generael is het geheele gestel van die Galeye verwonderens-waerdigh. Deselve werdt geduerende geheel het jaer in het Arsenael ofte Tuyghuys onder een verdeck bewaerdt / ende men treckt die daer onder niet van daen dan twee daeghen voor den dagh van de Hemelvaerdt CHRISTI, op dewelcke den Hartogh / verselt door den Raed ende de Ambassadeurs / de Zee gaen trouwen / om door die prachtighe plechtelijckheydt te betuyghen / dat de Republijcke van Venetien / Meestresse van de Golf van die naem is / soo als sy voor desen van den Handel van geheel het Oosten was. Op dat jaer wiert de Bucentaurus door twee Galeyen ende eene Galcasse gevolght / oock door een grote meenighte van Peoueques ende Gondels / het welcke de Carossen van Venetien zijn. Van de laetste waeren 'er tot vier a vijf duysent stucks toe / gevende die menighte een seer aengenaem gesichte. Dit geheele geselschap begeeft sich een weynigh aen geene zijde van de Klippe Lido, ende sijnde omtrent een Italiaensche mijle in de volle Zee geavanceert / soo trout den Hertogh de Golf van Venetien / anders de Adriatische Zee genaemt / in deselve een Goude Ringh werpende / seggende te gelijck dese woorden in het Latijn; *Sponsamus te, Mare nostrum, in signum veri & perpetui Dominii.* Dat is: Wy trouwen u, onse Zee, tot een teecken van een

Plechtelijkheden op het Feest van ons Heeren Hemelvaerd gepleeght.

Beschryvinghe van den Bucentaurus.

een waerachtighe ende altoos duerende Heerschappye. Hier op geeft den Patriarch van Venetien sijnen zeghen, onder het gelupt van het Canon, Mortieren ende Musketten, ende het geheele Geselschap gaet de Misse, in de Kercke van Lido hooren. Dit gedaen zijnde keertmen weder nae het Paleys, alwaer den Hertogh de Raeden ende de Procurateurs van Sant Marco tracteert, op dat 'er doch niet van de plechtelijckheden, in een huwelijck gebruyckelijck, soude ontbreecken.

EYNDE des I. DEELS I. BOECK.

REYSE

door

DALMATIEN, ZANTE, andere EYLANDEN der VENETIANEN, ende na CONSTANTINOPOLEN.

TWEEDE BOECK.

Reyse door Dalmatien enz. na Constantinopolen.

Als nu alle de vermaeckelijckheden van het Feest van de Hemelvaert CHRISTI geëyndight waeren, verstonden wy dat de Baylo ofte Ambassadeur van Venetien, in korte daeghen nae Constantinopolen stondt te vertrecken. Hy was van het Geslachte Morozini, ende hadde oock Ambassadeur aen het Fransche Hof geweest. De Heer Vernhon, een Engelsch Edelman, welcke die reyse met ons voorgenomen hadde te doen, hadde hem daer gekent, soodanigh dat hy op sich nam ons mede in een van sijne Galeyen te doen embarqueren, sijnde dese gelegentheyt al te schoon om te verwaerloosen. Den Autheur krijgt gelegentheit om nae Dalmatien over te steecken.

Men quam ons den 20. Junij 1675. segghen dat het tijdt was om te vertrecken, ende daer op begaeven wy ons aenstonts aen boordt van een van de Galeyen van de Baylo. Deselve voerde de naem van Hercules in de Wieghe, ende wierde gecommandeert door den Venetiaenschen Edelman Benedetto Zanuti. De Baylo quam mede op deselve, ende onthielt sich aldaer de volgende nacht, als wanneer, deselve gepasseert zijnde, een van sijne Bloedtvrienden, met die geene, Vertrek van Venetien ende komste op de kuste voor *Istria*.

die voor sijn Persoon gedestineert was / quam uytlopen. Op middernacht daer aen maeckten wy Seyl / ende de windt was soo stille datmen ter naeuwer noodt konde sien datmen vorderde. Wy waeren evenwel des volgenden daeghs in het gesichte van Istria. Ten tien ueren voor de middagh lieten wy de Anckers by de Klippe of Eylant van St. Andries vallen / op het welcke een Clooster staet / dat een seer schoon uytsicht heeft soo over de Zee / als over de kleyne Bosschen die daer op groeyen. Men reeckent van daer tot Venetien den wegh omtrent tachtigh Italiaensche mylen.

Beschryvinge van *Rovigne.* Rovigne is een kleyne Stadt / dichte by de Klippe van St. Andries / gelegen op een uytsteeckende tonge landts / sijnde de omleggende Velden seer vruchtbaer in Olijven ende Wijngaerden; Ook is de Wijn die daer wast seer goedt / ende ick geloove dat het daer uyt spruyt datmen daer veele kreupele luyden siet / om dat de stercke Wijn oorsaecke ende Vaeder en Voester-heer van het Podagra ende Sciatica is. De Vrouwen dragen daer Vertugadins, op de Spaensche wijse / waer door sy afschuwelijcke postueren maecken.

Oock van *Pola.* Pola, een Stadt voor dewelcke wy des volgenden daeghs ten ancker quaemen is een van de outste van geheel Istria, oock wijst het hedensdaeghsche wesen van deselve sulx wel uyt. Jegenwoordigh sijn 'er naeuwlijx seven a acht hondert huysen / ende soo de teeckenen van haere overoude grootheydt sulx niet uytwesen / men soude swaerlijck konnen glooven / dat sy een Republijcke hadde geweest. Evenwel sagh ick sulx op de Basis ofte Pedestael van een Beeldt ter eeren van den Keyser Severus opgerecht / werdende sy aldaer *Respublica Polensis* genaemt. Dit stuck marmor is op het Kerckhof van den Dom van Pola, ende het hadde niet veel gescheeldt of men soude het in de Fundamenten gebruyckt hebben van den Toorn die men daer doenmaels boude. Desen Dom (Dom is het geene men anders een Cathedraele ofte Hooft-kercke noemt) is in allen schijn op de gronden van een ouden Heydenschen Tempel gebout / want dichte daer by saeghen wy stucken van Pilaeren / Capitolen / ende oude Inscriptien / oock een seer oude marmore Back gemaeckt / om het water van eene Fonteyne te ontfanghen / welcke nu tot een wy-waeters vat dient.

Dom van die Stadt.

Gevoelen van *Callimachus* wegens de oorspronck van *Pola.* De Poëet Callimachus geloofde dat de Stad Pola gesticht was door de Volckeren van Colchus, welcke de Argonauten, ofte nemers des Gulden-Vlies / vervolghden / want sy dorsten / door dien sy van deselve geene tijdinghe vernaemen / niet weder tot haeren Koningh keeren / ende sy banden sich dieshalven vrywilligh lijck uyt haer landt / noemende haere nieuwe Stadt Pola, bedupdende dat woordt / in haere taele / verbannelinghen / soo als Strabo sulx aenmerckt. Als dit soo sijn soude / is het seer quaelijck uyt te cijfferen hoe sy daer mogen sijn gekomen / want eenighe Schrijvers willen dat sy den Donauw, van outs Ister genaemt / souden hebben opgevaeren (waer door sy den

naem

naem van Istria gaeven aen het landt dat sy quamen te bewonen) ende dat sy daer nae / met eene ende deselve Schepen / de Adriatische Zee beseylden / dat haer niet mogelijck was soo sy die niet op haere schouders torsten / door dien die Reviere sich in die Golf ofte Zee niet ontlast. Doch het sy hoe het wil de Antiquiteyten / die men te Pola siet / schijnen van soo oude eeuwen niet te wesen / en maer alleen van de tijden der Roomsche Keyseren.

Dichte by de groote plaetse van die Stadt is een kleynen Tempel / met vier Colomnen ofte Pijlaren van de Corinthische ordre in de Voorgevel ende acht aen de sijden / nevens een lijste van Loofwerck die rondtomme den Tempel sich uytstreckt ende seer wel uytgewerckt is. Het gemeene Volck seght dat dit een Tempel van Diana is geweest / doch mijne ooghen leyden my sulx anders uyt / want ick sagh onder de boven-gevel een Inscriptie die hieldt aen de Stadt Romen ende den Keyser Augustus. Oock geven ons de naemen welcke men het Volck aen de oude Gebouwen siet toepassen / weynigh licht in de Outheden. Siet hier daer van noch twee voorbeelden in deselve Stad van Pola. Eerst het Amphi-theatrum dat men nu la Orlandina ofte het Huys van Rolandt noemt / ende ten tweeden een soorte van een Triumph-boogh genaemt la Porta Dorata, ofte de vergulde Poorte; Deselve streckt nu aen de Stad tot een van hare Poorten / ende was voor desen een van haere leste verçiersels / sy was opgerecht ter eeren van seeckeren Sergius Lepidus door de voorsorge van sijne Huysvrouwe. Wat het Amphitheatrum belangt / het selve is by nae soo groot als dat van Romen / ende t'eenemael gemaeckt van die steenen welcke men uyt Istria haeldt / hebbende drie ryen vensters de eene boven de andere / sijnde in yder rangh twee ende seventigh. De buyten-muer is noch seer glat ende gaev / maer men siet 'er geheel geene trappen / men gelooft oock dat die van hout sijn geweest / Palladius heeft de grondt ende de afmetingen daer van in sijne Architectura beschreven / welcke ick niet pretendere te verbeteren. De Venetiaenen senden te Pola een Gouverneur / ende hy voert den Tertitul van Graef. Sy hebben 'er een kleyn Casteel met vier Bolwercken getimmert / ende hebben het onvolmaeckt gelaeten / houdende daer binnen maer tien aen twaelf Soldaten / welcke meer vreese voor den hongher dan voor den Oorlogh hebben. De naeby-gelegentheydt van Venetien is oorsaecke van haere veyligheydt.

Tempel ter eere van *Roma* ende *Augustus*.

Amphitheatrum.

Op den avondt van St. Johans dagh ginghen onse Galeyen wederder Seyl / maer hebbende den windt contrarie bevonden / smeten sy het ancker ses mijlen verder in de Haeven van la Veruda, ende den volgenden dagh passeerden wy de Golfe van Gunnevetto die achtien mijlen breedt is. Wy kregen een storm doe wy half wegen de Engte waeren / doch hadden niet dat ons hinderde dan de vreese voor ergher. De Galeyen sijn niet seer suffisant om het quaede weder tegen

Vertrek van *Pola*.

te

te staen soo als wel de andere Schepen / de Venetiaensche evenwel sijn beter ende veyliger dan die van eenige andere Landen / door dien sy overal een dubbele huyt hebben. Door dien de wint ons niet t'eenemael gonstigh was / waeren wy noch twee daeghen onderweghen eer wy te Zara quaemen / het welcke hondert mijlen van Pola ende twee hondert van Venetien leght. Men siet op den wegh veele Eylanden ende veele Haevenen / die door rotsen bedeckt ende beschut sijn ende haer maecken / oock veele Vlecken ende Dorpen van Dalmatien / onder andere Ulbo, Selva een kleyne Stadt die seer fraey is ende door rijcke Zee-luyden bewoont wert / oock Sant Pietro de Nembo, in welck een Toorn staet die met mueren omringht is / ende door twaelf a vijftien Soldaeten bewaert wert.

Beschryvinge van *Zara*. Wy deeden onse intrede te Zara onder het lossen van het Grof-geschut ende der Musketten / geschiedende sulcx om den Bailo te eeren; Den Grave ende de Capiteyn des Armes, soo als sy hem noemen / quaemen hem op het uyt-treden van de Galeye ontfanghen / ende brachten hem in het Paleys van den Generael van Dalmatien / die hem seer prachtighlijck en kostelijck onthaelde ende tracteerde / leydende hem daer nae om de Stadt te gaen besien. Hy gaf hem evenwel de rechter-handt niet / om dat de nieuwe Bayloos in haer Ampt niet geacht werden te zijn voor ende aleer te Adrianopolen arriveren ende dat haer haer predecesseur geinstalleert heeft. Men komt te Zara door een groot ende schoon Canael dat met Zee-waeter vervult is / welck tusschen de Eylanden ende het vaste landt door loopt. De Stadt is in een vlacke plaetse geleghen op een tonghe landts / welcke aen het groote landt niet gehecht is dan door een Isthmus ofte enghte van twintigh ofte vijf ende twintigh schreden breedt / welcke men seer lichtelijck soude konnen door graeven. De Stadt heeft aen die zijde een Casteel dat seer wel gesterckt is / met drie Bolwercken welcke aen beyde zyden ondergraeven / ofte gemineert ende gecontramineert zijn / wesende die oock wel bedeckt met halve maenen ende contrascherpen. Doenmaels waeren 'er in de Stadt / acht Compagnien Infanterye ende drie Cavallerye / seer wel gekleedt ende gewaepent / sy bestonden uyt Slavoniers / Croaten ende Over-bergelinghen Tramontanos genaemt / om dat sy aen de andere zijde van het Geberghte van daen zijn. Oock is Zara de Hoofstadt van Dalmatien / ende een van de beste Plaetsen welcke de Republijcke daer in besit / oock is den Turck gedeurende den Oorlogh van Candia noyt tot dese plaetse genaedert sonder daer schande te behaelen.

Beschryvinghe van het oude *Zara*. Zara was eertijdts Jadera genaemt / ende genoot de Privilegien ende Voor-reghten van een Romeynsche Colonie ofte Voortplantinge. Ick las daer een oude Inscriptie / in dewelcke de Keyser Augustus Vaeder van die Voortplantinghe genaemt wierde / daer by wierde gevoeght / dat hy de Toornen en Mueren daer van hadde doen bouwen /

dat

dat is dat hy die gefortificeert ende versterckt hadde. Dichte by de Griecksche Kercke / welcke nae St. Helias genaemt is / sagh ick twee schoone gestreepte Colommen van de Corinthische ordre / welckers fundament / lichaem / capitool ende architraef alle seer wel gemaeckt waeren. Men acht dat het een overblijffsel van den Tempel van Juno is / door een Inscriptie welcke men daer dichte by heeft gevonden / welcke ick sach in de oude Kercke van St. Donatus. De Poorte van St. Chrysogonus bestaet uyt het gedeelte van een oude boogh / de Inscriptie leerdt ons dat op die boogh eenighe Statuen hadden gestaen / dat 'er op die plaetse een merckt was / ende dat seeckere Dame Melia Anniana genaemt die hadde opgerecht ter eeren van haer man Læpicius Bassus, het welcke te kennen geeft dat de Stadt sich doen veel wijder uytstreckte dan sy nu wel doet / zijnde sy maer twee Italiaensche mijlen in den omganck groot / konnende het getal van haere Inwoonders niet meer bedraeghen dan omtrent vijf a ses duysent zielen. Men siet daer / in den omkringh van een halve maene / het overblijfsel van een gedeelte van een Amphitheatrum, van de reste siet men geene teeckenen ter werelt / als sijnde geheel vernietight om de fortificatie te volmaecken. De Romeynen droegen wel groote sorghe ende wendeden veele onkosten aen om haer te diverteeren / maer dat belette niet dat sy groote sorge droeghen voor het geene nodigh was. Daer ontbrack waeter aen dese Stadt / nochtans sijn 'er op heden niet dan regen-backen: Sy hadden / om dit gebreck te verbullen / een waeterleydinghe gemaeckt / waer door het selve van vier mijlen daer van daen in de Stadt gebraght wierde. Van deselve siet men noch eenige oude mueren ende brocken / ende de Heer Aerts-Diakon verseeckerde my dat men dichte by deselve een stuck van een Inscriptie gevonden hadde / dat van den Keyser Trajanus sprack / ende men oordeelde daer door dat hy die hadde doen maecken. Die Aerts-Diakon is Valerio Ponti genaemt / sijnde een verstandigh man / ende seer wel ervaren in de Historien die sijn Vaderlandt betreffen. Hy vertoonde my onder sijne boecken een Manuscriptum van de Inscriptien van Istria ende Dalmatia. De Graef ofte Gouverneur welcke doenmaels te Zara commandeerde / was een Edelman van Venetien genaemt Antonio Soderini, sijnde seer beleeft ende verplichtende. Wy gingen op onse aenkomste in de eenighste Herberghe die te Zara is / alwaer wy seer qualijck gehuysvest souden sijn geweest / oock reyst men in die Landen niet om sijn gemack te hebben. Wy hadden een brief van recommandatie om door deselve het Cabinet van die Edelman te sien / ende hebbende deselve aen hem overgegeven / ontfingh hy ons met veel civiliteyt ende behieldt ons op het avondmael. Onderwijlen sondt hy om onse Bagagie te haelen ende wy waeren seer verwondert als wy weder nae de Herberghe wilden keeren / dat hy ons een vertreck in sijn Paleys hadde toegeschickt. Hy heeft alle die Oostersche Landen

/ F gesien

gesien ende een seer considerabel Cabinet van Medaillien daer van daen gebraght. Het geene een yder doet verbaest staen in soodaenigh een overvloedt van uytnemende ende curieuse dinghen sijn vijf Medaillen van Koper van den Keyser Otho, welcke buyten allen twijffel out zijn / dit deede my gedencken aen onsen seer uytsteeckende Heer Peireskius. Ten tijden dat alle onse Liefhebbers der outheden staende hielden soo vast als een Articul van het Gelove dat 'er geene oude Othoos van Koper gevonden wierden / kreegh hy 'er als een Vloote van uyt het Oosten. De Heer Procureur Generael van Parijs verkreegh 'er twee voor de vijf die hy hadde ontfangen; Doch de beste hadde soo goeden geluck niet. De Erfgenaem van de Heer Peireskius hebbende sich het Cabinet quijt gemaeckt, bewaerde voor sich een penningh van Otho, door dien hy hadde gehoort dat het een raer stuck was. Hy droegh die langhe in sijn sack / om deselve aen sijne vrienden te vertoonen / waer door het gebeurde dat seeckere sijne suster / welke in een Clooster was / hem badt haer die eenige daeghen te willen laeten / hy sulx toegestaen hebbende wierde sy korts daer aen sieck ende quam daer op te sterven; De Broeder wierde gedachtigh aen die Medaille van Otho, hy deede die onder het goedt van de overledene soecken / maer hy konde daer geheel geene tijdinge van vernemen.

Schilderyen te *Zara*. Indien ghy begeert dat ick u hier op iets van de schone Schilderyen van Zara segghe / welcke men in de Kercken siet / soo weet / dat men my in den Dom / dat een redelijck schoon Gebouw is / eene Schilderye van de Heylighe Maeget / nevens St. Pieter ende St. Antonius deede sien / welche van Tintoret waeren geschildert / ende dan noch een ander stuck van Palma. In de Kercke van de Heylige Catharina / sagh ick 'er een van Titian. In die van den Heyligen Dominicus, was een Afbeeldinghe van den Heylighen Hieronymus, met eene Magdalena van de selve Palma, daerenboven was 'er een Jesus leerende in de Synagogue, op het hout des Orgels van Sciavonono geschildert. In de Kercke van de Heylighe Maria, St. Pieter ende St. Hieronymus van Palma, ende een St. Franciscus van Tintoret, nevens een Schilderye van de Heylighe Maeghet van Diamantini, ende een St. Antonius van Padouatum. In de Kercke van den Heylighen Si-

Het Lijck van den Heyligen Simeon. meon, is een Heyligh lichaem dat uyt Judea is gebraght. De lieden van het Landt segghen dat het den Heyligen Simeon is / welche onse Saelighmaecker in sijne armen nam. Men ontdeckte het selve voor ons / ter oorsaecke van den Bayle, die 'er de misse hoorde / ende wy ginghen het selve besien als die geëyndight was. De kasse in dewelcke het leght is voor aen met Crystal gesloten / ende het lichaem is noch geheel / hoewel seer gedroogt maer tamelijck wit. De Inwoonders / houden die Heyligh voor haeren bescherm-Heer / ende draeghen sijn Lijck altemet in omganck door de Stadt.

Het naeburighe Landtschap is redelijck wel gebouwt / maer sedert die

die van Zara eenighe schermutslinghen met de Turcken hebben gehouden / heeftmen in het selve geene bomen gelaeten. Het Gebergthe het Morlackſche genaemt / het welcke sich langhs geheel Dalmatien uytstreckt / is bewoont door Morlacken Onderdaenen van de Republycke / dit is een volck dat in vorige tyden uyt Albania is komen vluchten / seer geresolveert ende infatigabel / geduerende den Oorlogh sochten sy niet beter dan met Turcken handtgemeen te werden / een seer kleynen hoop van haer was gewoon Partye te maecken / om het eene ofte andere Dorp uyt te plonderen / ende sy keerden altoos met buyt gelaeden te rugghe. Het is een volck dat soo sterck van lichaem ende leeden is / dat vier van haer / wanneer de wegen in haer Gebergte quaedt zyn / ende de peerden somwylen gevaer lopen van den hals te breecken / een van die dieren twintigh passen sullen voort draeghen / vattende deselve by den buyck ende deselve aldaer omarmende. Geloofweerdighe luyden hebben my sulx verseeckert / jae selfs eenige van die Morlacken selve / aen dewelcke ick sulx bysonderlijck hebbe gevraegt. Wat dat hier van zy / sy hebben een seer vervaerlijck wesen / ende sy komen nooyt met haere waeren op de Marckt / sonder haer Sabel ende Carabyn mede te voeren. Sy spreecken de Slavonische Taele ende volghen meest de Grieckſche Godts-dienst.

Beschryvinghe van het omliggende Landt van Zara.

Strijdtbaerheyde van de Morlacken.

De dagh welcke volghde op ons vertreck van Zara bracht ons omtrent de plaets Zebenico. Het is de sterckste plaetse van geheel Dalmatien met vier schone Citadellen. De eene is aen de Haeven / genaemt St. Nicolaus, de tweede besluyt alle de wercken welcke de Stad besluyten. De andere twee sijn op naegelegene hooghten / ende men noemt deselve St. Andréas ende de Baron. In de Stadt moghen omtrent seven a acht duysent zielen zyn / doch voor de Pest was 'er meer dan twintigh duysent / ende het omligghende landt is wel bebouwt. Den Dom is geheel van marmor ende seer schoon nae de Bouwkonst getimmert. De Gulde Klip teghens over de Stadt geleghen is een aengenaem Eylandt / ende seer wel bevolckt. Men telt vyftigh mijlen van Zara tot Zebenico, geduerende dewelcke wy seylden langs Beligno , St. Caſſiano , la Torretta , Zara Vecchia ende Mortaro , het welcke overvloedt van Muscaet-Druyven ende Olijven uytlevert. Van Zebenico tot Traöu vaerdt men door een Canael / tusschen het vaste Landt ende Eylanden van Girona ende Bratza. Het Eylandt Buä leght dichte by Traöu, men noemt het oock het Patrijsen Eylant / door de groote menighte welcke aldaer van die Vogelen werdt gevanghen. Men sendt die voor het meeste gedeelte na Venetien / gesouten ende in Tonnen gepackt sijnde even als men den Heeringh doet.

Beschryvinghe van Zebenico ende stercke van die plaetse.

Overvloedt van Patrysen te Bua, die in tonnen werden gesouten.

Traöu is aen de Ouden onder den naem van Traquinium bekent geweest / ende Ptolomeus en Strabo spreecken daer van als van een Eylandt. Joannes Lucius heeft betoont dat het maer een hangende Eylandt was / ende dat het Canael / 't welck het selve van het vaste

Beschryving van Traöu.

Landt afgeschepdt / een werck van menschen handen ende niet van de Naturere is. Dese Heer Lucius is een Edelman van dat Landt / welcke ick de eere hebbe gehadt van te Romen te kennen / alwaer hy sich ter woon heeft nedergeslaeghen. Syn Vaederlandt is hem verplicht / daer over dat hy het uyt de duysternissen der Antiquiteyten heeft getrocken / door de Historie die hy daer van heeft gemaeckt. Hy heeft mede de Inscriptien van Dalmatien ende andere verstandighe Tractaeten doen drucken. Wy waeren te Traöu op de uere des middaghmaels gekomen / ende wy sochten een Logement / wanneer men ons seyde dat wy op eene andere wyse sorghe moesten draeghen om wat te eeten te krijghen / door dien het daer te Lande gewoonte was Herberghe te houden. Dit was een seer droogh ende maegher compliment voor luyden die het aen den eet-lust niet ontbrack; Men leyde ons evenwel / by wijse van verplichtinghe / in een plaetse der Stadt / daer men niet dan Wijn verkocht / ende men deede ons onder in een Huys gaen. Wy verwonderden ons siende dit Huys / dat redelijck schoon was ende een uytsicht op de Zee hadde / t' eenemael ledigh ende als verlaeten / ende wy waeren noch meer ontset / als men ons seyde dat 'et het Huys was van de Heer Lucius, van dewelcke ick soo even hebbe gesproocken. Het is meer dan vijf ende twintigh jaeren verleden dat hy het heeft verlaeten / ter oorsaecke van de onbeschoftheydt van seecker Generael van Dalmatien / welcke te Traöu gekomen zijnde hem deede weten / dat hy in dat huys wilde logeren. Die Edelman bereyde sich om hem te ontfanghen / ende behieldt alleen een middelmaetigh gedeelte voor hem. Maer de Heer Proveditеur, den souvereynen baes spelende / sondt aenstonts sijn volck om alle de meubilen buyten het huys te setten. Dese onbeschoftheyt maeckte hem soo verdrietigh dat hy aenstonts uyt het Landt vertrock / ende dat hy oock noyt heeft weder willen komen.

Verhael van den Persoon van de Heer Lucius.

Men hout te Traöu geen herberghe.

De onbeschofdheydt van seecker Generael van Dalmatien doet de Heer Lucius sijn Landt verlaeten.

De Stadt heeft een seer schoon gesicht / ende vooral de Voorstadt welcke op het Eylandt Bua leght. De Dom-kercke is niet leelijck / ende de Poorte van deselve is genomen uyt de overblijfselen van de Stadt Salona, welcke maer twaelf mijlen van daer leght. Daer sijn in die Kercke eenighe Statuen / welcke van een redelijck goedt Meester zijn.

Voor de reste soo quam onse Galeye niet ten ancker te Traöu, maer wy naemen te Spalatro eene Barcke om daer henen te gaen. Het was meest om daer een geschreven boeck te sien / dat noch niet lange geleden groot geruchte onder de Geleerde lieden heeft gemaeckt. Het is een afgebroocken stuck van Petronius Arbiter, het welcke aen sijne gedruckte wercken ontbrack. Door dien men nu dit stuck noyt hadde gesien / soo beelde men sich aenstonts in / dat het het werck van seecker geleerdt Persoon moeste zijn / die sijn geest hadde willen vermaecken in het naevolghen van Petronius. De Heer de Valois was een

Discours over seecker eerst gevonden fragment van Petronius Arbiter

van die geene die het voor verdacht hielden / maer de Heer Lucius ende den Abt Grado van Romen / geloofden weder dat het oprecht was. Aldus was Europa, even als of men een Prins voor wettigh soude erkennen / in drie deelen verscheyden. Italien ende Dalmatien hielden het voor wettigh / Vranckrijck ende Hollandt voor bastaerdt / ende Hoogh-Duytslandt keerde sich noch tot de eene / noch tot de andere zijde. Want de geleerde Reinesius maeckte eene uytleggingheover dit Schrift / sonder evenwel iets voor vast weghens de outheydt van het selve te derven besluyten. De Heer Doctor Statilius, in wiens Bibliotheeck dit geschrift oorspronckelijck werdt gevonden / is een Man van verdienste / ende die daer van seer net soude hebben konnen spreecken / soo sijne sieckten hem sulx niet hadden belet / ende de Heer de Valois heeft ongelijck gehadt hem voor een jongh Persoon nemende / doordien hy jegenwoordigh ten minsten festigh jaeren out is. Ick wil de asse van die Oorloghs-brandt niet weder omroeren / hoewel de uytwerckinghe daer van soo doodelijck niet soude konnen zijn als die van de Griecken ende Troyaenen / doch ick sal daerom niet naelaeten te verhaelen het geene ick daer van hebbe aengemerckt. Dit geschreven boeck dan is in Folio, twee vingheren breedt dick / behelsende veele Tractaeten / welcke op seer dick Papier sijn geschreven / Tibullus, Catullus ende Propertius staen voor aen / ende niet Horatius, soo als sich den Schrijver bedroghen heeft / welcke te Padua de Voorreden heeft gemaeckt ende doen Drucken. Petronius volght daer nae / van de selve handt geschreven / ende op die wijse als wy hem gedruckt sien / daer nae sietmen dat stuck waer over geseyde questie is / ende het heeft voor Opschrift ; *Fragmentum Petronii Arbitri ex libro decimo quinto, & sexto decimo*, het welcke behelst het Avondtmael van Trimalcien, soo als dat daer nae op dien originael is gedruckt. De Spaigniaert de Salas, welcke over desen Autheur uytlegginghen heeft geschreven / maeckt gewagh van een vijftiende ende sestiende Boeck / maer hy segt niet waer hy het heeft gesien. Het Boeck is overal seer leesbaer / ende de beginselen van de Capittels ende Gedichten / sijn met blaeuwe ende rode letteren geschreven ; Wat den ouderdom ofte de outheyt van het geseyde geschreven Boeck betreft / men behoeft maer kennisse van saecken te hebben ende het Boeck te sien / om daer aen niet te twijffelen / ende in sulcke gevallen moetmen meer gelove slaen op de ooghen dan op de redencaevelinghe. De Heer Doctor Statilius deedde ons iets bemercken daer andere geen acht op hadden gegeven : te weten dat op het 179. bladt / het jaer in het welck het is geschreven op dese wijse is geteeckent. 1423. 20. Novemb. In die eeuwe waren 'er geene soo kloecke verstanden als dat van Petronius, ende welcke onder sijnen naem iets souden hebben konnen maecken.

Wy vonden daer oock noch een ander geleerdt Man / genaemt de Heer Doctor Dagratzo, die ons eenighe oude Inscriptien in sijnen

Tuyn vertoonde / ende ons van de bysonderheden des Landts onderrichte / waer in ick niet bevondt dat iets seer aenmerckelijckwaerdigh was.

Beschryving van *Spalatro*

Spalatro is maer twaelf mijlen van Traöu geleghen / ende omtrent vier hondert van Venetien. Het is niet groter als die plaetse waer van wy soo even hebben gesprooken / doch het is wel tweemaelen soo sterck bevolckt / door dien het een Haeven voor de Caravanen uyt en na Turckyen is / welcke daer haere Koopmanschappen / om nae Ve-

Schone Haven.

netien te senden / ontlaeden. De Haeven is groot ende heeft een goede diepte / ende een vaste grondt / hoewel sy wat nae het Zuyd-westen open leght. Aen het eynde van de Haeven / dichte by de Stadts-

Lasaretto.

muuren / is een schoon ende groot Lazaretto. Dit is de naem welcke de Italiaenen geven aen die huysen in dewelcke men quarantaine houdt / dat is / in dewelcke men veertigh daeghen moet verblijven / als men van besmette ofte verdachte plaetsen komt. De Baylo nam in het selve sijn verblijf / by gebreck van een andere bequaemer plaetse / ende wy naemen aldaer mede eene Kaemer / in dewelcke geheel geen huysraet was. Wy bleven tien ofte twaelf daeghen te Spalatro stil / ende de oorsaecke van dat toeven was / dat de Baylo, hebbende besloten te lande na Constantinopolen te gaen / men vijf dagh-reysen van daer / Paerden voor sijne toerustinghe moeste gaen haelen. Aldus dan onse Galeye op sijn vertreck wachtende / om daer nae onse reyse voort te setten ende de swaerste bagagie nevens de geschencken voor den Groten Heer te voeren / hadden wy de gewenste tijdt om de naeukeurigheden der Stadt te sien.

Gelegentheyt der Stad *Spalatro.*

De aenkomste te Spalatro uyt de Zee is seer aengenaem / ende de Stadt is geleghen aen het eynde van een grooten Inham / als een halve gemaeckt zijnde. De selve is vierkandt / ende heeft niet meer dan een mijl omgaens. In de gedenckteeckenen welcke drie ofte vier hondert jaeren out zijn / werdt sy Spalotum, Spalatum, ende Aspalatum genoemt / ende op dese wijse soude my schijnen dat het woordt Spalato beter met de oude oorspronckelijcke naem over een quam dan Spalatro, hoewel het laetste meer gebruyckt werdt. Sy kan dese naem hebben gekregen van het Latijnsche Palatium, om dat het in oude tijden niet was dan een Paleys van den Keyser Diocletianus, die van Sabona geboortigh was / welcke plaetse maer een uer gaens van Spalatro leght / soo als men door de Overleveringhe daer ter plaetse verstaet / ende door het geene Constantinus Porphyrogeveta daer van geseght heeft / welcke aenmerckt dat geheel dat Paleys van groote gehouwene steenen gebouwt was. Die geene welcke het selve voor de

Ruïnen van het oude *Epetium.*

oude Stadt Epetium hebben genomen / sijn ses a seven mijlen van den wegh afgedwaelt / want men siet de ruïnen van het selve meer aen geene zijde / dichte by den mondt van de kleyne Reviere Zarnovisia. Spalatro is gesterckt met goede Bolwercken van gehouwe steenen / drie

drie van deselve sijn geheele wercken / te weten aen de landtzijde / die nae de Zee-kandt legghen sijn maer halve / doch het geene de Stadt ten hooghsten verswackt / is dat het omgeleghen landt hogher is dan deselve / ende dat den heuvel / welcke aen het Westen leght / ende daer de Voor-stadt op is getimmert / de geheele Stadt commandeert.

Een Musketschoot buyten de Stadt nae het Oosten / is eene Forteresse op een hooghte gebouwt / met vier Bolwercken / die noch regulier noch volmaeckt zijn / deselve gebiedt mede over de Stadt ; Oock houden de Venetiaenen daer weynigh Soldaeten / ende sy vertrouwen op het Fort Clissa , onder aen den voet van het welcke men trecken moet / om uyt Turckyen te Spalatro te komen. Daer is noch een kleyn Fort van aerde / dat de Ridder Vernede hadde doen bouwen op de hoeck van de halve maen / die de Haeven maeckt / doch door dien sy jeghenwoordig Vrede met de Turcken hebben / is die post als verlaeten / ende men heeft te Spalatro maer eene Compagnie te voet / ende een halve Compagnie peerden / sijnde de andere helft van deselve te Clissa. *Clissa* een sterck Fort.

De Domkercke te Spalatro was eertijdts een kleynen Tempel / in het midden van het Paleys van Diocletianus. Deselve is achtkantig van buyten ende rondt van binnen / alles van schoone gehouwe steen / uytgesondert het verwulffsel / het welcke uyt gebacken werck bestaet. Onder het geseyde verwulffsel is eene wandelerye / met acht Corintische Pijlaren van Porphyr ende Graenaet-steen onderschraegt. Tusschen het begint van het verwulffsel ende die wandelarye / is eene lijste / bestaende uyt verscheydene beesten / blomwerck / ende eenige hoofden / welcke het volck van dat Landt / 't welck het hooft van Diocletianus vol heeft / Hoofden van die Keyser acht te zijn. Buyten de Tempel / siet men op de helft van de hooghte ende rontomme deselve / een Galerye / welcke met gehouwen steenen die in het verbandt legghen is bedeckt / ende onderschraeght van acht Corintische Marmore Pijlaeren / met een Lijste van Lofwerck / die seer wel uytgewerckt is. Men klom tot deselve door een andere Tempel welcke vierhoeckigh doch langher dan breedt was / deselve gaf oock inganck tot een andere Tempel welcke achter rondt was / ende die hadde noch eene andere aen de rechter handt / welcke men jegenwoordigh St. Joannes Baptista noemt. De plaetse ende de schickinghe des wercks was wel van een goet Meester / maer als men komt tot de bysonderheden van de Lijsten / het Lofwerck / ende de Hooft-stucken / bevindt men sulx soo wel niet gemaeckt te zijn / als die wercken welcke ten tijden der eerste Keyseren sijn gebouwt. Men heeft die Tempel doorgeslaegen / sedert men daer van eene Kercke heeft willen maecken / om een Choor te hebben / oock heeft men 'er eenighe Vensters gemaeckt om licht te hebben / het welcke te vooren niet dan door de deure daer in konde komen. De Heydenen maeckten by nae alle haere Tempelen duyster / Domkerck van *Spalatro*.

om:

Beschryvinghe van de Tempelen der Heydenen.

om de geheymenissen haerer Goden door het menschelijck aenschouwen niet te ontheyligen / ende daer uyt ontstaet het gebruyck der Fackelen ende Lampen / welcke men in deselve ontstack.

Men heeft aen dese Kercke (voor de Poorte / op den trap / een schoonen Klock-Toorn gevoegt / in deselve zijn veele Vensters / ende de Marmore ende steens materialen daer toe nodigh / zijn uyt de ruïnen van Salona gehaeldt. Wy vonden onder deselve eenighe Inscriptien welcke van die Stadt spreecken. Appianus ende Gruterus brengen 'er een uyt die vierkanten Tempel by / ick sagh 'er de Inscriptie / maer het geene sy het beeldt van de Afgodinne Cybele seggen te zijn / is anders niet dan een Sphinx van Egyptisch Grauw-marmor. De Pijlaeren welcke daer rontomme staen / zijn mede van deselve steen.

De mueren van het Paleys van Diocletianus welcke twee derde deelen van de Stadt begrijpen / zijn by nae geheel / ende maecken een net vierkant / hebbende een Poorte in het midden van yegelijcke zijde. Daer zijn 'er noch drie overigh / welcke op eene bouwkonstighe wijse zijn gemaeckt / welcke soo hecht ende sterck als schoon is. De steenen van het booghwerck / zijn in Ciment / de eene op de andere / in het verbandt gelegt / ende die geene welcke doenmaels bouwden / geloofden dat haer verwelffsel daer door te stercker was. Aen de zijden van yder Poorte waeren twee kleyne seshoeckighe Toornen / welcke den inganck bewaerden / ende eenigh cieraedt by braghten. Het geheele gedeelte van de Stadt dat in die omkringh is besloten / is op veele plaetsen onderkeldert / ende men siet daer veele verballene Gebouwen. Aen de zijde van de Zee-kant was eene Galerye tusschen het Paleys ende de muer die tot de selve hooghte was opgetrocken / maer in dewelcke veele Vensters waeren / welcke een vry uytsicht op de Zee gaeven. Tusschen de Vensters waeren Colommen / ende op deselve eene Lijste die die aen een voeghde / van de Dorische Ordre ende wel geproportioneert. Wy vonden 'er twaelf Inscriptien die van Salona konnen gebraght zijn / ende in de Kercke van den Heylighen Franciscus saegen wy een ten halven uytgehouwen werck / waer in omtrent vijf ende twintigh Beelden waeren / ende het scheen de Overwinninge wel te verbeelden die Constantinus op Maxencius kreegh / die sich in den Tiber verdronck. Nae de Wester hoeck van de Haeven is eene Kercke van den Heylighen Georgius, alwaer nae allen schijn die plaetse is welcke / in de kaerte van Peutinger , *ad Dianam* werdt genaemt / ter-oorsaecke van eenighe Tempel van Diana die daer was. Dichte by de Poorte / door de welcke men in dat gedeelte der Stadt uytgaet / zijn drie kleyne swaevelachtige ende silte Beecken / die in de Zee stroomen ende van dewelcke geen voordeel wert getrocken.

De Venetiaensche Edelman / welcke doenmaels het gebiedt te Spalatro hadde / genaemt Francisco Lauredano , hadde Provediteur te Cerigo geweest ; Hy vertoonde ons eenighe Colommen die sy daer van-

daen

vaen hadde gebragt. Deselve schynen van wit doorschynende Marmor te zyn/ doch het is maer een bestalt waeter/ dat in de Grotten van dat Eylandt in steen verandert.

De tydt die wy te Spalatro verbleven viel ons niet langh/ om dat wy aldaer daegelycks iets nieuws ontdecken/ ende om dat het daer andersints oock goedt teeren is. Wy hadden niet te klaeghen dan over onse Huysvestinghe/ welcke niet al te gemackelyck was/ door dien wy 'er niet dan de vier blote mueren vonden. Het coppel Patrysen geldt daer maer vyf stuyvers/ ende een Haes maer weynigh meer. Men heeft het vlees uyt de Halle voor een stuyver het pont/ ende Schildt-padden soo groot als twee vuysten voor vier a vyf stuyvers. Doch wy wilden den meesten tydt liever Vasten-dagh houden/ ende van die kleyne Voornen * van Salona, welcke de Kaiser Dioclerianus tot soo verre beminde/ dat hy uyt vreese van om deselve verleghen te zyn/ eene waeterleydinghe gemaeckt hadde/ door dewelcke sy in sijn Paleys quaemen swemmen. Sy sijn seeckerlyck van een seer goede smaeck/ maer die van de Reviere Ascanius in Natolia, daer wy naemaels passeerden doen wy nae Smyrna trocken/ sijn beter ende veel groter. Daer was/ soo als ick geseght hebbe/ geene Herberghe in de Stadt/ dan alleen een kleyn kroeghjen dat van een Hooghduytsche Vrouw wierdt gehouden/ welcke ons eeten bereydde. Als wy op seeckeren dagh ons Avondtmael te laet hadden genomen/ vonden wy de Stadts-Poorten gesloten/ soo als wy nae buyten wilden gaen om ons in onse Kaemer van het Lasaretto te vertreden. Wy geloofden dat de Gouverneur de beleeftheydt soude hebben van de Poorte voor ons te doen openen/ om geene Vremdelinghen onder den blaeuwen Hemel te laeten vernachten. Doch hy deedde ons segghen dat het woort al gegeven was/ ende dat wy gedult moesten nemen. Wy baedden een Soldaet ymant op te soecken welcke ons ten minsten onder het dack wilde ontfanghen/ ende wy vonden eyndelyck een Edelman van die Plaetse genaemt Pietro Albertin, welcke ons seer wel ontfingh/ ende veel beter te ruste leydde/ dan wy op onse gewoonlycke Scheeps-Matelassen gewent waeren. Doch het werdt tydt dat ick u iets van Salona ende Clissa segghe/ welcke twee Plaetsen wy daer nae ginghen besien.

Goedt koop leeftocht te *Spalatro.*

* Nota. *Dit is een slagh van Visch datmen hier te lande niet vindt, doch eenige overkomste met onse Voornen heeft.*

Salona was in oude tyden een vermaerde Stadt/ doch wy vonden 'er niet dan vervallene oude mueren/ ende daer is niet meer dan eene Kercke met vier a vyf Molens. De Steden vergaen soo wel als de menschen. Sy lagh in eene schone Vlackte/ twee mylen van het Morlackische Geberghte/ het welcke sy ten Noorden hadde/ ende streckte sich uyt tot aen eene kleyne Golf/ welcke voor Haeven aen deselve diendde/ in dewelcke die kleyne Reviere valt/ welcke de Stadt in twee'en verdeelt/ sijnde deselve waer in die Voornen werden gevanghen. Sy leght even verre van Clissa ende van Spalatro, dat is geseght

Beschryvinghe van *Salona.*

seght omtrent vier mijlen soo wel van de eene als van de andere. Sy moght omtrent acht a negen mijlen in den omganck hebben / maer die van het Lant spreecken van meer. Wy waren vier in geselschap/ wy hadden soo veel Voetknechten by ons welcke Morlacken waeren/ ende hoewel sy verbaerlijck van aensien / ende soodaenig waeren als ick hier boven die van die Landt-aerdt hebbe afgeschildert / waeren 'er wy 'er nochtans wel genoegh van gedient / ende men soude in onse quartieren moeyte hebben / om eerlijcker lieden van soodaenighen pro-fessie te vinden. Sy leydden ons tusschen die ruinen om een gat te besien / het welcke sy seyden het Graf te sijn van den Heyligen Domnus, eerste Bisschop van Salona ende een Leerlingh van den Heyligen Petrus, ende daer dichte by noch twee andere Graeven / van den Hey-lighen Anastasius ende den Heylighen Rainerus , beyde Prelaeten van die plaetse. De wegh welcke van daer nae Cliffa leydt / wierde eer-tijdts via Galiniana, ofte den weg van Galinius genaemt / soo als ick uyt eene oude Inscriptie bemerckte.

Graf van den Heylighen *Domnus* Discipul van *St. Pieter.*

Beschrijvinge van *Cliffa*.

Cliffa is die plaetse welcke Ptoloméus Andecrium , ende Strabo Andecrinum noemt / maer die Inscriptie daer van ick soo even hebbe gesprooken / noemt deselve Andetrium, ende die gedenckteeckenen sijn seeckerder dan de boecken / welcke door de Uytschrijvers konnen verandert werden. Het is een sterckte van seer groot belangh / welcke van de Venetiaenen op de Turcken wierde genomen / onder het beleyt van Fosculo Proveditcur van Dalmatien. Dese plaetse hadde eertijds den Kaiser van Hooghduytslandt toegekomen / ende men seght dat eene Coninginne van Ongaryen die heeft laeten bouwen. Sedert de Republijck daer van is in besittinge geweest / heeft men een gedeelte van het voorste werck laeten springhen / soo om de plaetse te verstercken / als om deselve te gemackelijcker te konnen bewaeren. Sy leght op den top van een heuvel / tusschen twee hooge berghen / op den wegh van Turkyen ende Dalmatien. De Schiltwacht siet alle die voor bygaen / ende hy doet haer antwoorden. Men siet 'er evenwel geen Bolwercken ofte uytterlijcke versterckinghen dan eenighe verhevene plaetsen / ende de Rots-steen strecht voor een muer. Daer is gebreck aen waeter ende de koude is 'er des winters verbaerlijck groot. Ick beelde my selve in dat het een groote straffe voor een Venetiaensch Edelman is / daer twee jaeren het Ampt van Proveditcur te moeten bekleden. Daer binnen sijn twee Compagnien Voetvolck ende eens halve Ruyters. De oorsaecke van haer overgaen was / boven de stormen die men daer op hadde gedaen / dat een Bombe op de Mosquée viel / terwijlen de Turcken tot haeren Godts-dienst waeren vergadert / waer by sy de hope van het ontset verloren / zijnde het selve geslaeghen. Sy bedonghen haer leven ende goedt / doch de Morlacken, haere onversoenlijcke vyanden / naemen haer in den doortoght waer / ende kapten haer alle uyt eygene bewegingbe in stucken. Ick sagh te

Oorsaecke waerom de Turcken de plaets aen de Venetiaenen overgaeven.

Traöu

Traöu eene Inscriptie die van Clissa was gebraght / deselve was wel niet veel te beduyden / doch gaf evenwel de outheyt van die plaetse te kennen. Men moet sich niet verwonderen dat Ptolomeus die quaelijck geplaetst heeft / door dien hy niet al te naeukeurigh in die quartieren is / want hy stelde Traöu een graedt Zuydelijcker als Salona, hoewel de laetste plaetse meer na het Zuyden naedert dan de eerste. Van Spalatro quamen wy in minder dan vijftien ueren te Liësina.

Foute van *Ptolomeus.*

Liësina is een Eylandt / het welcke Ptolomeus Pharia, ende Strabo Pharas noemt / het heeft omtrent hondert mijlen in den omganck / maer bestaet niet dan uyt Rotsen ende onvruchtbare landen / bequaem voor Haesen ende Conijnen. Ooch zijn alle de Inwoonders van het Eylandt / welcke omtrent een getal van drie a vier duysent moghen uyt maecken / in de Stadt van die selve naem gaen wonen / om aldaer somwijlen de vremdelinghen in haere Haeven te sien komen. Om deselve aldaer met meer eere te ontfanghen / hebben sy 'er een schoon hooft gemaeckt van marmor ende gehouwen steen / het welcke de halve circul van de Haeven omringht. De Klippen welcke aen den invaert legghen / zijn andre naetuerlijcke Hoofden / achter dewelcke de schepen veyligh leggen. De standt ende gelegentheydt van dese plaetse is by nae als die van Genua, maer men kan wel dencken dat sy in schoonheydt by deselve niet heeft. Men vindt daer seer schoon broodt / seer goeden wijn / en overvloedt van Sardijnen / om den eetlust te verwecken / ooch voorsiet dese Stadt Italien ende Grieckenlandt van deselve. De wyse op dewelcke men deselve vanght is redelijck aenmerckenswaerdigh; siet hier hoe wy het selve saeghen geschieden. So drae men weet dat de tijdt dat de Sardijnen moeten komen verschenen is / het welcke in de maenden van Mey ende Junius voorvalt / soo vaert men in de diepten ende plaetsen die tusschen de Klippen van Dalmatien in legghen / alwaer sy haer onthouden / buyten twijffel uyt vreese der groote Visschen / welcke haer souden insweighen. De toebereydingh tot de Visscherye nodigh werdt by dagh gemaeckt / ende des nachts leght men achter op het eynde van een kleyne Roey-barcke een vyer aen van spaenderen van dennen-hout / ende men roeyde daer mede drie a vier hondert treden van het landt af. Als de Visschers / welcke sachtelijck voort vaeren / een grooten hoop van deselve hebben ontdeckt / soo roepen sy nae haere netten toe / ende vervullen haere Barck met visch. De beste werden by het naebuerighe Eylandt Lissa gevanghen. De Turcken / welcke het aen geen kennisse haeyert / genesen haer met de Sardijnen van veele siecktén / zijnde die Visch wat seldtsaems in Turkyen. Ick wete niet of de inbeeldinghe daer iets toe doet / maer dat hulpmiddel soude de Matrosen van Provence niet mishaeghen / welcke van de selve eene van haere voornaemste leckernyen maecken.

Beschrijvinge van *Liësina.*

Wijse op de welcke men de Sardynen vanght.

Ick sal van de Citadelle niet spreecken / het is maer een Craeyennest/

nest / dat men licht onder de voedt soude schieten / van de naebygelegene heuvelen. Doch bestaet de geheele Besettinge uyt een slecht solbaet / welcke te gelijck Capiteyn / Sergeant / ende Portier is / even by nae als die geene daer Plautus van spreeckt ende ons in sijne Comedie vertoont. Nae dat onse Galeye aldaer beschuypt voor de Koepslaeven hadde opgedaen / nam sy den goeden wint waer / welcke ons op eene naemiddagh / vijftigh mijlen verder / tot aen Courzola bragt.

Beschryvinge van *Courzola*.

Courzela is een kleyne Stadt / gelegen in een Eylandt dat den selven naem voerdt / behorende / gelijck oock Liëzina, onder de Venetiaenen / ende de oude noemden het selve *Corcyra nigra*. De wijse op dewelcke die van Ragousa het selve hebben verloren is aengenaem genoegh om verhaelt te werden. Sy waren in onlust met de Venetiaenen / welcke een Klip besitten Sant Marco genaemt / welcke de Stadt van Ragousa kan dwinghen / sy hebben daer by noch een andere Klip die kleynder is / welcke niet meer vlackte heeft dan nodigh is tot den grondtslagh van een maetigh huys / hoedaenigh men 'er daer nae een gebout heeft. De Venetiaenen sonden dan op seeckere nacht / eenigh volck op deselve / welcke daer een kleyn Fort opstelden / dat van Bordpapier was gemaeckt / het welk men als aerde hadde beschildert / ende sy bragten daer eenige houte stucken op / die sy inder haest hadden gemaeckt. Als nu dese kleyne Republicanen des morghens eene Citadelle t'eenemael volmaeckt ende met Geschut voorsien / alles in soo kleyne tijdt verveerdight / bespeurt hadden / soo waeren sy daer over seer ontstelt / ende versoeckende om te Parlamenteren / soo meenden sy dat sy 'er goede koop af quamen / gevende aen de Venetiaenen het Eylant Courzola, in reuylinghe van die ondeughende Rotse / maer wat de Klippe Sant Marco belanght / welcke sy mede geerne hadden gehadt / daer wilden de Venetiaenen niet eens van hooren spreecken. Het vaste landt / langhs de Zeekant / recht teghens over dat Eylandt / komt haer mede toe / ende sy hebben daer seer schone Hoven Zabionera genaemt. Onderwijlen is Courzola seer voordeeligh aen de Republijcke van Venetien / door dien het selve haer voor een Scheeps-Timmerhuys verstreckt / soo om Schepen te timmeren als om te verdubbelen / sijnde het by nae geheel met seer hooghe Bomen bedeckt. Het inkomen van het selve bestaet voornaementlijck in Wijn ende Sardijnen. Daer op sijn vijf Dorpen yder met veertien a vijftien hondert menschen bevolckt / doch in de Stadt sijn 'er weynigh meer als duysent / ende deselve heeft in den omganck wat meer dan een quartier uers. De mueren sijn van Diocletianus getimmert / soo wel als de Dom-Kercke van Sant Marco, welcke in het midden op eene hooghte staet / ende aen dewelcke alle de straeten al opgaende eyndigen. In de Gevel / aen de hoeck van het dack / is een marmore Graf-beeldt / van een gekroonde Vrouwe. Men seyde ons dat het het hooft van de Vrouwe van die Keyser was / doch ick soude daer voor niet willen instaen /

Op wat wijse de Venetiaenen *Courzola* hebben aen haer gekreghen.

Nuttigheydt die de Venetiaenen uyt het Eylandt *Courzola* trecken.

instaen / als hebbende haer niet gekendt / noch door beelden noch door oude penninghen. Het is evenwel een out beeldt gelijck oock het gebouw van de Kercke van deselve natuere is / welcke van binnen twee ry'en Colommen boven op malkanderen heeft. Alles wat 'er by nae aen is bestaet uyt marmor / dat selfs in het Eylandt werdt gevonden/ vier a vijf mijlen van de Stadt. Daer sijn weynigh huysen welcke niet van deselve stoffe zijn / maer sy nemen de moeyte niet van het glat te maecken. Door dien het Eylandt vol Bosschen is / soo strecken die tot een schuylplaetse voor veele Wilde-Dieren. Men siet 'er onder andere een dier / 't welck men my seyde als een Hondt gemaeckt te zijn / maer het roept als een Maertsche-Kat ofte als een Pauw. Als men des nachts dichte by die Bosschen uyer aen stoockt / soo hoort men haer een rasendt musijck aenvangen / soodaenigh dat die geene / welcke haer noyt hebben gehoort / souden geloven dat het menschen waeren die riepen. Men seght mede dat sy de Lijcken opgraeven om die te eeten / voor de reste sijn sy nergens nut toe / dan dat men 'er eenighe slechte pelterye om te voederen af maecken kan. De Griecken noemen die Zachalia ende de Turcken Tohachal. Wy hebben die in Natolia hooren huylen / by Ephesen, gelijck oock te Santa Maura. Ick gelove dat het het Dier / door de Oude Hyena genaemt/ is / het welcke sommighe geschreven hebben het eene jaer van het mannelijcke ende het andere van het vrouwelijcke slagh te zijn / doch Aristoteles ontkent die gepretendeerde veranderinghe. Dese gelijckenisse van de menschelijcke stemme / kan oock reden gegeven hebben / tot dat geene dat Plinius daer van verhaelt / doch dat evenwel fabuleus schijnt; te weten dat dit Dier de menschelijcke stemme so wel naebootst / dat het somwijlen de naemen der Herders leert voortbrengen / om deselve als het roept te doen voor den dagh komen / ende daer nae te verslinden. Beschryvinghe van de *Tohakal* ofte de *Hyena* der ouden.

Vervolghende onsen wegh / saeghen wy de Eylanden van Augusta, Mezzo ende Meleda, die aen de Republijcke van Ragousa behooren; Daer nae anckerden wy te Sancta Croce, het welcke een schone Haeven van die Staet is / daer de Heer Hertogh een huys van plaisance heeft/ dat die naem niet seer weerdigh is / doch de Borgers hebben 'er redelijcke staen. Wy seylden des anderen daeghs tot in het gesichte van Ragousa, het welcke seer langhsaem weder by komt ende betimmert werdt / sedert de schrickelijcke Aert-bevinghe welcke het by nae geheel deede versincken. Twaelf mijlen aen geene syde is een Dorp genaemt Ragousa Vecchia, het welcke het oude Epidaurus is / voor by het welcke de monden van Cattaro zijn / in dewelcke wy liepen. Wy seylden weder van daer om de Golf van Lodrino over te zeylen / welcke niet minder dan hondert ende tachtigh mijlen breedt is. Dit is die vermaerde Golf van Apollonia, in dewelcke Cæsar gevaer van sijn leven liep. Wy lieten achter ons de kleyne Fortresse Budua, dat de laetste plaetse der Venetianen in Albania is. Daer nae/ als men langhs Vervolg van de Reyse.

de Kuste seyldt / soo als wy op onse wederkomste deeden / siet men Dulcegno, te voren Ulcinium genaemt / een Turcksche Stadt / welcke omtrent seven a acht duysendt zielen in haer begrip heeft woonende / het welcke een goede Haven is. De Franchen hebben daer een Consul. Durazzo, het welcke het Dyrrachium der Romeynen is / is niet meer dan een Dorp / met een vervallen Fort. Men siet daer na de Golfe van Bajana met een Revière van deselve naem / die sich daer in uytstort / welcke eertijdts Drile wierdt genaemt. Langs de selve strant vindt men de Revière van La Pollona, aen dewelcke de nabygelegentheyt van Apollonia die naem heeft gegeven / het waeter is gebleven / maer de Stadt werdt niet meer gesien / daer nae komtmen by Auion, dat wy met een verdorven woordt la Vallana noemen. Dertigh mijlen van daer in het vaste landt is een bergh / op dewelcke eene Fonteyne van Pech is / van dewelcke de oude hebben gewagh gemaeckt / men besorght de Schepen daer mede als het met Teer gemenght is. De Klippe Saseno, ses mijlen van la Valona geleghen / bepaeldt de Golfe van Lodrino aen het Suydtwesten. Als wy dese Golfe overstaecken / saeghen wy met het krieckèn van den dagh een Brigantijn, welcke sich te rugge begaf soo drae hy ons ontdeckt hadde; Dit dede ons gelooven dat het een Roof-Schip was / voornaementlijck als wy saeghen dat het het Voor-schip nae la Valona toe wendde. Wy vervolghden het soo sterck als wy konden / ende onse Slaeven roeyden soo sterck / dat wy het in minder dan een uer tijts binnen schoots kreghen. Wy losten drie a vier stucken op het selfde / waer door het verplicht wierde de Seylen te strijcken / doch wy bevonden dat het niet dan eene Barcke van Cephalonia was / sijnde gelaeden met Olie ende Kaes voor Venetien / ende dat het ons selve voor Rovers hadde aengesien. Aldus vervolghde een yder sijnen wegh / sijnde die van Cephalonia seer verheught / dat sy niet dan de schrick hadden gehadt van het quaet daer voor sy bekommert waren / ende wy waren droevigh weghens het verlies van ons verhoopte profijt.

Dulcegno.

Durazzo.

Ontmoetinghe van een Schip dat voor een Rover werdt aengesien.

Wy anckerden niet te Sasono door dien de windt ons gonstig was. De Capiteyn van onse Galeye / verhaelde my eene vremde saecke / welcke aldaer over eenige jaeren was voorgevallen. Hy was doenmaels Stuerman op eene andere Galeye / ende hadde het Ancker op die plaetse laeten vallen. Twee Slaven van sijne Roeyers ende noch een van eene andere Galeye salveerden haer gesaementlijck door de vlught / ende verstaecken haer onder de struëllen tot dat men vertrocken was. Maer wat soude men geloven dat dese Ellendige deedden? Nae dat sy daer twee a drie daeghen gebleven waeren / ende in die woeste plaetse niet te eeten vonden / soo overleyden de twee mackers die onsen Capiteyn ontlopen waren / wat middelen sy souden ter hant slaen / om haer leven te onderhouden / tot dat'er eenigh Schip mochte aen komen / ende sy besloten den geene / welcke van de andere Galeye

Schrickelijcke daet van twee Roey-Slaven.

lepe

leye sich nevens haer hadde gesalveert / te dooden ende te eeten; Sy volvoerden het geene sy hadden besloten / ende onderhielden haer noch eenighe daeghen met het lichaem van die ellendighe / tot dat 'er een vremt Schip op die selve plaetse landende / sy daer op binnen boort geraeckten ende nae Venetien trocken.

Van omtrent Sasono ontdeckten wy de Acroceraunische Geberghten, tegenwoordigh het Geberghte van de Chinera genaemt. Deselve zijn aen de Zee-kant door vijf a ses Dorpen bewoont / welcke de Turcken wederstandt bieden / ende de Coratsch ofte het Hooftgelt niet willen betaelen. Het voornaemste van die Dorpen werdt la Chimera genaemt / legghende op eene steyle Rotse / alwaer sich alle die van het Landt in tijden van noodt konnen vertrecken. Dat meer is / als men haer van de Zeekant soude willen aentasten / soo souden sy haer in haer Geberghte versteecken met haere kudden Vee / zijnde deselve by na ontoeganckelijck / ende soo men haer te Lande komt besoecken / soo zijn 'er soo enghe doortochten / dat sy in deselve een geheel Leger alleen met steenen te werpen souden konnen vernielen. De Inwoonders van dese Dorpen zijn goede Soldaten / ende houden de Grieckschen Godtsdienst; maer sy zijn oock ten anderen seer kondigh in het stelen / oock zijn sy van de Macedoniërs gesproten / gelijck de Magnotten van de Lacedemoniërs / twee Natien die beyde even strijdtbaer waeren; Sy hebben een goede Haeven Porco Panormo genaemt / alwaer evenwel weynighe Schepen derven anckeren / want men seght dat sy de Christenen aen de Turcken / ende de Turcken aen de Christenen verkopen. Sy onderwerpen haer evenwel / wat het Geestelijcke belanght / aen den Metropolitaen van Jamina, het welcke eene groote Stadt is / twee daghreysen van daer geleghen. Wy begonden doen te sien dat wy in het begin van Grieckenlandt quaemen / het welcke ons aldaer soo veel vreughde veroorsaeckte / als 'er Ænéas verdriet hadde / wanneer hy 'er door trock; Want hy consideereerde de Griecken als de verwoesters van sijn Vaederlandt / ende wy aenschouwden haer als lieden aen wiens Voorouders wy de konsten ende wetenschappen hadden te dancken. Wy hadden oock meer geluck dan Ænéas, want hy was seven jaeren onder weege tusschen Troyen ende de mondt van den Tiber, ende wy quaemen in twee maenden van Romen te Troyen.

Kloeckmoedige Boeren op het *Acroceraunische Geberghte.*

Haer Godtlosen menschen handel.

Corfou is het eerste aenmerckelijcke Eylant / datmen ontmoet wanneermen uyt de Golf van Venetien loopt / behorende het selve nevens Cephalonia ende Zante aen de Allerdoorluchtighste Republijcke. Het wierdt in oude tijden Phæacia genaemt / ende daer nae Corcyra, nae den naem van eene Nymphe welcke daer op een Stadt bouwde. De hedensdaeghsche Griecken noemen het Corfu ofte Corfous.

Corfou.

Cassopo daer wy eerst aenquaemen / was eene van de Steden van dat Eylandt / bekent onder den naem van Cassiope, ende vermaerdt

Beschrijvinge van *Cassopo.*

door

door den Tempel van Jupiter, waer van wy veele oude penninghen hebben gevonden. Het is nu niet dan eene vervallene sterckte / met eene Kercke aen Panagia toegewydt (Panagia is in de Grieksche taele de Heylighe Maeghen) ende door Caloyers, ofte Griecksche Religieusen bedient. Sy is half vervult met teeckenen van afgelegde of betaelde Geloften / gegeven door Zee-vaerende lieden / ofte andere personen / die gevaeren des Zee'es zijn ontkomen. Men spreeckt aldaer van seecker miracul / van het welcke wy de uytwerckinghe wilden sien. Daer is een Beeldt van de Heylighe Maeghet / op de Grieksche wijse geschildert / op een steene vierkant / dat in de muer is gemetselt in die Capelle. De Reysighers / willende weten of ymandt van haere vrienden overleden is / houden teghens dat Beeldt eene kopere stuyver van Corfou ofte van Dalmatien, ende indien die geen / aen dewelcke sy gedencken / leeft / soo blijft de stuyver daer aen vast / maer sy valt af als die Persoon doodt is. Ick sagh 'er veele van die stuyvers / welcke daer aen noch vast waeren; Ick hield 'er oock eenighe teghens / sonder evenwel op ymandt te dencken / uyt vreese van ymandt van mijne vrienden te doen sterven / sommighe bleven 'er aen / sonder dat men iets konde bemercken dat haer konde vast houden / andere weder vielen / maer ick gelove dat die niet te deghen plat waeren. Doch ick wil niet onderstaen reden te geven hoe sulcks kan geschieden / willende my niet inlaeten om te oordeelen / of sulx door eene natuerlijcke kracht geschiedt / ofte wel door iet dat boven de natuere ende Goddelijck is. Des anderen daeghs leyden wy den wegh die ons tot aen de Stadt Corfou toe noch overigh was / ende die twaelf mijlen langh is / in weynigh tijdts af / van waer men tot aen Venetien seven hondert Italiaensche mijlen teldt.

Miraeculeus Lieve Vrouwen beeldt te *Cassop.*

Corfou is de aensienlijckste ende gewichtighste plaetse / welcke de Republijck van Venetien besit / om de Adriatische Zee in teugel te houden. Hierom heeft sy daer altoos eene Vlote van vijftien of sestien Galeyen / eenighe Schepen ende eenighe Galeassen. Daer zijn twee Fortressen / waer van de oudste op twee toppen van Rots-steenen leght / welcke aen alle kanten steyl af gaen / ende beneden rontom met Bolwercken zijn besorght. De nieuwe sterckte aen de andre zijde van de Stadt is soo goedt niet / hoewel daer aen niet is gespaert / want sy werdt gecommandeert door een nae-by-geleghen heuvel / Mont-Abraham genaemt. Seecker Provediteur van Corfou dat gebreeck siende / wilde die heuvel binnen de Stadts mueren trecken / doch sulx is niet geschiet / sonder dat ick de reden daer van wete. Ick sal u niet segghen of dese Casteelen wel met Geschut zijn voorsien / want wy waeren soo verre niet geavanceert / of men verboodt ymandt in deselve te laeten komen / ende vooral geen Françoysen ofte Engelschen. De reden hier van was dat men ons voor Ingenieurs aensagh / doordien een van ons geselschap Mathematische Instrumenten by hem hadde /

Beschrijvinghe van de Stadt *Corfou.*

ende

ende oock om dat men hadde bespeurt dat wy alles in Dalmatien uyt-teeckenden / Inscriptien / oude vervallene ruinen / ende selve maeckten wy somwylen uyt curieusheyt een ontwerp van den grondt der Steden. Maer den Generael Priuli, welcke over de drie Eylanden het gebiedt hadde / welcke sijn Corfou, Cephalonia ende Zante, hebbende / nae de saecke te hebben vernomen / verstaen wat'er van was ende dat ons doen niet dan uyt enckele nieuwsgierigheyt sproot / gaf aen de Heer Wheler ende my / de permissie om op de Schepen van de Republijck nae Constantinopolen te reysen / want onse Galeye trock niet verder.

De Metropolitane Kerck van de Griecken is taemelijck schoon / ende met schone guldene ende silvere Lampen verçiert / tot dewelcke seecker Edelman van Corfou, genaemt Nicolao Politi, vijf duysent Venetiaensche Zequijns by sijn Testament ordonneerde; Men bewaerde daer het Lichaem van den Heylighen Spiridion, Bisschop van Corfou, aen dewelcke de Kercke is toegewijdt. De Inwoonders segghen dat men dickmaels heeft getracht het selve nae Venetien te voeren / maer dat die Heyligh altoos heeft getoont / door beletselen welcke hy deede voorvallen / dat die verplaetsinghe hem niet behaeghde. Sijn Lichaem is volkomentlijck in sijn geheel / uytgesondert een arm welcke te Romen is. Alle die geene welcke het selve hebben gesien / segghen dat wanneer men het vleesch met de vingher druckt / het selve wijckt / ende daer nae weder in sijne oude gedaente sich verheft / even als dat van een levendigh mensche. De Griecken hebben daer geen Bisschop / maer alleen een Proto-Papa, dat is een eersten Priester. Die geene welcke die waerdigheyt nu bedient / is van het Geslachte Bulgari. Hy gaf ons een geschenck mede aen den Patriarch ofte Aerts-Vader van Constantinopolen, het selve was den Dienst van den Heylighen Spiridion, met een kort begrijp van sijn leven / geschreven in de oude Grieksche taele. De Broeder van de Proto-Papa, genaemt Nicolao Bulgari, is Doctor in de Medicijnen / ende seer geleert / oock in de Theologie ende Grieksche Taele. Daer is te Corfou een Academie / ofte vergaederinghe van Geleerde lieden die de goede letteren beminnen / van de welcke hy mede een lit is / soo wel als de Doctoren Justiniani ende Lupina, ende de Heer Ridder Marmora, die in de Italiaensche Taele de Historie van dat Landt heeft beschreven. Hy liet ons sijn Cabinet van oude Penninghen sien / het bestaet by nae geheel uyt Medalien van dat Landt / die in sijn Boeck gedruckt zijn. Hy vertoonde ons oock de teeckenen ende ontwerpen die hy gemaeckt hadde om het selve te vermeerderen. Hy hadde noch geen genoeghen door de vertoninghe aen ons van die dinghen gedaen / hy sondt ons daerenboven tot geschenck een mande vervuldt met de beste Vyghen des Werelts / Fracassanes genaemt. Sy hebben van binnen iets dat als een bestalt sap is / ende dat wonderlijcke effecten doet teghens

Schone Kercke van *St. Spiridion.*

Wonderdaden van geseyden Heyligh.

De eerste Priester van *Corfou* geeft den Autheur eengeschenk mede aen den Patriarch van *Constantinopolen.*

Schone Vijgen te *Corfou Fracaßanes* genaemt.

ghens de hette van de maendt van Julius. De Heer Spiridion Auloniti Nabifori heeft oock een kleyn Cabinet van Medaillien; Hy is een Jonghman van dewelcke wy veele beleeftheden ontfinghen / ende die de goetheydt hadde van alles te doen sien wat 'er in het Landt naeukeurigh ende besiens waerdigh is; De Heer Doctor Capello, hoewel seer jongh / is ten hooghsten ervaeren in de Rechts-geleertheydt ende in de goede letteren; Hy seyde ons dat hy een Dictionarium ofte Woordt-boeck maeckte van de hedensdaeghsche Griecksche / Latijnsche ende Italiaensche Taelen / dat veel ampelder soude zijn dan die geene welcke men tot noch toe heeft gesien.

Geleerde lieden in *Corfou.*

Het is noch geen hondert jaeren geleden dat de Stadt van Corfou nerghens anders uyt bestondt dan uyt de oude Fortereffe ende de Voorstadt Castrati, welcke redelijck groot is / ende alwaer wy eenige oude Inscriptien vonden. Aen het eynde van de Voorstadt is de Kercke Pantagíei, dat is geseght van alle de Heylighen / van dewelcke wy de Papa ofte Eerste-Priester ginghen besoecken. Hy is een Hiëromonachos ofte geheylighde Manus, genaemt Arfenio Caluti, sijnde een seer geleerdt Man in de Godt-geleertheyt ende het oude Grieckfch. Hy is oock een seer bequaem Predicker / ende heeft te Padua gestudeert. Hy liet ons onder sijne Boecken / eenighe seer curieuse geschrevene Grieckfche sien / onder andere een van den Heylighen Joannes Damascenus, het welcke men niet gedruckt vindt / ende genaemt werdt Paliloï. Het is als een kort begrijp van sijne wercken / oock hadde hy eene uytlegginge van de Prochoprodromus ofte de Lofzangen van de Griecksche Kercke. Sijne Kercke is getimmert op de maniere van een Griecks Cruyce / met een kleyne ronden Toorn op het midden / ende boven de Poort is een Inscriptie van de sesde ofte sevende Eeuwe / welcke de Ridder Marmora in sijn Boeck heeft getracht uyt te leggen. Hy braght ons daer nae om een ander Caloyer, welcke veel ouder dan hy ende sijn Oom is / te begroeten. Hy is een eerwaerdigh / seer geleert out Man / welcke een Dictionarium in vier Taelen heeft doen drucken. Sijnen naem is Hieronymus Vlach, sijnde van geboorte ende afkomste uyt het Eylandt Candia. Sijne Bibliotheeck is vervult met veele oude geschrevene Theologische Boecken. Onder deselve sijn 'er meer dan twintigh / welcke noyt op de Persse sijn geweest / onder andere eene Grieckfche Uytlegginghe van den Heyligen Origenes over het Euangelium van St. Jan / nevens de Sermoenen van Ephrem. Sijne Kercke genaemt Panagia de Palæopoli van de welcke hy Abt is / is seer out / ende de Grieckfche Inscriptie / welcke wy op het Portael laesen / leerde ons / dat de Keiser Jovianus haer hadde doen stichten / want deselve deede Belijdenisse van de Christelijcke Godts-dienst. De naem van Palæopoli, welcke dat quartier heeft behouden / is niet anders dan oude Stadt geseght / ende in der daet daer is de plaetse op dewelcke sy van outs gebouwt was. De groote menighte van mar-

Het oude *Corfou* ofte *Palæopoli.*

more steenen die men daer uytgraeft / betoont dat het eene groote ende heerlijcke Stadt was / deselve lagh in een hangendt Eylandt / dat haer oock den naem van Chersopoli gaf / ende daer was een schoone Haeven; Men siet noch de plaetse daer men deselve met een keten sloot / doch daer is nu geen diepte als voor kleyne Barcken. Daer was een Waeter-leydinge welck van de Stadt tot op de Haeven toe streckte / om de Galeyen van waeter te versorghen / ende wy saeghen het eynde ofte den uytganck daer van. De Historie van Corfou, van dewelcke wy hebben gesprooken / handelt breeder van die Stadt / ende in deselve is sy oock in de platte grondt afgebeeldt. Men vondt daer over eenighe jaeren een Beeldt van Germanicus, het welck nae Venetien wierde gebraght / door den Provediteur Valier, maer wy saghen de Inscriptie op den voet daer het opgestaen hadde. Men vondt 'er oock een groot Koffer van gehouwen steen / verbult met eene ongelovelijcke menighte van kopere Medalien van verscheydene Kaisers / maer voornaementlijck van de Familie van Severus, met de naem van de Inwoonders van Corcyra aen de andere zijde / waer by eene Galeye stondt / om haere maght ter Zee te verbeelden. *Eene Statue van Germanicus te Corfou gevonden.*

Aen de andere zijde van Palæopoli streckt sich eene kleyne vruchtbare Vlackte uyt / die door veele Beecken is bevochtight. Men acht dat dit de plaetse is / daer den Coningh Alcinoüs sijne Tuynen hadde / die door Homerus soo vermaert zijn. De Geleerde noemen dese plaetse nu Chrysida, ende het volck geeft die de naem van Pezamili, ter oorsaecke van seeckere Molens die daer zijn. Wy gedachten / terwijlen wy daer wandelden aen het voorval van Nausicäa dochter van die Coningh / welcke met haere Caemer-dochters nae het Badt gaende / Ulisses ontmoette / welcke door storm in dat Eylandt was gedreven / gelijck men sulx in het langhe sien kan in de Odysséa van Homerus. In het Cabinet van de Heer Nigri van Bologne, is eene Medalie van die Heldinne / welcke seer raer is. De Stadt heeft meer dan twintigh duysent zielen / ende daer is 'er omtrent sestig duysent in het Eylandt. Het selve is seer vruchtbaer in Wijnen / Olijven / Ceder- ende Lamoen-Bomen. *Alcinoüs tuynen te Corfou.* *Vruchtbaerheydt van Corfou.*

Wy lichten ons Ancker op den eersten dagh van Augustus 1675. met een windt die voor ons niet al te voorspoedigh was / sijnde deselve Suydt-West. Wy deedden dien ende den volghenden dagh niet dan laveren / ende wy vorderden maer omtrent twintig mijlen. Hier nae keerde de windt om / ende wy saeghen Cephalonia in het voor by seylen / het welcke tweemalen soo groot is als het Eylandt van Corfou, want het heeft omtrent hondert ende vijftigh mijlen in den omganck / daer 'er het andere niet meer dan seventigh heeft. Het is vruchtbaer in Olie / Roode ende Muscaet-Wijnen die uytnemende zijn / ende het geeft oock veel van dat slagh van Druyven dat wy Corenten noemen / waer van het veel gelt treckt. De plaetse daer de Forteresse *Vertrek van Corfou.* *Beschrijvinghe van Cephalonia.*

teresse ende de woonplaetse van de Proveditеur is / wert Argostoli genaemt. Daer is een groote Haven aen alle sijden besloten / maer de grondt is niet al te vast. Aen de mondt van die Haven is een groot Dorp / genaemt Luxuri, alwaer veele rijcke Coopliedеn van gesеyde Corenten waren. Sedert weynigh tijdts was 'er een Inlandtschen oorlogh op dat Eylandt / ter oorsaecke van een verschil tusschen twee Geslaghten. Sy liepen op malkanderen met Partyen van vijftigh ende sestigh sterck / slaende soo wreedelijck teghens malkanderen / als de Christenen ende de Turcken souden konnen doen. De Venetiaensche Gouverneurs hadden niet macht genoegh om die verschillen te konnen by legghen / doch als sy wederzijdts begonden haere verdeeltheden moede te werden / soo maeckten sy de Vrede op dese Voorwaerde / dat niemant van de Vyandelijcke Geslaghten / opt de vryheydt soude nemen / van in het Quartier van de andere te komen / op de verbeurte des levens. Aen de Oost-zijde is een Haeven in dewelcke wy anckerden als wy van Zanten nae Venetien voeren. Deselve werdt Pescarda genaemt / ende is alleen goedt voor kleyne Vaertuyghen. Men siet 'er de ruïnen van een Vleck / ende jegenwoordigh is 'er niet meer overigh als een Kerck met eenighe Caloyers.

Inlantschen oorlogh in *Cephalonia*.

Recht tegens over Pescarda is het Eylandt Thiaki, sijnde daer van maer afgescheyden door een overvaerdt van drie a vier mijlen / het welcke maeckt dat sommighe het selve het kleyne Cephalonia noemen. De overeenkomste des naems maeckt dat men het voor het Eylandt Ithaca neemt / een van de voornaemste Coninghrijcken van Ulisses, ende de Caerten van Sophian ende van Samson, plaetsen het selve in dat gedeelte des Zee'es. Doch sy konnen haer selfs bedroghen hebben / want Strabo, spreeckende van het Eylandt Ithaca, seght dat het sestigh Stadien in den omganck heeft / die vier Italiaensche mijlen maecken / ende dit Eylandt is ten minsten eens soo groot. Aldus gelove ick dan dat Ithaca eene andere Klippe is / die omtrent seven a acht mijlen daer van daen leght / ende noch heden Jathaco werdt genaemt / sijnde veel kleynder dan dat Eylandt. Wat dat dit betreft / ick gelove dat het het Eylandt Dulichium is / om dat het aen de Oost-zijde een groote Haeven heeft met de overblijffselen van een Stadt / noch op heden Dolicha genaemt / soo als Strabo oock heeft aengemerckt dat men het selve in sijn tijdt met die naem kende / dunckende my sulx krachtigh genoegh te zijn. My dunckt evenwel dat Strabo van die geene is welcke Thiaki voor Ithaca nemen / ende mogelijck wist hy selve de rechte gelegentheydt van die Eylanden niet / door dien de naemen van deselve alreede verandert waeren ; Want als wy voor de reste willen komen tot het geene Homerus seght / soo schijnt het niet dat Dulichium eene van die Echinadische Eylanden is / soo als de Wereldt-Beschrijvers welcke nae hem sijn gekomen hebben gedacht / wat oock hier van zy dit is een verschil dat moeyelijck genoegh is

Beschrijvinge van *Thiaki*.

om

om op te legghen. Twee Engelsche Schepen gaen jaerlijx in de Haven van het Eylandt Thiaki, van die Corenten daer van ick hebbe gesprooken laeden / welcke geteeldt werden door de meeste Inwoonders van dat Eylandt / welcke te saemen niet meer dan drie Dorpen uytmaecken genaemt Onoi, Vathi ende Oxia. Men siet in een bosch de ruinen van een out Casteel / het welcke de Inboorlinghen segghen het Paleys van Ulisses te sijn geweest. Wat het Eylant Jathaco belanght dat is woest ende verlaeten / ende die van Thiaki vaeren van tijdt tot tijdt over om het selve te bebouwen. Het Eylant Cephalonia voerdde ten tijden van Homerus den naem van Samos, op het selve lagh een Stadt van de selve naem / die niet verre konde legghen van de Haeven van Pescarda, daer wy af gehandelt hebben. Het was het grootste Eylandt van alle de Rijcken van Ulisses, ende ick verwondere my dat Strabo seght dat het maer drie hondert stadien in den omganck hadde / welcke maer acht ende dertigh mijlen maecken / ende dat Plinius maer van vier ende veertigh mijlen spreeckt / sijnde het in der waerheydt meer dan hondert ende twintigh groot. Doch ick behoore my niet te verwonderen over de fauten van de oude Geographi, door dien de hedensdaeghsche / welcke boven de schriften der Ouden / noch de Reys-Beschrijvinghen van onsen tijdt hebben / soo grovelijck somwijlen in eenighe gedeelten van dat Landt misslaen.

Corenten handel op *Thiaki*.

Foute van *Strabo* ende *Plinius*.

Terwijlen wy nu in het Coninghrijcke van Ulisses zijn / soo moeten wy het selve soo schielijck niet verlaeten / ende een weynigh van het Eylandt Sancta Maura spreecken. Dit Eylant wierdt in den ouden tijdt Leucas genaemt / ende de hedensdaeghsche Griecken noemen het altoos Leucada, want den naem van Sancta Maura geven sy eygentlijck niet dan aen de sterckte / alwaer ten tijden der Venetiaenen een Clooster van die naem was. Als wy weder na Venetien keerden / waeren wy genoodtsaeckt / ter oorsaecke van het bose we'er / in een Haeven van dat Eylant aen te lopen / die Climeno was genaemt / hebbende goede ende vaste grondt. Wy kregen lust om de Fortresse van daer te gaen besichtighen / ende wy naemen een Vaertuygh Monoxylon genaemt om daer heenen te vaeren / wy seylden / in de enghte die het selve van het vaste Landt scheydt / vier a vijf ueren om daer te komen. Strabo seght dat dit Eylandt in voortijden aen het selve gehecht was / ende datmen die Enghte gegraeven heeft / om het daer van af te scheyden; Dit valt oock lichtelijck te geloven / want op het naeuwste is de overvaerdt weynigh meer dan vijftigh treden breedt / ende overal is by nae niet meer dan omtrent drie a vier voeten waeters. Op dese allerenghste plaetse was de Stadt Leucada gesticht / op eene hooghte een mijle van de Zee gelegen / van dewelcke men noch eenighe oude overblijfselen siet; De Haeven bestont meest uyt het geheele Canael / ter plaetsen daer het het diepste was. Ortelius ende Ferrari bedrieghen haer / wanneer sy / nevens de andere Geographi gełoven

Beschrijvinghe van het Eylant *Sancta Maura*.

Misslag van *Ortelius* ende *Ferrari*.

loven dat Sancta Maura noch op de oude plaetse van die Stadt leght. Sy hebben ter plaetse selve niet geweest / ende Sancte Maura legt meer dan drie mijlen aen geene sijde / op het midden van het Canael / dat aldaer een uere wijdt is. De Fortresse is goedt / geflanckeert met eenighe ronde Bolwercken / sijnde op een seer laege grondt gebouwt; Dat haer van eenigh belangh maeckt / is datmen tot deselve / het sy te waeter / het sy te Lande / niet kan naederen / dan in die Monoxyla ofte kleyne Schuytjens / die niet meer dan een voet diep gaen. Sy is door eene Graght / van dertigh ofte veertigh voeten breedt / van twee andere kleyne Eylanden / in het moeras legghende gescheyden / sijnde die Eylanden als de Voor-Steden van de sterckte / waer in veele Turcken ende Griecken woonen. Haere Huysen sijn niet dan van hout ende seer laegh getimmert / maer in teghendeel soo kleeden sich de Inwoonders seer wel ende warm. Oock sijn het grote Stroopers op die Zee / ende de Bassa van Moréa was 'er dat jaer expres gekomen / om hare kleyne Galeyen te verbranden. Durach Bey, een vermaert Rover van Lepanthe, had 'er vijf a ses van Sancta Maura, waer over hy het bevel voerdde. Wy lieten ons kleyne Schuytjen op het Landt / om over eene waeterleydinge van een mijle weeghs te gaen / welcke oock voor een brugghe dient voor het voetvolck / hoewel deselve naeuwlijckx drie voeten breet is / ende aen de sijden geene Leeninge heeft. Hoe geasseureert men oock mach sijn men heeft als men daer over gaet / vooral als men ymandt ontmoet welcke van die plaetse komt daer men henen gaet / want het is al wat twee menschen konnen doen / dat sy voor by malkanderen passeren. In de Citadelle ende in de Voor-Steden sijn meer dan vijf a ses duysent zielen / doch wy souden 'er qualijck hebben onthaelt geweest / sonder de Visch die wy hadden mede-gebraght / want wy vonden 'er niet dan slecht broodt / ondeugende wijn ende noch erger kaes. In het Eylant sijn omtrent dertig Dorpen / door arme Griecken bewoont / welcke Visschers ende Landt-bouwers zijn / oock hebben sy een Bisschop welckers Inkomsten nae allen schijn seer maegher zijn. Het Eylandt is redelijck vruchtbaer in Granen / Citroenen / Orangien / Amandelen / ende gras voor de beesten / hebbende twaelf ofte vijftien ueren in den omganck. De Fortresse van Santa Maura, is niet wijder van den ingang van de Golf van Ambracia, in de Golf van Larta genaemt / gelegen dan twaelf mijlen. Dichte daer by was eertijts de vermaerde Stadt Actium, beroemdt door de Bataille van Augustus teghens Marcus Antonius, doch jeghenwoordigh weet men niet meer van die Stadt te spreecken. Door dien wy nu tot soo verre niet wilden gaen / soo informeerden wy ons van de bysonderheden van die Golf by een bequaem persoon van Larta; Wy verstonden van hem dat Larta ofte Arta Ambracia niet was gelijck onse Landt-Beschrijvers ons willen wijs maecken. Want de Stadt Ambracia, welcke den naem aen die Golf

Gelegentheyt van het Fort *Sancta Maura*.

Gevaerlijcke voetwegh over eene waterleydinghe.

Golf gaf / is meer dan een dagh-reyse van daer gelegen / ende werdt noch heden / door de lieden van het Landt / Ambrakia genaemt / hoewel het niet dan een Dorp is een mijle van de Zee geleghen / even in het midden van die Golf. Daer is een Caravansera aen de Haeven / welcke tot een Packhuys dient voor de waeren ende Coopmanschappen die daer gelost werden. Wat de Stadt Arta belangt deselve legt aen de lincker zijde / op eene Reviere ende vijftien mijlen van de Zee. Die Reviere is in allen schijn de Ackeren van de Ouden / ende ontlast sich / volghens het segghen van Plinius, in de Golf van Ambracia. Vouro-Potami is de hedensdaeghsche naem van eene andere Reviere / welcke men vindt als men aen Ambracia naedert / ende buyten twijffel dat is de Arachthus van de voorige tijden / hoewel die nu soo dicht niet by het Dorp Ambrakia heen loopt / maer nae alle schijn streckte sich de Stadt doenmaels soo verre uyt. De Inkomste van de Golf is niet breeder dan een half uer / hoewel die meer dan vijf ende twintigh ueren in den omganck heeft. Op de Lincker handt siet men eene Fortresse van de Turcken / een weynigh minder bevolckt dan die van Santa Maura. Deselve werdt Preventza genaemt / ende dat is de Standt-plaetse van het oude Nicopolis, door Augustus getimmert ter gedachtenisse van sijne Overwinninghe teghens Marcus Antonius. Binnen Arta sijn seven a acht duysent Inwooners / sijnde het getal der Griecken veel groter dan dat der Turcken. De Heer Manno Mannea een rijck Coopman van die Stadt / seyde my / dat de Metropolitaensche Kercke Euangelistra genaemt / een seer groot Gebouw is / dat soo veele deuren ende Poorten heeft als 'er daeghen in het Jaer zijn / sijnde het selve onderstut met meer dan twee hondert marmore Colommen. Hy voeghde daer by / dat seeckere Inscriptie / welcke men op het grote Portael van de Kercke leest / doet geloven dat sy getimmert is door Michaël Duca Comnene. Die van die Stad ende van het omligghende Landt handelen sterck in Taback / Botergues ende Bonen / waer mede daer grooten handel werdt gedreven.

Gelegentheyt van het oude ende nieuwe Ambracia.

Beschrijvinge van Arta ofte Larta.

De Aerts-Bisschop ofte Monopolitaen van Arta hieldt eertijdts sijne woonplaetse te Lepanto, welcke Stadt hy heeft verlaeten / door dien 'er weynighe Christenen zijn. Hy hadde acht Suffragaenen ofte onderhorighe Bisschoppen / doch den Keyser Joannes Palæologus, deelde het Aerts-Bisdom van Arta in tweën / om dat van Janina op te richten. De vier Bisdommen die onder Arta behoren sijn Rogous, een kleyne Stadt / tien mijlen van Preventza geleghen / waer den Aerts-Bisschop mede te segghen heeft. Voutza, een Stadt ende Casteel aen de andere syde van de Golf. Aëtos, op het vaste Landt / een redelijcke groote Stadt / twee dagh-reysen van Arta. Acheloön, het welcke sijn naem treckt van de Reviere Achelous. De Bisschop van die laetste Stadt heeft sijne woonplaetse te Angelo Castro, ende gebiedt daer en boven / Zapandi, Mezza-Longa, ende Anatolico.

Beschrijvinghe van Ianina.

Janina

Beschryving van *Janina.* Janina is een grooter Stadt dan Arta, bewoondt door rijcke Griecksche Cooplieden. De Monopolitaen daer van heeft dese vier Bisdommen onder sich; Argyro Castro, een Stadt van middelmatighe grootte; Delbeno, dat maer een Nesje is; Butrinto, waer onder de Dorpen van den Bergh Chimera behooren; Glykeôn, het welck sijn naem treckt van eene Reviere Glyki genaemt. De Diocese van dese laetste plaetse streckt sich upt van Paramythia tot aen Parga een Stadt der Venetianen op den Oever des Zees.

Beschryving van de Vaertuygen *Monoxyla* genaemt. Maer ick moete niet vergeten upt te legghen wat dese Monoxyla zijn / van dewelcke ick hebbe gesprooken. Het sijn kleyne schuytjens van de uytgeholde stamme eens booms gemaeckt / hebbende de lenghte van vijftien a twintigh voeten / ende de breette van anderhalve / sijnde oock by nae soo hoogh. Men dient sich van deselve te Anatolico te Messa-Longa ende te Sancta Maura, sijnde de Zee seer ondiep in die quartieren / ende indien sy dieper dan een voet ginghen / soo soude men dickmaels gevaer loopen van op den gront te blijven sitten. De naem welck men aen die Vaertuygen geeft / druckt de stoffe ende de wijse van haer maecksel genoeghsaem upt / want Monoxylon beteeckent in de Grieksche Taele dat van een stuck hout is gemaeckt. Men gaet op den grondt neder sitten / sy werden met kleyne riemen geroeyt / ende somwijlen gebruycken sy selfs oock een seyl. Noyt was ick meer verwondert / dan wanneer ick / op het nauste van die Engte / twee paerden in een van die Monoxyla sagh oversetten / want hadden die haer maer het minste beweeght / alles moeste het onderste boven hebben gekeert. De Ætoliers hadden in oude tijden den naem van twistgierige ende bose lieden te zijn / ende de Turcken van Sancta Maura hebben met haer Landt haere manieren aengenomen.

Komste te *Zanten.* Om weder op onsen wegh te komen moet ghy weten dat wy den vierden Augustus te Zanten quaemen / ende daer drie a vier daghen bleven.

Beschryving van dat Eylandt. Zante is eertijdts door Boterus het Goude Eylandt genaemt / doch het soude die naem op heden beter verdienen / nu het de kennisse heeft uytgevonden van Wijngaerden te planten / welche gout voortbrengen / door het draeghen van die Druyven die men Corenten noemt / nae de Stadt Corinthen, hoewel 'er daer / noch in de omligghende plaetsen geen meer wassen. Het is waer dat 'er deselve in voorighe tijden vielen / ende het heeft schijn / door dien sy de naem van die plaetse draeghen / dat de eerste planten daer van daen zijn gekomen. Ick vernam daer bysonderlijck nae doen ick te Corinthen was / ende men seyde my dat het niet langhe geleden was / dat men noch een weynigh van deselve te Vasilica vondt / zijnde die plaetse het oude Sycion, legghende maer ses a seven mijlen van Corinthen, maer dat men deselve heeft laeten versterven ende verwaerloost / door dien men die onder de Turcken niet konde verkoopen. Om een weynigh van de outheydt af te

schey-

scheyden / ende uwen Geest een weynigh te verquicken door dinghen die soo smaeckwichtigh niet zijn / zoo sal ick u de geheele gelegentheyt van dese Corenten die in veelerhande versnaperinghen soo aengenaem zijn / door dien eene kleynigheydt onse maeghe dickmaels aengenaemer is / dan een seer voedtsaeme spijse. Ick sal u dan segghen dat zedert de Christenen de Heerschappye van Griecken-landt hebben verlooren / ende dat den Turck twee Casteelen aen den mondt van de Golf van Lepanthe heeft gemaeckt / hy niet toelaet dat onse Schepen deselve inlopen / uyt vrese van eenighe verrassinghe / ende dat de Corsairen van Maltha, onder voorwendinghe van aldaer Corenten te laeden / haer geen overlast souden doen. Men laet evenwel van die Raesijnen in de Golf van Lepanthe ende selfs te Vostitza komen / maer men vervoert haer van daer nae Patras (alwaer 'er oock wassen) als men deselve inschepen wil / ende die drie plaetsen konnen omtrent den last van een middelmaetigh Schip uytleveren.

Recht teghens over Patras, in het Landt van de oude Ætoliërs, is een Dorp Anatolico genaemt / in een moeras gebouwt als Venetien / begrijpende omtrent twee hondert huysen; De Inwoonders van het selve queecken in het naebuerighe vaste Landt dese Corintische Druyven aen / welcke daer wonderlijck wel voort willen. Deselve zijn schoon ende goet / ende tweemaelen soo groot als die van Zanten. Sy konnen nevens die van het Dorp van Messalongi de vracht van een groot Schip uytleveren. Wy waeren 'er in die tijdt als een Engels Koopman sijn Schip daer hadde gebracht / om van die Coopmanschap te laeden / ende ick sal u in het voor by gaen segghen / dat alleen de Engelsche / in haere versnaeperinghen / meer van dese Corinten consumeren dan de Françoysen ende de Hooghduytschers te samen. Het was een vermaeck een geheele vloot van die Monoxyla te sien / welcke yder vijf a ses sacken van die gedrooghde Druyven aen het Schip brachten; maer het minste dat de windt begint op te steecken / soo sietmen in een oogenblick die Vaertuyghen van malkanderen verstuyven / even als een swerm Byen / want zy derven / soo als wel onse Felloucken / de minste beweginghe der baeren niet afwachten. Dese Engelsche Koopman gaf geen tol weghens den uytvoer van die Rasijnen / maer hy moeste in teghendeel een geschenck van duysent Rijcksdaelders aen den Vayvode ofte Pachter van Anatolico geven / het welcke niet tegenstaende / hy noch beter sijne reeckeninghe vondt als met den Tollenaer van Zanten, die tien rijxdaelders van de duysent vonden vordert. Cephalonia dat een groot Eylandt is / levert met Thiaki den last van seven a acht Schepen uyt / ende Zante geeft omtrent half soo veel. De Wijngaerden van dat Eylandt / staen in eene seer schoone vlackte / welcke twaelf mijlen langh ende vier ofte vijf breedt is / onder de luiwte van de Berghen / welcke langhs de stranden van dit Eylandt staen / soodaenigh dat de Sonne / in die

Anatolico een Dorp.

vlackte / alle sijne straelen by malkand'ren versaemelende / dese Corinthische Druyven niet alleen seer volkomentlijck doet rijp werden maer oock die van de Muscadellen ende de ordinarise / van welcke twee laetste men seer stercke Wijnen maeckt. Wie soude geloven / dat eene soo middelmaetighe plaetse / in dewelcke boven dat veele Olijfboomen ende Hoven zijn / vier a vijf millioenen gewichte van die Rasijnen soude voort brenghen / ende dat boven tien duysendt groote vaeten wijns / voor het gebruyck ende noodt-druft der Inwoonderen? De Tollen op dese twee vruchten / leveren jaerlijcks veertigh duysendt Rijcksdaelders in de koffers van den Hertogh / ende Zante ende Cephalonia te saemen hondert duysent. Het duysent pondt gewighte / staet die geene welcke het kopen / omtrent op vier ende twintigh Rijxdaelders / hoewel den inkoop maer tien Rijcksdaelders kost / maer daer vallen swaere rechten te betaelen. Men snijdt die druyven van Corinthen een weynigh eer dan de anderen / ende men leght haer op de aerde met laeghen op malkanderen / laetende die soo acht a neghen daghen droghen. Indien 'er in die tijdt reghen viel / alles soude gevaer lopen van te verderven / doch dat gebeurt seer selden. Men sluyt deselve daer nae in Packhuysen op / ende als men deselve in de Schepen wil laeden / doet men die in tonnen / in welcke eenighe personen haer met de voeten treden / soo om dat zy te beter souden goet blijven / als om dat zy so veele plaetse niet zouden beslaen. Somwijlen maeckt men uyt curieusheyt Wijn van die Druyven / maer deselve is al te krachtigh / ende kan seer wel voor Brandewijn doorgaen. Als dese Druyven niet gedrooght zijn / sijn zy uytnemende goedt om te eeten / ende wy vonden die aengenaem van smaeck / gelijck oock de Meloenen van Zante, welcke voor die van Spaignien niet behoeven te wijcken / sijnde die geene welcke van binnen wit sijn ende nae Muscus smaecken de beste. Men heeft oock in dat Eylandt de schoonste Persicken die men kan sien / zy weghen gemeenlijck acht a tien onçen / jae selve haelen 'er eenighe vijftien ende sestien op: Sy sijn hardt van stoffe by nae als de voosachtige appelen. Men heeft 'er oock geen gebreck aen Concombers ende schoone Vyghen / ende daer is overvloedt van seer goede Olie. Uyt de Golfe van Lepante werdt seer goedt Coorn toegevoerdt ende uyt Moréa uytnemende Vee. Eyndelijck het is een Aertsch Paradijs / in het welcke overvloedt van alles is / behalven van hout dat 'er duer valt; hoewel het Eylandt voor desen vol Bosschen was / het welcke Homerus ende Virgilius den bynaem van Sylvosa ofte Boschachtige doet geven. Het heeft omtrent vijftigh mijlen in sijn begrip / ende in het selve teltmen vijftigh Dorpen; zijt ghy curieus om een gedeelte van deselve te weten / sie hier haere naemen soo als ick die hebbe konnen verstaen / ende dat volghens de ordre van het Alphabet gestelt. Atilio. Ampelo. Banáto. Belousi. Bráka. Catastári. Caglipádo. Chiliomeno. Couchiési. Courcoulídi. St. Dimitri.

Overvloedt van Corenten in *Thiaki*.

Schoone vruchten in de drie Eylanden van *Corfou*, *Cephalonia* ende *Zanten*.

Voornaemste Dorpen op het Eylant *Zanten*.

mitri. Faghia. Fioliti. Gaitáni. Gailaro. Jeri. Jerakario. Keri. St. Kerico. Komiri. Lagopodi. Langadachia. Litachia. Luca. Makerado. Mareaïs. Musaki. Orthoniaïs. Oxochora. Pigadachia. Piscinaunda. Plemonario. Sarachinada. Schoulichádo. Tragáki. Volíma.

De Stadt werdt in de Italiaensche taele Zante genaemt / ende in de Grieckſche Zacynthos, gelijck oock het geheele Eylandt. In de Stadt ſijn omtrent twintigh a vijf ende twintigh duysent Zielen / hoewel die niet bemuert is / maer zy heeft op ſeeckere hooghte een Fort / dat redelijck wel met Geschut is beſorght. De huysen zijn laegh / uyt oorsaecke van de Aerdt-bevinghen / die daer dickmaelen voorvallen / daer gaen weynighe jaeren voorby / in dewelcke men deselve niet gevoeldt; maer zy doen de grootste schade niet. De Italiaensche Taele is 'er by nae soo ghemeen als de Grieckſche. Daer zijn evenwel seer weynighe lieden die het met de Latijnsche Kerckenordeninghe houden / hoewel die 'er / soo wel als de Griecken / een Bisschop hebben / die haer van Venetien werdt toegesonden. Der Griecken Bisschop heeft oock het bewindt over Cephalonia, ende aldaer houdt hy sich het meeste op. Boven de Stadt / als men nae de Fortereſſe gaet / vindt men eene Kerck welcke nae den Heyligen Elias genaemt is / alwaer men / nae het schrijven van sommighe / de begraefplaetse van Cicero hadde gevonden / gelijck oock die van ſijne Huysvrouwe Tertia Antonia, doch ick sagh 'er niet als de voet van een begraef-vat van Porphyr-steen / ende konde geene kenniſſe van het overighe krijghen / zijnde aldaer geene curieuse Persoonen als te Corfou te vinden. Geduerende den tijdt die wy daer verbleven / leydemen ons om een gedeelte van het Eylandt te besien / alwaer het Aertrijck onder de voeten der menschen dreunt. Dese verborgentheyt heeft haeren oorspronck uyt eene Fonteyne die Pick uyt-levert / het welcke / met een seer schoon waeter / uyt de ingewanden der Aerde opborreldt. Het Peck blijft door ſijn gewichte op den grondt legghen / maer als men het daer uyt haeldt / soo valt 'er altoos iets op de aerde / het welcke daer als een korste maeckt / terwijlen die onder altoos door het waeter werdt uytgeholt. Hier door ontstaet het / dat / wanneer men daer over gaet / men oock voeldt dat de aerde beweeght / even als of men over een planck gingh / die niet al te sterck is. Sy hebben sich over dit werck wat vermaeckelijcks in dat Eylandt ingebeeldt. Het selve bestaet daer in / dat zy geloven / datmen / wanneermen wat herdt op die Aerde springht / Aert-bevinghen verweckt. Sy voegen daer by dat / nae dat de Aerdt-bevinghen zijn voorgevallen / men altoos meer Peck dan te vooren uyt de Fonteyne siet komen / voorał wanneer de windt uyt den Zuyd-Westen waeyt. Men treckt alle jaeren omtrent hondert Oxhoofden van dat Peck uyt die Fonteyn / ende deselve is seer goedt om de Schepen daer mede te besorghen / wanneer het met Teer gemenght is. Dese Fonteyne is twee hondert schreden van de

Peck-Fonteyne te *Zante.*

Zee / ende recht over eene Klippe gelegghen / welcke Marathonisi, dat is Venckel Eylandt werdt genaemt / door dien op deselve veel wilde Venckel wast. Wy ginghen daer een lustighe maeltijdt doen van die Visschen / welcke haere kuyt leenen om 'er Boutargues af te maecken / wy hielden deselve by twee Caloyers die sich daer onthouden om eene kleyne Kercke te bedienen. De Autheur van het oude ende hedensdaeghsche Athenen verwondert sich dat de Ouden den naem van een Eylandt hadden gegeven / aen de kleyne Klippe Pecno. Die geene op dewelcke wy aeten is noch kleynder / ende men heeft geen reden om sich te verwonderen dat men deselve den naem van een Eylandt heeft gegeven / door dien de oude Griecken den naem Nicos ofte Eylandt gaeven (noemende de hedensdaeghsche het selve Nici) aen alle soorte van Landt dat met de Zee omringht was / sonder dat het kleyne begrip het selve van het recht van die naem te voeren konde ontsetten / als alleen dat sy haer alleen van het verkleynende woordt Nisaki ofte Nisapaulo bedienden / gevende de naem van Xera ofte Klippe / niet dan aen Rotzen ofte Sanden die met waeter bedeckt waeren. Ende wat is doch het soo beroemde Eylandt Délos anders dan maer een middelmaetighe Klippe ? Daer was te Marathonisi eene Vrouwe / welcke men seyde dat van den Duyvel beseten was / hebbende sedert vier jaeren niet dan broodt ende waeter genuttighț. Maer wy bemerckten dat de Duyvel die in haer was niet dan een geck was / want hy seyde van Padua geboortigh te zijn / ende onderwijlen verstondt hy niet een woordt van de Italiaensche Taele. Het is waer dat de Vrouwe / hoe onwetende dat die oock sijn moghte / by nae altoos op staende voet / in versen / in de gewoonlijcke Grieckische taele antwoorde / doch het is seecker dat de Melancholie ende den aengeboren aerdt / dat wonderwerck konnen aen den dagh brenghen.

Ontmoetinge van eene Beseten Vrouwe.

Eer wy vertrocken ginghen wy een brief van recommandatie aen de Heer Dimitry Beninzelos bestellen. Hy is van Athenen geboortigh / maer hy heeft nu twee jaeren / by sijn moeder / te Zante gewoondt. Het is een van de bequaemste luyden die in geheel Griekenlant zijn. Hy verstaet de Grieckische ende de Latijnsche tale / benevens de Philosophie / sijnde daer en boven een goedt Predicker / hoewel hy Caloyer noch Papa is. Hy vertelde ons dat Hiero-Monachos Damaskinos sedert weynigh tijdt te Athenen was ghestorven / waer over wy bedroeft waren / hebbende sijn lof gelesen in het oude en hedensdaeghsche Athenen. Hy was evenwel niet veel meer dan een School-meester / maer men behoeft / in een Landt daer niet dan onwetende menschen zijn / niet al te wijs te zijn om van sich te doen spreecken. De Eylanden welcke onder de Venetianen staen sijn beter voorsien van Luyden van Letteren dan Griekenlandt selfs. De Priester van de Kercke van alle de Heylighen / Papa Agapito genaemt / houdt men voor een goedt Predicker. Hy vertoonde ons sijne Bibliotheeck / in dewelcke

veele geschrevene Boecken zijn / ende onder andere een dat noyt is gedruckt geweest / behelsende het leven van de Heylige Vaders / Aerts-Bisschoppen / Abten ende Caloyers van de Grieksche Kercke.

Wy vervolghden onse Reyse niet soo als wy hadden begonnen / ende ons geselschap sich onderlingh niet wel konnende verstaen / scheyde sich in tweën op ons vertreck van Zante. De Heer Wheler en ick besloten ter Zee tot aen Constantinopolen toe door te reysen / ende de andere twee wilden nae Grieckenlandt. Sy waeren twee Engelsche Edellieden / de eene de Ridder Gilles Escaurt genaemt / ende de andere M. François Vernhon, een Sterrekijcker ende goedt Mathematicus. Sy trocken recht op Athenen aen / ende van daer reysden sy rontom Moréa, maer het koste den armen Ridder sijn leven / hoewel hy sich seer quaelijck bevoelde dede hy sijn best om sich te paerde te houden / om niet in een plaetse te blijven daer hy niet wel onthaeldt soude sijn geweest / hoopende het noch te Athenen te brengen. Maer hy stierf / nae dat sy Lepante gepasseert waeren om nae Delphos te gaen / ende dat seer schielijck op den bergh van Vitranitza, hebbende sich eerst van het peerdt doen helpen. Men dedde tijdinghe van sijne doodt geven aen den Cady van het naeste Dorp / ende men begroef hem in eene Grieksche Kercke / dichte by de plaetse op dewelcke hy den geest gaf. Sijn Gesel vervolgde sijnen wegh ende quam voor de tweede reyse te Athenen, van waer hy weder Scheep gingh nae Smyrna, maer hy wierde door Christene Rovers genomen / die hem van alle het sijne ontbloten / ende te Milo lieten / maer als aldaer eenighe Engelsche Schepen waeren gekomen / soo leendde hy geldt om sijn wegh te vervolgen. Wy hebben daer nae een Engelschen brief in druck gesien / die hy uyt Smyrna hadde geschreven / behelsende eenighe bysonderheden die hy in Grieckenlandt heeft gesien. Van daer reysde hy op Constantinopolen, ende van Constantinopolen door de swarte Zee op Trebisonda, waer van daen hy na Persien soude trecken / doch men heeft daer nae verstaen dat hy ellendighlijck onderweghen was doodtgeslaeghen / door eenigh volck met het welck hy verschil hadde gehad. Hy was een seer verstandigh Persoon / spreeckende seven a acht taelen. Maer hy was onder een boos gesternte geboren / want hy was al over eenighe jaeren door de Corsairen van Tunis gevanghen geweest / het welcke hem van het Reysen over de Zee niet hadde afgeschrickt. Sie daer de gevaeren aen de welcke sich de Reysighers ten prooye stellen / maer GODT heeft mijn Persoon ende die van mijn Macker van alle quaede voorvallen behoedt / hoewel wy door deselve meer dan eenmael hebben gevreest. *Gevallen van twee Engelsche Reysighers.*

Op Donderdagh 's morghens den achsten Augustus maeckte onse Vlote zeyl nae Constantinopolen toe; Deselve bestondt uyt acht zeylen / vijf Oorlogh Schepen ende drie Coopvaerders. Die geene welcke men den Capitan de Nave noemt was 'er in persoon op. Deselve *Vertrek van den Autheur van Zante na Constantinopolen.*

 bekleedt

bekleedt een swaerwichtigh Ampt in den Staet van Venetien. Hy hadde last om een Provediteur, welcke men te Tiné sondt te convoyeren / ende oock om voor ons Schip sorghe te draeghen / het welche de Bagagie ende de geschenchen van den Baylo voerde. Ons Schip hadde de naem van de Oorloghs Stantvastigheyt, ende wierde gecommandeert door den Capiteyn Giovanni Bronze, geboren van Perasto, in het Venetiaensche Albania gelegghen. Hy bevondt sich in sijne jeught in het belegh van Perasto, dat door een Legher van twee duysendt Turcken wierde aengetast. Sy lieten niet nae sich vigoureuselijck te defenderen / hoewel sy niet meer dan negen ende veertigh in de plaetse sterck waeren / tot dat / nae dat sy een gedeelte der Turcken hadden gedoodt / ende haere Bateryen in disordre gebraght / sy een uytval op haer deedden / ende haer van voor haere mueren verdreven. Hy heeft oock met een Schip te Caep gevaeren / ende is soo seer van de Christene Corsairen, welcke hem alle kennen / bemindt / als hy van de Turcken gevreest is.

Genereuse resistentie van die van Perasto.

Wy kreghen met een windt die van over het Geberghte quam sijnde sulx den Noorden windt de Strophades wel haest achter ons. De Ouden verdichten dat de Harpyen aldaer haere verblijfplaetse hielden, welche sy seyden het aengesichte te hebben als dat van een Vrouwe / ende de reste van het lijf als een Havick. De Griecken ende de Italiaenen noemen deselve jegenwoordigh Strofali ofte Strivali. Het sijn twee seer laeghe kleyne Eylanden / waer van het grootste niet meer dan drie ofte vier mijlen in den omganck heeft / doch dat oock in een soo kleyn begrip eene groote menighte van uytnemende vruchten voortbrenght. Het waeter is 'er soo overvloedigh datmen nauwelijcks een stock in de aerde kan steecken / of men siet het waeter opborrelen. Men seght datmen in de Fonteynen van dat Eylandt dickmaels Weeghbree-blaederen vindt / hoewel die in dat Eylandt niet wassen / maer alleen in Moréa / van het welcke het omtrent dertigh mijlen is gelegghen. Dit doet met genoeghsaeme waerschijnlijckheydt gelooven dat die Waterbronnen uyt dat landt van daen komen / door onderaerdtsche Caenaelen / welcke de Natuere onder de Afgronden des Zeës heeft gemaeckt. Dit soude in eeniger wijse de Fabul van Arethusa konnen bekrachtighen ende versterchen / welche sich in de Reviere Alphéus baedende / door de Godt van die Reviere vervolght wierde / ende door de hulpe van Diana in een Fonteyne verandert / welche in Sicilien uyt quam / hoewel 'er meer dan hondert mijlen overvaerens is tusschen Moréa ende dat Eylandt.

Beschrijvinghe van de Eylanden Strophades.

De Inwoonders van dese Strophadische Eylanden trouwen nimmermeer / want men vindt 'er geene andere dan Caloyers ofte Grieksche Monicken / ten getaele van omtrent sestigh of tachtigh. Haer Clooster is op de maniere van een Fort getimmert / met een plat daer boven op dat met goedt Geschut voorsien is / oock hebben sy eene

Sarasijn-

Sarasijnsche halve maene voor de Poort / uyt vreese van overval der Corsairen. Men seyde ons evenwel dat de Turcken ende selfs die van Barbaryen die goede oude lieden respect toe draeghen / ende dat sy daer niet landen dan om waeter te haelen.

Vrydagh den negenden Augustus lieten wy het Geberghte van Arcadia ende de klippe Sapiensa aen onse linckerhandt leggen. Het laetste is een kleyn Eyland / dat eertijts Sphagia ende Sapientia genoemt wierde / het welcke seer wel aen de Corsairen van Barbaryen bekend is / die sich daer achter verschuylen / om als in eene hinderlaghe / de Schepen die uyt de Golf van Venetien ofte van de kant van Sicilien komen / te verwachten. Wy waeren daer noch niet verre van daen wanneer een Matroos uyt onse mars tien groote Schepen onderseyl sijnde ontdeckte / welcke met ons eenen ende den selven cours hielden. Wy schoten een steen-stuck los om den Commandant ende de geheele Vlote te waerschouwen van het geene wy hadden gesien / ende wy hijsten de Vlagghe van de Compagne tien maelen op ende neder / om haer het getal der Schepen / die men hadde gesien te kennen te geven. De Capitan haelde aenstondts een deel van sijne seylen op / ende voer te rugghe / soo veel als den Noordt-westen windt hem sulx wilde toelaeten / sijnde ons deselve te voren seer gonstigh geweest. Wy volgden hem al laverende nae / ende wy begonden ons tot het gevecht te bereyden. Men bracht alle de grote Packen in het ruym / men laedde het geschut / men schoor de schants-kleederen op het voor ende achterschip / ende men stelde de Soldaten op haere Posten. Hoewel wy in onseeckerheydt waeren of het Zee-Rovers mochten zijn / doordien die van Algiers somwijlen met een goedt Esquadre de Zee doorkruyssen / dan of het oock wel vrienden waren / soo wilde men doch in dit voorval niet versuymen. Daer liepen meer dan drie ueren heenen eer sy by ons quaemen / hoewel sy alle haere seylen by setten / het welck ons / nae dat men veele weddinghen hadde voorgeslagen / deedde oordeelen / dat het geen Rovers waeren / als zijnde haere Schepen beter bezeylt / doch dat het Engelsche ofte Hollandtsche Coopvaerders moesten zijn. Daer waeren 'er eenighe onder ons / welcke geloofden dat het een Fransche Esquadre was / gecommandeert werdende door de Heer Bretesche, welcke de Hollandtsche Smyrnaesche Vloot opsocht. Doch doe sy meer genaedert waeren / ontdeckte men met een Verrekijcker / dat die Schepen Vlaggen hadden die blaeuw / wit ende root gestreept / ende bygevolgh dat het Hollanders waeren. Soodaenigh dat alle dese bereydtselen om te slaen op niet met alle uyt-liepen / ende mijn macker ende ick raeckten vry / met de schaede van een half Oxhooft Wijns / doende ons de Matrosen de eere / van dat op onse gesontheyt uyt te drincken / terwijlen wy op de Compagne waeren / om de ordre van ons Esquadre / ende het woelen der Constapels ende Officieren van ons Schip te besien. Onse Capitan voerde de Vlagge van

Gelegenheyt van de Klippe *Sapiensa*.

Alarm onder de Vloot door het sien van tien seylen.

Sant

Sant Marco op de Middel-mast als Groot Admirael; Maer de jonge de Ruiter, die de Hollantsche Vloot commandeerde, hadde niet dan de Wimpel van de groote Mast waeyen/ als zynde maer Hooft van een Esquadre. Aldus dan was het sijn plicht van onder de windt van onsen Capitan op te komen ende eerst te groeten. Alle de andere passeerden op deselve wijse ende wy antwoorden op haere groete/ ende nae dat de Hollandtsche Commandant twee Officieren uyt sijne Vlote hadde gesonden om den Capitan te complimenteren/ lieten wy hem voor uyt seylen. Sy ginghen nae Smyrna ende waeren drie Oorlogh-scheepen/ welcke seven Coopvaerders verselden. Het bleef by nae den geheelen volgenden nacht stille/ ende des anderen daeghs waren wy niet meer gevordert dan recht teghens over de Golf van Coron. Door dien wy niet verre van Brazzo di Mayna waeren/ soo vernaemen wy aen eenighe Magnotten, die Matrosen op ons Schip waeren/ nae den jegenwoordigen staet van haer landt. Sy seyden ons dat den Turck sedert eenighen tijdt/ door behendigheyt haer hadde verplicht/ om toe te laeten/ dat hy twee Fortressen op haere kusten soude bouwen/ ende dat jegenwoordigh niemant van haere Landts-luyden het geven van schattinge konde ontgaen/ dan die geene welcke op het Gebergte woonden; Dat sulx oorsaecke hadde geweest/ dat seer veele lieden het Landt hadden verlaeten/ ende dat 'er sich meer dan twee duysent in Appulien hadden begeven/ alwaer de Coningh van Spaignien haer eenighe Landen hadde toegeleght. Sy sijn soo seer tot de dieverye geneghen/ dat wanneer sy eenighe Schepen in haere Haevenen sien komen/ des nachts de Cabels gaen affsnijden/ door dien sy anders niet konnen steelen. Gelijck men in het verhael van diergelijcke dinghen/ vermaeck schept wanneer den een wat weet voort te brengen dat wat seltsaemer schijnt dan het geene een ander heeft verhaelt/ om daer door den aert van eene Natie te beter af te beelden/ soo verhaelde ons seecker Officier/ die in die landen hadde gheweest/ seecker Historie/ die ick u geve soo goet ende soo quaet als ick die hebbe ontfanghen. Eenighe Vreemdelinghen waeren in een van de Dorpen van dese Magnotten, ende hadden haere Bagagie in het huys van een goede oude Vrouwe laeten brenghen/ welche een weynigh daer na begonde te krijten. De Vreemdelingen daer over verbaest sijnde vraeghden wat dat haer lette? Een van het Geselschap antwoordde voor haer/ dat sy/ siende lieden welcke niet uyt haer Lant geboortigh waren/ sulx haer buyten twijffel deedde gedencken aen den deerlijcken staet tot dewelcke de Magnotten waeren vervallen/ ende dat sy haere eygene ellenden beweende. Och neen! seyde de goede oude Vrouwe daer aenstonts op/ sich tot de Vreemdelingen keerende/ 't en is dat niet 't welcke my bedroeft/ maer ick krijte om dat mijn Soon niet hier is/ om een gedeelte van u goedt te stelen.

Diefagtigen aert der *Magnotten.*

Den vierden dagh van ons vertreck van Zante quaemen wy aen het

het Eylandt Cerigo, het welcke het soo seer vermaerde Cythera is / het gebooꝛte landt van Venus ende Helena. Dit sal u buyten twijffel gedachten doen hebben als of het het schoonste ende vermaeckelijckste Eylandt des Werelts was / doch in soodaenigh een geval ben ick verplicht om u te disabuseren. Het is een berghachtigh Eylandt / ende dꝛoogh van grondt / dat niet heeft dat seer aenlockende is. Het behooꝛdt de Venetianen welcke daer een Provediteur senden. Wy klommen meer dan een uer tijdts op / eer wy tot de Citadelle konden komen / welcke niet sterck is dan aen de zyde van de Zee / welcke sy van een steylte aenschoudt. Als het schoon weêr is / kan men van daer het Eylandt Candia sien / het welcke evenwel veertigh mijlen van daer leght / ende omtrent half weghen siet men het kleyne Eylandt Cerigotto, op het welcke niet dan wilde Geyten zijn / komende het selve in eygendom aen den Colonel Macarioti van Cerigo, welcke met ons van Corfou af was gekomen. Hy gaf ons Wijn van dat Landt te dꝛincken / die wy seer goedt vonden. De leeftocht is 'er seer goede koop / een van onse mackers kocht 'er een Schaep vooꝛ een halve Rijcks-daelder. Daer sijn veele Haesen / Quartels ende Toꝛtel-duyven / ende dese laetste waeren de Vogelen van Venus. Vooꝛ de Haeven van de Citadelle is een kleyne Klip / welcke men het Ey noemt / ter ooꝛsaecke van sijne gedaente. Men vanght op deselve / soo wel als op Cerigo, uytnemende Valcken. Dese Haeven deught ter wereldt niet / want hy leght t' eenemael open vooꝛ de Zuyde winden / ende heeft maer berginghe vooꝛ seven a acht Schepen. Oock is het die plaetse niet welcke Strabo doet segghen dat dat Eylandt een seer schoone Haeven heeft. Hy spꝛack buyten twijffel van die van den Heylighen Nicolaus, in dewelcke ons Schip waeter gingh haelen; want behalven dat die grote Schepen kan berghen / welcke daer goeden ende seeckeren ancker-grondt hebben / soo is 'er een Inham welcke uyt de Natuere in de Rotse is gemaeckt / die wel veertigh Galeyen kan berghen / ende men soude deselve lichtelijck met een keten konnen sluyten. Wy saeghen langhs die Haeven de ruïnen van de oude Stadt des Coninghs Menelai, die by nae gelijck met den grondt legghen. Het geene daer noch meest geheel was / is een gewulffsel in de Rotze geholdt / het welcke de luyden van dat Landt segghen de Baden van Helena te zijn geweest. Dooꝛ dien wy hadden hooꝛen spꝛeecken van een Paleys van Helena, het welcke aen die zyde soude legghen / soo ginghen wy dꝛie a vier mijlen om dat te sien / dan wy vonden 'er anders niet dan twee over-eynde staende Pijlaeren sonder voet ende sonder Hooft-stuck; wy ooꝛdeelden dat deselve van de Dorische Oꝛdꝛe hadden geweest. Dit alle konde ons weynigh voldoen / ende wy keerden weder na de Haeven / alwaer ons volck een gat dichte by de Zee hadde gemaeckt / waer uyt zy waeter haelden. Dit quam daer dooꝛ om dat 'er des Winters een Beecke vliedt / welcke des Somers wel

Beschrijvinge van *Cerigo*.

verdrooght / doch evenwel eenigh Waeter onder de Aerde doet door sypperen.

Des anderen daeghs saeghen wy onse Schepen / welcke wy onder de Fortêresse hadden gelaeten / ende die nu de zeylen hadden opgeset. Wy deeden het selve ende passeerden met een goeden wint la Falconiera, een woeste en onbewoonde Klip / aen de welcke nae het gevoelen van Pietro della Valla, de volcken den naem hebben gegeven / hoewel men seght dat die daer niet menighvuldiger zijn dan in de andere Eylanden van de Archipelago. Wy saeghen aen onse rechterhandt Bella Pola, ofte l'Isola Brugiata, ende verder Milo ende Antimilo. Het eerste heeft eene van de schoonste Haevens des wereldts. De Klippe Caravi, het welcke in de Grieckse Tale een Schip beteeckent / was aen onse lincker handt; wat verder was l'Argentiera, door de Griecken Kimolo genoemt / alwaer eenighe Inwoonders zijn / oock is 'er een Silver-mijne. De naem welcke de Griecken noch aen het selve geven / betoont dat het Cimolus, een van de Cycladische Eylanden is / van het welcke Ptoloméus ende Strabo gewagh maecken. Dit hebben onse Geographi noch niet geweten / noemende Cimolus, dan eens Polino, ende dan weder Sicandro. Daer nae doet sich Sifanto op / alwaer neghen ofte tien schoone Dorpen sijn / overvloeyende van uytnemende Vruchten ende fraeye Dochters. Sy hebben daer een schoon Clooster / in het welcke by nae alle de Religieuse Dochters van de Archipelago haere Belijdenisse gaen doen. Hier nae saeghen wy Paris ofte Paros, een vermaerdt Eylandt door het Marmor 't welck het uytlevert / het was wat verre van ons / ende op den avondt van den seventienden / hadden wy Serifos aen onse rechter-handt / op het selve leght een Vleck ende een Haeven nae het Zuyden. In dat Eylandt sijn Mijnen van Magneet-steen / welcke evenwel de naelden van het Compas niet doen varieren op de Schepen die daer voor-by vaeren / al is het dat sy daer dichte by komen. Onse Stierman verseeckerde my dat hy daer van de proef hadde genomen / ende dat de steenen van die Mijne soo goedt niet waeren als die van andere. Plinius verseeckert dat de Kickvorssen in sijn tijdt / op dat Eylandt stom waeren / doch dat sy soo veel geruchts als andere maeckten.

La Falconiera een Klippe.

Verscheydene Eylanden in de *Archipelago.*

Stomme Kickvorssen op *Paros.*

De windt des nachts West zijnde geworden wenden wy de voorsteven tusschen Zea ende Thermia door. Onse Kaertemaeckers mismaeckten den naem van dat Eylandt / noemende het selve Fermia ofte Fermina. De waerachtige naem daer van is Thermia, ende aldus werdt het van die van het Landt genaemt / ter oorsaecke van de heete waeteren die 'er gevonden werden; ooch beduydt dat woordt in de Grieckse Taele niet anders. De gelijckheyt welcke 'er tegenwoordigh by de Griecken is / in den uytspraeck van de letter F. ende Th. heeft tot die dwaelinghe geholpen.

Des anderen daeghs voeren wy dicht voor-by het Eylandt Scyra, door

door desen Scyros genaemt / ende dichte by dat van Gyaros gelegen / dat nu Joura genaemt werdt. Men geloofde dat het laetste seer ongesondt was / ende men sendt 'er de Persoonen van qualiteyt onder de Romeynen in ballingschap. Jegenwoordig is het geheel onbewoont / de groote menighte van ratten hebben de Inwoonders verjaeght / soo wy Plinius willen gelooven. Juvenalis geeft het selve den by-naem van kort; *Scyra. Gyaros.*

Aude aliquid brevibus Gyaris & Carcere dignum. *Iuven. Sat. 1.*

door dien het in der daet seer kleyn is / ende Virgilius noemt het diep, door dien 'er de Zee seer diep is.

Wy quaemen eyndelijck te Tenos, jeghenwoordigh Tiné genaemt. Het selve is het laetste Eylandt dat de Venetiaenen in de Levant besitten. Het is beter bebout ende bevolckt dan de andere Cycladische Eylanden / welcke onder de Ottomansche Heerschappye zijn / door dien het vry is voor de aenvallen van de Christene Corsairen. Het heeft geene Haeven / maer alleen een reede / St. Nicolas genaemt / alwaer de Schepen het ancker werpen / plechtende de Stadt die op dat Eylant was daer te legghen / ende hoewel 'er nu niet dan drie a vier huysen zijn / soo werdt de plaetse noch Polis genaemt / beteeckenende dat woordt in onse Taele een Stadt. Van daer klimt men op na de Fortresse toe / welcke vier a vijf mijlen van de Zee is gelegen op een van de hooghste plaetsen van het Eylant / het welcke deselve aenmerckelijck maeckt door de voordelighe gelegentheyt. Het Vleck is vlack aen de Fortresse geleghen / ende in cas van noodt / souden alle de Inwoonders der Dorpen sich daer binnen konnen besluyten. Sy volgen meest alle den Latijnschen Kerckendienst / hoewel sy de Grieksche Taele spreecken / ende men teldt 'er tot vier ende twintigh Dorpen / welcker Inwoonders haer werck maecken van in de Sijde van dat Eylandt ende in die van Andras te arbeyden. Deselve geldt aldaer niet meer dan omtrent vier guldens het pont / doch sy is niet seer schoon / ende sy sijn in dat landt soo onhantsaem ende onkundig / dat sy in plaetse van in het bewercken luyster aen de Sijde te geven / deselve die geene / welcke sy hadde / benemen / soodaenigh dat haere stoffen schijnen van sayet gemaeckt te zijn. Wy ontmoeten in dat Eylant een Fransman die sich daer heeft nedergeslagen. Sijn naem is Charles Guyon ende hy schijnt een seer eerlijck man te zijn. Het Eylandt is vruchtbaer in koorn / vijghen ende schone druyven / dit heeft geleghentheydt gegeven tot het geene wy aldaer op eene Medalie van dat Eylandt saegen / hebbende deselve aen de averechtsche sijde een bos druyven. Op eene andere Medalie saegen wy Neptunus met sijn drietandt / om dat in voorighe tijden aldaer een seer vermaerde Tempel van Neptunus was. Het Eylandt heeft oock eertijdts den naem van Hydroousa gevoert / ter oorsaecke van de groote menighte *Beschryving van Tiné.* *Groote Sy-handel te Tiné.*

 Waeter-

Waeter-bronnen waer mede het vervult was. Ons Esquadre moest sich daer eenighe daeghen ophouden / om tijdt te hebben tot het inlaeden van de Bagagie van een Provediteur van Tiné, welcke met de helfte der Schepen weder nae Corfou keerdde. Wy souden dan niet seer nieusgierigh hebben geweest / indien wy het Eylandt Delos niet hadden gaen besien / het welcke daer maer twaelf mijlen van daen leght. Wy maeckten hier toe Partye met een Doctor van Tiné genaemt Signor Nicolo Crescentio, die sich seer obligeant aenboodt om ons daer heene te leyden ende vergeselschappen. Wy konden geen beter geselschap wenschen / want hy verstondt de Historien van die Landen / ende hadde kennisse van de Latijnsche ende Italiaensche taelen / oock was hy niet onkundigh in de Philosophie ende in de Theologie / hebbende seer wel te Romen gestudeert. Wy naemen eenige provisie mede om aldaer het middaghmael te houden / ende onsen Doctor vergat niet voor sijn deel vijf ofte ses groote uyens voor sijn deel mede te nemen. In Vranckrijck soude men die spijse voor de Boeren ende Metselaers laeten / maer men moet bekennen dat 'er een soo groot onderschept is tusschen onse uyens ende die van die landen / als 'er is tusschen onse beste Peeren Poires de bon Crêtien genaemt / ende tusschen die wranghe ende suere Peeren / welcke de gemene luyden Etranguillon ofte keelworghers noemen. Dese uyens van de Eylanden in de Archipelago gelegen hebben die quaeden reuck nochte die scherpigheydt niet die men in de onse vindt. Sy sijn soet / ende men eet die raeuw als appelen / selve sijn sy uytnemende om de digestie van de maeghe voort te setten. Ick houde my voor verseeckert dat de delicaetste van onse François (sic) François geen swaerigheydt souden maecken in het eeten van deselve / wanneer sy die eens hadden geproeft. Dit deedde my eenighe reflexie maecken daer over / dat de kinderen Israëls soo grooten verlangen nae de uyens van Egypten hadden / ende luyden die in Barbaryen ende Egypten hadden geweest / verseeckerden ons in der daet / dat die van die quartieren noch veel uytnemender sijn dan de uyens van Grieckenlandt. Met de parey is het op die selve wijse gestelt / welcke men oock geheel raeuw eet / ende de Griecken houden die voor een grote leckernye. Door dien de Sonne in die Landen meer kracht heeft / soo werden allerhande kruyden / Peul ende andere vruchten aldaer veel rijper dan onder ons koude Climaet / alwaer het aen de warmte schort. Men soude hier geloven als men een grote menighte van Concombers geheel raeuw in suere melck gebrocht at / dat sulcx bequaem soude sijn om een Peerdt te doen bersten. Onderwijlen weten alle die geene welcke in de Levant sijn geweest / dat dit voor de Turcken een van de delicaetste Gerichten is / ende dat sulcx niemant in die Landen quaelijck bekomt.

Vertrek van *Tiné* na *Delos*.

Uytnemende uyen in Griekenlant.

Wy naemen dan een Barcke van Tiné, ende wy verlieten onse Schepen / gelovende dat wy deselve des avonts weder souden konnen

by komen. Een voorspoedighen windt bracht ons geluckighlijck in twee ueren te Delos, het welcke ick u nu soo naeuwkeurigh sal gaen beschrijven als my mogelijck is.

Delos werdt door de Griecken Dili in het veelvoudighe getal genaemt / door dien sy onder den selven naem het Eylant Renæa begrijpen / het welcke van verre schijnt met Delos een selve Eylant te zijn / sy noemen het selve het grote Delos, gelijck het waerachtige het kleyne. Op het eerste sijn weynigh verballene gebouwen / ende daer is genoeghsame goede gront om het selve te bebouwen / welcke die van Miconé oock doen ; Doch op het waerachtighe Delos sijn soo veele ruïnen / datmen aldaer niet kan saeyen / ende het werdt niet bewoont dan door Haesen ende Conijnen / welcke daer soodaenigh vermeerderen / dat men in oude tijden het selve Lagia noemde / beduydende het woordt Lagos in de Grieckssche taele een Haes. Het was mogelijck om die reden dat men 'er geen honden wilde dulden / door dien die 'er de haes wel haest van souden hebben uytgeroeyt / ende sijnde Delos een geheylighde plaetse / soo moesten de Beesten selve daer een veylighe schuylplaetse vinden. Men gaf hem oock den naem van Ortygia, als ofmen seyde het Wachtels Eyland, om dat volghens het gevoelen van Solinus, men de eerste aldaer hadde gesien. Doch jegenwoordigh nu 'er geen graenen meer gesaeyt werden / moet men sich niet verwonderen dat die Vogels dat Eylandt hebben verlaeten / om sich in de naebuerighe te vertrecken.

Beschryving van Delos.

Waerom men geen honden op Delos wilde dulden.

Een gevolgh der Eeuwen verandert de gedaente van een lant wonderlijck. Herodotus verseeckert dat dit Eylandt vruchtbaer was in Palm-bomen / doch jeghenwoordigh is 'er niet een / ende daer groeyt niet dan een soorte van Lentisous, sijnde dat boomtjen dat de gomme Mastigh genaemt uytlevert. Men gelooft dat het die niet voortbrengt dan in het Eylandt Chio, maer het heeft schijn / soo men het selve te Delos soo wel waernam / het daer die gomme mede soude uytleveren / door dien ick eenighe traentjens op het selfde bemerckte / ende het Climaet van die twee Eylanden is bynae even maetigh.

Voor de reste is dit Eylandt by de Ouden soo vermaerdt geweest / dat ghy niet vremt sult vinden / indien ick my over de Beschrijvinge van het selve wat uytbreyde / door dien de Oude het ons niet net genoegh hebben afgeschildert / ende de hedensdaeghsche Schrijvers ons daer van Pourtraicten maecken welcke niet veel gelijckenisse hebben. Laurenbergius welcke Kaerten heeft gemaeckt van het geheele Oude Griecckenlandt / verwert de plaetsen meer dan hy die klaer voor oogen stelt / plaetsende hy deselve meer na sijne caprice dan na de waerheyt; Oock valt het seer swaer sulx wel te doen / sonder op de plaetsen te zijn geweest.

Delos heeft de naems-oorspronck van het Griecksche woort Delein, dat is verschijnen, om dat nae het segghen der Schrijvers het selve eerst

Oorspronck van de naem van het Eylandt Delos.

eerst verscheen / nae dat de waeteren der Zondt-vloedt / die ten tyden Ogyges, langh nae die van Deucalion, voorviel / begonnen hadden af te loopen. Maer dese Fabul is geheel slechtelijck verdicht / selfs als men al voor vast stelt dat die bysondere Vloeden de Zee in der daedt souden hebben konnen doen opswellen. Want Delos soude / als de waeteren sich hadden beginnen te vertrecken / een van de laetste in het verschijnen zijn geweest door dien het een laegh Eylandt is / ende werdt 'er oock onder de naebuerige als Andros, Tiné, Miconé, Scyros, ende Naxia geen gevonden dat niet onvergelijckelijck hogher is. Strabo selfs / hoe naeukeurigh Landt-Beschrijver hy oock magh wesen / speldt ons braef wat op de mouwe / als hy ons wil doen geloven dat den Bergh Cynthus, welcke op het midden des Eylandts staet / seer hoogh is / door dien sy naeuwlijckx de verhevenheyt van het Capitolium te Romen heeft / dat is dat sy niet hoogher is dan twintigh ofte dertigh ellen / om my niet in te wickelen in het geven van eene besette Geometrische maet. Doch het heeft meer schijn dat dit Eylandt den oorsprongh van sijn naem trecht / uyt het gelove dat men hadde / dat Latona aldaer van Apollo ende Diana was in de kraem gekomen / ende dat zy aldaer voor de eerste mael hadde derven verschijnen / sedert sy door de geheele Wereldt hadde beginnen te vluchten / om de gramschap van Juno te ontvlieden.

Stephanus geeft daer een andere seer geestighe reden van. Het heeft die naem / seght hy / om dat de Godts-spraeck die daer was / die saecken waer nae men vraeghde / klaer voor den dagh deede verschijnen / welcke sonder dat in de duysternisse souden hebben begraeven gebleven. Aristoteles geeft 'er eene die meer natuerlijck is / ende seght dat Delos dus genaemt is / door dien het seer schielijck uyt de Zee quam te verschijnen. Dit is meer ongelovelijck / voor al so het geene waer aen men niet kan twijffelen waerachtigh is / dat de Aertbevinghen dickmaels in eene vlackte berghen hebben verheven ende doen verschijnen / ende landen uyt Zee doen opkomen welcke men te voren niet hadde gesien.

Komste te Delos.

Wy waeren soo drae te Delos niet ghekomen of wy spreyden ons Taefel-laecken op het gras / om onse wandelinghe niet nuchteren te doen. Maer het sy het ontstondt uyt de sobere provisie die wy hadden mede genomen / ofte wel uyt de groote begeerte die wy hadden om door de ruïnen van eene soo vermaerde plaetse te lopen / wy maeckten onse maeltijdt seer kort. Wy begonden dan te treden nae die zyde toe aen dewelcke wy de grootste hopen marmor-steenen saeghen / want het Eylandt is daer mede soodaenigh bedeckt / dat indien men daer jegenwoordigh een Stadt soude willen bouwen / het niet soude nodigh zijn daer andere steenen toe te gebruycken.

Wy waeren geen vijftigh schreden voort gegaen van de kleyne Haven in dewelcke wy onse Feloucque hadden geberght / of wy vonden twaelf

twaelf Pijlaeren sonder Capitolen overeynde staen / nevens noch eenige andere die op de aerde laeghen. De Inwoonders van de naebuerighe Eylanden / dat is gesegth vier a vijf Persoonen / die eenighe kennisse van de goede letteren en Historien hebben / geloven door een soorte van traditie / dat daer het Gymnasium ofte de Scholen waeren; Ende wy vonden in der daedt dichte genoegh daer by / een oude Inscriptie / welcke gewag maeckte van een Gymnastiarchus ofte Opsichter van de Scholen / het welcke dan streckt om dat gevoelen te versterchen. Het is waer dat wy een weynigh verder daer van daen een andere Inscriptie vonden / die mede van een diergelijck Ampt sprack / ende op die wijse soude het niet konnen strecken dan om te bewijsen dat 'er een Collegie te Delos hadde geweest. Men seght selfs dat het meeste gedeelte der Christene Corsairen, die plaetse noch in de Scholen noemen. De twee Bestierders van dewelcke in die Inscriptien werdt gewagh gemaeckt waeren Atheners / ende men weet dat die van Athenen langhen tijdt in het besit van Delos sijn geweest. Maer het geene dat my verwonderde is dat deselve sijn toegeëygent / de eene aen Mithridates Evergetes, ende de andere aen Mithridates Eupater, Coninghen van Pontus, welcker laetste door Pompéus wierdt overwonnen / hoewel men in Strabo leest dat de Generaelen van een van die Coninghen Delos plonderden. De Geleerde hebben aengemerckt dat men haer naem Mithridates ende niet Methridates moeste schrijven / gelijck men deselve in dese twee Inscriptien vindt.

Het Gymnasium op Delos.

Omtrent vijftigh schreden verder saeghen wy een plaetse gemaeckt om Scheeps-spiegel-gevechten te vertoonen / welcke men aenstelde om het Volck te diverteren. Het is een Ovael van drie hondert voeten langh ende twee hondert voeten breet / met een muer van de hooghte van vier a vijf voeten omringht / om dewelcke men drie a vier Colomnen vindt staen / ende men oordeelt daer uyt dat 'er een rye rondt om van die Pijlaeren is geweest / het zy die alleen tot cieraet dienden / ofte oock om de kleyne Schuytjens welcke men daer deedde vechten aen te binden / zijnde die plaetse niet bequaem voor groote Schepen.

Moumachia ofte scheeps-strijt plaetse.

Sijnde wat meer voorwaerts door die kostelijcke brocken getreden / bevonden wy ons op den grondt van den Tempel van Apollo. Wy souden hier in onkundigh hebben konnen zijn / indien wy zijn Beeldt niet op de aerde hadden sien legghen / sijnde nu by-nae een blocck sonder gedaente geworden. Dit zijn de onvermydelijcke gevolghen des ouderdoms / ofte wel van de quaede onthaelinghen die het van verscheyde Persoonen heeft ontfanghen / welche te Delos zijn aengelandt. Sommighe hebben 'er een voet afgenomen / andere een handt / ende dat alles sonder respect ofte ontsach van de achtinghe waer in het voordesen was. Het is noch niet langhe geleden dat een Provediteur van Tiné het aengesichte van het selve deedde affaeghen / siende dat het geheele

Apollo's Tempel.

Het mishandelde beeldt van Apollo.

hooft

hooft te grooten klomp was / om sulx in sijn Schip te konnen hijssen. Het was in der daet een recht Reusen-beeldt / want het hadde vier of vijfmael de grootte van een gewoonlijck mensche / gelijck ghy sult konnen bemercken / door de maete die ick / door nieusgierigheydt gepérst / daer van nam. De breette van beyde de schouderen te saemen is ses voeten / en de dickte van de dyhje omtrent het midden is van neghen diergelijcke voeten. Ick konde de hooghte soo wel niet meten / om dat aen het beeldt de twee beenen ende een gedeelte van de dyhjen ontbreecken. Terwijlen wy ons over een soo schoonen stuck marmors verwonderden / seyde een van ons geselschap dat wy ongelijck hadden het selve voor het Beeldt van Apollo aensiende / gelovende hy dat het veel eer dat van Diana was / om dat hy langhe locken hairs aen het selve bemerckte / welcke tot op de schouderen toe afhinghen. Ick antwoorde dat ick meende dat hy selfs geabuseert was / ende dat die hairen het seeckerste teecken waeren dat het Apolloos Beeldt was / door dien ons sijne straelen vertoonden / waer door de Oude hem den Bynaem van Akeirecomis hadden gegeven in de Grieksche ende in de Latijnsche Taele van Intonsus, dat is / Ongeschorene. Op die wijse is het dat Horatius hem afschildert in het eerste Boeck van sijne Lier-gezangen:

Dianam teneræ dicite virgines,
Intonsum pueri dicite Cynthium.

Dit streckt dan om te vertoonen dat de hairen van Apollo noyt hadden gesneden geweest / daer Diana de haere achter het hooft hadde saemen-gevlochten / op dat die haer op de Jaght / waer in sy haer gewoonlijck vermaeck schiep / niet souden in den wegh zijn. Men moeste hier by voeghen / seyde ick hem / dat Diana altoos gekleedt / ende Apollo naeckt vertoont wierde / uytgesondert datmen hem somwijlen een kleynen mantel gaf / gelijck wy oock saeghen dat 'er dit Beeldt een op de lincker schouder droegh.

Wat de Statue van Diana belanght / welcke men door de Historien weet dat mede te Delos is geweest / wy sochten die te vergeefs / wy vonden alleen daer dichte by een stuck van een Statue / 't welcke wy oordeelden een Centaurus te sijn geweest / sijnde het seer konstighlijck gehouwen / druckende de aederen ende de musculen wonderlijck wel de kracht uyt die het betoonde. Eenighe treden van daer saegen wy het halve lichaem van eene vrouwe / het welcke al immers van soo tederen ende konstigen hand was gemaeckt als het voorige stuck. Wat my belanght ick oordeelde dat die twee stucken voor desen maer een hadden geweest / ende dat het de Centaurus Nessus, verdoerende de Nymphe Dejanira hadde verbeeldt / het welcke met het cieraet van die Tempel niet quaelijck konde overeenkomen / door dien de Centauren Apollo waeren toegeheyligt / soo als wy dat sien uyt den inhout van ver-

verscheydene Medalien, ende bysonderlijck van Galienus; oock seght de Poëet Manilius;

Et Phœbo sacer ales, & almo gratus Jaccho
Crater & duplici centaurus imagine fulgens.

Aen eene andere sijde des Tempels stetmen noch vier grote brocken van marmor. Men soude beswaerlijck deselve voor Leeuwen konnen aensien / indien het de gebueren van Delos niet voor stont deselve staende ende beter in wesen dan die nu sijn te hebben gesien. De Leeuwen waeren mede aen Apollo toegewijdt / ende als de Persen de Sonne wilden verbeelden / soo vertoonden sy hem met het aengesichte van een Leeuw / om dat deselve / in het teecken des Leeuws sijnde / meer kracht heeft dan in eenigh ander.

Tusschen de Zee ende den Tempel was een schone wandelarye geheel van marmor / sich uytstreckende nae die sijde welcke op het Eylandt Rhenia sijn uytsicht heeft. Het is voornaementlijck daer datmen / doe men een verwonderens-weerdige menighte van grote marmor-steenen / stucken van Colommen ende lijsten op malkanderen gehoopt siet legghen; de Colommen die sich daer vertonen sijn voor het grootste gedeelte boven gestreept ende onder met facetten gewercht soo als men de Roos-diamant-steenen slijpt. Wy saeghen in dit groote mengelmoes maer twee of drie Capitolen ofte Hooft-stucken van de Corintische Ordre / synde het overighe dat aen de Colommen behoorde door der Christenen ofte Turcken Schepen vervoerdt / welcke daer aengelandt sijn geweest sedert het Eylandt onbewoont is ghebleven. De Coninghen van Griecken!andt hadden veel gecontribueert tot de onkosten van soo prachtighe gebouwen / waer van wy geene andere bewijsen behoefden dan den naem des Coninghs Philippi van Macedonien, welcke wy daer op eene groote lijste laesen / nevens die van een ander Coningh genaemt Dyonisius Eutyches, op een diergelijck stuck marmors.

Dichte by den Tempel / ende mogelijck in het begrip van deselve / saeghen wy een groote steen / welcke half was in de aerde gesoncken / op dewelcke men dese twee woorden las; ΝΑΞΙΟΙ ΑΠΟΛΛ die ons anders niet te kennen gaeven dan dat de Inwoonders van het Eylandt Naxos nu Naxia genaemt / aen Apollo eenigh beeldt ofte ander gedenck-teecken te Delos hadden toegewijdt / aen het welcke dat stuck marmor tot een voet hadde gestreckt. Aen de andere sijde waeren eenighe teeckenen / welcke groote overeenkomste hadden met de oude Toscaensche Letteren / ick bemerckte evenwel dat het hedensdaeghs Grieckschs was.

Aen den voet van den Bergh Cynthus stetmen mede een groote menighte van marmor ende andere steenen. Men kan oordeelen dat dat het overblijfsel der Stadt is / want dat is het quartier daer die ge- De Stadt *Delos.*

L plaetst

plaetst moeste zijn / volghens de Beschrijvinghe welcke de Autheuren ende voozal Strabo ons daer van geven. Wy laesen daer eene Inscriptie / welcke sprack van eene Gelofte die gedaen was aen Serapis, Isis, Anubis ende Harpocrates, welcke mogelijck daer een Tempel hadden / hoewel de Historie-schrijvers ons daer van geen mentie hebben gemaeckt; Ten minsten hebben sy een Altaer in den Tempel van Apollo gehadt / want de Egyptenaeren seyden somwijlen dat Serapis, Jupiter, ende dan weder dat hy Apollo was. Hier van daen quam het dat sy Serapis dickmaelen afbeelden met straelen om het hooft. Op die selve voet geloofden sy dat Isis de Maene was / ende men siet haer somwijlen op de medalien met eene wassende Maene.

Beschryvinghe van den Bergh *Cynthius.* Alle het Marmor dat te Delos gebruyckt wierde quam uyt Paros, het welcke de Griecken seer hoogh achten om sijne schoonheydt ende witheydt. De kleyne Bergh Cynthius, welcke den toenaem aen Apollo van de Cyntische gaf soo wel als aen Diana, is een rotse van gesprickelt Marmor seer gelijckende nae het Egyptische. Daer zijn evenwel geene teeckenen datmen opt daer uyt heeft gehouwen. Men siet boven op eenige vervalle mueren als of 'er een Tempel hadde geweest.

Theater ofte Schouburgh te *Delos.* Tusschen die heuvel ende de Zee / nae de sijde van het Eylant Rhenia, saeghen wy een Theater ofte Schouburgh / sijnde daer van noch een gedeelte der trappen in wesen. Het is een weynigh grooter dan een halven Circul / met buyten-hoecken welcke weer nae binnen toe springhen. De diametrale ofte midden-breette / is van twee hondert voeten / de dickte van de trappen daer in begrepen zijnde. Aen het achter-eynde sijn aen de sijden twee massive Toorns geplaetst / die dertigh voeten langh ende achtien breet zijn. Op de plaetse daer de vertoninghen geschieden / sietmen neghen verwulffselen in de aerde / welcke elck met een muer van malkanderen zijn afgesondert. Wy sagense voor waeterbacken aen / om dat wy in eenighe eene leydinghe saegen om het regen-waeter daer in te brenghen.

Den Autheur moet door storm twee nachten op *Delos* verblijven. Des avondts wilden wy weder nae onse Schepen keeren / doch siende dat de windt seer merckelijck vermeerdert ende de Zee seer ontstelt was / soo vonden wy oirbaer tot des anderen daeghs te wachten. Aldus moesten wy ons voor die avont genoegen / met het overschot van ons middaghmael / ende Matelassen maecken van Polium Montanum ende andere kruyden die wy konden vergaederen / hopende dat de wint des nachts soude gaen leggen / ende dat wy seer vroegh souden konnen in Zee steecken. Doch den dach gekomen zijnde / ende de wint gedueriglijck meer opsteeckende / soo derfden wy het met eene soo kleyne Barcke als de onse was niet wagen. Dit ongeluck quam ons seer quaelijck te pas / door dien wy de voorsorge niet hadden gedraeghen van Leeftocht mede te nemen / ende wy souden die dagh seer strengelijck hebben moeten vasten / soo by geluck niet ymant van ons

gesel-

geselschap een jacht-hont hadde mede genomen / waer by hy noch sijn roer hadde / dodende eenighe Conijnen daer mede / welcke wy soo goet als wy konden deedden braeden / ende wy nuttighden deselve sonder broot ofte biscupt. Het erghste was dat wy niet te drincken hadden / ende dat de hette doenmaels seer groot was. Wy sochten de Reviere Inopus te vergeefs / welcke voor desen in dat Eylant swemde volghens het getuygenisse van Strabo ende veele andere Landt-Beschrijvers / over welcker ongetrouwigheyt wy doen wel reden hadden om ons te beklaeghen in dit soo moeyelijck voorval. Maer die Reviere van dewelcke sy gewagh maecken kan niet hebben geweest dan eene middelmatighe Beecke welcke uyt den Reghen ontstaende / ofte eene Fonteyne / welcke het overhoop leggen van soo veele ruïnen ons verberghde. Oock geeft Plinius aen dese geprevindeerde Reviere maer den naem van eene Fonteyne / doch hy verhaelt van deselve eene wonderlijcke saecke / segghende dat die deselve tijdt ende regul hielt als de Nyl, wanneer sy als die Reviere quam af ende toe te nemen. Sy lijden groot gebreck aen waeter.

Den Doctor Crescentio, welcke onse Leytsman was / wiste evenwel dat het Eylandt waeter hadde / ende hy volhardde in het soecken van het selve twee ueren tijdts. Eyndelijck vondt hy de openinghe van een gewelf / hondert treeden van den bergh / onder eenige vervallene mueren. Hebbende daer in een steen geworpen / soo bemerckte hy dat 'er waeter was / ende quam ons sulx waerschouwen. Wy ginghen 'er alle heenen / om eene van onse Matrosen daer in te doen klimmen ende een vat te vullen. Het was een grote schone oude waterback van vier verwelfsels / alleen door eenighe Pylaeren van malkanderen gescheyden. Het waeter was goet / ten minsten scheen het ons soodaenigh / jae selfs soo uytnemende als de beste wijn des werelts. Sy vinden het selve na veel soeckens.

Op den naemiddagh begaeven wy ons op den hoeck van het Eylandt welcke nae Tiné ende Myconé sien / om te bemercken of onse Schepen noch ten ancker laeghen. Wy saegen dat sy de seylen hadden by geset om haeren wegh nae Constantinopolen te vervolgen / ende wy waeren seer verbaest siende dat sy vertrocken / ende wy geen middel konden vinden om ons op deselve te begeven. Doch doordien de wint haer teghens was / soo oordeelden wy wel / dat sy de Caep Tullo qualijck te boven souden konnen seylen / die op het Eylant Miconé leght / dat ons dan eenighe hope gaf dat sy genootsaeckt souden zijn weder nae Tiné te keeren / ofte in de Haven van Miconé het ancker te werpen / waer in wy niet bedrogen waeren / want sy anckerden op de laetste plaetse. Wy sliepen die nacht niet heel vast / door de ongerustheyt weghens het geene ons op die ellendige Klippe Delos mochte overkomen / welckers oude reputatie ons niet konde voeden. Wy alle waeren voor het kriecken van den dagh ontwaeckt / ende de Matrosen bemerckt hebbende dat de wint wat hadde afgenomen / soo

Sy komen met groot gevaer neder op de groote Schepen.

naemen wy die tijdt waer om Scheep te gaen ende nae Miconé toe te roepen / het welcke wy in minder dan in een uer deedden. Soo als wy het selve begonden te naederen woey de wint veel vinnigher dan sy te vooren hadde gedaen / ende hoewel wy van het landt waren beschut / soo hadden wy noch geen kleyne moeyte eer wy de Haven konden winnen. De beken hadden onse Barcke met water vervult / ende wy waeren by nae soo nat of wy in de Zee hadden gelegen.

Beschrijving van Miconé.

Miconé, in oude tijden Miconos genaemt / is het Eylandt op het welcke de Poëten seyden dat de Centauren waeren begraeven / nae dat Hercules die hadde omgebraght. Het is van Delos niet gescheyden dan door de wijtte van drie mijlen / ende niet van vijftien soo als Ferrari verseeckert in sijn Dictionarium Geographicum. Tusschen dat Eylandt ende Delos is een Klippe / welcke de Francken Dragonera noemen / ende de Griecken Tragonisi, als of men het Eylandt der Bocken seyde. Den omganck van Miconé is van vijf ende twintigh ofte dertigh mijlen. Het is vruchtbaer in Gerste ende Wijn / doch de laetste is van de beste niet. Ick verwondere my dat Baudrand, die het Boeck van Ferrari heeft vermeerdert / seght dat het onder de Heerschappye der Venetianen staet / hebbende ick niet gehoordt dat sy 'er oyt van in besittinghe zijn geweest. Het soude konnen zijn / dat sy 'er wel gelandt hebben in tijden van Oorlogh als het Eylandt verlaeten was / want op het selve is geene sterckte / en daerom derven 'er de Turcken niet komen wonen / vreesende dat de Christene Corsairen haer souden komen lichten / ende tot slaeven maecken. De Galeyen evenwel van den Grooten Heer vergeten niet Jaerlijcks daer te komen / om het Hooft-geldt / dat sy Caratsch noemen / te ontfanghen. Daer is maer een Dorp op het Eylandt / ende het selve geeft voor sijn Caratsch drie duysent ende ses hondert Piasters. Het getal der Inwoonders magh nauwelijcks het getal van twee duysent haelen / ende men vindt 'er vier Vrouwen teghens een Manspersoon / door dien het meeste gedeelte van de Inwoonders Zee-lieden ofte Corsairen zijn / ende noyt keert 'er de helft weder van die geene welcke Fortuyne gaen soecken. De Dochters sijn 'er licht te gesegghen / hoewel evenwel het grootste gedeelte seer schoon is. Onse Capiteyn lichten 'er eene / welcke haer eygen Vader aen hem verkocht hadde ; sy stelde sich aen als of sy 'er niet toe wilde verstaen / ende alle de Vrouwen veynsden dat sy daer over seer ontsteldt waeren. Haere kledinge is t'eenemael op eene bysondere wijse gemaeckt. Het boven-lijf is van root ofte bruyn Fulp / de mouwen sijn een elle langh ende oock soo wijdt. De rock is vol ployen / ende komt maer een weynigh laegher als de knyen / ende het hembde schiet daer onder uyt tot op de schoenen toe / is geployt als de rock / ende onder met syde gestickt. Sy onderhouden sich met het spinnen van Cattoen dat op haer Eylandt was / oock wercken sy wel in de syde van Andros, waer van sy neusdoeckien maecken. Het

Vremde kledinghe der Vroulieden op Miconé.

Wildt-

Wildtbraedt is seer goedt koop in dat Eylandt. Een koppel Patrijsen kost gemeenlijck maer vijf stuyvers / doch wy moesten 'er tien geven om dat wy Vremdelingen waeren. Hadden sy genoegh buskruyt men soude deselve noch beter koop hebben. Het hout is 'er schaersch nevens het waeter. Men brandt 'er by nae niet dan gedrooght groen / ende een groote put versorght het geheele Dorp van waeter. Daer zijn omtrent dertigh Griecksche Kercken ende eene Latijnsche. De Commandant van het Eylandt is een Grieck van Constantinopolen.

Op Vrydagh den drie ende twintighsten van Augustus lichten wy des middaghs het Ancker / ende passeerden tusschen Tiné ende Myconé, welcke Eylanden maer vier of vijf mijlen van malkanderen legghen. De Noorden-windt ons teghen zijnde soo wierp ons deselve op den volgenden dagh aen de zijdt van Nicaria ende Samos, welcke wy omtrent dertigh mijlen van ons op onse rechter handt lieten leggen. Op den avondt bevonden wy ons dichte by den inganck van het Canael dat tusschen Chio ende het vaste landt van Natolia door loopt. Door dien onsen wegh niet leydt dat wy ons in die enghte souden begeven / zeylden wy een groote streeck lincks af om de Klippe Venetico te boven te geraecken / dichte by dewelcke wy heenen voeren. Des Sondaghs was het stille / wy hadden aen onse rechter zyde het Eylandt Scyros ende de kleyne Klippe Caloiero, welcke eenighe / doch abusief / voor het Eylandt Gyaros houden / het welcke jegenwoordigh Joura genaemt wert / so als ick hier boven hebbe geseght. Als men die Klippe van verre ontdeckt schijnt deselve een zeyl van een Schip te wesen. Als des nachts de windt Zuyd-west was geloopen / passeerden wy tusschen de Klippe Psara, op dewelcke maer een Dorp is / ende het Eylandt Chio. De windt tot ons voordeel continuerende / lieten wy Metelin, dat het oude Lesbos is aen de rechterhandt legghen / ende quamen den ses ende twintighsten des avonts tusschen het Eylandt Tenedos ende het vaste landt van Troyen / alwaer een overkomende stilte ons het ancker deede werpen.

Vertrek van *Myconé*.

Ick kan de Archipelago niet verlaeten sonder u eenighe bysonderheden van deselve te verhaelen welcke ick uyt goeder handt hebbe verstaen. Chio is een goedt Eylandt / op het welcke een goede Stadt leght nevens twaelf ofte vijftien Dorpen. De Inwoonders der selve queecken de Lentiscus ende de Terebinthijn-boom aen / om uyt de selve de Terebinthijn ende de Mastich te trecken / welcke door geheel Europa seer geacht wert; Men maeckt daer oock Sijde ende Damaste stoffen / doch redelijck grof / deselve werden nae Barbaryen vervoert. Het Eylandt heeft omtrent sestigh mijlen in den omganck / het heeft een goede Haeven ende een schone sterckte / in dewelcke den Groten Heer een goede Besettinghe onderhoudt.

Beschryvinge van *Chio*.

Metelin is even so groot als Chio, doch daer is geene vergelijckinghe tusschen deselve in de Coopmanschap. Alle den inkomsten van het

Beschryving van *Metelino*.

het laetste bestaet in Graenen / Vruchten / Boter ende Kaes / ende die twee Eylanden betaelen aen den Grooten Heer achtien duysent Piasters aen Caratsch. Die geene welcke het op het Eylandt Chio heffen / maecken dat men het noch drie jaeren nae de doodt betaelt / waer toe sy de Erfgenaemen der Overledene verplichten. Ende in het algemeen / als een Grieck van het eene Landt in het andere gaet woonen / soo moet hy de Caratsch dubbelt betaelen / als eens in het Landt dat hy heeft verlaeten / ende ten tweedemael ter plaetse daer hy gaet woonen / soo hy sich door listigheyt daer van niet weet te bevryden / gelijck als door het verberghen van zijn naem ende geboorteplaets. Het Eylandt Naxia geeft voor die Schattinghe ses duysent Piasters, Milo drie duysent / Paris ende Ausa mede soo veel / Scyra twee duysent / Zea seventien hondert / ende twee duysent ende vijf hondert voor de tienden / Andros vier duysent ende vijf hondert voor de Caratsch, ende ses duysent acht hondert voor de tienden; Negropont, het welcke het grootste Eylandt van de Archipelago is / geeft voor alle Rechten hondert duysent Piasters. De tienden sijn voor de Beys ende de Waywoden, welcke gehouden sijn voor die penninghen seecker getal van Galeyen in Zee te brenghen / sonder dat het den Grooten Heer iets kome te kosten. Smyrna houdt twee Galeyen; Naxia, Metelin, Samos, Andros een ygelijck een: Chio twee: Myconé ende Seripho eene met haer beyden / ende van gelijcken met de andere na proportie. Naxia was in oude tijden aen Bacchus geheylight / door dien het vruchtbaer is in uytnemende Wijnen / welcke daer maer een oort van een Rijcks-daelder het vat kosten. Op seeckere Klippe / welcke maer een musketschoot van het Eylandt af leght / is noch een seer schoon Portael van Marmor-steen overigh / het welcke men glooft een Tempel van die Godt te zijn geweest. De lucht is daer soo goet / dat seecker Venetiaensch Edelman genaemt Antonio Gigli, welcke sich over de dertigh jaeren daer hadde vertrocken / sedert weynigh tijts is overleden als hy hondert ende vijftien jaeren out was. Oock is 'er noch een ander van het geslachte Baroci, welcke hondert en vijf jaeren telt / soo als my geloofwaerdige lieden hebben verhaelt / die op dat Eylandt hebben gewoont.

Hoe den Groten Heer sijne Galeyen buyten sijne kosten hout.

Beschryving van *Troje*.

Wy waeren genootsaeckt eenighe daeghen tusschen Tenedos ende de Troysche Kust aen ancker te blyven / door dien dan de stilte ende nu weder de contrarie windt sich stelden teghens het voornemen dat wy hadden om onse reyse te vervorderen. Om aldaer den tijdt niet onnuttelijck door te brenghen / deeden wy ons met het Boodt te Lande zetten / ende ginghen van wat dichter by de ruïnen der Stadt Troye beschouwen / van dewelcke wy eenighe teeckenen uyt ons Schip / recht teghens ons over ontdeckten. Het landt dat 'er omtrent leght is geheel onbebouwt / uytgesondert eenighe plaetsen op dewelcke Cattoen wast. De reste is niet dan ruyghte ende groene Peppel-boomen / ende het

het landt voedt 'er geen beesten dan Haesen / Wachtels ende Patrijsen / die 'er in overvloedt zijn. Wanneer wy de plaetse naederden op dewelcke eertijts de Stadt stont / saeghen wy veel Colommen / van dewelcke niet eene met sijn Capitoel geheel is. Aen het eynde van de Stadt nae de Noordt zijde / is de Haeven van Troye / welcke door de Ouden soo beroemt is gemaeckt. Jegenwoordigh is de mondt gestopt / ende in het midden is seer weynigh waeter / zijnde by naer alles met zandt gevult. De voeten van de Colommen welcke noch overigh zijn ende daer rondt omme staen / doen oordeelen dat den omganck van deselve omtrent van vijftien hondert schreden is geweest. Door dien dese Pijlaeren alle van de lucht ingegeten ende verteert zijn / soo hebben zy geen meer glants dan ordinaeris steen / maer men kan evenwel bemercken dat dit van gespickelde Egyptische Marmor moet zijn. De Reede diendt oock voor eenen Haeven / men kan sulx gemackelijck bespeuren door de groote menighte colommen ende Pijlaeren die 'er noch staen; selfs sijn 'er op seeckere plaetse marmore trappen / ende dichte daer by drie a vier Grafsteden / welckers gedaente weynigh verschilt van die van de Romeynen welcke te Arles zijn. Haere overeenkomste doet my dat gevoelen hebben / ende belet my te geloven / dat sy noch van de oude Troyanen souden zijn. Wy vonden in het geene wy meenden het begrip van de Stad te zijn / ende dichte by een half ronde Tempel / eene Latijnsche Inscriptie van de eeuwe oer eerste Keysers. Augustus hadde daer eene Colonie gesonden / ende de Stadt weder wat op de been geholpen. Oock siet men dickmalen / op de verkeerde sijde van Keyserlijcke Medalien, den naem welcke sy hadde aengenomen van Colonia Augusta Troas. De Groote Heer heeft veele Colommen van Troye laeten haelen / tot opbouwinghe van de nieuwe Mosquée van de Sultans Moeder. Wy vonden 'er evenwel noch drie welcke in de struëllen laegen / ten Zuyden van de Haven op eene hooghte. Daer sijn 'er twee van dertigh voeten langh / yder uyt een enckel stuck; De andere heeft vijf ende dertigh voeten in de langhte / doch is aen drie stucken gebroocken / deselve heeft vier voeten ende negen duymen in de midrandte ofte Diameter, ende alle drie sijn sy van gespickelde Marmor-steen. Nae allen schijn soo was het meest bewoonde gedeelte van de Stadt op het hooghste van een heuvel / welcke sich ongevoelijck van de strandt af aen verheft / tot omtrent twee mijlen van de Zee / want men siet op die plaetse veele oude mueren / Tempels / verwulfsels ende een Theater een weynigh kleynder als dat van Delos, maer vooral sijn 'er drie boghen ende eenige stucken muers / welcke noch overigh sijn van een trots Gebouw / welckers voordelighe gelegheentheydt ende wijde uytstreckinghe doen oordeelen dat het het aensienlijckste Paleys van de Stadt was. Ick wil niet geloven / soo als die geene welcke omtrent Troye wonen seggen / dat het het Casteel van den Coningh Priamus

mus was / want ick achte het niet ouder dan de tijden der outste Roomsche Keysers. Dat gebouw was by na geheel van Marmor/ ende de mueren daer van sijn twaelf voeten dick. Door die boghen / welcke schijnen een gewelf onderschraeght te hebben / is eene soo grote menighte van vierkante marmor-steenen op malkanderen gehoopt / dat men daer door gemackelijck kan oordeelen van de hooghte ende schoonheydt van dat Paleys. Wy ontdeckten oock onder die ruinen een schoon capitool van een pilaster van de Corintische ordre / doch soo men alle de stucken welcke onder die brocken legghen soude willen beschrijven / soo soude ick te veel tijdt verquisten ende u verveelen met eene soo maegere ende onnutte stoffe.

Beschryving van het Eylant *Tenedos.* Op Saturdagh den een ende dertighsten Augustus avanceerden onse Schepen eenige mijlen om dichte by het Casteel van Tenedos te gaen anckeren / het welcke bestaet uyt een Toorn nevens een Bolwerck / versien met omtrent vijftien stucken geschut. De Venetianen hadden het geduerende den Oorlogh van Candia vermeestert / doch de Turcken bemachtigden het weder / door middel van een tonne vol Sequijns, met dewelcke sy den Commandant omkochten. Het Eylandt is vruchtbaer in goede Wijnen / van dewelcke het Constantinopolen besorght / ende de Muscaet-druyven sijn 'er uytnemende schoon. Die geene op ons Schip die vermaeck in de jacht schepten / vonden 'er soo veel wilt als sy begeerden / doch vooral Haesen ende Patrijsen.

Op den derden van de volgende maendt ginghen wy ons van waeter versorgen onder een Dorp dat by de Caep Janisseri leght / alwaer de oude Stadt Sigéum placht te leggen. Goedt koop leeftocht te *Tenedos.* Wy ginghen opwaerts tot aen het Dorp / het welcke de Griecken noch Troias noemen / ende door dien onse reyse langh viel / soo deedden wy daer voorraet van eyeren ende hoenders. Alles is daer soo goeden koop / datmen vijftien hoenders voor een Piaster heeft / ende de twaelf eyeren maer een stuyver kosten. Onse Zeelieden deedden 'er oock groote voorraedt van bonen op. Het Dorp mach omtrent drie hondert huysen groot zijn. Alle de Inwoonders sijn Griecken / ende leven van het verkopen van hare waeren / welche bestaen in Wijnen / Koorn / Saffraen / Meloenen ende andere vruchten. De Timin het welcke een Frans stuckje geldt van vijf stuyvers is doedt daer veertien Aspers, maer haere Aspers sijn kleyn / ende men wil die te Constantinopolen niet ontfanghen.

Vertrek van *Tenedos.* Vier daeghen daer nae maeckten wy seyl om nae het Eylandt Imbros te vaeren / om hout / dat wy van doen hadden / te halen. Dat Eylandt is een weynigh grooter als Tenedos, ende heeft vier Dorpen / waer van het voornaemste mede Imbros genaemt met een stercktе verseldt is. Wy klommen op eene van de hooghste plaetsen des Eylandts / dat niet bestaet dan uyt heuvelen / welcke met bomen sijn bedeckt / op ende onder dewelcke veel Wildt valt. Seecker Vlaemsch Edelman van ons Schip ginck 'er met sijn roer ende hondt / ende in

minder

minder dan twee ueren schoot hy een wildt Swijn / nevens een Sogghe ende haere vier Bigghen. Dit vermaeck stont hem duer / want als sich onderwijlen ons Esquadre hadde onder seyl begeven / soo was ons Schip verplicht om het selve te doen / ende onse Capiteyn / die hem niet wilde achter laeten / beval aen drie ofte vier van sijne Matroosen hem met het Boot te wachten. Hy quam een half uer daer nae / maer het Boot het Schip niet konnende onderhaelen / soo wierden sy door den nacht ende koos we'er overvallen. Het selve dreef haer aen de woeste Klippe Mauria dichte by Tenedos geleghen. Van daer konden sy haer niet dan op den tweeden dagh aen ons Boordt begeven met groot gevaer ende moeyte. Duer koop jagen.

Den negenden quaemen wy in de mont van Constantinopolen, dat is geseght in de vermaerde Enghte van de Hellespontus, welcke Europa van Asia, ende in het bysonder Thracia van Phrygia schept. Dese Enghte / in dewelcke Xerxes Coningh van Persien een Scheeps-brugghe maeckte / om achtmael hondert duysent mannen in Griecken-landt over te voeren / heeft twee oude ende soo veel hedensdaeghsche naemen. Men noemt deselve Hellespontus, als of men seyde de Zee van Hellé, welcke een dochter was van Athamas Coningh der Thebaners, welcke om de laegen van haere Stiefmoeder Ino te ontvluchten / sich met Phryxus haer broeder op wegh begaf / ende in het overtrecken van dese Zee verdronck / welcke dan haeren naem behieldt. Men noemde dese passagie noch de Enghte van Sestos ende Abydos, nae de naem van twee Steden / welcke op beyde haere oevers gebout waeren / ende vermaerdt door de Minneryen van Leander ende Hero, van dewelcke de Poëten seer veel hebben gesongen. De twee hedensdaeghsche naemen zijn / de Dardanellen ende de straet van Callipoli, van het welcke ick in het vervolgh van dese Beschrijvinghe sal spreecken ende trachten u deselve soo naeukeurigh voor oogen te stellen / als my sal mogelijck zijn. Komste in de *Hellespontus.*

Sijnde dan onder het Canon van die twee nieuwe Casteelen gekomen / welcke op beyde de sijden van de Enghte leggen / soo groetten wy deselve met seven schoten van ons geschut / ende sy antwoorden op hare gewoonlijcke wijse / met een schoot met scherp geladen. Wy bedanckten haer met vijf andere / want de groetingen ter Zee geschieden altoos in het onevene getal / soo als de Doctoren de Pillen ordonneren in te nemen. Dese twee sterckten hebben niet dat aenmerckelijck is noch dat haer behoorde vervaerlijck te maecken / als de grootte van haer geschut / dat waeterpas gesteldt is. Sy hebben noch Grachten noch buyten-wercken / ende het sijn niet dan enckele mueren / welcke niet eens van achteren met aerde sijn aengevult. Op den avondt sondt den Aga van een van de Fortressen om onse Capiteynen te begroeten / met een heerlijck geschenck van twee dousainen eyeren ende soo veel hinnen. Men betaelde deselve met woecker / Beschryving van de Forten van de *Dardanellen.*

M met

met den goeden Wijn ende het Buskruyt / datmen aen die geene gaf die sulx uyt sijnen naem waeren komen brenghen. De Turcken sijn niet gewoon veel te geven soo sy niet een dubbelt geschenck wederom te gemoet sien.

De stroom van de Hellespontus, welcke altoos van het Noorden nae het Suyden streckt daer sy in de Archipelago valt / gelijck als Plinius heeft aengemerckt / ende den Noorden windt / die daer des somers somwijlen twee maenden nae malkanderen waept / beletten ons wijder te vorderen / ende het begonde ons te verdrieten soo lange voor ancker te leggen. Dit deedde ons besluyten te landt te gaen tot aen de oude Casteelen toe / om aldaer een Barcke op Constantinopolen te nemen. Om dit te doen moesten wy seven ofte acht mijlen weeghs afleggen. Wy gingen dan aen het naeste Dorp genaemt Kainourio-Chorio, dat is het nieuwe Dorp geseght / om aldaer paerden te bekomen. Ick sliep aldaer tot een Grieck / welcke my nevens den Bisschop van Seripho ende Miconé in huys nam / sijnde die Bisschop met ons gekomen hebbende hy met ons een voornemen. Onsen Weert onthaelde ons op de beste wijse die hem mogelijck was / ende door dien de Bisschop een Caloyer was / gelijck sy alle zijn / etende daerom geen vleesch volgens de regulen van haere Ordre / soo gaf hy ons een maeltijt van Rasijnen / druyven / honigh noch in de graeten sittende / eyeren / kaes ende water-meloenen / welcke de Griecken Augourie noemen. Dit laetste is een gemeene vrucht in die quartieren / ende de beste komen van Callipoli. Dit Dorp bestaet uyt omtrent hondert huysen door Griecken bewoont / welcke daer eene kleyne Kercke hebben / waer in wy de Vesper gingen horen. De Priester song deselve op de elendighste wijse des wereldts / ende men konde niet een woort onderscheyden van het geene hy seyde. Mogelijck verstondt hy 'er selve mede niet af / want in de Dorpen sijn de Priesters gemeenlijck soo onwetende / dat sy selfs haeren dienst niet konnen lesen / ende het geene sy daer van segghen weten sy gemeenlijck van buyten. Ten minsten is waer dat soo sy die konnen lesen / soo sijn 'er evenwel weynighe die het konnen verstaen / door dien dit nu out Griecks is / het welcke soo veel van het hedensdaeghsche verscheelt / als de Latijnsche van de Italiaensche Taele.

Den Autheur verlaet de groote Schepen om spoedigh te Constantinopolen te komen.

Onweterheydt der Grieckische Priesters.

Hebbende den volgenden dagh den vijftienden September geene peerden konnen vinden / soo huerden wy om ons tot aen de Castelen toe te voeren vier waegens / voor vier persoonen die wy starck waeren / ende onse Bagagie. Wy setten onsen tocht op een sonderlinghe wijse voort. Onse waegens stonden op twee kleyne raederen van vast vol hout / sonder tacken in het midden ende voor een yder van deselve waeren twee Buffels gespannen / welcke ons met groote staetigheyt voort trocken / het welcke veroorsaeckte dat de nacht viel / eer wy ter bestemder plaetse waren gekomen. Wy hadden by geluck een eerlijck man

Tocht te Lande.

man op den wegh ontmoet / welcke ons voor Francken kennende / seyde dat hy de Consul van de Engelsche ende de Hollandtsche Natie was / ende hy gingh voor uyt om ons een Logement te bereyden. Hy deedde ons daer grooten dienst mede / daer wy / als op die plaetse geheel geene kennisse hebbende / ende een uer in den nacht daer aenkomende / groote moeyte souden hebben gehadt om onder dack te geraecken. Wy wierden tot een van sijne vrienden / Eliëzar Ruffer genaemt / ontfanghen / deselve was Drogeman ofte Tolck van de Venetiaenen / sijnde den naem van de Consul Abraham Curso, beyde Joden van Godtsdienst ende seer beleeft. Wy begonden hier te bemercken dat wy in Turckyen waeren / door dien wy ons avontmael met onse Weerden op de Turcksche wijse moesten nemen / sittende met de beenen cruysselings op een Tapijt / in dat selve postuer als onse kleermaeckers. Het Vleck dat by dit Casteel aen de sijde van Asia leght / werdt van omtrent drie a vier duysent zielen bewoont / sijnde de eene helfte Turcken ende de andere Joden. De Christenen sijn 'er in seer kleyn getal ende weynigh geacht.

Ick hadde my ingebeelt dat die twee Castelen / welcke den inganck van de Zee Marmora ofte Propontus beschermen / plaetsen van eenigh aensien moesten zijn. Het is evenwel met deselve geheel anders gestelt als ick my hadde ingebeeldt; dat aen de sijde van Asien, daer wy doen waeren / leght / is maer eene plaetse met een enckele muer omringht / voor dewelcke een ondeughende Gracht leght / van drie a vier voeten diepte / ende dat aen de sijde van Europe leght bestaet uyt een ronden Toorn / met twee Bolwercken als een herte voor uytsteeckende op de oude Gottische wijse. Oock legghen de twee naeby-gelegene Vlecken niet op den gront van het oude Sestos ende Abydos, gelijck onse Geographische woordtboecken willen. Daer is niet een enkel stuck van eenigh out verval / oock is die plaetse de enghste van den Hellespontus niet. Drie mijlen verder wert deselve vry naeuwer / ende wy vonden op de strand van de Zee eenighe Fundamenten ende oude brocken / dewelcke ons bevestighden dat dat de rechte plaetse van haere situatie was. Oock is den naem selfs van Abydos ofte Avido aen de Castelen onbekent. De namen welcke men aen de twee Vlecken / welcke om ende aen de Castelen van de Dardanellen leggen / geeft / sijn het oude Casteel van Romelia, ende het oude Casteel van Anatolia, een yder nae de maniere van uytdruckinghe in sijne Taele. De Hellespontus is daer omtrent twee mijlen breedt / soodaenigh dat het geschut gemacklijck van de eene sijde op de andere kan reycken. *Beschryvinghe van de Casteelen van de Dardanellen.*

Des anderen daeghs naemen wy eene Feloucke met vijf riemen / welcke ons tot aen Constantinopolen toe / dat is ten minsten noch sestigh ueren weeghs / moeste voeren / ende wy maeckten dieshalve accoort met de Turcksche schippers voor negentien Piasters. Wy roeyden dien geheelen nacht voorwaerts aen / ende wy quaemen twee ueren

Beschryving van *Callipoli.* ren voor den dagh te Callipoli. Wy gingen de plaetse bekijcken hoewel 'er de peste was. Doch door dien wy na Constantinopolen trocken / alwaer deselve by nae geduerigh regeert / soo was het noodigh dat wy ons tot deselve ter goeder uere gewoon maeckten. Callipoli is een groote Stadt van vijf a ses mijlen in den omganck / doch deselve is / in gelijckmaetigheyt van haere grootte / niet bevolckt. Een ygelijck huys heeft by nae een Tuyn. De Bezesteni, het welcke de plaetse is waer de Waeren werden verkocht / waer op eenighe ronde Toornen met loot bedeckt staen / deselve is oock van alles wel voorsien. Men maeckt staet dat 'er in de Stadt twaelf duysent Turcken zijn / vier a vijf duysent Joden / ende by na soo veel Griecken. Sy heeft niet dan een slechte Fortresse / by nae op deselve wijse als die geene van dewelcke wy hier even te voren hebben gesprooken. Wy hadden getracht wegh te spoeden / maer als wy een mijl van Callipoli stil gehouden / ende den nacht onder een boom doorgebracht hadden / soo waeren wy genootsaeckt daer weder heenen te keeren / ende te verbeyden dat den Noorden windt stillen soude / nemende ons verblijf by den Venetiaenschen Consul. Wy vonden daer geene Antiquiteyten welcke ons voldoen konden / hebbende daer niet gesien dan een lijste van marmor / omtrent de Haven / die seer wel was uytgewerckt / ende eene Inscriptie van weynigh belangh.

Beschryvinge van *Lampsaco.* Wy geloofden dat wy te Lampsaco iets van meer gewicht souden te sien komen / het welcke aen de andere sijde van de straet in Asia leght / ende wy voeren over niet tegenstaende dat 'er een stercken wint braef door woey / ende die ons van ter sijden komende inblasen / dickmaels deedde gevaer lopen van met Barcke met al omgeworpen te worden. Het is een middelmaetig Vleck bewoont door Turcken ende weynighe Griecken. Ick moete u hier van te vooren waerschouwen / dat als ick van Steden / Vlecken ofte Dorpen in Turckyen spreecke / ick daer door niet verstae een onderscheyt daer mede te maecken tusschen opene ende bemuerde ofte bewalde plaetsen / soo als men in Europa doet. Want in Turckyen hebben de Steden / al sijn die seer groot / gemeenlijck geene mueren / uytgesondert eenige weynighe / als Constantinopolen, Andrinopolen, ende eenighe Frontier-steden. De Steden die wat van aensien zijn / hebben eene kleyne Fortresse / welcke door een Aga ende eenighe Officiers ende Soldaeten werde bewaerdt / evenwel draeghen dese Militaire geen deghen / ten sy zy in actueelen dienst zijn. Oock soude men sich in gevaer stellen als van een affront te lijden / wanneer men den degen in een Stadt wilde draghen. De Turcken souden meenen dat men wat quaets voor hadde / ofte ten besten datmen geloofde onder haer niet in veyligheyt te zijn.

Onderscheyt tusschen de Europische ende de Turcksche Steden.

Lampsaco is een van de drie Steden welcke Xerxes aen Themistocles tot sijn onderhoudt gaf; Magnesia was voor sijn broot / Myuns voor sijn vleesch / ende dese voor sijnen wijn. Oock bemerckten wy dat 'er seer

seer schoone Wijngaerden omtrent geleghen waeren. Daer was een schoone Haeven hondert ende seventigh stadien van Abydos geleghen / ende sy wierde in oude tijden Pityusa genaemt / volghens het getuygenisse van Strabo. Pryastus wierde voornaementlijck in die plaetse gedient / sijnde hy daer geboren / ende Virgilius maeckt daer van gewach in het vierde boeck van sijne Georgica. De Turcken welcke te Lampsaco woonen sijn soo scrupuleus niet / als wel die geene welcke men op andere plaetsen vindt / alwaer sy den Wijngaerdt niet derven aenteelen / sijnde de wijn haer seer strictelijck in de Wet van Mahomet verboden. Alhier / onder voorwendinge van Rasijnen te moeten hebben / laeten sy niet nae gekoockte Wijnen te maecken die haer geoorloft zijn / oock maecken sy Brandewijn / welcke die geene die 'er geen groote swaerigheyt in maecken / soo wel drincken als wy. Komende in een plaetse daer men Coffie dronck / vonden wy daer een Jode die Italiaens sprack. Hy bracht ons ter plaetse daer wy drie a vier Grieksche Inscriptien saeghen / waer van de twee schoonste in het huys van een Turck waeren / Achmet Aga Tchelebi genaemt / hy toonde ons oock eenighe oude vervallene mueren / welcke wy de mueren van de Stadt oordeelden geweest te zijn.

Turcken die Wijn drincken te *Lampsaco.*

De Mosquée is redelijck schoon voor die plaetse. De Luyden van dat Landt segghen / dat deselve de Christenen tot een Kerck heeft verstreckt / ende men bemerckt in der daedt / op de vier colommen die het Portael onderschraeghen / eenighe Cruycen voor al op de Capitolen. Onse Jode braght ons een half uer van daer / in het quartier van den Soubachi, om de overblijffsels van eene Kercke te sien / nevens seven ofte acht Colommen welcke op de aerde op malkanderen laegen. Hy verhaelde ons iets het welcke de boeren die daer omtrent woonen / verklaeren waerachtigh te zijn / te weten dat men sedert weynighe jaeren daer van daen eenighe van die Colommen wilde vervoeren / om sich daer van binnen Lampsaco te bedienen / in het opbouwen van een nieuwe Mosquée, doch dat men deselve des anderen daeghs weder vondt ter plaetse daer die waeren van daen gehaeldt / ende dat tot tweemaelen toe / schrijvende sy sulcx een wonderdaet toe / GODT niet willende dat steenen / welcke tot een Kercke hadden gebruyckt geweest / tot een Turcksche Mosquée souden gebruyckt werden: Sy behoorden evenwel niet dan te veel overtuyght te zijn / van de maght welcke GODT aen die Ongelovighe over de Christenen der Grieksche Kercke heeft gegeven / hebbende die overal haere voornaemste Kercken aen haer getrocken. Des avondts ginghen wy weder te Gallipoli slaepen / zijnde de overvaert maer acht mijlen breedt. Doch die twee plaetsen leggen niet t'eenemael recht tegens over malkanderen / want Lampsaco is wat zuydelijcker / Callipoli leght even aen den inganck van de witte Zee / in de oude tijden door den naem van Propontis bekendt. Wy vertrocken des anderen daeghs met het vallen van den

nacht / om ons voordeel met de stilte te doen / ende wy bevonden des morghens dat wy dertigh mijlen waeren gevordert. Onse Schippers ruste van noden hebbende hielden wy stille by een Dorp Peraste genaemt / alwaer wy met Coffie ende Fruyten door de Aga die daer het gebiedt hadde beschoncken wierden / door dien hy den Heer Abt Charpentier kende / welcke met sijne Feloucke ons hadde ingehaeldt / ende met ons eene wegh trock. Hy hadde hem aen het eerste Casteel van de Dardanellen gesien / alwaer hy aen Landt was gegaen. Ses mijlen aen geene sijde hielden wy voor de tweede reyse stil / by een ander Dorp genaemt Heraclissa, ende twee ueren daer nae rusten wy voor de derde reyse te Myriofytou, een ander Dorp in het welcke meer dan twee hondert huysen staen / sijnde de Inwoonders ten deele Turcken / ten deele Griecken. Wy wilden op de straeten gaen wandelen / maer de kinderen hebbende ons met onse kleederen op de Françoysche wijse gemaeckt bemerckt / begonde achter ons te versaemelen / het welcke ons verplichte nae onse Barcke te retireren. De Sangiack die daer het bevel hadde / ons voor vremdelinghen hebbende aengesien / quam by ons / ende hy onderhieldt ons een weynigh met het weynighe dat hy van de Italiaensche spraecke konde. Hy seyde dat hy als slaef hadde gevanghen geweest / ende datmen hem te Malta hadde gebraght / alwaer hy drie jaeren hadde gewoont eer hy sich hadde konnen vry koopen. Hy bedanckte sich seer over den Corsair die hem hadde genomen / welcke oock alle goedt onthael aen hem hadde betoont. Het was den Capiteyn Daniel van Marseille welcke over twee jaeren is doodtgeschoten / in een gevecht dat hy hadde teghens de Schepen van Tripoli ende de Galeyen van den Bey van Massamam. Dese Sangiac schonck ons een mande met druyven / welcke yder / sonder lieghen / soo groot waren als een Duyven ey / oock was de smaeck seer delicaet. Den Wijn is seer goet koop langhs de geheele Kust van de Witte Zee.

Beschryving van *Rodesto*.

Wy sliepen in onse Chaloupen / ende vertrocken voor de komste des daeghs om de Golf van Rodesto over te vaeren / aen het eynde van welcke de Stadt van die selve naem is / geleghen op het hangen van een heuvel / van waer de huysen een seer aengenaem gesichte langhs de kuste genieten. Sy is omtrent soo groot als Callipoli, maer meer bevolckt. Wy saeghen daer omtrent tien a twaelf Mosquéen met haere Minaretz, dat is gesegt haere kleyne Toornen van boven dewelcke men op de ueren des Gebeds roept / om het volck tot de Mosquée te doen komen. De Griecken hebben daer oock veele Kercken.

Beschryving van *Heracléa*.

Drie ueren voor het vallen van den nacht quaemen wy te Heracléa, welcke Stadt een schone Haven heeft gemaeckt op de wijse van een Amphitheater ofte als een halven Circul / die omtrent drie mijlen in den omganck heeft / legghende de mondt daer van nae het Noordt-

Oosten.

Oosten. Wy hadden tijdts genoegh om 'er na Antiquiteyten te gaen soecken / oock waeren wy niet langhe sonder 'er eenighe te ontdecken. In de mueren staen stucken van Statuen / Colommen / ende Capitolen tusschen de andere materialen ingevoeght / ende hebbende eene Inscriptie gesien / soo wilden wy deselve uytschrijven / maer wy hadden tot ons ongeluck onse pennen verloren. Dit was een groote swaerigheydt voor ons in die quartieren / door-dien de Turcken ende de Griecken sich niet bedienen dan van kleyne rietpijpjens / welcke op haere wijse sijn gesneden / ende waer mede wy met de grootste moeyte des werelts naeulijx het minste woordt souden konnen schrijven. In dese verleghentheyt wierpen wy onse ooghen op een ganse-vleugel / die langhs de straet lagh en slingerde / ende wy trocken veerdighlijck uyt deselve vier ofte vijf pennen / met dewelcke wy eenighe schoone Inscriptien uytschreven. Onder andere is 'er eene in de Cathedrale Kercke der Griecken gemetselt / waer in men den naem van Perinthus leest / die Stadt voerde ten tijden der eerste Keyseren / soo als sy te voren die van Heracléa gehadt hadde / die sy oock teghens het verval des Keyser-rijcks weder aennam / na het schrijven van Zosimus, oock werdt sy noch op heden soo genaemt. Dese Inscriptie was ter eeren van den Keyser Severus gemaeckt / ende het hadde sijn reden dat sy aen die Vorst gedachten / welcke haer de Stadt Bysancium hadde onderworpen / die het voorwerp van sijne gramschap was geworden / door dien die met te veel hertneckigheydt de Partye van Pescennius Niger hadde verdedight.

Ick geraeckte te Constantinopolen aen in onderhoudt met de Heer Finsch Ambassadeur van Engelandt / weghens de situatie van Heracléa. Hy seyde my dat hy geloofde dat het de Stadt Tchourly was / alwaer hy was doorgetrocken soo als hy van Andrinopolen quam / daer by voeghende dat hy 'er selfs eene Inscriptie hadde gevonden / door de Perynthiers ter eeren van Herennius Priscus gemaeckt. Dat / door dien de steen daer hy op stondt heel swaer was / het geen schijn hadde / dat die van een andere plaetse vervoert was / ende dat dan by gevolgh de Stadt op die plaetse behoorde geweest te hebben. Ick antwoorde / om hem oock mijn gevoelen te seggen ; Dat'et in der waerheyt Tchourby een plaets die onder de Perynthiers hadde gestaen moeste zijn / zijnde maer eenighe ueren van Heracléa geleghen / maer dat Perynthus eyghentlijck een Zee-Stadt hadde geweest / het welcke de Beschrijvinghen van de oude Geographi, ende de Medalien van die Stadt / die aen de averechtsche zyde een Galeye hebben / klaerlijck genoegh bewijsen. Dat in de Inscriptie welcke wy 'er hadden gevonden / den naem van de Perinthiers mede wierde gelesen / ende dat eyndelijck den naem van Heracléa, die sy noch droegh / een suffisant bewijs was.

In het volgende etmael begonden wy vier ueren voor de komste des

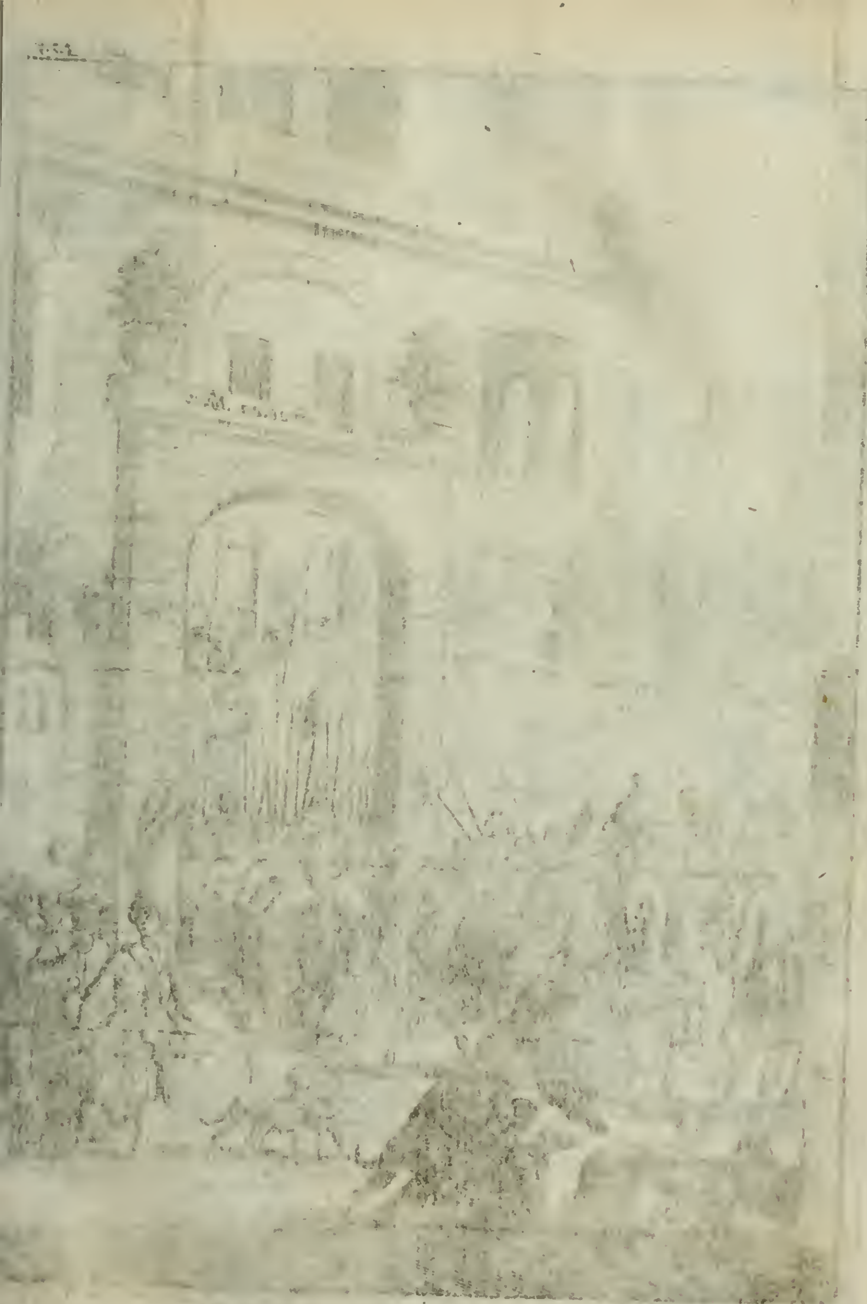
des daeghs te roepen. Wy lieten Selymbria in het Oosten legghen. Het is een oude Stadt / in dewelcke jegenwoordigh veele Mosquéen, een Bezestein ende verscheyde Griecksche Kercken zijn. Wat meer voorwaerts saeghen wy Privades Tschelchmehé, ende drie à vier andere groote Vlecken. Wy begaeven ons te ruste in de Haeven van de Stadt San Stefano, van dewelcke men maer negen a tien mijlen tot aen Constantinopolen telde.

Komste te Constantinopelen.

Op den drie ende twintighsten September des maendaghs 's morghens quaemen wy in die groote ende vermaerde Stadt / welcke hoewel sy by nae geheel niet dan van hout is getimmert / daerom niet naelaet haere schoonheden te hebben / soo wel als of sy geheel van marmor was. Soo als wy dichte aen de Stadts-mueren heenen gingen / welcke op den Bosphorus legghen / bemerckte ick dat men deselve seer liet vervallen / ende dat die na schijn / sedert de tijden der Griecksche Keysers / niet weder sijn opgeboudt / door dien men op verscheydene plaetsen noch Inscriptien siet / in dewelcke de naemen sijn van de Keysers die deselve weder hadden gerepareert. Onder andere leest men 'er de naemen van de Keysers Theophilus, Michaël, Basilius, Constantinus Porphyrogenneta, Manuel Comnenus ende van Joannes Peleologus, onder wiens gebiedt de Stadt wierde ingenomen. Hier door werdt dan het segghen van Gyllius bevestighet / dat de mueren van Constantinopolen door Theophylus sijn herbondt geworden / sonder dat hy van de andere spreeckt / het welcke hy hadde moeten weten soo hy op dese Inscriptien hadde gelet / welcke genoegh in het oogh staen.

Beschrijving van het oude Byzancium.

Het oude Byzancium, het welcke ter plaetst lagh daer nu het midden van Constantinopolen is / was anders niet dan den omkringh van het Serrail, welcke omtrent vier a vijf mijlen groot is. De Grondlegghers van deselve hadden met een Godts-spraeck ofte Oracul te raede gegaen / 't welck haer beval een Stadt te gaen timmeren recht over de plaetse daer de blinden woonden. Door dien dit segghen nu seer duyster was / ende sy bekommert waeren om te weten wat dat het Oracul met dat woordt van blinde wilde te kennen geven / soo oordeelden sy eyndelijck dat die Blinde de Inwoonders van Chalcedonien moesten zijn / welcke daerom soo wierden genoemt / om dat sy eerst in de gebuerschap van de Bosphorus sijnde komen wonen / soo slechte plaetse tot het stichten van haere Stadt hadden verkoren / stichtende deselve aen de sijde van Asia op een onbequaeme ende disavantagieuse plaetse / daer sy hadden konnen gaen post vatten / op die voor-uytsteeckende hoeck Landts / welcke tusschen de Propontis ende de Golf welcke door de Bosphorus gemaeckt wert gelegen ende seer gemackelijck is om tot een Haeven te verstrecken. Sy besloten dan daer een Stadt te gaen bouwen / ende deselve Bysancium te noemen / nae den naem van haer Hooft / die Bysas geheeten was. De gelegentheydt van Constantinopolen is inder daet verwonderens-waerdig / soo voor het

Ter Jaght Ryden vanden Grooten Heer

Jan Luyken, invent. & fec.

om de naeukeurigheden der Stadt te besien / welcke hy beter wist ende verstondt als eenigh Turck. Hy deede ons bemercken dat de Turcksche Packe-draeghers / seeckere ledere sacken welcke vol stroy sijn op haeren rugghe hebben / om de Packen met meer gemack te torssen / ende hy voegde daer by dat 'er maer een Jode was welcke dat mochte doen. Wy waeren nieusgierigh om de reden van soo schoon een Voorrecht te weten / ende sie hier het geene hy ons verhaelde. Sultan Mahomet IV. welcke jegenwoordigh regeert / heeft soo groote genegentheyt tot de Jacht / dat hy sedert langen tijdt anders geene oeffeninge heeft gehadt. Dit is de reden door de welcke hy nu seven ofte acht jaren aen malkanderen sijn verblijf te Andrinopolen heeft gehouden / door dien de om ende aengelegene landen seer bequaem zijn / om hem dat vermaeck / 't welck soo seer van hem bemindt werdt / te verschaffen. Men sagh hem dickmaels / als de nacht hem verplichte om sich te vertrecken / geheel grijnigh ende moeyelijck te rugghe keeren / door dien hy gedwonghen was dese sijne oeffeninghe tot den anderen dagh uyt te stellen. Hy sette sich dan neder op een Turcksch ofte Persiaensch Tapijt / met de beenen kruyswijse onder het lichaem / volghens de gewoonte der andere Turcken / leunende met den rugge teghens een kussen van Brocado, ende in dat postuer deede hy het avondtmael aenrichten ; Als hy het selve hadde genuttight / beval hy een deecken te brenghen / ende begaf sich aldus / sonder eenighe andere omstandigheden / te ruste. Hy liet niet eben nae middernacht te ontwaecken / ende als dan riep hy een Staetjonghen ofte Pagie om te weten of het noch geen tijdt was om op te staen ; Als men hem daer op antwoorde dat het noch wel drie a vier ueren soude lijden eer het dagh wierde / soo suchte hy uyt het diepste van sijn herte / sich over de langhduerigheyt des nachts beklaeghende. Als hy hier nae weder twee ueren hadde geslaepen deede hy deselve vraeghe / ende men hoorde hem / als hy antwoort hadde ontfanghen / weder op deselve wijse suchten. Doch als men hem op de derde vraeghe seyde dat den dagh begonde door te breecken / soo stont hy aenstondts op / ende hy sloegh selfs een Ketel-trom / om sijn gevolgh vaerdighlijck te doen opstaen ende te Paerde klimmen. Op dese wijse reedt hy tot aen den nacht toe dwarsch door Bosschen ende over de Bergen. Het gebiel op seeckeren dagh dat hy een Hert / met vollen toom naerijdende / sonder acht te nemen of hem ymandt volghde / soodaenigh verdwaelde / dat hy / nae dat hy twee ueren by nae alleen hadde gereden / sonder dat hy acht geslaegen hadde of hy gevolgt wiert / soo seer van den wegh af geraeckte dat hy sich verbijstert vindende / deselve niet sagh aen te doen. De nacht naederde / ende hy liep gevaer / hoe groot een Heer hy ooch mochte zijn / van deselve in het Bosch te moeten overbrengen / sonder het ontmoeten van een Joodtsch Packen-draegher / by dewelcke hy sich van de weg na Andrinopolen informeerde. De Jode hem / voor

Geneghentheydt tot de Jacht van den jeghenwoordighen Groten Heer *Sultan Mahomet* IV.

O voor

voor het geene hy was / erkennende / ende daerenboven sijne gelegentheydt bespeurende / stelde sich aenstonts om hem deselve te wijsen / ende hem tot aen de Poorten toe te geleyden. Als sy dichte by deselve waren gekomen badt hy sijne Hoogheydt onderdaenighlijck / hem eenighe gonste te willen bewijsen / voor den dienst welcke hy hem hadde gedaen. De Sultan hem hier op hebbende geantwoordt dat hy maer hadde te spreecken / antwoordde de Jode; Ick bidde u / mijn Heer / dat ghy my met gonste bewijst van een ledere sack op mijn rugge te moghen draeghen / soo als de Onderdaenen van u Hoogheyt welcke van de Mahometaensche Religie zijn. De Vorst maeckte geen swaerigheyt / om hem eene soo rechtvaerdighe vergeldinghe te geven / op een soo zedigh ende maetigh versoeck. Sedert die tijdt heeft de Jode altoos den lederen sack met strop gedultdt gedraeghen / ende dat met soo veel vreughde of men hem een sack met Pistoletten hadde gegeven / met dewelcke hy sich uyt sijnen geringen staet tot een beter soude hebben konnen verheffen.

Haat van het Volck van *Constantinopolen* tot den *Sultan*. Het volck van Constantinopolen dat den Sultan niet seer bemindt / seght dat die starcke drift welcke hy tot de Jacht heeft / een gevolgh van den Vloeck sijns Vaeders Ibrahim is / die door een saemen-sweringhe der Bediende ende door een opstandt van het Volck van den Throon wierde gestoten. Sijn Sone Mahomet wierde in sijne plaetse voor Kaiser uytgeroepen / ende eenighe daeghen daer nae begondemen het proces van sijn Vaeder te maecken. De Moufti stelde een Fetsa ofte arrest des doodts teghens hem op ende deedde het aen den jonghen Kaiser brenghen om het te teeckenen. Als Ibrahim nu door de slaeven / welcke quaemen om hem te verworghen / hadde verstaen dat sijn Soon selfs sijne sententie hadde geteeckent / soo vervloeckte hy hem / ende hy wenste hem toe dat hy noyt in sijn huys soude komen wonen / ende midden in het veldt als een woest beest sterven. Dese wensch is al ten deelen vervuldt / soo als de Turcken segghen / want den Grooten Heer is nu al seven ofte acht jaer uyt Constantinopolen geweest / welcke Stadt de gewoonlijcke verblijf-plaets der Ottomannische Vorsten is. Men heeft verstaen dat hy 'er sedert eenighe maenden een keer heeft wesen doen / doch hy heeft sich daer niet lange opgehouden / vreesende mogelijck dat men hem mede soo een part soude spelen als men aen sijn Vaeder heeft gedaen. Men heeft hem / om dese yverighe drift tot de Jacht welcke hem heeft ingenomen wat te verkoelen / getracht aen eenighe Matressen in het Serrail te verbinden. Hy kreegh tot eenighe soo wat geneghentheyt / by dewelcke hy twee ofte drie kinderen heeft verweckt / ende onder andere eene dochter / welcke jeghenwoordigh vijf ofte ses jaeren out is / welcke hy sedert eenighe tijdt aen eene van sijne gunstelinghen hadde uytgetrout. Hy was een geringh Kraemertjen / ende uyt die staet wiert hy in het Serrail geroepen ende Pagie van den Groten Heer gemaeckt. Sijnde

de daer nae / in minder dan vijftien jaeren / in verscheydene bedieninghen geweest wierde hy eyndelijck Bassa. Het was genoegh dat sijn Meester hem beminde om hem sijn Dochter in haere soo tedere jaeren te geven / hoewel sy noch in langhe niet bequaem was om den huwelijcken plicht te voldoen. Men verhaelde ons in Constantinopolen de prachtigheden / renlopen ende konstige vreughde-vieren diemen te Andrinopolen weghens dit Feest hadde vertoont. Oock hadde een yder reden om daer aen te gedencken / want het Volck hadde de onkosten van die bruyloft gedraeghen / door de boven-gewoonlijcke taxen ende impositien met dewelcke men het hadde belast / waer van de Officieren ende Groten niet meer vry waeren dan de andere. De Tefterdar ofte Thresorier / die sorghe moeste draegen / om het gelt tot die grote depenses nodigh op te soecken / liet onder andere aen den Capitan Bassa weten / dat hy vier hondert wel gekleedde jonge borsten aen het Hof soude senden / om tot gedeelte van het gevolgh der nieuw-getrouwde te dienen / welcke niet in gebreecke liet om sulx te doen. Maer als dese troup volcks was aengekomen sondt de Tefterdar deselve te rugghe / segghende dat alle de maets in silver ende goud laecken moesten gekleedt zijn. De Capitan Bassa, wel siende dat men aen sijne Beurse wilde / deedde hem antwoorden / dat hy niet wiste hoe hy het best nae zijn sin soude maecken / dat hy oock vreesde dat hy het versochte Volck niet nae zijn sin soude konnen kleden / dat hy hem versocht selve ordre te willen geven om haer in de noppen te helpen / ende dat hy hem ten dien eynde hondert duysent Rijcksdaelders sondt / om daer mede nae sijn welgevallen te leven. De Tefterdar ontfingh dese somme met geheel zijn hertte / ende hebbende verkreghen het geene hy begeerde / sprack hy hem van die saecke niet een enckel woordt meer. Hier nae liet hy aen de Aga van de Janitsers seggen / dat hy een asper op yder pont vleesch dat tot Constantinopolen wierde verkocht / tot profijt van den Groten Heer soude setten. De Aga, die het vervolg van eene soodaenighe impositie in sagh / antwoordde aen den Tefterdar; Dat hy sulx niet dorste onderstaen / dat beyde haere Hoofden in gevaer souden zijn / ende dat in soodaenigen geval haer Meester wel voor het sijne mochte vresen / sullende haer sulcks overkomen door een opstandt des Volcks die daer uyt te verwachten stondt. Dat hy / om dat voor te komen / ende om het Volck niet te terghen / liever twintigh duysent Rijcks-daelders wilde geven / welcke hy hem met eenen sondt. De Tefterdar nam deselve aen / ende doende eenighe daeghen daer nae reeckeninge aen den Sultan, wegens de sommen die hy hadde ontfanghen / bracht hy die van de Janitser-Aga niet hogher aen dan tot tien duysent Rijcks-daelders / willende de andere helfte voor sijne mocepte inhouden. Het geviel weynigh tijdt hier nae / dat de Aga in tegenwoordigheydt van sijne Hoogheyt verschenen zijnde / deselve hem de geringheydt van sijn geschenck verweet / hem vraeghende / of tien

duysent Rijcks-daelders een genoeghsaem geschenck was / om aen een Vorst van sijn staet gesonden te werden. De Aga seer verbaest sijnde antwoorde den Grooten Heer / dat het waer was dat sijne macht niet soo groot hadde geweest als wel sijnen wille ende genegentheydt / ende dat het meeste dat hy hem hadde konnen senden hadde geweest een somme van twintig duysent Rijcks-daelders. Hoe twintig duysent? seyde de Sultan, de Tefterdar, heeft my maer tien duysent geseght. De Aga leydde doe die saecke verder aen den Groten Heer uyt / ende die den Tefterdar hebbende doen komen om de waerheyt te weten / soo dorste de laetste deselve niet ontkennen / segghende alleenlijck dat het hem was uyt het hooft gegaen geweest. Waer op de Aga van de Janitsers, van spijt-weghens dit affront berstende / den Grooten Heer vertoonde / dat dit het eenighste bedrogh niet was dat de Tefterdar hadde gepleeght / ende dat sijne Hoogheyt daer van wel andere tijdinghe soude vernemen / soo hy de moeyte deedde van nae de somme / welcke yder Bediende hadde gegeven / te vraeghen. Men wist wel haest de bysonderheden daer van / ende de Groote Heer / liet aen den Tefterdar, om hem van sijn boos bedrijf te straffen / seggen / dat hy viermael hondert duysent Rijcks-daelders van noden hadde / ende dat seer veerdighlijck. Hy had 'er / als wy te Constantinopolen waeren / al een gedeelte van betaeldt / ende men twijffelde niet / of men soude hem sijn hooft daer-en-boven afvorderen / als hy het noch overighe soude betaelt hebben / om hem alsoo te leeren dat diergelijcke bedriegeryen nopt moeten onbestraft blijven.

De Peste is oorsaeck dat den Autheur niet nae het Hof te Andrinopolen gaet.

Wy hadden groote genegentheydt om het Hof te Andrinopolen te gaen sien / maer den lust gingh ons over als wy verstonden dat 'er daeghs omtrent duysent menschen van de Peste stierven. Het is waer dat 'er te Constantinopolen mede twee a drie hondert in een Etmael stierven / ende dat de Pest by nae geduerighlijck daer is / doch door dien de Stadt groot is / ende met de Voorsteden meer als seven mael hondert duysent zielen behelst / soo werdt dat kleyne getal van twee a drie hondert / voor niet met alle geacht / ende men begindt 'er geen publijcke gebeden / om van dat doodelijck quaet bevrijdt te zijn / te doen / dan wanneer het getal der stervende tot op duysendt daeghs is gekommen. Alle daeghen saeghen wy 'er eenighe met ontdeckten aengesichte nae het graf draeghen / welcke haere Imans, dat is geseght haere Priesters hebben gewassen / ende die oock door het Volck werden verselt even als of sy van eene gewoonlijcke ende onbesmettelijcke siechte waeren gestorven. De siecken van die siekte gaet men soo wel als andere besoecken / ende men koopt haere meubilen aenstonts nae haere doot; Daer is niemant dan die van onse quartieren / ende eenighe verstandighe Griecken ende Turcken / welcke in dese saecke met wat voorsorghe te wercke gaen. Wy waeren noch geen acht daghen te Constantinopolen geweest / of het huys / het welcke naest aen

Onbeschroomtheyt voor de Pest onder de Turcken.

het onse stondt / wiert daer mede besmet. Onse Huyswaert was soo voorsichtigh van aenstonts een ander voor ons te gaen hueren / dat dichte by de Zee ende van alle andere afgescheyden stondt. Oock quam hy selfs met sijn huysgesin daer in wonen tot aen ons vertreck toe. Wy waeren hem verplicht voor de sorghe welcke hy ten onsen opsichte hadde genomen / want wat hem belanghde hy vreesde de Peste niet / hebbende eens van deselve aengetast geweest. Die van Constantinopolen houden voor een vasten regul / dat men geen noodt heeft van de Peste weder te krijghen / wanneer men eens het geluck heeft gehad van van deselve genesen te werden. Het tegendeel is evenwel waerachtigh / ende wy hebben observatien die ons van het tegendeel verseeckeren. Mijn Vaeder heeft my verseeckert / dat hy binnen Lyon een persoon hadde gesien / die tweemaelen van die sieckte was aengetast / maer in twee besmettelijcke tijden van verscheydene jaeren. Ick hebbe oock in een brief van de Heer Guy Patin Coninghlijck Professor in de Medicijnen te Parijs / gelesen / hebbende hy deselve aen mijn Vaeder in het jaer sestienhondert ses ende vijftigh geschreven / dat hy raedt hadde gegeven voor eene Dame / welcke drie verscheydene reysen de Peste hadde gehadt. Het is wel waer / dat terwijlen deselve besmettinghe duert / die geene / welcke die eens hebben gehadt / voor deselve niet meer hebben te vreesen / ende dat sy de siecken konnen dienen sonder gevaer te lopen / gelijck men te Lyon heeft aengemerckt alwaer die twee a driemael sedert het beghin van dese Eeuwe is geweest. Doch als 'er een nieuwe Pest ontstaet / soo loopen sy een ende het selve gevaer nevens de andere / door dien de Pesten gemeenlijck verschillen in haere quaetaerdigheydt. Ende soo soude men dan konnen segghen / tot voordeel van die geene welcke te Constantinopolen geloven deselve niet meer dan eens te vreesen te hebben / dat het altoos deselve Peste is / want in der daet deselve houdt aldaer by nae noyt geheel op / door de kleyne sorghe die het volck draeght om 'er sich voor te hoeden. *Eenighe observatien omtrent de Peste.*

Onse Leydtsman braght ons eens om het Serrail te besichtighen / maer wy ginghen 'er niet verder in dan tot aen de Divan toe / welcke niet prachtighs vertoont. Wat de binnenste vertrecken van den Groten Heer ende de Sultanin aengaet / dat sijn plaetsen tot dewelcke niet te genaecken is. Het geene wy daer van van de naebygelegene plaetsen ontdeckten was seer weynigh / ende wy begrepen mogelijck meer aengenaemheden van de selve in onse gedachten / dan 'er mogelijck zijn. De situatie van het Serrail ende de Hoven brenghen veel by tot de oppronckinghe van het selve / doch alles wat ick u hier van soude konnen segghen / soude u soo wel niet konnen voldoen als de beschrijvinghe welcke de Heer Tavernier daer van onlanghs heeft uytgegeven / op het rapport van twee persoonen welcke daer in waeren opgevoet. Het geene ick bysonderlijck soude hebben gewenst daer binnen te sien / *Beschrijvinghe van het Serrail.*

is de Obeliscus die in de Tuynen staet / ende de volkomene Titus Livius welcke men heeft gelooft in de Bibliotheeck van den Groten Heer te zijn. Men heeft my geseght dat men deselve daer in noyt heeft konnen vinden / hoewel men aenmerckelijcke sommen hadde belooft aen die geene welcke de sorghe over de Boecken is aenbevolen / indien men die door sijne bemiddelinghe hadde konnen machtigh worden.

Van de Boeken der Turken ende van de swarigheydt die sy maecken van deselve aen de Christenen te verkopen.

Doch aengesien ick u van Boecken spreecke / soo moet ick u segghen dat ghy mogelijck wel soudet willen weten of de Turcken daer veel af houden. Alle de Wereldt weet dat sy geen Gedruckte willen dulden / oock is dat het geene niet dat ick u wil verhaelen. Wy wisten dat de Heer Vatz een Schot / welcke vier a vijf jaeren in die quartieren heeft gereyst / ende met de luyden van het Landt gehanteert / waer door hy niet alleen de Turcksche taele volkomentlijck hadde geleert / maer oock de Italische / die onder haere Geleerden in gebruyck is even als de Latijnsche by ons / wy wisten dan segghe ick door Vatz, dat 'er een Bazar ofte Boeck-merckt van geschreven Boecken te Constantinopolen is / welcke van verscheydene wetenschappen in de Turcksche / Arabische ende Persiaensche Taelen handelen / ende dat het voor een Christen gevaerlijck is daer te merckt te gaen / door dien sy souden gelooven haere boecken te ontheylighen als sy die aen ons verkochten. Dit wierde ick selve gewaer wanneer ick daer nae door Brusa voor by een winckel passeerde in dewelcke eenighe Arabische boecken laeghen / ende willende ick deselve kopen soo wierde ick schendelijck met den naem van Giaur, die sy de Christenen geven / wederom gesonden / hebbende bemerckt dat ick'er een was. Ick vertrock vaerdighlijck sonder iets te antwoorden / uyt vrese van wat ergher dan scheldt-woorden te ontfanghen. De Heer Vatz seyde ons dat de Turcken jaerlijcksche Registers hielden van alle het geene dat in het begrijp van haer gebiedt voorviel / ende van de Oorloghen die sy met haere Gebueren voerden. Dat men voor twee hondert Rijxdaelders eene Coppe van die Jaer-boecken konde hebben / welck uyt vijf ofte ses groote stucken bestonden. Dat 'er tot dien eynde Historie-Schrijvers / op jaerlijcksche Gagie in het Serrail werden gehouden. Dat 'er noch een ander schoon boeck te vinden was van de bestieringe van het Ottomannische Kaiserrijck. Dat hy selve eene kasse vol Turcksche ende Arabische Boecken hadde gekocht / onder dewelcke sommighe seer naeukeurigh waeren / als dat van Chock-Bouni den Egyptenaer van de kracht der Menschelijcke ende der Goddelijcke woorden / met veele figuren ende linien / door dewelcke hy pretendeerde duysent naeukeurighe dinghen aen te wijsen uyt de speldinghe der naemen. Noch een ander Boeck het welcke de Theorie, ofte de kennisse sonder oeffeninghe / van die verborgene ofte Caballistische wetenschap aenwijst. Hier-en-boven is 'er noch een ander dat van de Chiromantie, ofte van de voorbedieding en welcke men uyt de linien ende teeckenen

Gegageerde Turcksche Historie-Schrijvers.

teeckenen des handts trecht / schrijft / dat veel seeckerder gaet dan alles dat Joannes Baptista Porta daer van heeft geschreven / in het welcke den Auteur staende houdt dat die teeckenen letteren zijn / van dewelcke hy een Alphabet ofte A. B. C. geeft. Een Turckisch ende Arabisch woorden-boeck. Een Turcksch Liede-boeck in het welcke veele seer oude zijn / gelijck onder andere eenighe van Avicenna Soone van Albukercke. Een Turcksche ende Persiaensche Grammatica. Boecken van de letteren van alle taelen. Eene verhandelinghe van alle de omwendinghen in het Coninghrijcke van Egypten voorgevallen / gemaeckt door een oudt Chek ofte Leeraer van Groot Cairo, die oock seer ervaeren was in de Sterrekijckerye. De Voorseggingen van die Schrijver waeren altoos soo waerachtigh bevonden / dat alle de Raedts-Heeren des Coninghs van Egypten / wanneer Sultan Selim hem den oorlogh quam aendoen / volmondigh uyt seyden / dat het sotternye was sich te willen verwaren / ende dat het seecker was / volghens de Voorseggingen van dat boeck / dat Selim Meester van Egypten soude worden / hoewel hy een schoon Legher van Mooren / Arabiers ende Mamelucken hadde / oock viel sulx in der daet soo uyt. Hy liet ons oock een Ephemerides sien van het toe ende afnemen des Nyls / volghens de beweginghe der Planeten / ende voornaementlijck der Maene. Hy sprack ons noch van een boeck dat den naem van Bauraan voerde ende soo oudt was / het welcke veele Chymische ondervindinghen behelsde / ende door een Moorsch Check was uytgeleght / welcken hy te Groot Cairo hadde gekent / alwaer veele considerable luyden zijn / die sich in die kennisse oeffenen. Als wy hem onder andere op seeckeren tijdt quaemen besoecken / vertoonde hy ons eene Arabische Historie van Tamerlanes, veel wijdtlopigher dan die geene welcke wy in de Françoysche taele overgeset hebben / van den Arabier Alhaçen. Noch twee boecken van de Talismans, te weten van de gronden der selve ende van de oeffeninghe / van den welcke hy seyde dat de Heer Gaffarel kennisse moeste hebben gehadt / hebbende daer uyt getrocken alle het geene hy hadde doen drucken in sijn Boeck van de ongehoorde naeuheurigheden. Doch ick wil hem van sulcks niet verdacht houden / sijnde hy een seer verstandig Persoon / hoewel men nu in der waerheyt niet veel swaerigheyt stelt in soodaenighe diefstallen. Hy verseeckerde ons oock op deselve wijse dat de Heer Grotius alle de sterckste bewijs-redenen van sijn Boeck van de waerheydt der Christelijcke Religie hadde gestolen uyt de Arabische Schrijvers / ende vooral uyt de wercken van een seer geleerdt man / welcke die van de Latijnsche Kercke voor een Hooft-Ketter / ende de Coften, het welcke de Egyptische Christenen zijn / voor een Heyligh houden / die een seer schoon Tractaet teghens de Turcken ende de Joden heeft gemaeckt / voor de waerheydt des Christendoms. Het geene nu hier volght sal u noch meer doen verwonderen. Hy verseeckerde ons dat

hy

hy een seer oudt Boeck van de Astronomie hadde gesien / het welcke sprack van het gebruyck des Compas / hoewel men daer in der waerheyt niet seyde dat het tot de Scheepsvaert gebruyckt wierde / maer tot andere dinghen de Sterre-kunde betreffende. Hy vertoonde ons oock eene algemeene Historie van Groot Cairo , ende eene Beschrijvinghe van de Kercken van Constantinopolen, te weten van die geene welck 'er waeren doe die Stadt door de Turcken wierde vermeestert/ sijnde oock beyde dese laetste boecken in de Arabische Tale beschreven. Eyndelijck hy verseeckerde ons dat 'er te Constantinopolen ende te Groot Cairo publijcke Professoren waeren / die openbare lessen deeden in de Astronomie, de Astrologie, de Geometrie, de Arithmethica ende de Poësie / beyde in de Arabische ende de Turcksche Taelen.

De Heer Couvel , Cappellaen van den Ambassadeur van den Coningh van Engelandt / vertoonde ons oock Turcksche liedekens van dewelcke wy geheel niet verstonden. Hy verseeckerde ons dat de uytdruckinghen ende de voysen van deselve seer goedt waeren. Seecker verloochende ofte Renegado , welcke in het Serrail was op-gebracht / had 'er noten op onse wijse op gemaeckt. Hy wierde in de Turcksche Taele Haly-Begh genaemt / doch sijn Christelijcke naem was Albertus Bobovius. Hy was voor slaef uyt Polen gebracht wanneer hy noch jongh was. Namaels was hy uyt het Serrail gekomen ende een van de voornaemste Drogemans ofte Tolcken geworden. Hy verstonde seventien taelen / ende hadde de Françoysche / Engelsche ende Hooghduytsche Taelen geleert even als of hy in onse Quartieren hadde geweest. Hy was de selve / soo ick my niet bedrieghe / die voor sijn doodt aen de Heer Ricaud, Consul van Smyrna eenighe aenteeckeninghen hadde gegeven / welcke daer uyt den staet van het Ottomansche Kaiserrijck heeft laten drucken. De Heer Nointel heeft een Tractaet dat hy in de Italiaensche Taele van het Serrail heeft gemaeckt / ende de Heer Galland, die eenighe jaeren met de Heer Nointel te Constantinopolen heeft gewoont / heeft veele papieren die met de handt van gesepden Haly-Begh sijn geschreven / ende onder andere een goet gedeelte der Psalmen / welcke hy in Turcksche versen op Musijck-noten heeft gebraght. Wy gingen Mahomet Bacha, Chirurgien op den Atmeydan , twee ofte drie maelen besoecken ; Hy heeft eenighe bedieninghe in het Serrail, ende oock sommighe Latijnsche / Engelsche ende Italiaensche boecken van de Chirurgie ende Medicijnen handelende / welcke boecken hy seer wel verstaet / want hy was een Engelsman / ende wiert jongh sijnde door de Turcken genomen / die hem in haer gelove op-brachten. Hy betoont de Francken groote beleefthe yt. Hy vertoonde ons een boeck van de Medicijnen / in de Arabische Taele van een Persiaensch Doctor welcke hy seyde seer geleert te sijn geweest/ doch ick achte hem niet seer bequaem om daer van te oordeelen / streckende sijn kennisse sich niet veel verder uyt dan tot het maecken van

eenighe

het gemack als voor het vermaeck. Daer regeeren maer twee winden in dat Landt / de Noorden te weten ende den Zuyden. Als de eerste waeydt kan 'er niet uyt de Propontus ende door den Bosphorus Thracicus komen / maer dan hebben de Schepen voor de wint die uyt den Pontus Euxinus ofte de swarte Zee / ende door den Bosphorus Ponticus komen / ende die versorghen de Stadt van alle nodighe dinghen. In tegendeel als den Zuyden wint domineert / kan 'er niet uyt den Pontus Euxinus maer alles wert van de witte Zee toegevoert. Soo zijn dan die twee winden als de twee sleutels van Constantinopolen, welcke den inganck voor de Schepen openen ende sluyten / ende als die beyde stille zijn / soo is die vry voor de kleyne roep-barcken.

Schone Haven van Constantinopolen.

Dese twee Enghten / welcke maecken dat 'er een communicatie is tusschen de Propontus ende de witte Zee / voeghen sich tusschen Constantinopolen ende Galata, sich in eene kleyne Golf van tien a twaelf mijlen omgaens uytbreydende. Als men in het midden van deselve is / soo siet men noch inganck noch uytganck / ende dese grote plasse waeters maeckt de schoonste Haeven des Wereldts / selve voor de grootste Schepen / die diepte genoegh hebben om soo dicht aen het Landt te naederen / dat sy met een planck uyt haere Schepen op het selve treden konnen. Het is rondtom dese Haeven datmen Constantinopolen aen het Zuyden ende aen het Westen / Foudukli ende Tophana aen het Noorden ende Scutari ten Oosten siet / het welcke aen de oogen het heerlijckste voorwerp verschaft dat men sich kan inbeelden. Door dien alle die Huysen ofte liever alle die Steden op hooghten ende nae de wijse van een Amphitheater sijn gesticht / soo beschout men alles met een opslagh der ooghen. De menginghe van de Cypresse-bomen met de geschilderde gevels der Huysen ende de ronde Toorens van de Mosquéen brengt veel tot de schoonheyt van dat wonderlijcke uytsicht toe. Maer om oock de saecken te segghen soo als sy waerlijck zijn / alle de schoonheyt van Constantinopolen bestaet in het buytenste / want binnen in de Stadt is daer van seer weynigh te vinden. De straten zijn seer engh / ende men moet by nae geduerigh afgaen ende opklimmen. Daer is niet dan de groote straet / die van de Poort van Andrinopolen nae het Serrail streckt / welcke passelijcken schoon is.

Schoon uitsicht in die Haeven.

Ick hebbe niet voorgenomen een naeuwkeurighe beschrijvinghe van Constantinopolen te maecken / hebbende sich veele andere dan ick daer in seer getrouwelijck gequeten / ende onder andere Petrus Gyllius, Pietro della Valla, Du Loir, Thevenot, ende nu kortelingh de Heer Jean Tavernier de voornaemste ende beroemste Reysigher van onse Eeuwe. My duncht dat Romen ons niet beter behoort bekent te sijn als Constantinopolen, door dien wy soo veele beschrijvinghen van de eene soo wel als van de andere hebben. Het soude evenwel niet behoorlijck sijn daer uyt te trecken sonder te doen sien dat ick 'er gewecst hebbe / ende dat ick eenige dingen hebbe aengemerckt op dewelcke andere mogelijck geen acht hebben geslaeghen.

N Daer

Daer is niemant die Constantinopolen naeukeurigher heeft beschreven dan Petrus Gyllius, hy hadde evenwel de Colomme van den Keyser Marcianus noyt gesien / even als of die hadde verloren geweest.

Colomme van den Keyser *Marcianus*.

Ick hadde het geluck van die te ontdecken / ende wil 'er hier wel een afbeeldinghe van geven soo als ick die selfs hebbe geteeckent. Men siet deselve in het Quartier van de Janitsars, seer dichte by de Badtstooven van Ibrahim Bassa, op de plaets van het huys van een particulier persoon. Sy is van gespickelde Marmor-steen ende magh omtrent vijftien voeten hoogh zijn. Het Capitool van deselve is van de Corintische Ordre / ende hadde boven op sich het beelt van die Vorst staen / gelijck ons de Inscriptie op de voet gegraveert seyde / hoewel het redelijck moeyelijck is om uyt te legghen. Boven het Capitool staet een vierkante uytgeholde steen / sijnde aen de vier hoecken met vier Arenden verciert. Dit deedde my oordelen dat het herte van die Vorst daer in hadde besloten geleghen / want de twee Veersen die op den voet staen seggen tot den Leser dat hy het Beeldt ende bedde van Marcianus daer kan aenschouwen / dat Tatianus hem heeft toegewydt. Soo het een Heydensch Vorst hadde geweest / men sou 'er sijne asse in eenigh aerden vat hebben geset / doch door dien hy een Christen was / ende de gewoonte van het branden der Lijcken onder haer verdelght / soo is 'er eenighe reden om te geloven / datmen sijn herte alleen daer binnen hadde geleght / sijnde het licchaem mogelijck onder de Colomme begraeven.

Historische Colomme midden in *Constantinopolen*.

De Colomme welcke midden in de Stadt staet / ende op dewelcke veele Historien in half uytgesneden werck verbeelt staen / is opgerecht ter eeren van de Keysers Arcadius en Honorius, welcker afbeeldinghe men siet op de eene sijde van de voet. Twee beelden van de Victorie stellen haer een Croon op het Hooft / ende sy sijn verseldt met een getal Raedts-Heeren. Op de onderste rye siet men twee andere Victorien / die eenige Vrouwen Beelden leyden / die met tinnen van Stadsmueren gekroont zijn / verbeeldende Steden die de Legers van die Vorsten aen haer gebiedt hadden onderworpen. Het Labarum, het welcke een cijffer was van de twee eerste letteren des woordts CHRISTUS door malkanderen gevlochten / dat de Godtvruchtigheydt der Roomsche Keysers in plaetse van de Romeynsche Arenden hadden doen stellen / siet men daer op verscheydene plaetsen. Dese Colomme is geheel van Marmor / op deselve wijse als die van Trajanus te Romen. Het gesnedene werck daer van is soo goet niet / oock is het gemaeckt in een Eeuwe / in dewelcke de konsten veele van haere volmaecktheydt hadden verloren. Sy is evenwel tamelijck schoon / ende ick verwondere my soo seer over die geene welcke haer geheel niet achten / als over die / welcke die voor die van Trajanus prefereren. Sy gaet deselve wat de hooghte belanght te boven. Want sy heeft / nae maete die Gyllius daer van heeft gegeven / hondert ende seven ende veertig voeten /

voeten / daer dit van Trajanus maer hondert ende drie ende twintig heeft / doch die van Antoninus overtreft haer beyde daer in / haelende deselve hondert ende seven en seventigh voeten. Dese Colomme van dewelcke ick spreecke / heeft binnen in een trap / maer ick konde van de Turcken geen verlof krijghen om daer op te klimmen / het sy dat sy swaerigheyt maecken sulcks aen de Christenen toe te laeten / ofte wel dat de trappen gebroocken zijn. De Figuren welcke op den voet ende aen het benedenste gedeelte van de Colomme staen / zijn seer mishandelt / meer door het bygelove der Turcken die geen beelden willen dulden / dan door ouderdom. De Graeveerder welcke dat grote getal van menschen ende beesten heeft uytgehouwen / sal ten daeghe des Oordeels seer verbaest staen kijcken / volghens de meninghe van die belacchelijcke naevolghers van Mahomet, wanneer een yder van deselve hem nae zijne ziele sal komen vraeghen / by gebreck van welcke sy hem by Godt sullen beschuldighen / dat hy haer een lichaem heeft gegeven / sonder haer ter selve tijdt een geest om dat te beweghen te hebben konnen beschicken. De Turcken hebben dit dwaese gevoelen / dat alle verbeeldinghen / het sy die geschildert ende plat / het sy wel dat die verheven ende uytgehouwen zijn / op het eynde des wereldts sullen levendigh werden / ende dat Godt haer eene ziele sal geven / straffende ter selver tijdt die geene welcke soo reuckeloos zijn geweest van die te maecken / ende den macht des Scheppers te hebben willen naevolghen. *Dwaes gevoelen der Turcken omtrent alle verbeelde dinghen.*

Daer is eene andere Colomme aen de zyde van de groote straet die van Andrinopolen komt. Op deselve is geen uytgehouwen werck / maer sy is kostelijcker dan alle de andere / door dien sy van Porphyrsteen is / hoewel men jegenwoordigh het selve swaerlijck uyt Marmor kan onderscheyden / om dat sy swartachtigh is geworden / door dien de naeby-gelegene huysen den brandt soo seer zijn onderworpen / het welcke haer den naem van de verbrande Colomme heeft gegeven / ja selfs doen ick te Constantinopolen was branden 'er hondert huysen in de buerschap van deselve t' eenemael af. Constantinus hadde zijn Beeltenisse daer op doen stellen / doch men siet deselve niet meer. Gyllius welcke deselve in allen deelen hadde afgemeten / ende die haer oock seer naeukeurigh beschrijft / spreeckt niet van eene Inscriptie die boven aen deselve staet. Ick las die door behulp van een kleyne verrekijcker / konnende van om laegh van de straet af de letteren sonder dat niet wel onderscheyden. De sin van het geene men daer leest is niet anders dan dat die Colomme door de Keyser Manuel Comnenus vernieuwt is. Men seght dat de plaetse / op dewelcke de vermaerde Ketter Arrius een seer Tragedisch eynde nam / dichte daer by geleghen is. *Colomme van Constantinus van Porphyr-steen*

Wat de Colomme van Pompéus belanght / soo als die gemeenlijck genaemt werdt / die is aen de mondt van Pontus Euxinus, ofte swar- *Colomme van Pompéus,*

 te

te Zee/ op een Klippe recht teghens over het Dorp Fanari. Dese Rotse is een van de Cyaneesche Klippen, van dewelcke de Ouden verscheyde Fabulen vertellen/ segghende dat die op de Zee drijven/ ende nu aen de eene ende dan aen de andere zyde gesien werden. Wy naemen een Feloucke met ses riemen om deselve te gaen besichtigen. Sy is van Marmor/ ende heeft niet veel meer dan de hooghte van twaelf voeten/ met een Capitool van de Corintische Orde/ ende een ronde voet/ welcke niet schijnt ten dien eynde gemaeckt te zijn/ maer veel eer om tot een Altaer om op te offeren te strecken. De Inscriptie op den voet is ter eeren van Augustus. De Heer de Monconis heeft gelooft dat die niet recht oudt was/ om dat de letters niet al te wel gemaeckt noch oock diep ingehouwen zijn. Maer men moet sich daer over niet verwonderen/ door dien deselve soo veele jaeren aen de Zee ende de Lucht heeft geexponeert gestaen/ welck laetste Element soo wel als de Lucht ineetende is/ ende soo mijn gevoelen van eenigh gewighte is/ in eene saecke die ick behoorde te verstaen/ ick bekenne dat ick geene swaerigheyt maecke in deselve voor out aen te nemen. Als men daer heenen vaert/ soo laet men aen de linckerhandt de volgende Vlecken ende Dorpen/ de eerste leggen aen de zyde van Galaten.

Top-hana, Foudukli, Bekhiktasch, Ortakioi, Couroutschesne, Arnaudkioi, Bebeckbackchesi, Eskihissar ofte Castel Vecchio, Bartoliman, Tegna, Jegnikioi, Therapia, Boujuckderé, Sarijer.

Ende aen de rechterhandt in Anatolia: Scutari, Couschiougiuk, Stauros, Tchenghelkioi, Coulabakchesi, Candil-Bakchesi, Eskihissar van Anatolia, recht teghens over dat van Europa, Ghiocksoüi, Tchiboukli, Inghirlikioi, Onkiar-Skelosi, Beicos, Salibouroun, Joro, in oude tijden Fanum genaemt.

Om ten eynde te komen van het discours der Colommen van Constantinopolen, wy saeghen den Armeydan, het welcke eene plaetse is van vijfhondert ende vijftigh passen langh ende hondert ende twintigh breedt. Het was de oude Hippodromus ten tijden van de Keysers van het Oosten/ waer op men wedlopen met Paerden deede/ ende by voorval publijcke vreughde teeckenen vertoonde. De Obeliscus ofte steene Naelde die daer is opgerecht/ is eene schone vierkante Pyramide upt een stuck gehouwen/ sijnde omtrent vijftigh voeten hoogh. Men vindt in de Memorien van de Heer Monconis dat die sestigh schreden hoogh is/ doch dese faute is al te grof om te geloven dat die van den Auteur soude komen/ het is een druckfaut sijnde het woordt pas in plaetse van pieds gestelt. Op den voet is eene Griecksche Inscriptie op de eene zyde/ ende eene Latijnsche aen de andere/ welche ons beyde leeren/ dat de Keyser Theodosius deselve weder heeft doen oprichten/ nae dat sy langh verwaerloost ende veracht op den grondt hadde geleghen. De Griecksche veersen segghen dat sy in twee ende dertigh daeghen weder wierde opgericht/ ende men siet in een even ofte niet

Obeliscus te Constantinopelen.

het halve lichaem uytgehouwen werck / dat aen een van de zijden staet / de Instrumenten welcke men employeerde om deselve weder op den voet te helpen. Ick geef 'er u hier de teeckeninghen van / gelijck mede van een ander op deselve wijse uytgehouwen werck / dat men daer mede siet / ende dat deselve plaetse verbeeldt / op die wijse als die gestelt was / doe sy tot een Hippodromus diende. De Keyser gaet 'er eenigh overwinnaer Cronen / die sich op sijne knyen nederwerpt / ende aen het eynde berijdt een Ruyter sijn Paerdt / dat de Pickeur met de sweep aenmoedight / soo als men op onse Ry-scholen doet. Vijf Pijlaeren vertoonen haer in dese Hippodromus, de middelste is deselve Obeliscus van dewelcke wy nu spreecken. Van de andere vier is 'er noch een overigh op het eynde van die plaetse / welcke seer hoog is / bestaende uyt grote vierkante stucken van Marmor / sy heeft mede eene Inscriptie op den voet / welcke door Gyllius werdt verhaeldt. Een geschreven uytlegghèr ofte Commentateur van Sophocles, seght dat het Stadium der Griecken / in het welcke de Wedlopen ende gevechten geschieden / drie Colommen hadde / een aen den inganck / een in het midden / ende een aen het eynde van de Loop-baene; Dat op de eerste geschreven stondt / ΑΡΙΣΤΕΥΕ, dat is / doet u best. Op de tweede / ΣΠΕΥΔΕ, haest u; Op de derde / ΚΑΜΨΟΝ, keerdt weder. Hy merckt oock aen dat die Colommen vierkantigh waeren / gelijck als dese die hier overigh is gebleven. Doch door dien desen Hippodromus veel groter was dan een Stadium, het welcke maer hondert ende vijf ende twintigh schreden teldt / soo is sulcks de reden dat men hier tot vijf Colommen toe / van plaetse tot plaetse ghestelt / siet.

Ick kome weder tot de Obeliscus welcke van gespickeldt Marmor is / ende verbult met verscheyde Caracters ende Hyeroglyphische letteren der Egyptenaeren. Daerenboven is de voet geheel met Historisch werck behouwen. Aen de eene zyde verschijnt de Keyser Theodosius, welcke eene Crone in de handt houdt / sijnde hy van veele Soldaten omringht: boven hem is een geselschap van Musikanten die op de Fleuyt speelen / ende mede met seecker Waeter-Instrument / gemaeckt op de wijse van een Orgel / welckers afbeeldinghe men op eenighe Penninghen siet. Aen eene andere zyde weder is Theodosius op sijn Throon geseten / met sijne twee Sonen Arcadius ende Honorius, sijnde door geheel haer Hof-gevolgh verselt. Hadde ick wat beter Schilder geweest dan ick ben / ende daer toe gelegentheyt gehadt / ick soude de afbeeldinghen van alle die Zanten hebben geteeckent. Doch het is niet al te veyligh sich langh by soodaenighe dinghen op te houden / ende de Turcken de reden van mijne curieusheyt niet wel begrijpende / souden my mogelijck eenighe overlast hebben gedaen.

Men siet noch op deselve plaetse drie metaele Serpenten door malkanderen gevlochten / welcke als het lichaem van eene Colomme uytmaecken / Pijlaer bestaende uyt drie kopere Serpenten.

maecken / ende de hoofden komen boven als in een driehoeck uytspringhen. Sommighe houden dat oude stuck wercks een Drievoet van Apollo te zijn / ofte ten minsten geloven sy dat het de pylaer is waer op den gouden Drievoet van het Oracul van Delphos stont. Andere willen dat het van Talisman is geweest die de Stadt voor Serpenten ofte Slanghen bewaerde / ende sy voeghen 'er by / dat deselve alle kracht heeft verloren / sedert dat Sultan Mourat, op seeckeren dagh over de plaetse rijdende / met een rottingh-slagh het onderste kaecke-been van een derselve heeft afgeslaeghen.

Beschryving van de omliggende gebouwen van den Atmeidan.

Dese plaetse van den Atmeidan heeft aen de eene sijde het oude Serrail, het welcke niet prachtighs ofte aenmerckens-waerdig vertoont. Aen een andere sijde is de nieuwe Mosquée van Sultan Achmet. Dese Mosquée is eene van de heerlijckste van geheel Constantinopolen. De Coupel daer van ofte den ronden Toorn in het midden is groot / ende verseldt met noch vier halve Coupels / welcke haer van binnen by nae vierkant maecken. Vier Pylaeren / die niet minder dan sestigh voeten in de rondte hebben / ende maer een weynigh hogher zijn / ondersch raegen het gewelf. Dese proportie sal buyten twijffel onse Architecten niet behaeghen / maer de Turcken sijn in besittinge van seecker recht / uyt kracht van het welcke / sy de dinghen tot haerent mogen maecken soo als het haer gelieft. Ende mogelijck soude het my geoorloft sijn om te seggen / tot voorstant van dese schrickelijcke dickte der Colommen / dat men daer door te meer de grootte ende swaerte van die Coupel verwondert / welcke soo swaere beenen om hem te draeghen moet hebben. Dese vier Colommen sijn van wit marmor / gestreept / maer op een geheel andere wijse als de onse / te weten dat de strepen half rondt buytenwaerts komen / dat de onse ingeholdt zijn. De plaetse die voor de Mosquée is / heeft eene grootte met den grondt van het Gebouw / ende is met eene verhevene wandelinghe rondtom verciert / welckers dack rust op oude Pylaeren van roodt ende grijs marmor / oock is 'er een Fonteyne in het midden / die met verguldе ysere Tralien is afgesloten.

Mosquée van de Sultane Moeder van den nu regerenden Groteen Heer.

De nieuwe Mosquée van de Sultane, Moeder van den Keyser Mahomet die nu regeert / is noch veel prachtiger. Het is een van de schoonste gebouwen die men kan sien / het sy van binnen het sy van buyten. De Bouwkonst in deselve te maecken betoont / hoewel die met onse regulen niet over-een komt / hoeft niet te wijcken voor die van de schone Italiaensche Kercken. Sy heeft selve ten onsen opsichte / iets dat ons doet verbaest staen door de nieuwigheyt. Het lichaem van dese Mosquée bestaet uyt een groote Coupel / met vier halve Coupels aen de zyden / ende dan vier kleyne andere op yder hoeck / het welcke dit Gebouw vierkant maeckt. De Mueren ende de Pilasters sijn binnen met verglaesde aerde / even als het naegebootste Porcelain, overtrocken / gelijck het Trianon te Versailles. De

Lijste

Lijste die van binnen rondtom de Coupels sich uytstreckt is wel eenvoudigh maer wel geproportioneert/ ende heeft iets met de lijsten van die natuere der Ouden gemeen. Het ronde van de verwelffsels is geheel met bloemen beschildert/ die in gelijcke verdeelinghen sijn verscheyden/ sijnde dat slagh van Schilderyen door de Wet Mahomets niet verboden/ gelijck wel die van de bezielde dinghen. Rondt omme de Mosquée gaet van binnen eene Gallerye/ welcke met marmore Pylaeren werden onderschraeght/ ende op het midden hanghet op de hoogte van omtrent twaelf voeten van de aerde een oneyndigh getal van Lampen/ Luysters/ Kloten van glas ende yvoor/ ende vergulde Vaten/ welcke iets schoons moesten vertoonen/ wanneer als des nachts/ onder het doen des Gebedts/ de Fackels branden. Een Christen loopt gevaer als hy 'er op die ueren komt/ maer buyten de tijdt van die Vergaederinghen magh men overal gaen/ wanneer men om permissie aen de Bewaerders vraeght ende haer ietwes geeft. Het is 'er van binnen volkomentlijck suyver ende sindelijck/ men laet 'er noyt Honden in komen/ ende de Mannen laeten haere uytgetrockene muylen aen de deure/ ofte sy draeghen die in de handt. Doch ick gelove niet dat sy dit uyt Godtvruchtigheydt doen/ want sy pleghen het selve als sy in de Kaemer van een particulier persoon treden/ ende als sy op de Sofra 'es die met een Tapijt ofte enckele fijne matte bedeckt sijn sullen gaen/ sijnde de vloeren van alle haere Mosquéen mede by nae op die wijse bedeckt. De wandelinge welcke rondtom de plaetse van de Mosquée sich uytstreckt werdt onderschraeght van schone Pijlaeren van grijs Marmor/ maer de twee die aen den inganck zijn sijn van Jaspis-Marmor dat volmaecktelijck schoon is. Deselve sijn voor het meeste gedeelte uyt de ruïnen van Troyen gehaelt. Haer Capiteelen hebben geheel geene overeenkomste met de onse/ ende gelijcken nae geene van onse Ordren/ sy laeten evenwel niet nae wel geproportioneert te sijn nae het bovenste der Colommen. Siet hier by nae de gedaente van deselve.

De twee voor-verhaelde Mosquéen ende die van de Sultans Selim, Mahomet, Soliman ende Bajaset, sijn by nae gebouwt nae het Model van Sancta Sophia, de oude Kercke der Christenen/ welcke nu de eerste is van de ses Coninghlijcke Mosquéen, staende oock het dichste by het Serrail. Het is eene groote ende wel doorlichte Coupel/ aen de zijde met schone marmore Pijlaeren onderschraeght/ sijnde de mueren oock met die steen bekleet. Ick sal mijn selfs niet ophouden met u een beschrijvinghe daer van te geven/ noch met het maecken van eene vergelijckinge tusschen haer ende de Kercke van St. Pieter te Romen/ voor dewelcke sy in grootte ende bouwkonst moet wijcken. Sulcx dient gedaen door Personen welcke die saecken beter hebben ondersocht dan ick/ want ick hadde moeyte genoegh om in die Mosquée te konnen komen/ door dien het in haren Ramazan ofte veertig

daegh-

Vaſten der Turcken. daeghſche Vaſten was/ geduerende dewelcke de Mahometaenen/ terwijl het daghlicht ſchijnt/ niet eeten/ maer ſoo drae de Sonne is onder gegaen/ moghen ſy ſoo veel nuttigen als ſy willen. Sy mogen ſelfs geduerende die tijdt niet roocken/ doch doordien het ſpaenen van haere plaiſieren haer ſwaer valt/ ſoo ſijn 'er ſommige/ welck de Joden ofte de Griecken by haer Tabach doen roocken/ om een weynigh deel aen den damp van dat kruydt te hebben. Geduerende die tijdt ſijn de Minarets ofte kleyne Toornen die by de Moſquéen ſtaen geduerende den nacht met veel brandende lichten verciert/ het welcke in de duyſterheyt een ſchoon geſichte geeft.

Begraef-plaetſe van Sultan Achmet. Omtrent Sancta Sophia ſijn vier Begraef-plaetſen als ronde Kercken geſticht/ van binnen verciert met Marmore Pijlaeren ende met Lampen ende groote Was-keerſſen/ welcke opgaende allenckskens dunder werden/ ſijnde onder ſeer dick. Hier ſijn de graven van Sultan Achmet, van ſijne Vrouwen ende van hondert ende twintig kinderen/ die op een dagh verworght ſijn van Sultan Mahomet, welck hem in het Rijck volghde. De graeven beſtaen uyt eene houte kiſte/ welcke met een lywaet overdeckt is. Men kendt die van die van de Mannelijcke ſexe/ door het afbeeldtſel van een hooft dat met een Tulbandt is bedeckt/ ſijnde neusdoecken om haere halſen geſchildert om af te beelden wat doodt ſy geſtorven zijn.

Graf van Mahomet Coprogli Bacha. Een weynigh voorwaerts in de groote ſtraet/ is de Begraefplaetſe van de Groote Viſir Mahomet Coprogli Bacha, Vaeder van Achmet Coprogli Bacha, welcke hem in ſijn Ampt is naegevolght/ ende noch leefde doen ick te Conſtantinopolen was. Deſe Begraefplaetſe is als een kleyne Moſquée met een rondt verheven Dack/ hebbende een portael aen de ſyde van de ſtraet/ onder het welcke hy begraeven leght. Sedert twee jaeren is het dack van dat Portael afgenomen/ ſoodaenigh dat den reghen dat Graf bevochtight. Sie hier de reden welcke men daer van te Conſtantinopolen geeft/ welcke ghy/ gelieft het u/ op die ſelve wijſe ſult ontfangen als die my is verhaelt. Sy ſeggen dan dat den Grooten Heer ende ſijn Grooten Viſir, Soon van den overleeden/ op ſeeckere nacht een ſelve droom hadden/ in dewelcke ſich den overleeden Vizir voor haer vertoonde/ haer beſwerende dat ſy hem wat water ende een weynigh verkoelinghe ſouden geven/ door dien hy branden. Des morghens verhaelden ſy ſulcks malkanderen/ ende ginghen daer over met den Moufti te raede/ welcke goedt vondt dat men het Portael ſoude ontdecken/ op dat den Reghen op het Graf ſoude konnen vallen. Het gemeene volck ſeght dat hy in de andere Wereldt geſtraft wert over de Tyrannye welcke hy in ſijn leven op haere beurſen heeft gepleeght.

De Heer Abraham Finſch, een Jode van Godts-dienſt ende Drogueman ofte Tolck der Engelſche/ by welcke wy oock onſe Huysveſtinghe te Galata hadden/ diende ons voor Leydtsman ende Janitſer,

om

eenighe Syropen / Conſerven ende Confituren / welcke hy redelijck wel maeckt / oock kan hy de ſtecken met een lancet laeten. Wy saegen / terwijlen dat wy in ſijne Winckel waeren / eenighe Turcken Opium, dat ſy Afion noemen / nemen. Het ſelve is niet dan het ſap van Manhoppen / ſonder dat het bereydt ofte eenighſints geſuyvert is. Alle de werelt weet dat haer ſulcks niet doet ſlaepen / maer dat ſy het voor eene hert-ſterckinghe in veele ſleckten nemen / ende te gelijck om met minder vreeſe de grootſte gevaeren des oorloghs onder de ooghen te ſien. Door dien ſy nu haer van de jeught af aen daer toe gewennen / ſoo heeft het geene kracht om haere ſinnen te verdoven / hoewel het haer den geeſt ofte het verſtandt wel als in ſlaep wieght / ende aen het ſelve het gevoelen der vreeſe ende pijne beneemt. Gebruik van het *Opium* onder de Turcken.

Ick vernam oock byſonderlijck nae het Rusma ofte Chriſma der Turcken / het welcke een ſoorte van ſalve is / met dewelcke ſy het hair doen uytvallen. Van deſelve werdt tweederhande ſlagh gemaeckt / eene van deſelve beſtaet uyt Orpiment ende levendighe gepulveriſeerde kalck / het welcke ſy met waeter tot de dichte van een ſalve doen koocken; het andere beſtaet mede uyt kalck ende ſoo veel kalck als ſy nemen ſoo veel gebruycken ſy oock van een ſwarte mineraele ſteen / welcke uyt Egypten komt / prepareerende dat op de vorighe wijſe. Ick kochte te Conſtantinopolen iets daer van / alwaer dit mengſel op een geringhen prijs is / ende ick kan u daer geen ander licht in geven / ende onſe Drogiſten hebben daer geene kenniſſe van. Het is evenwel gelovelijck dat 'er oock Orpiment in de natuerlijcke compoſitie van die ſteen komt. Men gebruyckt deſe ſalve wanneer men in het Badt gaet / ende die geene welcke de baedende perſoonen dienst / neemt ſeer naeuwe acht op die tijdt in dewelcke het haer begint los te werden / ende dat men het ſelve gemackelijck kan uyttrecken. Alsdan waſt hy ſeer veerdighlijck de Partye op dewelcke het geſmeert is met warm waeter / ende deſelve met ruw laecken wrijvende / neemt hy alle het hair wegh ſonder eenighe pijne te verwecken. *Rusma* een Salve der Turcken met dewelcke ſy het hair doen uytvallen.

De ſeven Toornen ſijn een ſoorte van een ſterckte / gelegen op het eynde van de Stadt nae de Suydt-zyde. Men bewaert daer een gedeelte van de ſchatten van den Grooten Heer / oock ſluyt men daer binnen de Gevangenen van aenſien op. Het is eenige jaeren geleden dat een Ridder van Malta gevanghen zijnde aldaer wierdt vaſt geſet. Hy vondt middel om ſich te ſalveren / ende ſedert die tijdt heeft men 'er geene Vremdelinghen in willen laeten komen / uyt vreeſe dat ſy de ſwackheydt daer van ſouden leeren kennen. Aen de Landt-zyde ſijn drie mueren / doch aen de Zeekant maer een. Ick gingh dat Caſteel beſien minder om de ſterckte / die niet veel te beduyden heeft / als om vijf ofte ſes halve uytgehoudene wercken / die men aen de achter-poorte / welcke nu is toegemetſelt / vindt. Daer is 'er een dat den Val Beſchrijving van de ſeven Torens.

P van

van Phaëton verbeelt / in een ander stermen Hercules, ende in een derde een slaepende Adonis met Venus die tot hem naedert ende Cupido die haer sijn Fackel leendt / alles op een seer goede wijse gewerckt. De reste is niet veel te beduyden. De Heer Marck-Graef de Nointel, Ambassadeur van Vranckrijck aen de Porta, sal dese verbeeldinghen eens konnen doen afteeckenen / want hy is seer naeukeurigh in die dingen. Hy vertoonde ons aen sijn huys meer bysonderheden als wy anders in geheel Constantinopolen souden hebben gesien. Wy sagen 'er omtrent dartigh Marmor-steenen ofte Inscriptien die hy upt Athenen ende de Archipelago heeft gebragt. Door een overmaet van goedtheyt liet hy ons toe daer van upt te schrijven het geene wy wilden. Hy heeft een groot getal Medalien, onder dewelcke veele seldtsaeme ende seer naeukeurighe zijn / ende vier hondert teeckeningen van uptgehouden werck / Gebouwen ende Landtschappen / die hy in sijne Reysen heeft doen maecken / soo in Grieckenlandt als in Turckyen. Daer sijn weynigh Persoonen welcke dit vermoghen souden konnen verkrijgen / voorал in een Lant daer men de Schilderkonst soo haets is / maer sijn Schilder hadde altoos twee Janitsers op sijde als hy iets upttrock. Hy besteedde vijftien daeghen in het afteeckenen alleen van het uptgehouden werck ende de Gevel van den Tempel van Minerva te Athenen. Hy betoonde ons de gonste van ons dickmaels te onderhouden van de schone dinghen / welcke hy in sijn Reyse hadde gesien / nodigende ons daer toe verscheyde reysen aen sijne taeffel ende gevende ons een Paspoort / of wy op onse wederkeringhe in handen van Christene Corsairen mochten vallen.

Oude Raeriteyten aen het huys van den Ambassadeur van Vranckrijck aen de *Porta*.

Het Paleys dat te Pera is ende van den Ambassadeur bewoondt werdt is een van de schoonste van geheel Constantinopolen, soo weghens het uptsichte dat het op het Serrail ende een gedeelte der Stadt heeft / als wegens sijne nettigheyt. Men menght gemeenlijck Galata ende Pera onder malkanderen / sijnde dat laetste woort in de Grieckсche Taele aen geene zyde geseght / ende de Grieckеn willende van Constantinopolen nae Galata gaen / sijn gewoon te segghen / Bao Pera, dat is / ick gae aen de over-zyde, ende hier door heeft dat gedeelte der Voorstadt de naem van Pera gekregen; oock noemen sy de plaetse op de welcke men het waeter passeert Perama, dat is d' Overvaerdt.

Hoogte van *Constantinopolen*.

Wy gingen den Heer Ridder Finsch oock begroeten; hy hadde sijne Intrede als Ambassadeur van den Coningh van groot Britannien aen het Hof te Andrinopolen wesen doen. De Heer Couvel sijn Cappellaen verseeckerde my / dat Constantinopolen niet lagh op de breette van drie ende veertigh graeden / gelijck men het selve in onse Caerten gestelt heeft / want hy hadde door verscheyde observatien in verscheydene tijden des jaers gehouden bevonden dat het op veertigh graeden ende ses ende vijftigh minuten lagh / ende dat sijne observatie overeen-quam met die van seecker Jesuitische Pater die een seer bequaem man

man was / ende oock Andrinopolen maer op een ende veertigh graeden ende achtien minuten stelde. Hy voeghde daer by dat alle onse Caerten van Thracia valsch waeren / ende dat die van Ortelius noch het beste konde geleden ende gebruyckt werden.

Den omganck van de mueren van Constantinopolen is omtrent vijftien mijlen groot / maer de Voorsteden / ofte veel eer de Steden welcke aen de Stadt sijn gevoeght / sijn van geen minder uytstreckinghe / ende soo seer bevolckt als de Stadt selve. Men kan niet segghen dat de Stadt sterck is / hoewel die aen de Landt-zyde een dubbele muer heeft. Voor de Tuynen van het Serrail, dichte by de Zee / heeft men veel stucken Geschut gestelt onder een dack / onder deselve sijn 'er veel die op eenige Christene Vorsten sijn gewonnen / ende sommighe soo wijt van mont dat een mensche daer in soude konnen kruypen ende sitten / hebbende deselve drie voeten wijdtte in het midden. Dese grove stucken werden niet dan met steene kogels geladen / welcke een schrickelijck gerammel in een Schip vallende souden maecken. Onder andere is 'er een met drie lopen / het welcke nae allen schijn door een Renegado ofte Verloocchende is uytgevonden / door dien de Turcken in die dinghen soo ervaeren niet zijn.

Tusschen Constantinopolen ende Scuttari is in het midden van de Overvaert een Toorn met eenigh Geschut voorsien / legghende op eene kleyne Rotse. Wy daer in gegaen sijnde waeren seer verbaest door dien wy 'er een Put met soet waeter vonden / want men verseeckerde ons dat het geen waeterback was / ende dat de aeder van de Put uyt de Rotse quam / die aen alle zyden van de Zee was omringht / komende geseyde spruyte ofte aeder uyt het vaste Lant. Ick wete niet op wat grondt eenige desen Toorn den Toorn van Leander noemen / die veel eer te Abydos dichte by de Dardanellen moeste zijn. Dese is niet out / maer mogelijck is die op ouder fundamenten gebout dan sy selfs is. *Een Put van soet waeter midden in de Zee.*

Wy gingen drie mijlen verder als Scutari om Chalcedonia te besien / het welcke ouder is dan Byzantium. De Turcken noemen die Stadt Kadikioi, ende de Griecken als noch Chalcedona. Sy glooven dat het Concilie van Chalcedonia in de Metropolitaensche Kercke is gehouden / welcke wy ginghen besien / maer de Heer Ambassadeur van Vranckrijck seyde ons dat het een mijle van daer was geweest / ende dat daer eene Inscriptie was die 'er van sprack. Het is jegenwoordigh niet dan een groot Dorp / waer om dat eenighe Hoven ofte Tuynen legghen / welcke tot vermaeck-plaetsen aen die van Constantinopolen verstrecken / ende men siet oock tusschen Scutari ende Chalcedonia een Serrail van den Groten Heer. *Beschryvinge van Chalcedonia.*

De Landerpen omtrent Constantinopolen sijn seer wel bebout / alles is 'er in overvloedt / ende de vruchten vallen 'er seer schoon. De Wijn alleen is 'er duer / ende kost yder vlesse tot een vierdedeel van een Rijcxdaelder. *Vruchtbaerheydt van de Lantstreecke omtrent Constantinopolen.*

daelder. Maer soo wel daer / als door geheel Turckyen / werdt den Wijn by het Ocka, dat is een gewichte van drie van onse ponden / verkocht. Den gewoonlijcken dranck der Turcken is de Coffie, welcke van een slagh van gepulveriseert graen dat uyt Arabien komt / werdt gemaeckt; men doet het selve in waeter koocken ende drincken het so heet als men het verdragen kan. Dese dranck sterckt de maege / verdrijft de dampen die nae de herssenen stijghen / houdt de geest wacker ende verweckt hongher. Ick ontslae my selve van 'er meer van te spreecken / door dien sy in Vranckrijck genoegh begint bekent te werden. De Turcken hebben mede noch andere drancken Sorbets genaemt. Die van het gemeene Volck wert gemaeckt van waeter dat op gestoten Raesijnen van Damasco wert gegoten / ende de Sorbet van de Rijcken werdt gekoocht van suycker ende lamoen-sap / waer by men wat Muscus doet. Men soude binnen het begrip van Constantinopolen geen Wijn derven verkoopen / maer de Griecken ende de Joden hebbende permissie om sulcx te Galata te doen. De laetste hebben altoos de beste / door dien sy door haere Wet gehouden zijn die suyver te maecken / sonder eenigh waeter daer onder te menghen; Doch de Griecken / welcke geen conscientie werck maecken van te bedrieghen / maecken swaerigheyt van den Wijn der Joden te drincken; De Joden doen dat mede ten opsichte van den Wijn der Griecken.

Hoe het met de Patriarchale waerdigheyt van *Constantinopolen* toegaet.

Wy wilden niet in gebreecken blijven de handen van den Patriarch te gaen kussen / hebbende wy een Packje om aen hem te behandighen van weghens de Protopapa van Corfou. Die geene welcke nu die waerdigheyt bekleet is Parthenius genaemt. Hy was al eens van deselve afgeset geweest / doch hy heeft soo veel weten uyt te wercken dat hy weder herstelt is. Dit Ampt is voor die geene welcke het meeste aen de Grooten Vizir geeft / die niet liever soeckende dan sijne Koffers te vervullen / maeckt dat die Patriarchen malkanderen verdrijven / ende dat sy sedert vijf jaeren / vijfmael malkanderen hebben uytgestoten. Ten tijden van den Keyser Leo hadde dese Patriarch tachtigh Metropolitanen ende twintigh Aerts-Bisschoppen onder sich. Daer sijn 'er jegenwoordigh niet veel minder / maer de Kercken sijn veel verarmt / sedert de Griecken onder de slaevernye der Turcken sijn geweest. Als ymandt Patriarch is geworden schrijft hy aenstonts aen alle de Metropolitaenen om mede op te brenghen tot de somme die hy voor sijne verheffinghe heeft gegeven. Indien deselve niet betaelen soo sendt hy andere om haer Ampt te bekleden. De Aerts-Bisschoppen schatten haere onderhorighe Bisschoppen weder nae proportie van haer maght ende het gegevene gelt / ende de Bisschoppen doen selve het aen de Papaes van haer Diocese. Op dese wijse werdt alles door Simonie gedaen. De Griecken derven dit misbruyck selfs niet loochenen / zijnde het al te openbaer ende sterck by haer ingedrongen. Wy groeten den Patriarch soo als hy uyt de Kercke van Galata quam / sijnde

sulcx

sulx de Hooft-karck / by dewelcke hy sijne residentie hout. De wijse op dewelcke men hem groet bestaet daer in datmen hem het bovenste van de handt kust / ofte het Pater Noster dat hy in de buyst heeft / even als men een enckel Bisschop ofte Priester soude doen. Men noemt hem i Panagiotita sou, dat is gesegt N. al ofte seer grote Heyligheyt, maer aen de enckele Priesters geeftmen alleen den naem van N. Heyligheydt, Agiotita sou. Hy heeft anders geen gevolgh als van Metropolitanen ende Bisschoppen / welcke alle als Caloyers gekleet zijn / door dien sy inder daedt geen andere zijn / ende hy heeft selfs niet in sijne kledinghe dat hem van de andere onderschept. Hy was met een korte onderrock gekleed / waer over hy een langhe hadde van swarte sergie gemaeckt. Wy onderhielden hem niet langhe ter oorsaecke hy eenighsints bekommert was / hebbende ordre ontfanghen den Groten Vizir te moeten gaen besoecken / dat een slecht teecken voor sijne beurse was. Balata is een Voorstadt van Constantinopolen, welcke men met Galata niet moet confunderen.

De Basar, het welcke de mercktplaetse is / is seer schoon te besien; yder handtwerck heeft op deselve sijne straet. De konsten welcke onder de Turcken bloeyen / ende die 'er volmaecktelijcker geoeffent werden als by ons / zijn die van Kledermaecker / Lederbereyder / Schoenmaecker / Silver ende Goutborduerder / Tapijtwercker / Schrijnwercker / Smit / Messemaecker / Harnasmaecker / Saelmaecker / Tom- boogh- en- Pijlemaecker / Sorbermaecker etc. In tegendeel zijn 'er veele andere handwercken welcke sy soo wel niet verstaen als wy. De Medicijne werdt 'er by nae niet geoeffent dan door eenige lieden uyt Candia, welcke Joden ofte verloochende zijn / ende so drae een Baerdtschraeper iet geheyms weet / stelt hy sich als een Doctor aen. Mourocordatus een Christen uyt Candia, welcke iets weghens het gebruyck der Longhe heeft geschreven / dat hy uyt onse Autheuren hadde gestoolen / was Doctor van den Grooten Heer / maer jegenwoordigh is hy Drogeman, dat is Tolck / geworden; Ick vinde dat hy seer wijsselijck heeft gedaen / want in dat beroep loopt sijn leven soo dickmaels geen gevaer als in het vorighe / zijnde het eene halsstraffelijcke misdaet den siecken vorst niet te genesen. Sommige van haere Barbiers konnen laeten; Haere Scheermesschen hebben stijve handtvatten welcke als uyt een stuck met het lemmet sijn gemaeckt. Sy raeseren teghens het hair op ende hebben een seer luchtige handt / doch in plaetse van Zeep-balletjes / gebruycken sy maer stucken zeep als onse wasters doen. Handtwercken der Turcken.

Ick soude u wel eenighe andere aenmerckinghen geven over de gewoonten der Turcken / maer konnende niet onbewust wesen van dat veele personen daer over hebben geschreven / soo vergenoeghe ick my / door het voorstellen van mijne bysondere Observatien / welcke sy mogelijck soo volmaecktelijck als ick niet hebben verhandelt / ende ick

 gelove

gelove dat men 'er eenighe vinden sal / van dewelcke men in de andere Levantijnsche Reysen geen gewagh gemaeckt vindt. Doch het wert tijdt om Constantinopolen te gaen verlaeten / ende te gedencken om den wegh nae Athenen aen te vanghen / welcke plaetse ick bysonderlijck wenste te sien.

EYNDE des I. DEELS II. BOECK.

REYSE

VAN

ANATOLIA, nevens eene Beschryvinghe van de seven Kercken welcke in de Openbaringhe JOANNIS werden gedacht.

DERDE BOECK.

Reyse van Anatolia, ende Beschrijvingh der seven Kercken in d'Openbaringe Joannis gedacht.

Onseeckerheyt des Autheurs weghens het voortsetten sijner Reyse.

Wy konden niet wel tot besluyt komen over den wegh die wy moesten nemen om nae Athenen te reysen / hebbende wy eygentlijck onse Reyse daerom aengevanghen. Het was te gevaerlijck daer ter Zee heenen te gaen ter oorsaecke der Corsairen, ende men hadde niet minder te Lande te vreesen / om dat de Peste door geheel Thracia regeerde / moetende wy onsen wegh door het selve nemen. Wy naemen eyndelijck een vast besluyt / ende de gelegentheyt die wy vonden van twee Engelsche Cooplieden welcke nae Smyrna ginghen / nevens een Geneesmeester van haere Natie / Doctor Picrelin genoemt / deedde ons vast stellen om met haer te gaen / in voornemen van / aldaer gekomen zijnde / onse mesures te nemen van nae Grieckenlandt over te steecken.

Vertrek van *Constantinopolen nae Smyrna.*

Wy naemen dan gesaementlijck een Barcke / ende vertrocken van Constantinopolen op den sesden October 1675. teghens den middagh. Wy lieten Chalcedonia aen onse Lincker-handt legghen als oock de Golf van Nicomedia, aen het eynde van den welcke die Stadt leght/ wer-

werdende deselve nu Ismit genaemt. Aen onse rechterzijde hadden wy het Eylant Proté, onder het welcke de Venetiaensche Schepen het geset hadden / door dien de Baylo haer niet hadde willen toelaeten in de Haeven van Constantinopolen te komen / ter oorsaecke van de Peste. Het Coopvaerdye-schip het Fortuyntjen genaemt / het welcke genoot-saeckt hadde geweest daer te komen / was wel haest besmet / ende drie of vier van de Boots-gesellen daer van stierven. Wat verder gekomen sijnde lieten wy twee Klippen op de rechterhandt legghen / welcke haeren ouden naem van Oxya ende Platy noch behouden / de eerste om dat hy geheel spits / ende de andere om dat hy heel vlack is / ende dat is oock de beduydenisse van dese twee naemen haer door de Griecken gegeven. Daer nae passeerden wy voor by het kleyne Eylandt Antigone genaemt / ende wy gingen rusten in dat van Chalois, daer een Clooster van Caloyers is / dat door Panagioti Tolck van den groten Heer weder is opgetimmert. Men siet daer sijn Epitaphium ofte Graf-schrift opgestelt in de oude Grieksche Taele / gelijck mede dat van een Engelsch Ambassadeur afgesonden ten tijde van de Coninginne Elisabeth , sijnde Edouard Barton genaemt geweest. De Coloyers ontfinghen ons seer beleefdelijck / ende beschickten aen ons soo veel Matelassen ende Deeckens als wy begeerden. Den volgenden dagh vertrocken wy des morgens vroegh / ende quaemen in de Golf van Montagnia, eertijts genaemt Cianus sinus, na den naem van de Stad Cium. Wy lieten aen onse rechter-handt het Dorp Trichlia / gelijck oock een mijl verder dat van Siky, dat redelijck groot is / ende in onse Kaerten / doch quaelijck / Sequino genaemt werdt / want de waerachtighe naem daer van is Siky, het welcke in de Grieckische Taele een Vyghe beduydt / het heeft die naem gekreghen door dien het omligghende landt vol wilde Vyghe-bomen staet. Daer is een Kercke Agios Stratigos genaemt / dit is den naem die sy dickmaels aen den Aerts-Engel Michaël geven / het welcke is het selve of wy den Heyligen Capiteyn seyden. Dichte by de strandt is eene Fonteyne Christos genaemt / welcke de Griecken miraculen toeschrijven. Wy noemen dit slagh van waeteren / soo wel als het wywaeter / Agiasma.

Vier ofte vijf mijlen van daer is de kleyne Stadt Montagnia , in dewelcke wy te lande traeden. Men kan aen de oude ruïnen seer gemackelijck sien dat de Stadt seer out is / ende eenighe willen dat het het Bithynische Nicopolis sy. Daer is een schone Caravansera , in dewelcke omtrent vijftigh Kamers zijn. Wy brachten daer de reste van den dagh over / ende naemen op den volgenden dagh peerden om nae Prousa te rijden / het welcke niet meer dan tien a twaelf mijlen van daer is. Wy passeerden door wel beboude landen / ende vonden ter halver weghe het Dorp Moussanpoula. *Beschryving van Montagnia.*

Prousa, Boursia ofte Bursa (want de naem van die Stadt werdt op verscheydene wijsen uytgesprocken) heeft een seer vermaeckelijcke aen- *Beschrijving van Prousa.*

komste /

komste/ sijnde al het omligghende landt door Noten/ Castanien ende Moerbesie-bomen overschaduwt/ ende met Cypressen verciert aen beyde de zijden van den groten wegh/ welcke soo breedt ende schoon is als men sich kan inbeelden/ hoewel die een weynigh opwaerts gaet. Dit was de oude Stadt van Prusa ad Olympicum, sijnde gelegen aen den voet van die Berg/ die te vooren den Olympus van Bithynia genaemt wierde. Het is een van de hooghste Gebergten van het kleyne Asia, ende men siet het selve van Constantinopolen af/ hoewel die Stadt omtrent hondert mijlen van het selve geleghen is. Den top van het selve is het geheele jaer door met sneeuw bedeckt/ doch omtrent op het midden van sijne hooghte heeft men seer vermaeckelijcke plaetsen/ ende Bosschen van Denne-Beucken-ende oock van een soorte van Ceder-bomen/ gelijck als sulx mijn Camaraet/ die seer naeukeurigh in het stuck van Planten was/ oordeelde. Dese Bosschen werden bevochtight door veele Beeckjens/ in de welcke men seer gemackelijck seecker soort van Voornen/ met roode stippelen bedeckt/ vanght/ de Turcken noemen die Visch Alagbaluc, het welcke/ het woordt nae de letter uytgeleght zijnde/ een schoone Visch beteeckent. De grootste werden aen den Grooten Heer/ als wat delicaets zijnde/ gebraght. Dese Stadt wierde van de Christene Kaisers in het Oosten/ in het jaer 1300. door Sultan Orchan genomen/ ende wiert de Setel van het Ottomannische Kaiserrijck/ ten tijde toe dat de Turcken sich meesters van Constantinopolen hadden gemaeckt. Sy heeft noch deselve mueren welcke de Christenen daer om hebben gemaeckt. De Turcken hebben die niet willen onder de voet werpen/ gelijck sy by nae alle andere doen/ om dat sy de plaetse considereren als een van de Coninglijcke Steden des Rijcks. Wy gingen rondtom de Stadt/ den omganck is omtrent ses mijlen groot. De mueren sijn van de ruinen van de oude Stadt gemetselt/ want men siet verscheyde colommen ende andere Marmore brocken met de stenen ingemetselt. Het gedeelte dat op een steyle rotse nae de syde van de Basar light/ werdt de Fortaresse ofte het Casteel genaemt. Het is met een muer/ welcke van die van de Stadt is afgescheyden/ omringht/ waer in vier Poorten gemaeckt zijn. Dit was de vertreck-plaetse der Christenen/ maer doenmaels meer versterckt dan nu. Wy saghen daer de Begraefplaetse van Orchan, van sijn Huysvrouwe ende sijne Kinderen/ in eene Kercke die sy de Griecken hebben ontnomen. Sy is op de wijse van een Grieckisch Cruyce getimmert/ met een ronde Toorn in het midden/ sijnde het Choor geheel van Marmor. Men siet dichte daer by oock de Begraef-plaetse van de kinderen van Bajaset.

Begraefplaets van *Orchan*.

In de Stadt sijn omtrent veertigh duysent Turcken ende twaelf duysent Joden. Wat de Griecken ende Armeners belangt/ deselve sijn in de Voorsteden/ ende maecken geen groot getal uyt. In teghendeel sijn weder in het Vleck Philadar, dat maer twee ueren van daer

Getal der Inwoonderen van *Prousa*.

daer leght / niet dan Christenen / hoewel sy daer meer van de Turcken worden mishandelt dan ergens anders / want sy doen haer dubbel Hooftgeldt betaelen / door de vigoureuse restitutie die sy haer deeden / wanneer sy het Landt vermeesterden ; doch door dien dit teeckenen van haere couragie zijn / soo verdraeghen sy dat geduldelijck ende sonder tegen-spreecken.

Het oude Serrail van Prousa was seer kleyn. Het is vijftien jaeren geleden dat den Grooten Heer daer sullende komen men het selve afwierp / ende men boude een ander in minder dan twee maenden. Wy ginghen met een Janitser daer binnen / wy saghen niet dan een middelmaetigh gebouw / bestaende uyt seven ofte acht met hout afgeschotene Kaemers / in dewelcke kassen waeren die in verscheyde verdeelinghen van buyten waeren verguldt / sonder dat eenigen Tuyn aen het gemeene Serrail was / maer des niet tegenstaende heeft het een schoon uytsicht. In die Kaemers is geheel geen Huysraet / oock hebben de Turcken sulx weynigh. De Conciergie ofte Huysbewaerder / welcke ons het selve hadde laeten besien / hadde van yder van ons / voor sijne moeyte / een Piaster. *Serrail van Prousa.*

De Stadt werdt door geene Revjere bevochtight / daer is niet dan een beeck die een mijl daer van daen passeert op den wegh van Montagnia ; Doch daer is geen Stadt welcke / by gebreecke van een stroom / meer Fonteynen heeft. Verscheyde Sultans hebben 'er tot ses a seven Mosquéen toe gebouwt / ende die van Aladin is de schoonste ende de grootste van alle. Deselve is vierkant ende met vijf ende twintigh ronde Coupels bedeckt / welcke alle even groot zijn. Men heeft aen deselve een schoone wetenschap in de Bouwkonst betoont / ende sy is geheel van gehouwen steen gemaeckt. De Bazestan daer de Waeren werden verkocht is eene redelijcke schoone Plaetse ; Oock is Prousa niet alleen een Stadt van grote Negotie / maer oock van grote doortocht / door het passeeren van de Caravanen, welcke van Aleppo ofte Smyrna nae Constantinopolen gaen ; Men maeckt 'er oock seer fijne Sijde. *Groote menighte van Fonteynen te Prousa.*

Daer sijn veele seer schoone Badtstoven op de Turckshe wijse gemaeckt / als mede Caravansera'es om den reysenden man te herghen / wy hadden / voor ons Geselschap / in eene van deselve twee Kamers. Een van onse Engelschen wiert daer sieck / ende hield 'er ons by nae vijftien daeghen op. De Doctor Picrelin opende selfs hem tweemaelen een aeder / ende dat by gebreck van een Chirurghien / ende doordien hy geloofde dat sijne sieckte langduerende soude zijn / soo vertrocken wy eyndelijck van Prousa, latende twee persoonen by hem om hem te dienen. Wy verstonden twee weecken daer nae dat hy gestorven was / niet sonder bedencken dat het was van eenige quaetaerdigheyt door hem van Constantinopolen mede gebracht / alwaer de besmettinghe op ons vertreck vermeerderde / want sijne sieckte was andersints *Badtstoven.*

Q niet

niet gevaerlijck / sijnde niet dan een intermitterende derden-daeghsche koortse. Hoewel nu den handel tusschen beyde die Steden open stont/ ende in geene van beyde eenighe voorsorghe wierde gedraeghen / soo was 'er doch evenwel geen Pest te Prousa.

Vertrek van *Prousa*. Seecker Armenier gaf ons yder een Paerdt voor drie Piasters tot aen Smyrna toe. De Heer Wheler was seer moeyelijck dat het sijne geen toom hadde / maer wy leerden in Griecken landt ons daer aen gewennen / alwaer wy te Paerde saeten even als de Marcus Aurelius op het Capitolium te Romen / sonder toom / sonder saedel / ende sonder stijgh-beugels. Den eersten nacht naemen wy onse rust maer een mijl van de Stadt Prousa gereden hebbende / by de warme Baeden welcke by het Dorp Capigli zijn. Het groote Badt gelijckt wel een Mosquée te zijn / wy konden in het selve niet komen door dien 'er Vrouwen in waeren. De geheele naedemiddagh is voor haer / ende den uchtent voor de Mannen. Het Badt waer in wy gingen / hoewel het een van de slechtste was / was een rondt overwelffsel geheel van marmor van binnen. Het waeter is swaevelachtigh ende soude te heet zijn indien men het niet temperde met kout waeter. De Turcken baeden seer dickmaelen / soo door de regulen van hare Wet / welcke haer het menigvuldigh gebruyck der Badtstoven beveelt / als door vermaeck / ende mede om haer tot genesinghe van verscheydene sieckten te strecken / sijnde dese Baeden daer door seer vermaerdt door geheel het Landt.

Warme Baeden van *Capigli*.

Des anderen daeghs den vier ende twintighsten October vertrocken wy van Capigli voor den dagh / ende trocken dwarsch door Cooren-velden / welcke door Turcksche slaeven bebouwt wierden / want wat de Musulmans belangt men vint 'er geene welcke tot sodaenigen noot sijn gebracht / ende sy hebben het alle gemackelijck genoegh in dese werelt / oock hopen sy noch meer vermaeck in de andere te hebben / ende sy zijn op de belacchelijcke beloften van haeren Propheet t'eenemael gerust. Des middags hielden wy stil by een gehuchte dat door Griecken was bewoont / in het welcke wy eyeren ende melck vonden. Wy aeten daer sonder onse paerden te voederen / welcke op de Turcksche wijse gewoon waeren abstinentie tot den avont toe te onderhouden wanneer sy op reyse zijn. Nae het doen van onse maeltijt reden wy noch ses ueren door een lant van deselve naetuere als het voorige / verschillende alleen daer in / dat het eenighe aengenaeme heuvelen hadde. Drie a vier mijlen aen geene zijde de plaetse in dewelcke wy die nacht rusteden / reden wy door een groote Vlackte / in dewelcke wy aen onse linckerhant een schoon Meer ontdeckten / het selve was omtrent vijf ende twintigh mijlen langh ende seven ofte acht breet. Wy ontmoeten die dagh ses Ruyters welcke t' eenemael de gedaente van Struyck-Rovers hadden. Men verseeckerde ons oock dat wy ons niet bedroghen als wy haer voor soodaenighe aensaeghen / maer wy

Ontmoetinghe van Rovers.

waeren seven sterck alle wel gewaepent / ende wy hadden geene vreese dat sy eene stercker partye dan de haere souden aentasten. Onse kleyne Caravane bestondt uyt den Doctor / een Engelsch Coopman / mijn Macker en myn Persoon / nevens een Janitsar, welcke wy van Constantinopolen af voor een Rijcx-daelder daegs voor hem en sijn paert hadden aengenomen / ende twee dienaers / ende dit sonder drie voetganghers te tellen / die evenwel geene waepenen hadden / ende met de Rovers spotten / door dien by haer niet te steelen was.

Des avondts quamen wy te Loupadi, eene kleyne ende by nae verlaetene Stadt / geleghen aen de andere zijde van de Reviere die uyt het gemelde Lack spruyt / ende sich wat laegher in de Reviere Granicus ontlast. Dit is het Meer ende de Reviere Ascanius, maer onse Caerten legghen dese plaetse op den Oever des Meers / hoewel die drie mijlen laegher leght / ende sy stellen het Lack dichte by de Zee / hoeveel het een dagh-reyse van deselve is geleghen. Dese Stadt is seeckerlijck out gelijck men sulcx bemerckt door de Marmor-steenen ende Colommen / die op een verwarde wijse hier ende daer in de mueren zijn ingelast / deselve sijn door de Griecksche Kaisers gebout / ende van vijf en twintigh tot vijf en twintigh schreden met ronde ende vijfhoeckige toornen versterckt. Nicetas Choniates, die in de dertiende eeuwe heeft geschreven / noemt die Stadt Lopadium. Ferrarius seght dat sy in oude tijden Apollonia wierde genaemt / doch dat hy daer by voeght is klaerlijck valsch als hy schrijft dat sy dichte by den Bergh Olympus leght / want wy waeren meer dan een dagh reysens van deselve. Wy quaemen in de Stadt over een houte Brugghe / maer men siet de overblijfselen van een steene. De Huysen sijn by nae alle van aerde gemaeckt / ende naeuwelijcks zijn in de Stadt duysent Inwoonders. Wy waeren by een Grieck gehuysvest die niet dan de Turcksche Tale konde spreecken / ende in de Dorpen van die quartieren vindt men dickmaels niemant dan de Priester die de Grieckssche Taele verstaet. Hy onthaelde ons met een Voorn van dat slagh daer wy meermaels van hebben gesprooken / sy was in de geseyde Reviere gevanghen / ende wy bekenden alle dat het de beste was die wy noch opt hadden geproeft. Des anderen daeghs setten wy onse Reyse voort door die schone vlackte van Mysia tot aen den middagh toe / ende daer nae vonden wy kleyne heuvelen. Des avonts trocken wy over de Reviere Granicus, door behulp van een houte Brugghe die op steene voeten ruste; Wy souden lichtelijck door deselve hebben konnen rijden / want het waeter was niet hogher dan tot aen de Saedel-gordels der Peerden. Dit is die Reviere welcke soo vermaert is geworden door den overtoght van Alexander de Grote / ende sy verstreckte tot het eerste Schouw-toneel van sijne eere wanneer hy teghens Darius marcheerde. Des Somers is zy by nae droogh / doch somwijlen loopt sy schrickelijck over door den regen. Sy heeft een kleyachtighen ende zandigen

Komste te *Loupadi.*

Misslach van *Ferrarius.*

grondt / ende de Turcken / welcke geene sorghe draeghen om de Reviere vaerbaer te houden / hebben de Granicus by nae laeten verstoppen / hier door komt het dat sy niet navigabel is / selfs niet dichte by de Zee / alwaer hy anders seer breedt valt. Wy reden langhs deselve by nae den tijdt van twee ueren / ende wy quamen doen aen het Dorp Sousigirli, dat maer een musket-schoot van den oever leght. Aldaer is een grote Caravansera, dat is geseght een Herberghe nae de wijse van dat landt / van de welcke de Heer Tavernier ons eene wijdtlopige ende naeukeurighe beschrijvinghe heeft gegeven / in sijne reysen van Asia. Doch dese Caravansera was doenmaels geheel met andere Reysigers vervult / ende wy waeren genootsaeckt ons in een kleyn laegh vertreck te begeven / in het welcke wy onse Peerden plaetsten / ende wy ginghen / om de vochtigheydt te mijden / op een voetbanck ofte Turckische Sofra legghen. Onse Hospes / die een Turck was / onthaelde ons seer wel nae de wijse van dat Landt. Hy sette ons Tragana voor / het selve bestaet uyt koorn dat als haever gebroocken is / ende op sijn Turcksch als rijs gekoocht / hy hadde daer toe een Taerte gemaeckt van mergh / vleesch ende kruym van broodt / die wy seer aengenaem vonden / hy gaf ons noch een ander gerichte Doulma genaemt / dit sijn ballekens gemaeckt van hoender-levers / vleesch / vet / ajuyn ende specerryen / welcke in een wijngaert-bladt gesruyt werden. Het bancket bestondt uyt goede Confituren van Peren / Pruymen ende Abricosen in gekoochte Wijn bewaert. Wy waeren soodaenigh vooringenomen door de selve Tractamenten der Turcken / dat ons dit onthael deede verhaest staen / ende des morghens betaelden wy onsen Weerdt soo rijckelijck of wy in de beste Herberghe van Vranckrijck hadden geweest / het welcke men resoluyt wegh moet doen sonder met haer te dinghen ofte te knibbelen.

Turcksche Gerechten.

Hebbende het Dorp van de waeter-Buffels verlaeten (want dat is het geene dat Sousighirli in de Turcksche Taele beteeckent) reden wy noch meer dan een uer langhs den Oever van de Reviere Granicus, ende ses mijlen daer van daen toonde ons den Doctor Picrelin, aen de andere zyde des waeters ende verre van onsen wegh / de vervallene stucken van een out Casteel / het welcke men gelooft door Alexander getimmert te sijn geweest / nae dat hy die Reviere was over-getrocken.

Dit Landt is niet vruchtbaer dan in Koorn / door dien 'er niet dan Turcken in die Quartieren zijn / oock vonden wy daer geen Wijn / dat ons niet wel aenstondt. Wy moesten ons met Coffy behelpen ende met een Dranck op de Engelsche wijse gemaeckt / welcke niet quaet was. Deselve bestondt uyt Brandewijn / Citroen-sap / waeter ende Suycker / want wy hadden te Prousa provisie gedaen van een lederen sack vol brandewijn. Het is waer dat sulx ons dier genoegh stont / want als onse Heeren Engelsche / welcke wy geloofden beter te konnen

Dranck der Engelschen by gebreck van Wijn.

nen

nen dinghen dan wy / ons reeckeninghe van de verteringhe deedden / soo vonden wy dat wy van Constantinopolen tot aen Smyrna veertigh Rijcks-daelders in Brandewijn ende Suycker hadden verteert. Wy trocken op den middagh voor by eene verlaetene Caravansera, welcke de Ysere Poorte was genaemt / voor dewelcke voor desen de luyden seer plachten te vreesen / hebbende die gestreckt tot een nest voor Rovers ende Moordenaers / die den reysenden man aentasten. Als wy een weynigh vorder waeren getrocken saeten wy in een weyde af om vaerdighlijck wat te eeten / wy vonden aldaer het hooft van een mensche / van dewelcke alle het vleesch verteert was; dit was nae allen schijn het overblijffsel van eenigh ongeluckigh Reysigher welcke men daer hadde vermoort / door dien daer omtrent geen Kerckhof ofte begraef-plaetse was.

Des nachts quaemen wy te Mandragòia dat een slecht Dorp is / waer van de huysen van aerde ende gedrooght gras gemaeckt zijn. Wy logeerden in de Caravansera, de selve is aldaer niet dan een grote stal met voetbancken rondtom / ende van tien tot tien schreden heeft men Schoorstenen by dewelcke de menschen sich voeghen. In deselve is niet dan een mans-persoon / welcke de passagiers stroo ende gerst voor haer geldt geeft / want in geheel Turckyen werdt van geen hoy ofte haever voor de peerden gesproocken / oock is dit oorsaecke dat sy luchtigh zijn / ende sulcke dicke penssen niet krijghen als de onse / die haer dampigh konnen maecken. Hy beschickt oock een mat / op dewelcke men de kleyne Maetelas / die men nevens sijne kleederen met sich voert / uytspreyt / ende men gaet in de nabuerighe huysen / hout / broodt ende andere nodighe dinghen haelen soo veel men die kan vinden. Maer men neemt altoos rijs op den wegh mede / zijnde sulcks een gerecht dat men seer ras ende gemackelijck kan vaerdigh maecken / want men laet die op haere wijse maer een vierdedeel van een uer in waeter koocken; indien men boter ofte olie heeft soo doet men deselve daer by als men die van het vyer afneemt. Wy hebben deselve dickmaels goedt gevonden sonder eenighe andere ingredienten als sout ende waeter / maer oock hadden wy dan goeden appetijt. Ick gelove dat seer veele luyden sich hier sullen verwonderen / dat de Turcken de kennisse niet hebben om goede Herberghen / even soo als wy doen / op de groote wegh te timmeren / maer men moet weten dat soo ymandt van haer sulcks begon / men niemant soude vinden die in deselve soude komen logeren / ten sy dan alleen de Francken. Door dien de Turcken gewoon zijn by nae niet met alle in haere Caravanseraes te verteeren dat seer wel met haer gierigh humeur over een komt / soo souden sy haer wel wachten sich in een huys te begeven / van het welcke de verbaerlijcke gedachte van voor verteringhe van man ende paert voor een nacht een Rijcksdaelder te moeten geven / haer seer verre soude doen vlughten / in plaetse dat het gemack haer daer binnen soude doen komen.

Paerdevoeder in Turckyen.

Turckſche kaerigheydt.

komen. Oock sien wy niet dat de Armeners grote gelaeghen vertee-ren als sy in ons Europa reysen. Sy houden veel liever haer middag-mael al voort-treckende/ ende des avonts op haere Sybaelen te gaen slaepen/ dan in een Herberge te treden/ ende sich in een goedt bedde te begeven.

In dese Caravansera waeren vijf ofte ses seer oude Pijlaren/ welc-ke ons deeden oordelen dat die plaetse in vorighe tijden vry wat meer hadde geweest dan die nu wel is/ ende de gelijckenisse des naems dee-

Mandropolis. de my geloven dat Mandropolis daer wel mochte hebben gestaen/ van het welcke Plinius gewach maeckt/ want wy waeren doen in Phrygia, in het welcke hy die plaetse stelt.

Den volghenden dagh trocken wy weder over de Granicus, welcke maer twee voeten waeter hadde/ ende wy trocken acht ueren tijdts door woeste heuvelen. Des avonts quamen wy aen het Dorp Cou-

Courougougil. rougougil, het welck een uytgedroogt Moeras bedupdt/ wy ontmoe-ten daer twee Hollanders die van Smyrna quamen/ met dewelcke wy ons avondtmael tot een Turck hielden.

Den acht ende twintighsten leydden wy maer vijf ueren weegs af/

Basculimbei. ende wy quamen ter ruste te Basculimbei, een Vleck van omtrent drie hondert huysen. In het selve is een Caravansera, maer wy wilden liever tot een Turck gaen logeren aen den welcken den Doctor Picre-lin eenighe kennisse hadde. Deselve onthaelde ons op de beste wijse die hem mogelijck was/ met Pilau, dat is rijs op de Turcksche wijse toegemaeckt/ Tragana, melck ende vleesch dat leckerlijck genoegh be-reydt was/ gevende ons daer nae Confitueren in gekoockten Wijn bewaert. Wy saeghen tot sijnent het werckuygh van het welcke sy sich bedienen om het Cattoen van het saet te scheyden/ want daer wert veel Cattoen in die quartieren gewonnen. Het selve bestaet uyt twee rollen/ de eene van hout ende de andere van yser/ welcke men beyde binnewaerts om draeyt/ als dan houdt men het Cattoen dichte daer by/ het welcke dan tusschen beyde doorschiet/ dat het saet niet kan doen/ door dien de rollen dichte by een komen. Het afbeeldtsel van dit werckuygh kan u sulx beter uytdrucken dan de woorden.

Thyatira. Wy waeren doen maer twee kleyne daghreysen van Smyrna, maer wy reden ses ueren van onsen wegh af om Thyatira te sien/ het welck nu door de Turcken Ack-hissar wert genaemt; Dat woort is in hae-re taele een wit Casteel geseght. In dese plaetse was eene van de se-ven Kercken van dewelcke in de Openbaeringe Joannis wert gedacht/ ende het sal de eerste zijn die ick u sal beschrijven. De Stadt is in een schoone Vlackte gesticht/ die omtrent twintigh mijlen breedt ende met Cattoen ende Coorn bebout is/ sijnde evenwel een gedeelte van deselve met Tamarisous bedeckt. In het inkomen van de Vlackte sa-ghen wy op een heuvel die den wegh commandeert de overblijfselen van een out vervallen Casteel/ het welcke men mede Ack-hyssar noemde/

uyt

uyt het welcke de Turcken sich vertrocken hebbende/ quamen sy haere Stadt op een bequaemer plaetse ende op de ruïnen van het oude Thyatira bouwen / gevende aen deselve den naem van het Casteel dat sy verlaten hadden. Over seven ofte acht jaren wist men noch de plaetse niet op de welcke die vermaerde Stadt gestaen hadde / zijnde selfs den naem daer van vergeten. Die geene welcke de bequaemste ende verstandigste hier in dachten te zijn / door een valsche gelijckenisse van den naem mislept zijnde / beelden haer in dat het de Stad Tyria was/ welcke een daghreyse van Ephesen leght; Maer als de Heer Ricaud Consul van de Engelsche Natie daer gegaen was / verselt zijnde met veele Messieurs welcke te Smyrna negocieerden / soo bemerckte hy wel dat in Tiria niet was dan overblijffselen van moderne Gebouwen ende daer de plaetse niet was die sy sochten. Gissende dan ten naesten by waer Thyatira moeste legghen quaemen sy te Ack-hyssar , alwaer sy veele oude ruïnen saeghen / ende den naem van Thyatira in eene oude Inscriptie vonden / waer nae sy niet twijffelden of sy waeren ter rechter plaetse aengelandt. De Heer Doctor Picrelin die wy in ons geselschap hadden (dat een groot voordeel voor ons was) verstandig ende curieus zijnde / wilde sich naeder van de saecke verseeckeren / ende dat was oorsaecke dat wy daer heenen trocken. Eer wy in de Stadt quaemen saegen wy langs den wegh een groote begraef-plaetse der Turcken / ende als ick op het selve eenighe Inscriptien bespeurde/ tradt ick van mijn Peerdt om die af te schrijven. Wy bleven aldaer den geheelen naemiddagh ende waeren gehuysvest in de Caravansera die dichte by de Bazar is / alwaer omtrent dertigh Colommen met hare Capitelen ende Pedestaelen geheel van Marmor zijn / op een verwarde wijse van binnen het gebouw door malkanderen gestelt om het dack te onderschraeghen. Daer is 'er een met een Capiteel van de Corintische ordre / ende selve op het licchaem van de Colomme zijn blaederen uytgehouwen / even gelijck ick die naemaels in een Tempel van Melasso hebbe gesien / zijnde dat geheel wat seldtsaems. Beschryving van Thyatira.

By dese gelegentheyt dat wy van Pijlaren die met Loofwerck zijn behouwen spreecken / soo moet ick u een observatie / die Heer Galland Antiquarius van den Coningh my gesegt heeft / communiceren. Daer is een Kiolke ofte Pavilloen door Sultan Soliman gebout by Ingirlikioi niet verre van Constantinopolen op het Canael van de swarte Zee. Het fundament van die Kiolke bestaet uyt veele Colommen onder welcke eene is van wit Marmor hebbende in den diameter de breedte van anderhalve voet / ende men siet van deselve de lenghte van omtrent twee voeten nae die zyde daer sy op haer Pedestael heeft gerust / komende die lenghte uyt het fundament schieten even als een pijpe / gelijck mede de andere Colommen doen. Dese daer wy van spreecken heeft yets particuliers te weten dat het licchaem van deselve met wijngaert-blaeden is bewerckt / door dewelcke men eenige Dierkens

siet/

siet / gelijck slecken en andersints het welcke alle seer wel nae het leven gelijckt / men siet 'er oock een Wijn-kuype vol Druyven welcke door drie Persoonen werdt getreden / ende een vierde die den Wijn onder uyt tapt / konnende men seer gemackelijck bemercken dat het seer out werck is. Dese Pijlaer is buyten twijffel uyt den Tempel van Bacchus genomen / van dewelcke Petrus Gyllius gewach maeckt in sijne beschrijvinghe van Constantinopolen / siet hier het geene hy seght spreeckende van die Colommen. *Capitula inferiorum Echinos habent circundantes imam partem, reliqua pars est tota vestita foliis;* Doch schijnt dat hy die niet van seer nae op hadde besien.

Wy naemen een Janitser van de Stadt by ons om de Oude Inscriptien van Thyatira te sien. De eerste van dewelcke men ons hadde gesprooken was onder eene Halle dichte by de Bazar ende zy begon met de volgende woorden in de Griecksche Tale; De seer maghtige Raedt van Thyatira. Omtrent twintigh Turcken waeren omtrent ons komen staen om te sien wat dat wy deeden / wy seyden haer dat het een steen was van de tijden der oude Heydenen / waer op de naem stont die haere Stadt eertijdts voerde. Sy verwonderden haer over het woordt van Thyatira dat ick luydt uyt sprack / ende twee ofte drie van haer leyden ons ter plaetse daer 'er eenighe andere waeren / die wy seer naeukeurigh uytschreven. Een van dese Turcken was Vezi Chelebi genaemt / hy had 'er een tot sijnent op een steen die tot een back was uytgeholdt om het waeter van eene Fonteyne te ontfanghen / ende ick kan segghen dat wy geen beleefder Turcken hebben gevonden dan daer ter plaetse. Onse Janitser braght ons op de plaetse van een der voornaemste Inwoonders genaemt Mustapha Chelebi, wy vonden daer oock eenighe Inscriptien ende coppeerden deselve. De twee eerste stonden op de steene stijlen die het portael van het Huys onderschraegden / ende spraecken van den Roomschen Keyser Antonius Caracalla, als zijnde een weldoender ende hersteller van de Stadt. De eernaem van Meester van de Aerde ende Zee, welcke in deselve aen die staetsuchtighe Vorst werdt gegeven / is alsoo seldtsaem als die van Tegenwoordighe Godtheydt voor de menschen, welcke hem op een Marmore Pedestael te Frascati dichte by Romen werdt toegeschreven. Nae dat wy den inhoudt van die twee steenen hadden gelesen / saeghen wy op het midden van de plaetse een groote Doodtkist van marmor / in deselve was plaetse voor twee lichaemen / ende aen de eene sijde saghmen het Graf-schrift van de Man / ende aen de andere dat van de Vrouwe / die daer in hadden begraeven geweest. Als wy nu deselve begonden uyt te schrijven / was 'er een Turck van het Huysgesin die / mogelijck uyt waengeloof / sich voor ons stelde / ende ons dat niet wilde toelaten / sich inbeeldende dat het het Graf van een van haere Heylighen was. Wy gelieten ons als of wy geloofden dat hy sulcks deede om te lacchen / maer onse Janitser deede hem van daer trecken / ende wy

Inhoudt van verscheyde oude Inscriptien te *Thyatira.*

schreven

schreven het Graffschrift af / in het welcke de naem van Thyatira twee-maelen herhaeldt wierde. Daer nae saeghen wy noch een andere Inscriptie op een Pilaer die de Gaelerye van eene Caravansera onder-schraeght / wy laesen op deselve in de Griecksche ende in de Latijnsche Taele / dat de Keyser Vespasianus aldaer de grote weghen hadde laten repareren / in het jaer van sijn sesde Borgermeesterschap.

De huysen te Thyatira sijn voor het grootste gedeelte alleen van aerde gemaeckt / ofte van sooden die in de sonneschijn sijn gedrooght / sijnde voor de reste seer laegh / ende men bespeurt geheel geene konste in haere timmeragie. De Marmorsteen die daer is werdt meest op de Begraefplaetsen ende aen de Moskeen gebruyckt / van de laetste sijn 'er ses a seven in de Stadt voor vier ofte vijf duysent Inwoonders. Deselve sijn nu alle Mahometaenen / ende men vindt daer geene Christenen / noch van de Grieckſche noch van de Armenische Kercke / ten zy dan mogelijck eenighe slaeven ofte vreemde Ambachts-gesellen die by de Konst-vaesen wercken. Seecker Grieck welcke wy daer ontmoeten ende die uyt de omlegghende quartieren geboortigh was / toonde ons een kleyne Moskée welcke hy verseeckerde eene van haere Kercken te zijn geweest. De Minaret ofte de Toorn van deselve was niet gedeckt / maer geheel open / ende hy seyde ons dat de Turcken deselve twee ofte drie maelen hadden gedeckt / maer dat het dack elcke-mael korts daer aen was afgevallen / het welcke hy seyde een miracul te zijn / waer door Godt betoonde dat hem de profanatie van die Kercke mishaeghde / ende dat Hy daer van geene Moskée wilde gemaeckt hebben. In een woordt daer is op die plaetse geene oeffeninghe meer van den Christelijcken Godtsdienst / ende Godt heeft / volghens sijne dreygementen de ongerechtigheden van Jesabel aen haer gestraft. Ick hebbe iets teghens u, seght de Heylighe Joannes tot die Kercke / dat is dat ghy toelaet dat Jesabel, die Vrouwe welcke seghr dat zy eene Prophetesse is, mijne Dienaeren verleydt, ende haer leerdt sich door hoererye te schenden, ende te eeten van het geene de Afgoden is geoffert geweest. Ick hebbe haer tijdt gegeven om boete te doen over haere onkuysheydt, maer sy heeft niet gewilt. Maer ick sal haer op het bedde nederwerpen haer slaende met sieckte, ende sal met quaelen ende verdruckinghen die geene overlaeden die overspel met haer bedryven. Ick sal haere kinderen een haestighe doodt doen sterven, ende alle de Kercken sullen bekennen dat ick het ben die de herten ende de nieren doorgrondt, ende ick sal een yegelijck nae sijne wercken vergelden.

Als wy den volghenden dagh aen het eynde van de vlackte waeren gekomen / trocken wy door eenighe heuvelen; daer nae quaemen wy in eene andere vlackte die omtrent twintigh ueren langh ende vier a vijf breedt is / in deselve was het dat Scipio de Africaensche by-genaemt / voor desen Antiochus in route sloegh. Als wy dwars door

deselve waeren getrocken reden wy te paerde blijvende door de Hermus, dit is een kleyne Reviere / ende sy ontlast sich nevens de Pactolus in de Golf van Smyrna aen den mondt van deselve. Men vondt in vorighe tijden goudt onder het zant van beyde dese stromen / doch jegenwoordigh wert het 'er te vergeefs gesocht. Een mijle aen geene zijde is den bergh Sypilus, aen welckers voet de Stadt Magnesia leght / die nu Magnesa wert genoemt / in deselve ginghen wy tot een Turck slaepen. Dese Stadt is groot ende heeft meer dan twaelf duysent Inwoonders. De Gouverneur van die quartieren houdt daer sijne residentie / men geeft aen hem den titul van Mousselem. Den bergh leght ten Zuydt-Oosten van de Stadt. In het hanghen van deselve is een Citadelle / die quaelijck genoegh in ordre is. De Griecken hebben daer maer eene Kercke.

Magnesia.

Den een ende dertighsten klommen wy meer dan drie ueren den berg Sypilus op / ende wy quaemen nae vijf andere ueren reysens te Smyrna. Aldus dan is de Stadt Magnesia niet soo verre van Smyrna geleghen als onse Caerten die wel stellen. Omtrent vijftigh Engelsche quaemen in het gemoet van die geene welcke in ons geselschap waeren. De Heer Doctor Picrelin is seer van haer bemindt / ende sy hebben hem sulx betuyght gevende hem een Jaerlijcks tractament van twaelf hondert Rijcksdaelders / om hem te Smyrna te doen blijven ende haeren Medicus te zijn. Wy waeren verleghen om een Herberghe te vinden / maer onder die geene welcke ons waeren komen inhaelen was een François die ordinaris hieldt ende een schoon Collation hadde medegebraght / deselve boodt sich aen om ons ten sijnen huyse te logeren; sijn naem is Honorat, ende hy is met een schoone Griecksche Vrouwe getrout. Zijn huys / in het welcke wy seer wel waeren / stoet in het quartier der Françoysen / ende heeft sijn uytsicht op de Haeven.

Smyrna.

Smyrna is een seer oude Stadt / gesticht / soo als de Griecken seyden / door de Amasone Smyrna, die aen deselve haren naem mededeelde. Men siet de geseyde Heldinne op de oude Penningen dier Stadt met de dubbele Amasonische bijl ende kleyne Schildt afgebeeldt / ende men siet aen den inganck der sterckte haer tot aen de middel toe / van Marmor / het welcke de Heer Monconis voor Apollo aensagh. De luyden daer te lande verhaelen veele belacchelijcke dinghen van het selve / ende segghen dat het is van seeckere Coninghinne van Smyrna die ten tijden van den Groten Alexander leefde / andere segghen weder dat het het hooft is van Semiramis, doch in der waerheyt is het niet anders dan het geene ick hebbe geseght. Men bekent het selve door het hulsel / dat t' eenemael aen dat geene het welcke men op de oude Penninghen siet gelijck is. So de Turcken haer vermaeck niet hadden genomen / schietende haer neus met haere musketten aen stucken / soo soude men mogelijck noch de bijl op haere schouderen sien.

De

t ueren gaens Beschrijvinghe van de Haeven van *Smyrna.*
nde bequaeme
am ofte beslo-
Het Tolhuys
een wooninge
lijck is / sijn-
vernist houdt.
: ten hondert / Tolhuys ende Tollen.
c eene kamme
ight / ende de
emen te Smyr-
eckt men sijne
et hem dubbel
eel Turckyen.
elschen sonder
:k om dat het
Edellieden ofte
igh is dierge-
:en. Als wy
welcke met ge-
: was / schep-
deckt waeren /
nden geopent
rote Caravan-
: gebouwen te
i van de min-
: Theater dat Out Theater.
e de Citadelle
hebbende sijn
: een Pot met
:nde oock van
hier uyt konde
:en tijden van
:n de Oost-zy-
welcke ick heb-
ische Keisers /
a drie regulen
ien seer lichte-
laetste van het

Griecksche Keiserrijck ende in eene ruwe eeuwe. De Turcken hebben oock eene Fortresse aen de mondt van de Golf / soo om het recht van de Schepen te vorderen als om den inganck van de Golf aen de Rovers te beletten / doch deselve bestaet niet dan uyt vierkante mueren ende een kleyne Gracht / hebbende anders geene sterckte dan het Fort aen de monde van de Golf.

 geschut.

SMIRNA

De Haeven van Smyrna is een groote Golf van acht ueren gaens in den omganck / sy heeft by nae op alle plaetsen goede ende bequaeme diepte ende anckergront. Daer is oock een kleyne inham ofte besloten Haeven voor Turcksche Galeyen ende Barcken. Het Tolhuys dat men daer sedert weynigh tydt heeft getimmert / is een wooninge welcke Zeewaerts uytspringt ende seer bequaem ende statlijck is / sijnde evenwel niet gemaeckt dan van geschildert ende gevernist hout. Men geeft daer drie / vier / vijf / ses / seven ende acht ten hondert / al nae dat de Natien zijn / welcke men daer niet over eene kamme scheert. De Engelsche werden daer het meeste begonstight / ende de Armeniers moeten de swaerste lasten dragen. Wanneermen te Smyrna ymandt betrapt die de tollen wil frouderen / soo maeckt men sijne Coopmanschappen niet verbeurt / men genoeght sich met hem dubbel te doen betalen; Op de selve wijse handeltmen door geheel Turckyen. Men betrouwt sich gemeenlijck op het woordt der Engelschen sonder haer te visiteren / om dat sy eerlijck handelen / ende oock om dat het meeste gedeelte van de Negotianten van die Natie / Edellieden ofte andersints van rijcken huyse zijn / welcke het niet nodigh is diergelijcke konstjens te speelen om haere fortuyne te verbeteren. Als wy te Smyrna waeren wierdt 'er een Bezestan volmaeckt / welcke met gehouwen steen overwulft ende vier hondert schreden langh was / scheppende licht door kleyne ronde toorntjens die met loot gedeckt waeren / werdende met vier Poorten in de zyden ende aen de eynden geopent ende gesloten. Men begonde daer vlack by oock een grote Caravansera te maecken van gehouwen steen / maer om die twee gebouwen te voltoyen so vernietigden sy een ander het welcke niet een van de minste verciersels van de Stadt was. Het selve is een out Theater dat op het hanghen van den Bergh staet wanneer men nae de Citadelle opklimt. Het selve was seer hoogh ende wel gebouwt hebbende sijn uytsicht op de Zee. Door onse komste haddemen aldaer een Pot met Medalien gevonden van Galienus ende sijn geslachte / ende oock van de Tyrannen die met hem ten selven tijde regeerden. Hier uyt konde men oordelen dat het gebout / immers herbout was / ten tijden van sijne regeringe. Boven op den kleynen bergh welcke aen de Oost-zyde der Stadt leght / sijn de ruïnen der Citadelle van dewelcke ick hebbe gesproocken. Het is een stuck wercks van de Griecksche Keisers / want wy saeghen boven een toegemetselde Poorte twee a drie regulen Griecksch schrift / 't welck soo swaer te lesen viel / datmen seer lichtelijck konde bemercken dat die daer geset waeren op het laetste van het Griecksche Keiserrijck ende in eene ruwe eeuwe. De Turcken hebben oock eene Fortresse aen de mondt van de Golf / soo om het recht van de Schepen te vorderen als om den inganck van de Golf aen de Rovers te beletten / doch deselve bestaet niet dan uyt vierkante mueren ende een kleyne Gracht / hebbende anders geene sterckte dan het

Beschrijvinghe van de Haeven van *Smyrna*.

Tolhuys ende Tollen.

Out Theater.

Fort aen de mondt van de Golf.

geschut. Aen de Poorte van de oude Fortresse tot dewelcke wy opgeklommen waren / is een grote wilde Kersseboom / welcke de Grieken van dat Landt segghen den stock van St. Polycarpus te zijn / dewelcke soo drae sy in de aerde gestoocken was tacken uytschoot / gesepden Heyligh was de eerste Bisschop van Smyrna. Het binnenste van die geruïneerde Fortresse is niet dan een grooten hoop steenen / ooch is 'er een kleyne Moskée / welcke men seght de oude Metropolitaene Kercke ende aen den Heyligen Joannes toegewydt geweest te hebben. Aen het Portael van deselve stetmen twee Pylaeren van de Corintische Ordre / doch deselve zijn soo wel uytgewerckt als men 'er eenighe onder de oude vindt. Dichte by de Moskée is een groot gewelf dat door swaere Pilaeren onderstut werdt. Ick geloove dat het een waeterback hadde geweest / door dien 'er geen bronnen in de Citadelle waeren. Een weynigh laegher stetmen buyten de mueren van het Fort de ruïnen van eene Capelle die aen den Heylighen Polycarpus was toegewydt geweest / ooch het overblijffsel van sijn Graf / aen het welcke niet aenmerckens-waerdigh was. Dit alles is dichte by een grote Circus die omtrent twee hondert ende vijftigh schreden lang ende vijf ende veertigh breedt is. Ick voeghe my nae de wijse van spreecken der Romeynen als ick dese plaetse een Circus noeme / want de Griecken noemden die een Stadium, wanneer die de lenghte van hondert ende vijf ende twintigh schreden hadde / ende Diaulos als die eens soo langh was / soo als dese bevonden werdt.

Metropolitaene kercke van *Smyrna*.

Circus ofte renplaetse.

Onder aen de Stadt stet men eenighe vacken muers van grove gehouwen steen / tusschen dewelcke eenige huysen gebout sijn waer mede sy vermenght staen. Dit konnen overblijffsels zijn van den Tempel van Cybele de moeder der Goden / welcke een van de vermaertste van het Land was. Ten Noorden ende ten Oosten van de Stadt vliedt de Reviere Meles, welche in vorighe tijden beroemt was / door dien men geloofde dat Homerus dichte by deselve geboren was; dit gevoelen deedde dat men die grote Poëet den bynaem van Melesigenes gaf. Hedensdaeghs is het maer een beecke welcke by nae droogh is / ten sy dan dat hy door den regen komt op te swellen. Het weynige water dat daer in werdt gevonden / is soodaenigh verdeelt om twee molens te doen draeyen ende de nabuerighe Tuynen te bevochtigen / dat het eyndelijck te niet loopt / ende den tribut die alle waeteren aen de Zee verschuldight sijn nauwlijx kan betaelen. Men moet sich dieshalven niet verwonderen / door dien by nae alle de Revieren van Persien welcke nae het Suyden toe lopen / door soo veel canaelen afgesneden ende gediverteert werden om de Landeryen te bevochtighen / dat sy sich daer in eyndelijck verliesen / ende tot de Zee toe niet konnen strecken. Voor de reste waren 'er ses steden die onder malkanderen twisten wegens de eere van Homerus voortgebracht te hebben / Smyrna, Rhodus, Colophon, Salamina, Chio, Argos, ende Athenen, volgens het latijnsche veersjen:

Reviere *Meles*.

Smyrna

Smyrna, Rhodus, Colophon, Salamin, Chios, Argos, Athenæ.
Doch Smyrna hadde de sterckste bewijsredenen voor haer/ soo als Strabo sulx betuyght. Die Schrijver voeght 'er by dat sy een wandelarye hadden/ by dewelcke den Tempel ende het Beeldt van Homerus waeren. Ick geloofde dat dit eenighe oude stucken muers waeren een mijle van de Stadt onder eenighe Olijfbomen geleghen/ welcke sommighe den Tempel van Janus noemden. Het is een kleyne wandelarye die twee inganghen heeft als eene aen het Noorden ende de andere nae het Zuyden/ gebout van groote steenen sonder kalck. Aen de Oost syde teghens de muer aen soude dat beeldt hebben konnen wesen van het welcke Strabo spreeckt/ oock was de Tempel aen die selve zyde/ ofte immers eenigh ander gebouw dat door de tijdt vernieldt is. Men heeft my evenwel nae mijn vertreck geschreven/ dat men sedert eenighen weynighen tijdt daer dichte by graevende een beeldt van Janus met twee aengesichten heeft gevonden/ het welcke de Heer Lupazzolo Consul van Venetien heeft gekocht. Sulcks soude het gemeene gevoelen versterken/ te weten/ dat het een Tempel van Janus is geweest.

Alle die andere schoone wandelaryen van dewelcke die Schrijver gewach maeckt werden 'er niet meer gesien/ ende de straeten sijn 'er niet meer op eene rechte linie gebout soo als sy in oude tijden waeren/ sijnde de Stadt ses maelen door seer vervaerlijcke Aerdt-bevinghen geschudt geweest. De Griecken van het landt vreesen seer voor de sevende mael/ segghende dat de Stadt door deselve t' eenemael sal geruïneert worden. Men siet noch twintigh stadien daer van daen/ dat is geseght omtrent twee mijlen ende een half weeghs de Zee langhs gaende de wegh op nae het Casteel toe dat aen den mondt van de Golf leght/ de plaetse op dewelcke het oude Smyrna heeft gestaen/ sijnde aldaer op den Oever noch eenighe Colommen en fundamenten overigh/ soo als Strabo sulcks mede heeft aengemerckt. Het oude *Smyrna.*

Wat de oude Inscriptien belanght/ ick vondt 'er eenighe die aenmerckelijck genoegh waeren op het Kerckhof der Armeniers/ doordien sy sich van de oude Marmor-steenen hebben bediendt om haere Graeven te maecken/ doch sy hebben somwijlen de Grieckische letteren uytgehaelt/ om haere Graf-schriften in de Armenische Tale daer op te setten. In de Tuynen van Achmet Aga is een steene dootkiste met eene Inscriptie daer op/ in dewelcke men sedert weynigh tijdts het gebeente van een Romeyn heeft gevonden met sijn helmet ende wapenen alle van koper/ sijnde het gebruyck van dat metael in het stuck des Oorloghs ouder dan dat van het yser.

De Heer Ricaud Consul van de Engelsche Natie betoonde ons duysent beleeftheden/ ende wilde ons dickmaels aen sijne taeffel hebben. Hy is een seer aerdigh man/ sijnde van alle de Francken seer bemint Beschryving van de Persoon des Engelsen *Consuls* te *Smyrna.*

ende gerespecteert. Hy is die de Staet van het Ottomanische Keyserrijck heeft geschreven / ende jegenwoordigh is hy doende met het vervolg van de Ottomannische Historie sedert de tijdt van den Sultan Maurat. De Turcken hebben hem noyt Amurat genaemt soo als wy wel doen. Hy vertoonde ons oock een Boeck dat hy begonnen hadde / ende van den jeghenwoordigen Staet van de Engelsche Kercke handelt. Daer is niemant ter werelt bequaemer dan hy tot diergelijcke wercken. Hy is langhen tijdt Secretaris geweest van de Engelsche Ambassade aen de Porte onder den Graeve van Winchelseay, ende hy verstaet volkomentlijck de oude ende de hedensdaeghsche Griecksche Taele / als oock de Turcksche / de Latijnsche / de Italiaensche ende de Françoysche / boven de Engelsche welcke sijne Moederlijcke taele is. Alle de Rechten van het Consuls Ampt komen den Ambassadeur toe / maer de Consul treckt in sijn particulier twee duysent Rijcks-daelders jaerlijcks van de Levantijnsche Compagnie.

Wat Christene *Consuls* te *Smyrna* leghen. Wy besochten mede de Heer Chambon, welcke den dienst waernam van den Heer du Puy Consul van de Fransche Natie. Men heeft my naemaels geschreven dat men onse Consuls verplicht hadde sich te onthouden ter plaetse van haer Consulaet. De Hollanders ende de Venetiaenen hebben mede haere Consuls te Smyrna, welcke plaetse de beste Coopstadt van de geheele Levant is / voornaementlijck in het stuck der Persiaensche Sijde / welcke de Armeniers te lande tot Smyrna toe brenghen / ende daer komt 'er soodaenighe welcke tot acht ende dertigh ende veertigh Piasters het Batman wert verkocht / het welcke gemeenlijck achtien ende een half Fransche ponden uytlevert / want daer sijn Batmans van verscheyden gewicht. De andere Waren welcke men daer verhandeldt sijn Cattoene-gaern ende Lywaeten van Magnesia, Camelotten van Augoura welcke gewaetert zijn ende beter luyster hebben dan eenighe andere / het stuck daer van staet tot veertigh a vijftigh Piasters, ende die geene welcke roodt in de Cochenille sijn geverft komen tot op sestigh dito Piasters toe te lopen / hoewel yder stuck niet grooter is als maer voor twee Turcksche Vesten. Men handeldt 'er oock in Taback ende in Scammoneum; dit laetste is het sap van eene plante welcke omtrent Smyrna wast / ende wy bedienen ons van het selve in de Medicijn-konste.

Coopmanschappen te *Smyrna* verhandelt werdende.

Ick socht te Smyrna bysonderlijck nae oude Medalien / om uyt deselve eenighe bysonderheden des Landts te verstaen. De Heer Falckner een Engelsch Coopman die seer naeukeurigh ende verstandigh is toonde my seer schone / van by nae alle de omligghende Landen ende Steden van Jonia, Caria ende Lydia, oock schonck hy 'er my eenige. Hy vertoonden 'er my onder andere eene / welcke my de oorspronck van de naem der Stadt Phocéa leerde / aen welcke Stadt Marseille sijne geboorte verschuldight is. Dese Stadt is maer twintigh mijlen van Smyrna gelegen / oock sijn 'er twee welcke dichte by malkanderen

Phocéa.

deren ligghen / de eene genaemt Foja Vecchia ende de andere Foja Nova. De oude Stadt was die vermaerde plaetse Phocéa, zijnde jegenwoordigh niet dan een ellendigh Dorp. Deselve trock buyten twijffel haeren naem van het woordt Phocas, het welcke een Zee-kalf beduydt / om dat men daer omtrent veel van die Visch vanght / gelijck men noch heden in de geheele Golf van Smyrna doet. De Medaille van den Coningh Philippus van dewelcke ick spreecke schijnt sulx te versterckeh door het geene aen de averechtsche zyde staet / want men siet daer een Hondt welcke met een van dese Zee-kalven veght / ende het woordt Phokaieôn staet daer rondtom het welcke wil segghen dat het een Penningh van de Phocéënsers is. Wat sy met dese verbeeldinghe hebben willen segghen is niet wel te doorgronden / want om wat reden voeght men een hondt by een visch / soo het mogelijck niet is om te kennen te geven dat hare macht te lande soo groot was als ter Zee / ofte dat haere getrouheyt tot het Roomsche Rijck ende hare vigilantie / welcke door den Hondt werden vertoont / haer Stadt / door de Visch verbeeld / tot alle plichten welcke eene soo sachte regeeringhe vorderden geneghen maeckten. Maer om de waerheyt te segghen dat soorte van raedtselen sijn wassche neusen / welcke men kan wenden nae wat zyde datmen wil. Het is voor my genoegh dat ick de Liefhebbers deel hebbe gegeven van dese aenmerckinghe / laetende haer voor de reste vry in haer oordeel.

Volhardende voorts van my aen alle sijden van diergelijcke naeukeurigheden te informeren / soo kocht ick van verscheyde personen eenighe Medalien / ende sulcks ten soo laeghen prijse / dat ick van de winste die op deselve deede / wel een gedeelte van mijne reyskosten konde betaelen / want ick rencontreerde op mijne wederkomste te Venetien de Heer Patin, die my niet wilde verlaeten voor dat ick hem een considerable partye hadde verkocht / konnende ick hem niets weygeren / als zijnde hy mijn Meester geweest in het stuck van de Antiquiteyten / wanneer ick my met hem te Straetsburgh bevondt. Ick versagh de Cabinetten van eenighe Liefhebbers met die geene welcke ick meer dan een mael hadde / ende ick hield 'er ten minsten noch hondert van de schoonste overigh / welcke mede in Vranckrijck wilde brenghen. Ick wil dese Commercie niet loochenen / maeckende de fatsoenlijcke lieden geene zwaerigheydt in het dryven van deselve / even gelijck een Edelman sich niet schaemt een paerdt te verreuylen ofte te verkopen. Het is alleen door het handelen ende betrachten van een groot getal Medalien datmen bequaem in die konste kan werden / ende het is by nae niet mogelijck datmen op eene andere wijse daer toe kome. Nuttigheydt der Medalien

De tijdt verdroot ons te Smyrna niet / men heeft in die Stadt soo fraeyen gesellschap ende men maeckt 'er soo goede ciere als in eenighe van de Levant. Aen alle zijden van deselve valt veel wildtbraedt en goede Jaght / onder andere is 'er een soorte van Vogels Francolins Getal der Inwoonders van *Smyrna.*

genaemt

genaemt die beter sijn als Patrijsen. De Stadt is wel bevolckt ende men acht dat'er meer dan dertigh duysent Turcken / twaelf ofte vijftien duysent Joden / ende dan tien of twaelf duysent Griecken zijn; De laetste hebben 'er maer twee Kercken. De Christenen leden in de eerste Eeuwen daer seer grote vervolginghen. De Heylighe Polycarpus wierde daer gemartyriseert / ende nae het slaen des Herders wiert de Kudde niet gespaert. Doch GODT heeft haer staende gehouden so als hy in de Apocalypsis heeft belooft. En vreest niet, seght de Geest tot de Gelovighe van Smyrna, de Duyvel sal in weynigh tijdts eenighe van de uwe in de gevangenisse werpen op dat ghy beproeft werdt, ende ghy sult tien daeghen langh bedroeft werden; Maer weest getrouw tot aen de doodt, ende ick sal u de Croone des levens geven.

Wy wachten ons wel van een maendt te Smyrna te verslijten sonder Ephesen te gaen besien / het welcke maer anderhalve dagh-reyse daer van daen leght; Wy naemen een Armenische Tolck om met ons te gaen / ende wy naemen onse nacht-rust vier ueren van Smyrna in een Dorp genaemt Jamouaki ten huyse van een Janitser welcke van de Engelsche bekent was / zijnde hy oock gewoon haer te Ephesen te leyden. Wy stelden hem voor of hy met ons wilde gaen / waer in hy in den beginne zwarigheydt maeckte / door dien 'er Rovers in het Veldt waeren / ende hy seyde dat sy upt achtien Arabische Ruyters bestonden. Hy stondt evenwel toe ons te versellen indien wy van den gewoonlijcken wegh / wilden wijcken / deselve loopt door de Rotsen van den Bergh Mimas, in dewelcke een doorganck is / welcke de goede luyden van die quartieren segghen dat de Heylige Paulus met sijn deghen heeft doorkloofd. Hy stelde ons voor ooghen dat het veel veyligher was door de vlackte te trecken / hoewel die wegh wat langher valt / door dien wy daer door ten minsten dat voordeel souden hebben van haer van verre te sien komen ende van niet van achteren overvallen te werden. Hebbende dan sijn begeeren toegestaen ende ons voordeel met sijne waerschouwinghe doende / so vertrocken wy een uer ofte twee voor den dagh. Wy passeerden door groote Vlackten ende door de Reviere Halis die eertijdts nae Colophon liep. Wy vaelden aldaer geene soo boven-gewoonlijcke koelte als de oude Naturalisten ons willen wijs maecken dat 'er is. Omtrent ten tien ueren des morghens saegen wy ter rechter ende ter slinckerhandt de ruïnen van een oude waeterleydinghe / welcke dwarsch over onsen wegh liep / ende sich nae het Dorp Tourbalé toestreckte / het welcke door eenighe teeckenen betoont dat het in vorighe tijden een plaetse is geweest van meer consideratie dan wel nu / hebbende mogelijck de Stadt Metropolis daer geleghen / van welckers naem het schijnt dat men die van Tourbalé heeft gemaeckt / ten sy dan dat die heeft gestaen ter plaetse daer van wy aenstonts sullen spreecken. Hier nae vonden wy meer dan een uer geduerende een groote wegh welcke op veele plaetsen met

Wegh van Smyrna nae Ephesen.

Tourbalé.

groote vierkante steenen gevloerdt was. Dit was nae allen schijn den groten wegh welcke van Smyrna nae Ephesen liep / ende wy oordeelden daer door dat de Stadt Metropolis niet verre van daer konde legghen / door dien wy ten halver weghe van die twee Steden waeren / doch een weynigh naeder aen Ephesen, alwaer Strabo seght dat die Stadt gelegen was. Onderwijlen is 'er geen plaetse meer welcke die naem voert / ende onse Janitser ende Armenier wisten ons daer geheel niet van te segghen. Als nu de tijdt des middaghmaels naederde / soo wilden wy niet op de Turcksche wijse / dat is al voortreckende / eeten / houdende de Turcken als sy reysen den geheelen dag niet stil / ende van den uchtent tot den avondt wegh spoedende tot dat sy weder ter plaetse gekomen zijn daer sy haere nacht-ruste willen houden. Wy saeten dan af ende haelden onse provisie voor den dagh onder een groote Terebinthijn-boom / dichte by een Kerck-hof / op het welcke wy nae den eeten ginghen soecken / om te sien of wy mogelijck yets souden vinden van die dinghen waer nae wy sochten. Wy saeghen daer veele stucken van Colommen ende oude Marmor-steenen / onder dewelck 'er een was waer op dat men noch een gedeelte van eene Inscriptie bespeurdde. Hoewel wy upt deselve niet konden sien dan den naem van die geene door wie sy gemaeckt was / so versterckte het ten minsten in ons de gedachten dat hier de rechte standtplaetse van de Stadt Metropolis hadde geweest / door de groote menighte van muerbrocken ende stucken Marmor welcke men daer rontom siet / ende wy vonden daer nae in het veldt / dichte by den boom onder dewelcke wy hadden gegeten / drie a vier verwulffelen onder de aerde / ende eenighe oude ruïnen. Ons was niet meer nodigh om t'eenemael van de saecke verseeckert te zijn / ende onse Armenier vraeghende nae het geene wy sochten / soo seyden wy hem dat wy wilden ondersoecken of in vorighe tijden daer niet een Stadt hadde gestaen. Hy antwoorde dat in der waerheyt die van het Dorp Cabagea, een uer van de plaetse daer wy waeren geleghen zijnde / verseeckerden dat daer een Stadt geweest hadde / ende dat selfs het woort Cabagea in de Turcksche Taele een grote Stadt beteeckende / ende dat dat Dorp / hoewel het maer upt vijftien of twintigh huysen bestaet / de naem van die Stadt hadde konnen behouden / door dien het dichte by de ruïnen van deselve is gelegen. Het is mogelijck niet lange geleden dat die Stadt verlaeten is / door dien daer omtrent noch vier a vijf andere groote Turcksche begraef-plaetsen zijn / welcke betonen dat die quartieren in de vorighe tijden niet soo weynigh bevolckt sijn geweest als wel nu / want wy ontmoeten tot aen Ephesen toe niet een eenigh huys op den groten wegh. Dese Stadt lagh by nae aen den voet van den Bergh Mimas, hebbende een schoon uytsicht op de vlackte ende op de Caister die twee a drie mijlen verder is.

Maniere van reysen der Turcken.

Het oude *Metropolis*.

Gelegentheit van die Stad.

Wy begonden dese Revier te sien twee ueren eer wy te Ephesen

Ontmoeting van Rovers.

quaemen / maer alvorens bespeurden wy ses Ruyters / die van de zijde des Berghs quaemen ende dwarsch door het veldt reden. Wy hielden ons op dat gesichte op ons hoede / niet twijffelende of het waeren stropers. Soo drae sy ons ontdeckt hadden / hielden sy op den wegh stille / maer wy sonder schijn van vreese te maecken / ginghen onsen gewoonlijcken tredt / ende houdende de handt op onse Carabynen. Als nu onse Janitser eerst passeerde / vraeghden sy hem wie wy waeren ende waer wy ginghen. Hy siende dat het gevaerlijck konde zijn soo hy seyde dat wy Francken waeren / welcke men in die landen altoos gelooft met gout ofte silver belaeden te zijn / antwoorde voorsichtiglijck dat wy sijne vrienden waeren / ende een reysjen nae Ephesen deeden. Als sy ons hier op een weynigh bekeecken hadden / ende gesien dat wy alle wel gewaepent waeren / uytgesondert onse Armener welck niet dan sijn Sabel hadde / hebbende sy oock alle geen Schietgeweer/ soo scheen het dat sy geloofden dat het met ons geen goedt spel soude gemaeckt hebben / ende dat wy ons niet soo gemackelijck souden laeten berooven als de arme Griecken van de omligghende quartieren / op dewelcke sy hadden wesen stropen. Sy verlieten ons dan / ende soo het op een vechten hadde gekomen / soo soude onse Janitser sich buyten twijffel wel geweert hebben / want die lieden sijn gemeenlijck geene bedriegers / ende men kan sich op haer vertrouwen wanneer men die tot Gidsen ofte Weghwijsers heeft genomen. Hy hadde twee ofte drie Pistolen tusschen sijn Gordel steecken / ende scheen uytterlijck in allen deelen kloeckmoedigh te zijn. Die geene welcke het Hooft van dese Rovers scheen te zijn / was een Arabier van dat slagh die van het eene landt in het andere lopen om te roven ende steelen / ende doen geheel haer leven anders niet dan dat schandelijcke werck. Seecker Persoon zeyde ons naderhandt dat de Vaeder van onse Janitser voor desen mede onder dese gasten hadde geweest / ende dat nae allen schijn sy hem hadden gekendt / het welck ons dan uyt haere handen hadde geredt. Hoe het oock sy GODT behoede ons voor haer / ende hy heeft eene bysondere sorghe voor de Reysighers welcke sich op sijne voorsienigheyt vertrouwen / door dien dickmael alle onse precautien niet strecken dan om ons in de gevaeren te doen loopen / gelijck als ons in dit voorval gebeurde / hebbende wy den gemeenen wegh verlaeten / op dewelcke wy vreesden dese Rovers eer te ontmoeten als op de andere welcke wy kosen om haer te ontgaen. Nae de zyde van Asia sijn by nae geen Rovers als de Arabiers / ende in Griechenlandt sijn het de Albanoisen welcke de grote weghen ontveylighen. Wat de Turcken belanght men vindt 'er seer weynigh die sich daer toe begeven / werdende niet soo seer door haere Wet geboden dan de liefde / ende dat is mogelijck voor een gedeelte de oorsaeck dat sy haer niet tot stelen ende stropen begeven / waer by men moet voeghen dat sy oock soo arm ende ellendigh niet zijn als de Arabiers ende Albanoisen / welckers groot gebreck haer dickmaels tot dat uytterste dwingt. Wy

Redenen waerom men weynigh Rovers onder de Turcken vindt.

welcke ick
oodaenigh
Loir ende
e Meander
eren. Het
selve twee-
cote draei-
olght/ en-
ghe hebben
ende de eer-
ker dat 'er — Dwaelinghe van sommige Reysigers.
der ander-
Zee ontlast
de Caïster
ie noemen.
Saloninus,
ebben/ ne-
Ephesiers
te Smyrna,
n geven de
Carasou dat
nderschare,
een-komste
elijck Min-
er noemen.
dia, ende
n die Stad

e Turcken — Ephesen.
dat 'er een
erblijffselen
erghens iet
eren/ Co-
en ghehoopt/
'er op ver-
Ephesen dat
et lijck van
che Steden
e leght/ is
Boven de
wene heelt-
wercken/ die uyt eenigh out gedenck-teecken sijn genomen. Het mid-
delste is een werck der Romeynen ende beter gemaeckt dan de andere.
Eenige personen hebben sich ingebeelt dat het eene massacre der Chri-

stenen

EPHESEN

Wy reden anderhalf uer langs die kleyne Reviere van dewelcke ick hebbe gesprooken / welcke groote omkeeren doet ende op soodaenigh een manier kringhs wijse loopt / dat sulcks Della Valla, du Loir ende de Heer Monconis bewoghen heeft om te geloven dat die de Meander was. Doch dit is eene dwaelinge welcke men moet verbeteren. Het geene ick hier in aerdigh vinde is dat / door dien men deselve tweemaelen siet wanneermen nae Ephesen gaet / ende door de groote draeijingen uyt het gesichte verliest als men den groten wegh volght / ende men deselve naemaels over eene brugghe passeert / eenighe hebben gelooft twee verscheydene Revieren gesien te hebben / noemende de eerste de Meander, ende de tweede de Caister. Doch het is seecker dat 'er niet meer dan eene Reviere in die Vlackte is / dat de Meander anderhalven daghreysens van daer stroomt / dat hy sich in de Zee ontlast by de ruïnen van Miletum, ende eyndelijck dat dese Reviere de Caïster is / soo als Strabo ende de andere oude Land-beschrijvers die noemen. Men vindt oock Medalien van Valerianus, Galliënus ende Saloninus, welcke op de verkeerde zyde de woorden *Ephesiòn Kaïstros* hebben / nevens de figure welcke die Reviere verbeeldt / en welcke de Epheslers op haere munte sloeghen. Soodaenigh vondt ick 'er twee te Smyrna, welcke mijn segghen konnen bekrachtighen. De Turcken geven de Caïster twee ofte drie verscheydene naemen; Eerstelijck Carasou dat is swart water, ende dan noch Coutchouck-Mindre ende Minderschare, dat ick kleyne Meander ende swarte Meander, om de over-een-komste ende gelijckenisse met den waren Meander, welcke sy enckelijck Mindre, dat is Meander, ende Boujouck-Mindre Grote Meander noemen. Voor de reste komt de Caïster uyt de Gebergten van Lydia, ende stroomt door de vlackte van Ephesen, vlietende een mijle van die Stad nae het Westen.

Dwaelinghe van sommige Reysigers.

Wy quaemen te Ephesen twee ueren voor den nacht / de Turcken noemen het jeghenwoordigh Ajasalouck. Ick gelove niet dat 'er een Stadt in de werelt is welcke soo groote ende droevighe overblijfselen heeft van haeren ouden glants ende luyster. Men siet nerghens iet anders dan groote hopen Marmor-steenen / omgestorte mueren / Colommen / Capitelen ende brocken van beelden op malkanderen gehoopt / nevens stucken ende brocken van Inscriptien welcke men 'er op verscheyde plaetsen ontdeckt / ende het is eyghentlijck van Ephesen dat men met waerheyt kan seggen / dat het niet meer is dan het lijck van een Stadt / even soo als Cicero van sommighe Griecksche Steden spreeckende seght. De Fortresse / welcke op eene hooghte leght / is nae allen schijn een werck van de Griecksche Kaisers. Boven de Poorte welcke nae het Oosten siet staen drie half uytgehouwene beeltwercken / die uyt eenigh out gedenck-teecken sijn genomen. Het middelste is een werck der Romeynen ende beter gemaeckt dan de andere. Eenige personen hebben sich ingebeelt dat het eene massacre der Chri-

Ephesen.

steenen vertoonde / ende daerom hebben sy dat Poortael de Poorte der vervolghinghe genaemt. Andere willen liever geloven dat het de destructie van Troyen verbeeldt / ende dat men Hector daer siet door de waeghen van Achilles slepen. Doch het is beter die saecke ongedevideert te laeten ter tijdt ende wijle toe datmen daer eene afteeckeninghe van mach sien / als wanneer men alle de figueren wel considererende / vepliger ende seeckerder van de saecke sal konnen oordelen / het welcke men quaelijck van de Turcken sal konnen verwerven / doordien het aen de Poorte van eene Fortereße staet. Men siet van buyten oock in de muer gevoeght een ander Beeldtwerck van een hooft ende een slanghe aen de eene zijde / ende een boogh aen de andere / het welcke de Godtheydt verbeeldt welcke de oude Proserpina in de Helle noemden (welcke door de Slanghe werdt beteeckent) de Maen in de Hemel / die door het Hooft vertoont werdt / ende Diana op de Aerde beduydt door de Boogh. Dit zijn de drie Godtheden / welcke volghens haere Theologie maer eene uytmaeckte / welche sy oock Hecate Triformis ofte Hecate met de drie aengesichten noemden / welcke men met groote waerschijnlijckheyt kan seggen eene schaeduwe ofte schorse van de allerheylighste Drie-eenigheyt te zijn geweest.

Antiquiteyten te Ephesen.

Op de plaetse van de Bazar, dichte by het Coffie-huys is een oudt graf van witte Marmor-steen / met eene Inscriptie die half uytgesleten is / ende dichte daer by een Capiteel van deselve stoffe / het welcke door de Christenen is uytgeholdt geweest / om tot een Doop-vat te dienen.

Als men in de Stadt komt sietmen aen de lincker zyde van den groten wegh de waeterleydingen door dewelcke in vorighe tijden het water in de Stadt wierde gevoert. Van deselve staen noch veele bogen/ ende sy leydden het waeter van seer verre. Vier ofte vijf mijlen van Ephesen sietmen noch een geheele rye van die boghen over eynde staen/ ende men leest 'er eene Inscriptie ter eeren van Diana van Ephesen, ende van de Kaisers Augustus ende Tiberius. Dit is op den wegh van Ephesen nae Scala Nova.

Des anderen daeghs klommen wy te Paerde om de Antiquiteyten te gaen besien die aen den voet van den Bergh nae de zyde van den Tempel van Diana zijn. Wy traeden ten eersten in eene Grotte onder de Rotse / welcke men gelooft die van de seven slaepers te sijn geweest / welcke de vervolghinghe van Diocletianus willende ontvlieden daer in slaep geraeckten/ ende niet eer ontwaeckten dan twee hondert jaeren daer nae / gelovende doen sy wacker wierden maer eene nacht geslaepen te hebben. Men kan oordeelen hoe verbaest sy waeren als sy weder te Ephesen komende / sy noch de menschen noch te het geldt dat 'er omgingh kenden / sijnde doen alles verandert ende alle de Inwoonders Christenen. Wy ginghen vaerdighlijck daer uyt / vresende dat ons oock eene soo langhe slaep mochte bevanghen. De Godt-

Grotte van de seven slaepers.

vruchtig-

vruchtigheyt der oude Christenen hadde eene Kercke daer van gemaeckt/ ende de Notse was voor aen als een halve Circul uytgehouwen / het welcke aen deselve voor een Portael verstreckte. Meer voorwaerts saeghen wy het geene men het Doop-vat van den Heylighen Joannes noemt/ het welcke een groot doch ondiep vat is van gejaspeerde marmor/ hebbende omtrent vijftien voeten in sijne midt-breedte ofte Diameter. Doch het heeft geen schijn / hoewel veele sulx verseeckeren / dat de Heylige Joannes den Euangelist daer uyt soude gedoopt hebben/ door dien de bedieninghen van het Christendom doenmaels met soo veel pracht ende luyster niet bedient wierden als wel nu.

Dichte daer by sijn veele Colominen half over eynde staende ende de andere helft ter aerde liggende / welcke / nae allen schijn / soo wel als dat vat / eenighe overblijffelen sijn van een Heydenschen Tempel.

Wy saegen daer nae een plaetse welcke seer wel geleeck nae een Romeynsche Renbane ofte Circus, welcke de Griecken een stadium noemden / ende waer in men de Wedt-lopen ende andere speelen onder de Heydenen gebruyckelijck vertoonde / ende dichte daer by een Portael van Marmor / het welcke mogelijck aen eenige Kercke heeft gestaen. In het selve sijn Inscriptien ende een uytgehouwen Beeltwerck / doch sonder ordre daer in gemetselt. Wy copieerden van deselve het geene ons mogelijck was / ende ginghen daer nae de oude vervallene mueren van het Theater soecken / waer van by nae niet overigh is. Het stondt een weynigh hogher dan de voet van den heuvel / hebbende het uytsicht op den Tempel van Diana, het welcke seer bequaem was om den oproer der Goutsmeden gaende te maecken / die kleyne silvere afbeeldinghen van den Tempel maeckten / siende dat de Heylighe Paulus de vernietiginghe van de Tempelen der Afgoden Predickte / ende dat hy haer krachtighlijck vertoonde dat de wercken van de handen der menschen geene Goden waren. Het gesichte van die Tempel soo vermaerdt door geheel Asia, hoesemde haer de stoutigheyt in van twee ueren langh te roepen ; Groot is de Diana der Epheseren.

Circus ofte Renplaetse.

Theater van Ephesen.

Op den top van eene naebuerighe heuvel is het overblijffel van eene vierkante Toorn / welcke men de gevanckenisse van den Heylighen Paulus noemt. Wy ontdeckten van deselve de wonderlijcke draeyingen van de Caïster, ende wy teeckenden deselve af / om die tegens die van de Meander te sien / welcke ons den Doctor Picrelin gegeven hadde.

Veele Schrijvers hebben van de Meander gesprooken / Dio Prusæus spreeckende van sijne draeyingen seght dat hy 'er ses hondert in sijnen geheelen loop maeckt. Andere remarqueren dat hy seeckere Grieksche letteren in sijne swieren afbeeldt / gelijck men in der daedt in de afteeckeninge die ick u daer van geve bemercken kan die van de ξ. ζ. ς. ω ende de ε. Doch niemandt heeft schoonder beschrijvinghe van de Meander gemaeckt dan Ovidius in sijne Metamorphosis.

Beschrijvinghe van de Meander.

Non secus ac liquidis Phrygius Mæander in undis
Ludit & ambiguo lapsu refluitque fluitque,
Occurrensque sibi venturas adspicit undas;
Et nunc ad fontes, nunc ad mare versus apertum
Incertas exercet aquas, &c.
In mare deducit fessas erroribus undas.

Tempel van *Diana.* Wat den Tempel van Diana belanght deselve stondt aen den voet van de Bergh / welcke ter linckerhandt staet in de vlackte van Ephesen als men van Smyrna komt / op een vochtighe ende moerassighen gront / het welcke oorsaecke was datmen meer gelt aen de fundamenten dan aen den Tempel selfs te koste leyde / want men hadde houtskolen ende wolle tusschen de gewoonlijcke materiaelen moeten inleggen/ soo als Plinius sulx verhaelt in het ses ende dertighste boeck van sijne naetuerlijcke Historie. Wy traeden in dese fundamenten door een kleyne trap die in een stuck muers is gebout / ende die ons onder de aerde leydde. Wy hadden elck een Fackel in de handt ende een klouwen bindt-gaeren uyt vrese van te verdwaelen in die Doolhof/ want dat is den naem die men aen die plaetse geeft / ende die verwulffselen hebben in der waerheyt eenige overeenkomste met een Doolhof/ sijnde seer langh ende door andere gewulffselen doorsneden / uyt dewelcke men/ sonder geleyde hulpe/ sich naeulijcks soude konnen redden om den uytganck te vinden. Door dien nu deselve seer laegh sijn so moesten wy overal op onse knie'en gaen / ende oock somwijlen op handen ende voeten / hopende dat wy aldaer iets dat onse curieusheyt ende aenmerckinge waerdigh was souden vinden; Doch wy saegen niet dan vleermuysen die ons de ooghen haest uyt het hooft vloghen. Ick geloofde dat dit wel tot een waeterback tot gebruyck des Tempels hadde konnen dienen; Wy saeghen daer selfs eenighe gewulften die engher dan de andere waeren ende wel tot waeterleydingen souden hebben konnen strecken / oock was 'er noch genoegh waeter in. Wy wilden een van die gewulften tot aen het eynde toe volgen / doch wy waeren gedwonghen weder te keeren / nae dat wy omtrent hondert passen waeren voortgegaen / ter oorsaecke van de modder uyt dewelcke wy ons naeulijcks konden redden.

Beschrijvinge daer van. Sijnde uyt die onderaertsche plaetse gekomen/ so besaegen wy of men uyt alle de stucken muers ende gevallene ruinen welcke van die vermaerde Tempel noch overigh zijn / de platte grondt van deselve soude konnen bekennen ende onderscheyden. Uyt het geene ick konde bemercken soo geloove ick dat deselve vierhoeckigh is geweest / ende dat de lenghte eens soo groot was als de breedte. Ick kan uyt het besien van de plaetse ende van de penninghen waer op die Tempel is afgebeeldt/ niet bespeuren dat die van een andere gedaente zy geweest. Ick moete hier by voeghen het geene ick in Plinius hebbe aengemerckt dat die

die Tempel vier hondert ende vijf ende twintigh voeten langh / ende twee hondert ende twintigh breedt was. De Voorgevel ende den Inganck stondt nae die zyde daer nu het Casteel ende het Dorp Ephesen staet. De mueren sijn van groote steenen / ende op sommighe plaetsen van gebacken steen. Men bespeurt in deselve veele gaeten die op eene rechte linie staen / het welcke my deede oordeelen dat den Tempel geheel met plaeten van koper ofte van eenigh ander metael is bekleedt geweest / zijnde deselve met krampen in de mueren gehecht. Onder dese brocken zijn vijf a ses marmore Colommen / die veertigh voeten langh zijn / ende seven voeten in haeren diameter hebben / geheel uyt een stuck / het welcke schijnt met de proportie van de Dorische Ordre over een te komen. Plinius seght evenwel dat die festigh voeten hoogh ende hondert ende seven en twintigh in getal waeren. Beseyden Tempel was in sijne begintselen maer middelmaetigh. Men maeckte deselve daer nae groter / ende telde die onder een van de seven wereldts wonderen / dat seeckeren Heratostratus bewoogh den brandt daer in te steecken op dat 'er van hem soude gesprooken werden in alle de volgende Eeuwen. De Griecken segghen tot verschoninghe van haere Diana, om dat sy die brandt niet afweerde / dat sy die dagh belet was met den dienst van Vroedt-vrouw aen de Coninghinne Olympia te betonen / welcke doen van Alexander de Groote verloste. Dese groote Vorst soo genereus als kloeckmoedigh zijnde / sich siende op den hooghsten trap der Fortuyne gesteghen te zijn / boodt die van Ephesen aen / deselve op sijne kosten te laeten herbouwen / mits datmen sijn naem in de Voorgevel soude stellen / doch deselve al te scrupuleus zijnde wisten sich daer van aerdighlijck te ontslaen / ende op eene wijse over dewelcke hy sich niet stooren konde / hem vertonende dat het niet rechtmaetigh was / dat een Godt even als hy / een Tempel aen een andere Godtheyt soude toewyen.

Voor de rest is 'er niet een mensch te Ephesen welcke bequaem is om de brieven welcke de Heylighe Paulus eertijts aen haer heeft geschreven te verstaen. Daer is niet een Christen in geheel het Dorp / ende haere voornaemste Kercke / welcke den Heylighen Joannes was toegewijdt / is in eene Moskée verandert sedert dat de Turcken sich meester van het Landt hebben gemaeckt. Die geene welcke de Sleutelen van deselve hadde maeckte grote swaerigheyt om ons daer in te laeten / want men is op dat poinct in Natolia scrupuleuser als te Constantinopolen. Sy segghen dat wy haere Moskéen ontreynigen wanneer wy daer in komen / doch men heeft het geheym gevonden om haer van die scrupul te verlossen door het gelt. Dese Turck wilde dat de Heer Wheler ende ick hem yder een Piaster souden geven / want sy beelden haer in dat de Piasters ende de Ducaten de Franchen geen gelt komen te staen / ende dat sy geheel met deselve belaeden zijn. Onsen Armener schickte het soodaenigh dat hy sich met een halve Piaster voor

de

de Heer Wheler genoeghde / sonder iets voor my te ontfanghen / hebbende hem verseeckert dat ick niet anders was dan de Schryver van die Edelman / het welcke hy behoorde te geloven / siende dat ick Papier ende een Penne in de hand hadde. Wy heurden sijne aerdigheyt voor goet / om dat die tot voordeel van onse beurse streckte / ende wy lachten te samen daerom / konnende hem sulcks niet qualijck afnemen. Daer sijn in die Moskée vier grote Colommen van gespickelde marmor ende niet van gesmolten ende gegoten steen / soo als eenighe van onse Reysighers in haere beschrijvinghen verhaelen. Ick wete niet hoe het is bygekomen datmen sich heeft in het hooft laeten blasen dat 'er diergelijcke steenen souden zijn / even als of de steen-groeven geene aderen hadden die groot genoegh sijn om 'er soo swaere stucken uyt te haelen ende Pilaeren van een brock steens te maecken. Men is op veele plaetsen / ende voor al te Lyon, ingenomen met het gelove dat 'er soodaenighe gepretendeerde gesmolten steen soude sijn geweest / uyt welcke stoffe men wil dat vier Pilaeren van de Kercke van Enay souden bestaen. Ick hebbe my verwondert daer over dat de Heer Monconis, anders een seer habil Persoon / die dwaelinge in sijne Memorien heeft bekrachtight. Men steldt vast dat het een konste is van dewelcke men het geheym ofte de kennisse heeft verloren / maer men moeste alvorens bewijsen dat die oyt is gevonden geweest. Ick sal / gelieft het u / u dieshalven noch eene aenmerckinge mededeelen. Daer was te Geneve een uytnemende groot ende hoogh Cruyce op het bovenste van den top der Voorgevel van de Kercke van den Heylighen Petrus. Men gelooft dat het selve uyt een stuck van die gepretendeerde gesmolten steen bestondt / ende dat het door den blixem is ter neder geworpen. Ick hebbe eenighe van de stucken van dat Cruyce dickmaelen met aendacht beschout / ende ick ban het gevoelen van een van mijne vrienden geworden / die deselve oock naeukeurighlijck met opmerckinghe heeft besien. Hy gelooft dat het selve gemaeckt was van seeckere kleyne ronde keytjens met seer sterck ende hardt Ciment gemenght ende in een vorm geworpen zijnde / waer door eyndelijck een Lichaem gemaeckt werdt dat soo hardt is als of het maer uyt eene steen bestont. Het is inder-daedt seecker dat het Ciment het welcke de Ouden besighden van eene uytnemende hardigheyt was; Men bespeurt sulx in de vervallen der seer oude gebouwen / welcke by nae teghens het yser ende yser bestandt zijn.

Laet ons weder van onse Moskée spreecken welcke niet anders heeft dat aenmerckens-waerdigh is dan die vier Colommen / welcke van de gemenghde orden zijn / ende eenige brocken van Capitelen ende Pijlaeren in de plaetse die 'er voor is / welcke / even als alle de Materiaelen van de Moskée van seer schoon ende hardt Marmor zijn.

Vertrek van Ephesen. Wy verlieten eyndelijck Ephesen met een ernstige consideratie over het Oordeel GODTS over die Stadt / met het welcke JESUS CHRISTUS

haer

haer gedreyght hadde door dese woorden van de Openbaeringhe Joannis; Gedenckt aen den staet uyt dewelcke ghy vervallen zijt, doet boete daer over ende keert weder tot uwe eerste wercken; Want soo ghy sulx naelaet sal ick haest tot u komen, ende ick sal uwe Kandelaer van sijne plaetse nemen soo ghy geen berouw toont.

Wy konden niet dan op den middagh vertrecken door dien wy den geheelen morghen hadden versleten met het besien van dese antiquiteyten, ende de nacht ons overvallende eer wy te Jamovaki konden komen, van waer wy onsen Janitser met ons hadden genomen, soo verdwaelden wy van den wegh in de Vlackte, sonder dat wy weder op den selven konden geraecken, hoewel wy licht hadden ontsteecken om die te soecken. Wy hadden wel gissinghe gemaeckt van twee uren in den duyster te reysen, maer onse Janitser swetste seer van sijne kennisse omtrent den wegh, seggende dat het niet mogelijck was dat hy die missen soude. Wy waeren selve blijde dat wy met den doncker ons voordeel konden doen, ende dat wy daer door de Rovers te beter souden ontduysteren, die doorgaens in die quartieren in grote menichte zijn. Aldus dan waeren wy gedwonghen den nacht in het vlacke Veldt over te brenghen, sonder de minste berghinghe te vinden, ende dat onder een geduerighe kouden reghen. Wy verdroeghen dit ongeval met gedult, ende hebbende vyer in eenige ruyghte gestoocken, soo verwarmden wy ons een weynigh van binnen door het uyt-drincken van eene Bouteille Smyrnasche Wijn die wy noch overigh hadden. Wy hoorden een geruymen tijt die beesten welcke men Zachalia noemt omtrent ons huylen, welcker stemme nae die van de menschen gelijckt, ende hebbende in onse Reysrocken een weynigh gesluymert, stonden wy met het kriecken des daeghs op, om wat meer op ons gemack tot onsen Janitser te gaen rusten, welcke ons een ruymen ontbijt voorsette. Wy hadden ons in de vorighe nacht verwondert over sijne gemaetigheyt ende gedult, want hy sprack niet het minste haestige woordt in ons ongemack, gelijck Volck van sijn caliber onder ons wel souden pleghen, ende hoewel hy soo grote dorst moeste hebben als wy, ende wy geen dranck dan Wijn hadden, soo wilde hy deselve doch noyt proeven. Ick vertoonde hem te vergeefs dat de noot geene wet hadde, dat hy sieck konde werden, ende dat ick als een Doctor van mijn beroep hem raedde wat Wijn te drincken om sijn herte te versterken. Hy antwoordde my alleenlijck in sijne Taele; *Hekim Benum bir Allah*, dat is gesegt; Godt sal mijn Doctor zijn, ende daer was noyt middel om dese sijne hardtneckigheyt te overwinnen in dit moeyelijcke voorval. Dit vaste besluyt evenwel van geen Wijn te drincken sproot niet soo seer uyt vrese van teghens sijne wet te sondighen, als wel uyt verdrietighe rencontre welcke hem sedert weynigh tijdts was voorgevallen. Door desen hadde hy altoos sijne Kelder voorsien gehadt met de beste Wijn die daer te Lande te bekomen is,

Groote moderatie van een *Janitser*.

ende doen was het gebeurt dat hy met drie Turcken sijne Vrienden vrolijck zijnde/ hy haer in de kelder leydde om de beste uyt te kiesen. Sy droncken daer soo sterck dat de dampen van de Wijn haer in de herssenen stijghende sy begonden van een seer fraeye Dochter van het Dorp te praeten/ welcke sy besloten te gaen besoecken. Sy stelden haer besluyt aenstonts te werck/ dringhende in het huys/ niet tegenstaende men haer alle mogelijcke tegenstant deedde. De Dochter ontfingh haer met meer fierheyt dan sy sich hadden ingebeeldt/ ende siende dat sy door sachtigheyt niet vorderden / wilden sy tot gewelt komen. Maer hier in hadden sy de rechte gevonden/ want sy een Poigniaert hebbende bekomen/ quetste in den beginne een van haer soodanigh/ dat hy op de vloer doodt ter neder viel / waer door de andere seer verbaest sijnde/ salveerden sy haer vaerdiglijck met de vlucht. Sy onderwijlen liet den volghenden dagh niet nae haere klachten dieshalven voor de Justitie te brenghen. Men deedde die geene welcke haer hadden willen verkrachten verschijnen / ende als de Cady hadde verstaen dat sy droncken waeren als sy tot die buytensporigheyt vervielen/ soo genoeghde hy sich met het laeten geven van eenighe stockslaghen / haer daerenboven yder in seeckere boete condemnerende. Onse Janitser/ door spijt/ weghens de sotternye door hem begaen / ende de daer op gevolghde Castijdinge / gedreven / ginck ten eersten in sijne kelder om het affront dat hem den Wijn hadde veroorsaeckt af te wassen / smijtende alle sijne tonnen den bodem in ende laetende de Wijn door de kelder lopen / ende daer toe deedde hy in het bysonder noch eene gelofte van die noyt weder te drincken. Oock konnen de Turcken deselve naeuwlijcks verdraeghen sonder ten eersten tot buytensporighеyt ende beestigheyt te vervallen.

Eerbaere ende standtvastige Grieckсche Dochter.

Sijnde weder te Smyrna gekomen soo vernaemen wy nae de andere Kercken van dewelcke in de Openbaeringe van de Heylighe Joannes wert gedacht / ende die door ons niet gesien waeren. De Heer Engelschen Consul ende den Doctor Picrelin communiceerden ons de Memorien die sy daer van hadden/ ende de Inscriptien die daer hadden gevonden in eene reyse over vijf a ses jaeren door haer derwaerts gedaen.

Pergamum.

Pergamum is noch op heden onder de Turcken ende de Griecken bekent onder den naem van Pergamo. Dese Stadt leght vier ende dertigh mijlen van Smyrna ende twintigh van Thyatira, legghende aen den voet van een Bergh die sy ten Noorden heeft / in eene schone Vlackte welcke vruchtbaer is in Graenen / ende door de Revieren Titanus ende Caïcus wert bevochtight / welcke sich in den Stroom Hermus ontlasten. Besyden de Stadt loopt de kleyne Reviere ofte liever snelle Beecke welcke van outs Selinus genoemt wierde / streckende sich Zuydt-Zuydt-Oost uyt tot dat sy in de Caïcus valt. Aen de andere sijde van de Selinus is een schone Kercke die voor desen den naem van

Sancta

Sancta Sophia droegh / doch jegenwoordigh in eene Moskée is verandert. In het Oosterlijcke gedeelte van de Stadt siet men de ruïnen van een Paleys / het welcke mogelijck aen de Coningen van dat Landt tot een woonplaetse verstreckte / want de Coninghen Eumenes ende Attalus, van dewelcke dickmaels in de Roomsche Historien werdt gesprooken / hielden haere residentie te Pergamum. Van alle de Pylaeren welcke dat gebouw vercierden sijn 'er maer vijf schone van effen Marmor overgebleven / welcke maer de hooghte van een ende twintigh voeten bereyckten / ende men siet 'er noch eenighe andere aen de oversyde van de straet. Aen de zuyder kant van de Stadt sijn aen beyde de zyden van den groten wegh twee kleyne ende met de handen gemaeckte heuvelen / op dewelcke twee kleyne Forten waeren om den inganck van de Stadt te beschermen / oock waeren aen de Oost-zyde diergelijcke heuvelen ende Forten. Men siet dichte daer by een groot marmore vat van een ende twintigh voeten in de rondte / verciert met menschen te peerde sittende die ten halven sijn uytgehouwen / ende konstighlijck gewerckt. Langhs de Stadt nae het Zuydt-Westen siet men de ruïnen van eene Waeter-leydinghe / van deselve staen noch ses boghen over een Beecke / ende aen het Zuyden van die Boghen sijn noch ses andere met groote overwelffselen / welcke de Turcken Kifferaÿ noemen. Als men van daer noch verder nae het Zuyden gaet / vindt men op het hanghen van den heuvel de ruïnen van een Theater / uyt het welcke men een seer schoon uytsicht op de vlackte heeft.

De Christenen van Pergamum zijn in een soberen staet. Haere Cathedraele Kercke die aen het Oosten staet ende aen de Heylighe Joannes was toegewijdt is geheel geruïneert. Sy heeft in de lenghte ses ende vijftigh / ende in de breedte twee ende dertigh schreden. De Turcken hebben de stucken van de Colommen die in den buyck van die Kercke stonden genomen om op haere Graeven te setten / doch de mueren van het Gebouw waeren maer van gebacken steen. De Stadt is bewoont door twee a drie duysent Turcken / doch daer sijn maer twaelf a vijftien huysgesinnen van ellendighe ende arme Grieksche Christenen welcke Landtbouwers zijn. Daer is noch eene Kercke overigh welcke aen den Heylighen Theodorus is toegewijdt / dese was Bisschop van Smyrna, ende de Stadt was onder de Diocese van die plaetse begrepen. Godt heeft haer noch behouden / om dat volghens het getuygenisse van die geene welcke in de Apocalypsis spreeckt ; Sy sijnen Naeme hadden bewaerdt, ende het Gelove niet versaeckt, selve doen Antipas sijne getrouwe getuyghe onder haer gedoot wierde.

Laodicéa wert door de Turcken van de omliggende quartieren Eski-hissar, dat out Casteel gesegt is / genaemt / oock is het een plaetse die t'eenemael geruïneert is / ende jegenwoordigh is 'er niet dan een meulen / sonder eenighe andere wooninghe. De Stadt Colossus aen dewelche de Heylighe Paulus een van sijne Brieven heeft geschreven / is *Laodicéa.*

 'er

'er maer een ende twintigh mylen van daen gelegen / ende de Griecken noemen de selve Chonos. Ferrarius wil in sijn woorden-boeck / dat Laodicéa noch Laudichia werdt genaemt / ende dat de Turcken die den naem van Nove-Lesche hebben gegeven / daer by voeghende dat die plaetse noch den titul van een Aerts-Bisdom voert. Doch het is seecker / dat hy / of op valsche Memorien heeft geschreven / of dat de Stadt sedert die tijdt voorts is verwoest ende sijn naem heeft verloren. Het is waer dat 'er oock veele sijn welcke sich bedriegen / nemende het Vleck Laotik dichte by Angoura gelegen voor dese Stadt Laodicéa / ende dat om de gelijckenisse des naems. Het moyste dat te Eskihissar noch overigh is / sijn vier Marmore Theaters soo glat ende geheel als of die sedert weynigh tijdts waeren gebouwt. Dichte by een van die Theaters leestmen een Grieckische Inscriptie ter eere van den Keyser Titus Vespasianus. Ten Noordt-Westen van de Stadt is de Reviere Lycus, welcke in de Meander stroomt / het welcke deselve van eenighe andere Steden die den selven naem droeghen onderschepde / want men noemde deselve Laodicéa by de Lycus. Dese Reviere is deselve die Titus Livius Marsyas noemt / nae den naem van den Satyr Marsyas, welcken Apollo levendigh vilde / door dien hy soo stout hadde geweest van hem de eere te bedisputeren van het beste te singen. Quintus Curtius geeft ons eene schoone ende seer naeukeurighe beschrijvinge van die Reviere / ende hy merckt aen dat sy haer oorspronck heeft uyt den top van seeckeren hoghen Bergh / van den welcken sy met groot geruchte op een Rotse valt / waer nae sy door de Vlackte komende te vlieten / de nae by gelegene velden bevochtight / behoudende haer waeter altoos suyver sonder het selve met eenighe andere Revieren te vermenghen. Door dien nu het selve van couleur nae het Zeewaeter gelijckt wanneer dat Element stil is / soo seght die Autheur dat de Poëten daer door gelegentheyt hebben genomen van te verdichten dat de Nymphen op dese Reviere verlieft zijnde / haere woonplaetse in die Rotse hebben gevestight. Hy voeght daer by dat deselve tot binnen het begrijp van de mueren der Stadt Celenes toe sijn naem van Marsyas behoudt / maer dat sy daer buyten komende ende diep / breedt ende sterck vlietende zijnde geworden / van naem verandert ende Lycus genaemt wert.

Misslach van Ferrarius.

Beschrijving van de Reviere Lycus ofte Marsyas.

Men weet niet waer de Christene Kercke gebleven is welcke voor desen te Laodicéa was / ende de bedreyginghe van die geene welcke de waerheyt selve is / is volbragt ende uytgewerckt geworden: Ick weete hoedaenigh uwe wercken zyn, dat ghy noch heet noch kout bent, doch door dien gy laeuw bent soo stae ick vaerdigh om u uyt mijnen mondt te spuyghen.

Sardes.

Sardes, nu Sardo genaemt / leght aen den voet van den soo vermaerden Bergh Tmolus, hebbende ten Noorden een groote vlackte / bevochtight door veele Beecken / welcke voor een gedeelte spruyten / uyt een heuvel

heuvel welcke niet verre van de Stadt in het Zuydt-Oosten leght/ ende door het andere gedeelte uyt gesepden Bergh Tmolus. De Pactolus vloeyt mede uyt deselve ten Oosten / ende verliest sijn naem in de Reviere Hermus, die dichte by Magnesia henen stroomt. Te Sardes is in vorighe tijden de woonplaetse van den Coningh Crœsus geweest/ sijnde hy de rijckste Vorst van sijnen tijdt. Alles was 'er doenmaels kostelijck ende prachtigh / jeghenwoordigh is die Stadt tot een arm Dorp vervallen waer in niet dan geringhe hutten staen / men vint 'er evenwel een Caravansera welcke gebout is soo als de andere welcke in Turckyen zijn / sijnde de Reysighers gemackelijck in deselve gehuysvest. Hier over valt den grooten doortocht der Caravanen die van Smyrna nae Aleppo ende in Persien trecken. De plaetse wert by nae niet bewoont dan van Herders / welcke haere kudden in de naebuerighe weylanden in de vlackte geleghen drijven. Men siet ten Oosten van de Stadt een oudt Casteel en de ruïnen van een groote Kercke. Ten Zuyden ende ten Noorden sijn oock aenmerckelijcke oude vervallen mueren van sommighe Paleysen / doch alles ingesien zijnde sijn het maer ruïnen. De Turcken hebben 'er eene Moskée welcke eertijts een Kercke der Christenen was / aen den inganck van deselve zijn veele Colommen van gladden Marmorsteen. Men vindt 'er eenighe Christenen / welcke sich meest met tuynen behelpen / ende noch Priester noch Kercke hebben. Oock verwijt de Soone Godts in de Openbaeringhe van den Heylighen Joannes aen die van Sardis; Dat sy den naem hadden van levendigh te zyn, ende dat sy doodt waeren. Waeckt, voeght hy 'er by / ende hebt berouw, want soo ghy niet waeckt sal ick als een dief tot u komen, ende ghy sult niet weten op wat uere ick komen sal.

Philadelphia is maer seven ende twintigh mijlen van Sardis nae het Suydt-Oosten geleghen / aen den voet van den selven Bergh Tmolus, van waer men een schoon gesicht op de vlackte heeft. De Griecken behouden den ouden naem van die Stadt / maer de Turcken welcke die alle bederven / noemen deselve Allakscheir, dat is gesegt de Stadt Godts. Doe deselve quaemen om het Landt te vermeesteren streden de Inwoonders seer wel ende verweerden haer kloeckelijck. De Turcken om haer een schrick aen te jaeghen maeckten een muer van doots-beenen / die sy met Kalck aen malkanderen voegden. De Heer Consul Giraud vertoonde my een stuck daer van / dat redelijck vast was / hy hadde de curieusheyt gehadt om het daer van daen te brengen / vindende men noch eenighe brocken van deselve. Sy wierden eyndelijck gedwonghen sich op te geven / maer sy maeckten sachter ende draeghlijcker Capitulatie dan haere Naebueren. Men liet haer vier Kercken die sy noch hebben / als die van Panagia ofte de Heylige Maeght / St. Georgius, St. Theodorus ende St. Taxiarches, sijnde de laetste deselve met St. Michaël. In Philadelphia sijn seven a acht duy- *Philadelphia.*

 sent:

sent Inwoonders / onder dewelcke men twee duysent Christenen kan tellen / het welcke ons de wonderlijcke vervullinghe van de Openbaeringhe van den Heylighen Joannes doet sien. Ick wete hoedanigh uwe wercken zyn: Ick houde de poorte voor u open, ende niemant kan deselve sluyten, om-dat hoewel ghy weynigh krachten hebt, ghy evenwel mijn woordt hebt bewaert, ende en hebt mijnen Naem niet versaeckt; om dat ghy het gedult hebt gehadt dat u door mijn woordt was bevolen, soo sal ick u oock bewaeren van de uere der vervolginge; die op de geheele wereldt sal komen, om die geene te beproeven die op de aerde woonen.

Soude men iets dat formeelder is konnen begeeren om de komste van den Turck den gezwooren vyandt van het Christendom te vertoonen dan dat voorgaende / welcke oock niet schijnt gesonden te zijn dan om onse sonden te straffen / ende om de waere Geloovighe van de valsche Christenen te onderscheyden? Maer in dit stuck moeten wy niet alleen van de Turcken spreecken / maer in 't algemeyn van alle de Mahometaenen / welcke meer dan de helft van het groote vaste Landt beslaen / ende niet alleen door het geheele Ottomannische Rijck verspreyt zijn / maer noch door geheel Persien ende geheel Tartaryen / door een gedeelte van de Indiën / ende door alle de Custen van Africa nae de zyde van Europa. Wat schrickelijcken grooten uytbreydinge van Landen besit alleen den Groten Heer? Heeft men geen drie volle maenden van doen om dwarsch door sijn Rijck te reysen? Hoe veele Koninghrijcken heeft de Stadt met seven heuvelen, welcke over de waeteren heerscht, sich niet onderworpen? Daer is geen Stadt in de wereldt aen dewelcke men dese woorden beter kan toepassen dan aen Constantinopolen. Sy heeft seven heuvelen / ende op yder van deselve een Coninghlijcke Moskée, in dewelcke daegelijcksch godtslasterlijcke woorden teghens CHRISTUS JESUS werden uytgesprooken. Als men oock selfs de saecken nae de letter wil verstaen / soo heerscht sy over de waeteren / als zijnde de sleutel van de Archipelago, van de Witte Zee ende van den Pontus Euxinus. Ick loochene niet dat men sulcks oock de Roomsche Keysers kan toeschrijven / welcke de eerst opkomende Kerck langhe hebben vervolght / tot dat sy alle tegenspoeden hadde overwonnen ende de Duyvel voor duysent jaren gebonden wierde. Die term verstreecken sijnde is hy weder voor den dagh gekomen / begunstight sijnde door de Ottomannische Waepenen / welcke sedert drie hondert jaeren / dat is geseght, omtrent duysent jaeren nae dat het Heydendom den laetsten snack hadde gegeven / seer schrickelijcken toenaemen / ende een groot gedeelte van Asia, Africa ende Europa vermeesterden; want voor die tijdt was de Wet van Mahomet by nae in Europa noch in een groot gedeelte van Asia niet eens bekent. Haer getal, seght de Godts-spraeck in de Openbaeringhe Joannis aen het twee ende twintighste Capittel / sal gelijck als het zandt der Zee

zyn in menighte. Ick sagh hoe zy sich over den aerdtbodem uytbreyden, ende het Legher der Heylighen, de beminde Stadt GODTS omçingelden. Dat is de Stadt Hierusalem van dewelcke sy sich over langhen tijdt hebben meester gemaeckt. Siet daer het geene al geschiet is; volght nu het geene dat komen sal / van het welcke wy GODT moeten bidden dat hy den tijdt wil verkorten. Maer daer daelde van den Hemel een vyer door GODT gesonden dat haer verslondt, ende de Duyvel die haer verleyde wierde geworpen in den Poel van vyer ende zwaevel, in dewelcke het beest ende de valsche Propheten tot in der eeuwigheyt nacht ende dagh sullen gepijnight werden. Het heeft schijn dat de oude Propheten der Joden haer gedachten niet hebben laeten gaen / ende geslaeghen over de voorvallen van dese laetste eeuwen. Men soude evenwel segghen dat de Prophete Habacuc, de Turcken als voor sijne oogen heeft gesien in die schone Prophetie van de Chaldéen / van dewelcke sy voor een gedeelte sijn gesproten / ende van dewelcke sy hare manieren hebben geërft. Ick sal, segt de GEEST GODS door de mondt van den Propheet een werck in uwe daeghen doen dat gy niet geloven sult als men het u verhaelt. Want siet ick gae de Chaldéen opmaecken, welcke violante ende woeste menschen zijn, die door het land sullen trecken om de Tabernaculen te besitten welcke haer niet toekomen; Sy sijn woedende ende vervaerlijck, alle haer aensien ende bestieringhe sal van haer selfs komen. Haere Paerden sijn snelder dan de Luyperts ende sy hebben beter gesichte dan de Luchtsen. Haer Paerdevolck sal sich aen alle zyden verspreyden; ende haere Ruyteren sullen van verre komen. Sy sullen vliegen als een Arent die op eenige proye nedervalt. Sy sullen niet komen dan om geweldenaeryen te pleghen, sy sullen alles vernielen als eenen Oosten windt, ende maecken gevanghene als Sandt in menighte. Sy spotten met de Coninghen ende verachten de Vorsten, sy lacchen met de sterckten, ende sy maecken sich daer Meesters van door enckele aerde wallen. My dunckt dat men niet klaerder nochte uytdruckelijcker dan dit kan segghen om voor ooghen te stellen der Turcken hooghmoet / haere Tyrannie / de vaerdigheydt ende de snellighеydt van haere Paerden / ende de gemackelijcke wijse op dewelcke sy Steden ende Castelen vermeesteren ende innemen. De Griecken welcke in haere boepen suchten / erkennen sulcks noch beter dan wy. Sy verwonderen sich dat de Vorsten van Europa alle Christenen zijnde / haere interesten ende machten niet te saemen voeghen teghens den gesworen vyant van het Christenrijck / in plaetse van toe te laeten dat hy gedüerighlijck op haere Grensen naedere. Tusschen Turckyen ende Italien is geene tusschen-scheydinge dan alleen de breedte van de Golf van Venetien / ende sy komen daegelijcks slaeven in het laetste roven. Den grooten Heer vreest niemandt van alle de Christene Vorsten soo seer als den Czaer van Moscovien / want hy kan niet alleen groote Leghers te velde brenghen / maer ooch lichtelijck

telijck op de Landen van den Groten Turck komen; Maer het geene hem voordeel boven alle de andere soude doen hebben / dat is dat 'er geen Monarch van de Griecksche Religie werdt gevonden dan alleen hy / en het is buyten twijffel dat de Griecken met seer groote vreughde onder sijn gebiedt souden willen overgaen / ende dat sy haer voor hem souden verklaeren / wanneer sy saegen dat hy met een machtigh Legher in Turckyen viel. Ock hebbe ick eenighe Griecken hooren segghen / ende onder andere de Heer Manno-Mannea Coopman van de Stadt Arta, een man van verstandt ende studie onder de zijne / dat 'er onder haer veel van seeckere Prophetie ofte voorsegginge wierde gesprooken / welcke medebracht / dat het Turcksche Rijck soude vernietight werden door eene Natie die Chrysogenos, dat is blondt van hair soude zijn / het welcke men geene landtaert kan toeschrijven dan alleen de Muscoviters / welcke by nae alle blont zijn.

Wy moeten / eer wy dit Landt verlaeten / u noch iets seggen van de Steden welcke in de gebuerschap van de seven Kercken geleghen zijn / stellende daer van eenighe bysonderheden voor ooghen.

Hierapolis. Hierapolis is een Stadt welcke nu t'eenemael is verlaeten; De Turcken noemen de ruïnen van deselve Bambouck-kalé, dat is Cattoene Toorn, ter oorsaecke van de witte rotssteenen die daer omtrent sijn geleghen. Sy leght aen den voet van een hoghen heuvel / welcke ten Suyden een vlackte heeft van vijf mijlen breet / ende by nae recht over Laodicéa leght. De Reviere Lycus stroomt tusschen beyde dese Steden henen / doch wat naeder aen Hierapolis. Men siet 'er soo veele ruïnen van oude Tempelen / ende soo veel bronnen die mineraele waeteren uytwerpen ende bequaem sijn om sieckten te genesen / dat men sich niet moet verwonderen dat de oude aen dese plaetse de naem van Hierapolis, dat is Heylighe Stadt, hebben gegeven. Men bespeurt daer onder andere een seer schone Badtstove van wit marmor / verciert met veele Pylaren / welcke binnewaerts in sijn gestort. Van daer verdeelt sich het waeter in verscheyde Canaelen / ende sich somwijlen boven de kanten van deselve verheffende / maeckt het een korste van witachtighe aerde / gelijckende het bovenste gedeelte van deselve seer wel de couleur van een Toupaes-steen. Dese waeteren waeren oock seer beroemt wegens haere deughtsaemheyt in het stuck van verwen / ende men vindt daer omtrent noch een oude Griecksche Inscriptie / die door het Gilde van de Verwers is doen stellen. Daer is oock noch een groot marmore Theater overigh van veertigh trappen / het welcke waerdigh is besien te werden. In het Portael van het selve leest men een Inscriptie ter eeren van Apollo die men den toenaem van Archegetes gaf.

Milesium is weynigh minder vermaert geweest dan de Stadt Ephesen, ende sy beyde hebben in dese laetste eeuwe by nae een ende het selve noodtlot gehadt / bestaende de overblijffselen daer van alleen uyt een

hoop

hoop schone oude brocken van Marmor / onder dewelcke men eenighe Herders hutten vindt. Het is jeghenwoordigh onder den naem van Palatschia bekent / ter oorsaecke van de ruïnen der schone Paleysen die daer hebben gestaen. Alle onse hedensdaeghsche Geographi zijn hier omtrent verdoolt geweest / hebbende sy de Stadt Melasso, die twee daghreysen van Palatschia gelegen is / voor het oude Milesium genomen / bedroghen zijnde door de overeenkomste des naems / zijnde in tegendeel waer dat Melasso, soo als ick in het vervolgh sal bewijsen / de oude Stadt Mylasa is. De Engelsche van Smyrna ontdeckten de eerste dat de Stadt Milesium gestaen hadde ter plaetse welcke men nu Palatschia noemt / door een schone Inscriptie die 'er noch te lesen staet / in dewelcke de woorden *Polis Milésiôn* tot vijfmaelen toe herhaelt werden. De gelegentheyt ofte de standt-plaetse komt daer mede oock over een / zijnde van Ephesen maer anderhalve daghreyse gelegen / gelijck mede de naebuerigheyt van de Meander, ende van de Zee / welcke maer eenige mijlen daer van daen vliet / sulx betuygen. De Meander, welcke de Turcken noch op heden Boujouck-Mindre noemen / soo als ick hebbe aengemerckt / is onder de Oude seer vermaert geweest door zijne wonderlijcke zwieren ende draepinghen / met dewelcke hy de Griecksche letteren verbeeldt / soo als men kan sien in de schetse die ick daer van hebbe gemaeckt. Het is een seer naeuwe Reviere / zijnde weynigh breder dan vijftien vaedemen / maer sy is daer teghens weder seer diep / voornaementlijck dichte by Milesium, daer sy soo diep als breedt is.

Milesium was de Geboorte-Stadt van Thales, een van de seven Wijsen van Griecken. Hy was de eerste aen dewelcke de by-naem van de Wijse eerst wierde gegeven / ende hy verdiende deselve daerom te beter om dat hy de eerste onder de Heydenen was welcke de onsterfelijckheyt der Ziele staende hieldt. Sommige segghen dat dese Stadt in Ionia, andere weder dat die in Caria leght / doch men moet die in Ionia, nae het segghen van Strabo stellen / indien het waer is dat de Meander, soo als men schrijft / die twee Provincien scheydde.

Askemkalesi, anders het Casteel van Askem, is een Zee-haeven ende vervallen Stadt / anderhalve dagh verder dan Milesium gelegen. De Heer Picrelin geloofde dat het de oude Stadt Halicarnassus was / de Woonplaetse der voorledene Coninghen van Caria. Doch soo wy Plinius willen geloven soo moet die Stadt verder gelegen hebben / want hy stelt deselve maer op vijftien mijlen van Coos. Dat dese gedachten in hem waeren gevallen was veroorsaeckt door de groote menighte van marmor-steenen ende ruïnen welcke daer werden gevonden / gelijck oock veele oude Monumenten ende Inscriptien. Hy deelde my drie a vier van deselve mede; Ick bevondt in eene van deselve / hoewel die niet seer gaef ende net was / dat die geene voor dewelcke het Grafschrift was gemaeckt Jaseus, dat is van de Stadt Jasus ofte Askemkalesi.

Jassus hadde gebooртigh geweest / het welcke my deede sien dat die ruïnen die van de Stadt Jassus waeren. Ick vondt daer nae dat de standtplaetse ofte de gelegentheyt deselve was welcke de oude Geographi segghen dat die Stadt heeft gehadt. Strabo seght in de beschrijvinghe van Caria dat Jassus een Stadt is gelegen in een Eylant dichte by het vaste Lant. Men siet 'er noch den omkringh van de mueren / ende een Marmore Theater in het welcke men een Griecksche Inscriptie leest / welcke ons te kennen geeft dat seeckere Zopater / soone van Epicrates, het selve aen Bacchus hadde toegewydt / even soo als dat van Athenen mede aen den selven Godt was geheyligt. De Inwoonders van die Stadt waeren in vorighe tijden seer tot de visscherye geneghen / soo als men kan bemercken door een kleyn verhael dat Strabo ons daer van geeft. Seecker Konstenaer op Musicaele Instrumenten gaf op eenen tijdt de proeve van sijne ervaerentheyt in de Stadt Jassus. Een ygelijck was omtrent hem gekomen om het gehoor te genieten van sijne konste / doch sy vertrocken haer alle soo draé sy het teecken hoorden waer door te kennen wierde gegeven datmen de Visch soude verkopen / uytgesondert een eenighe welcke wat doofachtigh was. De Musicant dit gebreck niet wetende maeckte hem een compliment daer over / ende bedanckte hem dat hy hem de eere deede van nae hem te luysteren / ende dat hy / even als de andere / niet was vertrocken op het eerste hooren van het teecken / achtende hy de Musijckkonste meer dan sy. Hoe? antwoorde de andere / ick hadde het niet gehoort / ende daer op verliet hy hem schielijck om de andere te volghen.

Twee mijlen van daer sietmen de ruïnen van een seer trots gebouw / welcke eenighe meenen die van het Mausoleum te zijn / als gelovende dat Jassus Halicarnassus is. Ick voege noch by het geene ick hier vorens hebbe gesegt om het selve te bevestighen / dat Strabo beschrijvende de Zee-kust / soo als die geleghen is als men van Halicarnassus na Smyrna treckt / eerst Jassus stelde ende daer nae Milesium, het welcke in der daet daer maer vijftien mijlen van daen leght / ende dat hy daer nae van de Steden spreeckt die verder geleghen zijn / gelijck als die geene welcke nu volght.

Melasso. Melasso is dan de Stadt Milesium niet / gelijck Ortelius, Ferrarius ende alle andere hedensdaeghsche Schrijvers verseeckeren / datmen bespeuren kan niet alleen door het geene ick van Palatschia geseght hebbe / maer oock door de overeenkomste die 'er is tusschen dese plaetse ende het geene Strabo van de Stadt Mylasa schrijft. Oock sietmen dat zy by nae den selven naem heeft behouden. De Tempel van Jupiter, welcke sestigh stadien van de Stadt lagh sietmen noch geheel. Het is een kleyn Gebouw met vier Colommen in de Voorgevel / waer van ick u hier de afteeckeninghe geve / welcke men my heeft mede gedeelt. Het andere gebouw dat groter ende aensienlijcker is / is aen

den

den Keyser Augustus toegewijt/ soo als blijckt door de Inscriptie welcke op de lijste staet. Doch het geene meest betuyght ende krachtighlijckst betoont dat Melasso de Stadt Mylasa ende niet Milesium is/ is die schone Colomme welcke ick hebbe doen in het koper snijden/ die ter eeren van Menander Soone van Euthydemus is opgerecht/ ende welcke daer noch werdt gesien. Want Strabo van de Stadt Mylasa sprceckende/ seght dat die Euthydemus eene van de voornaemste Borghers van deselve was/ ende dat hy groote rijckdommen van sijne Voorvaederen hadde geërft/ zijnde hy seer gesien ende geacht/ niet alleen in sijn Landt maer in geheel Asia, als werdende hy in het selve met de voornaemste bedieninghen vereert. Onderwijlen geviel het dat seeckeren Hybreas sich oock in de werelt quam vertoonen. Sijn Vader hadde hem niet dan een Muyl-Ezel nae gelaeten om daer mede sijn kost te winnen met het laeden ende voeren van brandt-hout/ ofte met noch geringher diensten daer mede te doen. Sich hier mede onderhoudende studeerde hy te Antiochien onder Diotrephes een seer vermaerdt Orateur. Sijnde weder te Mylasa sijn Vaederlandt gekomen/ begaf hy sich aen de Pleyt-banck/ ende drongh sich in tot eenighe publijcke bedieninghen/ door dewelcke hy in weynigh tijdts soodaenigh vorderde dat hy sich als Meester van de Stadt maeckte/ selfs by het leven van Euthydemus, die doenmaels out was. Deselve hadde evenwel/ doen hy in het bloeyen van sijne jaeren was meer aensien beseten dan Hybreas hadde verkreghen/ oock was hy selfs seer gerespecteert/ hoewel 'er iets tyrannisch in zijn doen was/ door dien hy de Stadt groot voordeel hadde toegebraght. Hybreas ontviel eens in seeckere aenspraeck een stout woort/ maer seer wel ten propooste/ want sich tot Euthydemus wendende; Ghy bent, seyde hy hem/ een nootsaeckelijck quaet voor onse Stadt, want wy konnen noch met, noch sonder u leven. Het geviel daer nae dat Labienus een medestander van Cassius, tegens de Romeynen opgestaen zijnde/ sich hooft van de Parthen maeckte/ welcke het kleyne Asia hadden bemachtight. Zenon van Laodicea ende dese Hybreas wilden hem niet erkennen/ hebbende sy haere Steden teghens hem opgehitst/ want sy beyde waeren seer bequaeme Orateuren die het volck deeden doen het geene sy begeerden. Als nu Labienus sich Generael van de Parthen deede noemen/ soo seyde Hybreas; Ick sal den Generael der Cariers zijn; want Melasso leght in Caria. Hier nae naederde Labienus de Stadt met de Romeynsche troupen ende bemachtighde deselve/ doch hy konde Hybreas niet vatten die sich alrede te Rhodus hadde gesalveert. Sijn huys wierde ten roof gegeven ende de Stadt seer quaelijck gehandelt. Doch als Labienus het kleyne Asia hadde verlaeten/ keerde Hybreas wederom/ ende raeckte selfs nevens de Stadt weder op de been.

Wat belanght Halicarnassus het selve is langhen tijdt geruïneert geweest/ ende men siet van het selve noch groote overblijffselen in een on- *Halicarnassus.*

bewoonde plaetse Boudron genaemt/ recht teghens het Eylandt Coös over/ het welcke door de Griecken niet werdt Stanchio, Stingo, ofte Lango genaemt/ maer wel door ons Zee-volck welcke de Griecken hebbende hooren segghen nae Côs toe, daer door die naem hebben gevonden ofte gemaeckt/ want sy segghen Stin-Go de K. achter de N. ende de K. als een G. uytspreeckende/ Stin de verkortighe van ἐς τὴν.

De drie Provincien Ionia, Caria ende Lydia welcke aen malkanderen grensen/ bestaen uyt goede ende vruchtbaere Landtsdouwen. De Oude seyden van het laetste Landtschap/ dat de Patrijsen in het selve twee herten hadden. De Doctor Picrelin verhaelde my dat die dwaelinghe sproot/ daer uyt/ dat het Landt seer vruchtbaer in Graenen zijnde/ de Patrysen/ ende mogelijck oock andere Vogelen/ door het menighvuldigh eten der selve soo groote ooren ofte lellekens aen haere herten kreghen/ dat die een tweede hert schenen te zijn/ het welcke hy oock voornaementlijck in de Duyven hadde aengemerckt. Wy saeghen iets diergelijcks als wy in de Archipelago waeren op onse wederkeeringhe van Smyrna. Onse Bootsgesellen vinghen een groote Zee-Schildt-padde/ welcke by nae het gewichte van dertigh ponden haelde. Als sy nu den selven den buyck open sneden riepen sy uyt dat deselve drie herten hadde. Ick liep 'er nae toe om dat wonderwerck te beschouwen/ ende ick bevondt dat het de twee oorkens van het herte waeren/ zijnde ygelijck van deselve soo groot als het halve herte in sich selven/ ende door dien sy saeghen dat die mede een slagh-ader hadden ende sloeghen/ soo beelden sy haer in dat het drie herten waeren.

Dwaelinghe der Ouden omtrent de Patrijsen in Lydia.

Wy souden seer lichtelijck hebben konnen resolveren om meer andere Steden / welcke voordesen seer vermaert in die quartieren sijn geweest/ te gaen besichtighen/ indien men ons niet hadde voor ooghen gestelt het gevaer dat wy liepen van of door stropers berooft te werden/ ofte wel dat de Turcken ons de eene part ofte de andere souden speelen om achter ons gelt te komen/ ende dat meest den tijd op valsche beschuldigingen welcke sy uyt de vuyst weten te versieren op de minste gelegentheyt. Men verseeckerde ons dat sedert eenige jaeren een Hollandtschen Consul by Ephesen berooft ende vermoort wierde/ ende men verhaelde ons een moeyelijck voorval dat sedert weynigh tijdts een Françoysch Edelman was overgekomen welcke met de Caravane van Smyrna nae Aleppo trock. Dese persoon was van grote middelen ende hy hadde sich te Smyrna niet willen bekent maecken. Door dien hy nu sijne Huysvrouwe ende eenighe Domestijcken met hem voerde soo gebeurde het dat sy op seeckere tijdt viel van het Cameel dat haer droegh. De knecht van desen Edelman kreegh daer over woorden met den Kemeldrijver/ als sijnde oorsaeck van desen val/ ende hebbende hy het tuygh van den Cameel niet wel versorght. Dese woorden liepen soo hoogh dat sy eyndelijck aen het vechten geraeckten.

Historie van een moeyelijck voorval seecker Frans Edelman overgekomen.

ten. In een woordt de knecht doode de Kemel-drijver by nacht ende vluchte wegh sonder iets aen sijn Meester te segghen. Des anderen daeghs des morghens ginghen de Turcken ende de Griecken welcke den dooden Kemel-drijver saeghen aen den Cady van de naestby-geleghene plaetse klaeghen / beschuldighende den Edelman van die moort / soodaenigh dat de Cady stende soo veele getuyghen teghens hem sijn staet maeckte om hem ter doot te verwijsen. Daer was even ter dier plaetse een Convent van Françoysche Capucijnen / welcke sijn ongeluck te weten gekomen sijnde voor hem spreecken / ende bewoghen den Cady nae veele sollicitatien dat hy hem het leven soude salveren mits ontfangende duysent rijcks-daelders. Siet nu hier op wat wijse dese Rechter sulx deede. Des naedemiddags als men geloofde dat sijn arrest soude gepronunciëert werden / liet hy de geheele Caravane voor hem komen / ende begonde haer op een nieuw te ondervraeghen over de saecke, daer men van handelen soude. Siet daer is het Lijck van een mensche / seyde hy / wie heeft hem gedood? Het is die Fransman / antwoorden alle die van de Caravane, wijsende op den Edelman. Op wat uere heeft hy hem gedoodt? hervraeghde de Cady. Hy heeft het geduerende de nacht gedaen / herseyden sy / maer wy souden het uer niet precijs konnen noemen. Als haer nu eyndelijck de Cady vroeg op wat wijse ende waer mede hy het gedaen hadde / seyden sy dat sy het niet wisten. Hoe Canailje / sprack doe de Cady met een forsse stemme / kont ghy-lieden een mensche beschuldighen van een ander gedoodt te hebben sonder te weten wanneer ende op wat wijse hy het gedaen heeft? ghy-lieden bent een deel valsche Getuygen / ende ick wete niet wat my belet dat ick u niet aenstonts alle doe den beck breecken. Soo ghy-lieden my van daegh geen twintigh duysent Rijcksdaelders brenght / in dewelcke ick u condemnere sult ghy van hier niet vertrecken. Aldus dan vondt hy middel om geldt te trecken van den Beschuldigde soo wel als van de Beschuldighers / welcke genootsaeckt waeren haer selven te quotiseren om die somme uyt te maecken.

Een ander Fransman die eerst te Smyrna was gekomen wierdt van een schelmsen Grieck aengesprooken / hem seer instantelijck versoeckende dat hy hem tien Rijcksdaelders wilde leenen. De Fransman / die hem niet kende / seyde absolutelijck uyt dat hy sulcks niet konde doen / waer op de Grieck hem verliet segghende dat het hem mogelijck berouwen soude. Als nu den Fransman eenighe tijdt daer nae vertrocken was om te lande nae Constantinopolen te reysen ende veel gouts over hem droegh / wierde hy onderweghen door drie arme Duyvels verspiet / welcke dese Grieck hadde opgemaeckt / welcke hem alles dat hy by hem hadde ontnaemen ende gebonden nae het eerste daer by gelegehene Dorp brachten. Sy seyden voor den Rechter van het selve dat hy een Corsair was ende dat sy hem voor desen op een Schip in de Archipelago hadden gesien / alwaer hy niet deede dan Noch een verhael by nae van deselve naturen.

 roven.

roven. Op dese verklaeringhe wierdt hy in een gat gesmeten/ waer uyt hy met groote moeyte geraeckte nae het geven van veel gelds/ want daer is niets in de werelt het welcke de Turcken niet doen om haer interest. Oock is 'er een soorte van een spreeck-woordt door de geheele Levant/ het welcke seght dat soo men met de eene handt gelt aen een Turck presenteert/ hy lijden sal dat ghy hem met de andere een oogh uytsteeckt.

Slordighe rechtsvorderinghe der Turcken.

Haere Rechts-vorderinghe is kort soo als een yegelijck weet. Sulx is goet in veele voorvallen ende verkort de Processen/ welcke door de konsten van eenighe Practisijns verlenght werden. Doch aen de andere sijde loopen 'er weder veele misslaeghen onder/ het sy door het omkopen der Rechteren/ het welcke seer licht te doen valt/ ofte oock door de onkunde ofte enckele hoofdigheyt van een Cady, welcke alleen zijnde/ ende niemandt by sich hebbende wiens gevoelen hy gehouden is te volghen/ oordeelt op eene soodaenighe wijse als het hem goedt dunckt/ ende meest den tijdt nae sijn grootste voordeel.

Vermaeckelijck vonnisse van den *Cady* van *Aleppo.*

Een van onse vrienden/ welcke onlanghs van Aleppo was gekomen/ verhaelde ons een seer vermaeckelijck vonnisse dat de Cady daer hadde gestreecken. Seecker Turck hadde eene van sijne slaevinnen aen seeckeren sijnen vrient verkocht/ doch het liep niet langhe aen of het berouwde hem door dien deselve seer schoon was. Hy versocht deselve dan wederom te hebben aen die geene die haer gekocht hadde/ hem presenterende het gelt weder te geven dat hy voor haer hadde betaelt. Hy beleedt hem dat hy sonder haer niet konde leven/ ende besmoer hem/ hem deselve wederom te willen geven. Dese aen sijne zyde betuyghde hem dat hy niet konde/ dat hy haer niet hadde gekocht om haer weder te verkopen/ ende dat hy haer absolutelijck wilde houden. De andere siende dat hy haer op die wijse niet konde verkrijgen/ nam sijn toevlucht tot de Cady hem sijne saecke voorstellende. De Cady antwoorde hem dat hy ongelijck hadde in het wederom vorderen van sijne slaevinne/ ende dat hy den koper niet konde verplichten om die weder te verkopen. Hier op drangh hem den anderen wat herder/ ende beloofde hem eenigh geschenck by aldien hy maeckte dat hy weder Meester van haer wierdt. Wel nu dan/ seyde de Cady ick sal het doen/ mits dat ghy oock alles doet dat ick u sal bevelen/ ende dan belove ick u dat uwe slavinne u sal wederom gegeven werden. Sijnde nu hier op de partye voor de Cady verdagvaert/ versocht de Eysscher dat hem sijne slaevinne soude wedergegeven werden/ mits hem deselve somme die hy daer voor hadde gegeven weder aen tellende. De Gedaeghde ofte koper protesteerde dat hy hem deselve niet wilde quijtmaecken/ dat sy te saemen dieshalven een contract van koop hadden gemaeckt/ ende dat men dat niet konde verbreecken. De Cady sich hier op nae den Eysscher wendende beval hem dat hy dansen soude/ het welcke hy aenstonts deede/ als hebbende belooft dat hy alles soude

doen

doen datmen hem bevelen soude. De Cady sich daer nae tot den Gedaeghde keerende seyde tot hem, en ghy danst ghy oock. Ick, hernam de andere, ick begeere sulcks niet te doen, ick ben niet geck soo als hy. Ha! Ha! hervatte de Cady, de koop kan niet gehouden werden door dien ghy bekent dat hy geck is, ende het contract dat ghy daer over met hem hebt gemaeckt is nul. Gaet ende geeft hem aenstondts de slaevinne weder voor het gelt dat sy u gekost heeft, ghy hebt u eyghen vonnisse mede gebracht; waer op dan de executie van die schoone sententie volghde.

Daer laeghen twaelf Steden in Ionia, welcke haere saemenkomsten hielden dichte by Milesium in eene plaetse Panïonium genaemt; Smyrna wierdt naemaels by de twaelf gevoeghd ende maeckte de dertiende. Dese Steden waeren

Ephesen, Nu genaemt Ajasalouck.
Milesium, Nu Palatschia.
Myuns, Over langhe verdestrueert.
Lebedos, Waer van nu niet te vinden is.
Teos, Een Dorp genaemt Sigesi.
Colophon, Geraseert.
Priene, Waer van men nu niet siet.
Phocœa, Nu genaemt Paléa Foja.
Erythræ, Het Dorp Gesmé.
Clazomena, Het Dorp Vourla ofte Kelisman.
Chios,
Samos, } Welcke haeren ouden naem behouden.
Smyrna,

Wy behielden twee Chameleons in het leven soo langhe als wy te Smyrna verbleven. Het eene was ons geschoncken, ende het andere hadde de Heer Wheler in het Veldt gevonden. Sy gelijcken seer wel nae de Haegedis, maer sy gaen veel lanckfaemer hebbende seer lange beenen. De oude Naturalisten schrijven dat dit Dier van de lucht leeft, maer men heeft geremarqueert dat het vlieghen ende andere bloedelose dierkens eet, oock heeft het een maeghe ende een kleynen darm dat niet nodigh soude zijn soo het van de lucht leefde. Het is evenwel waer, dat men het by nae noyt siet eeten als men het langhe bewaert, ende alhoewel ick eenige vliegen aen het grootste van de onse aenboodt, soo hadde ick moeyte het die te doen nederswelgen. Doch dit is niet iets dat wat bysonders is in dit Dier. Men siet sulcks oock in de Hagedissen ende slanghen, welcke ick vier a vijf maenden in Flesschen hebbe sien bewaeren sonder iets te eeten. Het geene ick 't aenmerckelijckste hier omtrent vinde is de Observatie welcke de Heer du Four, een van de naeukeurighste van onse Stadt verseeckert heeft waergenomen te hebben, te weten dat de Cameleon hoewel hy niet eet, Naeukeurige beschryving van den aert ende natuere der *Chameleons.*

des

des niettemin veele excrementen lost. Ick bemerckte dat de onse vier ende twintigh ueren aen den anderen sliepen sonder haer te beweghen/ oock was het saisoen doenmaels redelijck kout. Haere tonge met de welcke sy de vlieghen steecken is langh ende aen het eynde hol als de Tromp ofte de Snupt van een Elephant / het onderste van het selve steeckt voor upt ende is als een lepel gemaeckt / sijnde met eene taeye ende lijmachtighe vochtigheyt beset / waer mede het de mugghen ende vlieghen vast houdt. Plinius ende Solinus hebben geschreven dat het den mont by nae altoos open heeft / datmen doch seer selden bespeurt. Het geene het bysonder heeft ende in geene andere Dieren wert gevonden is dat het het eene ooghe nae de eene ende het andere nae de andere zyde toedraeydt ende beweeght. Soodaenigh dat het op eene tijdt nae om hoogh ende nae beneden sien kan / ende het eene ooge stil houden ende het andere beweghen. De ooghen schijnen twee kleyne gette steentjens te wesen welcke tusschen de ooghleden geset zijn / ende met een kleyn gaetje doorboort om daer door het licht te sien. Dit was oorsaecke dat Tertullianus haer oogh *Punctum Vertiginans* noemde / dat is een stipken dat aen alle kanten draeyt / sijnde het oogh ofte den oogh-appel inder waerheyt niet grooter dan het hooft van een spelde. Doch wat belanght de veranderinghe van sijne Couleuren dat is een soo verwonderens-waerdige saeck / dat ghy niet anders als verheugt sult konnen sijn als ick u mijne Observatien daer over gedaen mede-deele. Aristoteles, Plinius, Solinus ende Plutarchus hebben geschreven dat dit Dier alle soorte van Couleuren aennam / uytgesondert de roode ende de witte / ende sy willen ons wijs maecken dat die veranderinghe werdt veroorsaeckt door de voorwerpen daer het sich naest by bevindt / van de welcke het de Couleuren nae sich treckt. Onderwijlen hebbe ick soo wel als andere geobserveert dat het het wit seer lichtelijck aenneemt / doch het is inder waerheyt geen wit dat t'eenemael van alle andere couleuren suyver ende ongemengelt is / oock sijn alle de couleuren die het aenneemt altoos met eenighe wolckjens gemengt. Ick soude oock niet absolutelijck willen loochenen / even als sommige doen dat de objecten hem dienen om sijne Verwe te doen veranderen. Daer in is iets dat waerachtigh is / maer het is dat alleen niet dat die veranderinghe veroorsaeckt. Als wy de onse in een Wijngaerdt lieten loopen wierden sy allenckskens seer schoon groen / soo datmen moeyte hadde om haer upt de blaederen te onderscheyden / ende sy behielden die verwe noch eenighe oogenblicken als men haer daer weder af nam. Als de Heer Wheler het sijne in het Veldt vingh was het op een Boomken ende scheen geheel groen te zijn / doch als het sagh dat men het wilde vatten / viel het op der aerde ende wierdt swart. Wanneer wy de onse op swarte stoffen setten ende dat sy daer langen tijdt op bleven / wierden sy geheel swart / doch niet schielijck ende in een ooghenblijck. Ick hebbe noyt gemerckt dat sy van Couleur ver-

anderden als men haer op blaauw / root / ofte violet sette. Door my ick geloove dat haere veranderinghe ordinaris upt haere passien ofte driften spruyt / welche veranderinghe oock mogelijck door de hette ofte de koude somwijlen werdt voortgeset. Want als sy schoon groen zijnde men haer wilde vatten soo vlieden zy / blaesende als eene slanghe ende swart werdende. Het kleyne als het vreesachtighste veranderde oock schielijcker / doch voor al als ick het ontwaeckte. De couleur welche het grootste den meesten tijdt hadde was grijsachtigh groen met vijf a ses wit ende roodtachtighe vlacken aen de zijde van het rugghe-graedt. Maer dese couleuken veranderden dickmaels in swartachtigh / sonder datmen eenigh overblijffel van het groen ofte van de vlecken sagh / voor al als wy het in koudt weder door de open lucht lieten lopen. Als ick het onder een witte / roode ofte wel anders gecouleurde muts sette / soo haelde ick het daer altoos geheel wit uptgemenght met Oranghe ende geel / ende somwijlen met noch lichtere vlecken gespickeldt. Ick wiste niet waer aen dat ick die veranderinghe soude toeschrijven dan aen het geweldt dat hy deedde om daer upt te komen / want als het sliep soo veranderde het niet. Hebbende het in ons schip gebraght soo remarqueerde ick op seeckeren tijdt dat het klauterde dichte by het venster van mijn kamerken / ende trachte om door de eene ofte de andere scheure te ontvlieden. De Zuydt Oosten wint welche heet is woey 'er doenmaels door ende het hadde als doen een couleur die ick noch noyt op het selve hadde bemerckt. Het was geelachtigh gespickelt met swarte stippelen. Ick nam het daer van daen ende die Couleur ginck aenstonts over / door dien het grijsachtigh wierde. Ick sette het weder twee ofte driemaelen op deselve plaetse / doch het wierdt alleen geel met Orange gemengt sonder vlecken. Ick hebbe het somwijlen grijsachtigh swart gesien hebbende het geheele lichaem als een Luppaert gespickelt met swarte ende geele vlecken / welche verginghen als men het handelde. Het nam oock dickmaels een seer duystere groene Couleur aen gespickelt langhs den rugh met vijf witte vlecken soo groot als een deupt. Op seeckeren avont vond ick het licht groen gevleckt met geel ende swart. Maer de grondt wierde grijsachtigh swart ende de vlecken verginghen als men het terghde. Het kleyne was bleeckachtigh geel als het quam te sterven sonder vlecken / ende soodaenigh werdt het noch van my bewaerdt. Dit is oock het geene dat Plinius seght met dese woorden; *Defuncto Pallor est.* Eyndelijck het veranderen van alle dese couleuren is een seer wonderlijcke saecke / het welche my doet verwonderen over het geene dat de Heer Gassendus gesegt heeft in het leven van de Heer Peireskius, want hy verseeckert dat het Cameleon niet verandert dan alleen dat het een weynigh bruynder wert wanneer men het in de sonne set / doch mogelijck spruyt sulcks daer upt datmen in onse quartieren sijne veranderinge soo wel niet kan bespeuren. Dit doet my gedenc-

dencken aen twee Capucijnen welcke over eenighe jaeren door Lyon passeerden met een Cameleon om het aen den Coningh te vereeren. Veele Personen saeghen het selve ende verseeckerden dat het geene men seyde van de veranderinghe van de Couleuren een verdichtsel was. Ick selve bleef 'er meer dan een uer by sonder iets dies aengaende te konnen bespeuren. Maer wat die geene belanght welcke te Smyrna waeren / hare Couleuren wierden soo verschillende / dat het t'eenemael andere dieren schenen / het welcke men soude gelooft hebben soo men deselve niet van de selve gedaente hadde gesien / ende geweten dat men dit noyt uyt sijn gesichte hadde laeten gaen. De Heer Wheler remarqueerde die wonderlijcke veranderinghen soo wel als ick / soo wel als veele andere die met ons op het selve Schip waeren. Ick was seer bedroeft over het groote datmen liet ontlopen door het openen van het venster van mijn kaemertjen / ende ick kan daer nae van het selve krantsch geene tijdinghe vernemen. Dit dier is seer beangstight voor de koude / ende als de Heer du Four vijf a ses van deselve uyt Egypten hadde doen komen soo geviel het dat sy de voorleden winter op den wegh waeren / sijnde deselve seer strengh. De arme dieren welcke in een kasse met semelen waeren / waren als een kloot by ende door malkanderen gekropen / hebbende de voeten door een gevlochten ende de steerten om den hals geleght om sigh voor de koude te beschutten / welcke haer evenwel hadde doen sterven / ende hy ontfingh deselve in dat droevighe postuer.

Vertreck van *Smyrna.* Wy stelden vast dat wy ons op de Engelsche Schepen souden embarqueren welcke weder nae Engelant keerden ende te Zante moesten anckeren. Wy waren blijde dat wy daer souden komen om van daer nae Athenen te gaen. Daer waeren twee Coopvaerdy-Schepen het eene genaemt de Stadt London ende het andere de Gesalfde David, nevens twee Schepen van Oorloge de Draeck ende de Dartmouth; wy wierden op het laetste van den Capiteyn John Temple met veel beleefthept ontfangen. Sijn Schip was een Fregat van dertigh stucken Canon / hy heeft met het selve in desen laetsten Oorlogh neghen a tien Prijsen van de Hollanders genomen. Hy is een Capiteyn welcke van alle de wereldt voor seer couragieus erkent is / sijnde daer by kloeckmoedigh als een Leeuw. Hy stierf van verlanghen om die van Tripoli te rencontreren / met dewelcke de Engelschen doenmaels in Oorloghe waeren / ende hy beloofde ons yder een slaef / even als of hy die al in sijne macht hadde gehadt; doch wy verlanghden niet seer nae eene soodaenighe ontmoetinghe.

Die Rovers van Tripoli sijn de snoodtste van de geheele Archipelago. Doch de Engelsche hebben haer des niet tegenstaende wel tot reden weten te brenghen / hebbende vijf van haere Schepen verbrandt selfs in haere Haeven / door behulp van Chaloupen / welcke eens lachten met de musket-kogels die op haer haegelden. Sy hebben haer

eynde-

eyndelijck verplicht Vrede met haer te maecken ende haer de waerde van tachtigh duysent Rijcks-daelders te betaelen in Slaeven / Coopmanschappen ende geldt. Sy kochten een Ridder van Maltha ende vier Maltheser slaeven vry door de waerdye van vijf ende twintigh duysent Rijcks-daelders welcke gekort wierde aen de somme die de Tripolesen hadden belooft. Sy deeden dit alleenlijck om de civiliteyt van de Ridders van Maltha te erkennen / welcke de Engelsche Schepen wel hadden ontfanghen ende allerley provisien gegeven. Sy bedonghen onder de Vredens-Conditien dat men haere Schepen niet soude moghen visiteren / ende dat sy soodaenighe Coopmanschappen als sy wilden souden moghen voeren / selve die andere Natien toequaemen. Want dat hadde de voornaemste oorsaecke van haer verschil geweest / door dien die van Tripoli geloofden dat zy recht hadden om te confisqueeren het geene de Engelsche niet toequam / schoon dat het onder haere Vlagghe door Zee wierde gebraght. Het was de Ridder Narbourough die dese Oorlogh soo wel bestierde ende die deselve met eere eyndighde voor het eynde van het jaer sestien hondert ende vijf en seventigh. Hy is deselve die over eenighe jaeren / door ordre van sijne Britannische Majesteyt in de Straet Magellanes was / om de geheele gelegentheyt ende doortoght van deselve aen te teeckenen. Hy braght een seer naeukeurighe beschrijvinghe daer van mede te rugghe.

Genereuse erkentenisse van die van Engelant aen de Malthesers.

Den acht ende twintighsten November zeylden wy met een goede windt voor den dagh de Golf van Smyrna uyt. Wy lieten omtrent vijftien mijlen op onse linckerhandt het Dorp Vourla, ende vijf mijlen verder dat van Kelisman, legghende op een uytsteeckende hoeck landts recht over eenighe Eylanden ende de klippe Calabouroun. De twee volghende daeghen deeden wy niet dan laveeren tusschen Chio ende het Eylandt Psara, hebbende den windt uyt den Zuydt-Westen / dat ons teghen was. Den eersten December quaemen wy boven die twee Eylanden / stellende onse Cours op Negropont aen / daer wy dichte by quaemen. Des anderen daeghs wierden wy weder op de kust van Psara gedreven door een storm die twee daeghen duerde / ende met donder / blixem ende draep-winden een eynde nam / waer door alle onse Matrosen seer ontzet waeren. Wy henghelden noch vijf a ses daeghen om dat Eylandt door dien wy in de windt hadden tot op den neghenden December / als wanneer de windt Noordt-West zijnde gelopen wy dien avondt tusschen Negropont ende Andros souden hebben konnen heenen lopen / maer de nacht ons overvallende ende de windt opsteeckende / dorsten wy ons niet tusschen die Eylanden in begeven / welcke niet meer dan vijf a zes mijlen van malkanderen geleghen zijn. Den volghenden morghen bevonden wy ons dichte by Tiné ende Miconé, doch soo als wy tusschen die twee Eylanden wilden doorlopen / wierdt ons sulcks door een schielijck opkomende stilte belet / ende door dien in den nacht een stercke Noorden-windt door blies / soo smeten

 wy

wy het over staegh / om niet tusschen die Eylanden in te raecken / wederstaende de windt soo veel als wy konden. Wy waeren seer vermoept door de stormen van de voorgaende nachten / doch dese was seer verschrickelijck / ende onse Matrosen kreghen daer door de vreese in het
Sware storm lijf. Op de midder-nacht nam de windt soodaenigh de overhandt dat hy ons besaens-zeyl scheurde dat wy alleenigh by hadden geset. Wy konden in meer dan een quartier uers tijdt geen ander bysetten / ende de andere Schepen hadden het al soo quaet als wy. Het onse wierde dickmaels door de Baeren bedeckt / ende ick hadde goedt het venster van mijne Kaemer te sluyten / ick hoorde daer elckemael geheele golven waeter inslaen / welche my scheenen soo veele waerschouwinghen te zijn van dat wy in noodt waeren van schipbreucke te lijden. De Koffers / kisten ende het Geschut maeckten een vervaerlijck geraes / zijnde door de holle Zee aen het gaen geraeckt / ende ghy kont oordeelen met wat verwarringhe wy den geheelen nacht doorbraghten. Ons Schip als het kleynste ende lichtste gelaeden wierdt het meeste van allen geslinghert / ende wy meenden yder ogenblijck dat wy het onderste boven souden raecken. Des morghens waeren wy vijftigh mijlen van Tiné dichte by het Eylandt Icaria, sonder dat 'er schijn was dat de windt dien gehelen dagh soude gaen ligghen. Dit Eylandt heeft geene Haeven soo als de Oude Geographi hebben aengemerckt. Het verdrincken van Icarus Soone van Dædalus heeft het selve zijn naem gegeven / gelijck oock de omgelegene Zee de Icarische Zee werdt genaemt. Dit alles scheen voor ons niet veel goedts te bedieden / gelijck oock dat wy een van onse Schepen vermisten. Dit was de Gesalfden David het welcke het lichtste van allen zijnde ons deede vreesen dat vergaen moghte zijn ofte wel op de Eylanden Tiné ofte Miconé gestrandt. Wy zeylden die geheelen dagh voor de windt af / hoewel die vervaerlijck hardt was / ende wy vorderden omtrent hondert mijlen / niet tegenstaende de baeren soo hoogh waeren als onse Compagne. Teghens den avondt saeghen wy aen onse rechterhandt het Eylandt Stampalia, ende des nachts vorderden wy tot aen Scarpanto toe / niet teghenstaende wy maer een zeyl by hadden. Het is een Eylandt van omtrent vijftigh mijlen in de rondte / vol geberghte dat redelijck vruchtbaer is. Aldus geraeckten wy door de hulpe GODTS uyt dit onweder van ons noyt weder op de Zee te vertrouwen soo wy eens het Landt onder de voeten konden bekomen. Doch de eeden van die geene welcke de Zee bevaeren sijn niet veel stercker dan die van de Minnaers / ende men gedenckt niet meer aen deselve als het gevaer over is. Wy konden ons te lichter vertroosten daer over dat wy niet te Rhodus quaemen dat aen onse lincker handt lagh / om dat men ons seyde datmen geene vremdelinghen in de Stadt liet komen. Men liet de Heer Ambassadeur van Vranckrijck als hy daer quam wel binnen komen / maer men wilde niet toelaeten dat hy uyt sijn huys

soude

soude gaen dan als hy vertrock / door dien hy geen paspoort van den Grooten Vizir hadde / sonder het welcke men Rhodus niet bekijcken magh. Men seght ooch dat het nu een seer slechte plaetse is / ende dat de Turcken / welcke nopt iets repareren / daer lichter upt souden gedreven werden als sy de Ridders van St. Jan / nu van Maltha hebben verjaeght.

De Oversten van onse drie Schepen ginghen met malkanderen te raede / ende ter oorsaecke van het bose weer besloten sy van de Eylanden af te lopen / ende haeren Cours bezuyden Candia te nemen ; het welcke te werck hebbende gesteldt / dobberden wy noch achtien a twintigh daeghen op de Zee eer wy te Zante konden komen. Het soude ons seer quaelijck hebben bekomen hadden wy noch langher op de reyse moeten vertoeven / want ons Schip begonde gebreck aen waeter te krijghen / ende hadde alrede eenighe vaeten van den Draeck geleent.

EYNDE van het I. DEEL, en 't III. BOECK.

HET II. DEEL.

REYSE

Van

PATRAS, LEPANTHE, DELPHOS, LIVADIA ende THEBES.

VIERDE BOECK.

Reyse van Patras, Lepanthe, Delphos, enz.

Komste te *Zante.*

Y anckerden dan te Zante op den derden Januarii duysent / ses hondert / ses ende seventigh / welcke den vier ende twintighsten December vijf ende seventigh volgens den ouden Stijl was / die de Griecken volghen hoewel sy Onderdaenen van de Venetiaenen zijn / wy vonden het Schip de Gesalfde David in de Haven legghen / het welcke op die avondt als de storm begonde op te steecken geluckighlijck tusschen Tiné ende Miconé was doorgeraeckt / ende vijftien daeghen voor ons te Zanten gearriveert. Ick deedde my door een ervaeren Stierman onderrichten weghens het geene men van het Compas seght / te weten dat het selve niet en varieert recht tegens het voorgeberghte van Tenarus nu Cabo de Matapan genaemt sijnde den hoeck van Moréa; Hy verseeckerde my dat het daer seer weynigh varieerde / dat is omtrent een graedt ende eenige minuten / ende dat in de Eylanden van de Archipelago de variatie was van twee graeden / ofte van twee ende een halve. Wy bleven twee a drie daeghen in de Schepen sonder in de Stadt te komen / hebbende wy geen prattica in deselve konnen verkrijghen om dat wy upt de Levant quamen / die altoos van besmettinghe verdacht is.

Vertreck van *Zante.*

Den sesden Januarii naemen wy een man van Zante met ons om ons voor Tolck te dienen; Hy sprack de Italiaensche ende de Engelsche Taelen / oock huerden wy een barcke om nae Lepante ende Athenen te gaen. De overvaert van Zante nae het vaste Lant om in Moréa te komen is maer van achtien mijlen / doch door dien wy ter halver

halver wegh door een contrarie wint wierden belopen soo keerden wy te rugge ende gingen te Santa Veneranda slaepen / dichte by het welcke de begraef-plaetse der Engelschen is. De Papa, dat is Priester / van die kercke verleende ons die nacht huysvestinge / ende wy scheyden den volghenden morghen voor den dagh van hem. Wy seylden tot aen tien ueren toe / in welcke tijdt wy dertigh mijlen af leyden / ende in het Vaederlandt van Mercurius te lande quaemen. Hier waren de ruïnen van de oude Stadt Cyllene, nu Chiarenza genaemt / waer uyt het spruyt dat de Poëten den Godt Mercurius Cyllenius Heros noemden. Sijne welsprecckentheyt heeft van de tijdt niet konnen verwerven dat die sijn geboorte-plaets soude spaeren. Doe de Venetiaenen Meesters van Moréa waeren was hier ter plaetse een kleyne Stadt / doch jeghenwoordigh is 'er niet overigh als den omkringh der grachten / ende eenighe stucken muers die in het velt staen. Deselve sijn seer dick op de hooghste plaetse die op de Zee haer uytsicht heeft / ende men kan niet verseeckeren of soo swaere mueren door de kracht van een Aertbevinghe ofte wel door die van het buskruyt sijn omgeraeckt. Op een mijle wegs daer van daen is een Clooster van Caloyers. Daer was voor desen een kleyne Haven ofte Arsenael om de Galeyen te berghen / maer deselve is nu geheel verstopt / het overighe is niet dan een Reede daer goede anckergront is / maer niet al te groote veyligheyt voor de Noorden ende Noordt-Oosten wint / die in die quartieren Boreas wert genaemt. Wy vonden daer drie Fransche Schepen ten Ancker ligghen / welcke leeftocht voor Sicilien opkochten. Een Os koste daer doenmaels vijf a ses Piasters, ende een Schaep drie oort ofte een geheele Piaster. Sy laeden daer oock koorn dat de Griecken ende Albanoisen haer toevoerden.

Goede koop leeftochte Chiarenza.

Eer wy te Chiarenza quaemen soo passeerden wy de Caep van deselve naem / welcke een gedeelte is van het voor-gebergthe eertijdts Chelonates genaemt / oock passeerden wy de klippe Caucalida, die rondtom met bancken is beset. De groote Schepen mijden deselve houdende haer een weynigh buyten in het ruyme sop. Chiarenza legt maer ses mijlen van Castel-Tornese, door de Turcken Clemoutsi genaemt / ende vijftien van Gastouni dat een plaetse is van middelmaetighe grootte vijf mijlen van de Zee gelegghen op eene Reviere welcke ick gelove dat de Peneus is. Des naemiddaghs seylden wy langhs Moréa, ende wy quaemen te nacht-ruste twintigh mijlen verder op eene plaetse Pechiera ofte het meir van Corichy genaemt. Wy sliepen in onse Barcke ende vertrocken voor den dagh. Omtrent negen ueren quaemen wy aen de Caep Counoupeli, alwaer wy eenige tijd stil bleven. Men siet daer noch een vierkanten Toorn ende eenighe vervallene huysen / welcke ten tijden van de Venetiaenen bewoont wierden. Aen den voet van de Rotse / uyt dewelcke dese Caep bestaet is een bron van warm waeter dat sout ende swaevelachtigh is ende in

Zee

Zee loopt. Boven op de geseyde Rotse sietmen een schoone vlachte met Pijnboomen bedeckt.

Onsen Cours vervolgende quaemen wy aen Cabo Calogria soo als de Griecken die plaetse noemen / sijnde deselve welcke oock den naem van Maurovouni ofte swarten Bergh voerdt. Dichte daer by is een kleyne Revicre / welcke nae allen schijn de Lariſſus is / welcke aen beyde sijden veele Dorpen heeft. Twaelf mijlen verder vintmen een andere Caep den Toorn des Paus genaemt; aldaer was een Wachthuys / onder de Heerschappye der Venetiaenen. Van daer seylden wy niet vorder langhs Moréa maer wy staecken over aen de andere sijde / om de Heer Pendarvies te gaen besoecken / welcke een Engelsch Coopman is / by dewelcke wy op onse eerste aenkomste te Zante hadden gelogeert. Hy lagh aldaer op de Reede met een Schip dat hy met Corenten deede laeden recht tegens Meſſalongi ende Anatolico over. Dit sijn twee Dorpen geleghen in het Landt der oude Ætoliërs, in maerassen door de Zee gemaeckt gebout even als Venetien. Wy vonden daer oock twee Venetiaensche Marsiliaenen welcke zout laeden. Een van deselve wierde drie a vier daeghen daer nae door de Corsairen van Algiers genomen / welcke een Brygantin met vijftien soldaeten affsonden / hebbende bemerckt dat'er maer vier a vijf personen in de Marsiliaene waeren. Om haer spel te beter te spelen / hadden sy / wanneer sy naederden de Fransche Vlagghe laeten waeyen / welcke men in die Quartieren dickmaels siet / om beesten voor Sicilien te komen haelen.

Beschrijving van *Meſſalongi* ende *Anatolico*.

Nae dat geseyde Coopman ons een geheelen dagh wel hadde onthaeldt / keerden wy weder te rugghe om aen de zyde van Moréa te komen / laetende de Caep Mauromiti aen de rechter handt welcke omtrent vijftien mijlen van den Toorn des Paus leght / daer na / op tien a twaelf mijlen nae aen Patras gekomen zijnde / seylden wy voor by een Vleck Caminitza genaemt / dat aen beyde de sijden van eene Reviere drie mijlen van de Zee leght.

Op dese plaetse was buyten twijffel voor desen de Stadt Olenus, sijnde de Reviere Pirus, welcke Pausanias op tachtigh Stadien van Patras legt. Als men verder nae Patras naedert laetmen op een hoogte het oude vervallene Fort Achaïa legghen / sijnde een weynigh van den oever af / ende een weynigh verder het Canael van een Beecke welcke doen droogh was / jeghenwoordigh door de Griecken Leucos ende in vorighe tyden Glaucos genaemt / gelijck men in Pausanias kan sien. Alle dese plaetsen legghen op de kuste van het oude Peloponnesische Achaïa, want daer was noch een ander / het welcke het landt van Athenen Thebes ende eenighe andere omligghende behelsde.

Patras.

Patras leght maer een quartier uers van de Zee af op een hooghte / welcke sich ten Noorden tot aen een redelijck hogen Berg uytstreckt. Op de hooghste plaetse der Stadt is eene Fortereſſe / welche doenmaels door

door een Turck / Hebby-Bey genaemt; Deselve leght buyten twijffel op deselve plaetse daer voor desen die van de Romeynen stont. Binnen deselve was eene Diana bygenaemt Laphria, oock het Graf van den Helt Eurypilus die in het belegh van Troyen hadde geweest. Hem was in het verdeelen van den beuyt van die Stadt een doose te beurte gevallen / waer in een beeldt van Bacchus besloten lagh / sijnde het selve door Vulcanus gemaeckt ende door Jupiter aen de Troyanen geschoncken. Eurypilus hadde deselve soo draé niet van binnen beschout of hy verloor sijn verstandt / het welcke hem verplichte / als hy somwijlen eenighe oogenblicken by sijn sinnen was / aen het Oracul van Delphos te gaen raedt-vraeghen / om te weten hoe dat hy van die swackheydt des Geests soude konnen genesen werden. Hem wierde geantwoort dat hy soude blijven ende sijn Beelt van Bacchus dediceren ende vestighen ter plaetse alwaer hy soude vinden dat de Inwoonders met seer vremde plechtelijckheden hare Offerhanden deeden / soodaenigh dat hy / weynigh tijdts daer nae / aen de Haeven van Aroé sijnde gekomen (welcke daer nae de Stadt Patras wierde) bevont datmen aldaer een Jonghman ende Jonge dochter op het Altaer van de Goddinne Triclaria ginck offeren / het welcke aen Eurypilus deedde bekennen dat het daer ter plaetse was daer het Oracul hem hadde voorseght / dat hy van sijne dwaeshept soude genesen werden. Het viel de Inwoonders ter selver tijdt mede in / dat de Godtsspraeck haer hadde geantwoordt dat sy van den noodt van eene soo barbarische Offerhande te doen souden bevrydt werden / wanneer sy een Coningh die sy noyt hadden gesien souden sien arriveren / sullende hy een kasse / waer in een Godt besloten lagh / medebrengen. Aldus wierde door dit geval Eurypilus van sijne dwaesheydt genesen / ende de Inwoonders bevrijt van het plegen van soo eene bloedige ende wreede Ceremonie / welcke haer door het selve Oracul was opgelegt / om de swaere sonde van Menalippus ende Cometho te versoenen / die door haere sondighe liefkoosinghen den Tempel van Diana hadden onthepligt. Fabul van Eurypilus.

In die Fortresse was mede den Tempel van de Panachaïdische Minerva, dat is geseght de Bescherm-Goddinne van geheel Achaïa, want die Stadt was de aensienlijckste van geheel het Landtschap. Haer beeldt was van Gout ende Yvoir.

Ick gelove dat de Stadt Patras sich in vorighe tijden tot aen de Zee toe uytstreckte / want men siet noch in de naeburighe velden genoegh ruïnen van gebouwen welcke te kennen geven dat de plaetse is betimmert geweest. Het is daer ter plaetse dat de Tempel van Cybele ende Atys heeft moeten staen / welcke Pausanias schrijft dat in de Nederstadt is geweest / ende ick twijffele niet of deselve was dichte by een Kercke die onder de aerde is / welcke de Griecken het school van den Heylighen Andréas noemen / alwaer wy een stuck van een scho-

schone Lijste van out Marmor saeghen. Hondert schreden van daer was een soorte van een Circus, Stadium, ofte renplaetse / alwaer men de spelen ende de wedtlopen vertoonde ende hieldt / soo als ick geseght hebbe als ick van Ephesen sprack. De zijden bestonden yder upt een rye booghen welcke sich van verre upt de Zee aenkomende vertonen. Dit deede my gedencken aen eene Medalie welcke ick van Patras gesien hebbe / op deselve was de Haeven van die plaetse verbeeldt / met eenige boghen / welcke de dese wel souden konnen sijn geweest. Wy konden daer de ruïnen van het Theater ende van veele andere Tempelen / van dewelcke Pausanias gewagh maeckt niet vinden.

Op de Merckt was een Tempel van Jupiter Olympicus ende van Apollo, doch jegenwoordigh sijn 'er by de Bazar ofte de Merckt der Turcken / niet dan Moskéen sonder het minste teecken van antiquiteyt. Dichte by de Haeven was een Tempel van Neptunus ende een andere van Ceres. De laetste was aenmerckelijck door eene Fonteyne / welcke alleen maer door een muer van deselve was afgescheyden. Men ginck daer om de uptkomste der sieckten te weten raedt-vragen / ende siet hier de wijse op dewelcke men sulcks doen moeste. Men bondt een Spiegel aen een touw ende hingh deselve op soodanige wijse dat het achterste het waeter raeckte ende als op het selve dreef. Men sagh alsdan in deselve / ende volgens de verscheyde beelden ende voorwerpen diemen daer in sagh kondemen bespeuren of de siecke soude leven of sterven. Ick gelove vastelijck dat de Kercke van den Heylighen Andréas, welcke by nae geheel op de grondt is gevallen / op de ruïnen van die Tempel is gebout geweest / want men siet noch in een hoeck van deselve een Fonteyn van soet waeter / ende dat niet tegenstaende deselve dichte by de Zee staet. De Godts-spraecke van de Merckt begreep iets in sich dat noch veel vermaeckelijcker is. Op deselve waeren de beelden van Mercurius ende Vesta, men moeste deselve bewierooken ende de lampen die daer rondtom hingen aensteecken; Hier op hinghmen aen de rechter zijde van het Altaer een stuck kopere munte welcke in dat Landt ganck hadde / ende men vraeghde aen het Beelt van Mercurius het geene men wilde weten; Nae de vraeghe moestmen de oiren dichte aen het Beelt houden / ende deselve aenstonts met de handen stoppen lopende aldus van de Merckt af / ende als men van deselve gekomen sijnde de handen wegh nam / was de eerste stemme die men hoorde de antwoort van de Godts-spraeck.

In de Stadt waeren vele andere Tempelen als van Venus, Minerva, Diana Lymnatidis, ende van Bacchus de Calydonische by-genaemt / om dat sijn Beeldt aldaer van Calydon was gebracht / het welcke een kleyne Stadt was recht teghens over Patras geleghen / sijnde nu niet dan een kleyn Dorp Calata ofte Galata genaemt. Ten minsten doet my de stant ende de gelijckenisse des naems oordelen dat daer deselve plaetse is. Wanneer die Stadt in haer meest bloeyenden staet

Calydon.

staet was / viel daer een wonderlijcke saecke voor / welcke ons door Pausanias wert verhaelt. Coresus Priester van Bacchus, was ten uytersten verlieft geworden op Calirrhoé. Daer was niet dat hy niet in het werck stelde om sich van haer te doen beminnen / doch hoe hy meer genegentheyt aen haer betoonde / hoe sy hem meer versmaedde. Zijn diensten / sijne gaeven ende sijne traenen hadden haer maer verhart ende getergt / soodaenigh dat hy sijn gedult verliesende / sich aen de voeten van het Beeldt van Bacchus gingh nederwerpen / hem biddende dat hy sijne saecke wilde wreecken. Die Godt was niet doof op sijne gebeden / want hy sondt aenstonts een seckte onder de Calydoniers, welcke wel scheen een dronckenschap te zijn / ende sy stierven als lieden die buyten haer sinnen waeren. Het Oracul van Dodoné was doen in groote achtinge onder de Ætoliërs, de Acarnaniers ende de Epiroten. Men sondt gedeputeerde van Calydon daer heenen / om te vraegen hoe men sich van eene soo moeyelijcke seckte soude konnen ontslaen. De antwoort was dat men den Toorn van Bacchus moeste stillen / mits Calirrhoé, ofte ymandt anders die sich vrywilligh-lijck voor haer aen de doot overgaf / aen sijn Altaer offerende / door de handen van Coresus. Als dese tijdinge in de Stadt was gekomen deede Calirrhoé alles wat sy konde om de doot te ontgaen / ende badt hare bloedt-vrienden dat sy dat offeren niet wilden toelaeten. Maer men hadde te veel vertrouwen op het Oracul / ende te grooten belanghen om de reste van de Calydoniers by het leven te behouden. Sy moeste dan resolveren om geoffert te werden. Men leyt haer dan opgepronckt ende verciert sijnde op die wijse als men gewoonlijck de slacht-offers deede nae het Altaer ende de doot toe. Maer Coresus, welcke van sijn herte niet konde verkrijghen dat hy het mes in den boesem soude steecken van die geene welcke hy hadde aengebeden / liet sijne gramschap vaeren / en sijne liefde wierdt weder levendigh / soodaenigh dat hy / om haer het leven te behouden / sich selven den hals afsneedt ende doot aen haere voeten viel. Calirrhoé door soo een doodelijck spectacul ende te gelijck door medelijden ende berouw getroffen zijnde / gingh haer selven oock dooden aen de Fonteyne dichte by de Haeven van Calydon, welcke naemaels nae haeren naeme Calirrhoé wierde genaemt.

Patras wiert in sijne eerste opkomste Aroë genaemt / van een Griecx woort het welcke Lantbouwen beteeckent / door dien de Inwoonders daer van het selve eerst aen de Griecken hadden geleert. Triptolemus quam die konste eerst van Eumelus Coningh van dat Landt leeren / ende bracht die over in het Lant van Athenen. De Stadt wierde daer nae Patræ genaemt nae haeren hersteller Patreus, Soone Preugenes, kleyn-sone van Agenor. Doch Augustus / oordelende dat sy bequaem was tot de Negotie ende om de Scheepen te bergen / bevolckte haer stercker dan te vooren in het begin van het Roomsche Rijck door

de Inwoonders van de byleggende Steden ende deede die Colonia Aroë Patrensis noemen. Men vindt veele Medalien onder die naem. De Heer Remondin Vice-Consul van Patras vont 'er een in sijn Tuyn van den Keyser Claudius, welcke hy aen den Ridder Clemens Herbey schonck welcke deselve aen my heeft vertoont. Aen de averechtsche zijde stont den naem van de Stadt met verkorte letteren. COL. A.A. PATR. nevens de veld-teeckenen van de Romeynsche Legioenen ende het Cijffer-getal XXII. het welcke my deedde bespeuren dat het twee ende twintighste Legioen doen die Penningh geslaeghen was, te Patras hadde in Guarnisoen geleghen.

Wy waeren gelogeert in het huys van den Engelschen Consul, dichte by de Kercke welcke aen den Heylighen Joannes, den Heyligen Georgius ende den Heyligen Nicolaus was toegewydt. De Papa van deselve toonde ons vier Ionische Colommen van Marmor-steen, ende dan noch seeckere andere steen, welcke een quaeden stanck van haer gaf als men die teghens een andere vreef, verspreydende sich die lucht tot drie a vier schreden in het ronde. De Griecken segghen dat dit door miracul geschiede, om dat de Rechter welcke den Heylighen Andréas ter doot verwees op deselve was geseten wanneer hy dat vonnisse velde. Sy voeghen 'er by dat die Apostel langen tijdt te Patras hadde gewoont, ende dat hy daer een Coningh ofte Gouverneur bekeerde eer hy gemartyriseert wierde. Daer waeren drie a vier Kercken sijne gedachtenisse toegewydt, ende de grootste was die geene van dewelcke ick hebbe gesprooken. Sy hebben veele Kercken maer de meeste laeten sy vervallen. Wy gingen in de Metropolitaene den Aerts-Bisschop Daniel begroeten, welche het opsicht heeft op dat gedeelte van Moréa dat sich westwaert uytstreckt van Patras af tot aen Coron toe. Hy besloegh in vorighe tijden de twee ende dertighste plaetse in de Concilien. Wy verstonden van hem dat 'er by na duysent Kercken waeren in de uytstreckinghe van sijn Aerts-Bisdom, ende wy ginghen met hem een ander Metropolitaen van Moréa besoecken, te weten die van Napoli di Romania door de Griecken Anaplia genaemt. De twee andere Metropolitaensche Steden sijn Corinthen ende Misithra vier mijlen van de ruinen van Lacedemonien gelegen. Daer sijn 'er geen dan die vier in geheel Moréa. Daer waren doenmaels oock veele Papa'es van Patras by hem ende een van de voornaemste Cooplieden Dimitry Boso genaemt. Haeren handel bestaet in Sijde welcke in Moréa valt ende van dewelcke sy jaerlijcks wel drie hondert Baelen af schepen. Men haelt 'er oock tot een geringen prijs leder van daen selfs oock van dat slagh dat wy Pruysleder noemen, gelijck oock honigh, was, wol ende kaes. De boomen van de naeby-geleghene Berghen geven Manna, doch sy hebben de kennisse niet van die te versaemelen.

Seeckeren Abd-Aga commandeerde doenmaels de Stadt, in de qualiteyt

litept van Waywode. Hy sag my op seeckere hoogte wandelen streckende het uptsicht van sijn huys sich upt tot op deselve / ende bespeurende dat ick een Vremdelingh was decdde hy my door een Janitser roepen ende daer op door een Jode ondervraeghen om te weten wie ick was ende wat ick in het Lant quam verrichten. Ick antwoorde dat ick een Doctor was / ende dat ick daer omtrent moetende passeeren den Consul van Athenen gingh besoecken welcke ick seer wel kende. Als den Tolck my te kennen gaf dat ick eenigh geschenck aen den Aga moeste geven doordien ick in de Stadt mijn verblijf hadde / antwoorde ick / dat ick geen Coopman was / dat ick niet als door het quaede weder wierde opgehouden / ende dat ick / verre van een geschenck aen een persoon van sijn aensien te konnen geven / niet by my hadde dan het geene my tot lijfs verschoninghe nodigh was. Hy was op sijn Sofra geseten in een hoeck van sijn kaemer roockende Taback ende drinckende Coffie met eenighe van sijne vrienden / ende dat is het ordinarise postuer in het welcke men de Turcken vindt als sy geene affaires hebben. Ick ontsloegh my dan van hem op die wijse / ende ick vertrock doende hem eerbiedigheydt op de Turcksche wijse. Sijn Broeder Haly Bachi, welcke Emin ofte Tollenaer is / was niet minder begeerigh dan hy. Hy hadde het roer van onse Felouche doen weghnemen ende opsluyten / upt vreese dat wy souden vertrecken sonder hem sijne Rechten te betaelen indien wy eenighe Coopmanschappen hadden ingeladen. De Ontfangher van het Hooftgelt ofte Caratsch was Moultasa Bey genaemt / ende de voornaemste Emir Hassan Bey. De Emirs sijn die geene welcke van het Geslachte Mahomets zijn / welcke oock moghen groene Tulbanden draeghen. De Cady is rechter ende strijckt vonnisse over alle saecken / ende de Weywode ontfanght de gemeene penninghen / ende stelt de vonnissen van den Cady ter executie / soo wel de criminele als de civile / oock is hy meester van de gevanckenisse. De Joden / welcke omtrent het derde gedeelte der Inwoonders uptmaecken / stellen haere Outste om haere verschillen te beslechten / ende sy hebben daer vier Synagogen. Het getal van alle de Inwoonders in het generael is tusschen de vier a vijf duysent. De Turcken hebben 'er ses Moskéen, ende daer is 'er eene in dewelcke aen het dack een ysere vergulde ketting hangt / welcke oorsaecke gaf tot de plonderinge van de Stadt / wanneer die door de Turcken van de Venetiaenen wierde genomen / door dien de eerste meenden / immers nae sy seyden / dat die geheel gout was / ende by gevolghe geloofden dat alle de Inwoonders seer rijck waeren.

Ons was veel geseght van de Tuynen van Patras in dewelcke de schoonste Citroenen des werelts wassen / ende sijnde daer heenen gegaen / door dien die maer een half uer van de Stadt legghen op eene plaetse genaemt Glycada, door dien 'er Citroenen / Orangie ende Granaet-Appelen welcke een seer aengenaeme smaeck hebben / groeyen / soo

soo hadden wy groote moeyte nu 'er eenighe te bekomen. De Franschen van Sicilien hadden sedert weynighe daeghen alles dat 'er was opgekocht. Vier a vijf Citroenen komen 'er maer een stuyver te staen/ hoewel die soo groot sijn als twee vuysten. De schille is soet / ende men eet deselve als een Appel / doch het weynighe sop dat 'er in is/ valt seer suer. Men siet 'er oock groote ende schoone Orangie-appelen/ gelijck als die van Portugal, welckers schil bitter ende sap soet is. Daer is oock geen gebreck van Ceder-bomen. Men moet sich evenwel niet inbeelden dat die Tuynen seer net ende sindelijck zijn/ want sy haevenen die bomen niet meer dan wy onse Appel ende Peerebomen doen. De plaetse daer die legghen is taemelijck laegh / ende voor de winden beschut / sy werdt oock door eenighe beecken / meer uyt de naetuere dan uyt de konst bevochtight.

Wy verwonderden ons daer meest over een Ceder-boom / welcke mogelijck de outste ende de dickste is van alle die in de wereldt zijn. Oock verseeckert Plinius dat die bomen noch verrotten noch verouderen / stellende deselve nevens den Palm / de Ceder- ende de Ebben-Boom onder die geene welcke altoos dueren. Sijne Stamme heeft achtien voeten in de rondte / sijnde van dat slagh van Cypresse-boomen die haere tacken buytewaerts uyt schieten / even als de Salina. Twaelf andere Boomen van die selve aert / verstrecken alleen om hem te meer te verheerlijcken / hoewel die selve seer groot ende dick zijn. Plinius maeckt oock gewagh van een Eycken die vijf ende dertig voeten in sijnen omtreck hadde. Doch men behoeft sich daer over soo seer niet te verwonderen / door dien dat slagh van bomen gemeenlijck seer dick werdt.

Weder nae de Stadt toe komende soo passeerden wy door het Clooster Hierocomium in het welcke omtrent twaelf Caloyers zijn; Daer by is oock eene Kercke gehelighet aen Panagia, dat is de Heylighe Maghet. Deselve is op de Grieckshe wijse gebouwt / daer in sijn eenighe kleyne Colommen van de Ionische Ordre / die genomen sijn uyt de ruïnen van de Fortresse Achaïa, tien mijlen van Patras geleghen / gelijck als sulcks blijckt door een oude brief van het Convent. Ick vont 'er oock op de vloer eene Inscriptie / uyt dewelcke ick geen groot licht konde scheppen / door dien die by na geheel is uytgesleten.

Als wy noch meer nae de Stadt toe naederden saeghen wy 'er een oude waeterleydinge / van dewelcke noch veele bogen over eynde staen/ onder dewelcke een kleyne beecke door stroomt. Het is niet seecker of het de Reviere Milichus is van dewelcke Pausanias gewag maeckt/ want de oude Griecken noemen alle waeteren Potamos, daer wy den naem van Reviere niet geven als aen stromen in dewelcke het waeter in overvloet is / ende die noyt uytgedrooght zijn. Aen die selve zijde sijn noch twee a drie andere diergelijcke / welcke men sonder brugghe ofte plancke passeren kan.

De

De Françoyschen Consul van Athenen besit aldaer het Consulaet voor die Natie / ende stelt daer een Vice-Consul in sijne plaetse. De Heer Remondin uyt Provence, een seer aerdigh ende bequaem man / hadde het selve sedert eenighe jaeren van de Heer Chastaignier, doch het is nu vijf jaeren geleden dat een Rochellois genaemt Vitellin brieven hadde verkreghen door dewelcke hem dat Ampt wierde gegeven / ende door dien hy tot dat beroep noch niet al te bequaem hadde konnen werden / soo accordeerde hy met Remondin ende sy bekleedden het te saemen. De laetste eyndelijck sich niet genoeghende met het geringhe voordeel dat 'er op die wijse te doen was / resolveerde te vertrecken ende begaf sich Scheep in eene Tartane van Marseille die met eenighe waeren bevracht was. Hy liet aen Vitellin ordre om de tollen ende rechten van deselve te betaelen / vallende die hoogher op de leeftoght dan op andere Coopmanschappen / ende heeft men oock geene permissie om die opentlijck te vervoeren. De Emin quam hem dan besoecken ende gaf hem de reeckeninghe van het geene hy verschuldight was / waer op Vitellin antwoorde dat hy hem seer misreeckende ende dat hy hem niet meer dan drie ten hondert wilde geven / volghens de brieven van de aenstellinghe van het Consulaet. De Emin emporteerde sich hier over tot soo verre dat hy hem Giaour Diarbek dat is Christen hont noemde / segghende dat hy de Rechten van den Grooten Heer bestal / ende dreyghde hem daer op in de psers te sluyten. Vitellin die door dit dreyghen ontset was / gingh sich aen den Cady beklaeghen / welcken hy de saecke ende de brieven voorhielt / door dewelcke hy niet verplicht wiert dan tot het geven van drie ten hondert weghens alle het geene de Franschen daer ter plaetse souden komen laeden. De Cady seyde hem dat hy die brieven in sijn boeck moeste doen registreren / ende dat hy sulcks gedaen sijnde geene swaerigheyt soude hebben / belovende daer by sulcks te doen mits dat Vitellin hem een stuck Laecken soude schencken. De Emin / welcke mogelijck onderwijlen vreesde dat hy sijne pretensie soude verliesen / deede aen Vitellin van een accommodement spreecken / waer op dese laetste / sonder te dencken dat hy sich met den Cady hadde verbonden / sulcks met hem aengingh. De Emin liet vijftigh ofte sestigh Rijcks-daelders van sijne prentensie vallen / ende daer op wierde het accoort getroffen. De Emin van sijn zijde sagh onderwijlen sijn stuck Laecken niet komen / ende Vitellin die sijne saecke hadde afgemaeckt / dachte niet meer daer aen. Het geruchte van het accommodement quam ter ooren van den Cady, die aenstondts om den Emin sondt / willende hy de waerheyt van die saecke weten. De Emin bekende deselve aenstonts ende seyde dat hy sestigh Piasters van sijne pretensie hadde laeten vallen. Het is dan wel / seyde de Cady, maer ick begeere dat ghy hem die somme noch eens afvordert / ende wy beyde sullen die deelen. Doch de Emin antwoorde dat hy het accoort onder haer beyden gemaeckt hadde geteeckent /

Consul van Patras.

kent / doch de Cady repliceerde dat daer niet aen geleghen was door dien het nul ende krachteloos was / sijnde voor hem niet geinregistreert. Hier op dede men dan den armen Vitellin dagvaerden / ende de Cady condemneerde hem om het overighe te betaelen sonder groote formaliteyten te gebruycken. Aldus dan / sullen dese brieven / door sijne verkeerde menagie / niet gesegaliseert ofte wettigh gemaeckt werden / ende de Françoysen sullen moeten betaelen even als te vooren. Dit Consulaet hadde sedert den Oorlogh in Sicilien wel iets van importantie behoren op te brenghen / want de Consul magh sijne rechten vorderen van alle de Fransche Schepen welcke komen handelen van Chiarenza af tot aen Patras toe / ende selfs oock aen de daer over gelegene kust van Ætolien. Doch door dien desen man voor al te swack bekent is / soo wil het meeste gedeelte niet betalen / seggende de meeste dat sy Schepen van den Coningh ofte van de Heer de Vivonne zijn. Men vertelde ons dat over weynigh tijdts Vitellin met seecker Janitser verseldt / aen dewelcke hy dagh-gelt moeste geven / vijftien ueren van Patras was gegaen / om van seecker Fransch Schip / het welcke daer lagh en laede / sijne Rechten te vorderen. Men gaf hem het geene hy vorderde / maer hem quam in alles niet meer dan vijf a ses Piasters toe / welcke naeuwlijcks genoegh waeren om de onkosten van sijne reyse te betaelen.

Wy naemen een Billet van den Venetiaenschen Consul, door dien ons Scheeps-volck van Zante geboortigh was. Men kan sonder een soodaenig billet van den Consul niet in de Golfe van Lepante komen / want den inganck van deselve werdt door twee Casteelen bewaert / welckers geschut cruyssélings daer over schiet. Dese Castelen hebben anders geen naem dan de Casteelen van Moréa ende van Romelia, sijnde deselve oock maer ses mijlen van Patras gelegen. Wy konden / soo als wy wilden vertrecken / den Emin niet vinden / om ons ons roer weder te geven / ende hebbende hem eyndelijck op-gespeurt / moesten wy hem een halve Rijcks-daelder geven om het selve weder in onse macht te krijghen. Daer sijn geene listen welcke de Turcken niet weten uyt te vinden om gelt te trecken. Hoewel wy nae de middagh waren vertrocken soo quamen wy evenwel goet tijts te Lepante, door dien dese Steden niet meer dan twaelf mijlen van malkander ligghen.

Lepante. Lepante was in oude tijden Naupactus genoemt / spruytende die naem van een Grieckseh woort dat een Schip timmeren beteeckent / het sy dat de Heraclides daer het eerste Schip hebben getimmert / ofte wel dat het de Volckeren van Locride sijn geweest / gelijck als eenighe Schrijvers willen. Die van het Lant noemen hedensdaegs de plaetse Epactos. Wy logeerden op de Haeven ten huyse van de Heer Samuel Ogel een Joode / welcke Consul ofte Vice-Consul was van de Françoysen / de Venetiaenen ende de Engelschen. Hy ruymde ons

tot

tot sijnent een soorte van een buytewaerts uytsteeckende galerye / door de welcke de wint door de menigvuldige reten woey / als of het musket-schoten hadden geweest. Het was doenmaels seer kout / ende wy bevonden dat wy seer wel hadden gedaen in het volghen van den raet die hy ons gaf / van onse Vesten met Vossen-vellen te doen voederen / sijnde dat bontwerck daer goede koop / ende werdende van Arta ende Jamina aengebracht. Alle de Berghen rondtom de Golf waeren met sneeuw bedeckt / ende de twee maenden van Januarius ende Februarius waeren alsoo ruw als in ons Climaet.

Wy fonden onse Barcke te rugghe / sijnde de windt contrarie om verder te gaen. Des anderen daeghs saegen wy den Bassa van Moréa arriveren / welcke last hadde om te Lepante ende te Santa Maura te komen / om de Galioten te verbranden welcke in de Adriatische Zee ende in de Archipelago roofden te verbranden. Hy hadde meer dan vijf hondert persoonen in gevolgh ende vijftigh Slavoniers voor sijne Lijfwacht. Men loste tot sijne eere eenige Mortieren die op de Haeven laeghen. Voor hem ginghen vijf ofte ses Schalmeyen ende een soorte van een Tymbal die door een Moor geslagen wierde / waer door de ellendighste harmonie des werelts verweckt wierde / ten minsten voor onse ooren. De Waywode quam hem het boordt van sijne Veste kussen soo als hy den voet aen Landt sette / ende deede hem te Peerde rijden tot aen sijn huys toe alwaer hy hem geleyde. Men droegh twee Paerdestaerten voor hem welcke aen een geschildert hout als dat van eene Lancie / doch tweemalen soo langh / gebonden waren. Alle de werelt sidderde ende beefde binnen Lepante, even als in Vranckrijck wanneer de Rechtbanck welck men *les grands jours* noemt in eene plaetse komt / want het meeste gedeelte van de Corsairen hebben haer toevlucht in de plaetse / waer door het komt dat eenighe Lepante het kleyne Algiers noemen. Oock sietmen 'er veele Moren welcke in dat Landt wonende getrout zijn / teelende daer Kinderen die al soo swart sijn als die van Barbaryen. Hy deede aenstonts een van de voornaemste Aga'es in de gevanckenisse werpen / wegens een moort die hy over langhen tijdt hadde bedreven / doch die maeckte de saeck met gelt af.

Intrede van den *Bassa* van *Moréa* te *Lepante*.

Onsen huyswaert dorste uyt het huys niet gaen / uyt vreese dat sijne qualiteyt van Vice-Consul der Francken hem verplichten soude om den Bassa te gaen besoecken ende een geschenck te geven / hoewel hem sijn Ampt niet veel opbrenght. Hy raedde ons dat wy niet souden uytgaen voor dat de Bassa vertrocken was / uyt vreese dat sijn volck / welcke de sterckste in de Stadt waeren / ons eenigen overlast souden doen. Doch hy sagh hier in meer op sijn belangh dan op het onse. Daer was oock een van sijne Vrienden / welcke mede een Jode van Religie was / ende voor Doctor binnen Lepante speelde. Dese wetende dat ick mede belijdenisse van die wetenschap deede / quam somwijlen

len wat by my praeten. Ick bemerckte dat hy een seer ervaeren Doctor was / sprekende met hem van eene Siecke welcke ick te Patras hadde gesien. Deselve was de Vrouwe van seeckeren Grieck / bewaerder van het huys waer in wy gelogeert waren / welcke my badt haer te willen visiteren. Ick vondt een vrouw die op haer uytterste lagh / ende ick vraeghde aen de man hoemen haer in haere sieckte hadde gehandelt. Hy antwoorde my datmen haer geheel geen hulp-middel hadde gegeven. Maer waerom / herseyde ick / wachtmen tot het uytterste toe om haer iets te geven / ende waerom wilt ghy haer iets doen hebben nu het te laet is ? Dat is / antwoorde hy om dat men my geseght heeft dat men haer niet met alle moeste doen / door dien haere sieckte van de schaduwen ontstaet. Hy wilde segghen van de dwaelende Geesten welcke des nachts swerven. Hier op seyde my mijn Doctor; Het is waer dat men dat seer in dat Landt onderworpen is / doch de bemuerde Steden als de dese sijn daer vry van / ende de Geesten konnen binnen de selve niet komen. Het speet my dat ick hem niet antwoorde dat de Inwoonders van Lepante dan niet veel Geest (verstant) moesten hebben / ende ick soude daer goede reden toe hebben gehadt / door dien hy 'er soo weynigh van voorsien was. Het is een seer schoone voorwendinge voor een man die sijn vrouw sonder eenighe hulpe laet sterven / ende dat onder voorwendinge van eene soo dwaese inbeeldinghe. Oock-stetmen wanneer haere vrouwen sterven / dat sy het gelt dat sy aen de Turcken moeten geven om die te mogen begraeven / meer beklaegen dan het verlies van haere waerde wederhelften.

Bottigheydt van een Doctor te Lepante.

Lepante is in eene wonderlijcke situatie gelegen / sijnde getimmert rondtom een kleyne Bergh die als een suyckerbroot is gemaeckt / boven op dewelcke de Donjon van het Fort is. Eer men daer by komt moet men vier a vijf mueren passeren. Als men van de Zee naedert schijnt het dat die heuvel aen den groten bergh / welcke Noortwaerts leght / vast is / doch sy is door eenige Valeyen daer van gescheyden / waer door de Stadt redelijck sterck was eer men de inventie van het geschut hadde gevonden. Oock lesen wy dat sy de Romeynen dickmaelen veel spels heeft gemaeckt / streckende tot een toevlucht van de Ætoliers welcke ontrouwe ende verraederschе Menschen waeren. De sterckte die 'er nu is / is door de Venetiaenen gebout / welche deselve beseten hebben eer sy Meesters van Moréa waeren. De Afbeeldinge van haeren St. Marco siet men daer noch op veele plaetsen / ende de Turcken / hoewel sy gesworene vyanden van de Schilder-konste ende de Snykonste zijn / wachten haer wel de teeckenen van haere overwinninghen te vernietighen.

De Haeven is seer kleyn ende kan met een keten gesloten werden / sijnde de mondt van deselve maer vijftigh voeten wijdt / ende hebbende vijf hondert van deselve in de rondte. Daer komen oock niet binnen

nen dan middelmaetighe Barcken. Ten tijden van Durac Bey liepen sijne kleyne galeyen daer binnen / doch hy deede de Haeven suyverder houden. Ick hebbe dickmalen kleyne Barcken gesien die 'er niet buyten konden komen / zijnde niet waeters genoegh in de mondt van de Haeven. Sy moesten wachten tot dat het hoogh waeter wierdt / want daer gaet in die Golf een soorte van Ebbe ende Vloedt. Des morghens komt 'er het water inspoelen door de Enghte van de twee Castelen / ende des naedemiddags vloeyt het daer weder uyt. Durac Bey was een vermaert Rover die veele Christenen heeft doen beven. Hy was van Lepante geboortigh alwaer hy het schoonste huys van de Stadt hadde / doch jegenwoordigh heeft het selve niet aensienlijcks als alleen dat het het grootste van alle is. Sijn moet ende Couragie hadde hem geavanceert tot het Ampt van Capitain Bassa in den Oorlogh van Candia. Doch deselve koste hem sijn leven / want hy onderstond soo drae hy dat hadde verkreghen de Venetiaensche Schepen by nacht te verrassen. Sy wierden daer van gewaerschout ende verrasten hem selve / soodaenigh dat / nae een scherp gevecht / sijn Esquadre geslaegen ende hy selve door een Canonschoot gedoot wierde. Hy hadde last gegeven dat men hem in Zee soude werpen indien hy in het gevecht quam te sneuvelen uyt vreese van in de handen van sijne vyanden te vallen. Historie van *Durac Bey.*

Dichte by Lepante sijn aen de Oost-zijde groote Fonteyn-bronnen / welcke aenstonts Struyt-molens doen omlopen / ende daer nae dienst doen aen een groot huys in het welcke men Turcksche Leders bereyt waer uyt de Negotie van Lepante voor een gedeelte bestaet. Dese beecken / welcke dichte by twaelf seer groote bomen vlieten maecken daer een seer aengename plaetse soo door de koelte als door het schone uytsicht. In dat quartier sijn oock schoone Hoven / met Citroen / Orangie-Appelen ende Cederbomen / welckers vruchten weynig kleynder zijn als die van Patras. De Wijn van Lepante is de beste van geheel Griecckenlant / maer men strijckt aldaer / soo wel als in Moréa ende te Athenen de vaeten van binnen met Peck / gelijck men in Duytslandt die met swaevel beroockt om den Wijn goedt te houden. De Vremdelingen vinden in den beginne die smaeck van het peck seer onaengenaem / doch sy gewennen daer allenghkens aen / ende eyndelijck proeven sy deselve niet meer. Daer sijn weynigh Turcken te Lepanthe die geen Wijn-drincken / want die is 'er goede koop ende sy sijn de grootste yveraers voor haere Wet niet. Sy hebben 'er evenwel ses ofte seven Moskéen, ende daer is 'er een dichte by de Haven / welcke mogelijck gebout is op de ruïnen van den Tempel van Neptunus, welcke Pausanias seght dat dichte by de Zee heeft gestaen. Hy spreeckt oock van drie andere Tempelen / welcke geheylight waeren aen de Ætolische Diana , aen Venus ende aen Æsculapius. Dese laetste was door Phalysius gesticht / ter oorsaecke van een grote quale Historie van *Phalysius.*

aen sijne ooghen / waer door hy by nae blint was geworden. De Godt Æsculapius welcke miraculen te Epidaurus deede om de siecken te genesen / vertoonde sich in een droom aen de Poëtersche Anyta. Het scheen haer als of hy aen haer eenighe Tabletten welcke beschreven waeren gaf om die aen Phalysius te brenghen / op dat hy daer door sijn gesichte soude weder krijghen. Als sy wacker was geworden vondt sy waerlijck dat sy de Tabletten in haer handt hadde. Sy quam dan te Naupactus ende beval aen dien mensche de Tabletten te ontsegelen ende te lesen. Hy onderwijlen / welcke geloofde hem sulcx onmoghelijck te sijn verachte in den beginne haeren raet. Doch als sy hem haere ordre ende last hadde verklaert / soo begonde hy te hopen dat Æsculapius hem eenigh heylsaem middel hadde toegesonden / ende de Tabletten vattende voelde hy dat hy genesen was / konnende deselve volkomentlijck wel lesen. Hy gaf aen Anyta twee duysent stucken gouts / hebbende hy in de Tabletten gelesen dat hy sulx doen moeste / ende hy deede daer nae een Tempel voor Æsculapius stichten tot erkentenisse van die miraculeuse genesinghe.

De Griecken hebben 'er maer twee Kercken / in yder Voor-Stadt eene. De voornaemste is aen den Heyligen Dimitry gewydt / in dewelcke naeuwlijcks hondert personen sijn konnen / oock sijn sy 'er in kleyn getal ende seer mishandelt. Dit is oock de reden om dewelcke de Aerts-Bisschop sich te Arta heeft vertrocken / gelijck wy hebben aengemerckt daer wy van die Stadt spreecken. De Joden hebben 'er drie Synagogen ende sijn te Lepante soo sterck in getal niet als te Patras.

Alles wat uyt de Golf gaet is drie ten hondert weghens den Tol aen den Emin verschuldight / die ses duysent Piasters jaerlijckisch aen den Grooten Heer betaelt. De Waeren die men daer laedt sijn Leeder / Olie / Taback / Koorn / Rijs ende Gerst. Sy willen de Francken niet toelaeten dat sy met haere Schepen voor by de Castelen sullen komen / maer die mogen sich te Patras ophouden / ende haere Barcken binnewaerts aen senden.

Ick vraeghde by dese gelegenthey aen onsen huyswaerdt / of 'er ter occasie van den Oorlogh in Sicilien geen Fransche in hare Golf waeren komen laden ende handelen. Hy antwoorde my van ja / ende dat hy reden hadde om daer aen te gedencken / sijnde yemant van die Natie over weynigh tijdts daer geweest die sijn Schip buyten de Castelen hadde gelaeten. Hy quam 'er om met den Tollenaer te handelen over de mondtkost die hy wilde mede voeren. De Waywode wierde daer van onderricht / seyde hy / ende wetende dat hy tot mijnent gelogheert was deede hy my ontbieden ende vijf a ses stockslaeghen geven / sonder eenighe andere forme van proces / segghende dat ick 'er Malthesers ende Rovers braght. Ick hadde goet hem te vertonen dat het een Schip van Messina was welcke plaets nu den Coningh

Voorval van een Fransman te *Lepante*.

ningh van Vranckrijck toebehoort / hy wilde mijne redenen niet verstaen ende confundeerde altoos de Messinesen met de Malthesers door dien sy gebueren zijn. Soodaenigh dat hy daer-en-boven den Capiteyn noch dwongh om hem vijftigh Piasters te betaelen / ende op het spoedighste te vertrecken. Daer was een ander / voeghde hy 'er by / welcke eenige maenden te Lepante quam in dat selve voornemen. Hy meende den Waywode een grooten dienst te doen sendende hem een geschenck van Confitueren / doch die / in plaetse van hem daer voor te bedancken / liet my vraeghen / of die Koopman hem voor een Kindt aensagh dat hy hem Suycker sondt in plaetse van Coffy ofte yets anders dat voor de Mannen bequaem is / daer sijn 'er evenwel welcke somwijlen waegen weder daer ter plaetse te komen / ende sy sullen allengskens gewoon werden ons te sien / mits datmen maer wete voorsichtighlijck met haer te handelen. Het veylighste is Griecken tot dienaers te hebben / welcke de Taele verstaende / ende op haere wijse gekleet zijnde / de saecken beter konnen doordringen ende veel doen gelucken.

Door dien 'er niet veele curiositeyten te Lepante te sien waeren / soo verlanghden wy met groot ongedult onse reyse te konnen voortsetten. Door dien de windt ons teghen was soo wilden wy te Lande gaen. Doch onse Jode intimideerde ons soodaenig / sweerende dat wy vermoordt souden werden soo wy sulcks onderstonden / dat de dienaer / die wy te Zante hadden aengenomen ons absolutelijck seyde dat hy ons niet soude volghen indien wy te Lande ginghen. Hy was niet gewoon dan ter Zee te reysen door dien hy een vaerent persoon was / ende hy soude met de Felouche liever nae Barbaryen hebben gevaren / als van Lepante nae Salona te Lande gegaen. Wy maeckten dan koop weghens een Barck met een Stierman genaemt Dervisch Haly welcke by het Casteel van Moréa woonde / ende wy keerdden weder derwaerts om de eerste goede wint af te wachten / oordelende dat wy daer niet veel erger dan te Lepante konden zijn / alwaer ons den tijt seer verdroot. Wy hadden het ongeluck dat de Noort-Oosten wint / welcke ons teghens was / gedurigh standt hielde / ende wy waeren gedronghen daer tien a twaelf daeghen door te brenghen / niet in het Casteel / in het welcke men geene Christenen laet komen / maer in een kleyne kamer dichte by de Zee / in dewelcke onse Schipper ons zijn zeyl leende / om dat wy niet op de blote grondt souden slaepen. Wy hadden dichte by onse deur een bron van soet waeter / ende dat was alle de commoditeyt die wy daer konden hebben. Wy moesten den Wijn een half uer daer van daen laeten halen / gelijck oock het broot uyt Patras ende het vleesch uyt de naby-geleghene Bergen / waer van daen onsen Dienaer Nicolo ons eenige Lammeren ofte Geytjens van de Herders stallen wiste te beschaeren. Dese Herders sijn arme Albanoisers die de kudden hoeden / ende onder hutten van biesen gemaeckt

maeckt woonen. Sy hebben de tienden van de Lammeren ende van de Melck/ ende daer in bestaet haere geheele betaelinge/ behorende de Kudden aen de Turcken. Sy moeten evenwel haer Caratsch ofte Hooft-geldt/ van yder vijf Rijcks-daelders soo wel als de andere betaelen. De Heer Wheler sijnde daer op seeckeren dagh met Nicolo heenen gegaen/ vonden sy een troup van die Herders in het ronde sitten met haere staeven in de handt ende een kleynen vilten hoet/ als een decksel van een aerde Pot gemaeckt/ op het hooft/ even als de oude Herders van de Astréa, hebbende de vrouwen een seer buytensporigh hultsel/ ende een grove lederen gordel om het lijf. Hy wilde wel tot haer naederen om te sien wat dat sy deeden/ ende hy bevondt dat 'er een Turck met een Papier in de hant by haer was/ welcke recht tegens yder van haer over vijf kleyne steentjes leydde; Daer nae telde hy alle die steentjens op/ stellende het getal daer van op sijn Papier/ op dat die des anderen daegs in soo veel Piasters door die arme lieden souden verandert zijn/ want die Turck was den Ontfangher van het Hooft-gelt.

Door dien wy in die wildernisse niet veel te doen hadden/ soo wierden wy matte-maeckers/ waer toe wy biesen gebruyckten/ bedienende ons van deselve om ons te beschutten voor de vochtigheydt des gronts op dewelcke wy sliepen. Wy wierpen op seeckeren tijdt met steenen een van die vogelen doot/ welcke wy Pellicanen/ de Latijnsche Onocrotali ende de hedensdaeghsche Griecken Taubano noemen. Ick wete niet of hy door de koude belet wierde te vliegen. Dese Vogelen hebben een sack onder haren beck in dewelcke wy meer dan vijftien kannen waeter goten. Oock segghen de Griecken dat sy in het geberghte waeter aen de kleyne Vogelen brenghen. Men siet die veel in die quartieren gelijck oock op de Kusten omtrent Smyrna.

Voor de reste was het heerlijcke gebouw in het welcke wy logeerden een kleyn gewulf dat twee voeten diep in de aerde schoot/ zijnde ses voeten breet ende vijftien langh/ aen het eynde was een gat in het gewelf dat ons voor schoorsteen streckte/ maer het roockte daer binnen als in een keet. De deur was maer drie voeten hoogh/ ende wiert met een ondeughende planck gesloten. Wy bragten dickmaels den tijt door met te raisonneren waer toe dit heerlijcke gebouw mochte hebben gedient. Ick meende dat ick het geraeden hadde/ seggende dat het een Turcksche Badt-stove hadde geweest/ doch eyndelijck dese ongemackelijcke plaetse moede sijnde geworden gingen wy elders/ ende de Heer Rider Clemens, welcke wy dese bysonderheyt verhaelden/ seyde ons naemaels dat het de begraefplaetse van een Turcksch Heyligh ofte Santon was/ ende dat de Turcken geen ander pretext van noden hadden om ons braef in de bus te doen blaesen/ dan alleen dat wy daer in geslaepen ende Wijn gedroncken hadden. Onderwijlen gebeurde ons daer over niet quaets/ hebbende onse Schipper Dervisch-

visch-Haly sorghe voor ons gedraeghen. Wy maeckten weder een ander accoort met hem op dat hy ons aen een Engelsch Schip soude brenghen / dat wy te Messalongi op de Reede hadden laeten legghen / willende wy op het selve een favorabelder wint wachten. Wy vertrocken dan van daer nae dat wy elf daegen in die gevanckenisse hadden versleten / ende quaemen achter den Bergh Galata te ruste / welckers beschutsel een soorte van een Haeven maeckt / dichte by een soete waeter-bron / welcke de Griecken daerom Kryonero noemen / ende die mogelijck de Fonteyne Calirrhoé is daer van ick gesproocken hebbe. Men laedt daer Fustet, dat een boom is welcke dient om geel te verwen. De Griecken noemen hem Chrysoxylon als of men vergult hout seyde. Wy vonden 'er eene Barcke die van het selve aen het Engelsche Schip hadde gebracht teghens drie Piasters het duysent pont.

Eer men op die plaetse komt siet men ten Oosten van die Bergh de ruïnen van een kleyne Stadt / welcke die van het Lant Ebræo-Castro noemen / om dat sy segghen dat die van Joden is bewoont geweest. Als wy twee daeghen aen het Schip hadden geweest voeren wy weder nae Patras, ende bleven daer noch drie a vier daeghen / geduerende dewelcke het daer sneeude hoewel de Amandelenbomen bloeyden. Men houdt oock dat Patras een ongesonde plaetse zy / door de onstantvastigheyt der saisoenen. Wy ginghen de Fransche Vice-Consuls Remondin ende Vitellin besoecken / gelijck oock den Pater Paulus van Compeigne een Françoysch Capucijn van Napoli di Romania, welcke voornemens was sich te Patras neder te setten / alwaer noch geen Religieus van de Latijnsche Kercke is. De Heer Ridder Clemens ontfingh ons seer beleeft tot sijnent / ende vertoonde ons in sijnen Hof een proeve van de deughtsaemheyt van de gront van Patras, te weten drieërley slagh van suere ende soete Citroenen aen verscheydene tacken op eene stamme. Een Citroen-tack op een Orangieboom geënt welcke dan beyde die vruchten droegh. Een stamme van een Citroen die een andere boom droeg / even als wy wel met onse wijngaerden doen. Dit alles wiesch seer wel hoewel de Tuyn niet bevochtight ofte gehaevent wierde / ter oorsaecke van de afwesentheyt van de Meester die sich gewoonlijck te Zante onthoudt.

De Weste wint / welcke ons diende / hebbende eyndelijck de overhant gekregen / ginghen wy van Patras te Lande tot aen de Castelen toe / om weder aen onse Barcke te komen. Wy konden ter halver wegen gantsch geene ruïnen bespeuren / welcke den Tempel van Neptunus soude hebben konnen zijn / die Ptoloméus in die quartieren plaetst. Wy lieten het Dorp Sichema aen onse rechte hant legghen / dat mogelijck de plaetse is van dewelcke Solinus gewagh maeckt ende Scioessa noemt / die niet remarcabel was dan door negen heuvelen welcke met dichte boskens bewassen waeren / soodanigh dat de Sonne daer door niet konde schijnen.

Wy

Wy vertrocken van het Casteel den seven ende twintighsten Januarii sestien hondert ses ende tseventigh / ende wy lieten drie mijlen daer van daen het geruïneerde Dorp Drepano legghen / dichte by de Caep in oude tijden Trepanum genaemt / welcke dieper de Golf innewaerts ligt dan die van Rhium, welcke dichte is by de Engte van de twee Forteressen / hoewel veele die met malkanderen hebben geconfundeert. Dichte daer by is een kleyne Reviere welcke geen Schepen voeren kan / ende wat dieper in het vaste Landt een Dorp Aderna genaemt. De wint ons gonstigh zijnde seylden wy geheel den nacht door / ende wy bevonden ons des morghens voor de mont van de Golf van Salona, welcke eertijdts Sinus Crissæus genoemt wierde / dichte by een Stadt die de Griecken nu Pentagioi noemen. Hier was in allen schijn de plaetse van de Stadt door de oude Oeanthea genaemt / van dewelcke sy ons geene groote beschrijvinghe hebben naegelaeten. Pausanias segt dat 'er een Tempel van Venus was / ende in een naebuerigh bos een van Diana. Wy vonden eene Latijnsche Inscriptie in eene Grieksche Kercke. Buyten den omkringh der mueren is eene andere kleyne Kercke genaemt Agios Joannis, dichte by de welcke wy in eene Grotte ginghen die in eene Rotse is gehouwen / in dewelcke aen de zijden vijf holen zijn voor soo veele begraefplaetsen / welcke mogelijck sijn geweest voor die vijf Heylighe personen / die de hedensdaeghsche naem aen die plaetse hebben gegeven / sijnde Pentagioi niet anders gesegt.

Salona: De Stadt Salona is half door Turcken ende half door Griecken bewoont. De Metropolitaensche Kercke van de laetste werdt Panagia Leontariodis genaemt. Daer in is niet considerabels als een Roomschen Arent welcke wy daer bespeurden in een losse steen. Niger ende andere Geographi hebben gelooft dat Salona de oude Stadt Delphos was. Ick begonde daer aen te twijffelen siende niet met alle dat over een quam aen het geene ick mijn selfs daer van hadde ingebeelt. Ende door dien ick my altoos wel hebbe bevonden met in diergelijcke saecken met de oude Inscriptien te raede te gaen / soo informeerde ick my by een yder om te weten of 'er daer geene te vinden waeren / uyt dewelcke ick eenigh licht soude konnen trecken. Men wees 'er ons eene aen welcke in het Clooster was van de Kercke Sotiros Metamorphosis genaemt / dat is de transfiguratie ONSES HEEREN, welcke een mijle buyten de Stadt light op het hangen van een naebuerighen Bergh. Wy ginghen die selve dagh daer heenen / doch door dien wy op de Turcksche wijse gekleet waeren met een roden Tulbant op het hooft / soo nam de Papa van die Kercke / welcke ons hadde sien komen de vlucht / ende verstack sich in eenigh gat in het gebergte / vreesende dat wy Turcken waeren die hem eenigh overlast quaemen doen. Wy ginghen in sijne Kaemer die hy niet te deghen hadde gesloten / ende wy vonden niemant in deselve. Ondertusschen

luste

luste het ons niet weder te keeren sonder iets te sien / doordien wy de moeyte hadden genomen van tot soo verre op te klimmen / ende wy sonden onsen Griecx om hem op te soecken. Hy vondt sijne Vrouwe aen dewelcke hy seyde dat sy niet te vreesen hadden / dat wy Christenen waeren / ende dat wy alleenlijck het Stauroma in de Kercke wilden doen / dat is gesegt het Cruyce maecken. De goede man quam dan voor den dagh / ende wy stelden hem buyten vreese door onse woorden ende door ons gelaet / waer door wel te bespeuren was dat wy geene Turcken waeren. Hy opende de Kerck voor ons / ende als wy hem gevraeght hadden of 'er niet een steen was op dewelcke iets geschreven stondt / soo toonde hy ons deselve onder de andere vloer-steenen / ende hy veeghde deselve af op dat wy die te beter souden konnen beschouwen. Het is een schone ende grote Latijnsche Inscriptie / welcke als een brief ofte Rescriptum van den Roomschen Proconsul ofte Vice-Stadthouder is / Decimius Secundinus genaemt / hebbende hy die aen de Inwoonders van Amphissa geadresseert. Dit was even het geene dat wy sochten / ende wy hadden geen ander bewijs van noden om te bemercken / dat Salona niet ter plaetse van het oude Delphos stondt / maer van de Stadt Amphissa. Nae dat wy deselve geheel ende seer exactelijck gecopieert hadden / soo bedanckten wy onse Papa met eenighe Timins, ende hy wilde ons niet laeten gaen voor dat wy van sijnen witten Wijn hadden geproeft / die wy seer goedt vonden.

Dese Stadt hadde haeren naem ontleent van Amphissa Dochter van Macareus ende kleyn-dochter van Æolus die door Apollo gecaresseert wierde. Ick kenne geene Plaetse welcke Lambina genaemt werdt / die Niger seght het oude Amphissa te zijn / ende ick twijffele niet of dit is eene van sijne misslaeghen. De Turcken ende de Griecken noemen deselve teghenwoordigh Salona, spreeckende de eerste syllabe langh uyt. Strabo spreeckt van Amphissa als van een Stadt welcke ten sijnen tijde al verdestrueert was. Doch Pausanias, welcke meer dan hondert jaeren nae hem leefde en laet niet nae van de Tempelen ende de considerabelste Antiquiteyten van deselve te beschrijven / ende onse Inscriptie / welcke selfs soo out niet is als gedachten Schrijver / vertoont klaerlijck dat die weder was opgebout ende herstelt.

Het Graf van de Nymphe Amphissa was een van de aensienlijckste vercierselen van de Plaetse / gelijck oock dat van Andromedon ende sijn Huysvrouwe. In het Casteel / het welcke op geene andere plaetse konde sijn dan daer jeghenwoordigh dat van de Turcken is ; op den top van den heuvel / rondtom dewelcke de Stadt gebout is / sagh men een Tempel van Minerva met haer kopere Beeldt / dat uyt den roof van Troyen was gebracht / soo als eenige verseeckerden. Doch Pausanias , welcke in het stuck van Antiquiteyten seer verlicht was / geloofde eer dat het een stuck werckx was van Theodorus Samius de Soone van Telecles, welcke eerst de konste van het gieten hadde uyt-

gevonden / om dat het Beeldt seer out scheen / ende redelijck ruw gemaeckt / ende by gevolghe in een tijdt in de welcke die konst eerst begonde gemaeckt was. Daer was mede een Tempel van de Anactes, die sommighe geloven Castor ende Pollux geweest te zijn / andere weder meenden dat het de Curetes waeren / die Jupiter hadden opgevoed doen hy noch een kindt was / ofte wel de Cabires die bysonderlijck te Lemnos wierden aengebeden.

Door de Stadt Amphissa heenen loopt eene Beecke / met dewelcke men de Olijfbomen bevochtight die in de Vlackte wassen / doende de aerde boven wat los ende leydende goten uyt de beecke derwaerts aen. Sy noemen deselve niet anders dan Potamo Salonitico , ofte Reviere van Salona. Wy passeerden deselve twee ofte drie maelen / maer sy was by nae droogh. Daer sijn eenighe Fonteyn-bronnen te Salona, doch onder andere eene seer schoone / welcke wy saeghen soo als wy wederkeerden van het Clooster daer van ick gesprooken hebbe. Deselve is dichte by een kleyne Kerck Agia Paraskevi genaemt / ende komt van onder een Grotte van daen / welcke de Naetuere uyt de Rotse heeft geholdt. Ick ginck 'er met mijne blote voeten tot aen de knie'n toe in / doch ick vond 'er niets / ende de Turcken gebruyckten dit mijn doen tot een voorwendinge om tegens ons te morren. Uyt vrese dat zy ons dieshalven een konstjen van haer handtwerck souden spelen / ginghen wy des anderen daegs vroegh daer van daen / ooch was 'er niet meer dat naeukeurigh was te besichtighen. De Turcken hebben 'er seven Moskéen ende de Grieken ses Kercken met een Bisschop / welcke onder de Metropolitaen van Athenen staet. Wat de Joden belanght deselve wierden daer niet gevonden.

Door dien wy nu verseeckert waeren dat Salona het oude Delphos niet was / soo informeerden wy ons af / als men van daer nae Livadia ginck / men geene plaetse vondt in dewelcke eenighe Antiquiteyten te sien waeren. Onsen huyswaert seyde ons dat 'er veele waeren in het Dorp van Castri , ende dat dat mogelijck de plaetse was die wy sochten. Wy spraecken met eenighe Janitsers om ons daer te brenghen / ende van daer onsen wegh nae Livadia ende Thebes voort te setten / ende door dien wy met de eerste niet accorderen konden / soo bespraecken wy een Broeder van Mahomet Bacha aen dewelcke wy gerecommandeert hadden geweest / maer sijnde te paerde geseten vonden wy 'er noch een tot onsen dienst. Wy wilden haer beyde liever hueren ende mede nemen dan een wederom te senden. Aldus dan vertrocken wy met drie Agoiatis ofte lopers die ons te voet volghden om dat sy ons hare paerden hadden verhuert / ende wy maeckten een kleyne Caravane uyt van acht persoonen / van welcke de Heer Wheler ende ick de twee Aga'es waeren. Sy leyden ons in de tijdt van vijf a ses ueren / rijdende altoos langhs den voet van den Bergh Pernasses, tot in het Dorp van Castri. Wy waeren daer soo drae niet by gekomen

erde Stadt

an alle ge- *Delphos.*
ert maeck-
siet waer-
sdigh, aen
dien Bergh
hnde/ men
waer dat
n/ welcke
lische Fon-
e den Heer-
cken.
soo saegen
n waeren/
Mogelijck
mogen ee-
Delos mede
omen door
e eene van
i drie hon-
eyne Kerc-
ken of daer
et van het
oghen een
aeren/ en-
iors/ daer
een van de
s/ welcke
bruycken/
hte te loor
en om dat
iet teghen-
en met dese
en gemeen
Athenen/
Engelant

ptie op een
dese kleyne
Kercke van den Heylighen Elias is aen het hangen van den bergh op
eene gemaeckte vlacke gront die groot genoegh is/ ende aen de laege
zijde onderschraeght werdt door eenighe vacken muers welcke van de
oude Stadt noch overigh zijn. Mijne meninge was dat daer ter plaetse

 den

DELPHOS

of wy bekenden dat daer de Overblijffselen van de vermaerde Stadt Delphos waeren.

Dit is die Stadt welcke de Godts-spraeck / die men van alle ge- deelten des Wereldts om raedt quam vraeghen / soo vermaert maeck- te / ende het is eygentlijck op die plaetse dat men klaerlijck siet waer- om de oude Poëten den naem van Biceps, dat is tweehoofdigh, aen den Bergh Parnassus hebben gegeven. Desen naem soude op dien Bergh in het algemeen niet seer passen / door dien die seer groot zijnde / men niet wel kan seggen hoe veel toppen hy heeft. Maer het is waer dat hy 'er even boven Delphos twee heeft die aenmerckelijck zijn / welcke beletten datmen de andere siet / ende tusschen welcke de Castalische Fon- teyne uytspruyt / waer van het water Poëten maeckte / ende den Veers- se-maeckenden geest aen die geene inblies die daer van dronck en. *Delphos.*

Eer wy in den ouden omkringh van Delphos quaemen / soo saegen wy daer buyten eenighe Grotten die in de Rotse gehouwen waeren / in dewelcke men oock eenighe Graeven hadde uytgehackt. Mogelijck hebben zy om de Majesteyt van de plaetse niet in de Stadt mogen ee- nighe Lijcken begraeven / soo als sulcks in het Eylandt Delos mede niet geoorloft was. Nae dat wy daer binnen waeren gekomen door een wegh die in de Rotse was gemaeckt / dichte by dewelcke eene van de Stadts Poorten was / soo saeghen wy het Dorp Castri drie hon- dert schreden daer van daen / ende daer henen gaende een kleyne Kerc- ke Agios Helias genaemt / in dewelcke wy gingen om te besien of daer niet iets aenmerckens-waerdigh was. Hebbende daer niet van het geene wy sochten bevonden / soo doorliepen wy met onse ooghen een grooten hoop Marmorsteenen / welcke buyten de Kercke waeren / en- de tot ons geluck saegen wy onder deselve een stuck Marmors / daer een onvolmaeckte Inscriptie opstont nevens den naem van een van de Archontes der Stadt. Door dien dese nu een losse steen was / welcke men lichtelijck tot eenigh gebouw soude hebben konnen gebruycken / soo besloten wy die met ons te nemen / vreesende dat die mochte te loor gaen. Onse Grieck seyde ons dat wy Kerck-dieften begingen om dat wy die mede naemen / om dat die aen de Kercke behoorde niet teghen- staende wy die buyten deselve hadden gevonden. Wy lachten met dese fijne scrupuleusheyt / welcke hy met alle de andere Griecken gemeen hadde / ende brachten die aen ons logijs ende naemaels te Athenen / van waer mijn macker deselve / nevens andere steenen nae Engelant sondt.

Op deselve plaetse waeren eenige regulen van eene Inscriptie op een swaer stuck Marmor dat men niet verplaetsen konde. Dese kleyne Kercke van den Heylighen Elias is aen het hangen van den bergh op eene gemaeckte vlacke gront die groot genoegh is / ende aen de laege sijde onderschraeght werdt door eenighe vacken muers welcke van de oude Stadt noch overigh zijn. Mijne meninge was dat daer ter plaetse

den Tempel van Apollo hadde gestaen / als sijnde de hooghste van de Stadt / want hoewel vlack daer by noch eene andere plaetse is welcke noch hoger staet / soo is die doch niet groot genoegh om een Tempel op te bouwen. Indien hy daer niet stondt soo weet ick niet waer die te plaetsen. De waerheyt is datmen 'er geene Fundamenten van mueren siet / als die geene welcke ick geseght hebbe / ende welcke mogelijck die van de Stadt zijn. De plaetse daer nu het Dorp staet gaet te seer op ende af om te doen geloven dat hy daer soude gestaen hebben. Het geene dat ick hier in het vremste vonde is dat de plaetse welcke de vermaerste van de geheele werelt is geweest / door den loop des tijdts ende der Fortuyne soodaenigh verandert is / dat wy genootsaeckt waeren Delphos binnen Delphos selfs te soecken / ende te vraeghen waer stondt van die Tempel ; terwijlen wy op sijne Fundamenten stonden.

De beschrijvinghe welcke Pausanias ons van die Tempel heeft gegeven scheen ons vry duyster te sijn over dit principaelste poinct. Wanneer men Justinus leest schijnt het of hy wil segghen dat de Stadt ende de Tempel van Delphos op eene van de toppen van den Bergh Parnassus souden hebben gestaen / doch de Stadt ende de Tempel waeren eygentlijck maer half weghen die twee toppen welck daer boven uyt steecken / ende alle de gebouwen stonden op het hangen van den Bergh / op eene plaetse daer een weynigh vlackte was / het welcke maeckte datmen soo gemackelijck niet tot deselve konde naederen / ende om het vlack uyt te segghen soo moetmen twee ueren gaens opwaerts klimmen van den voet van den Bergh af tot aen het Dorp Castri toe.

Die Tempel hadde in de eerste Eeuwen niet geweest dan een Hutte van Laurier-tacken welcke in het Thessalische Tempe gehackt waeren. Daer nae wierde die van wasch ende van vleugels van Byen gemaeckt die Apollo aen eenighe Hyperborische Volckeren hadde toegesonden. Doch die geene welcke de fabulen soo lichtelijck niet geloofden dat seecker Persoon Pteras genaemt den Tempel herbout hadde / ende dat uyt sijn naem dat verdichtsel ontstaen was / door dien Ptera in de oude Griecksche taele een vleugel beteeckent. De derde reys resolveerdemen een vaster ende stercker gebouw te maecken / datmen van kooper toestelde / even als den Tempel te Lacedemonien die aen Minerva gewyd was / waer door sy Chalciœcos genaemt wierde. Pausanias twijffelt of die door brandt ofte Aertbevinge vergaen sy. Daer na quam 'er de vierde / welcke van steen wierde opgemetselt door Trophonius ende Agamedes, op de plaetse daer de voorgaende hadde gestaen. Deselve verbrande in het eerste jaer van de acht ende vijftighste Olympiade als Erxiclides Archon te Athenen was. De laetste welcke ten tijden van Pausanias noch over eynde stont / was door de Amphyctions opgebout / welcke den Architect Spintharus van Corinthen daer toe gebruyckten. Men sagh 'er een oneyndigh getal van Offerhanden ende van Statuen

die

die door de beste Meesters van Griecklenlant waeren gemaeckt. Men vertoonde daer oock een Steen die men den naebel des werelts noemde/ om dat sy geloofden dat die in het midden van de deselve stont/ want sy hielden staende dat Griecklenlandt in het midden van de Wereldt lagh/ gelijck weder Delphos in het midden van Griecklenlant. Om dit te bevestighen voeghden sy 'er een fabul by/ ende seyden dat twee Arenden welcke ter selver tijdt in het Oosten ende het Westen waeren opgevloghen malkander te Delphos hadden ontmoet. Nae allen schijn stelden sy niet vast/ soo als wy doen/ dat de Weerelt ront was/ ende sy souden het gheloove dat wy van de Antipoden hebben voor een droom hebben gehouden.

Wat de Stadt belanght men geloofde dat die eerst hadde gebout geweest door den Heros Parnassus, Soon van Neptunus ende van de Nymphe Cleodora, ende dat den Bergh Parnassus van hem haren naem hadde gekregen. Dat die Stadt versoncken sijnde door de Vloedt welcke ten tijden van Deucalion quam/ de Inwoonders daer van op het Gebergte vluchtende ende het gehuyl der Wolven volghende op den top van den Parnassus klommen/ alwaer sy een Stadt bouwden welcke sy Lycorea noemden ter gedachtenisse van hare Leydts-lieden/ want Lykos is in de Grieckssche taele een Wolf. Andere verseeckeren dat Lycorus welcke die Stadt nae sijnen naem deede noemen/ uyt Apollo van de Nymphe Corycia geboren wierden. Hoe het oock sy het is een aenmerckens waerdighe saecke dat die naem is overigh gebleven/ hoewel die een weynigh door de jeghenwoordighe Inwoonders is verdorven/ want sy noemen den Top van Parnassus noch op heden Liacaura. Wat den naem van Delphos belanght/ de Oude welcke haere Heroës ofte Helden goeden koop hadden om daer uyt doorluchtighe Afkomsten te versieren/ seyden dat Delphus de Soone was van Apollo ende de Priesteresse Thya, Dochter van Castalius, die sijn naem aen de Castalische Fonteyne hadde gegeven. Delphus voeghden sy daer by hadde een Soon Pythis genaemt/ welcke de Stadt Delphos gedurende sijne Regeringhe Pytho deede noemen.

Wy logeerden te Delphos in een huys dat gemackelijck ende groot genoeg was ende aen de Reysigers tot een Caravansera verstreckte; wy aeten 'er goede vette hennen die soo goedt waren als een Capuyn in ons Landt/ ende dat voor een Timin dat is vijf stuyvers van onse munte/ het stuck. Het Dorp heeft niet veel meer als hondert huysen/ en de selve sijn seer sober gebout. Daer sijn maer omtrent twaelf Turcken welcke daer eene Moskée hebben/ doch daer sijn vijf ofte ses Kercken voor de Griecken. Het sijn goede lieden die ons seer wel ontfinghen/ ende het schijndt dat de gast-vryheydt van haere Voor-Ouders noch in haer te vinden is. Des namiddaghs gingen wy het Clooster sien het welcke drie a vier hondert schreden van het Dorp af leght. Men laet als men daer heenen gaet de Castalische Fonteyne aen de lincker hant/ het welcke my deede oordeelen

dat de oude mueren welcke by dat Clooster te sien zijn van het Gymnasium ofte de Scholen noch over sijn gebleven. Dit gevoelen hebbe ick uyt Pausanias geschept. Die geene welcke van de Scholen tot den Tempel opklimmen / laeten de Castalische Fonteyne aen haere rechter handt / ende daerom / door dien wy den wegh geheel anders naemen / moesten wy die aen onse lincker handt hebben. Dit Clooster met de daer aen gehorighe Kerck is op eene irreguliere vlackte / welcke aen het hangen van den Bergh met swaere mueren van gehouwen steen onderstut werdt / welcke overigh sijn van dat oude gebouw van het welcke wy spreecken. Als men van de Scholen nederwaerts gaet soo vindtmen op de lincker handt omtrent drie stadien / is by nae vier hondert schreden laegher de Riviere Plistus, welcke sich in de Golfe van Crissa ontlast / ter plaetse Cyrrha genaemt / welcke de Haeven van Delphos was. Men siet 'er die Beecke noch / ende sy komt uyt den Bergh wat laegher dan Delphos, ende op de selve Distantie als Pausanias heeft aengemerckt. Men noemt deselve nu Sizalisca. Wy vonden drie ofte vier Inscriptien in een Clooster / maer voor al eene / welcke wy niet te minder achten om dat die kleyn was ende maer drie woorden behelsde. Deselve was in een van de Vloer-steenen / ende wy vonder 'er het woordt van Delphos in. Sy sprack van een vry gegevene slaef van de Stadt Delphos. Daer sijn niet dan twee ofte drie Caloyers welcke de kinderen leeren lesen. Wy waren verwondert dat een van die goede Religieusen wiste dat Castri voor desen Delphos hadde genoemt gheweest / want sy sijn gemeenlijck seer onkundigh in de Historien. Hy hadde sulcks bespeurt uyt de beschrijvinghe van seecker Grieckseh Boeck dat hy ons toonde / ende hy was seer verheught dat wy hem sulcks verseeckerden door de Inscriptien welcke wy daer hadden geobserveert. Hy deede ons witte Wijn van haer Landt drincken die seer goedt was / gelijck oock was die geens welcke wy tot onsent droncken. Haere Kercke is de Heylighe Maghet toegewijdt / ende heeft boven de poorte eene Inscriptie van de hedensdaeghsche eeuwe / behelsende wanneer die getimmert is / oock siet men in de mueren verscheyde Marmore steenen ende brocken ende stucken van oude Inscriptien.

In het wederkomen klommen wy opwaerts tot de vermaerde Castalische Fonteyne / welckers waeter Poëten maeckt van alle die geene die het droncken. Sy spruyt uyt het dal dat 'er tusschen de twee toppen van den Bergh Parnassus is / van waer sy omtrent hondert schreden in het hellen van de rotse stroomt / ende aldaer schoone waeter-vallen maeckt. Aen het laeghste van die tusschen-scheydinghe in de Rotse / saeghen wy op de hooghte van dertigh voeten boven ons hooft een openinghe in de Rotse / waer in wy steenen wierpen. Dit was eene holligheydt in de welcke waeter was / ende wy geloofden dat dit het Hol van de Nymphen moeste sijn / het welcke de Poëten Antrum Corycium noemden. Ten minsten vonden wy geen ander dat die plaetse soude hebben

ben konnen zijn. Het waeter van de Fonteyne is uytnemende ende seer koel/ door dien de Sonne daer naeuwelijcks een quartier van een uer daer geheel den dagh kan schijnen/ ter oorsaecke van de hooghte van de Rotse welcke achter en aen beyde de zijden is. Dertigh passen laegh'er als het gat waer uyt die spruyt is een vierkant badt met drie a vier trappen die in de rotse zijn uytghehouwen/ in het welcke men nae allen schijn het waeter van de Fonteyne deede lopen. Men siet dighte daer by eene kleyne verlaetene Capelle Agios Joannis ghenaemt.

Des anderen daeghs 's morgens ginghen wy onse Antiquiteyten voor de tweede mael besichtighen/ om te sien of wy iets anders souden vinden van alle die fraeye dinghen welcke ons Pausanias beschrijft. Wy saeghen'er een Stadium gelijck als dat waer van ick in de beschrijvinge van Ephesen hebbe gesprocken. De trappen van die te Delphos waren van Marmor/ doch de weynighe vlacke grondt die 'er was/ was oorsaecke datmen het wat kleynder hadde gemaeckt. Het was mede soo schoon nochte soo groot niet als dat van Athenen, hoewel Herodes Atticus die beyde hadde bekostight. Wy moesten het daer by laeten berusten ende ons genoeghen met het geene ons de Boecken konnen seggen van de Rijckdommen ende vercieringen van die plaetse/ want daer is nu niet te sien dan armoede/ ende den luyster daer van is als een droom voor-by gegaen.

Castri behoordt nu aen een Timar genaemt Abd-Aga die zijn residentie te Salona houdt alwaer oock de Griecken voor den Cady gaen pleyten. De Timarioten zijn Leenen welcke van den Grooten Heer dependeren/ ende die geene welcke die besitten moeten in den Oorlogh dienen nae proportie van haere inkomsten. Het onderhoudt van die van het Dorp bestaet uyt eenighe Cattoenen die sy spinnen/ ende van den Taback welcke men daer beter achte te zijn dan die van Salona. Wy hadden een Grieck van het Dorp tot onsen Leydtsman mede genomen/ welcke onder zijne oude lappen goedt verstandt hadde. Seecker impertuyn mensche vraeghde hem met naedruck wie wy waeren; het zijn menschen/ antwoorde hy/ ende soo bleef den anderen soo wijs als te vooren ende een weynigh beschaemt. Wy baeden hem dat hy met ons boven op den Parnassus wilde gaen/ om de bysonderheden welcke hy ons daer van verhaelde te vertoonen/ het welcke hy met een goede gratie aen-nam te doen. Wy waeren meer dan twee grote ueren besigh om op een van de twee Toppen te klimmen door een weg in de Rots-steen gemaeckt/ die minder hobbeligh was dan ick my hadde ingebeeldt. Ick liet onse troup te voet gaen. Wat my belanght die niet al te sterck van adem ben ick soude daer niet gekomen hebben dan met grote moeyte/ soo Haly Cheleby eene van onse Janitsers my zijn paert niet hadde geleent het welcke vigoureus ende sterck was om op te klauteren. Wy saeghen dan de toppen van beyde die heuvels/ maer wy vonden 'er niet dan rotsen die soo oudt zijn als de Werelt selve/ sonder

eenigh gebouw. Daer dighte by sijn alleenlijck tien herders hutten / ende sy noemen die plaetse Salona. Van daer vervolghden wy onsen wegh op den Parnassus Noordtwaert aen / ende wy voorderden vijf ofte ses mijlen in diepe valeyen ende bosschen van pijn-bomen / welcke seer aenghenaem waeren ende bequaem tot de eenigheydt welcke de Poëzie vereyscht. Voor de reste is het een droogh ende onvruchtbaer lant / het welcke ons leerdt dat de Oude de Musen niet huysvesten in de vette ende vrughtbaere Landts-douwen / welcker al te welighe vruchtbaerheyt de gestrengheyt soude bedorven hebben. Bœocia dat een vet lant van alles dat tot het menschelijcke leven behoort overvloeyende is / hadde het ongeluck van plompe ende botte verstanden voort te brengen. Nae die valeyen gepasseert te hebben traeden wy in eene vlackte van seven ofte acht mijlen in de ronte / in dewelcke eenige bebouwde Landen waeren / ende daer sijnde soude men niet geloven op eenen hooghen Bergh te sijn. Onse Leytsman die bracht ons om het middaghmael te houden by eene van de schoonste Bronnen des Weerelts / die drie a vier waeter bobbelen opwerpt die soo dick als het hooft van een mensche sijn / ende aenstonts een Beecke van seven ofte acht voeten breedte maeckt / welcke de lenghte van drie ofte vier hondert schreden door de keyen gelopen hebbende sigh in een kleyn Meir werpt dat in het midden van de vlackte is. De Griecken noemen die Fonteyne Drosenigo. Het waeter daer van is koel ende soo goet om te drincken als dat van Delphos. Sy loopt het geheele jaer door / maer heeft minder waeter in de Lenten als in de andere Saisoenen. Dit Meir loopt van tijt tot tijt over door den reghen ende door de overvloedt van dat Fonteyn-waeter. Het ontlast sich door eene andere Beecke die daer uyt loopt / ende sich selfs verswelght in een naeuwe openinghe onder de Rotse. Men gelooft dat dit het selve waeter is dat onder Castri weder uytkomt / ende de kleyne Reviere Sizaliska maeckt. Wy saeghen de plaetse van dese Beecke / maer het Canael daer van was droogh / alleen was 'er wat waeter onder de modder. Dese vlackte streckte sich uyt tot aen den voet van Liacoura toe / waer op wy den moedt niet hadden te klauteren / oock souden wy 'er geen wegh hebben gevonden sijnde die seer swaer met sneeuw bedeckt / welcke daer gemeenlijck het gantsche jaer op blijft ligghen ; Dit is de reden waerom den Poëet Paniasis den naem van Niphoënta, in Strabo, aen deselve heeft gegeven. De weghen door de welcke wy trocken waeren ooch eenighsints met sneeuw bedecht / hebbende het een seer ruwen ende strenghen winter gemaeckt. Soo de wegh al bequaem was souden men noch twee groote ueren van nooden hebben om op het bovenste te klimmen / soodanigh dat de Parnassus niet alleen een van de hooghste Bergen van Griecken lant maer van de geheele weerelt is. Wy konden hem gemackelijck uyt de Fortresse van Corinthen sien / welcke daer meer dan tachtigh mijlen van daen leght / ende ick twijfels

fele niet / soo hy van de naebuerighe gebergbten was afgescheyden soo als den Bergh Athos, datmen hem van veel verder soude ontdecken. Men heeft een grooten dagh reysens van noden om die ront te rijden / ende sy is niet bewoont dan nae de laeghte / door dien het een seer droghe ende koude Bergh is. Ten Suyden heeft hy den Bergh Cyrphis, welcke de hedensdaeghsche Griecken Stiva noemen / ter oorsaecke van een Dorp van die naem dat daer boven op leght. Ten Oosten den Bergh Helicon ende het Dorp Daulia. Ten Noorden de vlackte welcke om het Dorp Turcochori leght alwaer eertijts Elatea ende de Reviere Cephissus was / ende ten Westen de vlackte van Salona.

Als wy een weynigh by de Fonteyne hadden gerust / soo klommen wy te paerde / ende in drie ueren tijts quaemen wy te Arachova, half door die vlackte rijdende ende half de Parnassus afdaelende. Arachova.

Arachova is een groot Dorp van twee a drie hondert huysen ten Oosten van Castri gelegen / van het welcke het maer vier mijlen gescheiden is ende op het selve afhangen des Berghs by nae aen den voet. Alle de Inwoonders sijn Griecken ofte Albanoisen met een Soubachi ofte Turcksche Waywode. Daer sijn veele Kercken van dewelcke Panagia de voornaemste is; De andere sijn van den Heyligen Georgius, den Heyligen Dimitry, ende den Heyligen Nicolaus, met eenighe kleyne Capellen. Wy logeerden by een goedt out Patroon / Barba Dimou genaemt / alwaer wy seer wel waeren uytgesondert dat wy geen montkost vonden. De Griecken bedienen sigh van het woort Barba als de Italiaenen / om Oom te segghen / ende sy geven het by maniere van eerbewijs aen de oude lieden. Hier in dit Dorp begonden wy te sien dat alle de Vrouliedeu met die Fransche stuckjens van vijf stuyvers verciert waeren / ofte wel met andere munte van deselve grootte / die sy alle Timins noemen / sy maecken gaetjens daer in ende rijghen die by malkanderen om haer hultsel daer mede op te pronchen / gelijck oock hare lijfjens ende mouwen; sy schicken de kinderen / welcke sy op den arm draegen ooch op deselve wijse op. Dit cieraet verweckt een geruchte als een trom van de Baskes wanneer sy danssen / ende ick heb 'er gesien welcke voor meer dan voor vijftigh Rijcks-daelders van die munte om haer lijf hadden hangen. Wy bemerckten in een kleyne Kercke van den Heylighen Georgius een Capiteel van de Jonische Ordre / ende eenighe oude stucken marmor. Dit deede ons oordeelen dat dit een oude plaetse moeste sijn ende dat die op de ruïnen van eenighe Stadt der Phochensers gebouwt was / die de omliggende Landen van den Parnassus hadden beslaeghen. Ende inder daet doen wy te Athenen waeren gekomen saeghen wy het Boeck van Pausanias daer op na / het welcke den Consul van Enghelant hadde / ende wy oordeelden dat dat Dorp de Stadt Ambryssus moeste zijn / welcke onder den Parnassus hadde geleghen / ende door de beschrijvinghe die hy daer van maeckt sietmen klaerlijck dat die ten Oosten van Delphos af lagh / om

 dat

dat hy / nae van de Stadt Stiri gesprooken te hebben / welcke Oostwaerts aen leght / hy daer op van Ambryssus ende vervolghens van Delphos schrijft. Dat meer is het geene hy daer by schrijft van de distantie van de wegh van Stiri, het welcke onder die selve naem noch op heden bekent is / bevestight sulcks / want hy seght dat die maer van sestigh stadien is / dat is dat die twee plaetsen maer seven mijlen ende een halve van den anderen legghen / ende dat den wegh t'eenemael tusschen de Berghen loopt. Dit is deselve Stadt Ambryssus welcke Stephanus Cyparissus noemt. Dit was den ouden naem van die plaetse onder dewelcke Homerus daer van gewagh maeckt.

Het schijnt evenwel als of Pausanias wilde seggen dat het de Stadt Anticyra is welcke Homerus Cyparissus noemt / dat doch niet waer kan zijn / doordien Anticyra een Zeehaeven was / ende Cyparissus, gelijck als Stephanus Bysantinus seght / lagh dichte by Delphos aen den voet van de Parnassus, die soo dichte niet by de Zee leght. Ten zy datmen wilde segghen dat men Ambryssus ende Anticyra maer als eene Stadt achte / zijnde Anticyra niet dan de Haven van Ambryssus van het welcke het niet seer verre verscheyden lagh / even soo als Cirrha de Haeven van Delphos was. Strabo gewagh maeckende van de Stadt Cyparissus ende van het Veers van Homerus, steldt die onder Lycorea, welck ick gesegt hebbe den top van den Parnassus te zijn.

Wy vertrocken des anderen daeghs 's morgens van Arachova, ende reysden anderhalf uer geduerende tusschen den Parnassus ende de Cyrphis in. Wy quaemen daer nae by een plaetse genaemt Distomo, ende doen onsen wegh in de vlackte vervolghende / saeghen wy drie mijlen van ons op de rechte hant het Dorp Stiri, van het welcke ick hebbe gesproocken / ende wy quaemen op den middagh by het Clooster van den Heylighen Lucas.

Clooster van St. Lucas. Het Clooster van den Heyligen Lucas heeft een moeyelijcke toeganck / ende men kan by het selve niet komen dan door een engen wegh / welcke aen beyde zijden verваerlijcke steylten heeft. De Bergh waer op het leght werdt mede Stiri genaemt / ende de Heylighe Lucas aen dewelcke dit Clooster gewydt is en is den Euangelist Lucas niet / maer seeckeren Heylighen Eremijt van die naem / soo als wy dat saeghen uyt het Gety-boeck van die kercke / in het welcke hy Stirites werdt bygenaemt. Het is het schoonste Clooster van geheel Griecklenlant / doch het soude in onse Quartieren maer middelmaetigh zijn. In het selve waeren doenmaels hondert ende vijftigh Caloyers. De Egoumenos ofte den Abt / welcke van twee tot twee jaeren werdt verandert was Gregorios genaemt ende wy hadden een lange onderhoudinghe met hem. Hy verstondt oock de oude Grieckische taele. Ick vraeghde hem wie de Fundateur van haer Convent hadde geweest. Hy seyde my dat het Romanus Keyser van het Oosten / Soon van Constantinus de sevende ende kleynsoon van Leo, bygenaemt de Philosooph hadde

hadde geweest / ende hy toonde ons een oude brief welcke van die fundatie sprack. Hy leyde ons in het gewelffsel onder de Kercke alwaer de Caloyers somwylen den dienst doen als het seer kout is / ende hy vertoonde ons daer twee graeven die hy seyde van die Keiser ende sijne Huysvrouwe te zijn. Ick verhaelde doen aen den Abt dat ick eene Inscriptie op de mueren van Constantinopolen hadde gesien / welcke sprack van eene Kercke welcke die Keyser hadde doen timmeren / ende dat ick noyt soude hebben geraeden dat het die was geweest / indien ick daer niet waere gekomen. Men vond in die Inscriptie het woordt Romæi dat ick door dat van Griecken oversette / want men heeft haer soo genaemt sedert dat den Keyserlijcken Stoel te Constantinopolen wierde door Constantinus geplaetst. Oock segghen sy jegenwoordigh noch *imé Romaios*, ick ben een Griech; *Milò Romaika*, ick spreecke Grieckfch. Hier uyt heeft Sennertus een Hooghduytsch Medicus seer wel ten propooste geremarqueert / dat wy uyt de Arabische Autheuren Compositien in de Medicijnen hebben / welcke wy Romeynsche noemen / ende liever den naem van Grieckfche behooren te geven / gelijck het Philonium Romanum ende andere / welcke van de Griecken ende niet van de Latijnen sijn gekomen.

Daer was oock een ander Caloyer welcke de oude Grieckfche taele mede seer wel verstondt / oock hadde hy in sijne kaemer een boeck dat geschreven ende van den Heyligen Chrysostomus gemaeckt was waer in hy studeerde. Men seyde ons dat hy mede Abt hadde geweest. De Kerck is wel gebout op de wijse van een Grieckfch ofte verkort Cruyce / met een middelmaetighen ronden toorn in het midden / geheel van binnen met schoon Marmor bekleet / gelijck oock het verwulffsel met out Mosaïsch werck bedeckt was / met eene Galerye daer rondtomme / alwaer wy dichte by de vensters tien ofte twaelf van die doorschijnende steenen saeghen / van de welcke de Heer de la Guilletiere soo groot een mysterie maeckt in sijne beschrijvinghe van Athenen. Wat my belangt ick bekenne dat dit niet eens waerdigh is om van te spreecken / want het is maer een doorschijnendt Marmor / welcke het licht / dat daer door heenen straelt / rootachtigh maeckt / ende siet daer de geheele saecke. Sy toonen aen de sijde van de Kercke het ledige Graf van haeren Heyligen Lucas, het welcke sy segghen dat door de Gotten is berooft geworden als sy dat Landt afliepen. Dichte by de voornaemste Kercke is noch eene andere Panagia genaemt / alwaer in het portael twee schoone Marmore Colommen zijn / met haere Capitelen van de Corintische ordre. De plaetse welcke dese twee Kercken van malkanderen schept is een overdeckte Kaemer in de welcke sy hare siecken brenghen / die daer / soo sy seggen / miraculeuselijck genesen. De Heer Claudius Pons voor desen Doctor te Lyon, placht met een goede bevallickheyt te segghen dat hy niet veel van die Heyligen hieldt die haer met sijne konste bemoeyden. Het is waer dat 'er geen Landt is

in het welcke het nodigher soude sijn dat de Heylighen miraculen souden doen om de siecken te genesen als in Griekenlant / door dien de menschen daer soo onkundigh sijn in de Medicijn-konste / hoewel wy die uyt de boecken van haere voor-ouders hebben geleert.

De Caloyers houden haere maeltijdt in eene groote Eedtzale / in dewelcke aen beyde de sijden seer langhe taeffelen staen / doch den Abt heeft een kleyne taeffel alleen voor hem aen het hooghste eynde. Sy eeten noyt vleesch / selfs niet als sy sieck zijn / het welcke sy met alle de andere Caloyers gemeen hebben; Want onder de Griecken is maer eene Ordre van Monicken die nae de instellinghe van den Heylighen Basilius is. Des donderdaeghs / des saturdaghs ende des sondaeghs moghen zy visch ende kaes eeten / doch op de andere daegen der weecke eeten zy niet dan kruyden ende peulvruchten. Sy begeven haer tot den Lantbouw ende tot andere wercken welcke ten voordeel van het Convent strecken / het zy dan tot voetsel ofte tot kleedinge. Hier door komt het dat haere besigheden maecken dat weynige van haer aen den H. dienst assisteren. Sy gaen driemaelen in een etmael om die te pleghen / te weten drie ueren voor den dagh tot de Metten / drie ueren nae het opgaen der Sonne tot de Liturgie ofte den gewoonlijcken dienst / ende twee ueren voor den nacht tot de Vesper / sonder haere getijden te reeckenen / welcke sy des morghens moeten lesen / noch oock de Gebeden welcke in de Eedtzaele voor het middaghmael ende het avondtmael werden uytgesprooken. Wy vonden daer een Jonghe Caloyer genaemt Papa Charito, deselve sprack de Italiaensche Taele seer wel / ende diende ons voor Tolck. Hy vertoonde ons de Kelder van het Convent als wat seltsaems / in deselve sijn seer langhe tonnen / die selfs de lenghte van twintigh voeten haelen / hoewel die niet veel dicker sijn dan onse gewoonlijcke vaeten. Wy bespeurden in de muer van de Kercke een oude Inscriptie welcke van een Stadt sprack sonder den naem van deselve te melden / mogelijck is het Stiri geweest het welcke daer dichte by leght / want daer is geen reden waer doormen soude gelooven dat 'er eene geweest sy ter plaetse daer het Clooster staet / door dien de plaetse sulx niet soude hebben konnen lijden. Men hadde ons geseght dat aldaer veele geschrevene Boecken waeren / doch al dat wy 'er saeghen was seer gemeen goet / als de Diensten van de Kercke / de lessen uyt de Evangelien / welcke meest door het stof opgegeten waeren. Het beste van alle was het leven van de Heylighen Cosmus ende Damianus, welck in de oude Grieksche Taele op Pargament geschreven was.

Voordesen waeren sy seer mishandelt geweest door de Turcken / ende haer Convent moeste alle haere baldaedigheden lijden ende afwachten / doch sy hebben naederhant om van roven ende stropen bevrydt te sijn een Janitser genomen welcke dichte by de Poorte woont ende haer als een Sauvegarde dient. Wy verbleven daer het overighe van den

dagh /

dagh / ooch den volghende tot aen de middagh toe. Wy spoedighden selve eer daer van daen als wy anders wel souden gedaen hebben ter oorsaecke van onse Janitsers / die sich geheele schaepen deeden geven / ende de rijs / boter ende wijn tot haere discretie daer toe, dat is soo veel als sy vernielen konden. Dese goede Caloyers dorsten haer dit niet weygeren / want sy geven aen de vremde deel aen alle het geene dat sy hebben / ende sy hebben kaemers welcke expresselijck geschickt sijn om haer te ontfanghen / doch men gheeft haer uyt liefde in het vertrecken eenighe erkentenisse.

Daer is niet tusschen haer Clooster ende den Bergh Helicon dan een groote Valeye; Gemelten Bergh wert nu Zagara genaemt. Aen den voet van den selven woont een Eremijt uyt haer Clooster die seer out is. Hy is daer met een jongher Broeder die sorge voor hem draeght. Sy houden hem voor een Heyligh maer sy weten van geene plechtelijckheden ofte Canonisatie als in de Latijnsche Kercke.

Wy naemen op den middagh ons afscheyt van haer ende vertrocken laetende den Bergh Helicon aen onse rechte hant legghen. Wy trocken door een Dorp Syrbe genaemt / ende quamen des avonts te Livadia.

Voor in de Stadt / aen die sijde aen dewelcke wy inquaemen is een Caravansera; Wy ginghen nae de selve om daer binnen onse huysvestinghe te nemen / doch onderwijlen een persoon van Zante ontmoetende die goet Italiaensch sprack bood ons die sijn huys aen. Sijn naem was Signor Alexandro, ende hadde sich selven aldaer als Doctor aengegeven ende doen achten / hebbende te voren een kousse-versoolder te Zante geweest. Sijn geheele Bibliotheeck bestont in een Italiaensch boeck dat van de Pharmacie handelde. Wy maeckten oock kennisse met de Heer Belisaria Foca, een Coopman die sich oock wat met de Medicijn-konste behelpt. Hy badt my dat ick hem eenighe Clysteren / Emulsien ende twee a drie Purgatien soude leeren maecken / ende ick ben verseeckert dat hy daer door in achtinghe sal konnen geraecken / want het haepert niet aen het verstandt / ende men is in die Landen seer verstandigh als men niet t' eenemael plomp is. Hy is een Liefhebber van alle curieusheden / ende siende dat wy Inscriptien sochten / soo bracht hy ons in de voorplaetse van de de Moskée van Omer, welcke eertijdts een Kercke van den Heyligen Georgius hadde geweest / alwaer wy een seer schoone vonden. Dese Inscriptie was gestelt ter eere van Juno ende van de Stadt Lebadia, welcke sy op eene verdorvene wijse Livadia noemen. Seecker Turck / welcke goede mine hadde ende ons deselve sagh uytschrijven / boodt sich aen om ons noch twee a drie andere te wijsen. Hy bracht ons by een andere Moskée van Omer beneden in de Stadt geleghen; Wy vonden 'er daer drie met den naem van *Polis Lebadeón* ende *Lebadeieón*, want den naem van deselve werdt op beyde die wijsen uytgesprooken. Eene van de *Livadia.*

selve was gemaeckt onder de Magistrature van Charopinus Archon van Lebadia. Hy versocht van my te weten wat dat was / ende oock of die Inscriptie out was; Ick antwoorde hem dat die van seeckeren Charopinus sprack welcke Waywode van Livadia hadde geweest / want hy soude niet geweten hebben wat bedieninghe het woordt van Archon beteeckent hadde / hoewel de hedensdaeghsche Griecken sich daer van bedienen om een Edelman te beteeckenen. Als ick hier op daer by voeghde dat de Inscriptie vijftien ofte sestien hondert jaeren out was / soo antwoordt hy dat die dan van de tijden der Hellines was / het welcke een goet out Grieckschs woort is / waer mede men de Griecken beteeckent onder de oude Heydenen. Ick verwonderde my dat een Turck dat woort wiste / doch ick hebbe daer nae bemerckt dat het in dat Landt genoeghsaem bekent is / ende dat sy daer de oude Griecken mede te kennen geven / oock geven sy die naem in het alghemeen aen alle de Heydenen. De Oude Grieckschе Taele wert oock by haer Glossa Helliniki genaemt / gelijck de hedensdaeghsche Romaiki. Als wy hier weder upt traeden ontmoeten wy vijf a ses grote Turcksche Mylords, welcke swaere gebede-snoeren volghens haere gewoonte in de handen hadden. Sy vraeghden ons wat voor volck wy waeren / ende hebbende verstaen dat wy Francken waeren ende dat ick professie van de Medicijn-konste dede / soo reyckten my twee ofte drie van haer den arm toe / op dat ick soude voelen of haer Pols regulierlijck sloegh. Indien gedorst hadde ick soude haer gesegdt hebben dat sy noot hadden van een Apoplexie te krijghen / want het waeren alle swaere ende vette mannen met rode wanghen / die niet dan al te swaerlijvigh waeren. Onder haer was'er een welcke my vraeghde of ick een Doctor van wonden of van koortsen was. Ick antwoorde hem dat de Doctoren van ons landt niet met de handen werckten / dat sy alleen raet gaeven en aen die geene die de wonden handelden ende de Medicijnen bereyden bevaelen wat sy doen souden. Ick hoorden daer nae dat sy seyden dat ick een Sophos ofte Grammatismenos Jatros was / als of sy een wijsen Doctor wilden segghen ende een die gestudeert hadde / om een onderscheydt te maecken tusschen de Doctoren die onder haer zijn / ende die sy maer enckelijck Jatroi noemen.

Den handel van Livadia bestaet in wolle stoffen / welcke daer ghemaeckt werden / in koorn ende in rijs / waer van het geheel Grieckenlant besorght. Deselve Stadt wert van Turcken / Griecken ende weynighe Joden bewoont. De Turcken hebben'er vijf of ses Moskeén ende de Griecken soo veele kercken / waer van de voornaemste zijn die van Panagia, de Hylighe Anna, de Heylige Georgius, ende de Heylige Dimitry, welcke over eenighe jaeren verbrant was. De Waywode is Mustapha Aga genaemt / dogh het is onnodigh u die naemen der Turcken welcke de plaetsen Commanderen te segghen / om dat die alle twee jaren verandert werden / ende om dat'er millioenen perso-

nen zijn welcke een ende deselve naem voeren / als Mahomet, Omer, Haly, Ibrahim, dat is Abraham, Orchan, Mourat, Selim, Bajaset, Mustapha, Soliman, dat is Salomon, Isouf, dat is Joseph, ende Jacouf dat is Jacob, tot dewelcke sy als een toenaem voeghen de woorden van Affendy, Cheleby, Aga, Bacha ofte Sultan, hoewel sy maer gemeene lieden zijn / welcke de Ampten ende Eernaemen die door dese woorden werden beteeckent niet bekleden.

Dese Stadt was in oude tijden vermaert door het Oracul van het Antrum Trophonii ofte het gat ofte Hol van Trophonius, dat in een Rotse was in het welcke men met groote moeyte moeste klimmen. Wy saeghen van verre omtrent een uer gaens van Livadia den ingang van eene Grotte in het Geberghte / maer ick soude niet precifelijck derven segghen dat het Oracul daer ter plaetse hadde geweest / want ick soude dat hebben moeten confereren met de Beschrijvinghe welcke Pausanias ons daer van geeft. Men vertoonde eenmael des jaers publijcke speelen ter eeren van die Godt ofte Heldt Trophonius, in dewelcke de Grieksche jeught haere habiliteyt betoonde. Daer is niet een Schrijver welcke daer van spreeckt ten sy mogelijck Julius Pollux, welcke anders niet seght dan dat de Trophonische Speelen haer naem van Trophonius hadden / sonder de plaetse in dewelcke sy vertoont wierden te melden. Doch ick hebbe sulcks ontdeckt in eene Inscriptie die wy naemaels te Megara vonden / welcke seyde dat die te Lebadia gheceleb̄reert wierden.

Livadia wiert door een Beecke verdeeldt / die haere oorspronght uyt den voet van de Rotse heeft vlack aen dewelcke de Stadt geleghen is / waer uyt het waeter met soo groote overvloet loopt dat het aenstonts molens doet omgaen / ende groot gerucht maeckt door de waeter-vallen in de Rotsen ende Kleyen. Dese Beecke vliedt op een musket schoot van de Stadt in eene andere / welcke vijf mijlen van Arachova komt / langhs den wegh die wy ghebruyckt hadden / komende eyndelijck in het Meir van Livadia dat het Copaïdische van de Oude ghenoemt wiert.

Wy trocken den volghenden dagh door de vlackte in dewelcke dat groote Meir leght / dat wy aen onse lincker hant lieten. De naem van het Copaïdische Meir kreegh het door de nae by-gelegentheyt van de Stadt Copæ dewelcke daer boven lagh / ende die men nu ghelooft het Dorp Topoglia te zijn / het welcke aen alle de zijden met waeter omringht is. Wat het Meir belanght de Griecken noemen het nu Limnitis Livadias, en niet van Stivo, soo als eenighe van onse Geographi segghen / het welcke veel eer dat van Thebes soude zijn. In het selve ontlasten sich veele Revieren / gelijck de Cephissus ende andere / welcke die schoone vlackte bevochtighen / welche omtrent vijftien ueren in de ronte heeft / ende vruchtbaer van koorn is / zijnde daer in oock schoone weylanden. Oock was deselve voor desen eene van de meest Bevolckte

te gedeelten van Beötia. Doch het waeter van het geseyt Meir komt dickmaelen door den reghen ende de gesmolte sneeuw soo hoogh te swellen / dat het eens twee hondert Dorpen in die vlackte ondersette. Het soude oock seeckerlijck alle jaeren moeten overvloeyen soo de Natuere / mogelijck door de konst geholpen / aen het selve niet vijf uytganghen hadde verschaft / het welcke groote Canalen zijn / welcke onder den Bergh / die by den Euripus tusschen Negrepont ende Talanta leght / door loopen / in dewelche het waeter van het Meir sigh verswelght ende in de Zee aen de andere sijde des Berghs ontlast. De Griecken noemen die plaetse Catabathra. Strabo evenwel seght / ter plaetse daer hy van dat Meir spreeckt / dat het van sijnen tijde geenen uytganck ofte ontlastinghe hadde / als alleen dat de Cephissus somwijlen sich 'er een onder de Aerde door maeckte. Doch men behoeft alleen de veranderingen te lesen welcke hy van dat Meir verhaeldt om sich over de dese niet te verwonderen. De Heer Wheler welche die plaetse nae mijn vertreck uyt Griechenlant gingh besichtigen / seght dat het een van de seltsaemste saecken van het geheele Landt is / sijnde die Bergh by nae tien mijlen breet ende niet dan Rots-steen.

Wy lieten aen de lincker-handt een Dorp legghen dat Caramanitis ghenaemt / ende vier ueren van Livadia gelegen is. Een half verder trocken wy door een ander Dorp van omtrent veertigh huysen / Diminia genaemt. Dit woort bedupt twee Maenden / ende sy noemen het aldus om dat het koorn datmen daer omtrent saeyt maer van twee maenden in ende op het Landt blijft / belettende het overvloeyen van het Meir het saeyen voor de maent April. Dit Dorp leght redelijck laegh aen de voet van een Rotse / op de vlackte van dewelche men de ruïnen van een Stadt siet / die omtrent twee mijlen in haren omtreck heeft / ende die ick gelove Onchestus geweest te zijn. Wy vonden daer wel een stuck van eene Inscriptie maer wy konden uyt deselve niet begrijpen van het geene wy weten wilden. Wy eyndigden onse daghreyse in een Dorp Megalo Moulci genaemt / alwaer een kleyne Caravansera, met eenighe kaemers voorsien / is. Het woort Moulci is in de Turcksche Taele eyghentlijck eenighe Hof-steden geseght / die van den eenen ofte anderen Heer dependeren / sijnde de Inwoonders der selve als sijne dienaeren. De Griecken noemen dierghelijcke plaetsen Calyvi, dat het selve woort is van het welche de Oude sich bedienden om eene hutte te beteeckenen Kalubi. Oock sijn de Hof-steden gemeenlijck niet dan aerde hutten in dewelcke de arme Boeren wonen.

Des anderen daeghs 's morgens quaemen wy nae het aflegghen van drie ueren weeghs in de Stadt Thebes, welcke die van het Landt Thiva ende niet Stiva ofte Stives noemen; Doch dat de Vremdelinghen hier omtrent haer selven bedrieghen spruyt uyt de onkunde van de Taele. Want als sy S'Thiva hooren uytspreecken / soo gelooven sy dat sulcks de naem van Thebes is / daer de letter s niet anders

is

is dan het woordeken Eis verkort/ ende alsoo beteeckent Eis Tiva, Te Thebes, even gelijck de Griecken segghen S'tin Co voor Eis Tín Co, soo als ick op een andere plaetse hebbe aengemerckt.

Deselve dwaelinghe is het welcke de Turcken Constantinopolen Stinbol ofte Stanbol heeft doen noemen/ door dien de Griecken deselve Polis, dat is Stadt, by uytnementheyt noemen/ gelijck de Romeynen in vorighe tijden soo mede van Roomen spraecken. De Africaenen deeden het selve van Carthago welcke Stadt Romen met een nijdig oogh aenschoude. Ende aldus is het dat de Griecken als sy willen spreecken van nae Constantinopolen te gaen/ sigh bedienen van de uytdruckinghe S'tin Polin, dat is nae de Stadt toe. Het gaet op de selve wijse toe met veele andere plaetsen/ even als wanneer sy van het Eylant Lemnos spreeckende S'ti Lemnos segghen/ waer van de Turcken ende onse Zee-lieden het bedorven woort Stalimini gemaeckt hebben/ even als of dat den waerachtighen naem van dat Eylant was.

Thebes was voor desen de Hooft-Stadt van het Lantschap Beötia, ende de Inwoonders van deselve hebben haer noyt vermaert gemaeckt als in den Oorlogh welche sy weghens de Lacedemoniers voerden onder het beleyt van Epaminondas een van de kloeckmoedighste Velt-Oversten van Grieckenlant. Dit is de reden om dewelcke Justinus seght daer de eere van die Natie met Epaminondas leefde ende stierf. Cadmus de Soone van Agenor wiert voor de Grontlegger van die Stadt gehouden/ die deselve stighte als hy sijn Suster Europa, welcke door Jupiter ontschaeckt was/ te vergeefs gesocht hebbende niet weder by sijn Vaeder dorste komen. Amphion Coningh van Thebes bemuerde deselve naederhant/ ende bewoogh door sijne welspreeckentheyt de lieden die in de velden ende op de Rotsen woonden die Stadt te komen betimmeren. Dit deede de Poëten seggen dat Amphion de mueren van Thebes op het gelupt van sijne Liere hadde gebout/ door het welcke hy de steenen hem deede volghen/ ende sich ter behoorlijcker plaetse ter neder stellen. Alexander de Groote dede die Stadt raeseren op de Sollicitatien van de naebuerighe plaetsen/ teghens dewelcke haere Inwoonders langhe hadden geoorloght/ ende sy heeft sedert die tijt noyt weder wel konnen op de been geraecken. Strabo seght dat die in sijnen tijt tot op een ellendigh Dorp was vervallen/ ende Ovidius segt door eene Poëtische wijse van spreecken dat 'er niet dan den naem van overigh was. Pausanias evenwel/ welcke nae haer beyde geleeft heeft/ maeckt gewagh van veele Tempelen/ Beelden ende andere ghedenckteeckenen die 'er waeren; Doch het soude nu seer swaer vallen yets daer van te ontdecken/ sijnde de Stadt nu bestaende uyt dat geene 't welck voor desen de Forteresse alleen was ende Cadmeia genaemt wiert. De mueren ende eenighe vierkante Toornen welcke daer van noch overigh zijn sijn seer out/ sy leght op eene hooghte die omtrent een uer in den omganck heeft. Doen wy daer aen quaemen passeerden wy een klep- Thebes.

ne Beecke welcke langhs de mueren stroomt. Dit moet de Riviere Ismenus sijn welcke andere met beter redenen maer eene Fonteyne noemen. Wy naemen ons verblijf ten huyse van een Grieck Contantin genaemt / hoewel 'er twee Caravansera'es in de Stadt sijn. Hy was een Soone van Panagiotti Luca te Livadia, ende hy bracht ons op den wegh nae Negrepont om de plaetse te sien uyt dewelcke men de aerde haelt daer men de Tabacks-pijpen van maeckt. Die geene welcke oordeelen dat die erghens verborghen leght kopen den grondt van de Waywode, ende doen daer vijftien ofte twintigh voeten diep delven op de breete van een ordinarisen put. Daer nae doen sy lieden daer in neder daelen welcke daer een seer witte aerde uyt weten te haelen welcke daer gevonden wort. Deselve is eerst weeck gelijck wasch / ende men geeft die op de plaetse selfs een fatsoen / met een mes / of men doet dat oock wel in de winckelen / ende daer nae volmaeckt men die door behulp van eenige yssere instrumenten tot ketels van Tabacks-pijpen / op de Turcksche wijse / dat is sonder steelen / om dat men die seer langh van hout gemaeckt daer aen steeckt. Als dese aerde op voorverhaelde wijse gefatsoeneert is soo wert sy door de Sonneschijn gedrooght / sonder datmen die behoeft te laeten backen / ende sy wert soo hart als steen. De swaerste is de beste ende het breecken minst onderworpen. Wy naemen ons vermaeck om de winckelen op de Bazar te te gaen besien / alwaer men deselve in meenighte bearbeyt. De sleghste werden teghen ses a seven Aspers het stuck verkocht / ende de beste teghens neghen a tien. Men kan deselve noch eenighe daghreysen vervoeren eer die opdrooght / ende ick hebbe die te Lepante sien bewercken alwaer ick 'er een Jnckt-pot of deede maecken / doch die eerste doen ick 'er Jnckt in wilde doen / door dien ick deselve noch niet genoegh hadde laeten droghen. Aen dat gedeelte van de Stadt is een soorte van een Voor-stadt ofte Dorp / het welcke daerom den naem van Tabakides voert. Wy saeghen aldaer een Graf van Marmor / het welcke sy segghen dat van den Heyligen Lucas te sijn / staende het selve in eene Kercke die hem is toegewijt. Doch wy laesen op het selve een Heydensch Graf-schrift van yemant die Nedymus was genaemt geweest. Het selve bestont uyt schoone Versfen ende sprack van geenen Heylighen Lucas. De Papa seyde ons daer op dat seecker Heer van dat Landt het Lichaem van den Heylighen Lucas in die Graf-stede hadde doen legghen / doch dat hy / om het aen de boosheyt van de vyanden des Christendoms niet ten prope te stellen / het Graf-schrift van een van sijne Soonen daer op hadde doen stellen. Dit voldeede ons niet ten vollen. My viel in / om my niet t'eenemael tegens hare traditie te stellen / dat het deselve Heylighe Lucas den Eremijt / van dewelcke ick gesproocken hebbe hadde konnen zijn / welcke men eerst hadde in dat Heydensche Graf / dat ledigh was ghevonden / hadde konnen begraeven / ende dat men het naederhant hadde vervoert / wanneer het Convent van den Heyligen Lucas gebout was. Daer

Daer ſijn twee Moskéen binnen Thebes, nevens veele Grieckſche Kercken / welcker voornaemſte Panagia Chryſophoritza is / welcke niet byſonders heeft als eenighe ſtucken van Inſcriptien die in de vloer ende in de mueren ſijn gemetſelt. In de Stadt moghen omtrent drie a vier duyſent zielen zijn / als men de Door-ſteden daer onder reeckent / onder dewelcke die van den Heylighen Theodorus de voornaemſte is; Men ſiet in deſelve een ſchoone Fonteyne / die uyt een waeterback op den wegh van Athenen gelegen haer oorſpronck heeft / ende dit ſoude die ſelve konnen ſijn welcke de Oude Dircé noemden / die in de Iſmenus vliette.

Des anderen daeghs 's morghens vertrocken wy van Thebes ende paſſeerden door eene vlackte van ſeven a acht mylen / daer nae reden wy twee ueren langh door bergachtighe ende onbeboude plaetſen / houdende ons middaghmael in een Dorp genaemt Vlagi, doordien de Inwoonders Albanoiſen ofte Valackten zijn / want aldus noemen zy ſich ſelve in haere byſondere taele. Daer nae paſſeerden wy door een kleyne beboude vlackte van omtrent drie a vier mylen / ende naemen onſe nachtruſt op een Bergh. Deſelve is de Parnes ofte Parnethus der Ouden welcke men met den Parneſſus niet moet confunderen. Sy noemen deſelve nu Ozia. Dit gebergthe is een van de voornaemſte van het Atheenſche Landt / het welcke ſy van Beötia affchept. Wy ſliepen in eene ſlechte Caravanſera die geheel open was. In deſelve was maer plaetſe voor ſeven a acht Paerden / ende voor ſoo veel perſonen. Men moet daer alle onder malkanderen blyven / ende men vind 'er niet dan den voorraet die men mede brenght / door dien 'er niet een boer in twee ueren in het ronde te vinden is. Het eenighe gerief dat men 'er heeft is een ſchoone Fonteyne / by dewelcke de Wolven / Beeren ende wilde Varckens haeren dorſt komen leſſen. Om ons geduerende den nacht voor haeren overval te bevrijden ſoo boracadeerden wy onſe deur ſoo ons beſt mogelijck was met tacken van Maſt-boomen daer het gebergthe mede bedeckt is.

Men ſiet dichte daer by in de openinge van het Gebergthe door dewelcke men nae Athenen treckt / de overblijfſelen van eene oude Fortereſſe welcke ſeshoeckigh is geweeſt. Men noemt deſelve nu Vigla dat is Wachthuys, ende mogelijck heeft ſulcks in de vorighe tijden daer voor gedient / om te ontdecken alles wat uyt Beötia nae het Atheenſche Landt paſſeerde. Des anderen daeghs 's morghens quaemen wy in het vlacke Landt / nae dat wy gedeurende twee ueren tijdts een ruwen wegh waren nedergeklommen / ende wy paſſeerden door het Dorp Caſchia, dat maer drie ueren van Athenen leght. De boeren waeren noch geheel verbaeſt van de viſite die haer door eenighe Chriſtene Corſairen was gegeven / welcke haer twee daeghen van te voren geplondert hadden. Het is eene verwonderens-waerdighe ſaecke dat ſy de ſtoutigheyt hebben van ſoo diep in het vaſte Landt te komen ſtropen/

ende dat de Griecken soo weynigh kennisse hebben dat sy haer niet teghens een handtje vol volcks konnen verseeckeren. Het quam ons seer wel dat wy op de Turcksche wijse gekleedt waeren ende een Janitser by ons hadden / want soo sy ons voor Francken gekent hadden / soo souden wy hebben moeten vreesen dat sy de baldaedighheyt der Corsairen op ons souden hebben willen verhaelen.

De wegh van die plaetse tot aen Athenen toe is seer schoon / wy hadden te meer vermaeck in deselve om dat wy soo seer aen die vermaerde Stadt naederden in dewelcke wy soo langhe hadden verlanght te wesen. Wy beelden selfs ons in dat wy in een beter gepoliceert Landt waeren gekomen dan dat geene door het welcke wy quaemen reysen / ende in der waerheyt wy ontmoeten noch Herder noch Boer die ons niet seyde dat wy welkom waeren / sich bedienende van haere gewoonlijcke uytdruckinge Calos irthete Archondes, ofte Calos copiasete, dat is / Weest welckom Heeren. Wy antwoorden daer op / mede op de mode van dat Landt / S'to calo, vaert wel, ofte / ter goeder uere / Pate Cala, goede reyse. Dit bracht my de boersheydt van de meeste Huysluyden van onse quartieren in gedachten / welcke de luyden die nae den wegh vraeghen naeuwlijcks willen aensien. Alsmen meer nae de Stadt toe naedert passeert men door vlackten welcke by nae geheel met Olijfbomen bedeckt zijn / onder dewelcke die van Athenen eenighe Landthuysen hebben.

Wy quaemen twee ueren voor den middagh te Athenen, ende traeden af aen het huys van den Heer Consul Giraud, alwaer wy het overighe van den dagh rusteden / om ons een weynigh uyt te rusten van de moeyelijckheden welcke wy op onsen wegh / sedert ons vertreck van Zante, hadden uytgestaen. Ick geloove ooch dat ghy wel wilt dat ick een weynigh mijnen aedem verhaele om u dese plaetse te beschrijven / ick sal sulcks soo naeukeurigh ende waerachtigh doen als my sal mogelijck zijn / ende ick sal trachten om u ten minsten geene redenen te geven om u over mijne oprechtigheyt te konnen beklaegen. Ghy sult my mogelijck segghen dat het een seer onnodigh werck is iets van Athenen te schrijven nae het geene de Heer de la Guilletiere soo naeukeurighlijck aen den dagh heeft gegeven in sijn Boeck datmen sedert twee jaeren heeft gesien; doch door dien ick veele dingen hebbe aengemerckt die hy niet heeft gesien / ende bespeurt dat veele van sijne remarques een weynigh sieckelijck sijn ende een Doctor van noden hebben / soo meene ick een saecke te ondernemen welcke niet t'eenemael buyten mijn beroep is. Men kan in allen gevalle niet segghen dat ick dit beginne gedreven sijnde door een geest van berispinge / doordien ick een jaer voor hem een verhael hadde uytgegeven van den jeghenwoordigen staet van Athenen door den Eerwaerdighen Vader Babin geschreven / by het welcke ick eenighe aenmerckinghen over de Antiquiteyten hadde gevoeght.

De

De geringhe kennisse welcke ick doenmaels van die dinghen hadde/ deede my besluyten tot het voornemen van het overighe op de plaetse selve te gaen leeren. Soo als ick te Venetien op het poinct stont om my t'Scheep te begeven soo ontfingh ick met de Post het Boeck van het oude ende hedensdaeghsche Athenen, ende het verstreckte my tot een aengenaeme tijdtkortinghe tot aen Zante toe; alwaer ick het aen twee Engelsche Edellieden gaf/ welcke eer dan wy daer heenen gingen/ op dat sy het mede souden lesen/ ende het tot aen mijne komste toe aldaer laten berusten. De Heer Vernhum die een van die twee Edellieden was/ schreef daer nae uyt Smyrna nae Engelandt aen een van sijne vrienden een seer verkort verhael van sijne reyse/ want het is maer een enckel bladt gedruckt in het Dagh-Register van de Coninghlijcke Societeyt van Engelandt op den dagh van den vier ende twintighsten April sestienhondert ses ende seventigh. Hy seght aldaer dat hy door dat boeck seer is bedroghen geweest/ ende dat 'er niet waerachtighs in is/ hoewel den Autheur seer stoutelijck ende met veele waerschijnlijckheydt spreeckt. Dit segghen evenwel loopt een weynigh te hoogh. Men behoeft sich niet seer te verwonderen soo een mensche welcke maer seven daeghen te Athenen is stil geweest/ misleydt ofte bedroghen is in het beschrijven van eenige Antiquiteyten/ welcke met meer gemack willen besichtight werden; selve seght hy veele dinghen welcke hy seer wel vat ende uytleght/ ende die eerder behoren voor goet gekeurt dan bestraft te werden. Wat 'er van zy ick ben noch sijne voorspraecke ofte borghe noch sijne partye/ ende ick soude geen moeyte willen hebben met een Persoon die soo net schrijft. Doch het sal my tot ontdeckinghe van de waerheyt wel geoorloft zijn/ wanneer de saecke sulcx sal van my vorderen/ te verlichten het geene dat hy ofte andere met weynigh kennisse hebben geschreven/ sonder dat ick sal sparen het geene ick selve voor desen hebbe geseght. Doch ick sal u alvorens een kort begrijp van de Historie van Athenen geven/ om u niet in een onbekendt Landt te brenghen/ moetende wy eenighen tijdt in het selve verblijven.

EYNDE van het IV. BOECK.

BESCHRYVINGE

Van

ATHENEN, SALAMINA, ENDE DE GOLF VAN ÆGINA.

VYFDE BOECK.

Beschrijvinge van Athenen, Salamina ende de Golf van Ægina.

Athenen. DEn naem van Athenen is aen veele Steden gemeen / ende Stephanus Byzantius telt 'er tot acht toe die deselve voeren. Te weten het geene dat in het Landt van Athenen leght / het Laconische, het Carische, het Ligurische, het Italiaensche, het Beötische, het Eubeïsche ende het Acarnanische. Plinius stelt noch een ander Athenen in Arabia ende Arrianus een tiende op de swarte Zee. Doch het aensien van dat geene van het welcke wy spreecken heeft den glants van de andere soo seer verduystert / dat het de menschen naeuljcks in de gedachten komt dat 'er meer dan een Athenen geweest zy. Evenwel eenighe hebben het het Attische Athenen genaemt om het van de andere te onderscheyden. De Turcken ende de Griecken noemen het noch jeghenwoordigh Athina, ende het is eene dwaelinghe / welcke men aen niemandt dan aen de Zee-lieden behoort te vergeven / als men het Saitina ofte Saitines noemt / onder die voorwendinghe dat de Griecken / als sy nae Athenen willen segghen / S'Athina uytspreecken / het welcke de verkortinghe is van eis Athinan, volghens die aenmerckinghe welcke ick op het eynde van het vierde boeck hebbe gemaeckt.

De Geographi legghen Athenen gemeenlijck op de breedte van seven ende dertigh graeden ende eenighe minuten ende op de lenghte van drie ende vijftigh. Doch de Heer Vernhum een Engelsch Edelman / welcke voor ons te Athenen quam / bevondt door de Observatien die hy dieshalven deede dat het leght op de breedte van acht ende dertigh graeden ende vijf minuten. De situatie van dese Stadt is seer wel geleghen / als sijnde in het midden van Grieckenlandt / legghende Grieckenlandt in het midden des Werelts / soo als Xenophon sulx verseeckert. Men seyde het selve oock van Delphos.

Daer sijn weynighe Steden in de werelt welcke de Oudtheyt met Athenen derven betwisten. Romen selve / hoe out het anders wesen

:ht hondert
'en der Aer-
n het Landt
re geboorte
en sy in te-
ius telt van
t de Sonne
hen welcke
elve hebben
Athenen,
Godtsdienst,
nde deselve

uytnemen-
e de andere
opbouwin-
eren eyghen
ste evenwel
is geweest
ie Cecropia
en over den
rva yder om
ht een Meir
over dese
m raet dee-
nus ende de
r Inwoon-
jeden te ge-
nen hadden
ptunus, die
iet eer wil-
n het Aert-
Elementen
len / waer
aet is waer
daer altoos
in Herodo-
. Die van
de Godts-
en hout op-

spraeck / beloofden van D...
richten. Sy baeden die van Athenen dat sy haer wilden toelaeten het hout daer toe nodigh tot haer te komen kappen / doordien sy dat voor het kostelijckste hielden / ende dat men moeyte soude hebben om het selve elders soo schoon te vinden. Sy beloofden dat sy haer daer van souden

ATHENEN

B E

ATHE

Beſchrij

Athenen.

DEn naen
nus Byza
het geene dat
Cariſche, het
ende het Aca:
bia ende Arri:
dat geene va
ſoo ſeer verd
komt dat'er
ven het het A
ſcheyden. T
woordigh At
mandt dan a
ofte Saitines
ſy nae Athen
verkortinghe
ick op het ey
De Geogr:
ende dertigh
ende vijftigh.
ke voor ons
dieshalven de
den ende vijf
ghen / als ſy ... leggende Griec-
kenlandt in het midden des Werelts / ſoo als Xenophon ſulx verſeec-
kert. Men ſeyde het ſelve oock van Delphos.

Daer ſijn weynighe Steden in de wereldt welcke de Oudtheyt met Athenen derven betwiſten. Romen ſelve / hoe out het anders weſen
mach /

macht / heeft het hooft niet beginnen op te steecken dan acht hondert ende dertigh jaeren daer nae. Dit gaf de naem van kinderen der Aerde aen die van Athenen, als mede van Oorsprongelingen van het Landt dat sy bewoonden. Want in plaetse van dat andere haere geboorte ende opkomste aen vremde verschuldight waeren / soo hadden sy in teghendeel aen alle sijden Colonien uytgesonden / ende Meursius telt van deselve niet minder dan veertigh op. Sy pretendeerden met de Sonne geboren te zijn / ende dat sy aen alle de menschen de dinghen welcke tot het leven nodigh sijn hadden geleert. De Latijnsche selve hebben haer dat schoone getuygenisse gegeven. Siet hier die van Athenen, seght Cicero, welcke de besnedenheyt in de seden, in den Godtsdienst, in de Wetten ende in den Landtbouw hebben gebraght, ende deselve aen de geheele Aerde medegedeelt.

De al te licht geloovighe Outheyt / welcke alles dat sy uytnemende sagh te zijn / toeschreef aen de sorghen van de eene ofte de andere Godtheyt / beelde sich in dat Minerva selfs sorghe voor de opbouwinghen van Athenen hadde gedraeghen / ende vereert met haeren eyghen naem welcke in de Grieckſche Taele Athéna is. De meeste evenwel staen toe dat Cecrops de eerste Coningh der Atheniensers is geweest welcke daer van de eerste Fundamenten leyde / die deselve Cecropia noemde. Doch andere seggen dat 'er verschil sijnde ontstaen over den naem die men aen die plaetse soude geven/ Neptunus ende Minerva yder om het seerste die eere wilden hebben/ ende datmen daer ter selver tijt een Meir ende een Olijf-boom sagh verschijnen. Dat de Coningh over dese wonderlijcke verschijninghe verbaest zijnde by het Oracul om raet dede vraeghen / het welcke antwoorde dat het waeter Neptunus ende de Olijfboom Minerva beteeckende / ende dat het in de keure der Inwoonders stondt om de Stadt den naem van een van die Godtheden te geven. Dat als hier op mannen ende vrouwen haere stemmen hadden gegeven / Minerva een stemme meer hadde gehadt dan Neptunus, die dan alsoo voor die Goddinne wijcken moeste. Soude dit niet eer willen bedieden dat sy oordeelden dat het haer nutter soude sijn het Aertrijck te bebouwen / 't welcke het handtsaemste van alle de Elementen is / als de Piraterye te exerceeren ofte over Zee te handelen / waer door men alle de Hooftstoffen te bestrijden heeft? Inder daet is waer dat de Olijf-bomen / welcke Minerva sijn toegeheylight / daer altoos met groote sorghe sijn aengequeeckt. Dit is oock te sien in Herodotus een van de outste Schrijvers van geheel Griecken land. Die van Epidaurus, seght hy / moesten volghens het segghen van de Godtsspraeck / beelden van Damias ende Auxesias van Olijf-bomen hout oprichten. Sy baeden die van Athenen dat sy haer wilden toelaeten het hout daer toe nodigh tot haer te komen kappen / doordien sy dat voor het kostelijckste hielden / ende dat men moeyte soude hebben om het selve elders soo schoon te vinden. Sy beloofden dat sy haer daer van

souden

souden voorsten onder bedingh dat sy jaerlijcks aen Minerva hare Bescherm-Godinne / ende aen Eregtheus souden komen offeren.

Die goeden Coningh Cecrops, welcke eenighe tijdt nae de Sondtvloet leefde / werdt ons door de Poëten met twee aengesichten afgebeelt / door dien men hem den Insteldet des huwelijcks achte te zijn / het welcke van man ende vrouwe als een persoon maeckt. Men schilderde hem oock af als half mensche ende half Draeck zijnde / doordien hy / om soo te spreecken / die van Athenen tot menschen hadde gemaeckt / welcke te voren in de holen der rotsen woonden even als wilde beesten.

Doch Athenen heeft sijne volmaecktheydt aen Theseus te dancken / welcke het daer nae heeft geacht niet als of hy haeren Coningh hadde geweest / maer als een van sijne Bescherm-Goden. Hy vergrote de Stadt / ende verplichte die geene welcke sich op het Landt onthielden binnen deselve te komen woonen. Dit is de reden waerom men op het Portael van het Paleys van den Keyser Hadrianus een Veers leest het welcke beduydt; Dit is Athenen welcke de Stadt van Theseus was. Ende aen die sijde welcke die Keyser hadde doen bouwen heeft men. Dit is de Stadt van Hadrianus ende niet van Theseus. Nae hem wierde die noch van Coninghen bestiert tot op Codrus toe / die genereuselijck het belangh van sijne Onderdaenen boven sijn leven stelde. Want als die van Athenen teghens de Dorische Griecken moesten oorlogen / hadde het Oracul geantwoordt dat sy de Overwinninghe niet konden verkrijghen dan door de doodt van haeren eyghen Coningh / soodaenigh dat hy sulcks verstaen hebbende sich deguiseerde ende onder de Vyanden vermenghde / waer nae met opset eenighe questie gemaeckt hebbende wierde hy gedoodt / 't welck als de Dorische hadden verstaen trocken sy af sonder strijdt te leveren.

De Stadt wierde daer nae den tijdt van ses hondert jaeren bestiert door Magistraets-Persoonen welcke sy Archontes noemden / welcke in den beginne dat Ampt geheel haer leven bekleeden / daer nae wierden sy van tien tot tien jaeren ende eyndelijck jaerlijcks verandert. De Republijcke verdedighde kloeckmoedighlijck haere Grensen onder haere bestieringhe / ende maintineerde haere vryheyt tot op de tijden van Pisistratus toe / welche sich over deselve als een Tyran aenstelde. Men hadde hem eenighe soldaeten vergundt om hem te beschermen teghens de insulten van seeckere Cabale die hem laeghen leyde / doch hy diende sich van deselve om het Casteel te bemachtighen ende de heerschappye aen sich te trecken. Hy wierde seventien jaeren daer nae verjaeght / ende hy herstelde sich weder in sijne vorighe macht door een seer plompe list. Daer was te Athenen een seer schoone Vrouwe welche vier Cubiten hoogh was; hy wapende deselve ende sette die op een Triumphwaeghen by hem sendende trompetten voor uyt om aen die van Athenen te segghen / dat selfs Minerva nae de Stadt toe quam om Pisistra-

tus

tus daer binnen te brenghen / ende dat sy hem een goet onthael hadden te doen. Sy lieten dit niet nae gepersuadeert sijnde dat die Vrouwe de Goddinne was. Sijne kinderen wierden door de Lacedemoniers van de Opper-een-hoofdigheyt berooft / ende de Stadt wiert noch vermaerder dan oyt door de populaire regeringhe. De Persianen / welcke het verderf van die van Athenen ende geheel Grieckenlandt hadden gesworen / dienden niet dan tot oeffeninghe van haere kloeckmoedigheyt. Van een millioen Persiaenen welcke het Aertrijck ende de Zee bedeckten ontquam 'er naeulijcks vijftigh duysent / ende een handt vol Griecken / ruineerden alle de desseynen van Darius ende Xerxes onder het wijse beleydt van Miltiades ende Themistocles. De swaerste slaeghen vielen op de Zee voor / ende den strijd van Salamine maeckte dat Grieckenlandt triumpheerde volghens de voorseggìnghe van het Oracul dat aen die van Athenen hadde te kennen gegeven dat sy haer verlies souden ontgaen / indien sy sich in houte mueren besloten / willende daer mede te kennen geven dat sy alle haere Macht op de Schepen moesten brenghen. Naederhant ontstont 'er een scheuringhe ende tweedracht onder de Griecken / doch nae dat het geluck nu de eene ende dan weder de andere sijde hadde begonstighi / wierden de Lacedemoniers door die van Athenen by nae geruïneert / welche door dat voordeel Meesters van de Ægeïsche Zee wierden. In deselve laegen weynigh Eylanden welcke sy sich niet onderwierpen / ende selfs setten sy haere Conquesten uyt tot op de Custen van Ægypten. Aristophanes seght dat sy alsdoen duysent Steden besaeten. Sy voerden de Opperste macht over geheel Grieckenland geduerende den tijt van seventigh jaeren / doch die wierdt haer door die van Lacedemonien ontnomen / doch sy bequaemen die naemaels wederom.

Nae soo veele fatale omwendinghen van saecken maeckte haer Epaminondas den Generael der Thebaeners groot spell / doch sijnde deselve in de Batailje van Leuctres doodt geslaegen / soo gaeven sy haer daer nae geheel aen het plaisir ende vermaeck over met soo groote verblindinghe dat sy op de verbeurte des levens verboden te spreecken van het weder aenstellen der schattinghen / welcke tot onderhoudt van de Militie nodigh waeren / te spreecken. De Macedoniers welcke tot aen die tijdt toe niet veel van haer hadden doen spreecken begonden als doen redoutabel te werden / ende deeden haer uyt die sluymeringe ontwaecken. Philippus ontnam haer de Eylanden welcke sy besaeten / ende sijn Soon Alexander genoeghde sich met haer wat te mortificeeren / haer bevelende te swijghen / want sy waeren nerghens mede besigh dan met het maecken van Gedichten / schimp-schriften ende Declamatien / waer uyt het spreeckwoort *Athenis loquacior*, dat is / klapachtigher dan Athenen / ontstaen was / men gaf aen die Stadt oock den Loftitul van *Mater Sermonum*, dat is / Moeder van de discoursen ofte welspreeckentheydt.

Die van Athenen begonden nae de doodt van Alexander de Groote weder aen haere oude moedighept te gedencken / ende wilden sich weder in haere oude reputatie herstellen / doch Antipater dwongh haer Macedonische Besettinghe in te nemen / het welcke oock onder Cassander bleef dueren / tot dat Demetrius haer in schijn de vryhept wederom gaf / houdende alleen een van haere Fortressen ende twee van haere Haevenen beset. Sy verdreven eyndelijck die Besettinghe tweemaelen ende mainteneerden sich eenighe tijt onder de protectie der Romeynen / tot dat Mithridates Coningh van Pontus haer overmeesterde. Dit was noch het eynde niet van haere ongeluckken. Sylla de machtighste der Romeynen ende de wreetste van alle de menschen nam dese Stadt stormenderhandt in ende liet alle de Inwoonders daer van dooden / soodaenigh dat niet een van haer de doodt soude hebben ontgaen konnen / soo den nacht haere vlucht niet hadde begonstight. Hy raseerde haere mueren ende verbrande haere Haevenen van Pyréum ende Munychia. Nae dat de Stadt Romen de geheele Wereldt hadde onder-gebracht wende het sijne waepenen teghens sich selven. De twisten tusschen Pompéus ende Sylla waeren naeulijcks geeyndight / of Cæsar ende Pompéus seyden malkanderen den Oorlogh aen. Athenen volghde de Partye van de laetsten die by nae den geheelen Roomschen Raet op sijne zijde hadde. Zonaras schrijft dat Pompéus daer gekomen sijnde twee Grieckschen Inscriptien vond welcke te sijner eere waren gestelt. Siet hier de sin van deselve. Soo veel meer als ghy sult erkennen een mensche te zijn, soo veel meer sal men u een Godt achten. Dit was de eerste / de andere behelsde dese woorden. Wy hebben u verwacht, wy hebben u aengebeden, wy hebben u gesien ende wy hebben u verseldt. Weynigh tijdt daer nae bemachtighde Calenus een Stede-houder van Cæsar de Haeven van Pyréum, hy konde evenwel de Stadt niet meester worden hoewel hy al het omligghende Landt verwoeste / doch Pompéus geslaeghen sijnde moeste sy door het goede geluck van Cæsar wijcken / die deselve niet mishandelde / seggende dat hy de foute der levendighe vergaf om den wille van de verdiensten der dooden. De sachtmoedighept van die genereusen Vorst belette die van Athenen niet / het oprichten van beelden aen Brutus ende Cassius sijne moordenaers / als sy sijne doot hadden verstaen / sy plaetsten deselve by die van Harmodius ende Aristogiton, daer door te kennen gevende dat sy naevolghers van die twee Helden waeren / ende dat sy het Roomsche volck van een Tyran hadden verlost / even als de dese getracht hadden het volck van Athenen van de Tyrannye van Pisistratus te bevrijden.

Als Augustus tot de Heerschappye was gekomen toonde hy sijn gevoelen over de ondanckbaerhepdt van die van Athenen. Hy ontnam haer het Eylant Egina ende de Stadt Eretria, oock verboodt hy haer het recht van haere Borgerschap te verkopen. Men siet evenwel noch een Tempel welcke sy die Keyser heylighden / door een slaefachtighe

vlepinghe gedreven zijnde / welcke met haere oude reputatie van vrymaeckers van Griechenlant geheel niet accordeerde / wanneer dat Athenen van Augustus beseten wierde was die Stadt omtrent sestien hondert jaeren out / ende als men daer de sestien eeuwen ende een halve welcke sedert verlopen sijn bybvoeght / soo salmen bevinden dat die Stadt jeghenwoordigh drie duysent twee hondert ende vyftigh jaeren out is / om my niet in te laeten in eene seer nette opreeckeninghe van de Chronologisten / welcke daer omtrent eenighe jaeren verschillen.

Tiberius volghde op Augustus, onder wiens gebiet als Germanicus sijn aengenomen Soon door Athenen passeerde / soo handelde hy haer als eene vriendinne ende geallieerde van het Roomsche volck / ende hy biet haer tot een Lictor dat is bondel-draegher te hebben welck een teecken van Souverainiteyt was. Als Caligula sijn Soon op den Throon was geklommen nam hy van Athenen het Beelt van Jupiter Olympicus ende deede het te Romen voeren / om sijn hooft in plaetse van dat van Jupiter daer op te stellen. Het was onder het begin van het gebiet van den Keyser Claudius als den Heyligen Paulus daer quam predicken ende den Heylighen Dionysius Areopagita beheerde. Hy nam oorsaecke van sijne eerste predikatie te doen by occasie van een Altaer het welcke hy te Athenen hadde gesien / ende aen den onbekenden Godt geheyligt was / ende vertoonde daer op aen de Inwoonders dat de Godt van Hemel ende Aerde niet woonde in Tempelen die door menschen handen gemaeckt waeren ende dat hy door de wercken haerer handen niet geëert wierde / even als of hy de Schepselen van noden hadde / daer hy haer selve het leven ende den Adem geeft. De reden waerom hy sich daer over uytbreyde was om dat de Stadt geheel met Tempelen ende Afgoden vervult was / dat ons door de Wereltsche Historien bevestight wert. Pausanias verhaelt ons een wonder groot getal van haere Tempelen / ende Plinius verseeckert ons dat'er ter sijner tijdt ten minsten drie duysent Beelden waeren.

Nero deede een reyse door Achaïen om sijn verstant onder de Griecken ten toon te stellen / ende hy brachte buyten twijffel een gedeelte van den tijt die hy daer in versleet te Athenen door / welche Stadt de voornaemste daer van was / gelijck oock het meeste vermaert weghen alle productien des Geests. Ick gelove selfs dat eene bysondere Medalie in de welcke hem de Griecken den behouder van het menschelijck Geslachte noemen / daer geslaegen was.

Vespasianus stelde Achaïen in de hoedaenigheydt van eene Provincie van het Keyser-Rijck / ende dwongh het om sich van het Roomsche recht te bedienen. Alsdan was het dat het door Proconsuls begonde bestiert te worden. Daer wert van een soodanighe gewagh gemaeckt in een Inscriptie die te Athenen dichte by den Tempel van Minerva is. Sijnen naeme was Rufius Festus.

Onder den Keyser Trajanus hadde Achaïen noch een soorte ende schaduwe

duwe van vryheyt / gelijck men sulcks sien kan in een Brief van Plinius aen Maximus welcke door den Keyser daer henen wierde geschickt; Bedenckt, seght hy / dat ghy nae Achaien treckt, dat het suyvere ende waerachtighe Grieckenlandt is; Dat ghy ghestelt zijt om te regeeren eenen staet uyt vrye Steden bestaende, die haere vryheydt door haere kloeckmoedigheydt ende Alliancien hebben gemaintineert. En besnoeyt haere vryheden, haere waerdigheden, jae selfs haere presumtie niet. Merckt aen dat het dat Landt is dat ons de Wetten heeft toegesonden, ende deselve heeft toegesonden, ende deselve van geene andere ontfanghen, dat het Athenen is werwaerts ghy treckt, ende dat het een Barbarische ende onmenschelijck onderstaen soude sijn, als men aen het selve de naem ende de schaeduwe van vryheydt, welcke het noch overigh heeft, soude willen benemen.

Dese Stadt hadde sich niet wel weder konnen herstellen sedert de gepleeghde wreetheyt van Sylla, doch de gonste van Hadrianus hielp die weder op de been. Hy was daer Archon geweest als hy noch maer een particulier persoon was / ende de geneghentheyt welcke hy doenmaels voor die plaets hadde opgevat / verplichte hem om daer eenighen tijdt te verblijven wanneer hy eene reyse gingh doen om de Provincien van het Keyserrijck te besichtighen. Hy deede daer openbaere speelen vertoonen ende hy gaf 'er het vermaeck van een besloten jagen van meer dan duysent wilde beesten. Hy begonstighde haer met Wetten / een Bibliotheeck ende Scholen. Hy wijde daer een Tempel in aen Jupiter ende Juno onder den bynaem van de Panhellanische, ghelijck oock een aen Jupiter Olympicus, ende hy herstelde een gedeelte van de publijcke gebouwen welcke door den tijt ende den Oorlogh by nae geruïneert waren.

Antonius Pius voltoyde te Athenen een waeterleydinghe / welcke sijn voorsaet Hadrianus hadde begonnen. Marcus Aurelius vermeerderde het getal der Professoren ende wilde in haere geheylighde Mysterien ingewijt sijn. Maer sy vonden deselve courtoisie ende beleeftheyt niet in den Keyser Severus, want hebbende hy aldaer voor desen gestudeert ende eenigh affront geleden onder het besichtighen van de rariteyten der Stadt / soo nam hy daer over sijne wraecke doe hy tot het Keyserrijck was gekomen / ende hy verminderde des Stadts voor-rechten.

Valerianus welcke een langhen tijdt nae hem regheerde liet die van Athenen het weder op bouwen van haere mueren toe / het welcke niet belette dat de Stadt van de Scythen wierdt ingenomen ten tijden van sijn Soon Galienus. Sy wierde weder hernomen door den kloeckmoedighen Athenienser Cleodemus, welcke eenigh volck ende Schepen vergaederende de Scythen sloegh ende verdreef. Constantinus de Grote deede veel goets aen de Stadt / ende vereerde den Gouverneur van de Stadt met den Eernaem van Groot-Hertogh. Sy verkreghen oock veele Eylanden van de mildadigheydt van sijn Soon Constantinus.

Onder

Onder de Regeringhe van Arcadius liep Alaricus geheel Italien af ende hy spaerde Griekenlant niet. Sosimus seght dat hy Athenen respecteerde om dat hem scheen dat Minerva ende Achilles van de Stadts mueren tot haere bescherminghe streden. Doch Synesius, welcke in die in die selve eeuwe leefde is geloofwaerdigher dan hy. Hy seght dat die Stadt het selve noodtlot nevens geheel Griechenlant moeste uytstaen / ende hy ghelijckt die by een lijck / welckers huyt van buyten geheel sijnde van binnen geheel door de wormen is opgegeten. Justinianus gonde de Stadt veel goets / doch sedert die tijt / tot op seven hondert jaeren daer nae hoortmen of leestmen weynigh van deselve / het sy by manckement van de Historien / welcke kort ende duyster over die Eeuwen sijn / of wel dat de Fortuyne haer eene soo langhe ruste heeft gegont. Sy begonde in de dertiende Eeuwe weder op het Theater te verschijnen. Leo Scutus belegerde deselve ende wiert 'er van afgedreven / maer den Marck-graef Bonifacius nam deselve in. Sy wierde daer nae door eenen Delves beseten / die gesproten was uyt de Stamme van Arragon, nae welckers doot Bajazet den Turckschen Keyser de plaets machtigh wierde. De Catalanen naemen die op hare beurte mede in met het Landtschap Beötia, ende Reynier Acciajolo een Florentijn verdreef deselve / gevende die aen de Venetiaenen welcke die niet langhe bewaerden / sijnde hernomen geweest door Antonius een Bastaert-Sone van Reynier. Aldus dan waeren die van het Geslachte van de Acciajoli een tijt langh Souverainen over het Atheensche Landt ende over Beötia, want seeckeren Nerius, een Neve van den laetst genoemden succedeerde hem / ende daer nae eenen anderen Antonius Broeder van Nerius, ende daer op Francus, onder wiens bestieringhe de Stadt weder in handen der Turcken verviel / sijnde door Mahomet II. in het jaer veertien hondert vijf ende vijftigh beleghert / ende by gebreck van secours ingenomen / hebben de Griecken sulcks te vergeefs aen de Latijnen versocht. Sedert die tijt is sy altoos onder de Ottomanische regeringhe verbleven / ende dat sal nae allen schijn noch veele eeuwen dueren / door dien de Turcken Meesters van geheel Griekenlant sijn / het welck die slaevernye met soo groote stilswijgentheyt ende vrese lijdt / als het voor desen onverschrockenheyt ende moedigheyt heeft betoont om sijne vryheyt te maintineren.

Het Atheensche Landt heeft tot Grens-paelen aen het Oosten den Euripus, aen het Westen het Landt van Megara ende den Bergh Citheron, aen het Noorden Beötia ende aen het Zuyden de Golf van Egina. De lucht van het geheele Landtschap is seer goet ende seer suyver / voor al die van de Stadt Athenen, het welcke dan oorsaecke was dat die verstanden voortbraght welcke scherpsinnigh ende tot het leeren van alle wetenschappen bequaem waeren / gelijck als Cicero sulcks seght / ende hoewel die van Athenen selden haer werck daer van maecken sedert dat sy onder de Ottomannische Heer-

schapppe sijn vervallen / soo laetmen niet nae eene naetuerlijcke geslepentheyt des Geestes in haer te bespeuren / nevens veele bequaemheydt in alle de dinghen welcke sy onderstaen. De siecken regeren daer oock seer selden / ende de Peste / welcke dickmaelen de bygelegene Steden als Thebes ende Negrepont seer ruwelijck aentast / schijnt door respect de mueren van Athenen niet te derven naederen. Het gerief dat de Stadt van haere Zeehaevenen treckt maeckt dat sy de Revieren te lichter kan derven / want de Ilissus is maer eene Beecke die meest den tijt droogh is / ende de Eridanus gelijck oock de Cephissus sijn oock maer beecken / welcke meer geruchte in de boecken maecken dan gerupsch door haeren stroom binnen haere Oevers. Het Landt is verdeelt in Vlackten ende Geberghten. De Bergen Brilessus ende Lycabettus sijn ons by na niet bekendt. De Parnessus op dewelcke voor desen het Beeldt van den Parnetischen Jupiter was leght aen het Noorden van de Stadt / Pentelicus aen het Oosten / Hymettus aen het Suydt-Oosten ende Anchesmus aen het Noordt-Oosten. De laetste leght maer op een Canonschoot daer van daen / ende de Griecken noemen deselve *Vouni tou agiou Georgiou*, dat is / den Bergh van den Heylighen Georgius, ter oorsaecke van een Capelle van die Heyligh die op den top van deselve staet. Doch wy moeten hier eene swaerigheyt weghnemen welcke sal ontstaen in die geene die het Boeck genaemt het Oude ende het hedensdaeghsche Athenen hebben gelesen / want den Autheur van het selve heeft die Bergh van den Heylighen Georgius voor die van Pentelicus genomen / ende die van Pentelicus, op dewelcke het Clooster Medelly leght / voor den Bergh Anchesmus. Hy herhaelt sulcks dickmaelen ende op die stellinghe verseeckert hy dat hy steengroeven op den Bergh van Agios Georgios sagh / ende datmen aen de Porta, dat is het Hof van den Grooten Heer van den Bergh Anchesmus hadde gesprooken ter oorsaecke van de wilde beesten die daer op zijn. Het is evenwel seecker dat hy sich misgrepen ende de eene voor de andere heeft genomen. Want wat eerstelijck den Bergh Agios Georgios betreft / deselve is de Pentelicus niet / doordien men 'er niet eene plaetse vind uyt dewelcke men Marmor heeft getrocken / ende men soude sulcks gemackelijck konnen ontdecken / sijnde een kleyne Bergh sonder boomen / welcke men met eene opslagh van ooghen beschouwen kan als men 'er boven op is. Oock seght Pausanias dat den Anchesmus een Bergh is welcke in der waerheyt niet groot is / ende het schijnt dat hy daer mede wil te kennen geven dat hy twijffelt of hy die een Bergh / of een hooghte / of wel een Rotse wil noemen. Strabo, hoe exacten Geographus hy ons wesen magh / spreeckt niet van de Bergh Anchesmus ter plaetse daer hy van de Berghen van het Atheensche Landt gewagh maeckt / als sulx niet weerdigh sijnde door sijne kleynte; doch ten is niet daer van daen dat ick mijn sterckste Argument trecke / ick hebbe daer toe iets dat vry meer klemt ende gewichtigher is. Ick segghe

dan

van dat die Bergh welcke op den wegh die van Rapthy nae Athenen toestreckt gelegen is een weynigh op de rechterhant / of soo ghy het dus liever wilt / die geene op dewelcke het Clooster Medelly leght ende twee ueren van Athenen te vinden is / welcke de Heer Guilletiere den Bergh Anchesmus noemt / sonder teghenspreecken de Pentelicus is / ende dat door twee onwederlegghelijcke redenen. De eene is dat deselve noch op heden den naem van Pentely voert. Willende hier omtrent niet geloven aen het geene men ons te Athenen daer van hadde gesegt / vroeghen wy / als wy op onse wederkomste aen het Convent dat op die Bergh light quaemen / aen den Abt ende aen de Caloyers hoe dat haer Clooster genaemt was / sy antwoorden alle uyt eene mont dat het Monastiri tou Pendeli genaemt wierde / ende ten sijn niet dan de Francken ofte eenighe van de geringhe Griecken / die dat woort als Mendeli ofte Medelli uytspreecken / het welcke evenwel anders niet is dan het selve woort wat verdraeyt ofte bedorven. Wy wilden oock verseeckert sijn van de steen-graeven uyt dewelcke men in vorighe tijden het Marmor haelde van het welcke men te Athenen de Tempelen boude / waer heenen ons seecker Caloyer geleyde. Sy sijn omtrent een half uer hogher als het Convent ende dighte by een schoone Grotte van petrificatien ofte versteen waeter gemaeckt / het welcke seer curieus om te aenschouwen is. Men siet seer dighte daer by de plaetse uyt dewelcke de Marmor welcke men te Athenen verwerckt getrocken is / ende so is dan mijn seggen niet op eenige enckele conjecture gegront / maer op de inder daet bestaende waerheyt. Wat het wild belangt / men heeft geen gebreck van het selve aen die plaetse / doch den Parnessus, welcke men met den Parnassus niet moet confunderen / ende die geene is welcke wy passeerden als wy van Thebes quaemen / is daer van beter voorsien / het welcke Pausanias niet heeft naegelaeten te remarqueren. Soo die geene welcke sijne Memorien aen de Heer de la Guilletiere heeft gecommuniceert / by de Heer Consul Giraud om onderrichtinghe hadde gegaen / hy soude hem dieshalven wel hebben gewaerschout / maer hy mijde sijne ontmoetinghe door een seer tedere ende delicate politie / gegrondt op de liefde ende het intereſt van sijn Vaderlandt die haere werckinghen in sijn herte deeden / schijnende dat Giraud sich van deselve hadde ontslaeghen / doende de affaires van eene Natie welcke de Fransche Vlagge hadde verlaeten. Ick hadde gelooft dat hy soo scrupeleus sijnde sich soude hebben onthouden / van een persoon te mishandelen die hy nooyt heeft gesien / ende welche hy niet konde kennen dan op het rapport van sijne vyanden / die hem een seer valsche afbeeldinghe daer van hebben gegeven / als sijnde een seer geinteresseert persoon / die het plaisier ende het speelen bemint / ende dit geruchte in de Weerelt wil maecken. Hoewel de Consul Giraud van Lyon gebooortigh is / ende dat hy my veel vrientschap gedaen heeft gheduerende mijn verblijf te Athenen, soo is het minder het gemeene Vaederlant ende de estime die

ick

ick voor hem hebbe dat my beweeght om sijne saecke te verdedighen / dan wel het ongenoeghen dat ick scheppe / siende de Deught ende de merites in sijn persoon op eene onwaerdighe wijse mishandelt. Ick wil selve de lichtgeloovigheyt van onsen Autheur niet blameren maer wel de quaetaerdigheyt van die geene welcke hem soo vuyle impressien hebben gegeven. De Heer Geraud is een Fransman ende hy heeft noyt vergeten dat hy het was. Hy heeft Vranckrijck altoos gedient met soo veel eer ende yver als inclinatie terwijlen sulcks in sijne macht was / het Ampt van Consul van onse Natie te Athenen bekleedende. De Heeren la Haye onse Ambassadeur te Constantinopolen hadden dieshalven noyt klaghten ghehoort / in tegendeel sy betuyghden hem dickmaels door haere genegentheden ende door haere brieven het vertrouwen dat sy op hem stelden. Een rampsaligh voorval / dat tot sijn eere soude gedijt hebben / indien hy vrienden te Hove hadde gehad welcke sijn onschult hadden konnen vertonen / deede hem het Consulaet verliesen. Die saecke droegh sich toe op de volgende maniere.

Seecker Schipper uyt Provence gebooortigh welcke eene Tartane commandeerde was te Porto Lione eenighe waeren in dat Landt vallende komen laeden / deselve kreegh eenighe woorden met hem / ende hiete hem lieghen sonder eenigh respect aen sijn Ampt te betonen. De Heer Giraud, die tot aen die tijdt toe hadde gedult genomen / konde niet af wesen van daer op een sufflet te geven / maer die sufflet / welcke de Schipper soo wel hadde verdient maeckte groot gerught in Vranckrijck / want de Provençael weder gekeert sijnde ende noch van boosheyt ende raesernye schuymende gingh sich over al beklaeghen / seggende dat 'er te Athenen een violente / onverdraeghelijcke ende inperieusen Consul was / welcke de Cooplieden eer als een Coningh dan als een Consul handelde / ende dat hy selve van hem het swaerste affront hadde moeten lijden dat een eerlijck man ontfangen kan. Eenige lieden welcke haer voordeel sochten door den val van den Consul, dreven die verstoorden mensche aen op dat hy daer over aen het Hof soude gaen klaeghen. Hy deede sulcks / ende het viel hem niet seer ongemackelijck den Consul voor schuldigh te doen achten door verklaeringhen van lieden welcke van sijne Cabale waeren. Den Raet nam hem dan het Consulaet af / ende dagh vaerde hem om te komen reeckenschap van sijn doen geven / ende om onderwijlen de plaetse niet ledigh te laeten / verleende die Brieven ende een Commissie om Consul te sijn aen den Heer Châtaignier van Marseille gebooortig / welche besittinghe van dat Ampt quam nemen / ende aen de Heer Giraud sijne Commissie vertoonde nevens de Acte van sijne Citatie. Onsen vrient maeckte sich vaerdig om te gehoorsaemen / doch hy konde niet wederstaen aen de tedre liefde ende traenen van een huysvrouw ende vier kinderen / welche sonder hem niet konden bestaen / ende de beurse nevens de lichaemelijcke krachten waeren niet gestelt om de onkosten ende de fatigues van eene soo

koste-

kostelijcke ende moeyelijcke reyse uyt te staen. Hy geloofde dat het genoegh soude zijn soo hy sich te Constantinopolen gingh justificeren voor den Ambassadeur van Vranckrijck. Châtaignier volghde hem op de reyse / ende den Ambassadeur die onschult van de eerste bekende / ende het aensien dat de tweede door sijne Commissie hadde verkreghen / liet haer in die verwarringhe sitten. Sy accordeerden eyndelijck met malkanderen na dat sy malkanderen door de kosten van het reysen ende pleyten by nae hadden geconsumeert / ende sy bedienden dat Ampt geduerende eenighe jaeren in gemeenschap. De Staetsught ende de begeerte van alleen te heerschen schijnt den mensche door de Natuere aengeboren te sijn. Deselve berst soo wel uyt in kleyne Societeyten als in de Machtighe Republijcken in dewelcke men haer door de Wetten tracht te beteughelen. De Heer Châtaignier wilde geen ghesellе meer dulden / ende de Heer Giraud hebbende sich geruïneert met hem de eerste reyse het hooft te bieden bevont sigh in eene onmogelijckheyt van hem den gront langher te kunnen bedisputeren. Onderwijlen geschiede het dat den Graeve van Winchelseay Ambassadeur van Engelant te Constantinopolen / welcke sijn ongeluck wiste / hem eene Commissie sont om Consul van de Engelsche Natie te zijn. Dit geschiede uyt een puer motijf van de estime ende inclinatie die hy tot hem hadde / welcke hem bewoghen aen Giraud dat Ampt te geven / sonder dat die daer om opt hadde gesolliciteert. Ick kan dit stoutelijck verseeckeren hebbende het desen winter verstaen uyt den eyghen mont van den Graeve / welcke my de eere deede van my dieshalven te onderhouden. Dit was dan niet sich selve ontstaen van de goede sentimenten die een waerachtigh Fransman behoorde te voeden / wanneer hy een employ aennam het welck tot sijn onderhoudt konde helpen in eene plaetse in dewelcke hy alrede soo krachtighlijck was geattacheert. Daer is niet naetuerlijcker dan liefde voor sich selfs te hebben / ende men soude onrechtvaerdigh sijn als men dat niet deede. Maer / seght men / hy bemint het vermaeck ende het spelen. De Françoysche jeught is niet dan al te veel daer toe geneghen / ende sy en schaemt haer sulcks niet seer. Ende alsoo soude het geen groot wonder sijn soo hy sulcks in sijne jonghe jaeren hadde gepleeght. Sommighe beginnen op haere dertigh jaeren wijs te werden ende eenighe nimmermeer. Maer Athenen is geen Stadt van debauche / ende men is daer wijs ofte door gewoonte ofte door noot / oock weetmen 'er niet wat spelen is. Want ey lieve wat voor Speelders soude men te Athenen vinden? De Turcken ende de Griecken verstaen onse spelen niet ende sy hebben mede geen lust om die te leeren. Wat de Francken belanght die sijn in soo kleynen getal / datmen daer geen geselschap uyt formeren kan. Daer waeren 'er als wy ons daer bevonden geene andere dan de twee Consuls, die malkanderen niet besoecken als in serieuse visites / een Pater Capucijn / een Françoysch roer-maecker / ende eenighe knechten. Ick eyndighe dit

Ee dis-

discours u verseeckerende dat de Consul Giraud een seer eerlijck man is welcke niet minder verdient dan op eene soodaenighe wijse gecensureert te werden. Hy spreeckt de Turcksche / de hedensdaegsche Griecksche ende de Italiaensche taelen alsoo wel als de Françoysche ; Hy verstaet daer-en-boven de Latijnsche ende de oude Griecksche / hebbende goede kennisse van de Historien / de Geographia ende de antiquiteyten van het Landt. Ick hope dat hy t'eenigher tijt eene beschrijvinghe van geheel Moréa in het licht sal geven / van dewelcke ick een begin in sijn handen sagh. Niemant is daer bequaemer toe dan hy ende wy sijn hem verplicht weghens de Antiquiteyten die hy ons te Athenen vertoonde / welcke wy / sonder eene diergelijcke hulpe / in geen ses maenden verblijfs souden ontdeckt hebben. Hy leyde ons selve om te besichtigen het geene hy in de Stadt ende in de Citadelle hadde geobserveert waer over ick nu mijne remarques gae geven / beginnende met het Casteel dat het outste ende het aensienlijckste is.

Citadelle van Athenen. De Citadelle van Athenen is dat geene dat de Ouden Acropolis noemden / hebbende te vooren Cecropia geheten nae den naem van Cecrops, die 'er een kleyne Stadt van hadde gemaeckt. Deselve is op een Rotse gebout welcke aen alle sijden steyl is / ten sy aen het Westen alwaer den inganck is / ende den wegh daer toe leydende niet al te quaet ofte ongemackelijck / oock sijn de mueren aen die sijde hogher ende dicker. Aen het Oosten ende aen het Zuyden maecken deselve net twee gedeelten van een vierkant uyt / de andere gedeelten sijn soo regulier niet ende sy schicken sich nae de uytsteeckentheyt ende de boghten van de Rotse. Deselve mueren hebben twaelf hondert gewoonlijcke schreden in den omganck / maer onder aen den heuvel siet men distinctelijck de fundamenten van een andere muer die deselve by nae geheel omringhde / ende den toeganck daer toe difficielder maeckte. De Soldaeten van het Guarnisoen sijn inder daet niet dan Mortepayen, welcke daer binnen met haere familie sijn gehuysvest / doch sy hebben noyt soo staetsuchtigh geweest van voor Janitsers te willen gehouden zijn. Men weet dat die Ottomannische Militie noyt tot besettinghe gebruyckt werdt. Den naem welcke men aen die Soldaeten geeft is Neferides ofte Isarlides in de Turcksche ende Castriani in de Griecksche Taele. Soo drae als het duyster is hoortmen haer de ronde doen ende met luyder keele roepen / om te toonen dat sy niet slaepen. De stemmen welcke wy dickmaelen hebben gehoort waeren niet die van haere kinderen welcke sy in haere plaetse souden senden maer van volwassene mannen. Oock soude diergelijcke licentie onder haer niet gedult werden / waer door sy souden konnen overvallen werden / want sy sijn altoos in vreese voor de Christene Corsairen, die wonderlijcke ravagien in de hygeleghene Dorpen aenstellen. Sedert dat sy door deselve soo dickmaelen gealarmeert sijn geworden hebben sy niet in gebreecke gebleven van het sluyten der Stadts-Poorten / welcke men gewoon was te vooren open te laeten.

Wy

Wy hadden moeyte genoegh om permissie te bekomen om in de Citadelle te gaen / zijnde de oude Aga, die een goet vrient der Francken was uyt die plaetse verstoten / ende die geene welcke sedert seven ofte acht maenden het opsicht over deselve hadde gehadt / was in twijffel of hy ons wilde laeten binnen komen / door dien sy altoos vreesen dat wy verspieders zijn. Wy bereyckten evenwel ons ooghwit door bemiddelingh van een out Officier van de Citadelle die zijn vertrouwelingh was / ende die hem vertoonde dat men den Ingangh van het Fort noyt aen de Francken hadde geweygert. Wy raeckten daer binnen voor twee Oques Coffie voor den Aga Haly Deli, ende een voor onsen Sollicitteur. De Aga is een persoon van geringhe mine / ende die de quaede pier niet soude derven spelen / doordien sijn voorsaet voor de Griecken van Athenen heeft moeten wijcken / die hem in swaere boeten hebben doen verwijsen ende van sijn Ampt affetten / om dat hy de Waywode begonstighde welcke haer trachte te tyranniseeren. Sy hebben het noch ergher gemaeckt met drie broeders van de voornaemste Aga'es van Athenen, die haer daegelijckfch eenighe nieuwe moeyte wisten te berocken om achter haer goedt te komen. Men wilde oock een nieuwen impost op de Coopmanschappen stellen / ende doordien sy altoos de vryheyt hebben bemint / soo leyden sy eyndelijck het Momaengesichte af / ende deputeerden nae Constantinopolen de twee gebroeders Limbona, welcke van de aensienlijckste Cooplieden der Stadt zijn. Sy brachten de klachten der Griecken ende de bewijsen van de violentien die men haer hadde aengedaen aen den Keslar-Aga het Hooft van de swarte Gesnedene / welcke het inkomen van Athenen toebehoort. Sy verkreghen alles dat sy versochten / deeden eenighe van die Aga'es op de Galeyen setten / andere ontnaemen sy alle haere Ampten ende deeden die uyt Athenen bannen. De Limbona'es quaemen weder te rugge als in triumphe dat tot een groote mortificatie voor de Turcken verstreckte. Selfs eenighe van de voornaemste Griecken welcke het gemeene interest verraeden / dit werck hebbende verstaen / dorsten niet meer verschijnen / onder dewelcke Jani Beninzelo was / die sich in het Convent van Pendeli vertrock. Een van de aensienlijckste Griecken onder die geene welcke met dese intrigue doende waeren / seyde op seeckeren tijt aen den Consul Giraud, soo als hy betuyghde dat hy hem over haere standtvastigheyt ende stoutigheydt verwonderde / dervende sy sich stellen teghens de machtighste van de Stadt. Weet ghy niet / seyde hy / dat wy altijdt Muytmaeckers geweest zijn / ende dat wy noyt die geene welcke te veel autoriteyt over ons naemen hebben konnen dulden? Het sijn altoos de verstandighste onder ons geweest die wy tot de bannissementen hebben verwesen. De Lucht ende aert van dit Landt brenght sulcks mede / ende de liefde tot de vryheydt is een groot gedeelte van het geene wy van onse Voor-ouders hebben geerft. Wy sullen dese saecke te boven komen al soude het ons yder de

 helft

helft van ons goet komen te kosten. De uytkomste heeft betoont dat hy de waerheyt seyde.

De Citadelle leght by nae op eene egaele distantie van twee hooghten. De eene daer van is soo hoogh als de Citadelle selve ende leght Zuydt-Westwaert van deselve binnen een Falconet-schoot / ende is den Bergh Muséum. De andere is den Bergh Anchesmus die ten Noordt-Westen leght / ende die is soo ruw datmen niet dan met grote moeyte geschut op deselve soude konnen brenghen om de Staot ofte de Citadelle te beschieten / behalven dat daer boven op oock geen vlackte is / fijnde het niet dan puncten van de Rotse / op eene van dewelcke de Capelle van Agios Georgios is / ter plaetse daer eertijts het beelt van Jupiter Anchesmius stont. Het neder-gedeelte van de Stadt leght ten Noorden van de Citadelle, ende als men van de Zee-kant komt soo werdt dat soodaenigh daer door bedeckt / dat het schijnt dat 'er geene andere huysen dan die van de Citadelle zijn / nevens andere seer geringhe aen den voet van deselve. Dit is mogelijck oorsaecke dat veele persoonen / welcke de plaetse niet dan van de Zeekant hebben beschout / geloofft hebben dat 'er niet dan het Casteel ende eenighe hutten overigh waeren / gelijck als du Pinet ende Ortelius sich sulcks hebben ingebeelt. De gelegentheyt is voordeligh voor de gesontheyt der Inwoonders / want door dien het Climaet heet is / soo schickt het sich veel beter dat de Stadt open leght voor de koele Noorde winden dan voor de hette welcke de Zuyde medebrenghen.

Binnen in de eerste Poorte saeghen wy een ten halven uytgehouwen Beeltwerck van twee figuren die malkanderen de handt geven. Dit is mogelijck man ende vrou die malkanderen den laetsten vaerwel seghen / soo als men dat veeltijdts op de oude Graeven siet / met het woort VALE in de Latijnsche ende CHAIRE in de Grieckische taele. Op de tweede Poorte siet men een dwars-balck van Marmor-steen / waer op men eene Inscriptie leest / van een seeckere Flavius Septimius Marcellinus, die de Poorten van de Stadt op sijne kosten weder hadde op-gemaeckt. Als men dat Portael gepasseert is siet men eenighe ruïnen van de oude Propyléen, dit was een uytsteeckent Portael van Marmor / dat soo prachtigh gebout was / dat men 'er meer dan tienmael hondert duysent Rijcks-daelders aen hadde te kost gehanghen. Boven de derde Poorte is een ouden Arent van Marmor-steen / een teecken van de Heerschappye der Romeynen die hier eertijts de Meesters sijn geweest. Als men nu alles het voorverhaelde gepasseert heeft / ende t'eenemael binnen de Citadelle is gekomen / soo vindtmen aen de rechterhand den Tempel welcke Pausanias daer seer klaer heeft beschreven. Ick verwondere my dat de Heer de la Guilletiere deselve niet heeft aengemerckt / welcke op den grooten wegh staet. Het is buyten twijffel bygekomen door dien die Heerlijcke Tempel van Minerva hem aenstonts met soo veel luyster in het gesichte heeft geslaeghen / dat hy aen

aen het overighe niet dachte. Dese kleynen Tempel dan is die geene welcke Pausanias noemt den Tempel van de Victorie sonder vleugelen, ofte *involucris victoriæ* soo als Amadæus dat met een nieuw woordt overset. Deselve is dichte by die muer gebouwt van dewelcke Ægéus sich van boven neder wierp; siet hier in weynige woorden de historie van dat voorval. Ægéus alle daeghen uytsiende of hy sijn Soon Theseus niet soude op sijne wederkomste ontdecken / welcke den Minotaurus in Creta was gaen bestrijden / ende hem hadde belooft / dat hy / wanneer hy overwinnaer weder quam / in plaetse van swarte seylen witte soude by setten / sagh eyndelijck het Schip aenkomen maer voerende noch de swarte seylen / welcke hy hadde laeten by staen om het verlies van Ariana, sonder te gedencken aen het geene hy aen sijn Vader hadde belooft. De goede oude man beelde sich hier op in dat sijn Soon doodt was / ende gaf sich / sonder seeckerder tijdinghe te verwachten / t'eenemael aen de wanhope over / sich van de tinnen van het Fort op de rotsen die om laegh sijn neder-werpende. Het is nae allen schijn daer uyt gesproten dat sy desen Tempel dichte by die plaetse hebben gebouwt / want door dien de Victorie gemeenlijck met vleugelen wert uytgebeelt / soo scheen het dat die van Theseus van deselve niet voorsien was / door dien het geruchte van deselve niet te Athenen quam voor sijne wederkomste. Dese Tempel is van de Ionische Ordre met gestreepte Colommen / ende de Lijste is verciert met een snywerck van beelden / door een genoeghsaem goedt Meester gemaeckt. Eene van dese Beelden / welcke kleyn zijn / is geseten / ende neghen a tien werden staende soo voor als achter het selve vertoont. Dese Tempel is niet meer dan omtrent vijftien voeten breet / ende dient de Turcken nu tot een kruyt-toorn.

Reght daer teghens over aen de linckerhant van den wegh sietmen noch een schoon gebouw / dat sommighe voor het Tuygh-huys van Licurgus neemen. Mogelijck hebben sy haere redenen daer toe / ende ick hebbe de mijne om sulcks niet te geloven. Ick segghe dan dat het een Tempel is door dien dit gebouw een voorgevel ende den boventop van deselve heeft even als alle de andere / ende men behoeft daer over maer te sien het geene Pausanias daer van seght. Daer is / seght hy / aen geene zijde de Propyléa een Tempel in dewelcke veele schilderyen ofte Beelden van Polygnottus sijn. Want ick gelove dat ick het woort Oikima, van het welcke sich die Schrijver bedient / niet dat van een Tempel moghe oversetten / gelijck als men siet dat het op andere plaetsen daer voor werdt genomen / ende dan komt het over een ende is het selve met het Latijnsche Ædis. Ooch spreeckt hy even daer nae van den Tempel van de Victorie sonder vleugelen; ooch is 'er niet dan den wegh tusschen die beyde. Dese is van de Dorische Ordre van buyten / maer de Colommen die het gebouw van binnen onderschraeghen sijn van de Ionische / om dat sy / de geheele dickte

van de Archirraef hogher zijnde / de proportie van de Jonische Ordre hogher wesende dan die van de Dorische / tot het onderstutten van het gewelf beter te passe quaemen. Ende in der waerheyt soo dit gebouw het Arsenael van de Oude Griecken niet was geweest / soo was het doch evenwel dat van de Turcken geworden / want het is maer twintigh jaren geleden dat het met buskruyt ende ander Turcksch waepentuygh verbult was. Isouf Aga die in het Casteel Commandeur was / woonde daer op in een huys dat op de hedensdaeghsche wijse was gebouwt. Hy was een gesworen vyant der Griecken. Op seeckeren tijt wilde hy een van haere kleyne Kercken nae den Heylighen Dimitry genaemt ruïneren / staende deselve aen den voet van den Bergh Musæum, niet verre buyten de mueren des Casteels. Hy stelde daer toe seeckere Batrye van twee stucken geschuts / welcke hy des anderen daeghs sou afschieten / onder schijn van eenigh Turcksch Feest te vieren; Als nu alles daer toe vaerdigh was / begaf hy sich te ruste / welcke niet langh / of mogelijck al te langh voor hem duerde / want het vyer / zijnde door een Blixem-slagh in het kruyt gheraeckt / soo sprongh dat geheele gebouw in de lucht / en voerde hem en zijn gehele Familie soo ver / dat men 'er noyt tijdinghe van vernam. Daer was een van zijne Dochters / welcke tot haer geluck buytens huys was / zijnde deselve jeghenwoordig tot Athenen getrout. Des anderen daeghs 's morghens vont men de pijlen ende schilden meer dan een uer van de Stadt / in het velt legghen. Het onderste van het gebouw / dat van stercke Marmore mueren was / hieldt het staende / doch die mueren / zijn op eenighe plaetsen / van onderen tot boven gespleten / en tot soo verre toe dat men 'er een hant kan insteecken. Een seer swaere Poort wiert daer door t'eenemael ontset. Men siet noch de teeckenen van dat ongeval / en men heeft sedert daer niet meer getimmert / hoewel den Aga, die 'er jegenwoordigh is / eenige beneden kaemers daer omtrent heeft in dewelcke hy zijne vrouwen besloten hout. De Griecken / hebben die Kerck / welcke volghens haer segghen / oorsaeck van dat miracul is geweest / S. Dimitry den Canonnier genaemt. De Toorn / die aen de lincker zijde van de Kerck staet / is seer hoogh / ende sommighe geloven dat het Beelt van Pallas daer gestaen heeft / het welck men van de Caep Sunium of konde sien / welck een daghreys van Athenen is afgeleghen. Die Toorn is evenwel geen out gebouw / en men behoeft daer geen ander bewijs toe / dan dat die op de lincker vleughel van den Tempel is getimmert / die volghens de Wetten van de Bouwkonst / met de rechter ghelijck moet zijn / oock sietmen beneden het overblijffsel van het oude metselwerck / dat met het nieuwe verscheelt.

Wy haesteden ons om de grote Mosquée te gaen besichtigen / die in vorige tijden den Tempel van Minerva was geweest / als zijnde het considerabelste stuck van de Citadelle. Het beschouwen van deselve

de druckte ons seecker respect in de ziel / ende wy bleven die langh bekijcken sonder dat sulcks ons verveelde. Ick sou wel wenschen dat ghy soo veel vermaeck hadt in het lesen van de Beschrijvinghe / als ick hadt in het beschouwen van de schoonheden der selve / en ick sal trachten u een schets te geven die u sal konnen voldoen.

Pausanias noemt die Tempel Parthenon, om dat die aen de Godinne Minerva was toegewijt / welcke professie van den Maeghdelijcken staet deedt; sy is tweemaelen soo langh als sy breedt is / en ront om deselve is een wandelarye / die aen de voor en achter gevel met acht Colommen / en met seventien aen de zijden onderschraeght is / mits dat men die van de hoecken tweemael telt / het welck een getal van ses en veertigh uytmaeckt. Voor den Tempel is een Pronaos, of portael / het welcke by nae het derde gedeelte van het gebouw beslaet. De Colommen zijn van de Dorische Ordre / oock zijnse gestreept / en sonder basis of pedestael. Het schijnt datmen de trappen in plaets van het selve heeft ghestelt. Sy zijn twee ende veertigh Koninghs voeten hoogh / en in de ronte hebben sy / dight aen de voet / seventien voeten en een halve. De spatie die tusschen de Colommen in is / beslaet seven voeten en vier duymen / hier door is de lenghte van het gebouw / met de wandelaryen / van twee hondert en achtien voeten / en de breete van acht en negentigh en een half. Maer de lenghte van den Tempel alleen sonder de wandelerijen / is van hondert acht ende vijftigh voeten / de breedte van buyten van seven en sestigh / ende het lichaem van den Tempel selfs is negentigh voeten langh / en soo ghy daer by ses a seven voeten wilt voeghen / om die te brenghen op de maet van de voeten van Athenen, welcker maet kleynder was dan de onse is / en noch drie a vier voor de dickte van de Muer / soo sult ghy bevinden / dat dit volghens de Atheensemaet / hondert voeten langh was / waerom men die Tempel Hecatonpedon noemde / dat is geseght een gebouw van hondert voeten. En aldus behoeft men dat woort geen sin te geven / die van de letter afwijckt / even als Harpocration en Suidas doen / welcke verseeckeren dat die Tempel soo is genaemt geworden niet om haere lenghte / maer om haere schoonheyt en volmaecktheyt. Het bovenste van de Voorgevel / dat de Griecken den Arendt en onse Architecten het Fronton noemen / is beladen met een partije schone Marmore Figuren / die van onderen op in hare natuerlijcke groote sich aen het oogh vertonen. Sy zijn geheel uytgehouwen / ende wonderlijck wel bearbeyt. Pausanias seght daer van anders niet dan dat die afbeeldinghe sloegh op de geboorte van Minerva. Ick wenste dat ick u net kon voor ooghen stellen / doch siet hier de gedachten ende concepten die ick daer over gehadt hebbe.

Tempel van *Minerva*.

Jupiter die onder den bovenhoeck staet / heeft zijn reghter arm ghebroocken / in dewelcke hy / nae allen schijn / zijn blixem mee voerde. Zijn beenen staen een weynigh van den anderen / om datmen daer / buyten twijf-

Beschrijving van de voorgevel van den Tempel van *Minerva*.

twijffel / sijn Arent geplaetst had. Hoewel hem dese twee kenteeckenen ontbreecken / soo kan men het evenwel seer wel bekennen / door den baert ende de Majesteyt die hem den Meester heeft ingeprent. Hy is naeckt / soo als men hem den meesten tyt verbeelt / en voor al onder de Griecken / die voor het grootste gedeelte haere statuten naeckt maeckten. Aen sijne rechterhant is een Beelt het welck hooft en handeloos / en tot de halve dije toe gekleet is / men kan oordeelen dat het een Victorie is geweest / die voor de waghen van Minerva gaet / waer van sy de paerden leyt. Het is een werck van een handt die soo stout als teder was / en die / mogelijck / niet sou hebben behoeven te wijcken voor die van Praxiteles of Phidias, die soo vermaert waren in het verbeelden van paerden. Het schijnt datmen in haer wesen seeckere vyerigheyt en stoutmoedigheyt siet / die haer door de Goddinne / welckers waeghen sy trocken / wert ingeblasen. Sy sit op deselve / gekleet sijnde eer als een Goddinne der wetenschappen als des Oorloghs / want sy heeft geen schilt noch helmet / als mede niet het hooft van Medusa. Haer wesen is jongh / en het hulsel is niet verschepden van datmen aen Venus siet. Achter haer sietmen de Figuer van een ander Vrouws-persoon / welcke het hooft verloren / ende een kint op haer kni'en heeft. Ick sal u niet segghen van wie het is / doch ick hadt geen groote moeyte om de twee volgende te bekennen / welcke de laetste aen die sijde zijn. De eerste is de Keyser Hadrianus sittende half naeckt / en de tweede sijn Vrouw Salinana, die aen sijne zijde vertoont wert. Het schijnt dat sy beyde / met vermaeck / de Praelstatie van de Godinne / beschouwen. Ick weet niet dat ymant / voor my / acht op die bysonderheyt heeft geslaeghen / welcke evenwel wel verdient aengemerckt te werden.

Aen de lincker zijde van Jupiter zijn vijf of ses figuren / van dewelcke eenige het hooft verloren hebben / en dit zijn / nae allen schijn / de vergaderinghen der Goden / in dewelcke Jupiter Minerva wil doen ontfanghen / en voor zijn Dochter erkennen. Sie daer een kleyne uytlegginghe over Pausanias. De achtergevel / verbeelde / volgens het segghen van geseyden Schrijver / het verschil dat Minerva en Neptunus hadden om den naem aen de Stadt van Athenen te geven / doch alle de Figuren sijn 'er uytgevallen behalven het hooft van een Zee-paert / dat het gewoonlijcke rijbeest van die Godt was. De Figuren van de twee gevels waeren soo out niet als den Tempel selfs / die door Pericles gebout was / men hoeft daer geen ander bewijs toe als de afbeeldingh van Hadrianus, welcke men daer siet / sijnde die ooch van veel witter marmor. De rest van het gebouw is evenwel t'eenemael geheel gebleven. Binnen in de wandelerye / op de muer van den Tempel selfs / is een lijst / die soo out als het gebouw is / in dewelcke men half uytghehoudene Beelden siet. Sy zijn soo zeer niet verheven als die van de volgende Eeuwen / doch des niet te min zijn die seer aerdigh. Men siet daer een verbeeldinghe van de omganghen der oude Autheurs. Buyten

ten steenen oock rontom huysjens op de lijste van het gebouw / welcke vervult zijn met Figueren die half zijn uytgehouwen / verbeeldende Statuen die peerden temmen / of die met Centauren veghten / doch sy zijn voor het meeste gedeelte gebroocken. De Heer Marquis de Nointel deed alles afteeckenen doen hy door Athenen passeerde. Zijn Schilder arbeyde daer twee maenden over / en bedierf by nae zijn ghesicht / om dat hy alles van beneden de gront af moest maecken / sonder behulp van een stellagie.

Wy saeghen onder de wandelarye / nae de zijde van de Voorghevel / een kleyne Colomme / met een Inscriptie aen beyde de zijden ; De eene was ter eeren van Lucius Egnatius Victor Lollianus, Orateur van Athenen, en de andere was van seecker Proconsul of Gouverneur van Griekenlant / genaemt Rufius Festus, welcke die van de Stadt hadden vereert met den bynaem van Areopagita. Hy was een Romeyn van aensien / geboortigh uyt de kleyne Stadt Vulsinium, die men jegenwoordigh Bolsena noemt / geleghen op den wegh van Pisa nae Romen / alwaer ick zijn graf-schrift gevonden heb / in een stuck Marmors van Villa Cæsarini, in schoone Latijnsche Verssen die hy selfs gemaeckt had / want hy was een goet Poëet / ende men siet noch eenighe van zijne wercken onder den naem van Festus Avienus. Die twee Inscriptien geven licht de eene aen de andere / want die van Romen seght dat hy tweemaels Proconsul is geweest / en die van Athenen verseeckert my van het Proconsulaet van Grieckenlandt. Dicht daer by is oock een groot Marmore Vat / dat mogelijck tot den Doop diende doen de Christenen daer de overhant hadden / ende die Tempel tot een Kerck gebruyckten / want het heeft geen schijn dat het voor een Wy-waetervat gedient heeft / door dien de Griecken dat in haere Kercken niet bewaeren. Het is waer dat sy op seeckeren dagh des jaers Wywaeter maecken / maer dat geschiet zijnde draegt het een yder nae sijn huys. De Turcken gebruycken het nu tot een waeterback / ten ghebruycke van die geene die in de Mosquée gaen / oock hebben sy 'er dighte by een Regenback gemaeckt / die / door het waeter dat van het dack komt / vervult wert / en dat om dat 'er geen Fonteyn in de geheele Citadelle is.

Eer ick verder gae / moet ick den Leser weghens seeckere dwalinghe waerschouwen / welcke sommighe hedensdaeghsche Schrijvers hebben voortgeset / gegront zijnde op een qualijck uytgedruckte en begrepene Beschrijvinghe van die Tempel / die Theodosius Zygomala daer van heeft gegeven aen Martinus Crusius, in een Grieckse Brief / welcke in sijne Aenteeckeningen over Grieckenlant gedruckt is in het jaer 1575. Ick sagh / seght hy / het Pantheon, dat het verhevenste ende het aensienlijckste gebouw van Athenen is / buyten het welcke men de Historien der oude Griecken bespeurt / en voor al die geen die haere Goden betreffen. Onder andere voor het groote Portael / alwaer twee paerden sijn / welcke men sou segghen te leven / en sich met menschen vleesch te willen Dwaelingh van *Crusius*.

willen verſaeden. Men ſeght dat Praxiteles die gemaeckt heeft / en dat het een werck is waer in hy ſich ſelven heeft overtroffen / en een leven aen de ſteenen gegeven / door ſoo een natuerlijcke verbeeldinge. Daer is niet ſeeckerder dan dat hy hier van den Tempel van Minerva ſpreeckt/ en dat het die twee Paerden zijn die haeren waeghen trecken. Maer het is niet minder waer / dat hy ſich bedrieght als hy die Tempel een Pantheon noemt / ende buyten twijffel is die Zygomala een goeden Caloyer geweeſt / meer ervaren in zijn Brevier of getijde-boeck als in de oude Hiſtorien / want anders ſou hy ſeer wel geweten hebben dat den Tempel van Minerva was / door de overeenkomſte van alle het geen de Oude daer van hebben geſeght. Behalven dat de Pantheons, dat is / de Tempelen die aen alle de Goden gewijt waren / ront ghemaeckt wierden/ op dat de Beelden der Goden malkanderen als ſouden aenſchouwen / ende den rugh niet toekeeren. Behalven dat zijn de paerden door Praxiteles niet gemaeckt / door dien ſy van de Eeuwe van Hadrianus ſijn / welcke langh nae hem geleeft heeft.

De Brief van Simon Cabaſilas, die aen den ſelven Autheur geſchreven is / is niet veel meer gegrondt / door dien die van die Moſquée ſpreeckt / als of die den Tempel van den onbekenden Godt hadt geweeſt / daer in tegendeel waer is / dat het die was van de Godinne die het meeſt in Athenen bekent was / en aengebeden wiert. Die Altaren van de onbekende Goden / welcke Epemides geſticht hadt / waren dicht by de Phalerise Haeven. Wy saeghen met aendacht op de Voorgevel ende elders / of wy daer de Inſcriptie niet ſouden vinden/ welcke men wil dat de eerſte Chriſtenen daer in ſouden hebben doen graveren / ter gedachtenis van die geene welcke aen den Heylighen Paulus ſtoffe tot ſijne eerſte Predicatie gaf / en haer een Godt voor te ſtellen / die haer / tot aen die tijdt toe / hadt onbekent geweeſt / doch men vindt 'er deſelve niet / en daer is niemant die het heught dat die 'er geweeſt is. Cabaſilas ſelve ſeght niet dat hy 'er een ſoodanighe geſien heeft.

Als wy in den voor-Tempel gekomen waren / toonde men ons een groote Pilaer van gebacken ſteen / welcke de Keſlar-Aga heeft doen maecken om de dwars en ſtut-ſteenen van het dack te onderſchraegen. Men ſeght dat hem dat twee duyſent Piaſters gekoſt heeft / hebbende ſoo een grooten ſteen niet konnen vinden als die geen geweeſt had die 'er ontbrack / waer door hy die onkoſten ſou hebben konnen ontgaen / ende de onkunde der Turcken blijckelijck is. Ick moet bekennen dat ick / in den Tempel tredende / niet verbaeſt was / als wel andere / dat ick 'er geen goet licht in ſagh / hoewel ick bemerckte dat het weynige dat 'er in was / alleen quam door de gaten die de Chriſtenen aen het eynde van deſelve hadden doorgeſlaeghen / in het maecken van het Choor / en dat 'er alſoo / ten tijde van de Heydenen / geen licht geweeſt was / als het geen door de deur in quam / het welck noch ge-

Gewoonte van de meeſte Tempelen duyſter te bouwen.

brooken wiert door het Portael komende/ het welcke oock geen licht ontfingh dan door de Galerye. Ick wilde niet critiseren op het voornemen van de Architect Ictinus, die den Tempel gebout had/ ick sou selver meer verwondert hebben geweest soo ick 'er Vensters hadt gesien / die men selden in de oude Tempelen vindt. Maer/ sal ymant segghen / is het mogelijck dat sy haere Tempelen sonder licht-gaeten maeckten? Ick antwoorde / sonder twijffel van jae / en siet 'er hier andere voorbeelden van. De Pantheon te Romen heeft niet dan een ront gat boven in / waer door het verlicht wert / en dat is 'er nae allen schijn eerst in gemaeckt doen de Christenen sich daer van tot een Kerck hebben beginnen te bedienen. In deselve Stadt sijn twee geheele kleyne Tempelen / die dichte by Santa Maria in Cosmedino staen/ de een is langh vierkant / en werdt van de Armeners voor een Kerck gebruyckt / en de andere is ront / welcke beyde geen licht scheppen als door de deur. En sonder buyten Athenen te gaen / soo sietmen daer den Tempel van Theseus, die geen licht heeft dan door twee of drie gaeten / die de Griecken in het verwelffsel hebben gemaeckt / wanneer sy die voor een Kerck hebben willen besighen / sonder eenighe acht op de bouwkonst te slaen / en men kan seer wel bemercken / dat die sodanigh getimmert is / dat sy ten tijden der Oude Griecken / geen licht heeft konnen ontfanghen / als door het Portael. En den Toorn ofte Tempel der Winden / heeft noyt licht gehadt dan door de twee deuren die men daer in bemerckt. Let oock op het geene ick u daedelijck sal segghen van de Tempel der Fortuyne / waer van Plinius gewagh maeckt / want hy spreeckt niet als van deuren. Ick sou noch andere bewijsen konnen bybrengghen/ die ick met stilswijghen voor by gae / om niet verdrietigh te vallen. Sy beelden haer / buyten twijffel / in / dat de duysterheyt yets/ dat Majestueuser dan het licht was in sich had / en dat die een grooter ontsich in de herten verweckte / van die geen die in die Tempelen traeden. Hier uyt is / nae allen schijn / het ghebruyck der Lampen in de Heylighe plaetsen gesproten. Oock is dat misschien de reden om dewelcke het binnenste van de Tempelen van Theseus en Minerva met geen uytgehouwen werck is verciert / door dien dat daer vruchteloos sou sijn geweest / als konnende niet beschout werden / gelijck als wel van buyten / gelijck als de Heer Galand Antiquarius des Koninghs / aerdighlijck heeft aengemerckt / die deselve in sijn Reys nae de Levant gesien heeft / en omtrent deselve gedachten daer over heeft gehadt. Ick wil hier door niet vast stellen dat alle de Tempelen der Heydenen op deselve wijse sijn gebout geweest. Sy konden redenen hebben om die op verscheyde manieren te maecken / ende mogelijck waeren 'er eenige Goden / voor dewelcke sy 'er oprichten / die beter verlichte / waren als die van de andere / gelijck die van Apollo. Veele Voorbeelden daer van.

Binnen in den Tempel sietmen twee rangen van Colommen / aen beyde de zijden / die geheel van Marmor sijn / en die een soort van een

Galerye uytmaecken. Boven zijn 'er drie ende twintigh en beneden een minder / om datmen 'er geen voor de deur heeft geset / om den ingangh niet te belemmeren. De Turcken hebben 'er het verhemeltsch noch gelaeten / dat 'er ten tijden der Christenen geweest is. Het selve is onderschraeght door vier Colommen van Porphyr-steen / met schone Capitelen van de Corinthise Ordre. Sy zijn genomen uyt eenighen anderen bouvalligen Tempel. Besijden is een kleyn vertreck / dat boven open en door de Turcken gemaeckt is / in het welcke twee Colommen van Jaspis zijn / ende in het midden des Tempels / aen de Lincker zijde / is een Predick-stoel die op kleyne Marmore Colommen staet / het welcke buyten twijffel / ten tijden der Christenen / de plaets was van dewelcke men het Sermoen dede. Doch aen de andere zijde is 'er een gemaeckt voor het gebruyck der Turcken / van waer de Iman de Alcoran uytleght / want wat die Stoel belanght die aen het eynde van het Choor is / die dient haer nerghens toe. Dat was de plaets van den Aerts-Bisschop als die zijn dienst deede / en de andere Priesters saten aen zijne zijde / op Marmore Bancken.

Dwaelinghe van sommigelleeyfigers. Dicht by de laetst genoemde stoel / staen die twee stucken van doorschijnent Marmor / die men ons soo schoon heeft voor ooghen gestelt en voor een wonderwerck in de Naetuere heeft willen doen aennemen. Ick heb van dat slagh van steen als ietwes geseght / doen ick van het Clooster van den Heyligen Lucas sprack. Het is deselve die Plinius Phengites noemt / in het ses ende dertighste Boeck van zijne Naetuerlijcke Historien. Hy seght dat die in Cappadocia gevonden is / ten tijden van Nero, en dat 'er die een Tempel af boude ter eeren van de Fortuyne / in dewelcke het geduerende den dagh seer licht was / selfs als de deuren gesloten waeren / dat seeckerlijck wat seldtsaems moest zijn. In dese steenen zijn vier a vijf gaeten gemaeckt / door dewelcke het licht passeert / waer door sy rosachtigh schijnen / maer het is wat te hoogh gesproocken als men die rosachtigheydt by het schijnsel van een Carbonkel vergelijckt / want die steen geeft by nacht niet meer licht als een andere.

Superstitie der Turken. Besijden het Choor zijn vier kassen / die met Marmore deuren gesloten zijn / welcke niemant derft openen. De Turcken seggen dat men sulcks eens gewaeght heeft / en dat die geen die dat deedt daer van stierf / waer op de Pest ten eersten in de Stadt quam. De Heer Ambassadeur van Vranckrijck sou die evenwel hebben doen opsluyten / soo de Bygelovige het hadden willen toelaeten / en mogelijck sou men daer in eenigh Kerck-cieraet gevonden hebben / dat de Griecken daer in bewaerden.

Men wees ons de plaets aen / uyt dewelcke men twee Orangie-Bomen van Marmor-steen gelicht hadt / om die nae Constantinopolen te brenghen / doch het vaertuygh / in het welcke sy gescheept waren / vergingh. Het dack van den Tempel bestont uyt groote vierkante

kante steenen in het verbant geleght / men siet noch eenige van deselve op de gront die afgevallen zyn. De Consul Giraud heeft achtien jaeren te Athenen gewoont / doch hy heeft noyt hooren segghen dat die Mosquée vermaert was geworden door de Pelgrimagien van de Musfulmans, oock weten 'er de outste van Athenen niet van. Oock zijn 'er geen Lampen / uytgesondert ses die men in het Portael bewaert / en die men binnen brenght als men des nachts de gebeden doet. Hier door is het dat 'er geheel geen verciersel is / in tegendeel hebben de Turcken / door een ongelovelijcke bottigheydt / alles van binnen met kalck gewit / hoewel het oneyndelijck schoonder stondt dat men het Marmor sagh / waer van de Kerck geheel gebout is / waer in sy die van Sta Sophia te Constantinopolen overtreft / welckers mueren daer maer mede bekleet zijn / en men bespeurde de gebackene steenen op sommighe plaetsen daer binnen. Dit Marmor wiert uyt den Bergh Pentelicus ses mylen van Athenen / gehaelt / soo als ick hier boven heb aengewesen. In het gewelf siet men noch een Afbeeldinghe van de Heylige Maeght / welcke men daer heeft gelaeten / om datmen seght / dat seecker Turck daer op met een Musket geschoten hebbende / de hant van die Heyligh-schender aenstonts verdorde.

Fabuleus voorgeven van sommige Reysigers.

Beyden den Tempel hebben de Turcken een Minaret gebout / gelijck oock by de andere Mosquéen / en van deselve kan men de gehele Citadelle en de Stadt beschouwen. Wy verlieten Minerva, nae dat wy iets aen den Turck hadden gegeven / die 'er ons de verborgentheden van had vertoont / en wy gingen andere aeloutheden opsoecken.

Minaret by den Tempel van *Minerva*.

Wy hadden niet veel weghs afgeleydt tusschen de vervallene gebouwen ende de huysen van de Soldaten des Garnisoens / of wy vonden den Tempel van Erechteus, aen die zijde die nae de Stadt toe siet. Men bekent die door twee ken-teeckenen die 'er Pausanias van geeft / het een dat die dubbelt is / dat is dat 'er twee Tempelen by den anderen zijn gevoeght / en het andere dat men daer die vermaerde Put vindt die met sout waeter gevuldt is / welcke wy niet konden te sien komen / om dat 'er in het gebouw / daer in die begrepen is / vrouwen gehuysvest waren / en niemant dan de man daer binnen magh komen. Pausanias verwondert sich soo seer niet daer over dat dat waeter sout is / om dat men sulcks op meer andere plaetsen siet / maer wel over een andere bysonderheyt / welcke was datmen ten zijnen tijde / als de Suyden wint doorwoey / men daer soodaenighen geluyt hoorde / als de Golven der Zee van haer geven. Men verseeckerde ons dat hy nu by nae droogh was. Die twee Tempelen zijn van de Ionische Ordre / met gestreepte Pilaeren / en geheel van Marmor-steen / even als die van Minerva. De grootte is drie en sestigh voeten en een half langh / ende ses ende dertigh en een half breet / ende de kleyne heeft de lenghte van negen ende twintigh voeten / ende de breedte van een ende twintigh en drie duymen.

Tempel van *Minerva*.

Put met sout Waeter in de *Citadelle* van *Athenen*.

Vordere aeloutheden van de *Citadelle.*

Aen de andere / ofte aen de Suydt-sijde van den Tempel van Minerva, siet men eenige oude vervallene gebouwen / en eenighe Beelden van Vrouwen die in de muer sijn gehecht / die mogelijck de drie Gratien waeren die Socrates gemaeckt hadt / want de Schrijvers segghen duydelijck / dat hy deselve gekleet gemaeckt had / soo als de dese zijn / hoewel men die meest naeckt verbeelt. Dit had den Tempel van Minerva Poliade, of Bewaerdersse van de Stadt en van de Nymphe Pandrosa wel konnen zijn.

Theater van *Bacchus.*

Uyt het Casteel gaende quaemen wy in het Theater van Bacchus, daer de Atheners voor desen de speelen van haere Doorluchtighe Poëten ginghen aenschouwen. Het staet aen den voet van de Citadelle / aen dewelcke het door een muer gehecht is / die Pausanias de Suydermuer noemt / om dat sy die kant uytstreckt. Ick kan niet dencken door wat reden de Heer de la Guilletiere het selve in de vlackte geplaetst heeft die van de Citadelle aflegt / of hy moet de fundamenten van de Areopagus voor dat Theater hebben aengheslen; want men sou voor de rest niet duydelijcker konnen spreecken als Pausanias in dit stuck doet / niet alleen door het geen hy van de muer seght / daer van ick nu spreeck / maer oock om datmen in de trappen die kleyne Grotte noch siet / in dewelcke men de driestaepelde stoel van Apollo gestelt had / waer op die Godt en Diana was afgebeeldt; soo als sy Kinderen van Niobe dooden. Meursius heeft gefeilt als hy die Grotte heeft genomen voor deselve die beroemt wierde door de Minneryen van Apollo en Creüsa, van dewelcke ick hier nae sal spreecken. De Trappen van dat Theater hebben den heuvel van de Citadelle tot haer fundament / en daerom was het niet nodigh datmen daer toe verwelffselen maeckte die drie hoogh waeren / noch soo veel wandelaryen de eene boven de andere / gelijck men ons sulcks heeft beschreven / en seeckerlijck alle de andere gedeelten die den Auteur van het oude en hedensdaeghsche Athenen daer van verhaelt / sijn 'er niet te vinden / en men sou die op de plaets niet toonen konnen; Het getal der trappen en alle de andere subtiliteyten die hy vermelt sijn 'er oock niet / en sijn ten hooghsten maer teeckenen van het verstant en studie van die Schrijver. Voor mijn ick bekenne dat mijne kennisse soo ver niet streckt / en ick beschrijve de saecken soo als die sijn en sonder konst. De grootte selve die hy ons daer van geeft is twee derde parten te kleyn / want de vlacke grondt van het gebouw is een gedeelte van een Circul / welckers middellijn twee hondert en drie en veertigh Koninghs voeten groot is. De halve middellijn / die hy seght maer seven en veertigh en twee derde voeten langh te sijn / kan niet wesen dan voor de plaets daer de Rechters der spelen saeten / sonder de trappen daer in te begrijpen. Ick wil niet onderstaen de andere proportien daer van te beschrijven / ick sou daer toe veel tijdts en sorgh hebben moeten besteden / en wy derfden selfs niet doen het geen wy wel wensten. Het was ses maenden te voren gebeurt

Abuys van *Monsr. de la Guilletiere.*

beurt dat de Heer Vernhum, dat Theater op sijn gemack afmetende/ door de Soldaeten van het Guarnisoen gesien wiert / welcke daer over seer murmureerden en op hem schieten wilden / ten sy het den Consul Giraud belet hadt / die haer te vreden stelde. Men moet sich niet verwonderen dat de Turcken / welcke mogelijck de Instrumenten en dingen daer hy sich van bediende / noyt gesien hadden / achterdocht daer over schepten / voor al aen den voet van de Citadelle / aengesien de Venetiaenen / die vry meer verstant hebben dan sy / ons oock voor Ingenieurs en Spions in Dalmatien hadden aengesien. Gesevden Edelman was een seer goet Mathematicus en Bouwkonstenaer / wy willen hopen dat wy 'er t'eeniger tijdt beter beschrijvingh van sullen krijghen / soo de Inwoonders van Seripho, die hem op Zee plonderden / hem sijne Memorien hebben gelaeten / en soo men die kan weder bekomen nae het ongeluck dat hem in Persien geschiedt is.

De muer achter de vertoonplaets is het geen dat noch meest in zijn geheel is gebleven. Sy bestaet uyt drie rijen vensters die boven malkanderen staen. De Toesienders saten op de trappen / die een weynigh meer als een halven Circul uytmaecken / gelijck ick oock in het Theater van Delos heb aengemerckt. Men sat 'er beschut voor alle winden / uytgesondert den Suyden / die door de vensters quam. Die wint / belet het gehoor / beswaert het hooft / en verduystert het gesicht/ volgens het seggen van Hippocrates, sodanigh dat / indien den uytsteeckenden Boumeester Philon, de Medicijn-konste meer als andere ons onbekende redenen gevolght had / hy het Theater sou gesteldt hebben aen de Noort-zijde van de Citadelle / daer nu het overige der Stadt is/ daer men door den Suyden windt en hette niet sou hebben opengelegen. Het is in der waerheyt seer bedeckt voor den Noortwesten wint / die men te Athenen Skiron noemde / en die dan regenachtigh moest vallen / door dien die op den achtkantighen Toorn verbeelt wert / met een omgekeert waetervat in de handen.

Men sagh in oude tijden in dat Theater de Afbeeldtsels van veel vermaerde Mannen / welckers wercken in achtinghe waeren. Onder de geene die Treurspelen gemaeckt hadden waren de voornaemste Eschylus, Euripides en Sophocles, doch wat die belangt/ die Blyspelen schreven/ daer van hadden sy 'er niet veel van aensien als den Poëet Menander. Die gedenckteeckenen van haere deught sijn vergaen / doch haere glorie is niet verstorven. Wy vonden 'er twee of drie Inscriptien / onder andere een van Apollophanes Soon van Artemidorus van Acharna, die mogelijck een van haer hadt geweest / want Apollophanes was een Schrijver van Blyspelen / die vijf wercken van die soort hadt aen den dagh gegeven/die door Suidas verhaelt werden. De Bogen die aen dat gebouw raecken / zijn / nae allen schijn / overblijffels van de wandelplaets van Eumenicus, daer in men de Theater-stucken repereerde / en daer die van Athenen veel gingen haer tijt door brenghen. Men ginck 'er niet al- *(Wandelarye van Eumenicus.)*

leen

leen om te wandelen en om een luchje te scheppen/ maer oock om met geleerde lieden te spreecken en te redenkavelen. Daer van daen komt den naem van Peripatetici dat is Wandelaers / welcke men gaf aen die geen die het met de Leere van Aristoteles hielden/ door dien sy malkanderen al wandelende onderrichten / gelijck men oock den naem van Stoïci gaf aen die geen die het met Zeno hielden / want Stoa is mede een overdeckte wandelplaets geseght / en dat was het dat sy vergaderden/ gelijck wy heele hopen van Nouvellisten in onse Steden op de publijcke plaetsen sien / om te Philosopheren over de wereltlijcke affaires.

Lycæum. Men siet daer omtrent geen boom of overblijffel van een waeterleydinghe / oock geloof ick niet dat het Lycæum daer was / maer eer dat het stont tusschen de Stadt en den Bergh Anchesmus omtrent een Kerck diemen nu noch Sotira Lycodemou noemt / als of men seyde Onse Lieve Vrouw van het Lycæum, immers sal ick my by dat ghevoelen houden / tot dat het my yemant beter sal uytleggen. Oock moest het sich verder nae de Reviere uytstrecken / want Strabo van de Ilissus spreeckende / seght dat die hoger quam afstromen / als de gront van Agra en van het Lycæum. Die Kerck is wel in der daedt niet ouder dan de Grieckschen Christenen / doch daer in sijn veel oude steenen / ende onder andere twee arm-stoelen van wit Marmor / een van binnen en een van buyten / waer op men eenigh Beeldtwerck siet / en op de kant van het rugghe-stuck den naem van die geen die die gemaeckt heeft / met dese woorden uytgedruckt / Boëthus Soon van Diodorus. Plinius maeckt gewagh van een voornaem Beelthouwer die die naem voerde / en die voor al in silver werck uytmuntte.

Ick kome weder tot de plaets daer wy waeren / welck is aen den voet van de Citatelle aen de Suydsijde. Onder aen den muer is de Kerck genaemt Panagia Spiliotissa, Onse Lieve Vrouwe van de Grotte / om dat nae onse wijse over te setten / want het is een Grotte die door de Nature in de Grotte gemaeckt is. Men gelooft dat het dat vermaerde Hol van Creüsa. Hol is in het welcke Apollo Creüsa, de Dochter van den Koning Erechteus verkrachte / dat aen Apollo en Pan was toegewijt. Alle de Reysigers stellen dit voor vast / en ick heb het mede gelooft / meer door reehelijckheydt als door kennis van saecken / doch ick begon 'er aen te twijffelen doen ick ondersocht ; Ick en weet niet of het mijn grijnigh humeur of mijn onwetentheydt was / die maeckte dat ick daer aen twijffelde / maer ick heb ten minsten Euripides ende Lucianus aen mijne zijde. De eerste seght in sijn Versssen / dat die vermaerde Grotte / aen de Noordt-kant van de Citadelle lagh / ende de andere dat sy was onder aen de Muer diemen Pelasgicon noemde / daer de Kercke Panagia aen de Zuyt-sijde leght / ende onder den Muer Cimonium. Daerom twijffel ick niet of het is een andere Grotte / daer jegenwoordigh geen gebouwen by staen / en die wy uyt het huys van den Consul Giraud konden sien.

Het seeckerste in die dinghen is / datmen zijn oordeel vry houdt en niet laet voor in nemen door gemeene gevoelens / soo langh men die selfs niet heeft ondersocht / en in de waeghschael des redens gewogen. By voorbeelt / daer is niemant / welcke van Athenen spreeckende / niet seght / dat die schone Marmore Colommen / welcke men van de Golf van Ægina af kan sien / de overblijffselen sijn van het Paleys van Hadrianus. Ondertwijlen sou het de misselijckste saeck des Weereldts zijn geweest / datmen daer op een Paleys sou hebben willen bouwen / en men sou met reden konnen segghen dat het een Casteel in de lucht sou zijn / want sy zijn met haer Capiteel twee ende vijftigh Koninghs voeten hoogh en seventien voeten en negen duymen in de ronte. Ick loochene niet dat sy souden hebben gedient tot cieraet van een van de paleysen die die Keyser daer gesticht hadt / doch sy hebben ten hooghsten maer voor een soort van wandelarije gestreckt / onder dewelcke men sijn vermaeck in de koelte konde nemen. Het sijn de hondert ende twintigh Colommen van Phrygischen Marmor / dat witter en schoonder was als dat van den Bergh Pentelicus; die hy hadt doen oprechten. Die schone Colommen sijn overtuygende proeven van de mildadigheyt van Hadrianus, en van de sorghe die hy droegh om de Stadt te vercieren; sy sijn door een goet Boumeester gemaeckt / gestreept / van de Corinthise ordre / en bestaen uyt veele stucken. De kleyne Kerck die 'er onder is / veyre van den Tempel van Jupiter en Juno Beschermers aller Griecken te zijn / welcke die selve Keyser hadt doen bouwen / is als een versamelingh / by nae sonder kalck / van stucken van de Colommen / waer van men een Capelle gemaeckt heeft / die de Griecken *Agios Johannis eis tais Colonnais* noemen / dat is S. Jan onder de Colommen. Oock is 'er geen out gebouw of op het Kerckhof der Turcken / dat de Griecken ta Mnimouria noemen / of in alle de bygelegene plaetsen / daer men eenige teeckenen van die Tempel sou konnen ontdecken.

Wijse om van de Aeloutheden te oordeelen.

Dat gedeelte der Stadt / dat door de sorgh van Hadrianus is ghesticht / wierdt als sijn eygene Stadt geacht / waerom men in het Portael dat daer dichte by staet het Grieckschе Veers leest daer ick af gesprooken heb / het welcke seght; Dit is de Stadt van Hadrianus en niet van Theseus. Men noemt het ooch het nieuwe Athenen, soo als men bespeurt door de Inscriptie welcke op de waeterleydinghe siet die daer by staet. Deselve staet op een lijst die op twee Colommen van de Jonische Ordre rust / aen den voet van den Bergh Anchesmus. Ick heb my verwondert in mijne Byvoegingen van de Beschrijving van Athenen door den Eerwaerdigen Vader Babin, dat Meursius dit *Athenæ Novæ* of Nieuw Athenen voor de Stadt van Athenen selfs had genomen / om dat Stephanus gewach maeckt van een kleyne Stadt in het Eylandt Delos, welcke Olympicum of Nieuw Athenen wiert genaemt / maer nu verwonder ick my over mijne verwonderingh en onwetenheyt hebbende die Inscriptie gesien. Gruterus seght dat die te Milanen

Nieu *Athenen* van *Adrianus*.

is / in de Kerck van den Heyliggen Ambrosius, ick weet niet door wat misverstant / aengesien men die te Athenen siet / soo als ick bereydts geseght hebbe. Ick had die in het doorreysen te Zara uytgeschreven / uyt een geschreven Boeck dat twee hondert jaren out was / in het welcke die geheel stont / daer nu te Athenen maer de helft te sien is. Hier door is het geschiet / dat veele lieden / die selve voor my gesien hebben / die niet en hebben begrepen / door dien sy niet bemerckten dat die onvolmaeckt was / om dat de lijst heel schijnt te zijn. Doch door dien ick een kleyn stuckje van een Boogh bemerckte / soo begreep ick seer lichtelijck waer het aen haeperde / en dat de andere helft aen geene sijde van die Boogh had gestaen. Het geen die Inscriptie seght is dat den Keyser Antoninus Pius, Borgemeester van Romen voor de derde mael / die waterleydinghe volmaeckt en gedediceert had / welcke sijn Vader Hadrianus in het Nieuwe Athenen hadt beginnen te stichten. Men siet 'er evenwel geen waeterback meer. De Fonteyne die drie hondert schreden daer van daen staet / bestaet uyt hedensdaeghsche pijpen van de Turcken / welcke onder de aerde geleght zijn van het Dorp Ampelokipous, ofte Angelokipous, dat ick gelove het oude Vleck Angeli te sijn dat onder het Pandionise gedeelte behoorde. De Turcken noemen een Fonteyn in het generael Vrysis, het welck in het oude Griecksch oock een waeterwel geseght is.

Tusschen de Stadt en dat Dorp is een Kerck / ende een kleyn Convent van Caloyers, dat aen den Heylighen Michaël is toeghewijdt / welcke sy den bynaem van Asomatos geven / als of men seyde den Heyligh sonder lichaem. Wy vonden hondert passen daer van daen een Capelle van S. Joris, en een Inscriptie in deselve / ende in het wederkomen vonden wy 'er twee in den Tuyn van Hussain Bey.

Lanteern van Demosthenes. Als men aen die sijde weder in de Stadt komt / siet dat aenmerckelijck Aeloude stuck wercks / datmen Fanari tou Demosthenis noemt / dat is geseght den Lanteern van Demosthenes, dat dicht by de woninghe der Capucijnen is. Men wil segghen dat die groten Redenaer sich daer in opsloot om met meer drift sich in de konst van welspreeckentheyt te oeffenen / en dat hy / om niet uyt te gaen / de helft van sijn baert deede afsnijden / doch men weet geen reden altoos by te brenghen / om die overleveringhe te bevestighen. Ick sal u een beschrijvingh daer van gheven en u daer nae mijn gevoelen daer over segghen. Het is een kleyne Marmore Toorn / gemaeckt op de wijse van een schildtwachts-huysje / waer van het dack door ses gestreepte Colommen is onderschraeght / welcke negen voeten hoogh zijn / hebbende daer toe noch een Capiteel van anderhalve voet ; Den middellijn van den gehelen toorn is niet meer dan van vijf voeten en een half. Het dack / dat schubs wijse is uytgehouwen / bestaet uyt een stuck met de lijst. Het Cieraet dat 'er boven den op staet is als een Lamp met drie pijpen / waer door men het mogelijck den naem van Lanteern heeft gegeven / hoewel het 'er / nae allen

schijn/

schijn / maer tot Cieraet heeft opgestelt. Het geen tusschen de Colommen is / sijn vijf grote gehouwene stenen / op dewelcke men boven eenige driestalde stoelen / half uytgewerckt / stet. Den inganck is aen die sijde daermen dat niet stet. De lijst is opgepronckt met een seer aerdig half uytgehouwen Werck. Ick meende in het eerste dat het de twaelf wercken van Hercules waeren / doch daer zijn veertien afbeeldinghen / yder van twee Figueren / van dewelcke by nae altoos een den Leeuwen huydt draeght / sommighe vechten ende andere offeren. De aenmerckelijckste van die Figuren is een Hercules, of ten minsten een man die een Leeuwen huydt draeght / en die het over in een houtmijt steeckt / op dewelcke een ander persoon sit / met de handen op den rugh gebonden / en een slangh die sich in veele boghten achter hem wendt. Het schijnt dat de houtmijt op eenighe Rotsen staet. Op het bovenste van de lijst / aen die sijde daer die nae de straet toe stet / is een Grieckse Inscriptie / die onse Reysigers niet gemerckt hebben. Men vint 'er noch vijf a ses diergelijcke binnen Athenen / uytgesondert alleen de eygene naemen / welcke alle van eenige publijcke spelen of Coneel stucken spreecken / te kennen gevende wie het werck gereciteert / wie het vertoont en wie den prijs gehadt hadt / het welck my doet geloven dat die Fanari een gedenckteecken is / opgerecht ter eeren van die geene / welcke in een van die vermaerde daeden de overhant hadde gehadt. Oock sijn de andere Inscriptien van die aert niet als op lijsten of andere steenen die in eenigh gebouw gestaen hebben. Mogelijck oock dat men die plaetsen aen eenige Godtheyt toewijde / en dat dese voor Hercules was / om dat men 'er eenighe van sijne doorluchtige daden opstet / die seer wel sijn afgebeelt. De Vrientschap die hy met Theseus, Coningh van Athenen onderhielt / en het geen hy voor sijne Onderdaenen hadde verrigt / had hem mogelijck die eer verworven / soo men verder sou derven raden / soo sou ick derven seggen dat het Coneel-stuck / waer over die Inscriptie gemaeckt was / den Raesenden Hercules was geweest / die sich self op den Bergh Oëta verbrande. Ick had in de Beschrijvingh van Athenen, die ick voor mijn Reys had uytgegeven / geseght dat de gestreepte Colommen niet ouder waeren als van de tijden der Griecksche Keysers / en dat dese by gevolge niet van de eeuwe van Demosthenes konden zijn; ick was doen bedroghen door een passagie die die men my geseght had dan in Vitruvius gevonden wiert / die 'er evenwel geen gewach af maeckt. Ick heb daer nae door mijne Voyagien bemerckt dat de gestreepte Colommen de outste sijn / maer het geen ick geseght heb is bequaem genoegh om te doen geloven dat die Fanari niet is het geen men wil hebben datmen 'er van gelooft. Pausanias maeckt 'er geen gewagh van / al soo weynigh als van den Toorn der winden / welcke ons Vitruvius evenwel beschreven heeft / Siet hier het geen hy 'er van seght. Die geen / welcke de verscheydenheyt der winden / op het naeukeurighst hebben doorsoght hebben 'er acht ghestelt / en voor Den Toorn der winden.

 al

al Andronicus Cyrrestes, die het volghende model te Athenen gaf. Hy bouwden 'er een achtkantighe Toorn van Marmor / en op yder zijde van deselve beelde hy de windt af aen die kant daer die woey. Op den Toorn hadt hy een kleyne Marmore Pyramide gestelt / en daer boven een Triton van metael / welcke in de rechter handt een stockje hielt / waer mede hy de waeyende windt aenwees / hebbende die soodaenigh gevoeght dat hy lichtelijck draeyen konde. Varro noemt die Toorn een uerwerck / om dat aen yder sijde een Sonne-wijser was / waer van men de strepen noch siet. Yder sijde van het achtkant was omtrent elf Koninghs voeten en een halve breedt. Daer quam geen licht in als door de twee deuren / waer van 'er een toegemetselt is / in de Lijst is boven yder windt den naem gehouwen / waer mede die van Athenen die uytdruckten / op de volghende wijse.

Euros, welcke men het eerste siet aen de sijde van de straet / is tusschen het Zuyden en het Oosten / en is deselve die men op den Oceaen Suydt-Oost noemt / en op de Middelantsche Zee Siroc. Hy werdt verbeelt als een jonghman.

Apeliotes, die de Latijnen Subsolanus noemen / is den Oosten windt. Hy wert jeughdigh verbeelt / en draeght in de bouwen van sijn mantel / Appelen / Citroenen en Granaeden / van welcke hy het Landt mogelijck vruchtbaer maeckte. Hy vlieght niet haestelijck maer langhsaem.

Cæcias, is een out gebaerdt man / die al vlieghende een schotel met Olijven aenbiedt / waer door hy van die van Athenen seer moet sijn bemint geweest / door dien alle haeren rijckdom van de Olijven komt. Het is die welcke men op den Oceaen Noord-Oost noemt / op de Middelantsche Zee den Griecksen windt / en in de Golf van Venetien Burino.

Boreas, of den Noorden windt / volght daer op. Die windt vlieght heel ras / met leersjens aen de voeten en een mantel om de ooren geslaeghen om sich voor de koude te beschutten. Hy draeght niet om dat hy een onvruchtbaere windt is.

Sciron was deselve die men oock Argestes noemde. Men noemde die soo te Athenen om dat hy van de sijde van de Scironise Rotsen quam / gelijck als Plinius en Strabo verseeckeren / en op de swarte Zee noemde men hem Thraskias. Hy heeft een baert aen de kin / en hy draeght even als den Noorden windt een mantel met Leersen / maer hy heeft daer-en-boven een omgekeert waetervat in sijn handen / en soo moest dan die Noord-Westen windt te Athenen regenachtigh vallen / hoewel hy in onse quartieren de wolcken doet scheyden. Sommighe segghen dat het deselve is als Cæcias, maer ick moet den Toorn volghen / en de Schrijvers spreecken malkanderen dickmaels teghen.

Zephyrus, of Favonius, is volghens de Latijnen den Westen windt / op de Middelantse Zee Ponente. Hy is jongh met bloote beenen en borst. Hy draeght bloemen voor in sijn mantel / en het is by nae of

hy

hy sat / sonder dat men bespeuren kan dat hy vlieght. Oock is het een soeten en aengenaemen windt / welcke de bloemen veel goets doet/ en niet ter neder werpt / als de andere. De twee andere winden zijn in een Gebouw getrocken / en waeren buyten twijffel de volghende.

Notos, in het Latijn Auster, den Zuyden windt / die reghenachtigh valt / de hedensdaeghsche Griecken noemen hem noch Notia, de Italiaenen Ostro, en die van Provence, le Marin.

Lips, welcke de Latijnen Africus noemden / en jeghenwoordigh onder de naemen van Suydt-West / Garbin en Labetche bekent is. My gedenckt dat ick de afteeckeningh van die Toorn gesien heb / in een Pargamente-Boeck / dat in het jaer 1465. geschreven was / door seeckeren Francesco Giambietti Bouwkonstenaer / waer in die laetsten windt staet soo als ick hem hier stel.

Dat Boeck is in de Bibliotheeck van de Barbarijns te Romen / oock zijn 'er noch andere Aeloutheden van Grieckenlandt in / en onder andere de overblijffselen van Lacedemonien / die vier a vijf mijlen van Misitra afleggen / op een plaets welcke men Palæochori of het oude Dorp noemt / want Misitra legt niet op den grondt van het oude Sparta, soo als ick verstaen heb door de Heeren Giraud, Vernhum en andere / die op de plaetsen geweest zijn / hoewel den Schrijver van het oude en hedensdaeghsche Athenen, ons het tegendeel heeft willen doen geloven / soo wel als Sophianus, Niger en Ortelius.

Ick acht dat boeck te seldtsaemer om dat de teeckeninghen gemaeckt zijn eer de Turcken Grieckenlandt hadden bemachtight / en veel schone gedenck-teeckenen / die 'er doen in het Landt waeren / verdelght. Voor de rest zijn de Afbeeldinghen van die winden van een goet Meester gemaeckt / gelijck sulcks nootsaeckelijck moest zijn / om dat die konst / ten tijden als die toegestelt wierden / in Grieckenlandt floreerde. Alle geseyde winden hebben groote vleugels / maer haer wangen zijn niet opgheblaesen / soo als onse Schilders en Beeldthouwers die nu gelieven te maecken.

De Bazar of de Merckt is niet ver van daer / maer het heeft geen schijn / dat de groote straet die daer dichte by is / en die men derhalven de Bazar-straet noemt / het oude Ceramicum sou zijn / oock is die naem geheel onbekendt aen die van Athenen, welcke in de Historien niet seer ervaeren zijn. Het Binnen-Ceramicum was aen de West-zijde van Athenen / dichte by de Poort Dipylon en oock de Ceramische genaemt / gelijck oock de oude Merckt / die niet ver van den Tempel van Theseus was. De Mosquée die men in de Bazar-straet siet / was voordesen de Hooft-kerck der Griecken / doch sy is geheel vertimmert / en daer in is niets aeloudts noch prachtighs / veere van het oude Pantheon te zien. Wy sochten 'er te vergeefs die peerden die men wil dat Praxiteles sou gemaeckt hebben / en ick heb hier boven aengemerckt dat dat abuys is ontstaen uyt den brief van Zygomala. Wy saeghen 'er alleen

Bazar van Athenen.

leen in het Voorhof twee Capiteelen van de Corintische Ordre / en een ront stuck Marmors / dat moghelijck door de Christenen was uytgeholdt / om tot een Doopvat te dienen. Het was rondtom met uytgehouwene Bloemkranssen / die door Ossekoppen onderschraeght wierden / verciert. Dat deel der Stadt hadde veel Wandelaerpen en Altaeren / van dewelcke nu niet overigh is dan de naemen / die ons door de Schrijvers bewaert zijn. Dichte by de Mosquée is een huys van Dervis of Turcksche Geestelijcke Personen / in de voorplaets van het welcke een Marmor graf staet / welcks decksel schubs-wijse is uytgehouwen en met Bloemkranssen verciert die door een Arent onderstut werden. De Inscriptie die op de kant stondt / is door de een ofte de andere neuswijse Persoon / met voordacht uytgehackt / welcke Godt heeft meenen een dienst te doen / door het vernietighen van het Grafschrift van een Heyden.

Marmore Graf.

Hooft-Kerk van *Athenen*.

De Hooft-Kerck welcke de Griecken nu hebben / staet een weynigh laegher / sy noemen die Catholicon. Het sou konnen zijn dat den Tempel van Vulcanus op deselve plaets gestaen heeft. Wy vonden 'er evenwel geen fundamenten noch aeloude mueren / die ons daer van eenighe vacken konden geven / oock niet in de naebuerighe Mosquée, welcke men pretendeert den Tempel van Venus Urania te zijn geweest. Die Kerck is redelijck wel verciert / sy hebben het Schilderwerck en houte Beeldtwerck daer van te Venetien doen maecken. Boven op de afscheydinghe van het Choor zijn vier Opevaers van vergult hout / die 'er mogelijck tot Cieraet zijn gestelt / en om de Godtvruchtigheyt en vigilantie der Bisschoppen en Herders te verbeelden / die voor haere Kudden waecken / want anders weetmen wel / dat de Griecken geen uytgehouwene Beelden in haere Kercken dulden / om deselve eenighe eer aen te doen.

Aen het Zuydwesten van den Bazar is een voorgevel van een Tempel / welcke men bemerckt / door de Inscriptie die men 'er op leest / aen Romen en aen Augustus te zijn toegewydt geweest / ten tijden van Nicias Soone van Serapion. Daer van is niet overigh dan vier gestreepte Colommen van de Dorische Ordre / met de Architraef en boven-gevel. Boven op deselve staet een steen waer op een Inscriptie is ter eeren van Cajus Cæsar, Soon van Agrippa en kleyn-soon van Augustus. Een van de Colommen staet in den muer van een Grieckische Kerck / die Tou Sotiros genoemt werdt. In de muer van het huys dat 'er recht teghens over staet / is een schoone Inscriptie gevoeght van den Keyser Hadrianus, zijnde een Wet volghens welcke men den olie sou moeten verkopen / uyt dewelcke den grootsten handel van Athenen altoos bestaen heeft. Het was een wonderlijcke goedtwilligheyt van die Vorst / dat hy sich wel wilde laeten onderrichten van de verschillen des particuliere. Soo de saeck , seght een van die Articulen / niet meer dan vijftigh maeten Olie bedraeght , soo sal den Raedt

daer

daer van met volle macht konnen oordeelen; soo het hoger loopt sal 't het volck gevoeght met den Raedt doen, en selfs salmen daer van konnen appelleeren aen mijn of aen mijnen Gouverneur. Dit stuck Marmors heeft sommige/ die de Inscriptie van den gevel niet gelesen hadden/ doen geloven dat dat vervallen gebouw een overblijfsel van het Prytaneum was/ in het welcke men de Wetten van Solon bewaerde nevens andere gerechtelijcke Insettinghen; maer men kan klaerlijck sien dat het een steen is die van een andere plaetse kan gebracht zijn/ om dat die in een hedensdaeghsche ofte nieuwe muer is gemetselt. Doch door dien die seer groot is/ geeft het evenwel eenigh teecken/ dat sy van niet seer verre gebracht is/ en dat het Prytaneum daer omtrent gestaen heeft. Men siet 'er een Portael ende oude Fundamenten/ als men van die kant nae de Citadelle opwaerts gaet/ die een gedeelte van dat groote gebouw konnen sijn geweest.

Aen geene sijde van de Merckt of Bazar, nae de Poort van Eleusis toe/ gaetmen door een Portael van een groot gebouw/ dat een van de heerlijckste van Athenen is geweest. Het bestaet uyt een muer die verciert is/ aen de voorsijde/ met schoone Colommen van Corinthisch Marmor. Ick bekenne met den Schrijver van het Oude en Hedensdaeghsche Athenen dat de Reysighers hier dickmaels bedroghen werden/ doch hy is/ by ongeluck gevaeren even als de andere/ hebbende dit overblijfsel aengesien voor de Poort genaemt Dypilon, en het Oeffenschool van Ptolomæus, welcke veel verder waeren/ aen geene sijde van den Tempel van Theseus, gelijck mede de oude Merckt. Het heeft oock geen schijn dat het het Paleys van Themistocles is geweest/ om dat die kloeckmoedige Veldtoverste/ soo hy al selfs Koningh van Athenen hadt geweest/ in soo een prachtigh Paleys niet sou hebben willen wonen/ om soo veel eer niet te schijnen te soecken/ onder luyden die de vryheyt soo seer beminden. Het was dan/ volghens mijn gevoelen/ den Tempel van Jupiter Olympicus, en dat om veele redenen. Voor eerst om dat de voorgevel als een Tempel gemaeckt is met een Portael en Boven-gevel; om dat hy in het laeghe gedeelte der Stadt staet/ als men van het Prytanéum benedewaerts gaet/ soo als Pausanias sulcks aenmerckt; om dat daer omtrent geen andere oude overblijfselen zijn/ die men sou konnen nemen voor die van die Tempel/ waer van het waerschijnlijck is dat iets aenmerckelijcks noch moet overigh zijn/ sijnde het een soo prachtigh en groot gebouw geweest. Doch het geen my het selve meest doet geloven is sijn begrip/ want dat was/ nae het schrijven van Pausanias, van vier Stadien/ en hebbende ick de Noordtsijde/ welcke by nae noch geheel is/ gemeten/ soo bevondt ick dat die by nae een Stadie langh was/ dat is geseght hondert en vijf ende twintigh schreden; Hier uyt blijckt het/ dat het selve langachtigh vierkant geweest zijnde/ even als den Tempel van Minerva, dat gebouw wel vier Stadien/ of vijf hondert schreden in

Dwaelinghe van den Heer *de la Guilletiere.*

Tempel van *Iupiter Olympicus.*

in den omganck sal hebben gehadt; Want de vleugels of de wandelarpen / die 'er rondt om waeren / en die men nu niet siet / vermeerderden sijn omkringh. Hier moet men by voeghen dat hy ten Noorden van de Citadelle stondt / soo als Thucydides in het tweede boeck van sijne Historien heeft aengemerckt. Men kan aen seecker gedeelte der mueren bemercken / dat het met metacle plaeten is bedeckt geweest / door dien men 'er de gaeten van de Houwvasten noch siet. Eertijdts stondt by die Tempel het Graf van Deucalion, oock was 'er een gat in de aerde / door het welcke sy geloofden dat de waeteren van de Sondtvloet waeren gesackt / ter gedachtenisse van het welcke men 'er jaerlijcks een koeck die geheylight was / in wierp.

In de platte gront die den selven Autheur ons van Athenen geeft / stelt hy die drie Portaelen en die muer t'eenemael buyten de Stadt / daer die by nae in het midden van deselve staen / en dat 'er by nae niet dan een Portael en een kleyne Poort te sien is. Wy bekeecken met Opmerckinghe de plaets daer hy wil dat die beroemden Tempel sou hebben geweest / en wy vonden 'er niet dan twaelf groote gesprickelde steenen / die / nae allen schijn / in eenige Lijst hebben gestaen / en die den Heer Grave van Winchelseay over eenighe maenden deedt lichten / om die / over Zee / nae Engelant te senden.

Tempel van *Serapis.* Den Tempel van Serapis, was / nae allen schijn / een groot stuck muers dat seer hoogh verheven is / men siet het aen de Suydtwest zijde / dichte by den Tempel van Jupiter Olympicus. Daer omtrent is een huys / in het welcke het volck seght dat het spoockt / en dat daer door groot gerucht en schaede verweckt werdt; wat my belanght ick kan sulcks niet verseeckeren / en ick geloof seer vastelijck dat die verschijninghen van geesten / meesten tijt niet als inbeeldinghen van swacke herssenen zijn / welcke door de vreese geboren en door de onwetenheyt gevoet werden. Daer omtrent waeren vele andere Tempelen / maer men kan 'er nu niet seeckers van segghen.

Tempel van *Theseus.* Den Tempel van Theseus is verder van daer nae het Westen / buyten het Begrip van de hedensdaeghse Stadt / want in den ouden tijdt was die by nae in het midden der selve / door dien de Mueren der Stadt sich een quartier uers verder uytstreckten dan sy nu doen / soo als men sulcks bespeurt door de Overblijffelen van de Vestinghe. Ick beken nu dat ick abuys heb gehadt in het geen ick eerst geseght had / dat 'er geen schijn was / dat die Tempel de selve sou zijn die nae de Bataille van Marathon gesticht was / ter eeren van die Helt; De Redencavelingh moet voor het gesicht wijcken / hoewel het gesicht van gewicht is sonder deselve. Den Tempel is gebout van Marmor van den Bergh Pentelicus, en op deselve wijse als die van Minerva. Ick sou selfs derven verseeckeren dat sy van een en den selven Bouwkonstenaer gemaeckt zijn. Den strijdt tusschen de Centauren en Lapithen stetmen op de lijst van de voorgevel. Pausanias maeckt daer gewagh van / en aen de achterkant / stetmen

ſietmen binnen in de Wandelarye die deſelve omringht / daer den Beelthouwer de kleyne vierkantjens onvolmaeckt heeft ghelaeten / daer de voornaemſte daden van Theſeus moeſten vertoont werden / ſoo als den ſelven Schrijver heeft aengemerckt. Men ſiet'er een in het welcke hy den Rover Seiron in de Zee werpt. Men kan niet bemercken dat het nodigh is geweeſt / dat den Keyſer Hadrianus die Tempel heeft moeten laeten repareren / ende de Chriſtenen hebben / het geen ſy hebben aengeraeckt / meer verergert dan verbetert. Men noemt deſelve jeghenwoordigh Agios Georgios. Men doet daer ſelden dienſt / om dat het buyten de Stadt is / doch de Vremdelinghen konnen 'er lichtelijck in komen als ſy ſeeckeren Grieck ſpreechen / die 'er de ſleutelen van heeft. Den Tempel is van buyten hondert voeten langh ende vier ende veertigh breet.

Twee hondert ſchreden voorwaerts / aen de zijde van Lepſina of Eleuſis, is een Marmorſteene Leeuw / die op ſijne vier voeten leght / en die ſeer wel gemaeckt / maer een weynigh geſchonden is; Hy heeft na allen ſchijn voor een Fonteyn verſtreckt / want men ſiet een groot gat dat door ſijn hooft gaet / en aen ſijn mont uytkomt. Pollux maeckt gewagh van noch een andere van metael / die te Athenen dight by een Fonteyn ſtont / en dieshalven Chrenophilax, dat is Fonteynbewaerder wiert genaemt. Marmore Leeuw.

Men vint op die wegh veele overblijffelen van Tempelen of van andere oude gebouwen / oock geloof ick dat daer den vermaerden wegh van de Academie is / langhs de welcke Pauſanius ſeght / dat men de Graf-ſteden van die van het oude Athenen, en van veele oude Doorluchtighe Griecken / die in de Oorloghen voor haer Vaderlandt geſtorven waeren / ſagh. Men kende die door kleyne Graf-Colommen van Marmor-ſteen / op dewelcke haere naemen en gheſlachten ghehouwen waeren. Den Overſetter van Pauſanias heeft 'er wat van het ſijne willen byvoeghen / ſegghende dat in die Inſcriptien oock eenighe Lof-woorden waren / ende andere Auteuren hebben ſijne Overſettinghe gevolght / ſonder te bemercken dat den Text het niet ſeyde. Wy hebben onderwijlen te Athenen, op verſcheyde plaetſen veertigh a vijftigh van die Graf-Colommen gevonden / onder deſelve is 'er niet een die eenighe Lof-woorden behelſt / maer alleen den naem van den Overledene en ſijn Vaderlandt. Ick gelove dat ſulcks door een voorſichtige Staetkunde geſchiede / om de eerlijcke lieden op te wecken / ter goeder uere teeckenen van eere van de Republijcke te verwerven / om dat ſy niet konden hopen die nae haere doodt te ghenieten / indien ſy die in haer leven niet ontfanghen hadden. Mogelijck wilden ſy daer door de nijt ontvlieden / die dat doen onder vrye luyden ſou hebben konnen doen ontſtaen / welcke egaelijck wilden ghehandelt werden / ſelfs nae haer doodt. De *Academie.*

Als wy omtrent een mijl verder buyten de Stadt waren gegaen / en

den wech van Eleuses aen onse linckerhandt hadden gelaten / soo quae-men wy aen de Lusthuysen ende de schoone Tuynen van Sepollia, het welcke wy geloofden de plaets van de Academie te wesen / ter oorsaeck van de vermaeckelijckheyt der plaetse en de Deught van de gront/ welcke Citroen ende Orangie-boomen voort brenght / sonder datmen daer groote sorghe voor behoeft aen te wenden. Den Toorn van Timon de Mensche-haeter was daer niet ver van daen. Hy was de vermaerde Grijnsaert / die geen ander middel teghens de onlusten des levens vondt / als sich selven te verhanghen. Pausanias seght ooch dat veele Philosophen ende doorluchtighe mannen / haere Begraef-plaetsen in de Academie hadden / en men vint daer in der daedt niet alleen veele Overblijfselen van de Aeloudtheydt / maer voornaementlijck vele Colommen daer haere namen op stonden. Wy saeghen 'er eenighe in de Tuynen ende op de weghen / ende onder andere die van Parmenides en de Simonides, en die van Eutymia Dochter van Nicias van Miletum geboren / ende van Stratonica Dochter van Apollodorus, want daer zijn ooch Vrouwen geweest die sich in de Philosophie van Plato hebben beroemt gemaeckt/ welcke daer sijn Gehoor-plaetse hadt en begraeven was. Door dien ick mijn evenwel / door mijne eerste gissinghen niet laet verleyden / soo vinde ick in de Schrijvers dat de Academie in de voorstadt van het Ceramicum was / die aen de lincker zijde van den wegh nae Eleusis leght / daer in tegendeel Sepollia aen de rechter kant is. Wy trocken daer door doen wy nae Salamina ginghen / soo als ick hier nae sal segghen. Soo sou dan de Academie een halfuer daer van daen gelegen sijn gheweest / en mogelijck strecht sy sich wel tot aen Sepollia toe uyt. De plaets wert noch Keramaia genaemt/ om dat men 'er pannen van seeckere vette aerde backt / welcke men uyt de Olijfvelden haelt / en daerom noemde men die Voorstadt ooch het Ceramicum of de Academie, om dat seecker particulier persoon / Academus geheten / aen het volck van Athenen, het landt dat hy daer besat / geschoncken hadde / op het welcke men daer nae een School maeckte. Men is evenwel noch in bedencken om de rechte plaets daer van te weten / want de Heer Wheler mijn Reys-broeder / wierp my een reden die gewichtigh is tegen / om te bewijsen / dat de Academie daer niet hadt gheweest; Te weten dat Suidas van het Ceramicum spreeckende / seght dat het een verhevene plaets was / doch men siet drie a vier mijlen in het ronde van Sepollia en van het quartier waer van ick spreeck / gantsch geene hooghte / maer alleen een vlack velt dat met Olijfbomen beplant is / soodanigh dat hy / door eenige andere gissinghen / die evenwel soo krachtigh niet waren / de Academie wilde plaetsen op den wegh van Cabo Colonno, een mijl van Athenen, recht over den wegh van Sepollia, op een hooghte daermen de vervallingen van een Kerck siet / nevens eenige oude Marmor-steenen. Den Eerwaerwaerdigen Pater Pabin stelt die by nae ter selver plaetse / in de Beschrij-

Timon de mensche-haeter.

vingh

vingh van Athenen, welcke ick over eenige jaeren deede drucken. Ick antwoorde daer op / dat die passagie van Suidas my in der waerheyt seer belemmerde / maer dat hy mogelijck geen reden had om te seggen dat die plaets verheven was / als alleen om dat 'er een hooghen Toorn stondt / op dewelcke men klom in de spelen van het lopen met flambeauwen / op het Feest van alle die van het Atheense Landt; Dat Suidas selfs / in die passagie gewagh van die Toorn maeckt; Dat den gront van het Ceramicum, hoewel die by nae soo hoogh als die van de Stadt is / als een verhevene plaets konde aengesien werden / als men die vergeleeck by die van de Haeven van het Piræum en by de Zeestrant; Dat den wegh van Athenen nae de Academie soo eer dalende als klimmende was / soo als men kan bespeuren uyt een Veers van Aristophanes; Dat oock de oude Schrijvers als Pausanias, Hesychius ende Harpocration niet seyden dat die plaets verheven was; Dat ick selve stercker redenen had om die daer te plaetsen / ende niet aen de andere zijde van Athenen op den wegh van Cabo-Colonno, door dien men uyt seeckere passagie van Cicero klaerlijck siet / dat het Ceramicum ses stadien / dat is seven hondert en vijftigh schreden aen geene sijde van het Dypilon stont / het welcke een poort van de Stadt was / welcke men te vooren Porta Thriasia noemde / om dat men daer door uytgingh om in het Vleck Thria te komen. Het is nu seecker dat dat Vleck ende de Thriasische velden / tusschen het Pyræum ende Eleusis laghen / dighte by de Reviere Cephissus; Dat men eyndelijck moest acht slaen op de Beschrijvinghe die Appianus Alexandrinus van het belegh van het Pyræum doet / dat Sylla door een storm hadt getracht in te nemen / want sijnde van het selve kloeckmoedelijck afgedreven door Aristion, soo vertrock hy sich nae de kant van Eleusis, om oorloghs Instrumenten te maecken / en die plaets op nieuws aen te tasten / en het hout dat daer toe nodigh was / wiert in de Academie gekapt. Ende soo is het dan veel gelooflijcker / dat die in dit quartier / dat ick segghe / geleghen was / als op den wegh van Cabo Colonno, welcke daer te verre van soude hebben geleghen / om de groote balcken te vervoeren; Datmen dan oock een groten omkeer om de Stadt aen de Noordtsijde soude hebben moeten doen / ende dan de hinderlaghen van die van Athenen niet sou hebben ontgaen; Eyndelijck dat de mueren / welcke Athenen aen het Piræum en aen de Phalerische Haeven voeghden / beletten datmen 'er niet recht nae toe konde komen langhs de Zuydsijde der Stadt; Dat oock het Ceramicum dighte by de Zee had geleghen / soo als men siet in een passagie van Philostratus in het Leven van Herodes Atticus. Men moet evenwel eyndelijck bekennen dat het een wonderlijcke saeck is / dat men grote aenmerckinghen moet maecken / om / soo te segghen / te raeden waer die plaets heeft geweest die door de geheele Wereldt soo vermaert was / en welckers naem te voeren alle de andere Academien des Wereldts / naemaels voor een eer hebben gehouden. Men kan het selve

de ſegghen van het Lycæum en van het Cynoſargas, van dewelcke men oock geheel geene Overblijffelen ſiet. Dit doet my gedencken aen ſeeckere trooſt welcke Sulpicius aen Cicero geeft, over het affterven van ſijn Dochter Tullia, in den vijfden brief van het vierde Boeck. Soo als ick, ſeght hy, uyt Aſia wederkeerde over eenigen tijdt, en dat ick van Egina nae Megara ſeylde, ſoo begon ick mijne ooghen te werpen op de plaetſen die omtrent my waeren. Ick liet Egina achter my, het Pyræum had ick op mijn rechter ende Corinthen op mijne linckerhandt, welcke voor deſen twee Floriſante Steden waren, welcke nu geruïneert ende onder haere ruïnen begraven ſijn, het welcke my de volgende aenmerckinghe deedt maecken; Helaes arme ſchepſelen als wy ſijn, wy bedroeven ons als yemant van onſe Vrienden, welcker leven doch altoos kort is, komt gedood te werden of te ſterven eer dan wy het gedaght hadden, ende wy ſtorten geen traenen over ſoo veele lijcken van Steden, welcke wy in een eenigh Landt ſien. Laet ons onſe droefheydt en traenen bepalen, en gedencken dat wy niet dan menſchen geboren ſijn; ſoo ghy, voeght hy 'er by, ſijne woorden aen Cicero adreſſerende, deſe mijne aenmerckinghen wilt gebruycken, ſoo ſult gy 'er trooſt uyt trecken. Hoe dan? ſoo veel doorluchtighe mannen ſijn geſtorven, en ghy verſlijt u tijdt in het beklaeghen van de doodt van een ſimpel Vrouws-perſoon, welcke, op het beſte, maer eenighe jaeren langher had konnen leven. Gedenckt dat ghy Cicero ſijt, en volght de quade Medicijn-Meeſters niet nae, die haer beroemen remedien te hebben voor alle de ſieckten van andere, en haer ſelfs niet konnen geneſen.

Schone Morele Aenmerckinge.

Het was mogelijck om diergelijcke gedachten in de Philoſophen te verwecken, welcke in die plaetſen quaemen, dat 'er boven de Tempelen der Goden, aen alle ſijden oock de Graf-ſteden der Doorluchtighe mannen waren. Gelijck Minerva, de Muſen ende de Liefde daer haere Altaeren hadden, ſoo waeren 'er oock de Graeven van Theſeus, Oedipus, Plato ende andere. Die doodelijcke voorwerpen ſtrecken en om haere ſedekonſt te oeffenen. Ick mercke oock aen dat ſy in het begrip der Stadt niet begroeven. Als Marcus Marcellus, door een van ſijne Huysgenoten aen het Pyræum met een poignaert doorſteecken was, ſoo wilde Sergius Sulpicius ſijn Collega hem de laetſte eere aen doen en in de Stadt begraeven. Doch die van Athenen gaven hem te kennen, dat het een Scrupel van Godtsdienſt onder haer was, en datmen dat noyt aen yemandt hadt toegeſtaen. Dat hy hem konde doen begraeven in wat Collegie dat hy wilde, maer buyten de Stadt; ſodanigh dat hy de Academie, als het vermaerſte School des Wereldts kieſende, hy hem daer deedt verbranden, rechtende daer een gedenckteeckenen op dat met ſijn ſtaet overeen quam, gelijck hy ſulcks aen Cicero bekent maeckt in ſijnen brief, te vinden in het vierde Boeck.

Ick kome weder tot het gedeelte der Stadt, dat ick verlaten hadt om de Academie te beſichtighen, die ſulcks wel weerdigh was. Een

Suyden van den Tempel van Theseus sijn de Overblijffselen van de Areopagus, welckers fundamenten als een halven Circul zijn / van wonder groote stucken van een Rots-steen / die als den punt van een diamant gehouwen zijn. Sy onderscheyden een vlackte van omtrent hondert en veertigh schreden langh / welcke eygentlijck de Sale was daer die vermaerden Raedt in vergaderde / want die oordeelde onder den bloten Hemel / op dat een yegelijck soude konnen getuygen van de rechtvaerdigheydt van haere vonnissen. Oock stetmen dat het gebouw niet hoger is geweest dan het nu is / het welck my te meer doet verwonderen dat men het voor de gront van een Theater heeft aengesien / waer van het de gedaente niet heeft. In het midden is een soorte van een spreeckstoel / welcke uyt de Rotse gehouwen is / hebbende achter haer een muer mede daer uytgehouwen / en een uytgekapte banck aen beyde de sijden / voor de Raedtsheeren. Dichte by dese hooghte sijn drie a vier verwelfselen in de Rotse uytgehouwen / dat eenighe willen dat de gevangen-plaets sou geweest zijn. Hesychius bedrieght sich als hy de Areopagus in de Citadelle plaetst / maer mogelijck is 'er een fout in sijn text. *Areopagus.* *Abuys van Hesychius.*

Tusschen de Areopagus ende den Tempel van Theseus is een vervallen Kerck van den Heylighen Dionysius Areopagita. Men gelooft dat het naeste huys daer aen / op de fundamenten van dat van die Doorluchtighe Raedtsheer staet / welcke de eerste Christen en Bisschop van Athenen was. Den Aerts-Bisschop is daer in gelogheert; Doenmaels wierdt dat Ampt bedient door een Caloyer uyt Morea geboortigh / die Antymus genaemt was. Wy besochten hem tweemael / ende hy ontfingh ons op de Turcksche wijse / sijnde op een Tapijt op de Aerde gespreyt geseten / en ons Coffy aenbiedende. Hy verstaet het oude Griecks en is seer geverseert in de Outvaders van de Griecksche Kerck. Hy seyde ons dat hy 'er veel geschrevene hadde / doch dat hy die in verseeckertheyt had gebracht in het Convent van S^t^. Lucas; Hy vertoonde ons alleen een schoonen Dionysius Areopagita die vijf of ses hondert jaeren out was / met de Uytleggingthe van den Heyligen Maximus. Men seyde ons dat den Heer Ambassadeur van Vranckrijck hem daer vijftigh Rijcks-daelders voor had geboden. Hy estimeerde het Boeck hogher / maer wy vonden 'er twee / welcke ons wat minder quaemen te staen / en dat onder de Schriften van een van de Familie der Beninzelos, die wy oock kochten; Dat geen het welcke my by lotinghe te beurt viel / geeft aen den Heylighen Dionysius Areopagita, in alle de opschriften / den Eernaem van Bisschop van Athenen / ende aen het eynde is een sijde schrifts welcke men in de gedruckte niet vindt. Het selve behelst een korte Belijdenisse des Geloofs / door den Heylighen Joannes den Evangelist gesonden aen den Heylighen Gregorius Taumaturgos, Bisschop van Neocæsarea. Indien men waerlijck verseeckert was dat het van hem quam / even soo als sijn naem daer

voor staet / soo sou het iets seldsaems zijn / door dien men 'er den naem van de Drievuldigheydt siet uytgedruckt / welcke men in de Heylighe Schriftuer niet vindt. In die selve Bibliotheeck saeghen wy oock een Boeck van den Heylighen Augustinus van de Stadt Godts / in de Grieckische Taele overgeset / door Maximus Planudes. Men maeckt groot werck van een diergelijck exemplaer / dat in de Bibliotheeck van Sant Marco te Venetien is. Wy saeghen 'er oock een Uytlegginghe over de kleyne Propheten / in de Grieckische tael / van Theophylactus, Aerts-Bisschop van Bulgarien / die oock over de Euangelien geschreven heeft. Den Aerts-Bisschop werdt door twee a drie Caloyers bedient. Wy verstonden uyt een out Priester / die geduerighlijck by hem is geweest / dat sijn Aerts-Bisdom hem maer ten hooghsten vier duysent Rijcksdaelders opbrenght / dat hy het nu meer dan vier ende twintigh jaren heeft beseten / en dat hy Patriarch van Constantinopolen sou hebben geweest / indien hy gewildt hadt. Hy heeft oock den naem van een man van verstandt en kennisse te zijn; Het grootste teecken / dat hy daer van / volghens mijn gevoelen / gegeven heeft / is dat hy sich met sijn staet heeft te vreden gehouden / sonder te staen nae een andere / die wel hoger / maer oock onseeckerder was. Hy heeft vier Bisdommen onder hem / Salona ende Livadia daer van ick gesprooken heb; Boudonitza op den wegh tusschen Athenen en Larissa; Talanta op den Euripus, ende het Eylandt Scyros in de Archipelago. Den Heer de la Guilletiere geeft 'er hem seven / en hy noemt selfs vier plaetsen / waer van 'er niet een in Grieckenlandt is / die de naem voert. Als Parthinia, Diaulis, Heteropia en la Vallonne. De laetste Stadt leght in Albania, op de Kust van de Adriatische Zee / en heeft geheel met Athenen niet te doen. Die geen welcke dien Autheur sulcks hebben opgegeven / hebben ter quaeder trouwe gehandelt / hem de drie andere verdichte woorden voor waerachtighe Steden in de handen duwende; Caristos ende Andros, staen onder den Metropolitaen van Negropont. Den Aerts-Bisschop seyde ons selfs dat 'er in Athenen 52. Kercken sijn dewelcke alle haer eyghen Priester hebben / maer dat 'er wel twee hondert soo in de Stadt als even buyten waeren / waer in men somwijlen den dienst deedt. Dit groot getal van Kercken spruyt daer uyt / dat de Grieckén maer een Mis des daeghs in yder Kercke konnen segghen / oock sijn die doorgaens seer kleyn / ende de Missen weder seer groot. Hy voeghde daer by dat in sijn geheel Kerckelijck gebiedt / niet meer dan hondert ende vijftigh Kercken waeren / waer in men daegheliijcks de Misse deedt / en die tot sijn onderhoudt iets opbrachten. De Put die dichte by sijn huys is / soude / volghens het gemeene segghen / deselve zijn / in dewelcke den Heyligen Paulus sich verborgh / nae dat hy het Volck van Athenen had gaende gemaeckt door sijne Predikinghe die hy deedt in den Areopagus. De naebyheyt der plaetse / ende de bekeeringh van den Heylighen Dionysius, geven eenighen gront aen dat segghen.

Inkomen van den Aerts-Bisschop van *Athenen*.

Abuys van den Heer *de la Guilletiere*.

Put van den Heylighen *Paulus*.

Als

Als men van daer Suydtwaerts aen gaet vindt men den Bergh Musæum genaemt aen de Suydt-West zijde van de Citadelle. Desen heuvel hadt haer naem ontfangen van den ouden Poëet Musæus een Discipel van Orfeus, die daer sijne Veersen quam opseggen. Een Inscriptie die ick van hem gevonden heb/ seght dat hy de Soon van Eumolpus was/ daer Suidas seght dat Eumolpus de Soon van Musæus was/ en Musæus die van Antiphemus. Het is waer dat 'er een andere Eumolpus is geweest/ welcke Groot-Vaeder van den Poëet Musæus was/ en dat de Naekomelinghen dickmaels de naemen van haere voor-Vaederen aennaemen. Deselve Inscriptie seght dat sijn Graf by de Phalerische Haeven was/ ende Pausanias schrijft dat het op den Heuvel Musæum selfs was. Het gemeene Volck noemt die hooghte to Seggio, ende eenighe van onse Reysigers den heuvel van de Triumph-boogh van Trajanus. Wy souden weynigh curieusheyt gehadt hebben/ soo wy die antiquiteyt niet waeren gaen besichtighen/ doch ick sagh met verwonderingh dat het geen Triumph-boogh was/ en self dat dat gebouw niet was opgericht geweest noch voor Trajanus noch voor Hadrianus, soo als onse Reysbeschrijvers ons dat verseeckert hebben/ maer dat het een gedenck-teecken was opgericht ter eeren van een Roomsch Borgemeester genaemt Cajus Julius Antiochus Philopappus. Het is een muer van Marmor-steen welcke een weynigh ingeboghen is op de wijse van een halven Circul/ op dewelcke aen de sijde die nae de Stadt toe stet een Triumph-waeghen van vier Peerden getrocken gehouwen is/ op dewelcke die Consul of Borgemeester sit/ gaende voor deselve eenighe figuren ende werdende door eene victorie gevolgt. Boven op is sijn Beeldt sittende in een hupsjen met sijn naem onder de voeten in Griecksche Letteren.

Musæum.

Dwaelinghe der Reysbeschrijvers.

PHILOPAPPUS SOON VAN EPIPHANES GEBOORTIGH UYT HET VLECK BISA.

Aen sijne Rechter hand is een diergelijck hupsjen/ onder het welck men desen naem leest.

DEN CONINGH ANTIOCHUS SOON VAN DEN CONINGH ANTIOCHUS.

Aen de lincker zijde moest 'er noch een sijn om het werck ordentelijcke te maecken/ doch dat gedeelte van de muer is gevallen.

Tusschen de twee hupsjens die overigh zijn/ staet een Pylaster/ op dewelcke de quaeliteyten van die Philopappus gegraveert staen/ ende sonder twijffel was 'er een dierghelijcke aen de andere sijde die gevallen is/ waer door de Inscriptie geëyndight wierd/ die maer ten halven in dese staet. Die geen welcke de Aeloutheden niet te deghen doorgronden hebben gelooft dat het een gedenck-teecken was ter eeren van Trajanus opgerecht/ om dat 'er sijn naem in gelesen werdt/ maer siet hier wat 'er staet.

C. Ju-

C. JULIUS C. F.
FAB. ANTIO
CHUS PHILO
PAPPUS COS.
FRATER AR
VALIS SULLE
CTUS INTER
PRÆTORI
OS AB IMP.
CÆSARE
NERVA
TRAJANO
OPTUMO
GERMANICO
DACICO.

Dat is.

Cajus Julius Antiochus Philopappus, Soon van Cajus, uyt het Fabische gedeelte, Consul, Frater Arvalis, aengenomen onder de Lijfwachten door den seer goeden en doorluchtighen Keyser en Cæsar Nerva Trajanus, welcke getriumpheert heeft over de Hooghduytsers en Daciers.

Hier door siet men klaerlijck het geen dat Pausanias seer duyster gesegt heeft / want spreeckende van het Musæum soo schrijft hy datmen daer een gedenck-teecken had opgericht ter eeren van een Syrier / en dese Antiochus Philopappus, hoewel uyt het Vleck Bisa geboortigh / het welcke in het Atheensche district lagh / was buyten twijffel een Syrier van afkomste. Men bemerckt sulcks soo door den naem van Antiochus, welcken by nae alle de Coninghen van Syrien gevoert hebben / als door het beeldt van een van die Vorsten / 't welck men aen sijne zijde hadde geplaetst / als een van sijne doorluchtighe voor-Vaderen / aen dewelcke het volck van Athenen selfs verplicht was / en tot wiens eere het een van de verdeelinghen der Stadt en des Landts / het Antiochische hadde genaemt.

Uytlegginghe over *Pausanias.*

De meeste swaerigheyt in dit werck bestaet daer in / datmen in de taeffelen / in dewelcke alle de Borgemeesteren van Romen sijn op-geschreven /

schreven / den naem van die Consul niet siet. Al dat men daer op kan antwoorden is / dat hy in de plaets van een ander is gekomen / die voor het eynde van sijne bedieninghe gestorven is / welckers naemen niet wierden aengeteeckent. Dat my noch meer doet verwonderen is dat die Inscriptie / van Gruterus, op het segghen van Scaliger, wert bygebracht / even als of die te Adrianopolen was / hoewel die altoos tot Athenen is geweest / sijnde in die oude muer begrepen. Hy heeft die nae allen schijn van eenigh Reysiger gekreghen / welcke die in sijn Memorie-boeckjen hadde aengheteeckent / sonder de plaets daer hy die gesien had wel uyt te drucken / gelijck als men die dinghen lichtelijck kan verwerven / als men die niet met goede aenmerckingh en sorgh beschrijft.

Abuys van *Gruterus* en *Scaliger*.

De Reviere Ilissus stroomt aen den voet van het Musæum, doch die was uytgedrooght doen wy te Athenen waeren / oock is hy by nae altoos in die staet / ten sy hy waeter ontfanght door den reghen / of door het smelten der sneeuw op den Bergh Hymettus, want de Reviere is eygentlijck niet dan een stroombeeck. Als men van daer langhs sijne graft opwaerts gaet / komt men by de Fonteyne Calirrhoë, welcke sijn waeterwel heeft selfs in de graft van de Reviere Ilissus. Het volck geeft deselve noch den selven naem / en dit heeft my doen verwonderen dat men ons die vrere van daer in een stuck hoylandts heeft beschreven / door dien 'er dat niet alleen niet omtrent Athenen, maer oock in alle de Oostersche Landschappen niet is / of men moest de weylanden hoylanden willen noemen / want de Griecken voederen haere paerden met strop en niet met hoy / dat 'er niet te vinden is. De Turcken hebben 'er dichte by twee Fonteynen op haere wijse gemaeckt / van dewelcke 'er maer een is die waeter geeft.

De Reviere *Ilissus*.

De Fonteyn *Calirrhoë*.

De Enneacrunos, welcke Pisistratus hadt doen maecken / en die sijn waeter door neghen pijpen loosde / kon hier wel uyt getrocken sijn / door dien dese noyt verdrooght; waer uyt het spruyt dat sommige die confunderen ende andere die weder onderscheyden. Die geen welcke midden in de Stadt is / dichte by het huys daer eertijdts den Franschen Consul woonde / kan de Enneacrunos niet sijn / soo als den Eerwaerdighen Vader Babin eertijdts dacht / om dat die door pijpen die door de Turcken gemaeckt sijn wort gelept / soo wel als noch drie a vier andere welcke men op de straten siet. Dertigh passen aen geene zijde van de Ilissus is den kleynen Marmoren Tempel / die eertijts aen Ceres was gheheylight / in dewelcke men de kleyne verborgentheden van die Goddinne celebreerde. Hercules wilde daer in aengenomen sijn / doch de grote verborgentheden wierden te Eleuses ghepleecht. De Griecken hebben die Tempel in een Kercke verandert die sy Panagia noemen / ende met Schilderyen van waterverf vervult / welcke van haer maecksel zijn / dat seer ellendigh is / want sy maecken de neusen ende de vingeren soo langh als spillen / en het overighe der Lichaemen is seer wanschapen.

Enneacrunos van *Pisistratus*.

Tempel van de Goddinne *Ceres*.

schapen. Dese die hier sijn zijn by nae geheel uytgewist / en wy saegen 'er de schaduwe van dat Crucifix daer men soo veel van ghesegt heeft / het welck niet beter is dan de rest. Ook als de Griecken de Heyligen verbeelden / laten sy nooyt nae den naem aen de sijde te stellen / selfs by de Schilderyen van JESUS CHRISTUS en de Heylighe Maeght. By de eerste schrijven sy IHΣ XPΣ en by de tweede MHP ΘEOY. Dat is by verkortinghe geseght JESUS CHRITUS ende de Moeder Godts. Men moet evenwel bekennen dat haere Couleuren seer aengenaem sijn / en dat hare Afbeeldingen wel emailleersel schijnen te zijn / doch de teeckeningh en de proportie / welcke de ziele van de Schilderkonst zijn / vint men 'er haest nooyt in. Sy schilderen by nae niet als met waterverf en op hout. Doch aengesien ick nu van hare Schilderkonst spreecke / soo moet ick u segghen dat sy JESUS CHRISTUS met vier nagelen aen het Cruyce gehecht verbeelden / dat te voren een grote questie is geweest / te weten of 'er maer drie waren / gelijck onse Schilders sulcks verbeelden / dan wel of 'er vier waren / sodanigh dat men de voeten van malkanderen had gescheyden. De Griecken doen het altoos op de laetste maniere / schilderende een planckje onder de voeten.

Steenen Brugge. Als men noch hogher opwaerts langhs de Ilissus gaet / komt men by een Bruggie van drie Boghen / van grote gehouwene stenen gebout / welcke sonder kalck op den anderen sijn gevoeght. Deselve is omtrent veertigh voeten breedt / waer door die groot genoegh was om daer een kleyn Vrouwen Klooster op te stichten / welcke het selve verlieten soo drae de Turcken Meesters van Athenen wierden. Dese

Stadium. brugh moest men passeren om nae het Stadium te gaen / het welcke daer recht teghens over staet. Dit is de plaetse daer men de wedtlopen hielt / ende de spelen van het gehele Atheensche Landt vertoonde / welcke men de Panatheneische noemde. Aldaer gaf Hadrianus een jacht van duysent wilde Beesten aen het Volck. Men siet hier noch seer wel den omkringh daer van / de lenghte is hondert en vijf ende twintigh schreden / dat is een Stadie / waer door het dien naem voerde / ende het was ses a seven ende twintigh breet. Het was door een heuvel die met handen gemaeckt was omringht / uytghesondert aen den inganck nae de zijde van de Brugghe. Het heeft de ghedaente van een halven circul / en men kan op seeckere plaetse noch bemercken dat 'er een dubbelden muer geweest is / van dewelcke Pausanias gewag maeckt / en die nu haest overal bedeckt is door de afgesackte aerde van die heuvel. De Marmore trappen daer die op steunde siet men gheheel niet meer. Het Stadium was herbout door de sorge en door de penninghen van Herodes Atticus, een van de rijckste Borgers welcke Athenen oyt heeft gehadt.

Men vont in het begin van dese Eeuwe twee Inscriptien te Romen / de eene van dese Herodes, ende de andere van sijn huysvrou Regilla.

Regilla. Casaubonus leyde de eerste uyt; doch hoe groten kennisse hy oock had/ soo bedroogh hy sich nemende die Herodes voor die geen die in Judæa geregeert heeft. Arcadius verklaerde die beter/ en betoonde dat die van desen doorluchtighen Herodes van Athenen sprack/ doch door dien hy van een yegelijck niet bekent is sal ick eenighe bysonderheden van hem verhalen. Beschrijvinge van Herodes Atticus.

Hy was te Marathon geboren/ dat een plaets was in het Atheensche Landt gelegen gehorigh onder het Ajantidische gedeelte/ ende Florerende onder de Keyseren Trajanus, Hadrianus ende Marcus Aurelius. Sijn Grootvader Hipparchus, of/ soo hem Suidas noemt Plutarchus, was een rijck man geweest/ doch sijnde weghens dwinghlandye ende onderdruckinghe aengeklaeght/ soo confisqueerde de Keyser sijne goederen/ ende zijn Soon Atticus Vader van onsen Herodes, leefde te Athenen als een particulier man/ in eenen maer tamelijcken staet. Maer hy hebbende een groten schat gevonden/ in een huys dat hy dicht by het Theater besat/ wiert hy seer schielijck heel rijck. In dit voorval was hy soo voorsichtigh als geluckigh/ want vresende dat het geweten mocht werden/ en dat hy/ om dat men verplicht is de schatten diemen ontdeckt aen de Souverain te geven/ weder in sijn eerste armoede mocht komen te vervallen/ soo schreef hy daer over aen den Keyser Nerva in de volgende termen/ Heere, ick heb een schat in mijn huys gevonden, wat belast ghy dat ick daer mede doen sal? Den Vorst antwoorde hem op de volgende wijse; Gebruyckt het geen ghy ghevonden hebt. Atticus evenwel/ vresende dat men hem eenighe moeyte soude maecken/ aengesien de swaerwichtigheyt der saecke/ schreef voor de tweedemael aen den Keyser/ ende seyde dat den schat soo groot was/ dat die een particulier persoons staet te seer soude verheffen/ maer den Keyser antwoorde hem met de selve genereusheyt; Misbruyckt selfs, soo ghy wilt, het geene ghy gevonden hebt, want het is het uwe. Door dese maniere wiert hy seer machtigh/ en hebbende een seer rijcke Vrou getrout/ overtrof hem zijn Soon Herodes in pracht en goederen/ want hy richte in Grieckenlandt veele Heylighe ende andere gebouwen op/ ende hy maeckte by sijn Testament tien Rijcksdaelders aen yder Borgher van Athenen. Hy had oock soo veel verdienste als geluck/ ende hy was soo wel geoeffent in de goede letteren en in de welsprekentheyt/ dat men hem de tonge van Athenen noemde/ oock had hy een Leerlingh geweest van den vermaerden Phavorinus. Marcus Aurelius ende Lucius Verus, die beyde Keysers op eenen tijdt waren/ stelden haer eere daer in dat sy sijne Toehoorders waren. Sijn gehelen naem was/ Tiberius Claudius Atticus Herodes, gelijck men sulcks bewijsen kan door een Inscriptie welcke te Athenen is/ ten huyse van de Heer Michali Limbona, waer in hy Priester der Keyseren ghenaemt werdt. Philostratus maeckt gewagh van eenige van sijne wercken/ welcke niet tot ons gekomen sijn. Daer en boven was hy Consul of Borgemee- Sijne welspreeckentheyt.

ster van Romen met Torquatus in het jaer ons Heeren 143. en hy troude een seer deughdelijcke Roomsche Matrone Regilla genaemt / tot welckers gedachtenis hy te Athenen een Musijck-Theater liet stichten dat geheel bedeckt was / en nae haer doodt bekleede hy zijn geheele huys met swarten Marmor van Lesbos, op dat de steenen eenige getuygen van sijnen rouw souden zijn. Hy rechte selfs een Tempel voor haer op by sijn Landthuys omtrent Romen gelegen / ende Triopæa ghenaemt / en daer vont men de Inscriptien daer van ick gesprocken heb / en die ick in den Wijngaert van den Cardinael Borgese heb ghesien. Hy stierf doen hy ses ende seventigh jaren out was / ende liet twee kinderen nae van dewelcke de Historien ons niet en segghen. Hy had aen sijne Vrygelatene slaven geboden hem te Marathon te begraeven / maer die van Athenen wilden hem tot harent hebben / en hebbende het lijck door de jeught doen opvatten / begroeven sy hem in het Stadium Panathenaïcum, dat hy selfs had doen bouwen / terwijl het volck het verselde ende beweende / even als de kinderen aen een Vader doen.

Sijne grote liefde tot sijn Vrouw.

Sijn doodt.

Vijftigh passen boven de brugh sietmen den gront van een ronden Tempel / welcke ontdeckt is door een overstrominghe van de Ilissus over eenighe jaeren / die van Athenen leden daer wel honoert duysent rijcksdaelders aen schade / en sy sleepte veele Landhuysen mede. Die Tempel is nae allen schijn die van de Ilissiadische Musen, om dat hy op den Oever van de Ilissus staet / ende het was dichte daer by dat de Nymphe Orithia door Boreas ontschaeckt wiert. Als men hier aen de andere sijde van de Ilissus gaet / soo vintmen / soo als Pausanias heeft aengemerckt / den Tempel van Diana Agrotera, waer van men nu een kleyne Kerck heeft gemaeckt / die sy Stauromenos Petrou, ofte de Cruycinghe van Petrus noemen / in dewelcke men noch een oude Mosaïsche vloer siet. Hier was het daer Diana eerst quam jaghen / nae dat sy uyt Delos vertrocken was / oock zijn 'er nu noch Haesen genoegh om een goedt Jagher werck te geven. Dese plaets noemden de oude Agra ofte Agræ, ende daer is een kleyne Beeck / welcke van den Bergh Hymettus komt by het Clooster Cyriani, en in de Reviere Ilissus stroomt / welckers oorspronck wat hogher legt aen den voet van den selven Bergh.

Grote overstromingh van de *Ilissus*.

Tempel van *Diana Agrotera*.

Als wy weder nae huys toe keerden traeden wy binnen de Stadt door de poorte die nae Rafty leydt / om dat seltsaeme stuck te sien / dat de Heer de la Guilletiere een Triclinium noemt / dat is een uytgehouwen steen verbeelnende een gastmael of maeltijdt der Ouden. Wat ons belanghde / die in Italien veel schoonder dinghen gewoon waren te sien / wy vonden 'er niet dat waerdigh was om sich daer over te verwonderen. Het is een stuck Marmors dat twee voeten langh en een hoogh is / sijnde maer tamelijck wel bewerckt / ende de Figuren daer van seer mishandelt. Oock verbeelt het selfs geen Triclinium, maer veel eer Serapis ende Isis, sittende op haer Lectisternium of pronck-bedde /

Abuys van de Heer de la *Guilletiere*.

de/ de eerste met een hoorn-maet op haer hooft/ waer door men haer voor soodanigh bekent/ ende een Cornu Copie, ofte hoorn des overvloets/ ende eenighe vruchten voor haer/ om de vruchtbaerheydt des Nijls te verbeelden. Aen den voet van het bedde stemmen een sittende Figuer van een Vrouws-persoon/ en rontom vijf a ses staende persoonen. Wy vonden te Salamine een uytgehouwen steen die op de selve wijse gestelt was/ welcke mijn Reysgesel nae Engelant sondt. Men siet veele huysen in Athenen boven welckers deuren men diergelijcke beelden en stucken van uytgehouwen steenen siet/ die de Eygenaers daer hebben doen stellen/ selfs op eenige plaetsen Inscriptien/ die wy naeuwkeurighlijck uytschreven/ maer men vindt die voor al in de Kercken.

Wy verwonderden ons boven al over de Kercke ghenaemt Panagia Gorgopiko, welcke by nae geheel bestaet uyt hooft-stucken/ lijsten/ uytgehouwene steenen ende oude Inscriptien; in den den voorhof van deselve is een sonnewijser van Marmor/ halve-maens wijse uytgeholt/ welcke door een oude Grieck gemaeckt is/ wiens naem op een hoeck gehouwen staet/ Phædrus Soon van Zoïlus gheboortigh uyt het Vleck Pæaneæ. Wy saeghen oock Inscriptien in de huysen van sommighe particuliere persoonen/ onder andere in dat van Kyra Irini, Jani Mistrigo, welcke een seer schone heeft ter eeren van Berenice Dochter van Agrippa den Koningh van Judæa. Oock is 'er een by de Heer Capitanaki, die wy twee of driemaelen ginghen besoecken/ en ons altoos seer beleefdelijck onthaelde; oock is 'er een op de plaets van Georgaki Livatidi, en by veele andere. *Panagia Gorgopiko.*

Oock is 'er een seer aerdige in den Inganck van een Kerck/ welcke den Auteur van het Oude ende hedensdaeghsche Athenen, een Aeloude Tempel van Jupiter gelooft te zijn/ doch het is niet dan een Capelle der Griecken/ waer in niet aenmerckens waerdigh is ten opsicht van de Bouwkonst; oock sijn 'er veel andere die hy voor Ael-oude heeft aengesien/ doch ick bekenne ter goeder trouwe/ dat ick sulcks gantsch niet hebbe konnen bespeuren. In de Kercke van het Clooster van Agios Joannis, is een aenmerckens-waerdighe Inscriptie/ welcke aen den Keyser Hadrianus den bynaem van Olympicus geeft/ om dat hy den Tempel van Jupiter Olympicus volbouwt ende ingewijt hadde/ deselve Titul heeft hy oock op sommighe seltsame Medalien/ hoewel 'er geen oude Autheurs gewagh van maecken. Misslagh van van de Heer *de la Guilletiere.*

Wy konden niet vernemen van het Fanari tou Diogenis, ofte de Lanteern van Diogenes, ende den goeden Heer Capitanaki, by wie wy sulcks onderstonden/ seggende hem de plaets daer wy gelesen hadden daer die staen moeste/ seyde dat daer in der waerheyt eenigh Aeloudt gebouw hadde gestaen dat nu geheel vervallen was/ doch dat hy niet wist hoe men het noemde ofte wat het geweest was.

Dichte by de Kerck van S^t. Dimitry, omtrent het huys van den Con-

ſul Giraud, is een groot overblijffel van een ſchoone muer / ende een Poꝛtael van Marmoꝛ / dat den Tempel van Venus Urania oft eenige andere kan geweeſt ſijn / want de ſtant van veele Tempelen is ſoo dubbelſinnigh aengeteeckent / dat het niet mogelijck is die altoos wel te konnen vinden. Ick derve oock niet wagen u de ſtandtplaetſe van veele Wandelarpen aen te wijſen / noch ſelfs van het Dipylon, daer van niets overigh is / noch eyndelijck van de Graven van veele vermaerde mannen / van de Tempelen van Neptunus, Prometheus en van Diana, noch van het Paleys van Themiſtocles hoewel men ons heeft geſchꝛeven dat het is aen het huys van den Drogueman Gaïtas, daermen gheheel niet Aeloudts ſiet / ſijnde dat huys ſeer laegh. Daer is oock geen teecken altoos van Aeloutheydt in de kercke ofte de vertrecken van den Caloyer Damaskinos, die ſedert twee ofte dꝛie jaeren is overleden. Hy was een ſeer eerlijck man / maer hy had de qualiteyt niet van Groote Vicaris van den Aerts-Biſſchop / ſijnde hy alleen ſijn Secretaris / oock onderwees hy de Jeught. Hy heeft geen aenſienlijcke Bibliotheeck naegelaten / ende de Aerts-Biſſchop ſeyde ons / dat de geſchꝛevene boecken welcke de Caloyer hadde / de ſijne waeren / hebbende hy hem de ſelve geleent.

Caloyer Damaskinos.

Nae dat wy omtrent een maent alle de Aeloutheden van de Stadt met opmerckinghe bekeecken hadden / ſoo wilden wy de omligghende plaetſen mede gaen beſichtigen. Den Bergh Hymettus was wel waerdigh dat wy om die te ſien een groote wandelingh deeden / en wy naemen Peerden om 'er heenen te rijden in het geſelſchap van onſen Huyswaert. Deſelve leght een kleyn uer van Athenen, en is weynigh minder als ſeven of acht ueren in de rondte. Het bovenſte gedeelte daer van werdt niet bewoont noch gebouwt. Daer gekomen ſijnde overviel ons de ſneeuw / waer dooꝛ wy 'er haeſtigher van daen moeſten vertrecken als wy anders wel ſouden hebben gedaen. Wy traeden van de Paerden aen het Convent van Cyriani, dat aen het Noorden van den Bergh leght. De Turcken noemen het Cosbachi ter ooꝛſaeck van een Schaeps-hooft dat 'er by een Fonteyn ſtaet.

Den Bergh *Hymettus.*

Dat Clooſter is redelijck ſchoon vooꝛ dat Landt / daer de Griecken geen pꝛacht in Gebouwen derven toonen. Men maeckt daer ſeer veel honigh die te Conſtantinopolen ſeer geacht werdt. Als men honigh bꝛenght / die elders gevallen is / ſeght men dat ſy van Cosbachi komt / om die te beter te verkopen / werdende die vooꝛ de beſte gehouden. Ick weet niet of het daer dooꝛ quam dat ons dit bewuſt was dat wy die uytnemende goet vonden / ende dat wy 'er veel af aten ſonder dat ons die walghde. Ick bemerckte dat ſy niet ſcherp was / gelijck gemeenlijck ander ſlagh van Honigh doet. Oock geloofden de Oude dat de eerſte Byen en Honigh op die Bergh gevonden waeren / ende wy ſeyden teghens malkanderen dat het moghelijck op deſelve plaets was / om dat die inder daet daer beter is als wel op andere plaetſen.

Klooſter van *Cyriani* ofte *Cosbachi.*

Schonen Honigh.

plaetsen. Sy is van een goede consistantie / en heeft de Couleur van schoon goudt / oock kan sy meer waeter verdraeghen dan andere als men 'er Sorbet ofte Meede van maeckt. De Calopers verwonderden haer als ick haer seyde dat wy den Honig van Narbonne in Vranckrijck het hooghste achten / hoewel dat die wit was / zijnde de wittigheydt / volghens haer gevoelen / een teecken dat den Honigh niet gekoockt ende volmaeckt is / het sy door de Natuer of door de Byen die deselve van de Bloemen versamelen. Strabo seght dat den besten Honigh van den Bergh Hymettus wiert gevonden by de Silver-Mijnen/ welcke men nu niet weet te vinden. Men noemde deselve Acapniston, om dat sy sonder roock gemaeckt wierdt. Ooch doet men sulcks noch op heden / sonder de Byen te versticken / hoe out die oock mogen zijn/ met rooch van swavel/ soo als men dat in eenighe Landen pleeght. Dat is oorsaeck dat sy'er seer vermenighvuldigen / en dat 'er veel Honigh valt / niet alleen by dit Clooster / maer oock by de andere die op den Bergh Hymettus leggen / gelijck oock by dat van den Bergh Pentely. Haere Korven bestaen uyt vijf a ses kleyne planchjens / daer de Byen hare Honinghraeten aen hechten / zijnde die met een kleyn stroyen dack gedeckt. Hier door is / dat sy / als sy haere korven willen deelen / maer de helft der planckjens behoeven uyt te trecken / daer de Honighraeten aen vast sitten / en die in een andere korve te stellen. Omse te minder te verwilderen soo wachten sy tot dat 'er een gedeelte te velde zijn gevloghen / en stellen als dan een nieuwe Korf / gemaeckt op de selve wyse als de oude / in dessels plaetse / soo dat sy daer des avonts weder in komen / gelovende dat het haer oude Logement is / en daer niet in vindende / beginnen sy weder nieuwe Cellekens te bouwen. De kruyden ende rieckende bloemen / die op den Bergh Hymettus groeyen / doen geen kleyn voordeel aen de wonderlijcke voortbrenginghe van dese kleyne werckbasen.

Dat Clooster geeft voor alle schattingen niet meer dan een Sequyn, aen den Waywode, en siet hier de oorspronck daer van. Doen Athenen door Mahomet de tweede ingenomen wiert / quam den Abt van dat Convent hem de sleutelen uyt den naem van die van de Stadt aenbieden / en die Vorst / om zijne vreughde ende erkentenisse daer over te betuygen / wilde dat hy vry sou zijn van allerley slach van Impositien ende Hoofrgelt. De Sequyn werdt niet gegeven als by maniere van erkentenisse. Den naem van die geen die 'er nu Abt is is Stefaki. Hy woont altoos te Athenen, sonder opt in zijn Clooster te gaen / oock komt hy selden uyt zijn huys / selfs niet om te Kercke te gaen. Wy besochten hem. Hy heeft goede kennisse van de oude Griecksche Tael en van de Historien / oock maeckt hy zijn werck een weynigh van de Geneeskonst / die hy evenwel soo wel niet verstaet als wel de andere dinghen. Hy is boven dit alles een goet Philosoopk / ende hout het voor al met Plato. Men seyde ons dat hy altoos met Dimitri Benin-

Beschrijvinghe van den Abt van *Cosbachi.*

zelos

zelos over hoop leght/ welcke ront uyt seyde dat hy soo verstandig niet konde zijn als men wel seyde/ dat hy sulcks noyt hadt doen blijcken noch in het predicken noch in het leeren/ en eyndelijck dat hy geen bewijs altoos van sijne kennisse hadt gegeven. Doen wy evenwel te Zante by hem waren/ sprack hy van hem als van een persoon die seer bequaem was; want als wy hem ons leetwesen betuyghden over de doodt van Damaskinos, soo seyde hy ons dat den Abt van het Convent Ciriani wijp meer verstant hadde/ en dat wy in hem souden vinden dat wy in den anderen souden hebben gesocht. De andere Cloosters van den Bergh Hymettus zijn/ Agios Joannis o Karias, Agios Georgeos o Koutelas, Astri, Agios Joannis o Kynegos, ende Agios Joannis o Theologos. Den Abt van het Clooster Karias is het te gelijck oock van het Convent Asomatos, het welcke aen den voet van den Berg van St. Georgius staet.

Vordere Cloosters op den Berg *Hymettus.*

Dorpen aen den selven Bergh.

Aen den voet van den Bergh Hymettus, een kleyn uer van Athenen, is een arm Dorp van Albanoisen, Caramamet ghenaemt/ en aen de Suydtsijde een ander dat men nu Lambrica noemt/ ende voor desen den naem van Lampra voerde/ hier om is het dat sy dat gedeelte des Bergs Lamprovouni noemen/ ende het overighe Telovouni. Eenighe Reysighers noemen den Bergh Monte Matto, door bederbinghe des naems/ in plaetse van Hymetto. Wy vonder 'er veele planten/ maer onder andere veel Mandragora, ende een soorte van Tithymalus Spinosus met geele bloemen/ en dan noch een slach van Scorzonera, die een rondt heeft/ als de bol van een Lelie/ ende in onse quartieren niet bekent is. Sy noemen de selve Galochorton, om dat die vol is van een melckachtigh sap/ ende de Vrouwen oock doet meerder melck geven. Doch dewijl ick hier van Mandragora spreeck/ moet ick u yets verhalen dat den Consul Giraud gebeurt is even eer wy daer quamen; voelende dat hy verhit was wilde hy een koeldranck drincken/ en hebbende om soet hout gesonden tot sijn Drogueman Mourati, welcke de planten kent en sich een weynigh met de Chirurgie bemoeyt/ was sijn Vrou by ongeluck alleen te huys/ en gaf in plaets van soethout de wortelen van Mandragora die sy daer voor niet kende. Men deedt die in den dranck/ ende hy nuttighde van de selve/ doch eenighe ueren daer nae kreegh hy pijn voor sijn herte en flaeuten/ soo dat hy hy nae niet op sijn beenen konde staen. Hy dacht yder ogenblick dat hy stierf/ sijn ooghen waren seer vierigh/ ende hy was by nae buyten sich selven. Mourati quam onderwijlen by hem en vondt hem in die staet/ doch bekijckende het geene men in den koeldranck gedaen had/ soo bevont hy dat het Mandragora was/ ende daer door de oorsaeck van sijn quale kennende/ gaf hy hem Confectie van Hyacinthen en Theriakel/ waer van hy sich wel bevont/ doch het duerde evenwel twee geheele daghen eer hy volkomentlijck genesen was/ en hy liep gevaer van sijn leven sonder de spoedighe hulpe die men hem deed/ voor al soo hy volhardt hadde in het nutti-

Kruyden daer op.

Gevaer van den *Consul Giraud.*

nuttighen van den koeldranck / dat hy sou gedaen hebben / soo Mouraci niet ten allen geluck was by hem gekomen.

Wy deeden noch een tocht om de Havenen van Athenen te besichtighen / en wy reden met huerpaerden recht nae Tripirghi, het welcke de Oosthoeck van de Phalerische Haeven is / omtrent twee mylen van de Stadt gelegen. Eertijdts was 'er op de wegh die daer nae toe leydt een Tempel van Juno, welcke Mardonius, Generael van het Persiaensche Legher deedt verbranden. Dese Haeven was seer groot / ende had meer dan drie mylen in sijn omkringh / doch sy is niet gesloten als die van het Pyræum, en de Schepen moeten wat van de Wal of blijven om diepte genoegh te hebben. Sy leght nae het Suyden geheel open / het welck de reden was om dewelcke men die verliet. Aen de Westsijde is een kleyne Haeven die wel gesloten is / welcke mogelijck diende voor een graft om de Barcken en kleyne Galeyen in te berghen. De Griecken noemen de Phalerische Haeven niet anders dan Porto; Men siet dichte daer by de vervallene mueren van een Casteel op een Hooghte / 't welck de Haeven commandeerde / ende den ingang / aen die sijde konde beletten. Als wy van hier vorders onsen wegh nae het Westen vervolghden / saghen wy een half uer daer van daen de Haeven Munychia, welcke kleyn was maer seer goedt en wel gesloten; jeghenwoordigh heeft die by nae geheel geen diepte / ooch gebruyckt men die niet meer. Men siet daer in het waeter de Fundamenten van verwelffselen / even als of die voor een Arsenael hadden verstreckt / om de Galeyen daer onder te berghen / en in het nae by ghelegene velt de overblijffselen van een vierkanten Tempel die van hardt-steen gemaeckt hadt geweest nevens eenige stucken van seer Aeloude Colommen / die van den Tempel van Diana Munychia konnen sijn. De wijtte van daer tot aen de Pyreische Haeven is naeuwlijcks meer als van twe musket-schoten / doch als men te waeter gaet is het wel twee mylen weeghs / ter oorsaecke van de omdraeyinghen / ende de kleyne uytsteeckende hoeckjens landt; Hier door siet men hoe dat Ptolemeus sich misgreven heeft; als hy die tien mylen van malkanderen plaetst. Hy bedrieght sich oock in de Beschrijvingh van die drie Havenen / stellende Munychia ten Oosten van de Phalerische daer sy ten Westen van de selve leght.

Phalerische Haeven.

De Haeven *Munychia*.

Dwaelinge van *Ptolomeus*.

De Pyræische Haeven wert door de hedensdaeghsche Griecken Porto Draco ghenaemt / ende door de Francken Porto Lione. Sy doen dit beyde ter oorsaecke van een grote en schone Marmore Leeuw / welcke driemael grooter is dan de Natuer die voortbrenght / sijnde tien voeten hoogh ende op de kant van de Haven. Hy sit op sijn achterste en heeft het hooft geheel verheven / waer door een gat ghesien wert dat op sijn keel respondeert / en schijnt langhs den rugghe heen te schieten / waer door men bekent dat hy voor een Fonteyn ver-

De Haeven van het *Pyreum*.

Kk streckt

streckt heeft / even als die geen die dichte by de Stadt is. Ick konde geen tijdingh vernemen van die geen welcke men seght dat aen de Citadelle sou zijn / ofte men moest de borst van een peert / dat in de Noorder muer van het Casteel staet / voor dat van een Leeuw nemen / ende soo sal ick eyndighen seggende ; Ghy mooght wel slaepen , Leeuw van Athenen , die van de Haven waeckt voor u ; ter oorsaecke van de verscheyde gestalte van die twee Leeuwen. Eenighe schrijven 't aen het besten en aen de inbeeldinghe van een swangere Turcksche Vrouw toe/ dat sy in de maent October 1665. te Athenen in de Citadelle van een Monster in de kraem beviel. Sy droegh het neghen maenden / even als een kint. Als het ter werelt quam / sprongh het aenstonts op de aerde / ende begon te wandelen en eenigh ghelupt te slaen / het welck wel geleeck nae het bassen van een hont. Het hadde steyle ooren als die van een Haes / de voeten waeren als die van een kindt / ende de handen als de klaeuwen van een Roofvogel ; Het hadde yserige ooghen / en twee groote slachtanden staecken uyt zijn mondt ; eyndelijck men hadt moeyte om te onderscheyden van wat sexe ofte kunne dat het was. De Waywode ende de Cadis gingen het drie daghen nae zijne geboorte besichtigen / ende velden een vonnisse des doodts daer teghens/ beveelende datmen een groote kuyl sou maecken en het selve daer in werpen / vervullende die daer nae met steenen / het welcke den achtsten October wierdt te werck gestelt. De Heer Fouchon , Frans Geneesneesmeester / doenmaels te Athenen wonende / versocht dat hem mochte toegestaen werden / het Lichaem van dat wanschepsel te balsemen / om het nae Vranckrijck te versenden / doch het wierdt hem geweyghert / door dien de Turcken seyden dat het een Duyvel was / en dat men de gedachtenisse daer van moest uytroeyen / selfs tot soo verre toe / dat sy by het Graf niet dersden komen.

Wonderlijck Wanschepsel te *Athenen* geboren.

Bygelovigheydt der Turcken.

De Ingang van die Haven is naeuw / sodanigh dat 'er naeulijcks twee Galeyen souden konnen inlopen. Doch als men 'er in is / vintmen overal goede diepte / ten sy in een van de inhammen / welcke by nae geheel versant is / en mogelijck voor een berghplaetse aen de Galeyen verstreckte. De Haven heeft voor de reste goede Ancker-gront/ en is wel gesloten / ende dat hem te beter maeckt is / dat als selfs de Schepen / door een storm / aen de Wal quaemen te drijven / sy geen gevaer souden lopen / door dien 'er water genoegh is / sonder Rotsen ofte verborghene Bancken. Men heeft sulcks door ondervindinghe ghesien aen vijf Engelsche schepen / welckers Kabels / op eenen nacht / alle / door een vliegende storm / braecken. De Oude Schrijvers seggen/ dat men in die Haeven vier hondert schepen konde bergen / maer van de onse die groter vallen / souden 'er naeuwlijcks meer dan veertigh of vijftigh in ordre konnen legghen. Men siet langhs de Haven eenighe Fundamenten van mueren / en ooch die van een vierkanten Toorn aen de mont van deselve. Het Graf van Themistocles, die van het Pyræum

ræum hadde gemaeckt het geen het gheweest is / was daer dichte by / doch ick sou niet derven verseeckeren dat het een grote Doodtkist van steen geweest is / welcke omtrent hondert schreden van de Haven staet / dichte by eenighe Grotten die in de Rotse sijn gehouwen. Daer is nu niet met alle overigh van de kleyne Stadt Pyræum, noch van die schone Mandelaryen / daer Pausanias gewagh van maeckt. Het eenighe gebouw dat men 'er siet is een Packhuys / om de Koopmanschappen op te sluyten / ende den Tol te ontfanghen.

Als men van daer weder nae Athenen keert / sietmen by nae geduerigh langhs den wegh / de Fundamenten van de mueren door de welche het Pyræum aen de Stadt wiert gevoeght / en die door Sylla vernielt wiert. Men noemde die Macra Teichi, dat is geseght de langhe Mueren / want sy hadden de lenghte van vijf mylen / door dien 'er soo veel weghs is van de Haven tot aen de Stadt van Athenen. *Macra Teichi*, ofte de lange Mueren. Omtrent half weghen de Stadt is een put / met eenighe Olijfbomen daer by / doch die is te diep om te geloven dat het de Fonteyne soude zijn geweest / welcke eertijdts stont by den kleynen Tempel die voor desen aen Socrates was toegewijt. Men noemde die wegh de Straet van het Pyreæum, ende sy was aen beyde de sijden bewoondt / daer het nu niet dan velden / ende Olijf-boomgaerden sijn.

Binnen Athenen moghen omtrent acht a neghen duysent Inwoonders sijn. Getal der Inwoonders van *Athenen*. De drie vierde parten zijn Griecken ende de andere Turcken. De laetste hebben vier Mosqueén in de Stadt / ende een vyfde in het Casteel. De Joden werden 'er niet gedult / mogelijck souden sy met die van de Stadt niet konnen accorderen / want die van Athenen sijn niet minder listigh dan sy / en ick heb dickmaels seecker spreeckwoort hooren segghen / dat in dat Landt in swangh gaet; Godt bewaer ons van de Joden van Salonica, van de Griecken van Athenen, ende van de Turcken van Negropont. De Mahometanen van Athenen spreecken de Turckse Tael / maer niet soo aerdigh als te Constantinopolen. Sy spreecken oock alle Griecks om met de Griecken te konnen omgaen / gelijk oock een gedeelte der Grieken de Turcksche Tael verstaen en spreken.

Sie hier de Overigheden van Athenen.

De Waywode ontfanght sijn Ampt van de Keslar-Aga, Hooft van de swarte Gesnedene / voor dertigh duysent Rijcksdaelders / die hy hem alle jaren in het begin van onse Maendt Maert geeft. Overigheden van *Athenen*. Oock heeft hy een schoon inkomen; Den Tol / het Hooftgelt ofte Carasch, de Waegh van de Stadt / de Tienden ende Boeren gehoren aen hem. *Waywode.* Die geen welcke van Athenen nae de Merckt van Moscolouri willen gaen / of wel nae eenighe andere konnen het niet doen sonder hem seecker recht te betaelen. Het Hooftgelt hadde meer dan vijftigh jaeren / voor yder mensch / op vier Rijcksdaelders en een half gestelt geweest / doch de Waywoden hebben het onlanghs op vijf gebracht / soo wel hier als by nae op alle andere plaetsen.

Sardar. De Sardar heeft bevel over de Janitsers van Athenen, en van de omliggende gewesten.

Spahilar-Aga. De Spahilar-Aga commandeert de Spahys, uyt dewelcke de Turcksche Ruyterye bestaet / en die alle eenigh Lheen van den Grooten Heer hebben.

Disdar. De Disdar ofte Aga van het Casteel heeft geen macht als over de Neferides, dat is gesecht over de Soldaten van het Guarnisoen / welcke in de Citadelle woonen.

Cady. De Cady is Rechter over alle de verschillen soo van de Christenen als van de Musulmans.

Epitropes. Het is waer dat de eerste / om die strenghen Rechterstoel soo veel te ontgaen als 't haer mogelijck is / haere verschillen trachten by te legghen voor haere Epitropos oft Vecchiardos, welcke acht van hare outste sijn / die men alle ses maenden verandert / en men kiest 'er een uyt yder van haere acht Parochyen. De Beninzelos, de Paleologues, de Limbona, de Perouli ende de Cavalaris hebben 'er by nae altoos van hare Gheslachten onder / sijnde die de voornaemste van Athenen. De Chalcondyles, welcke sy Charcondyli noemen / sijn in staet niet seer verheven. Stamari Charcondyli, welcke afkomstigh is van den Historie Schrijver van die naem / die de Historie der Turcken heeft beschreven / is een slecht ende geringh Koopman / welcke sich by nae altoos te Misitra ophoudt. Hy heeft evenwel een huys te Athenen dicht onder het Casteel. Polimeno Zarli is een redelijck Rijck Koopman / doch hy heeft noyt Vecchiardo geweest / al soo weynigh als de Heer Capitanaki, die anders een seer eerlijck man is / doch sich evenwel met de Stadts saecken niet bemoeyt. Het sijn oock de Epitropes alleen niet die groote mutsen met fluwele boorden draeghen / maer alle de Archontes ofte Heerschappen / soo drae sy haer baert hebben laeten groeyen. De andere draeghen niet dan een rode Calotte / en hebben het hooft-hair afgheschraept.

Kledinghe der Griecken en Turcken te Athenen. De kledinghe der Griecken ende Turcken te Athenen is seer verschillende / want de eerste draeghen niet dan naeuwe rocken van donckere ofte swarte verwe / met swarte broóskens ofte Leersjens die om de beenen sluyten / daer de Turcken geen Leerssen draeghen als in het veldt of in vuyl we'er / ende die sijn dan gheel / met ruyme gecouleurde Rocken / ende een Tulbandt op het hooft. Maer de Griecken dragen altoos Leersen / soo wel in de Stadt als op het landt / en het schijndt dat sy die gewoonte van de oude Atheners noch geërft hebben / en voor al van de Philosophen / welcke die swart droeghen / ende men noemde deselve Phæcasia. Haere Priesters droeghen die wit / ende sy beelden haere Goden oock met die Brooskens af / daer van daen komt het dat Juvenalis deselve Phæcasiani noemt / in sijn derde schimpdicht.

Hic

Hic aliquid præclarum Euphranoris & Polycleti.
Phæcasinorum vetera ornamenta Deorum.

De Vrouwen / welcke niet dan seer selden uytgaen / hebben het hooft bedeckt met een Catoene doeck / en draghen over haer Lijfje een mantelje van Carmosijn ofte Violet-fluweel / met silvere knopen soo groot als noten / doch die zijn hol. Kleedinge der Vrouwen.

De jonghe Dochters gaen niet uyt den huys als op haer troudagh / ende de Vryers moeten haer door een derde laeten aensoecken ; welcke acces by haer heeft / dat selden yemant anders dan een Bloedtvriendt kan zijn / op wiens seggen men seyl moet gaen. Den Consul Giraud die een deughdelijcke jonghe Grieckſche Juffrouw heeft getrout / van het geslacht van de Paleologi, dat / soo een yder weet Keyserinnen aen Constantinopolen verschaft heeft / verseeckerde my dat hy gedaen hadde als alle de andere / en dat hy sijne Bruydt niet sagh als op sijn troudagh. Door al dit opsluyten doet men haer op dien dagh wel wandelen / en soo sy niet veel weghs afleggen / soo doen sy het ten minsten seer langhsaem / ende op een seer statighe wijse. Want sy zijn by nae twee ueren onderweegh van de Kerck tot aen het huys van den Bruydegom / verselt met Schalmeyen ende andere Instrumenten die voor haer ghedragen werden. Geduerende die plechtelijckheyt ende dit wandelen draegen sy een groote Kroon van Goudt ofte Silver-draet en Peerlen / die haer seer verveeldt ende soodanigh gemaeckt is dat sy om die te draegen haer soo recht op als een pael moeten houden. Doch de Bruyloft sou niet volmaeckt zijn indien sy niet geblancket / ofte liever grof bestreecken waeren. Alle dese dinghen zijn oorsaeck datmen met de Vrouwlieden geen omganck kan hebben / men moet daer nootsaeckelijck kuysch zijn / en men sou'et voor een groote misdaedt achten / het geen in onse quartieren maer voor spel aengesien werdt. Wijse van het trouwen der Griecken.

Men heeft ten onsen tijden te Athenen een voorbeeldt van kuysheydt gesien / het welcke men kan stellen nevens de Heerlijcke daeden der Oude Griecken. Drie ofte vier Turcken ginghen / nae dat sy seer sterck hadden gedroncken / ten huyse van een Griecksche Dochter in haer quartier woonachtigh / doch die seer behoeftigh ende arm was ; sy meenden dat sy haer wil van haer souden krijghen door geldt / liefkosen of door dreyghen / doch siende dat sy onbeweeghlijck was / en dat sy door alle haere pooginghen niet vorderden / soo gaeven sy haer / uyt booshey dt / vele steecken met haere messen / en geloofden dat sy haer t'eenemael aen haere raserny e hadden opgeoffert. Als de Consuls van Vranckrijck ende Engelandt desen Barbarischen handel hadden verstaen / en sich verwondert over haere standtvastigheydt / sonden sy Barbiers om haere wonden te verbinden / ende daer was'er niet eene die doodelijck was / dat een soort van wonderdaedt scheen te zijn. Sy sonden haer daer na / hebbende haer eenighe Aelmoessen ghegheven / in het Eylandt Egina, Seldtsaem Voorbeeldt van kuysheydt.

daer niet dan Griecken woonen / op dat sy voor de beestigheydt der Turcken niet meer sou bloot staen. Het verhael van dese deughdelijcke Atheensche jonghe dochter / is wat waerachtigher als dat van Johahi, welcke beter in Vranckrijck dan te Athenen bekent is / daer de Keslar-Aga noyt een swarte Gesnedene als Waywode gesonden heeft / die daer een verhael van sou hebben konnen doen. Oock is het niet meer dan omtrent dertigh jaeren geleden dat Athenen onder sijne protectie is geweest / oock heeft de Stadt sulcks selfs versocht ; Doch het schijnt dat het meeste gedeelte der Reysighers / hedensdaeghs geen boecken schrijven dan om haere Lesers te vermaecken en niet te onderrichten en getrouwe verhaelinghen te doen van het geene sy in haere Reysen gehoort en gesien hebben / soo als ick my daer in soeck te guyten.

Kercke der Francken te *Athenen.* De Francken hebben niet als de Capelle der Capucijnen / die by de Lanteern van Demosthenes staet. De Consuls van Vranckrijck hebben 'er gelijcke Gebede-plaetsen / oock draeghen sy gelijckelijck sorghe tot onderhoudinghe van de Geestelijcke die 'er gesonden werden. Doen wy te Athenen waeren was 'er niemant als den Pater Seraphinus, een seer eerlijck man / welck een Turck van het Guarnisoen op seeckeren tijdt sijn hennippe gordel eens afnam / of uyt quaetaerdigheyt of uyt dronckenschap / hebbende hem ontmoet op den wegh van Porto Lione, van waer hy alleen wederkeerde / hebbende eenighe Franssen wesen besoecken / die daer op een Tartane ten Ancker laeghen. Den goeden Vader / die hier over seer ontstelt was / deedt sulcks aen den Disdar bekent maecken / die hem sijne koorde weder wederom geven / nae dat hy den Soldaet daer mede braef den rugghe hadde geschuert.

De Paters Jesuiten waeren te Athenen eer als de Capucijnen / en sijn daer noyt uytghedreven geweest. Men siet oock selfs niet in het verhael van den Eerwaerdighen Vader Babin, 't welck ick over drie jaeren deedt drucken / dat hy sich beklaeght dat hy daer vervolght is / of haer huys geplondert. Sy hebben haer nae Negropont niet begeven dan om dat sy 'er meer werck vinden / en dat 'er meer Francken sijn als te Athenen. Den Pater l'Adstringent selfs / ende verscheyde geloof-waerdighe Persoonen hebben het my geseght. Siet hier alle de moeyelijckheyt die sy 'er gehadt hebben / welcke sonder eenigh gevolgh is geweest. Den Groten Heer vreesende in de laetste jaeren van het Belegh van Candia, datmen den staet daer van te Constantinopolen sou overschrijven / deedt te Saloniki een Courier van den Hollantschen Consul aenhouden / welcke doenmaels te Athenen was ende die brieven had men verscheyde Persoonen ende onder andere van de Paeters Jesuiten. De Cady van Athenen daer de lucht van hebbende gekreghen / ontboodt den Consul, ende seyde hem dat hy sich meest wachten van nieuwe tijdinghen te schrijven en hy deede dit oock de Paeters Jesuiten aenseggen / voor dewelcke den Consul Giraud borghe bleef.

bleef. Dit is het alle en sy verlieten oock Athenen niet / om sich nae Negropont te begeven van een jaer daer naer. Haer huys was by nae aen het eynde van de Stadt / omtrent het huys van den Aerts-Bisschop. Wat de Capucijnen belanght die sijn sedert het jaer 1658. te Athenen geweest / ende den Pater Simon kocht het Fanari tou Demosthenis nevens het huys dat er by staet / in het jaer 1669. sijnde eenighe andere Religieusen van sijne Ordre / voor hem / in de Stadt geweest. Het sou iets seltsaems zijn / indien een Grieck by haer te bieghte quam / want sy hebben te veel afkeers voor die van de Latijnsche Kercke. Men sal niemant onder alle de Griecken vinden / welcke belijdt dat den H. Geest, soo wel van Godt den Soon als van Godt den Vader afdaelt. Grote dwaelinghe der Griecken.

Het Atheensche Volck was / van outs / in tien leden verdeelt / welcke nae soo veel Helden ofte halve Goden des Landts genaemt wierden; yder van deselve besat een gedeelte der Stadt ende der omliggende Landerpen. Men voeghden 'er naemaels noch drie by / het welcke het getal van dertien uytmaeckte / ende men moest de oude iets afnemen om de nieuwe plaets te maecken. Hier door is het geschiet dat sommighe Vlecken / door de Schrijvers / ons in verscheyde Gedeelten werden voorghestelt. Wy vonden 'er een seer schoone Inscriptie van / op een Marmore Trap in het huys van den Heer Benaldi. Mijn Reysbroeder kocht deselve naemaels en deede die in Engelant voeren. Siet hier op wat ordre die staen / gelijck oock eenighe plaetsen onder deselve geleghen. Het Erechtheïsche Gedeelte, dat sijn naem had van den Koningh Erechtheus, onder het selve was Cephissa, Lampra ende Phigous. Het Egeïdische, aen het welcke Egéus Vaeder van Theseus den naem had gegeven. Het selve had veel Vlecken onder sich / doch onse Inscriptie maeckt geen gewagh als van Gargettus, alwaer Stephanus seght dat het Graf van Eurysteus was. Het Pandionidische, ter eeren van Pandion Coningh van Athenen, het besat de Vlecken Stiri, Angeli, Myrinus ende Cythadena. Het Laontidische, den Heldt daer van was Leon, die sijne Dochters aen het welvaeren van den staet opofferde / onder het selve waeren de Vlecken Oia, Peonidæ ende Euripidæ. Het Ptolemaïdische, ter eeren van den Coningh Ptolomeus, Soone van Legus, besat Phlya ende Berenicidæ. Het Acamantidische, voerde sijn naem van Acamas Soone van Theseus, het hadde veele Vlecken / doch ons Marmor brenght 'er geen by dan dat van Cephale ende van Pores. Aen het Hadrianidische hadde men gegeven Bisa, Aphidna, ende het Gedeelte der Stadt het welck men Oa noemde / alwaer de slaeven verkocht wierden. Het Oineïdische, erkende voor sijn Helo Oineus, naetuerlijcken Soon van Pandion, besat / onder andere de Vlecken van Acharna ende Philaïdæ. Stephanus set evenwel die laetste plaetse onder het Ægeïdische Quartier. Het Cecropidische, besat onder andere het gedeelte van Melita, Trinemis, Æxoni ende Epicikidæ. Oude verdeelinge van het Atheensche Volck. Naemen van de Gedeelten der oude Stadt.

Hippo-

Hippothoon, Soon van Neptunus, was de Patroon van het Hippothoontidische, onder het welcke de Haven ende de Stadt Pyræum waeren. Het Ajantidische, dus genaemt ter eeren van Ajax, Soone van Telamon, streckte sich upt over Marathon, de Phalerische Haeven ende Psaphis dichte by den Oropus. Het Antiochidische, met het welcke men Antiochus, Soone van Hercules hadde vereert / trock onder sich Pallene ende Itea, het welck Stephanus aen het Acamantidische Gedeelte geeft. Het Attalidische, kreegh sijn naem van Attalus, Coningh van Pergamum, ende had onder sich de kleyne Stadt Sunium, Apollonia ende Agnous, het welcke sommighe / nae het segghen van Stephanus, oock onder het Acamantidische plaetsten.

Hedensdaegsche verdeelinghe van *Athenen.* Jeghenwoordigh is de Stadt in acht quartieren verscheyden / welcke sy Platomata noemen / van dewelcke hier de naemen volghen. Placa leght nae het Oosten / aen de sijde van het Fanari, de Kercke van Agia Kira ende het huys van den Consul Giraud. Sotiras tou Kotaki, is het Gedeelte dat omtrent de Kercke tou Licodemou leght. Monacoluftis, is dat quartier van de Stadt / dat in het midden legt / by de Moskée tis Beinas, het welcke den naem is van een Weduw-vrouwe / die deselve deede timmeren. Roumbi is omtrent de Kercke Panagia Camoucaria, in het quartier daer men de kalck maeckt. Boreas Platoma, is in het Noorden van de Stadt / alwaer de Kercke van Chrysospiliotissa is. Psiri Platoma, is in het Westen van die Kerck ende omtrent de Colomme van den Heylighen Joannis. Gerláda, is aen den voet van het Kasteel / ende by de Kercke Agio Nicolo. Agioi Colymbai of Olympoi, legt aen de sijde van Eleusis ende den Tempel van Theseus.

Beschrijvinghe van het Atheensche Landt. Wat het platte Landt betreft / het selve is op veel nae soo seer niet bevolckt als het wel in oude tijden was / want men telden 'er doenmaels hondert vier ende seventigh soo Vlecken als Dorpen / van dewelcke eenighe soo goedt waeren als Steden. Jeghenwoordigh siet men 'er / in weerwil van alle de Oorloghen / ende het plonderen der Corsairen / noch een redelijck getal van Dorpen / voornaementlijck in die streecke die men Mesoïa ofte Mesogia noemt / welcke een vruchtbare Vlackte is / aen het Suyden ende Oosten van den Bergh Hymettus, waer in de volghende Dorpen zijn / soo als my die den Consul Giraud heeft opgegeven.

Mitropis.
Keratià.
Misochori. } dichte by Rafti.
Chovarades. }
Elada.
Marcopoulo. Nota / dat 'er noch een ander Marcopoulo is.
Coursala.
Phygliá. Eertijdts Phlyea.

Karelà

Karelá.
Alopéki.
Cocla.
Balambaſi.
Boura.
Arvato.
Agoupi.

De volghende ſijn by nae geruïneert/ ende men geeft die den naem van Zeugaria ofte Hofſteden/ ſy legghen mede in het Meſogia.

Pikerni.
Baſi.
Lecambaſi.
Lambriano.
Lambrica. Op den wegh van Athenen nae Cabo Colonne.
Palæo Lambrica. Dit beſtaet uyt de overblijfſels van het oude Lampra.
Elimbô.
Egnapyrgi.
Spitia.
Vraona.

In de andere onderhorighe Landen van Athenen,

Caramamet, aen den voet van den Bergh Hymettus.
Marouſi, dichte by den Bergh Penteli, is nu verlaeten.
Calandri, op den wegh van Penteli.
Giſiſſia, op den wegh van Marathon, eertijts Cephiſſia.
Baſicoumaria, achter Penteli.
Stamati, op den wegh van Marathon, nu verlaeten.
Belouſa, onbewoont.
Chiourka.
Grammatiko.
Kalingi, op den wegh van Marathon nae Negropont.
Varnada.
Limico.
Kalamo.
Marcopoulo.
(Varnada, Limico, Kalamo, Marcopoulo:) geleghen op den Euripus.

Dichte by Athenen onder de Olijfbomen heeftmen/

Sepollia ofte Sopollia.
Manidi.
Kakováones.
Patiſcha.
Ambelokipous, op den wegh van Penteli.
Calirrhoë. Dit ſijn eenighe huyſen/ ſtaende by de Fonteyne.

Koophandel van Athenen. Den Koophandel van Athenen bestaet meest uyt Waeren daer te Landt vallende / ende uyt een weynigh Zijde die in de naebuerschap wert gewonnen. Daer komen jaerlijcks veele Tartaenen van Marseille, welcke daer / voor al / seer schoonen Olie laeden. Deselve wert teghens sestigh Piasters de Tonne verkocht / welcke 1765. Marseilsische ponden weeght. Haer Quintael haelt 132. diergelijcke ponden / ende komt omtrent op drie Piasters te staen.

Anijs. 2. Piasters ¾ het Quintael.
Camijn. 3. Piasters het Quintael.
Wol. 2. Piasters het Quintael.
Schaepe kaes. 2. Piasters ¾ het Quintael.
Schoonen Honigh. 4. Piasters het Quintael.
Geel wasch. 22. Piasters het Quintael.
Juchten. 14. a 15. Piasters het Quintael.

Andere Leeren ende bereyde Buffels huyden gelden volghens haere hoedaenigheyt en grootte.

Pernokoki, een graen dienstigh om mede te verwen. 2. Piasters de drie ponden.

Peck ende harss. 40. Stuyvers het Quintael.
Vier a vijfderhande soorten soo van fijne als grove Zijde.
Seep gemaeckt met de asse van Lentiscus.
Run / het welcke men schelt van de Eyckebomen van Eleusis.
Sout het welcke by Cabo Colonne werdt gemaeckt.
Dese drie laetste Waeren zijn seer goet koop.

Andere dinghen / welcke de Inwoonders van Athenen voor het dagelijcksche gebruyck nodigh hebben / zijn daer in overvloet te bekomen. Overvloedige Leeftocht te Athenen. Daer is geen gebreck aen Beestiael / en als het'er al niet in overvloet was / soo kan het dat gemackelijck uyt Morea bekomen. De Zeevisch / welcke daer uytnemende is / kost 'er niet meer dan een stuyver het pont. Men vanght die gemeenlijck by nacht / met een weynigh licht achter op het Schuytje / het welcke de visch volght. Hare maniere van visschen. Soo drae sy dit sien / schieten sy met een drietandighe vorck / die aen een langen steel steeckt / welcke sy niet uyt de handt laeten gaen / daer op / ende sy missen selden daer in. Wy gaeven op seeckeren tijdt last dat men voor ons / teghen den volghenden dagh / soude visschen / ende wy waeren verwondert dat men ons meer dan sestigh ponden bracht / die sy in eene nacht hadden bekomen. Haere drie-tanden zijn recht van dat fatsoen als die geene / welck men in de Schilderyen ende op de Medailles Neptunus siet voeren.

Daer valt seer goeden Wijn te Athenen, doch als men niet gewoon is deselve te drincken / soo vindt men daer in den beginne een onaengenaeme peckachtighe smaeck in ; ick hebbe elders aenghemerckt dat de Griecken haere tonnen van binnen bepecken om den Wijn goet te houden.

houden. Die geene welcke te Lepanthe valt is wel een weynigh beter / doch die van Athenen zijn soo lecker niet / dat sy die van soo verre souden willen ontbieden. Wat de Olijven belanght die zijn daer seer uytnemende / doch voor al is 'er een slagh / het welcke men naeulijcks elders soude konnen vinden / en van het welcke men geen Olie kan maecken / want sy verrotten in plaetse van rijp te werden / als men se bewaert ofte langh op den boom laet / ende sy willen niet bruyn werden. Men noemt deselve Colymbades, ende sy zijn soo seer geacht / dat den Grooten Heer die meest alle voor zijn mondt doet bewaeren. Sy zijn groot ende van seer schoonen smaeck. Athenæus in zijn vierde Boeck / geeft / nevens Hesychius, den naem van Colymbades aen die Olijven welcke in Peeckel bewaert werden / welcke de oude aten om den eetlust te verwecken. Colymban beduydt swemmen / ende sy gaeven die die naem om dat sy in de Peeckel dreven. Deselve naem is gebleven / om datmen die noch op deselve wijse toemaeckt. Olijven.

De Griecksche Tael van die van Athenen is veel suyverder dan die van de Inwoonders van de Eylanden in de Archipelago gelegen / die 'er veel meer Italiaensch onder menghen. Selfs hebben sy noch eenighe woorden van het aloude Grieksch behouden / die in andere plaetsen niet souden verstaen werden / als Pyr, vyer / sy noemen het oock Photia als de andere Griecken. Phrear, een Put / welcke men op andere plaetsen Pigadi noemt. Doch men moet daer uyt niet besluyten dat sy het aeloude Grieckscn verstaen / want doen wy te Athenen waeren / vondt men 'er maer drie personen die daer in kundigh waeren / te weten den Aerts-Bisschop / den Abt Cyriani, ende de Heer Georgio een Doctor uyt Candia geboren ; want ick wil Beninzelos niet tellen / die sedert drie jaeren te Zanten heeft gewoont. Sy hebben noch eenighe bysondere woorden / want om een spinnekop uyt te drucken / welcke de andere Griecken Roca noemen / segghen sy Anafandis, dat oock een Wever beduyt / soo als de Hooghduytsche die een spinster noemen. De Ke ende Ki werden te Athenen, Thebes ende Negropont, op eene bysondere wijse uytghesprooc ken / even als of wy The en Thi schreven / en soo als de Italianen haer C uytdrucken / daer de andere Griecken die spreecken soo als wy de K uytten in het woort *Kyrie Eleison* ende *Kedarin*. In het gemeen eyndighen de meeste hedensdaeghsche Griecksche woorden op een i daer in teghendeel / in den ouden tijdt / volghens het segghen van Athenæus, niet als het woort Meli, honigh bediedende / was dat soo eyndighde / hoewel 'er in der waerheydt noch eenighe andere waeren / aen dewelcke hy niet dacht. Die van Athenen hebben veel oude naemen van haere planten behouden / doch die zijn somwijlen een weynigh bedorven. Sy noemen den Pijnboom Peucos, ende de Pijnappels Couconaria, het welcke den Uytlegger van Nonus, Grieksch Schrijver in de Medicijnen niet geweten heeft / want hy bekent dat hem onbewust was / wat Tael van die van Athenen.

dat woort mochte bedieden. De Thym noemen sy Thimari, ende de Duyvekervel Capnia, de Rosemareyn / Dendrolibanon, de Petersselie/ Macedoniki, den Eylof / Kissos, de Scorsonera, Galochorton, om dat die veel melckachtighe vochtigheyt heeft / doch men vindt te Athenen een soorte van deselve / welcke een ronde wortel heeft / als een kleyne uyen. De Buglosse ofte Ossentonghe / noemen sy Voidioglosson, en het Breebladt Pentaneuron. Doch sy maecken seer goedt onderscheyt tusschen de twee soorten van Braembessen / het welck aenmerckelijck is / oock heeft Dioscorides sulcks seer wel beschreven / doch Matthiolus ende andere Kruyden-kenders hebben het niet wel gevat. Het Manneken noemen sy Mauros Coumaros, om dat het een kleyne swarte vrucht geeft / ende het Wijfken Cokkinos Coumaros, om datmen daer die rootachtighe vrucht op vindt / welcke men eet als de Aerdtbessen/ en die wy Braembessen noemen / de vrucht noemen sy Mamakilo, Dioscorides Memekilon, ende Hesychius Mimakilon, het welcke niet veel van malkanderen verscheelt. Ick sou geene redenen weten te geven waer om sy de Camillen den naem van St. Joris kruyt geven / ten sy om dat het veele krachten heeft / gelijck sy oock dien Heyligh veele deughden toeschrijven / welcken sy oock bysonderlijck eeren.

Vremde werck uygh om te laten. Ick kocht te Athenen een Instrument met het welcke sy de aderen openen / en dat in onse quartieren niet bekent is / ende door de Griecken Balestra werdt genoemt / ick sal het u in het korte beschrijven. Het is een soorte van een kleyne Boogh / welckers pijltje voor een Lançet verstreckt / die in een uytgeholde pijp besloten zijnde / door het koordeken werdt voortgedreven / dat door het handtvat passeert / ende alsdus kan het niet dieper in het vleesch schieten / als men acht dat nodigh is om de ader te openen / want men kan het soo veel ende soo weynigh voort drijven als men wil / al nae datmen die koorde spant. In het handtvat is een keepje gemaeckt om de koorde te houden / eer men die doet losgaen. Het booghje is van Walvisch-been /; en het koockertje / waer in het Lançet is van koper / ende heeft twee uytsteeckende puntjens / welcke men doet sluyten op de plaets die men steecken wil/ wat het koortjen belanght / dat is van kleyne darmen gemaeckt / even als de dunste snaeren op een viool. De punct van het Lancet is wat rondtachtigh / uyt vreese van de Arterye te beschaedighen. Men bedient sich van dit werckuygh te Monte Sancto of op den Bergh Athos, alwaer meer dan twintigh duysent Caloyers zijn. Seecker Chirurgijn van Corfu verhaelde my / hoe hy in het Eylandt van St. Joris van Scyros gekomen zijnde / verstondt dat den Barbier van die plaets sich van een diergelijck Instrument / in sijne laetinghen / bediende. Hy sagh hem drie a vier laetinghen doen / die seer wel uytvielen / ende hy verseeckerde hem dat hy noyt een ander Instrument hadde ghehadt / ende dat het hem altoos wel geluckt was. Den Chirurgijn van Corfu vraeghde hem of hy onse Lancetten noyt ge-

kruyckt hadde; Hy antwoorde van neen/ ende seyde dat hy selfs niet wist hoe die gemaeckt waeren. Hy vertoonde hem 'er daer op een/ en opende den ader aen een van sijne siecken/ in sijne teghenwoordigheyt/ het welcke den Barbier van Scyros soo wonderlijck voor quam/ als den anderen sijne wijse van doen vremt vondt. Hy konde niet begrijpen hoemen de handt soo vast kan hebben om niet te diep of te ondiep te steecken. Die Chirurgijn van Scyros was een Rus van Natie/ oock is dat slagh van Lancetten uyt dat Landt gekomen. Voor de reste hoewel het plomp genoegh schijnt te zijn/ en dat men behoort te geloven dat het geen dienst kan doen als de aderen diep legghen/ soo heeft het oock sijne nuttigheydt/ welcke wy in onse Lancetten noch Vlammen niet vinden. Want die geene welcke voor het laeten vervaert zijn/ hebben minder vrese/ als sy het Lancet niet sien/ oock kan men de kinderen daer beter mede bedrieghen. Oock kan ymandt buyten dat/ geen Chirurgijn zijnde/ het lichter waeghen sich selven te laeten/ wanneer het nodigh is/ voor al in de bovenste aderen/ en men sou de Arterie daer door minder sien quetsen/ soo als ick alrede heb aenghemerckt. Siet hier de afbeeldinghe van dat kleyne Booghje.

De Turcken/ welcke aen de kant van Aleppo wonen/ bedienen sich oock in het laeten/ van een scherp gheslepen stuck glas/ en buyten twijffel heeftmen in de andere gedeelten des Werelts noch een vremder wercktuygh/ tot een saeck welcke soo nodigh is in duysent voorvallen in het menschelijcke leven.

Het hadde geen schijn dat wy het Atheense Landt souden verlaeten/ sonder het beroemde Eylant van Salamina te gaen sien/ over het welcke in ouden tijden soo veel twisten tusschen die van Athenen ende Megara ontstaen zijn/ welck beyde sich het aenmaetighden/ ter oorsaecke van de naebuerschap. De sterckste bleven 'er eyndelijck de besitters van/ ende die van Megara wierden gedwonghen om voor de bescherminghe van haer eyghen wallen te sorghen. Zijnde buyten Athenen gekomen lieten wy den wegh van Eleusis aen onse rechter hant leggen/ en een half uer buyten de Stadt/ trocken wy door een Bosch van Olijfboomen/ in het welcke men roode vette aerde vindt/ van dewelcke men Pannen in het voor-jaer maeckt/ waerom sy die plaets Keramaia noemen. Hier was eerst de Voorstadt het Ceramicum genaemt/ hebbende die naem van de geseyde Panne-backeryen. Teghenwoordigh sijn 'er geen huysen/ maer een weynigh voorwaerts sietmen een Kerck die alleen staet/ ende het Landt dat daer om leght noemt men Palæochori, het welcke beduydt het Oude Dorp. De Academie was dan in dat gedeelte/ soo als men kan oordeelen uyt de Beschrijvinghen die de Auteurs daer van geven/ eer als door eenige oude ruinen die sulcks souden doen sien. Als wy noch twee ueren weeghs hadden afgeleght/ quaemen wy aen het Perama, dat is de overvaert of het Veer om in het Eylandt te komen. Daeghelijcks vaert 'er een Barck heen ende

Beschryving van *Salamina*

weder/ tot gerief van die van het Eylandt/ welche haere Waren na Athenen voeren. Wy ontmoetender veele die houts-kolen ende asse van Lentiscus hadden.

Wy quaemen dan in Salamina met onse Peerden/ ende saeghen aen onse rechterhant de Klippe Nera, die redelijck groot is/ ende wat verder die van Kira, die als een dubbele klip is/ de eene genaemt Megalo Kira ende de andere Mikro Kira, dat is groot ende kleyn Kira. Dit was de Rotse Keras, alwaer Xerxes op een silvere Throon ginck sitten/ om sijn Scheeps-vloot te beschouwen/ met dewelcke hy dacht geheel Griechenlandt op te slocken. De breette tusschen het Eyland ende de vaste kust/ is maer twee mijlen/ ende die is wat naeuwer ter plaetse daer wy overvoeren/ oock is het nae de kant van Megara al immers soo engh.

Salamina werdt hedensdaeghs Coulouri genaemt. Het voornaemste Dorp dat den selven naem voert/ leght niet aen de sijde van het vaste Landt/ doch aen het eynde van de Haeven die aen de Zuydtsijde is. Die Haeven is een van de schoonste des Werelts/ lopende omtrent seven of acht mijlen diep in het Eylant/ ende hebbende drie mijlen in de breedte. Den inganck daer van is kromachtigh/ ende binnen sijnde schijnt men in een besloten Meir te zijn/ dat door het Landt ende de Heuvelen omcingelt is/ waer door het daer seer goet is voor ancker te legghen. De inkomste is aen de Zuydt-West-zijde/ voor dewelcke twee Klippen legghen/ genaemt Canouli ende Prasouli, hebbende de laetste sijn naem van de wilde Paras die het voortbrenght.

Wy waeren gehuysvest by den Papa Joannis/ een seer eerlijck man/ ende de verstandighste van alle die van het Eylant/ door dien hy wist dat het Eylandt voordesen Salamina hadde genoemt geweest/ ende hy seyde ons dat sijn Vaeder hem sulcks hadde geseght. In het Dorp moghen omtrent twee hondert soo hutten als huysen zijn/ doch alle seer arm ende ellendigh. Voor desen was 'er een Waywode ende een Cady, welche Egina, Poros ende Coulouri bestierden/ doch dit jaer hadden sy een somme geldts onder malkanderen uytghemaeckt/ om die twee Ampten van den Capitan Bassa te kopen/ ende sy gaeven hem seven hondert ende vijf ende tachtigh Piasters voor die drie Eylanden/ mits dat sy van alle andere lasten souden bevrydt zijn. Sy wisten noch niet vast of sy hier in wilden volharden/ want sy sijn seer arm/ gelijck meest alle de Albanoysen/ die door Griechenlant verspreyt zijn. Alle haer inkomen bestaet in tarw/ garst/ teer/ hars/ visch/ houts-kolen/ sponsien ende asse die sy te Athenen gaen verkopen. Het Dorp leght niet op den gront van de Oude Stadt Salamina, welcke vier of vijf mijlen verder lagh/ by een kleyn Dorp van twintigh Huysen/ Ambelaki genaemt/ alwaer wy de Haeven saeghen die tamelijck kleyn is/ ende recht teghens over Athenen staet/ wy vonden 'er oock vervallinghen van oude huysen/ ende seven of acht kleyne Inscriptien/

Vruchten van het Eylant *Salamina*.

onder.

onder andere siet men 'er een by de vervallene mueren van een Kerck der Francken / in dewelcke men den naem van Salamina leest / het welcke ons soo seer verheughde / als of wy een schat hadden gevonden. Dit Eylant / voor desen het Koninghrijck van Ajax, heeft maer omtrent vijftien ueren in de ronde / jeghenwoordigh vindtmen 'er niet dan de twee Dorpen die ick geseght hebbe / ende een Convent van Caloyers Metropoli genaemt / daer oock eenighe huysen by staen. Soo de Corsairen haer / van tijdt tot tijdt / geen ongemackelijcke visites quaemen geven / souden sy wel wat konnen over-winnen / door den Landtbouw / sijnde de gront seer groot ten opsichte van de weynighe Inwoonders / welcke niet veel meer als duysent zielen uytmaecken.

Doch aengehesien ick in de Golf van Egina ofte in de Saronische Boesem ben / soo als men die eertijdts noemde / ter oorsaecke van de Reviere Saron, welcke sich daer in ontlaste by de Enghte van Corinthen, soo is het behoorlijck dat ick u daer eenighe kennisse van geve / door dien die in de aeloude Historien seer vermaert is. De bysonderheden welcke ick u wil mede deelen heb ick van den Consul Giraud, waer by ick sal voeghen het geene ick in mijne reyse heb aenghemerckt. *Beschryving van de Saronische Golf.*

Beyde de Hoofden van het inkomen der geseyde Golf legghen aen de sijde van het Atheense Landt / als Cabo Colonne, ende nae Moréa toe Cabo Skilli, door de oude genaemt Scyllæum Promontorium. Cabo Colonne wert door de hedensdaegsche Griecken genaemt Cavo Colonnais, ende de Oude gaeven het den naem van Sunium. Aldaer was den Tempel van de Suniadische Minerva, van dewelcke men noch heden neghentien Colommen van de Dorische Ordre siet staen / ende veele oude mueren van huysen / die een Vleck uytmaeckten / dat even als de Caep genaemt was. Pausanias seght dat 'er een weynigh aen geene sijde / nae de kant van Laurium toe / een Silvermijne was / ende daer sijn oude Lieden welcke het heught van een van Loot / die de Landtlieden / met voordacht / hebben laeten verloren gaen / vreesende dat de Turcken haer lastigh souden vallen om daer in te arbeyden. Men brenght oock eenigh Loot van de omligghende Dorpen / dat wat beter is dan het gewoonlijcke / door dien 'er de Goutsmeden / als sy het suyveren / een weynigh Silver in vinden. *Loot-mijn.*

De geheele Golf / van Sunium af / tot aen Cabo Skilli toe / heeft omtrent tachtigh mijlen in sijn omkeer / ende men siet 'er de volghende Eylanden.

Beginnende van Cabo Colonne ofte Sunium, heeft men vier mijlen aen geene sijde het Eylant Patrocleïa, het welcke sommighe noch die selve naem geven / doch de meeste segghen Gadaronisi. Het Esels Eylant / ofte Ebanonisi, dat is geseght het Ebbenhouts Eylant is daer dichte by; Men geeft het den laetsten naem / om dat 'er dat hout groeyt / doch doen de Venetianen Oorlogh in Candia voerden is het 'er seer vermindert. Pausanias bedrieght sich / gelovende dat die boom geen blaeden heeft. *Patrocleïa.* *Esels Eylant.*

Meer

Eliſſo. Phlega. Combonifia. Meer aen geene ſijde / langhs de Atheenſe Kuſt / leght het Eylant Eliſſo, het welcke moghelijck het ſelve is dat Strabo Eleouſa noemt. Men ſiet 'er oock de Klippe Phlega, ende vijf andere Combonifia genaemt. Combos beteeckent een Greyn van een Roſen-hoedeken ofte Pater noſter.

Ægina. Coulouri. Lypſicotalia. In het midden van de Golf is Ægina, ende tuſſchen Ægina ende Eleuſis Coulouri. In de mont van de Enghte / tuſſchen Coulouri ende het vaſte Landt / heeftmen Lypſicotalia, het welcke het Eylant Pſytaléum was / dicht by de haven van Pyræum. Het is vol Haſen ende Conijnen / die 'er van ouderdom in ſterven / want de Turcken derven 'er niet gaen jaeghen / uyt vreeſe dat ſy ſelfs door onſe Corſairen ſouden gevangen werden / ende wat de Grieken belanght die eeten weynigh vleeſch ter oorſaecke van haere menighvuldighe Vaſten-daeghen. De meeſte hebben oock geen ſchiet-geweer / het welcke daer ſoo ghemeen niet is als onder ons. Ick weet niet hoe Meurſius dat Eylant onder de Atheenſe Volckeren ſtelt / door dien het noyt bewoont is geweeſt / ende Strabo, welcke hy bybrenght / noemt het een woeſt Eylandt / gelijck oock Pauſanias.

Laouſa. Tuſſchen Ægina ende Coulouri legt een kleyn Eylant genaemt Laouſa, ende dichte daer by drie Klippen.

Eylanden tuſſchen Corinthen en Ægina. Tuſſchen het ſelve Eylandt Ægina ende de Stadt Corinthen ſijn de Eylanden Agios Thomas, Diaporia, Ebræo, Agio Jani, Platoniſi, ende eenighe kleyne Klippen die geen naem hebben.

Tuſſchen Ægina ende Moréa. Tuſſchen Ægina ende het Landt van Moréa heeftmen de Eylanden Angiſtri, Metopi, Derouſa ende Mona, ende tuſſchen de Caep d'Ægina ende de Caep Skylli ſijn twee Eylanden Couſinidia genaemt / als of men de manden ofte de korven ſeyde / ende noch een dat groter is / Poros genaemt.

Kelevenais. Door de Caep Skylli legghen twee andere Eylanden Kelevenais genaemt / doch van alle die Eylanden ſijn 'er maer drie bewoont / te weten Ægina, Coulouri ende Poros.

Beſchryving van Ægina. Ægina blijft altoos ſijn ouden naem behouden / hoewel onſe Bootsgeſellen ende Kaertemaeckers die veranderen in Engia, welcke in het Landt onbekent is. Het leght achtien mijlen van de Reede van Athenen, vijf ende twintigh van Porto Lione, ende twaelf van Moréa, recht over de Epidauriſche Velden, alwaer noch Dorpen ſijn die men Epedaura noemt. Het heeft omtrent ſes ende dertigh mijlen in den omkringh. Daer is geen Haeven voor de Schepen / ende die moeten anckeren tuſſchen Angiſtri ende Dorouſa, of tuſſchen Moni ende Ægina, gelijck dickmaels de geheele Venetiaenſche Armade gedaen heeft. Op het Eylandt is nu niet dan een Dorp / het welcke den ſelven naem voerdt / met een Fortereſſe daer boven / welcke door de Venetianen in het jaer 1654. geſlecht wierde. Sy voerden van het Eylant ſes hondert Grieken gevanghen / welcke ſy op de Galeye ſetten / om dat ſy ſich

sich teghens haer hadden derven defenderen. In dat Casteel is niet aenmerckens-waerdigh/ als sijne seer hooghe standt/ door dewelcke men veel Eylanden van de Archipelago kan sien / selfs tot Antimilo toe. Daer waeren vijf Waeterbacken in / welcke men noch sien kan/ ende dichte by omtrent sestigh huysen / siet men twee Kercken / die te samen gevoeght zijn / de eene voor de Latijnen / ende de andere voor de Griecken. Oock is 'er een Marmore Grafstede / van een Venetiaensch Provediteur / die alleen in het Eylant commandeerde / eer de Turcken daer meesters van waeren / dat nu omtrent seventigh a tachtigh jaeren geleden is. De Stadt heeft omtrent acht hondert huysen/ doch het meeste gedeelte daer van is geruïneert.

Men vindt in het geheele Eylant geen Haesen / maer wel een wonder groote menighte rode Patrijsen / soodaenigh datmen / om de grote schaede die sy in de graenen doen / alle jaer in het begin van de Lente / door ordre van de Vecchiardos ofte Epitropes van de plaetse / alle de Inwoonders / soo mannen als vrouwen / in het Veldt siet gaen / om de eyeren daer van te gaen opsoecken ende breecken. Groote menighte rode Patrijsen.

De weynighe Aaloutheden / die noch in het Eylandt overigh zijn / bestaen uyt twee Tempelen / van dewelcke de eene / nae allen schijn / volghens het segghen van Pausanias, die van Venus moet wesen. Sy staet in het Noord-Westen van het Eylant / ende daer van is nu niet overigh dan twee steene Colommen / een dwars-steen / ende eenighe brocken op de gront. De tweede is aen de andere sijde van het Eylant / vier mijlen van de Stadt / recht over Athenen , in een Bosch op een Heuvel / van dewelcke men een seer schoon uytsicht heeft. Dit was den Tempel van Jupiter, welcke Æacus, eerste Coningh van dat Eylant hadde ingewydt / daer staen een ende twintig pilaeren van gehouwen steen / met Architraven die dertien voeten ende een half langh zijn. De Colommen sijn van de Dorische Ordre / gestreept ende twee ende twintigh voeten en een halve langh. Daer moesten vijftigh Colommen zijn / staende op de volghende ordre / vier in yder righ / maer vijf in de tweede. Tempel van *Venus.* Tempel van *Iupiter.*

o o o o
ooooo
o o o o
o o o o
o o o o
o o o o
o o o o
o o o o
o o o o
o o o o
ooooo
o o o o

De spaetie tusschen yder Colomme is van anderhalve schrede / soo wel in de lenghte als in de breedte. Van Ægina op Coulouri, van de eene Caep op de andere / is het twaelf mylen overvaerens.

Poros. Poros heeft achtien mylen in den omkringh. Het wort niet bewoont dan door Albanoisen / die haer meeste goet op het vaste Land hebben. Voortydts was dit het Eylant Calaurea, vermaert door het ballingschap van Demosthenes en door sijne doodt / hebbende hy vergif ingenomen / om de vervolginghe van Antipater te ontgaen.

Wonder voorval van een Christen *Corsair.* Het is eenighe jaeren geleden dat een Brigantijn met Christene Corsairen, in de Golf van Ægina betrapt wierde door twee Turckse Galeyen / welcke daer jacht op maeckten. De Corsairen siende dat sy souden genomen werden / salveerden haer in het woeste Eylant Angistri, waer op sy haer soo wel wisten te versteecken / dat de Turcken haer niet konden vinden / hoewel het niet seer groot is / soo dat de Turcken het soecken staeckten / ende sich genoeghden met het nemen van het Scheepken. De Corsairen / welcke sich mogheliyck in een hol / dat de Turcken onbekent was / hadden versteecken / maeckten des nachts een Vlot soo sy best konden / waer mede sy stillekens in de Haven van Coulouri quaemen / in dewelcke sy aerdighlijck een Barcke los maeckten / en salveerden sich met deselve voor de komste des daeghs / blyvende de Turcken ende Griecken even seer verbaest over haer geluck ende listigheyt.

Noch een voorval van die naetuer. Ick sal u een ander voorval verhaelen / dat niet minder ghedenckwaerdigh is / sijnde in die selve Golf voorghevallen. Een Christen Roof-schipken / wierdt even als het vorighe door eenighe Turcksche Galeyen vervolght / welcke geloofden dat het haer niet ontloopen konde / om dat sy het nae de Enghte van Corinthen dreven / welck haer den doortocht stopte. Doch de Turcken stonden seer verbaest als sy saeghen dat de Corsairen daer gekomen zynde / eer sy haer bereyeken konden / haer Brigantijn op het Landt trocken / ende door dien sy geen kantse saeghen om haer te salveren in een Landt dat geheel onder den Turck staet / soo naemen sy met haer vyf en twintigh a dertigh persoonen die sy sterck waren / het scheepken op haeren rugge / ende brachten het aen de andere sijde van de Enghte / die daer maer vier a vyf mylen breet is; Aldus quaemen sy in de Golf van Lephanthe, ende ginghen op haer gemack strycken / wel verseeckert sijnde dat de Turcken haer dit met haere Galeyen niet souden nae doen. Dese vermaerde enghe Landtstreecke ofte Isthmus, bepaelt de Golf aen het Westen/ doch daer is geen plaets die Policastro genoemt werdt / ten sy datmen Palæo Castro heeft willen segghen / dat het oude Casteel bediedt / ter oorsaecke van de ruïnen van Tempelen ende Amphitheaters die men 'er siet / want daer wierden die vermaerde Grieksche spelen vertoont die men de Isthmise noemde.

Weder te Athenen gekomen zynde / namen wy voor een kleyn reysje

te

te doen nae Eleusis, Megara ende Corinthen. Joanaki onse Leytsman ende Paerde versorgher/ van dewelcke wy ons altoos hadden bedient en wel by bevonden/ beschickte ons drie Peerden/ de drie tegens vijftigh stuyvers van onse munt des daeghs/ moetende hy die daer voor oock de kost geven/ ende hy volghde ons te voet. Hy diende ons wonderlijck wel/ ende hy bekeeck alle de Kercken ende oude gebouwen/ in dewelcke men eenighe Aaloutheyt vermoeden konde. Soo drae hy eenighe Inscriptie sagh/ riep hy ons in der Francken Tael toe Inscrittione, Inscrittione, waer op wy dan van de Peerden traeden om die te sien ende af te schrijven. Aldus spaerde hy ons de moeyte van op veele plaetsen af te sitten/ want hy hadde dit met den Consul Giraud geleert/ ende hy had een goet gesicht om alles te ontdecken. Eyndelijck hy schickte sich soo wel nae onse nieusgierigheyt/ dat wy grote redenen hadden om sijne neerstigheydt te prijsen ende over hem vernoeght te zijn. Wy baeden den Heer Giraud dat hy ons sijn Tolck Mourati wilde mede geven/ om ons te versellen/ het welck hy ons niet alleen toestondt/ maer hy had de goetheyt van met ons te gaen tot aen Eleusis toe.

EYNDE van het V. BOECK.

DE REYSE

Nae

ELEUSIS, MEGARA, CORINTHEN, MARATHON ende NEGROPONT; Het verhael van de EBBE en VLOEDT van den EURIPUS, ende des AUTERS wederkomste, over VENETIEN, tot LYON.

SESDE BOECK.

Reyse nae Eleusis, Megara, Corinthen, &c. En verhael van de Ebbe en Vloedt van den Euripus, ende des Auteurs wederkomste tot Lyon.

NAE dat wy onse naeukeurigheyt / ten vollen / hadden voldaen / ende alles wat te Athenen was / met gemack / besichtight / vertrocken wy van daer op den 15. Februarii 1676. ende quamen / in twee ueren tijdts / by een Clooster van Caloyers, legghende halfweghen Eleusis, tusschen twee Heuvelen. Men noemt het Dafni, het welcke een Laurierboom beteeckent / ter oorsaecke van de Roos-Laurieren / die aen de Zee-kant groeyen / die de Griecken Picro-Dafni noemen. Sy segghen dat dat Convent door de schoone Magelone gesticht is / aen het selve is een fraeye Kerck / met een ronden Toorn in het midden / die een van de hooghste van Griecken landt is. Boven in het verwelffsel / stet men onsen Salighmaecker / in out Mosaïsch werck afgheheelt. Dit Clooster is by nae geheel verlaeten / door de menigvuldighe aenvallen van de Turckse ende Christene Corsairen, als legghende op een groten wegh / en maer een half uer van de Zee. Daer binnen sijn gemeenlijck maer twee a drie van de Monicken / hebbende sich

Klooster door de schone Magelone gesticht.

sich de andere begeven in een Clooster / geleghen op den by geleghen Bergh. Nae een uer reysens aen geene zyde / vonden wy ons op den Oever van de kleyne Revière Cephissus, doch men siet / eer men over deselve treckt / eenighe kleyne Meiren van sout waeter / welcke men in vorighe tyden Rhæti Alvei noemde / ende die de Landt-scheydinghe maeckten tusschen die van Athenen ende Eleusis. De wegh die van Athenen, tot aen die Stadt toe / streckte / wierdt de Heylige genaemt / ter oorsaecke van de verborgentheden van Ceres ende Proserpina, welcke ghepleeght wierden in den vermaerden Tempel van Eleusis. Aen geene zijde van den Cephissus saghmen het Graf van Theodorus een voornaem Schrijver in Treur-dichten / ende dichte daer by waeren de Beelden van Mnenisacus ende sijn Soon / die sijn hairen aen den Godt Cephissus opofferde / want de Griecken hadden de gewoonte van dat geschenck aen de Revieren te doen. De hedensdaeghsche Griecken noemen dese niet anders als / het waeter van de oude Molen / Nero is to Palæo-Milo, om dat 'er in vorighe tijden een was. Hoewel die Reviere daer in de Zee schiet soo was sy doen niet breder als tien of twaelf voeten / ende drie of vier diep / doch den regen ende de sneeuw vergroten die somwylen sodanigh / dat sy het naebuerighe Landt onderset. Ook heeft sy dat voordeel boven den Ilissus, dat sy het geheele jaer stroomt / ende niet geheel verdrooght. Men moet dese evenwel niet confondeeren met de Cephissus, die sich in het Copaïdische Meir ontlast / waer van ick te voren gesprooken heb / noch met die andere Cephissus van Strabo, welck bewesten Athenen stroomde / by de lange mueren / en in de Phalerische Haeven vloeyde / welcke andere den Eridanus noemen. Behalven dese drie Revieren Cephissus was 'er noch een vierde in het Landt van Argos.

Heylige weg van Athenen nae Eleusis.

Revier Cephissus.

Verscheyde andere van die naem.

Een uer weeghs verder / twee mylen van Eleusis, saeghen wy de overblijffselen van een kleyne aalouden Tempel / welcke wy oordeelden die van Cyamita te zijn / welcke / volghens het oordeel van Pausanias, een Heldt was / die eerst leerde de boonen saeyen / want Cyamos is in de Grieksche Taele een boon geseght.

Tempel van Cyamita.

Een mijl naeder aen de Stadt sietmen de Overblijffsels van een andere Tempel / van dewelcke noch een stuck muers overigh is / van graeuwe hardt-steen / het welcke / nae allen schijn / die van Venus is / welckers voorgevel van grove steenen was / soo als die selve Auteur seght.

Tempel van Venus.

Als men binnen de ruïnen van het oude Eleusis komt / siet men een kleyne Kercke van St. Joris / om dewelcke noch drie a vier Marmore Colommen staen / sonder Capitelen / ende twee dicke ronde Pedestalen / op dewelcke een onvolmaeckte Inscriptie staet; Hier was buyten twijffel den Tempel van Diana Propylæa, alsoo genaemt om dat sy buyten de Stadts Poorte stondt / ende boven den inganck van de gesepde Kercke sietmen een Inscriptie van seeckere Nicostrata, welcke

Diana Propylæa.

ke tot de verborghentheden van de twee Goddinnen was toegelaeten.

Beschryving van *Eleusis*.

Eleusis, jegenwoordigh Lepsina genaemt / was een redelijcke Stadt/ soo langh als Athenen floreerde. Sy is met het selve vervallen / ende de hedensdaeghsche Christene Corsairen / veel verwoeder als de Turcken / hebben deselve soo mishandelt / dat alle de Inwoonders deselve verlaeten hebben / ende men 'er nu niet dan ruinen siet. Doch ick moet u hier / ten propooste van Corsairen / iets verhalen dat ons daer gebeurde / waer door wy voor sodaenighe lieden wierden aenghesien. By gebreck van huys ende dack om onder te schuylen / waeren wy af gaen sitten binnen de ruinen van den Tempel van Ceres, en door dien de nieusgierigheydt machtigh verkoelen sou / indien men niet te eten hadde / deeden wy een Pot met Rijs koocken onder de schaduwe van die prachtighe Marmorsteene mueren / sonder eenigh ontsagh aen Ceres ofte Proserpina te draeghen / welcke de tijdt niet verschoont heeft. Terwijlen onsen Tolck ende Peerde-bestelder op de Keucken pasten / waeren de Heer Wheler en ick doende eenighe Inscriptien op te soecken en af te schrijven / omtrent dartigh of veertigh schreden van haer. Eenighe tijdt daer nae hoorden wy twee roerschoten omtrent die plaetse daer sy waeren / ende ick sagh mijn Macker heel verbaest nae my komen toelopen / seggende; Ach / mijn Heer / wat doet ghy / wy sijn bedorven / men vermoort ons / ende een van de onse is ter aerde gevallen. Ghy scheert 'er mee / seyde ick / men heeft daer nae een vogel geschoten. Dit herstelde hem wat / maer wy ginghen evenwel sien wat dat het mochte geweest hebben. Wy vonden den Heer Consul geheel verleghen om Mourati weder by sich selven te doen komen / sijnde hy door het volghende voorval in een flaeute gevallen. Mourati ende Joanaki siende een Haes sich op de loop begeven / hadden yder een Carabijn genomen / om uyt vermaeck op deselve te schieten. Dese Carabijnen waeren die geen die de Heer Wheler en ick droeghen / ende het mijn / dat langh gelaeden had geweest / was voorsien met drie kogels ende kruyt nae advenant. Mourati nu loste het selve soo als het onder sijn borst op sijne ribben stondt / ende het stiet hem sodanigh dat hy als dood achter over viel. Selfs doen hy weder by sich selven was gekomen / meende hy dat hy een ribbe gebroocken hadde / voelende een scharpe pijne / ende konnende naeulijcks op sijne beenen staen. Ick besagh hem ende vondt 'er niet dan eene Contusie / waer door hy wat beter moedt kreegh. Onderwijlen quamen 'er eenighe inwoonders van Athenen nae Eleusis toe / hebbende het op Megara gemunt / welcke die twee schoten hebbende gehoort / ende siende vier a vijf personen tusschen die vervallen wandelen / geloofden dat het een hinderlaeghe van Corsairen was / ende vluchten een halve mijle daer van daen / alwaer sy haer een tijdt langh verholen hielden / sonder te derven voor den dagh komen. Doch eyndelijck twijffelende of sy sich wel mochten bedroghen hebben /

Voorval waer door den Auteur en sijn geselschap voor Rovers werden aenghesien.

hebben / sonden sy een kleyne jongen / om te ontdecken wat volck wy waeren. Hy naederde dan / ende ymant van ons geselschap kennende/ vernam hy de waerheyt van de saeck ende ginck sijne Meesters haer dwaelinghe te kennen geven. Het had niet veel gescheelt of de Heer Giraud of ick souden / op dien dagh / op de wegh / met dat Carabijn hebben geschoten / ende het minste ongemack dat wy daer van souden hebben konnen krijghen / soude geweest sijn het kaeckebeen te breecken/ ofte van het Peert te vallen.

Nae dat wy met de medegebrachte provisie ons middaghmael hadden gehouden / ende een weynigh gelacchen over ons voorval / soo ginghen wy de ruïnen van den Tempel van Ceres ende Proserpina op ons gemack beschouwen / doch het was ons onmogelijck te begrijpen hoedaenigh dat de gestalte van deselve geweest was. Alles is 'er in verwarringhe / ende daer is niet dan een grooten hoop van Colommen / Lijsten ende Marmore Snywerck. Wy remarqueerden een Capiteel van de Jonische Ordre dat seer schoon ende taemelijck groot was / ende het overblijffsel van het Beelt van Ceres, seer wel bearbeyt ende van schonen witten Marmor / moghelijck was het dat van Praxiteles, gelijck als dat dat in haeren Tempel van Athenen stondt. Het geen het op het hooft draeght is iets dat wat seldtsaems is / het gelijckt wel nae een mande / rondt om dewelcke men koorn-aderen ende blaederen en bloemen van Maenkoppen heeft uytgehouwen / om dat sy den Ackerbouw aen die van Eleusis geleert hadde / ende dat de Maenkoppen haer toegeëygent waeren. Ick teeckende het beeldt af / redelijck wel om u daer van een schetse te geven / maer te sober om u de schoonheden daer van te doen begrijpen. Het is wel driemael so groot als een gewoonlijck mensch / ende 50. passen daer van daen vonden wy een Pedestael welcke half met aerde bedeckt was / en daer het moghelijck op gestaen heeft / want daer op is niet geschreven als den naem van Noumenius Nigrimus Heylighe Heraut van de Goddinnen, welcke mogelijck de sorghe gedraghen hadde over het oprichten van dit Beelt. Doch het geen in dese Pedestael aenmerckelijck is is een kleyn half uytgehouwen werck / het welcke den omganck verbeelt die die van Athenen gewoon waeren te doen / ter gedachtenisse van dat Ceres hare weerde Proserpina door de geheele Werelt gingh soecken / die Pluto geschaeckt hadde. De kleyne Beeldekens sijn maer taemelijck wel geconserveert gebleven / men kan evenwel sien dat sy met paeren gaen / en sommighe hebben fackelen in haere handen / het welcke een van de essentieelste plechtelijckheden was. Die geene welcke sorghe over de fackelen droeghen wierden Dadouchi genaemt. Dichte daer by sagen wy noch een Pedestael van een Beeldt / van het welcke men noch de plaetse konde sien daer de voeten gestaen hadden / het welcke ons deede oordelen dat wy aen een van de sijden de Inscriptie souden vinden van die geen tot wiens eere het was opgericht / waer in wy niet bedrogen

Beschrijvinghe van den Tempel van *Ceres* ende *Proserpina*.

Beeldt van *Ceres*.

ghen waeren / want hebbende de aerde die 'er om lagh wegh genomen / soo vonden wy 'er een die seer schoon was / ter eeren van Marcus Aurelius. Daer nae vonden wy 'er noch andere in de geruïneerde Capellen van St. Taxiarches, dat is St. Michael, van Ss. Dimitry ende van St. Nicolaus.

De Stadt mocht omtrent twee mylen in den omkeer hebben. Een gedeelte was dicht by de Zee / en een ander op den Heuvel / aen den voet van de welcke den Tempel stondt. De Reede die 'er is / kan op alle plaetsen voor een Haeven verstrecken / als zijnde bedecht door het Eylant Coulouri. De nae by geleghene vlackte is seven a acht mylen langh ende vier breet / zijnde geheel bebout.

Als wy uyt Lepsina trocken saeghen wy op den wegh een Marmore block sonder hooft of voeten / het welcke wy evenwel bekenden een Schaep te zijn geweest / dat een Dier is dat aen Ceres geheyligt was. Dese Goddinne hadde noch een Tempel te Megara, alwaer men haer Ceres Malophoros noemde / als of men seyde Woldraeghende, zijnde dit een oude by-naem die de Herders van dat Landt haer hadden gegeven.

Tempel van *Ceres te Megara.*

Van Athenen tot Eleusis is den wegh omtrent twaelf mylen / maer tot aen Megara ses ende twintigh. Als wy een myle of twee gereyst hadden / drenckten wy onse Peerden aen een Waeterwel / welcke moghelijck de Put was by de welcke Ceres sich neder sette / vermoeydt zijnde door den wegh / die sy / in het soecken van Proserpina hadde afgeleght. Men noemde deselve de ghebloemde Put. Den wegh van Eleusis nae Megara is redelijck schoon en gemackelijck / 'ten sy datmen / op seeckere plaets / op een heuvel moet klimmen / daer de Corsairen de Reysighers dickmaels bespringhen. Boven op deselve is een vervallen Toorn / door de Griecken Keratopyrgo genaemt / waer uyt men merckt dat dit den Bergh Kerata is.

Gebloemde Put.

Met het vallen van den nacht quamen wy te Megara, alwaer Mourati sich noch seer quaelijck van zijnen val bevindende / ordonneerde ick hem gelaeten te werden / ende hy selve opende den ader met het voorverhaelde Instrument. Wy logeerden by een Grieck / daer den roock ons by nae versticke / doch men seyde ons dat het by nae over al soo gestelt was / door dien meest alle de huysen geen openinghe als de deur hebben / of ten besten een kleyn gat in de solder om tot een schoorsteen te dienen. Daer is te Megara wel een Caravansera, doch seer vervallen. Den geheelen volghenden dagh besteedden wy in de Ooutheden der de Stadt te besichtighen / die haer ouden naem volkomentlijck behouden heeft / ende noch op heden Megara genaemt werd. Het is noch een soort van de Vleck / welckers huysen seer armelijck gestelt zijn / ende dichte by malkanderen staen. Daer zijn 'er omtrent drie a vier hondert / voor het meeste gedeelte van aerde soden gebout / en met tackebossen gedeckt / waer op weder van die soden legghen. Alle de Inwoon-

Komste te *Megara.*

Beschryving daer van.

woonders sijn Griecken / die sich seer aen haere plechtelijckheden binden. Ick besocht 'er een die aen het Pleuris steck lagh / hy stierf oock korts daer aen / om dat hy / sijnde het doenmaels in haere grote Vasten / geen vleeschnat / jae selfs geen eyeren ofte boter wilde nuttigen / door dien haer dit alles / die tijdt geduerende / even strengh verboden is. Men behoeft haer de onderhoudinghe daer van niet seer aen te preecken / door dien 'er niemant onder haer is / het sy out of jongh / sieck of gesondt / die sich daer van sou willen ofte derven dispenseren. De Griecken alleen / die onder de Venetianen wonen / hebben geleert haer selven soo wredelijck niet te handelen / ende die groote bygelovigheden te laeten vaeren. Strengheydt derGriecken in het onderhouden van haere Ceremonien.

De Turcken derven niet meer te Megara met 'er woon blijven / sedert 'er een van haere Waywoden door de Christene Corsairen gelicht is. De arme Griecken die 'er noch zijn / leven in een geduerighe vreese van haer weder te sien komen / ende soo dra sy veele honden des nachts hooren blaffen / soo beginnen sy haeren huysraet te packen / vreesende dat de Corsairen komen. Eenighe Engelsche / op seeckeren tijdt te Athenen zijnde / hadden haer deel aen een diergelijck voorval / ende haer beurs alrede onder een steen verborghen / doch men bevondt daer nae dat het maer een valschen alarm was.

De Franssen Consul die te Athenen is / heeft een accoordt voor haer gemaeckt met Crevillier, de voornaemste van de Capers in de Archipelago, uyt krachte van het welcke sy hem twee hondert ende vijftigh maeten terwe geven / op dat hy haer in ruste soude laeten. Sy onderhouden haer met het bebouwen van Landeryen / die de Turcken in eygendom besitten / welcke haer de helft van den Ooghst geven. Sy saghen oock plancken / ende vergaederen hars op het Geberghte / alwaer veele Pijnbomen zijn. Wy saeghen omtrent Megara een Boomken dat Carobes draeght / welcke de Italiaenen Castagnoles noemen. De Griecken noemen die Xylokeratia, ende dit is de vrucht die den verloren Soon at / ende niet de Eyckels / welcke een voedtsel zijn / dat des menschen maegh niet soude konnen verdraeghen. Dese vrucht bestaet uyt een langhe en platte schille / die vol kleene karnen is die in een soetachtigh sap legghen als de Cassia, doch het is laf ende walgende wanneer men 'er te veel van eet. Men vergaedert de vrucht in de maent Augustus, ende het boomken gelijckt wel nae de Terebinthijn. Waer door de gemeene Grieken bestaen. Spijse van den verloren Soon.

Wy vonden 'er veel schone Inscriptien / onder andere een die aen den inganck van een vierkante Capelle ofte Sacellum stondt / dichte by de Poort door dewelcke men nae de Haeven gaet. Het onderschevt dat de Oude maeckten tusschen een Tempel ende Capelle bestondt daer in / dat een Tempel gedeckt was / ende een Sacellum niet. Dese was gesticht ter eeren van eenigh Held / wiens naem in de Inscriptie is uytgegaen / men vindt 'er evenwel die van de Speelen in dewelcke hy overwinnaer was geweest / in verscheydene gedeelten des Werelts / Onderscheit tusschen een Tempel ende Capel der ouden.

Yy waer

waer upt wy veele dinghen leeren / die wy in de Schrijvers niet vinden; men siet oock noch de teeckenen van de voeten des Beelds / datmen ter eeren van dese doorluchtighe Borger van Megara hadde opgericht. Siet hier de Lijste van de Speelen ende publijcke gevechten / in dewelcke men leest dat hy de prijs heeft getrocken.

De Olympische Spelen, te Pisa in het Elidische Landt, welcke vertoont wierden ter eeren van Jupiter.

De Pythische Spelen, ter eeren van Apollo, te Delphos.
De Nemeïsche, te Argos, drie maelen.
De Isthmische in de Enghte van Corinthen / twee maelen.
De Panatheneïsche, te Athenen, 2. maelen.
De Olympische, mede te Athenen.
De Panhellenische, dat is van alle de Griecken / te Athenen.
Die van Eleusis, in de Stadt van die naem / drie maelen.
De Heracleïsche, ter eeren van Hercules, te Thebes.
De Trophonische, te Lebadia, twee maelen.
De Eleutherische, te Platéa.
Die van het Schildt van Juno, te Argos.
De Pythische, te Miletum, in Ionia.
De Pythische, te Magnesia.
De gemeene Spelen van Asia, te Philadelphia.
De Actische, ter eeren van Apollo, te Nicopolis.
De Pythische, te Sida, twee maelen.
De selve / te Perga, vier maelen.
De selve / te Thessalonica.
De Asclepideïsche, ter eeren van Esculapius, te Epidaurus.
De Capitolische, te Romen.
Die van Minerva Promachos, vier maelen / te Romen.
De Eusebeïsche, te Puzzoli.
De Spelen / ter eeren van de Keysers / te Napels.

Wy saeghen een andere seer schoone Inscriptie / ter eeren van Sabina, Huysvrouwe van den Keyser Hadrianus, gesteld doen Julius Canditus Proconsul van Achaïen was / ende noch een die den Raet ende het Volck van Megara hadde doen maecken / ter gedachtenisse van de weldaeden / door Herodes Atticus ontfanghen.

Haeven van Megara. De Zee legt maer twee mijlen van de Stad / ende daer is een kleyne Haeven in vorighe tijden Nisæa genaemt / alwaer men noch de ruïnen van een Clooster siet / ende eenighe vervallene Kercken / sonder dat 'er een woninghe by is. Ten Noorden van de Stadt sijn oock in de Vlackte neghen ofte tien Kercken / omtrent dewelcke een Dorp was datmen verlaeten heeft / ende nu geheel vervalt. Sy noemen die plaets Palæochorio, dat is het oude Dorp / en daer was / in allen Rhus. schijn / die plaetse die Pausanias Rhus noemt. Wy vonden 'er eenighe oude Inscriptien / ende onder anders eene van Nicias, soone van Her-

mias,

mias, welcke volghens het segghen van Plinius in sijn sevende boeck op het ses ende vijftighste Capittel / de eerste was / die het vollen uytvondt.

Den seventienden vertrocken wy met het krieken des daeghs / om voor den duyster te Corinthen te konnen komen / sijnde die wegh een weynigh langher als van Athenen tot Megara, en werdende niet een huys op deselve gevonden / door het stropen der Corsairen, waer door de Turcken van vreese beven als sy daer passeren. Daer was 'er een / welcke siende dat wy Francken waren / sich by ons voeghde / te meer om dat wy den Drogueman van Engelant by ons hadden. Om sich te beter te verberghen had hy van sijn Tulbant een gordel gemaeckt / ende maer een roode Calotte op sijn hooft geset / soo als de Griecken draeghen. Het grootste gevaer is te Caki Schala, alwaer de Corsairen sich dickmaels verberghen. Het is een seer gevaerlijcken wegh / dat die twee grieksche woorden oock beduyden. Deselve is maer vijf of ses mijlen van Megara, ende men moet / drie vierde deel vers gevuerende / een voor een gaen / door die wegh welcke seer engh is / die de Zee aen de eene sijde heeft / waer in men lichtelijck sou konnen vallen / indien men maer eens struyckelde; Aen de andere sijde is een steyle Rotse. Dit is de wegh / welcke in de oude Historien / soo vermaert is door de Roveryen van Sciron, welcke die geene van boven neder stiet die hy berooft hadde. Doch Theseus deed hem de selve straffe lijden / ende sedert die tijd heeftmen die plaets altoos Saxa Scironia, ofte de Steenrotse Sciron genaemt.

Vertrek van Megara.

Gevaerlijke wegh tussen Megara ende Corinthen.

Historie van Sciron ende Theseus.

Als wy tot op vier ofte vijf mijlen nae by de Enghte van Corinthen waeren gekomen / saeghen wy de overblijffselen van een kleynen achtkantighen Tempel / welcke wy geloofden die van Apollo Latoüs te zijn / welcke Pausanias in die quartieren steldt; men siet 'er een stuck van een Beeldt tot aen den Navel toe / ende een half uytghehouwen werck dat geheel bedorven is.

Tempel van Apollo Latoüs.

De enghte ofte Isthmus van Corinthen heeft op het naeuste maer de breedte van vier a vijf mijlen / doch naeder aen Corinthen is die ses breet / waerom men deselve Examiglia noemt / soo wel als een slecht Dorp van Albanoisen / het welcke daer leght / by nae op een gelijcke distantie van beyde de Golfen van Ægina ende van Lepanthe.

Beschryvinghe van den Isthmus van Corinthen.

Men siet noch op het naeuste eenighe overblijffselen van een Muer / welcke van de eene Zee tot aen de andere plach te strecken / ende die de Inwoonders van Peloponnesus eertijdts hadden doen maecken / om den doortocht te beter te beschermen. De Venetianen hadden die vernieuwt / doen sy meesters van Moréa waeren.

Wy traeden van de Peerden af om de overblijffselen te sien van een schoon Theater van witten steen / als mede die van verscheyde Tempelen / welcke daer waeren. Pausanias maeckt gewagh van eenighe / doch daer waeren 'er meer als daer hy van spreeckt / soo als wy saeghen

Tempelen in de Enghte van Corinthen.

ghen uyt een schoone Inscriptie / die wy daer vonden / in dewelcke van veele Tempelen werdt gesprooken / die seeckeren Publius Licinius Priscus Juventianus aldaer gerepareert hadde. De voornaemste was aen Portumnus ofte Palæmon toegewydt / de Griecken noemden hem op de laetste ende de Romeynen op de eerste wijse. Te sijner eere vertoonde men de Isthmische Speelen / in dewelcke alle de Griecken verscheenen. De andere waeren toegewydt aen Neptunus, aen de Son / aen Ceres, Proserpina, Bacchus, Diana, Pluto, aen de Overvloedigheyt ende aen de Nymphe Napé.

Men bemerckt noch de plaetse / op dewelcke men begonnen had / de Enghte door te graven / om een Eylant van Moréa te maecken. Pausanias seght dat die geen die sulcks onderstaen hadden / door een Godsspraeck vermaent wierden daer van af te staen / ende stierven eer het werck seer gevordert was. De Hedensdaeghsche Griecken / die niet seer kundigh in de Historien zijn / seggen dat die geen welcke dit werck deeden bloet saegen vlieten uyt de aerde die sy roerden / het welcke haer van haer voornemen deede afstaen. Men kan sien dat 'er over weynighe jaeren noch een Dorp is geweest. Die van Corinthen senden 'er noch daeghelijcks eenighe Albanoisen op schiltwacht / om haer te waerschouwen als 'er eenighe Roofschepen in de Golf van Ægina komen / om op haer hoede te zijn.

Komste tot *Corinthen.* Van daer tot aen Corinthen reeckentmen vijf mijlen / daer wy voor den duyster quaemen / ende logeerden by de Soon van Diolandi Burgher van Athenen, in een huys van Zecheriel Efendi, een van de voornaemste Heeren van het Landt / soo als mede sijn Broeder Mustafa Efendy is. Achter de huysen van dese Stadt heeftmen Tuynen met Citroen ende Orangiebomen / die met hopen van tien / twaelf en twintigh by malkanderen staen / ende gespit Landt tusschen beyden. Het beste van de Stadt / daer de meeste huysen by malkanderen staen / is aen de Bazar ofte de Merckt / die niet seer schoon is. Hier door ben

Beschryving van *Corinthen* ick verleghen om te segghen wat Corinthen is / sijnde te groot ende hebbende te Rijcke Inwoonders om het maer een Vleck te noemen. Wy gingen Panagiotti Cavallari, Koopman van Athenen / begroeten / die by nae geduerighlijck sich daer ophoudt / sijn broeder woont oock aen den Bazar, ende wy saegen aen sijn huys eene Inscriptie van Faustina, huysvrouwe van den Keyser Antoninus.

Wy gingen twaelf Colommen sien / die sich van verre op eene hooghte vertoonen / wat verder als de Bazar, dichte by het huys van den Waywode. Het is het overschot van een heydenschen Tempel. Dese Colommen scheenen my ouder te sijn als eenighe die ick noch oyt gesien hadde / ter oorsaecke van haere boven-ghewoonlijcke proportie. Want hoewel die van de Dorische Ordre zijn / soo hebben sy de selve proportie niet als de andere welcke men te Athenen ende elders siet. Plinius seght dat de Dorische Colom maet ses mael soo hoogh sijn als de

de middel-lijn van de voet van deselve / onderwijlen zijn dese noch niet viermael soo hoogh / want dese Colommen hebben onder achtien voeten in haeren omkringh / het welcke een Middel-lijn uytmaeckt van sestien voeten / ende de Colomme ses ende dertigh voeten in de hooghte moeste doen hebben / onderwijlen zijn dese / het Capiteel daer onder begrepen / noch geen drie ende twintigh hoogh. Voor de reste zijn sy even als die van Athenen, zijnde sonder voet ende gestreept. De Architraeven die 'er noch op zijn / bestaen uyt groote steenen van twaelf voeten langh. Dit was mogelijck den Tempel die sy aen Diana van Ephesen hadden toegewydt / die Pausanias seght dat boven de Merckt stondt. Wy hadden haest eenighe moeyte gehadt / door de curieusheyt die wy betoonden in het besien ende selfs in het meten van die Colommen / hoewel wy meenden van niemant gesien te zijn als van een dienaer van de Waywode, die ons selfs een lat hadde aengeboden om de hooghte te deghen te konnen uytreeckenen; De Cady deede ons ontbieden / soo als wy weder nae ons Loghement keerden / door drie a vier Albanoisen / segghende dat hy ons wilde spreecken. Wy gingen 'er heenen met onsen Drogueman, aen dewelcke hy seyde dat hy verstaen hadde / dat wy de huysen van Corinthen ginghen besichtighen / ende datmen ons selfs eenighe dinghen hadde sien afmeten; Dat wy / moghelijck Spions van de Francken waeren / welcke haer souden de swackheden der plaetsen gaen ontdecken. Mourati antwoorde hem dat wy Engelsche waeren / ende dat wy door Corinthen passerende / eenighe Aloutheyt hadden gesien / op dewelcke wy het oogh hadden geworpen / om / in ons Landt weder gekomen zijnde / te konnen verhaelen / wat wy aenmerckelijcks / in yder plaetse hadden besichtight. De Cady hier op willende weten wie hy selve was / soo seyde hy / Sultanum, ick ben den Tolck van den Engelschen Consul te Athenen, en sie daer Panagioti Cavallari, die hier teghenwoordigh staet / welcke my langhen tijdt gekent heeft. Maer / herseyde den Cady, hebt ghy brieven van onsen Sultan, om met de Vremdelinghen / door alle de Steden te moghen reysen? Ick begeef my sonder deselve noyt op weg / antwoorde Mourati, sie daer het geene daer ghy nae vraeght / ende te gelijck gaf hy hem een brief / welcke de Consul, voor hem / van den Grooten Heer hadde verkreghen / op dat hy / noch de geene welcke hy verseldt / in haere Reysen niet souden gemoeyt werden. De Cady nam ende las se / ende siende dat hy in des Engelschen Consuls dienst was / ende wy onder zijne bescherminghe stonden / soo seyde hy; Wel dan / de Engelsche zijn goede Vrienden van onsen Sultan, weest welkom / ende gaet waer het u gevalt.

Ordinaris proportie van de Colommen der Dorische Ordre.

Tempel van *Diana.*

Voorval des Reysighers met den *Cady.*

Door dien men nu wist dat den Cady ons soo wel hadde ontfanghen / maeckte men minder swaerigheyt om ons het Casteel te laeten besichtighen / ende wy verkreghen die gonste door vier a vijf ponden Coffie, welcke wy aen den Aga, die 'er op commandeerde / schoncken.

Beſchryving van *Acrocorinthus* ofte het Caſteel van *Corinthen*.

Des nae de middaghs ſteghen wy te Peerdt / want het is weynigh minder dan een uer weeghs / eer men aen de Poort van Acrocorinthus (dus noemdemen in oude tijden het Caſteel) kan komen. De aenkomſten ſijn ſeer ſteyl / ende den wegh byſonder naeu. Daer is niet dan eenen inganck / ende men paſſeert door twee poorten eer men 'er geheel binnen is. Men ſiet 'er drie Moſquéen met haere Minarets ofte Toornen / ende vijf of ſes kleyne Grieckſche Kercken. Die van S^t. Nicolaus is de Hooftkercke / ende wy ſaeghen 'er eenighe geſchreve Boecken / onder andere de Liturgie van Chryſoſtomus, op Pargament dat men ſaemen konde rollen; op die wijs maeckte men in ouden tijden de Boecken / waer door ſy den naem van Volumen, ofte Rolle kreghen.

Schoon geſicht uyt het ſelve.

Als wy op het hooghſte des Caſteels waeren / hadden wy een van de ſchoonſte uytſichten des Werelts / wy ſaeghen de twee Golfen van Ægina ende van Lepanthe, den Bergh Helicon en Parnaſſus, het vlacke Veldt van Sycion, de Eylanden van Coulouri en Ægina, Athenen, Cabo Colonno ende het Eylandt van S^t. Georgius. Wy ontdeckten oock ſeer gemackelijck Cenchræum de Haeven van die van Corinthen (welcke ſy noch Kenchreai noemen / by dewelcke nu niet dan een Toorn ſtaet) ende de andere Haeven Lechæum. Dit Caſteel is / nae allen ſchijn / wel bevolckt / ende als een kleyne Stadt geweeſt / doen het de Venetianen beſaeten / want daer ſijn noch veele huyſen overigh / hoewel een gedeelte van deſelve onder de voeten valt. Het ſtreckt nu tot een toevlucht voor de Turcken / teghens het landen der Corſairen. De Mueren / welcke geſchickt ſijn volghens de keeringhe van de Rotſe / hebben omtrent drie mijlen in den omkringh. Omtrent het hooghſte des Berghs is een ſchoone waeterwel / welcke veel vochtigheyt geeft.

Fonteyne *Pirene*.

Dit is de Fonteyne Pirene, by dewelcke het Peert Pegaſus, door Bellerophon gevangen wierdt / terwijlen het 'er dronck. Daer is 'er noch een die kleynder is / ende meer dan twee hondert putten of regenbacken. Aen het Ooſten ende Noorden van de Rotſe ſijn twee kleyne Caſtelen / gehecht aen het groote / die yder haere byſondere Aga'es hebben welcke daer in commanderen / doch niemant onthoudt ſich in deſelve. Het eerſte dat niet dan een Bolwerck was / hieldt het noch langh / nae het innemen van het groote Caſteel. Het andere werdt Hebræo-Caſtro genaemt / om dat de Joden daer plachten te wonen / welcke nu uyt Athenen verjaeght zijn. De mueren werden wel onderhouden / maer wy ſaeghen 'er weynigh geſchut / ende noch minder ſoldaeten. In alle de Gebouwen die 'er ſijn is niet aenmerckelijcks ten opſicht van de Aloutheydt / alles is van de tijden der Chriſtenen.

Brave defenſie der Chriſtenen uyt het Caſteel.

Aen de Suydt-Weſt-ſijde is een hooghte / die wat laegher is dan het Caſteel / van dewelcke Mahomet de tweede het ſelve beſchoot / het beſchermde ſich veertien maenden teghens die trotſen Overwinnaer / ende moeſt eyndelijck onder ſijn goede Fortuyne ſwichten.

De Stadt leght Noord ende Noord-Ooſt van die Bergh af. Binnen

nen

nen deselve zijn niet dan twee Mosquéen ende een Kerck der Griecken/ Panagia genaemt/ by dewelcke de Metropolitaen van Corinthen woont. Onder de mueren des Casteels/ nae de zijde der Stadt/ is een kleyne Kercke in de Rotse gehouwen/ ende aen den Heylighen Paulus gewydt. Men verwijt de Christenen van die quartieren/ als men haer wat quellen wil/ dat sy van de afkomste zijn van de oude Ongelovighe Corintheren, welcke lachten met de Predikatien van die Apostel/ ende men voeght 'er by/ dat op seeckeren tijdt/ een van haer het Antidoron, ofte het broot dat den Papa, nae de Liturgie, aen alle de Omstaenders geeft/ sullende nemen/ niet alleen het selve/ maer oock des Priesters geheele vingher afbeet/ ende die daer nae aen de punt van die Rotse ginck hanghen/ welcke boven die Capelle is. Sy toonen in der waerheyt seer weynigh Godts-dienstigheyt/ ende men sou 'er moghelijck niet een vinden/ den Aerts-Bisschop uytghesondert/ welcke soude bequaem zijn/ om de Brieven te verstaen/ die den Heyligen Paulus aen haere voor-Vaderen heeft geschreven. Oock siet men 'er daeghelijcks die haer tot de Turcksche Religie begeven/ ende de Stad of het Dorp/ soo als ghy het noemen wilt/ is jeghenwoordigh half met Mahometanen vervult. Men vertelde ons onder andere/ hoe dat drie Priesters/ in het voorgaende jaer/ Turcksch waeren geworden. Daer was 'er een/ die in den dronck seyde/ dat hy eenighe Corsairen in een huys hadde gesien/ het welcke aen den Waywode wierdt overgebracht/ die hem deedt ontbieden. Door dien hem nu de Wijn hadde doen spreecken/ had hy geen geheughenisse van sijn segghen/ ende loochende daer iets van te weten. De Waywode welcke meende dat hy onderlingh verstandt met haer onderhield/ deed hem hondert stockslaeghen geven/ ende bande hem op de Galeye. Hy wiert 'er heenen gevoert/ ende men schoor sijn grooten baert af/ welcke de Priesters ende de Caloyers laeten groeyen/ het welck hem sodaenigh speet/ dat hy seyde Turcksch te willen worden. Men vatte hem by sijn woort/ ende men noemde hem daer nae Mustafa Papa. Een van sijne Broeders/ welck niet veel beter was als hy/ quam veel ten huyse van Stamati Cavallari, en nam op seeckeren tijdt sijn slagh waer om hem te bestelen/ waer nae hy op een Dorp vluchte/ met een Vrouwspersoon die hy onderhieldt. Stamati sondt volck om hem te vatten/ ende siende dat hy haere handen niet konde ontkomen/ soo schold hy haer wat uyt/ en seyde dat sy souden sien wat sy deeden/ door dien hy een Turck was. Een woort losselijck uytghesproocken/ maeckt daer eene verbintenisse/ van de welcke men sich niet ontslaen kan/ ende men dwong hem sijn Gelove te versaecken. Daer was 'er noch een ander/ welcke door den Aerts-Bisschop gedronghen wierdt/ het recht van sijne Kercke te betaelen. Hy badt hem geduldt te hebben/ vertonende hem sijn uytterste armoede; De Prelaet wilde hem niet hooren/ en nam hem sijne plaetse af/ gevende die aen een ander. Doch het geen die arme

Staeltjens van de ongelovigheydt der hedensdaeghsche *Corintheren.*

arme Priester het meeste speet / was datmen hem / nae de Misse des volghenden daeghs / geen Wierooch gaf als aen de andere / ende hy wierdt daer over sodanigh vergramt / dat hy seer teghens den Priester die sijn plaets bekledé hebbende uytghevaeren / sijn muts ter aerde werpende uyt de Kercke liep / en sich liet besnijden.

Getal der Inwoonders van *Corinthen*.

Daer sijn weynigh meer als vijftien hondert zielen binnen Corinthen, doch het omliggende Landt is vervult met Hofsteden ende Dorpen. Tusschen Sycion ende Corinthen telden wy 'er tot vijf ende twintigh toe. Hier door verwonder ick my niet / dat den Cady, volgens het gemeene segghen / drie hondert Dorpen onder sijn gebiet heeft. Het

Inkomen des Landts.

inkomen des Landts bestaet uyt Tarw / Gerst / Olijven / seer schoonen Olie / Wol / Bestiael en Wijnen. Daer sijn eenighe Aga'es die redelijck rijck zijn / doch sy leven altoos in vreese voor de Corsairen, ende ick hebbe verstaen dat 'er nae mijn vertreck gekomen zijn / welcke alles geplondert / ende de Peerden de senuwen afgesneden hebben / op datmen haer niet soude konnen vervolghen.

Vertrek van *Corinthen* nae *Sycion*.

Den volghenden dagh saeten wy op / om nae Sycion te reysen / ende wy sloeghen aen de rechter-handt af / om een Inscriptie te sien / welcke men ons seyde dat wy vinden souden / aen het huys van Mousselin, Naib ofte Lieutenant van den Cady. Wy saeghen deselve op de plaets van een huys / het welcke sijn vrouwen getimmer was / ende indien hy niet afwesigh hadde geweest / souden wy het geluck niet hebben gehadt van soo verre binnen te komen. Wy bleven 'er niet langher als nodigh was om die af te schrijven / ende wy bevonden dat sy sprack van een Tempel van Apollo, ingewyd door Lucius Hermidius Celsus, ende van noch eenighe andere / waer door wy verstonden dat de Tempel van die Godt daer gestaen hadde / welckers plaetse Pausanias seer wel beschrijft. Die geene, seght die Autheur / welcke haer wegh nae Sycion nemen, van de Merckt af, vinden aen haere rechter-handt den Tempel van Apollo / met sijn kopere Beeldt.

Corinthen een Roomsche *Colonie*.

Siet daer alle de Aloutheden welche men te Corinthen vindt / met eenighe stucken muers / ende men moet aenmercken / dat alle de Inscriptien die wy daer vonden / in de Latijnsche Taele waren / gelijck oock haere Medalien zijn / door dien het een Colonie ofte voort-planttinghe der Romeynen is geweest / sedert de Consul Memmius de oude Stadt verdelght / ende de Inwoonders daer van verstropt had. Wy konden 'er het Graf van den Hondtschen Diogenes, ofte Diogenes

Graf-schrift van *Diogenes Kunicus*.

Kunicus niet vinden. Men sagh het in vorighe tijden als men in de Stadt quam / dicht by de Poort die aen de sijde van de Enghte leght. Ick heb sijn Graf-schrift gesien dat te Venetien, ende na allen schijn / van daer vervoert is.

Beschryving van *Sycion*.

Sycion leght drie ueren van Corinthen, ende werdt op heden Vasilica genaemt. Doen de Venetianen Meesters van die Contreyen waren / was het noch een kleyne Stadt / nu sijn 'er niet dan vervallene gebou-

gebouwen / ende drie Turcksche ende soo veel Grieksche Huysgesinnen. Men heeft van daer een schoon gesicht op de Golf van Lepanthe, want Vasilica leght op een seer hooge gront / omtrent drie a vier mijlen van de Zee. Eermen op die hoogte komt / moetmen een Beeck overtrecken / welcke ick geloof de oude Asopus te zijn / tusschen dewelcke ende Corinthen noch twee andere zijn / die die Vlackte bevochtigen / die seer vruchtbaer in Olijfboomen is. Wy wilden niet weder te Corinthen gaen slaepen / ende hielden stil in een kleyn Dorp / twee mijlen van Lechæum, de oude Corintische Haeven geleghen / die nu by nae geheel-versant is. Des anderen daeghs naemen wy onse nachtrust weder te Megara, ende den volghenden dagh te Athenen, alwaer wy scheyden van onse goede vrienden / ende de Aloutheden die wy 'er gesien hadden. De Revier *Asopus.*

Ghy moet u voor de reste niet verwonderen / dat ick niet meer Aloutheden hebbe beschreven / van een Stadt van dewelcke het schijnt daer soo veel saecken souden te verhaelen vallen. Dit is het al dat ick 'er heb konnen sien / ende ick geloove selfs / dat / indien wy 'er noch veel langher hadden gebleven / wy 'er niet beter voldaen van souden gescheyden hebben. Solon seyde in vorige tijden tot een van sijne vrienden / nae dat hy die groote Stadt / ende het getal der Marmore Paleysen daer in begrepen / betracht hadde / dat hy die achte een groot ende rijck Gast-huys te zijn / vervult met soo veel ellendighe / als 'er Inwoonders binnen waeren. Men sou meer redenen hebben om hedensdaeghs op die wijse te spreecken / ende te seggen dat Athenen niet is dan een groot maer arm Gast-huys / waer in soo veel Ellendighe zijn / als 'er Christenen onder de Heerschappye der Turcken suchten. Daer sijn evenwel eenighe rijcke Griecksche Coopluyden / maer men siet 'er die schoone Marmore Paleysen niet meer / welcke voordesen de Stadt soo seer vercierden. Den tijdt heeft vernietight het geene door de Oorloghen was overghelaeten. Men siet gantsch geen overblijffselen van die schoone Wandelarpen / welcke de voornaemste Schilders en Beeldthouwers / elck om het eerst / met stucken van haere konst op-pronckten. Men vindt de fundamenten niet van het Musæum ofte Musijck-Theater / dat dichte by de Ilissus stondt / gelijck mede niet van de gebouwen de Tente van Xerxes, het Pompéum, de Tempelen van Lucina, Æsculapius, Mercurius, Eacus, Neptunus, Perdix suster van Dedalus, Cranasis, de Gratien, de Uren, Socrates ende den Doctor Aristomachus, want sy hadden allerhande slagh van Goden ende Vergode zielen ofte helden. Men weet oock de plaetse niet seecker op dewelcke het Collegie van Ptolomeus gestaen heeft / noch de Poorte Dypilon ende alle de schoone gedenck-teeckenen die 'er by waeren / gelijck mede niet die van de Altaeren / welcke door de bygheloovigheyt der Inwoonders van Athenen waeren opghericht aen de Barmhertigheydt / de Vreughde / de Blijdtschap / ende de Vermaertheyt. Men weet niet

Segghen van *Solon.*

Optellinghe van vele oude gebouwen van *Athenen.*

waer die vermaerde Beelden zijn gebleven van Cecrops, Pandion, Philippus van Macedonien, Alexander de Groote, ende die schoone Venus welcke men in de Hoven sagh / als mede niet alle die schone wercken van de beroemde Beeldthouwers Phidias ende Praxiteles over dewelcke de Oude verbaest stonden. Ick heb my vernoeght met de Beschrijvinghe van het geene noch in zijn geheel is / gelijck die schoone Tempelen van Minerva ende Theseus, ende die andere vermaerde Aloutheden / van dewelcke niet overigh is dan de stucken ende brocken / willende u daer van niet meer doen geloven dan 'er aen is.

Wy hadden voor-ghenomen / te Lande / nae Thessalonica te gaen / ende van daer over Sophia ende Belgrado op Weenen in Oostenrijck / doch wy wilden eerst eenige plaetsen besichtigen / buyten den gewoonlijcken wegh gelegen. Wy vertrocken op den negenden Maert 1676. ende wy trocken niet verder dan tot aen het Convent van Pentely; De Heer Consul Giraud deedt ons uytgheleyde tot soo verre. Het is een van de grootste Cloosters van Griekenlandt / in het selve zijn meer als hondert Caloyers, welcke goede inkomsten hebben. Sy betaelen / jaerlijcksch / voor schattinge ses duysent ponden honigh / voor de Nieuwe Moskée van de Sultane Moeder van den Grooten Heer / ende sy senden 'er noch viergheelijcke quantiteyt by / welcke men haer betaelt / teghens vijf Piasters het Quintael. Sy hebben wel vijf duysent korven gehadt / doch jeghenwoordigh zijn 'er niet wel soo veel. Wy besaeghen haere geheele Bibliotheeck van geschrevene Boecken. Sy hebben by nae alle de Griecksche Out-Vaders / ende een schoone Dionysius Areopagita, doch wy konden de verantwoordinghe van het Christendom niet vinden / welcke aen den Keyser Hadrianus was overgegeven door den Philosooph Aristides, men had ons evenwel versekert dat die daer bewaert wierde.

Laetste vertreck van Athenen.

De Caloyers onthaelden ons alle den tijdt die wy 'er waeren / op het beste als haer moghelijck was. Door dien het seer koudt was / maeckten sy groote vyeren / met drie a vier troncken van Bomen te gelijck. De koude is in die quartieren seer doordringende ende scherp / vooral als die met winden verseldt is welcke over met sneeuw bedeckte Berghen komen / soo als het doenmaels deedt / hoewel men 'er selden ys siet. Wy hadden twee rocken aen / een met bont gevoederden hembtrock ende een reghen-mantel / ende de koude drongh tot op ons lichaem door als of wy by nae naeckt waeren geweest. Die Caloijers, wetende dat ick een Doctor was / quaemen my raedt vraeghen over haere quaelen / welcke meest verstoppingen waeren / ende swackheden in de Maegh ende in de Lever. Doch om de waerheyt te segghen / ick was by nae ten eynde van mijne kennisse / by luyden die / by nae / niet anders eeten dan Peulvruchten ende kaes. Wy naemen van daer onsen wegh op Marathon, ende trocken alvorens door Giphissia, dat maer twee mijlen van Penteli leght; Het is een moy ende

Gastvryheyd der Griecksche Monicken.

Giphissia.

rede-

redelijck groot Dorp / dat by nae noch sijn ouden naem van Cephissia behouden heeft. Het was in den beginne een kleyne Stadt van het Atheensche Landt / doch by verloop van tijden sagh men 'er niet dan een Lusthuys van Herodes Atticus, van dewelcke wy hier vorens gesprooken hebben. Men siet noch dichte by de Moskée een oude muer van schoone gehouwen steen.

Vervolgende onsen weg door een verballen Dorp / Stamati genaemt / traeden wy af seven a acht mijlen aen geene sijde van Cephissia, in de Vlackte van Marathon, ende quaemen in een onnosel Dorp / ofte liever by tien a twaelf Hofsteden van Albanoisen. Men noemt die plaetse Urana, ende men soude die niet aensien voor de oude Stadt Brauron, in dewelcke de vermaerden Tempel van de Brauronische Diana was. *Brauron.* Van daer tot aen Marathon is maer een half uer weeghs / wy lieten het op de Linckerhandt leggen / ende ginghen twee mijlen verder slapen in de selve Vlackte by Calivi di Chouli, welcke by na op de kant van het Moeras der Marathonische Velden legghen / alwaer een gedeelte der Persianen doodt bleef / welcke des nachts nae die Bataillje vluchten / welcke die plaets soo vermaert heeft gemaeckt / oock was daer in vorighe tijden het Vleck Tricorythus. Daer sijn eenighe Beecken / welcke sich in dat Moeras ontlasten / het welcke by nae geheel met gras ende biesen bedeckt is welcke daer in groepen / waer door men het voor een stuck hoplandt soude aensien / indien men 'er niet dichte by quam. Somwijlen is het oock by nae geheel droogh. Die van Penteli houden 'er veele Buffels / welcke gaern in het waeter zijn / en 'er somtijdts geheele nachten blijven. De Monicken hebben 'er een Metoki, in dewelcke sich eenighe van haer onthouden. Dit woort is noch overgebleven van het oude Grieckschs / ende beteeckent jegenwoordigh een Hoeve die seecker Clooster toekomt / om dat het als een voortplantinghe is / welcke het voornaemste Clooster uytsendt. Die van het oude Athenen hielden jaerlijckx een Feestdagh / welcke sy Metoikia noemden / ter gedachtenisse van dat Theseus de twaelf Vlecken van het Atheensche Land in de gedaente van een Gemene Beste gebracht hadde / ende die van het platte Landt verplicht om 'er te gaen wonen / als in nieuwe Colonien.

In dit Moeras sijn eenighe Visschen / ende onder andere Aelen die de dickte hebben van een mans been / welcke de Caloyers dickmaels gaen vanghen. *Wonder groote Aelen.* Het gehucht in het welcke wy sliepen / is des winters de verblijf-plaets der Albanoisen van het Dorp Chouly, het welcke op het Gebergte leght. Pausanias seght / datmen sedert de slagh van Marathon, aldaer in die Velden alle nachten hoorde het gebriesch van Peerden / ende datmen 'er schimmen sagh als van menschen die vochten / oock dat die geen welcke daer quaemen om die spoocksels te sien ende te horen / seer van haer mishandelt wierden. Ick wil niet ondersoecken of het waerlijck spoocken of Geesten waeren / en of die

dinghen niet alleen in eene inbeeldinghe bestonden / doch dit is 'er van dat de Inwoonders der naebuerighe plaetsen seggen / dat sy 'er / des nachts / noch dickmaels stemmen hooren / welcke sy niet verstaen ende die haer vervaeren. De Albanois Gouma, welcke ons huysveste / seyde dat hy dickmaels een stemme gehoort hadde / als van een Vrou welcke sich beklaeghde / ende dat die van hem verwijderde / als hy na de plaetse / daer die scheen van daen te komen / wilde naederen.

Des anderen daeghs deedden wy een tochje van vier a vijf mijlen aen geene sijde van de Velden van Marathon, op den Oever van den Euripus, alwaer men de Overblijffselen siet van een kleyne Stadt / welcke de hedensdaeghsche Griecken noemen Tauro-Castro ofte Ebræo-Castro. Hier placht de oude Stadt Rhamnus te staen. Hondert schreden opwaerts / op een hoogte / siet men de overblijffselen van den Tempel der Goddinne Nemesis, welcke vierkant was / ende veele Marmore pilaren hadde / van dewelcke men niet dan de stucken siet. Daer recht teghens over / in het Eylant Negropont, is het Dorp Disto, ende een weynigh laeger / nae het Suyden / in het selve Eylant / een Haeven genaemt Porto Bufalo. Den Tempel was vermaert door geheel Grieckenlandt / ende Phidias hadde die noch aenmerckelijcker gemaeckt / door het Beeldt van Nemesis, dat hy daer in stelde. Strabo seght dat Agoracritus van Paros het selve gemaeckt hadde / doch dat het voor de wercken van Phidias niet behoefde te wijcken.

Rhamnus.

Tempel van *Nemesis.*

Porto Bufalo.

Wy konden geheel niet vernemen van den Bergh ende de Grotte van den Afgodt Pan, daer de Oude soo veel wonderen van vertelden.

De Velden van Marathon, die noch Campi Marathonii genaemt werden / hebben omtrent twaelf mijlen in den omkeer / ende bestaen meest uyt beboude Ackers / welcke sich van den voet van het by-geleghene Geberghte tot aen de Zee toe uytstrecken. De kleyne Reviere Marathon verdeeldt deselve / ende dat is moghelijck het geen men in vorighe tijden Macaria noemde. Sy komt uyt den Bergh Parnethes, stroomt nu midden door het Dorp Marathon (door het welcke wy trocken) ende ontlast sich in den Euripus. Dese plaets / welcke in de Aloude Schrijvers soo vermaert is / bestaet nu niet als uyt vijftien a sestien Zeugaria ofte Hoeven van die van Athenen, op dewelcke omtrent hondert ende vijftigh Albanoisen woonen. Men vind 'er gantsch geen teeckenen van Aloutheydt / indien men den naem maer uytsondert. Het Dorp leght drie mijlen van de Zee / ende seven ofte acht van Ebræo-Castro, het welcke over een komt met de sestigh Stadien / die Pausanias steldt / tusschen Marathon ende Rhamnus. Wy trocken door het Dorp Calingi, anderhalf uer van Marathon, ende door dat van Capranditi noch soo verre aen geene zijde / sijnde op een hooghte geleghen / ende drie ueren daer nae / met het vallen van de nacht / quamen wy te Marcopoulo, dichte by den Euripus.

Beschryvinghe van de Vlackte van *Marathon.*

Marathon.

Den volghenden dagh reden wy langhs deselve / ende passeerden by Ropo,

Ropo, een groot Griecksch Dorp van meer als 200. huysen. Dit was de oude Stadt Oropos ofte Oropus, over dewelcke die van Athenen ende Bœotia dickmaels in Oorlogh waeren / door dien die op de Grensen lagh. Het Dorp is twee mylen van de Zee / ende ses van Marcopoulo. Drie ueren aen geene zijde trocken wy over een kleyne Revier / spruytende uyt het Geberghte tusschen Thebes ende Athenen, ick gelove deselve den Asopus te zijn / door dien 'er geen ander aenmerckelijck waeter is / tot aen Negropont toe. *Asopus.*

Aen de overzijde van die Reviere / ende op dessels Oever / doet sich een groot Dorp op / dat niet veel kleynder als het vorighe is / ende dat wy voor Oropus selfs souden aengesien hebben / ter oorsaecke van eenighe Inscriptien die wy 'er saegen / onder dewelcke was het Grafschrift van seeckeren Aphrodisius, Soone van Zopyrus, geboortigh van Oropos. Doch de naemen welcke gebleven zijn soo aen Oropos, als aen dese plaetse / welcke sy noch Sycamino ofte Scamino noemen als sy haestigh spreecken / deeden ons bekennen dat het die kleyne Stadt van Bœotia was / welcke men in de vorighe tijden Sycaminum noemde. *Sycaminum.*

De Griecken hebben 'er veele Kercken / onder andere die geene in dewelcke wy de Inscriptien saeghen / Agioi Saranda, de veertigh Heylighen / Panagia ende Agios Helias; van daer tot Negropont is den wegh maer vijf ueren langh / door een vet ende vruchtbaer Land. Wy trocken door de Stadt Dramisch, niet dan door Visschers bewoondt werdende / ende maer een goet uer van Negropont geleghen. Wy saghen 'er een Haeven die taemelijck schoon was / ende welcke men nu Megalo-Vathy ofte Bathy noemt / van dewelcke oock Strabo gewaght maeckt onder die selve naem. Daer is noch een andere genaemt Micro-Vathy, en daer op volght de Zeeboesem in het Land van Bœotia, die sich opdoet als een Golf / in dewelcke op alle plaetsen goede ancker-grondt is / ende dit was die beroemde Elidische Haeven / in dewelcke de Vloten van gheheel Griekenlandt / welcke Troyen souden gaen belegeren / sigh versamelden. Daer zijn jeghenwoordigh geene overblijffelen van de Stadt Aulis, welcke seer dichte by Chalcis lagh / dat nu Negropont werdt genaemt / alwaer wy noch redelijck vroegh aenquaemen. Wy logeerden by den Heer Gioseppe Rozzo, een Malteser slaef / die 'er getrout is / ende de Bedieninghe van Consul van de Fransse Natie waerneemt / bemoeyende sich oock een weynigh met de Genees- ende Heel-konste. *Dramisch.* *Elidische Haeven.*

De Griecken noemen de Stadt Egripos, soo wel als de enghte van den Euripus, ende hier door is het ontstaen dat de eerste Francken die daer zijn gekomen / hoorende de Inboorlinghen segghen / *eis ton Egripon*, het welcke beduydt te Egripos, geloofden dat sy de plaets Negripon noemden / voeghende de laetste Letter van het woordeken *ton* by dat van Egripon. Men behoeft dan geen andere oorspronck van die naem te gaen smeden / uyt de dwaelinghe der Italianen / welcke *Dwaelinghe van sommige persoonen.*

de Stadt Nigroponte noemen / even als of 'er een brugghe van swarten steen was / welcke van Bœotia tot in het Eylant streckte.

Den Euripus is daer veel naeuwer dan ergens anders / ende als men uyt Bœotia in het Eylant wil over gaen / soo passeertmen eerst over een steene Brugge van vijf kleyne boghen / die maer omtrent dertigh schreden langh is / ende sich uytstreckt tot onder een Toorn staende in het midden van het waeter / ende door de Venetiaenen gebouwt.

Brugge over den *Euripus*.

Men siet 'er Sint Marcus noch boven de Poort staen. Van den Toorn tot aen de Stadt is een ophaelende Brugghe / welcke schuyns op ende afgaet. De eene helft van deselve wert aen de sijde van de Stadt / ende de andere aen die van den Toorn opgehaelt / wanneermen de Galeyen ende andere Vaertuyghen daer wil door laeten / het welcke niet gemackelijck kan geschieden sonder het inhaelen der riemen. Ick sal hier nae van de Enghte ende van sijn Ebbe ende Vloedt spreecken / van dewelcke ick u een getrou ende net verhael sal geven / nae dat ick u iets van de Stadt Negropont sal verhaelt hebben.

Beschryving van de Stadt *Negropont*.

De omkringh van de Mueren is omtrent van twee mijlen / doch daer sijn meer huysen ende Inwoonders in de Voor-Steden / daer de Christenen woonen / als in de Stadt / beseten door de Turcken ende de Joden. De Turcken hebben 'er twee Moskéen binnen / ende twee buyten / daer de Kercken der Griecken zijn / ende alle de Inwoonders moghen omtrent een getal van vijftien duysent uyt maecken / onder dewelcke seven ofte acht huysgesinnen van Francken zijn / gelijck oock eenighe slaven op de Galeyen / die sich daer een gedeelte des jaers ophouden. Van Geestelijcke Francken waeren 'er doen geene / als den Pater Adstringent ende een ander / welcke ons seer beleefdelijck ontfinghen. De Stadt is van de Voorsteden gescheyden door een grote steyl afgaende gracht / ende dat alles op een vlacken en evenen grondt.

Het Serrail van den Capitan Bassa, het welcke op den Euripus sijn uytsichten heeft / is verciert met Galeryen ende Wandelaryen van root gevernist hout. Hy commandeert over geheel Bœotia, ende in sijn afwesen doet het sijn Kiaja ofte Lieutenant / welcke noch een onder-Kiaja heeft. Daer is oock een Bey die eenighe inkomsten heeft / voor dewelcke hy een Galeye onderhoudt. Het Paleys van Achmet Bassa, broeder van den Capiteyn Bassa, is in de Stadt / ende het was het selve van den Baylo ofte Proveditcur van Venetien. Men siet 'er noch overwelfde Kelders / door dewelcke de Proveditcur, die de plaets commandeerde doen Mahomet de tweede die innam / sich dachte te salveren / doch den Grooten Heer / die verspieders in de Stadt hadde gehadt / deedt hem vatten ende wredelijck doden. Eene van sijne dochters / welcke volmaecktelijck schoon was / liet sich liever door een poignaert doorsteecken / als door den Sultan liefkosen. Ick vondt op de plaets op een Pilaer / een Inscriptie van het jaer van 1273. welcke sprack van een Capelle van Sint Marcus, gebouwt door de sorghe van

Stantvastigheyt van een Venetiaense Juffrouw.

den

den Baylo Miliani ende sijne twee toegheboeghde Raeden / Michael de Andro ende Pietro Navayer. Ick vertoonde het afschrift daer van aen den Proveditеur van Zanten, op mijne wederkomste / welcke van het geslacht der Navayers is / welcke my seer daer voor bedanckte.

Daer is niet vermaeckelijcker als de Merckt-daghen te sien / welcke alle Sondaeghen gehouden werden. De Boeren van een gedeelte van Bœotia ende van by nae het geheele Eylant komen dan in de Stad van Negropont, in een seer groot getal / als op een jaermerckt / waer door den leeftocht daer seer goeden koop is. Het pont schapen vleesch gelt 'er noch geen stuyver van onse munt / het Geyten vleesch ses deniers ende de visch een blanck of een weynigh meer. Men heeft een Condyri Wijn voor drie Aspers, het welck omtrent op een stuyver de kan uytkomt Lyonsche maet. De Confituren van Queen / Peeren / ende Amandelen in gekoockten Wijn / welcke daer beter is als ergens anders ter Werelt / kosten 'er maer twee blancken het pont. Merckt-daghen te *Negropont.* Goedt koop leeftocht.

Wat belanght de Ebbe en Vloedt van den Euripus, waer van ick belooft hebbe te sullen spreecken / die sijn seecker de wonderlijckste saecken des Werelts. Oock seghtmen dat Aristoteles sich uyt spijt daer in verdronck / om dat hy de oorsaeck daer van niet konde beseffen / ende dat hy sich daer in werpende dese woorden sprack; Aenghesien ick u niet begrijpen kan / soo begrypt ghy my. Ick gelove seer lichtelijck dat dit verdicht is / want wy hebben seeckerder Historien / die ons sijn doodt anders verhaelen. Men moet evenwel bekennen / dat die bovengewone Ebbe ende Vloedt een afgront ende een klip voor de reden is / want die geschiet in een Enghte van de Archipelago, dat nerghens anders geen Ebbe of Vloedt heeft. De beweeginghe van het waeter komt somwijlen over een met die van den Oceaen / doch op andere tijden heeft het die tot veertienmaelen toe / gelijck ghy door het volghende verhael sult sien / het welck ick hebbe bevonden over een te komen met het geene alle de Inwoonders daer van weten / het welck den Pater l'Addstringent my oock heeft bevestight. Den Euripus had deselve bewegingh als den Oceaen / in die twee daeghen / op dewelcke wy 'er waeren / ende het waeter liep van ses tot ses ueren / dan nae het Noorden ende dan nae het Suyden. Doch sijnde overtuyght door het geen ick daer ter plaetse verstaen hebbe / soo wil ick niet doen als du Loir, welcke in het verhael van sijne Reysen verseeckert / dat de Vloedt ende de Ebbe van den Euripus, niet verschilt met die van den Oceaen / op dat hy het op den tijdt doen hy 'er was alsoo had bevonden. Gyllius, die de Beschrijvinghe van Constantinopolen gemaeckt heeft / seght in dat selve Boeck / dat hy nae die saeck wilde vernemen soo drae hy te Negropont gekomen was / ende datmen hem verseeckert dat den Euripus twee verscheyde beweginghen hadde. Dat hy somwijlen liep als den Oceaen / en dat hy op andere daeghen meermalen veranderde / doch dat 'er eenighe Turcken overquaemen / wanneer hy sich wilde Fabel van de doodt van *Aristoteles.* Loop van den *Euripus.* Misslag van *du Loir.*

wilde informeren van die daeghen / op dewelcke hy meer bewegingen hadde / die hoorende dat hy sich van de bysonderheden des Lands wilde laten onderrichten / met dreygingen riepen dat hy een Verspieder was / waer op sich noch andere vergaederden / het welcke hem deedt vertrecken / uyt vreese dat hem hier uyt eenighe moeyte mochte ontstaen. Aldus is dat tot nu toe verborgen gebleven / als wanneer den Eerwaerdighen Pater Babin, een Jesuit die seer geleert ende curieus is / ende twee jaeren te Negropont gewoont heeft / ons daer van met een seer naeukeurigh verhael beschonck / in een brief geschreven aen de Heer Abt Pecoil Canonick van St. Justus te Lyons, welcke seer ervaeren is in de Grieksche taele ende andere goede letteren. Hy heeft de goedtheydt gehadt van my deselve mede te deelen / ende ick wil 'er het gemeen niet van beroven. Ick moet 'er alleen by voeghen het geen den Pater l'Adstringent my geseght heeft daer geremarqueert te hebben / dat is dat wanneer het vloeydt ende het waeter rijst nae een ende deselve zijde / men in het naeuwste van den Euripus dickmaels bevindt / dat het in een quartier ofte half uer niet rijst / hoewel het blijft lopen of vloeyen / ende dat het aldus dickmaels tweemaelen opklimt in een ende deselve Vloedt / ende dat hy voor de rest geen veranderinghe had bevonden als de Son in Aries ofte in Libra was / dat is als dagh ende nacht / in de Lente of in den Herfst even langh waeren. Die geen welcke op de Molens wonen die op dat waeter leggen / verseeckerden ons deselve saeck / van de twee onderscheydene beweeginghen van den Euripus, als nae de daeghen van des Maens ouderdom.

Ick heb sedert eenighen tijdt brieven van den Eerwaerdighen Pater Babin ontfangen / door dewelcke hy my veel ampelder aenmerckingen / op de Ebbe en Vloedt van den Euripus belooft / als wel die geene sijn die ick u hier van hem geef. Doch door dien de afghelegentheydt der plaetse ende sijne besigheden die sijn voornemen konnen voor een geruymen tijdt doen uytstellen / soo wil ick daerom het gemeen sijne eerste gedachten daer over bekent maecken / terwijl ick verwachte dat ick u de tweede sal konnen geven / als hy my die sal hebben mede-gedeelt / nevens andere Remarques op het Eylandt Negropont, op de seden der Inwoonders / ende een ondersoeck dat hy ons daer boven doet hopen van de Vroucolacas, ofte de valsche Verresene onder de Griecken / dat een seer naeukeurigh stuckje sal zijn / van het welcke een ander Pater, welcke hy eenighe Memorien daer van hadde gegeven / iets heeft doen drucken.

AENMERCKINGEN
OVER DEN
VLOEDT ENDE EBBE
VAN DEN
EURIPUS.

Begrepen in een brief

AEN DEN HEER
ABT PECOIL.

MYN HEER,

Ick sondt u over eenigen tijdt een kleyn verhael raeckende de Vloedt ende Ebbe van den *Euripus*, en het goede onthael, dat ghy aen het selve gedaen hebt, heeft my bewoghen de handt daer noch eens over te laeten gaen, ende eenighe bysonderheden daer in te veranderen, nae dat ick, met meer opsicht, den loop van dat waeter aengemerckt, en my naerder van de waerheyt hadde laeten onderrichten. Ick voegh 'er oock eenighe nieuwe Aenmerckinghen by, op dat de leergierige de natuer van den *Euripus*, door het lesen van dit schrift, beter moghe begrijpen, als wel door het doorblaederen der oude Schryvers, welcke niet dan een gedeelte te boeck hebben gesteldt, van het geene ick gesien hebbe, den tijdt van twee jaeren aen den anderen, in dat verscheydentlijck vloeyen ende ebben.

Hoewel de *Euripus* ons de onstantvastigheyt verbeelt, soo heeft hy evenwel dat voordeel, geen soo aenmerckelijcke veranderinghen geleden te hebben, als wel andere saecken die ons door de Oude Schryvers werden verhaelt, gelijck 'er sijn de Aaloutheden van *Smyrna*, de Heerlijckheyt van *Athenen*, den loop van de Revieren *Xantus*, *Simoïs*, *Meles*, de *Ilissus* ende veele andere vermaerde stromen, die niet meer in den staet sijn waer in men die voormaels sagh, of ten minsten die ons niet sodanigh schijnen, als de Historie ende Landtbeschryvers ons die verbeelden, sijnde die Aaloutheden geruïneert, of door den brandt, gelijck te *Troyen*, of door Aertbevinghen, als te *Smyrna*, of door de Oorlogen, als te *Athenen*, ende sijnde het waeter van die Revieren moghelijck op verscheyde plaetsen afgeleydt, ende in veele beecken verdeelt, want men verseeckert ons, dat sy in vorighe tijden seer heerlijck stroomden.

Doch de *Euripus* is sodanigh als hy altoos geweest heeft, ende hoewel de oude Stadt *Chalcis*, op dat waeter legghende, verwoest is, ende verandert in die geene welcke men nu *Negropont* noemt, van dewelcke het nu de mueren ende Casteel bespoelt ende bevochtight, soo is het doch evenwel in den selven staet gebleven, in weerwil van alle de veranderinghen in soo veel eeuwen voorghevallen, ende van de Aerdtbevinghen, welcke dickmaels genoegh in *Bœotia* ende *Eubéa* voorvallen, welcke beyde het met sijne baeren bestroomt, sonder datmen onderstaen heeft het te sluyten, ende sijn loop op te houden door een Dijck, dat gemackelijck sou te doen zyn, voeghende het Eylandt *Negropont* aen het vaste Landt van *Bœotia*, want die sijn van malkanderen niet gescheyden, dan door een kleyne Brugghe van hout, ende een andere van steen, tusschen welcke twee een Toorn ofte kleyn Casteeltjen is, sijnde door de Venetianen gemaeckt, op een Rotse welcke in het midden van die Enghte is, siende men noch hare gevleugelde Leeuwen van Marmor boven de Poorten ende op de Mueren.

Ghy sult u moghelijck verwonderen, ende geloven dat ick mijn selven teghenspreeck, als ick anders van den *Euripus* handele, dan ons die de oude Schrijvers hebben voor ooghen gesteldt, nae dat ick alvorens voor vast hebbe gesteld dat deselve geheel geene veranderinghe is onderworpen geweest. Doch ick hebbe dese teghenwerpinghe alreede beantwoordt, als ick seyde dat de oude Historie ende Landt-Beschrijvers, in haere wercken maer een gedeelte hebben verhaelt van het geene van die saecke is, het sy dat sy die noyt gesien hebben, ende spreeckende sy volghens het verhael dat men haer daer van hadde gedaen, of wel dat sy die niet met aendacht ende op verscheyde tijden betracht hebben, nae de Quartieren der Maene ende de verdeelinghen des Maendts, soo als ick dickmaels gedaen hebbe, sonder my te binden aen het geene men my seyde, hoewel ick daer door overeenstemde met die geene welcke deselve opmerckinghen met my waernaemen. Ick hebbe daer over gesproocken met de Turcken ende de Griecken, die sorghe draegen voor de twee Molens welcke op die Enghte legghen. Niemant kan daer van beter onderricht sijn dan sy, door dien de Raeden dan aen de eene zyde, ende nu weder aen de andere draeyen, nae het vloeyen ende ebben des waeters, het welcke sy vijftien jaeren hebben bygewoont, te weten van die tijdt af dat de Molens daer gesteldt zyn. Siet hier dan het geene ick geremarqueert hebbe, het welck oock met het verhael dat sy my deedden over-een komt.

De *Euripus* is een Enghte in de *Egeïsche Zee*, soo naeuw ende van soo weynigh breedte, dat 'er naeuwlijcks een Galeye kan passeren, door een Brugghe welcke daer over streckt, tusschen het Casteel ende den Toorn van *Negropont*. Die Enghte waer over de Brugghe leght, werdt niet alleen *Euripus* genaemt, maer oock alle het waeter dat sich aen beyde de zijden, tot tien a twaelf ueren wijdt uytstreckt, alwaer den boesem

breder

breder zynde, ſoo is 'er den onſtantvaſtighen loop oock ſoo baerblijckelijck niet te bemercken, als wel aen den voet des Kaſteels. Het geheele begrip daer die gaen ende komen te ſien is, leght tuſſchen het vaſte Landt van *Bœotia* ende het Eylandt *Eubéa*, nu *Negropont* genaemt, nae de voornaemſte Stadt van dat groote Eylandt, waer uyt het ſpruyt dat ſommighe Schrijvers het den naem van *Euripus Euboïcus*, ende andere die van *Euripus Chalcidicus* geven, van de oude Stadt *Chalcis*, dichte by de ruïnen van dewelcke gebout is die geene welcke wy nu *Negropont* noemen, en welcke de Griecken den ouden naem van *Euripus* geven, ofte wel een weynigh bedorven, *Egripos*.

In die tien a twaelf ueren aen beyde de ſijden vindtmen veele kleyne Golven, in dewelcke men door het rijſen ende daelen van het waeter, de verſcheydentheyt van de Vloeden ende Ebben kan beſpeuren.

Den loop van den *Euripus* moet aenghemerckt werden op verſcheyde tijden. Daer ſijn achtien ofte negentien daeghen in yder Maent, ofte om beter te ſegghen in de tijdt dat de Maen ſijn loop volvoert, in dewelcke hy gereguleert is, ende elf andere daeghen in dewelcke hy ongereguleert is. Dit is de uytdruckinghe van dewelcke men ſich te *Negropont* bedient, om dat gedueríghe wonder der Natuere uyt te drucken.

Hy is in ſijn kracht, of, om het beter uyt te drucken, gereguleert, beginnende van de drie laetſte daeghen voor de Nieuwe Maen tot den achtſten van deſelve Nieuwe Maen toe, ende hy wort gedereguleert op den negende, blijvende ſijn loop alsdan onſtantvaſtigh ende ontſteldt tot den dertienden incluys. Den veertienden herſteldt hy ſich weder, ende krijght ſijn oude krachten, doch hy werdt weder ontſteldt van den een ende twintighſten tot den ſes ende twintigſten incluys als voren, gelijck men beter ſal konnen vatten door de volghende Taeffel.

Taeffel der gereguleerde ende ongereguleerde daeghen van den Vloedt ende Ebbe van den Euripus *nae die van de Maen.*

Nieuwe ☉ Maen	1. Gereguleert als den Oceaen.	
	2. Gereguleert.	
	3. Gereguleert.	
	4. Gereguleert.	
	5. Gereguleert.	
	6. Gereguleert.	
	7. Gereguleert.	
Eerſte ☽ Quartier.	8. Gereguleert.	
	9. Ongereguleert.	Van 12. 13. of 14. Vloeden ende ſoo veel Ebben.
	10. Ongereguleert.	
	11. Ongereguleert.	
	12. Ongereguleert.	
	13. Ongereguleert.	

	14.	Gereguleert.	
Volle ○	15.	Gereguleert.	
Maen.	16.	Gereguleert.	
	17.	Gereguleert.	
	18.	Gereguleert.	
	19.	Gereguleert.	
	20.	Gereguleert.	
	21.	Ongereguleert.	Vloedt ende Ebbe als boven.
Laetſte ☾	22.	Ongereguleert.	
	23.	Ongereguleert.	
	24.	Ongereguleert.	
	25.	Ongereguleert.	
	26.	Ongereguleert.	
	27.	Gereguleert.	
	28.	Gereguleert.	
	29.	Gereguleert.	

Aldus ſijn'er in yder Maen elf ongereguleerde daeghen, ende achtien ofte neghentien andere in dewelcke hy gereguleert is. Hy is dan ongereguleert van het eerſte Quartier af, wanneer hy begint te feylen, tot omtrent de volle Maen, ende van het laetſte Quartier af, wanneer hy weder begindt te feylen, het welck is op den drie ende twintighſten, op dewelcke den *Euripus*, die de ſwackheyt van de Maen gewaer wort, deel in deſelve neemt, het welcke oorſaeck is, dat den loop daer van, geduerende die daeghen, is geſteld als de herſſenen van een menſch die dwaes is ende bewoghen werdt als een bal in een Kaetsbaen, ſijnde de koorde die in het midden hanght, in den *Euripus*, de Brugghe, ende de gaeten, de Venſters ende de Galeryen werden verbeelt, door alle de kleyne Golfen, die aen beyde ſijden van het Canael zijn, in dewelcke de Natuere met dat waeter ſpeelt.

Geduerende de ongereguleerde daegen, heeftmen in een Etmael, dat is in vier of vijf ende twintigh ueren, elf, twaelf, dertien, jae ſomtijdts veertien Vloeden ende ſoo veel Ebben, ſoo als ick ſelfs geobſerveert hebbe, ende my oock is verſeeckert door die geen welcke daegelijcks op de Molens zijn, en die de raden een andere Cours ſien nemen, nae den verſcheyden loop van dat waeter. De Vloet komt dan niet alleen ſeven mael, ſoo als de Oude geſchreven hebben, maer veel meer.

Ick heb eens anderhalf uer op de Molen geweeſt, die onder het Caſteel leght, en ick ſagh den loop des waeters drie maelen veranderen, hoewel den windt redelijck ſterck was. Ick heb ſulcks oock dickmaels bemerckt, ſijnde in de Haven, op Franſſe Barcken, alwaer ick ſoo lang bleef als ick wilde, om die verſcheyde beweginghen der Zee, met meer vryheydt, te ſien, hoewel men het daer ſoo gemackelijck niet beſpeuren kan, door de breedte des Haevens.

Als

Als den loop van den *Euripus* gereguleert is, heeft hy dat gemeen met den Oceaen ende met de Golf van *Venetien*, geduerende de andere achtien ofte neghentien daeghen, dat hy in vier a vijf ende twintigh ueren, maer tweemaelen Ebbe en Vloedt heeft, welcke alle dagen een uer laeter komen, als in den Oceaen, waſſende het waeter ſes ueren, ende vallende oock ſoo langh, ſoo wel des ſomers als des winters, en het ſy het hardt waeyt, of ſtil weder is. In de ongereguleerde daeghen waſt het waeter omtrent een half uer, ende het valt drie quartiers uers.

Alle de gereguleerde Getijden van den *Euripus*, verſchillen evenwel noch in twee dinghen met den Oceaen, want het waeter verheft ſich gemeenlijck in de Vloedt maer een voet, ende ſelden twee, daer den Oceaen ſich verheft tot op de hooghte van acht *Cubitus*, gelijck in de Haevenen van Bretagne, hoewel het in de *America* niet hogher komt als in den *Euripus*.

Ten tweeden, heb ick 'er dit onderſcheydt in beſpeurt, dat het waeter, wanneer het valdt, ſich in Zee begeeft, gelijck het, in tegendeel, ſich verheft, ende het Landt meer bedeckt, als het waſt; In den *Euripus* gaet het op een andere wijſe, want het waſt als het waeter nae de Eylanden van de *Archipelago* loopt, daer de Zee wijder is, ende het valt wanneer het nae *Theſſalien* toeſchiet ende ſijn loop neemt door de enghte, welcke de Galeyen paſſeren, om nae *Theſſalonica* te gaen, om des te eerder ende met veyligheyt te *Conſtantinopolen* te komen.

Tuſſen het waſſen en vallen van het waeter, is een kleyne ſtilſtandt, wanneer het water ſtil ende onbeweeglijck ſtaet, ſoodanigh dat vederen ende kaf ſich daer op niet bewegen, ſoo 'er geen windt is.

Wilmen nu de reden vraeghen waerom den *Euripus* op geſeyde daeghen gereguleert is, ende op de andere ongereguleert, ſoo ſal ick uytſtellen te antwoorden, tot dat men my eerſt ſegghe, waerom de ſpringhvloeden, in eenighe Haevenen, als by voorbeeldt te *Dieppe*, twee ofte drie daeghen, nae de nieuwe ofte volle Maen komen, waerom ſy toenemen met de Nieuwe Maen, als wanneer die minder kracht heeft, ende waerom ſy minderen als de Maen in ſterckte toeneemt. Waerom in ſeeckere Zee van-Indien het waeter vijftien daeghen waſt, ende weder ſoo langh valt. Waerom in de Haevenen van *Cambaya* de ſpringhvloeden met de volle Maen komen, ende in de Haeven van *Calecut*, die niet ſeer veel van de andere verwijdert is, met de nieuwe. Aldus ſien wy in die Hooft-ſtoffe veele wonderen, van dewelcke wy geene redenen konnen geven, en welckers oorſaecken het ons niet mogelijck is, wel te onderſcheyden. GODT heeft het geheym van die verborghentheden voor ſich ſelven behouden, op dat wy ons te meer over ſijne macht ſouden verwonderen, ende ons met den Koninglijcken Propheet te doen bekennen, dat Hy ſoo veel wonderen in de Zee doet ſien, als in eenighe andere ſijne Schepſelen, ende dat die verheffingen t'eenemael wonderlijck zijn.

Het is van meer gewichte de gevoelens, der oude Schrijvers, nopende den loop van den *Euripus*, over een te brenghen, waer over meer verschillen zijn, als dat waeter verscheyde beweginghen heeft. *Antiphilus*, van *Byzantien* geboortigh, seght in een Grieckſch *Epigramma*, dat den *Euripus* ses Vloeden ende soo veel Ebben heeft. *Strabo*, *Plinius*, *Suidas* ende veele andere houden staende, dat die Vloedt ende Ebbe seven maelen geschiedt. *Pomponius Mela* is naeder aen de waerheyt, segghende dat sulcks veertien maelen voorvalt, hoewel het uyt sijne woorden schijnt dat hy wil segghen, dat den *Euripus* altoos veertien maelen in vier ende twintigh ueren vloeydt ende ebt. Sie hier hoe hy 'er van spreeckt in sijn tweede Boeck, op het sevende Capittel. *Mare rapidum & alterno cursu, septies die & septies nocte; fluctibus invicem versis, adeo immodice fluens, ut ventos etiam & plenis velis navigia frustretur.* Dat is: De Zee stroomt daer seer snel, dan aen de eene zyde ende dan aen de andere, seven malen des daegs, ende soo veel reysen des nachts, keerende de stromen weder daer sy eerst van daen quaemen, met sodanighen snelligheydt, dat de windt haeren loop niet kan wederhouden, en dat sy de Schepen met volle Seylen beletten op te komen. *Seneca* schijnt van het selve gevoelen te sijn in een van sijne Treur-speelen, alwaer hy op de volghende wijse spreeckt.

> Euripus *undas flectit instabilis vagas,*
> *Septemque cursus flectit, & totidem refert,*
> *Dum lassa Titan mergat Oceano juga.*

Men kan hier uyt gemackelijck oordelen, dat hy die seven Vloeden ende Ebben maer reeckent tot op den onderganck der Sonne. Oock is het hier niet als onder den *Polus Arcticus* ofte de Noorder Pool ende in de Indische Zee, alwaer men regulierlijck twee Getijden des daegs heeft, sonder dat sulcks des nachts geschiedt; of als in de Persische Zee, daer het maer des nachts voorvalt, want de beweginghen van den *Euripus* geschieden des nachts soo wel als by dagh. Het schijnt oock dat *Plinius* wil segghen, dat 'er de Vloedt ende Ebbe, seven maelen des daeghs, ende soo veel keeren des nachts voorvald, hoewel hy sich niet klaerlijck genoegh uytdruckt, in de volghende termen. *Quorundam Æstuariorum privata natura est, velut Tauromitani sæpius, & in Eubœa septies die ac nocte reciprocantis.* Dat is: Daer sijn Getijden, welcke een bysondere Natuere hebben, als die van de Tauromeniers, daer die dickmalen veranderen, ende die van *Eubéa*, alwaer het seven maelen des daeghs ende des nachts geschiedt.

Titus Livius meent de waerheydt beter gevonden te hebben dan alle de andere. De Euripus, seght hy, *heeft geen seven gereguleerde Vloeden ende Ebben op een dagh, soo als het geruchte daer van loopt, doch die stroomt, dan aen de eene ende dan aen de andere zijde, gelijck als de wint ende even als een Beeck, die van de steylte eens berghs afschiet.* Dit past genoegh-

genoeghſaem op de ongereguleerde daeghen, doch hy bedrieght ſich als hy daer by voeght dat-'er geen quaeder Haeven is als die van *Chalcis*, ter oorſaecke van de ſtromen, want dat vloeyen ende ebben, doet de Schepen gantſch niet beweghen, die plaets genoegh hebben om het buyten den loop van het Getijde te ſetten, het ſy in de grote Haven, welcke door de mueren van de Citadelle bedeckt werdt, of wel in die welcke aen de andere ſijde van de Brugge is, ſoo als ick ſulcks geremarqueert hebbe in het jaer 1669. wanneer de Turckſche Armade te *Negropont* overwinterde.

Alle die gevoelens en ſtrijden ſoo ſeer niet met malkanderen of men kan die wel over een brenghen, door dien alle die Schrijvers de waerheyt geſeght hebben, doch evenwel maer een gedeelte daer van. Sommighe hebben die bemerckt, als de kracht des windts, den loop des waeters belette, waer uyt het ſpruyt dat ſy die beweginghe maer ſes ofte ſeven maelen geſien hebben. Andere hebben die niet geſien als op de ongereguleerde daeghen. Wat de hedensdaeghſche Schrijvers betreft, welcke ſegghen dat de Oude met ons geſpot hebben, ende fabulen verhaelt nopende den *Euripus*, door dien 'er niet bovengewoonlijcks voorvalt dan het geen in den Oceaen of Golf van *Venetien* geſchiet, ick achte dat die ſoo lichtvaerdigh oordelen, als ymant ſou doen, welcke een Zy-worm ſiende als die in een Uyltjen verandert is, ſoude ſpotten met die geene die het den naem van een worm gaeven. Op die ſelve wijſe ſijn 'er verſcheyde ſaecken in de Natuere, welcke op verſcheyde tijden willen aenghemerckt zijn, ter oorſaecke van de veranderinghen welcke ſy onderworpen zijn, onder dewelcke de *Euripus*, ſoo als wy geſien hebben, een van de voornaemſte is. Men kan ſegghen dat die is als een koortſe, welcke ſijne aenneminghen, verdubbelinghen ende toevallen heeft.

Voor de reſte is het Eylandt van *Negropont* overvloeyende van koorn, wijn, ende andere ſoorten van vruchten. Men ſiet 'er hoge Bergen, welcke ſes maenden jaerlijcks met ſneeuw bedeckt zijn, een groote menigte Dorpen ende een Stadt *Cariſtos* genaemt, van dewelcke *Homerus* gewagh maeckt. De Italianen noemen die *Caſtel-roſſo*; ende de Françoiſen *Château-Roux*. Deſelve is nu een Fortereſſe der Turcken, onder dewelcke haere Galeyen ſich dickmaels vertrecken. De Stadt *Negropont*, hoewel kleyn, is redelijck ſterck ende wel van geſchut voorſien. Daer ſijn ſchoone Waeterleydinghen, welcke het waeter van drie ueren daer van daen in de Stadt brenghen, uyt ſeeckere welle. De Voorſteden, in dewelcke wy zijn, ende alwaer het Quartier der Chriſtenen is, ſijn grooter als de Stadt, ende ick ben altoos met alle oprechtigheydt

MYN HEER,

U oedetighſten ende gehoorſaemſten Dienaer
JACOBUS PAULUS BABIN van het geſelſchap van JESUS.

Den

Vertrek van Negropont ende komste te Theben.

Den 16. Maert quaemen wy van Negropont te Theben in ses ueren tijdts/ hoewel de weghen quaedt waeren/ ter oorsaecke van den reghen; dese twee plaetsen legghen maer vijftien a sestien mijlen van den anderen. Omtrent ter halver weghen laetmen op de lincker handt drie Dorpen Spahides genaemt/ ende een mijl van Theben het gehucht Chorowaywoda.

Turcochori.

Den 17. trocken wy door den selven wegh die wy gehouden hadden als wy nae Athenen reysden/ doch wy lieten Livadia aen onse lincker handt/ ende sliepen te Turcochori, aen de Noordt-sijde van den Bergh Parnassus, alwaer een Caravane is. Eermen daer komt/ passeertmen drie kleyne Revieren/ welcke in een stroomen/ ende sich in het Copaïdische Meir ontlasten/ het welcke men nu het Meir van Livadia ofte Tepoglia noemt. Een van die Revieren is de Cephissus, welcke sijn oorspronck heeft by Lilæa. Het schijnt evenwel dat Turcochori voor desen een aenmerckelijcke plaetse is geweest/ want men siet 'er veele stucken van Colommen ende oude Marmor-steenen. Het werdt by nae niet als door Turcken bewoont/ ende buyten het Dorp is een Capelle voor de Griecken. Door dien wy nu desen wegh genomen hadden om te Boudonitza te komen/ ende van daer te Zeython ende te Larissa, soo verstonden wy dat de sneeuw soo hoogh was/ datmen 'er niet konde passeren/ als met groot gevaer/ ende wy saeghen muyldrijvers van Athenen, welcke seep op haere beesten hadden om te Zeython te brenghen/ welcke weder te rugghe trocken/ nae dat sy acht daeghen hadden gewacht/ of mogheliick den wegh bequaem wierde.

Dit deed ons aenstonts andere mesures nemen/ ende door dien ick/ met ongheduldt verlanghde weder in mijn Vaderlandt te keeren/ soo besloot ick op de Golf van Lepanthe scheep te gaen/ om hoe eer hoe liever te Zanten ende van daer te Venetien te komen. Mijn Reysgesel was/ hier in/ met my niet van het selve gevoelen/ segghende dat hy niet wilde waeghen op de Zee te gaen/ voor de Lente gekomen was/ en dat hy noch wat in het Landt wilde blijven/ sodanigh dat ick/ met groot leetwesen/ van hem moeste scheyden.

De Reysiger scheydt van sijn Medtgesel.

Hy vertrock dan van Turcochori met Joanaki, ende willende het Land wat beter op sijn gemack besien/ besichtigde hy den uytloop van het Meir van Livadia, het welcke sich in den Euripus ontlast/ soo als ick elders gesegt hebbe. Sy sliepen dien nacht in het huys van eenighe Albanoysen, ende hebbende gehoort dat sy raedtsloeghen/ wat sy met seecker gestolen Peert souden aenvanghen/ soo vertrocken sy des morghens vroegh/ uyt vreese dat haer het selve ofte ergher mochte te beurt vallen/ wetende dat sy onder handen van Rovers waren. Hier nae ginghen sy de Stadt Talanta besichtighen/ welcke op den Oever van den Euripus leght/ ende sy vonden 'er eenighe teeckenen van Maloutheden. Deselve leght by een kleyn Eylandt/ voor desen Atalanta genaemt/ waer van het den naem heeft gekreghen. Van daer/ des

Talanta.

anderen

anderen daeghs / het Land van Theben door-rijdende quaemen sy aen den voet van den Bergh Helicon, jegenwoordigh Zagara genaemt / alwaer sy de overblijffselen vonden van de Stadt Thespiæ, ende een Inscriptie die 'er den naem van draeght / gelegen een mijl van het Dorp Neochori, ende vier van Erimo-Castri. Den volghenden dagh passeerden sy door het Landt van de oude Plateënsen, alwaer veele Dorpen zijn die noch Platana genoemt werden / ende sy sliepen in de Vlackte van Eleusis, van waer sy te Athenen quamen. Mijn Reys-broeder trock drie weecken daer nae over Zanten nae Venetien, nae dat hy noch Cabo Colonne ende de Haeven van Rafty hadde besichtight.

Wat my belanght / ick vertrock van Turcochori, met mijn Drogueman ofte Tolck Mourati, ende ick quam / in drie ueren / te Daulia, voor desen Daulium genaemt / gelegen ten Noordt-Westen aen den voet van den Bergh Parnassus, vijf ofte ses mijlen van Livadia. Het is een Dorp bestaende uyt omtrent vijftigh a sestigh huysen / men siet 'er de Overblijffselen van eene kleyne Fortresse / welcke op een hooghte lagh. Daer zijn drie of vier Kercken voor de Griecken / ende een Turcksche Moskée / ende binnen het Dorp selve / sprupt uyt een Rotsteen / de eerste Reviere / welcke wy gepasseert hadden / soo als wy nae Turcochori reysden / welcke die van het Land den naem van Mauroneri geven / het welcke swart waeter geseght is. Dit is buyten twijffel de Reviere Melas, welcke sich / volgens het segghen van Strabo, in de Cephissus ontlaste / ooch is het woort Melas swart geseght. Twee ueren daer van daen quaemen wy aen het Dorp Distomo, het welck omtrent vier mijlen van de Zee leght / alwaer ick voorraet van Wijn op deedde om Scheep te gaen / ende wetende dat 'er een Barck / in de naebuerighe Haeven van Aspropitia was / welcke dien avondt nae Lepanthe sou seylen / soo begaf ick my derwaerts / sonder tijdt te verliesen. Ick vondt 'er een Atheensch Coopman / welcke te Talanta woonde / ende die mede nae Zanten ende Venetien wilde / met dewelcke ick oock kennisse maeckte. Ick sondt Mourati van daer weder te rugghe / welcke my getrouwelijck hadde gedient / en my nu niet meer nodigh was.

Daulium.

Mauroneri.

Melas.

Distomo.

Dien avont liep de windt om / soo dat wy niet vertrecken konden. Ick quam in den duyster in de Barcke / en viel in het waeter / door dien de planck niet vast genoegh geleght was / het welck in dat koude saisoen niet seer aengenaem was / doch ick leedt daer door niet veel ongemack / gaende my droghen / by een goet vyer / dat onse Matrosen / op het strant / hadden aengestoocken / ende hebbende my daer op wel doen decken / bracht ick den nacht werm genoegh over. Die selve windt verplichte ons / om den gehelen volghenden dagh / in de Haeven van Aspropitia door te brenghen / welcke bestaet uyt een kleynen inham / aen den Bergh Helicon gelegen.

Den Autheur valt in het waeter.

De Haeven *Aspropitia.*

Qq Den

Komste te *Lepanthe.*

Den negentienden Maert / vertrocken wy / met een goeden wind / welcke ons te Lepanthe brocht / op den avont van die selve dagh / alwaer ick weder mijne huysvestinghe nam / by den Heer Samuël Salomon. Doch door dien het ten tijden van het Joodtsche Paesch-Feest was / en dat de Joden dan geen geheveldt broot in haere huysen willen dulden / soo gaf hy aen de Heer Michaël Mercantado, Koopman van Talanta ende aen my / ons quartier in een loots die van sijn huys was afgeleghen / alwaer wy onse eygene Keucken hielden. De voorraet van mijn Reysbroeder was haest verbaerdight / door dien / het in de Vasten der Griecken zijnde / hy by nae niet nuttigde / dan broot ende Olijven; Wat my belanght / ick hadde boven dat niet / dan eenighe gesouten Sardijnen / sijnde daer anders geen Visch te koop. Het was doen een seer ongemackelijcke tijdt om te reysen / want men vindt dan noch vleesch noch visch / door dien de Turcken sich genoeghen met rijs ende Coffie / steeckende daer by / somwijlen / eenighe oude schapen de keel af / ende wat de Griecken belanght / deselve nuttighen / in de Vasten / niet dan Aerdt- Peulvruchten ende Botargues, dat ingesoute kuyt van visch is.

Doch ick wil Grieckenlandt niet verlaeten / door dien wy hier op dese stoffe zijn / sonder eenigh gewagh te maecken van de Vastens ende Vischdaeghen / welcke de Griecken onderhouden / het welcke moghelijck niemant / tot noch toe / klaerlijck heeft uytgeleght.

Vastens ende Vischdaghen der Grieckische Kercken.

De Griecken hebben vier Vastens in het jaer. De grootste ende voornaemste is die van Paesschen / welcke sy noemen / i Megali Tessarakosti, duerende deselve acht weecken. De eerste weecke moghen sy Visch eten / soo wel als Eyeren / Melck ende Kaes / waerom sy die weeck Tyrni noemen / want Tyri is kaes geseght. De seven volgende weecken / moghen sy van alle het geseyde niet nuttigen. Men vind evenwel eenighe soorte van visch die haer toegelaeten werdt / te weten in dewelcke geen bloet is / als Oesters / Mossellen / Zee-Creeften / Garnaten / Petalides ende Gaidaropoula, dat Schulp-Visschen zijn / gelijck mede de Boutargues, het welcke de gedrooghde kuyt is van de Tetard, ende de Cavajaer, het welcke die is van een andere Visch / Moroni, in onse taele Steur / die aldaer uyt de swarte Zee komt. Aldus bestaet al haer voetsel / geduerende die tijdt / uyt ongesonde spijsen / welcke hardt te verteeren zijn / waer by sy voeghen Peulvruchten / rijs / honigh / Olijven ende kruyden. Te Zanten wil het meeste gedeelte der Griecken / selfs geen Olie eeten / om dat die vet is / hoewel sy geen swaerigheydt maecken / in het nuttighen van Olijven. Doch in Grieckenlant onthoudt 'er sich niemant van / dan de Mans ende Vrouws-Persoonen / welcke het Cloosterlijcke leven hebben aenvaert / nevens die geene die seer godtsdienstigh willen schijnen. Ick heb 'er gesien / die geseyden tijdt geduerende / drie dagen des weecks / niet ter werelt aeten.

Spijsen in de Vasten geoorlost.

De

De tweede Vasten is die geen welcke sy noemen van de Agioi Apostoli, ter eeren van de Heylighe Apostolen. Deselve begint acht daeghen nae het Pinxterfeest; het getal der daeghen is niet vast / want daer sijn jaeren in dewelcke die drie weecken duert / in andere duert die langher. In die vasten eten sy visch / doch geen melck / oock proeven sy niet van alles dat eenighe overeenkomste met vleesch heeft.

De derde tis Agias Parthenou, begint den eersten Augusti / ende geschiet ter eeren van de Heylighe Maget / geduerende veertien daghen / in dewelcke sy geen vleesch ofte visch eten / ten sy op den 6. Augusti / het welcke den dagh van de Transfiguratie ofte veranderinge Jesu Christi is / op deselve is het haer geoorloft Visch te gebruycken. Hier moet ick aenmercken / dat'er in de grote Vasten van Paesschen / mede twee daeghen zijn / in dewelcke sy 't selve oorlof van visch te eeten hebben / te weten den vijf ende twintighsten Maert / dagh van de Boodtschap Mariæ, door haer genaemt / Euangelismos, mits dat die in de goede weecke komt / de andere is Palm-Sondagh / door haer tou Vagiou genaemt.

De vierde Vasten is tôn Chrystogenôn, deselve begint veertigh daghen voor Kerstijdt / ende duert tot op die dagh toe. Doch sy moghen geduerende die Vasten visch eeten / uytgesondert des Woensdags ende des Vrydaghs.

De Caloyers ofte de Monicken hebben / boven de geseyde / noch drie andere Vastens. De eerste voor den dagh van den Heylighen Demetrius, welcke ses ende twintigh daeghen duert. De tweede begint den eersten September / ende duert veertien daeghen voor het Feest van Cruys-verheffinghe. De derde acht daeghen voor het Feest van den Heylighen Michael. Behalven dit vasten alle de Griecken op den Woensdagh ende den Vrydagh / maer by sommighe / welcke wat strengher vallen / noch den Maendagh voeghen / doch in de eerste weeck nae Paesschen ende Pinxteren eten sy alle daeghen vleesch / gelijck oock twaelf daeghen nae Kerstijdt / ende een geheele weeck voor de groote Vasten van Paesschen.

Wat de Vigilien belangt / van deselve vieren sy'er maer drie in het geheele jaer / te weten van de Drie Koningen / het welcke een dagh is / die die van de Latijnsche ofte Roomsche Kercke / in tegendeel in overdaet doorbrenghen. Deselve wert Paramoni genaemt / ende de Griecken gaen dan de Zee met groote plechtelijckheden dopen ofte segenen. Sy maechten een kleyne kop ofte schaele aen een groot hout vast / stellende daer boven een Cruyce / ende sy segghen dat het waeter / het welcke sy daer mede scheppen / soet is. De tweede Vigilie is die van het Feest van Joannis den Doper / ende de derde die van het Heylighe Cruyce. In deselve drie Vigilien eten sy visch noch vleesch.

Alles wel opgereeckent zijnde / soo vindtmen maer omtrent hondert ende dertigh daeghen in het jaer / op dewelcke sy vleesch mogen eeten /

ende de oude lieden ende de kinderen sijn daar van niet verschoondt / gelijck oock selfs niet de siecken / soo als ick elders hebbe aengemerckt.

Ick seyde haar somwijlen / al lacchende / dat die groote Vastens haer soo hoestigh ende galachtigh maeckten / want sy sijn voor het meeste gedeelte / licht geraeckt ende gramstorig / groote Vloeckers ende Lasteraers / sy sweeren by den naeme Godts ende der Heylighen Maeghets / by haer hooft ende by St. Nicolaes / het welcke sy by nae voor den grootsten eedt van allen houden. De Vrouwen sweeren niet als *Dia ton Afendi Cosmou*, dat is geseght / by den Meester des Weereldts. Sy overtreffen de andere Natien in scheldtwoorden ende lasteringhen / het welcke haer / buyten twijffel / de gramschap ende de straffen Godes op den hals heeft gehaeldt / haer de Ottomannische macht onderwerpende. Het bedrieghen / verraden / qualijck spreecken / de verachtinghe des Godtsdiensts / de gierigheydt ende de Heyligh-kopinge ofte Simonie / regeeren mede onder haer. Maer sie hier nu in tegendeel de Deughden / weghens dewelcke sy verdienen geprefen te werden / de matigheydt / soberheydt / kuysheydt / sedigheydt in kledingen / ende de standtvastigheydt welcke sy teghens de vervolginghen der Turcken betonen. Sy zijn lieden van oordeel / arbeydtsaem ende rijck in wercken der liefde. Sy drincken den Wijn niet als suyver / ende als sy in geselschap drincken / soo gaet den Kelck in het ronde / brengende sy het den anderen op de gesondtheydt van de levende / ende biddende Godt dat hy de dooden haere sonden vergeve. Dit geschiedt niet om dat sy in het Vagevyer geloven / doch sy segghen / dat niemandt / voor het eynde des Wereldts / sal geoordeeldt werden / ende dat daerom de Gebeden / welcke men voor de dooden doet / dienen konnen / om Godts Barmhertigheydt / over haer / te verkrijghen ; sonder dat sy evenwel segghen / op wat plaets de siele der menschen sich onthoudt / tot den dagh van de Opstandinghe toe. Het is waer / dat 'er eenige van haere Leeraeren sijn / welcke yets leeren / dat wat naeder soude komen / aen het ghevoelen datmen van het Vaghevyer heeft / te weten / dat sy segghen / dat die geen / welcke ter Hellen varen / daer niet alle voor eeuwigh verblijven / ende dat 'er sommige / nae het verblijf / van seeckeren tijdt / weder uytkomen / sich grondende op die Texten der Heylige Schrifture / in dewelke gesprooecken werdt van de sonden, welcke Godt noch in dese Eeuwe, noch in de toekomende sal vergeven, oock daar geseght werdt / dat Godt die geene is, die ter Hellen doet daelen, ende van daer wederom opkomen. Dit sijn de redenen van dewelcke sich den Caloyer Gregorius, in het Eylandt Scio wonende / bediende / welcke men leest in sijn Boeck van de Leeringhen der Kercke / in het hedensdaeghsche Grieckisch / te Venetien, gedruckt.

Fouten der Grieckfche Natie.

Hare Deughden.

Gevoelen der Griecken omtrent het Vaeghevyer.

Ick wil aen de andere stucken haers Godtsdienst niet raecken / door dien sy selve daer van niet veele redenen weten te geven / boven dat wy oock Boecken hebben / welcke daer van handelen. Ick kan gemackelijcker

lijcker handelen van de saecken die in de daedt bestaen / ende waer van ick een Ooghgetuyghe ben geweest.

Te Constantinopolen / hebben niet alleen de Caloyers Paternosters, maer oock het meeste ghedeelte der Gemeente / doch in Grieckenlandt selve / werden die selden gebruyckt als van de Caloyers, konnende sich het Volck daer van niet bedienen / door dien het meeste gedeelte / haer Onse Vader niet kan lesen.

Paternosters der Griecken.

Wy verbleven vijf a ses daghen te Lepanthe, wachtende nae goedt weder om nae Zanten te zeylen. Als ick onderwijlen / op seeckeren dagh / met de Heer Mercantado, door de Stadt gingh wandelen / soo sprack hem de Kiäja, ofte den Lieutenant van den Waywode, aen / ende sy hadden eenige woorden in de Turcksche Taele / welcke ick niet verstondt. Den Kiäja belaste aan den anderen / dat hy hem soude volgen / ende ick deede het mede / als begerigh sijnde te sien / wat op dit werck soude volghen. Hy bracht ons tot sijnent / ende deedt ons in een kamer gaen / welcke ick haest sagh de Gevanckenisse te sijn / door dien 'er vijf a ses arme Albanoisen saten / welckers beenen in groote en dicke blocken gesloten waren / het welcke ergher is dan de Boeyen aen de voeten te hebben / want sy konnen haer van haere plaetse niet begeven. De geseyde kamer was niet opgepronckt / dan met stocken / ketenen ende andere Instrumenten van de wreedtheydt der Turcken. Drie ofte vier slaven bewaerden dese ellendige menschen / ende sloeghen haer somwijlen / met een kleyn silvere stockje / op den rugghe / als sy wilden murmureren. Ick vraeghde den Heer Michaël aenstondts waer om men hem daer hadde gebracht / ende hy antwoorde my dat de Kiäja sich hadt ingebeeldt / dat hy die persoon was / welcke een Barcke / met Garst geladen / uyt de Golf hadde gebracht / welcke hy te Lepanthe niet wilde lossen / ende dat / hoewel hy hem verseeckert hadde / dat hy sich misgreep / ende dat wy te samen gekomen waren / op een Barcke met Tarwe geladen / hy sich evenwel / over die saecke / wilde informeren. Hebbende nu hier door verstaen / dat het een voorval was / dat my niet betrof / soo presenteerde ick mijn dienst om de Schipper te gaen opsoecken / die ons daer hadde gebracht / die aen den Kiäja vertoonde / dat hy sich bedroogh / ende die geen welcke men socht / zijnde mede van Athenen geboortigh / ende daer door oorsaecke gegeven hebbende tot de misgreep / wierdt in de Gevanckenisse gebracht / in plaetse van den Heer Michaël, welcke men aenstondts ontsloegh. Door dien 'er nu weynigh Gerst te Lepanthe was / dwongh den Waywode de gevangene / nae dat hy vier ende twintigh ueren in arrest hadde geweest / om Borghe te stellen / dat hy sijne Barcke in de Haeven soude brenghen / alwaer men die soude ontlaeden / hoewel hy van voornemen was / deselve te Zanten te verkopen.

Voorval van de Heer Mercantado.

Staeltje van Turcksche Dwinglandye over de Kooplieden.

Als het weer goedt geworden was / huerden wy een Barck voor ses Piasters, welcke den Heer Michaël ende my / tot Zanten toe / moeste brengen. Wy quaemen daer geluckighlijck / binnen twee daghen / ten

ancker / doch door dien wy uyt Moréa quaemen / deedt men ons twee daghen Quarantaine houden / in het Lazaretto, doch een Bael met sijde / welcke mijn Macker by sich hadde / moest 'er dertigh blijven / waer door hy 'er sich langher moeste ophouden als ick. Men heeft in dat Lazaretto, dat is in het huys / waer in men de personen van suspecte plaetsen komende / opsluyt / een Kercke welcke twee Choren heeft aen de twee eynden / een voor die van de Latijnsche ofte Roomsche / ende de andere voor die van de Griecksche Kercke. De laetste waeren doenmaels in haere goede weecke / gedurende dewelcke / sy eenighe openbaere pleghtelijckheden doen / ten minsten in de Steden die onder de Republijcke van Venetien hooren / in dewelcke men haer in Vryheydt laet. Op den Witten Donderdagh wast den Bisschop de voeten van twaelf Priesters / het welcke wy niet konden gaen sien / door dien wy in het Lazaretto waeren. Sy maecken / in haere Kercken / oock afbeeldinghen van het Heylige Graf / even als de Latijnen / ende op Paesch-avondt / ofte des Saturdaeghs voor Paesschen / komen sy / nae de middernacht / in de Kercke / nae dat sy haere aengesichten ende handen met waeter hebben gewasschen / het welcke sy noemen den Doop vernieuwen. Daer was met ons in het Lazaretto, een Caloyer van den Bergh Athos, welcke den dienst deede / waer by wy ons lieten vinden. In de Rijcke Kercken sy een Graf met veele vercieringhen / doch onse Caloyer, genoeghde sich / by gebreck van beter te konnen doen / met het bedecken van een banck met een stuck Lywaet / draegende deselve buyten de Kercke / ende nae eenighen Dienst gelesen te hebben / bracht hy de volgende woorden voort / half al singende. CHRISTOS *anesti ek nekron thanatô thanathon pathisas kai tis en tis mnimasi zoin charisamenos*. Dat is / CHRISTOS is van den dooden opgestaen, hebbende de Doodt overwonnen, door de Doodt selve, ende het Leven gegeven aen die geene welcke in het Graf waeren. Ter selver tijdt brachtmen in de Kercke het geene dat het Heylige Graf verbeelde / ende de Caloyer volharde in het doen van den Dienst / een uer gedurende / maeckende veele eerbiedigheden voor het Graf / ende het selve met Wieroock beroockende / herhalende oock dickmaels de woorden CHRISTOS *anesti*, met alle de omstaenders / welcke yder een Wassche keersse in de handt hebben. Daer nae naedert hy / ende maeckt drie teeckenen des Cruyces / buygende oock / soo dickmaelen / met geheel sijn Lichaem / hier op kust hy het Euangelium dat op het Graf leght / soo wel als een Cruyce / op het welcke aen de eene sijde CHRISTOS hangende geschildert is / ende op de andere sijne verrijsenisse uyt het Graf. Daer nae doen alle de Omstanders het selve / kussende oock daer op den Priester welcke den Dienst doedt / herhalende gedurighlijck de woorden van CHRISTOS *anesti*, eyndelijck geeft de Priester de Zegeninge.

Kercke met twee Choren.

Ceremonien der Griecken in de goede Weecke.

De Vrouwen doen het selve / in haer afgescheyden vertreck / want men vindt / by nae in alle de Kercken / sodanigh een plaetse voor haer. De Griecken / gedurende de geheele Paesch-weeck / jae selfs tot aen

Pinxte-

Pinxteren toe / een vrient in de Stadt ontmoetende / welcken sy sedert de goede weecke niet hebben gesien / kussen malkanderen ende segghen CHRISTOS *anesti*, dat is / CHRISTUS is opgestaen. Zijnde dit een oude Gewoonte van de eerste Kercke. Op den Paesch-dagh lesen sy de Liturgie van Chrysostomus, even als op de andere daeghen / alleen herhaeldmen meermael de woorden CHRISTOS ANESTI, ende op het eynde der Misse / komt het Volck ter Communie / naederende tot den Priester / welcke aen de deure voor het Altaer sich onthoudt / in het midden van de afscheydinghe / die 'er is tusschen de Kerck ende het Choor. Die geene / welcke ter Communie komt / maeckt drie teeckenen des Cruyces / ende laet den Priester een boeck op sijn hooft legghen / upt het welcke die dan een Gebedt leest / streckende om vergevinghe der sonden te verwerven / ende den Communicant moet de volghende woorden stillekens segghen. *Pysteuo Kyrie kai omologo oti esi eis alithos o yos tou theou tou Zondos o elthon eis ton Cosmon amartolous sosai ôn protos emi ego.* Het welck oud Grieckseh is / bediedende; Ick gelove, HEERE, en belijde, dat Ghy waerlijck DEN SOONE DES LEVENDIGHEN GODTS zijt, welcke in de Werelt is gekomen om de Sondaren saligh te maecken, van dewelcke ick de voornaemste ben. Als den Priester hem nu de Communie geeft / seght hy het geene volght. *Kyr Petre*, of *Joannis o doulos tou theou, metalambane to timion kai Panagion soma kai aima tou Kyriou imon Jesou Christou, eis afisin tôn amartiôn kai zoin aionion.* Dat is geseght: Heer Pieter, ofte Johannes, nae den naem van de Communicant / Dienaer GODTS ontfanght het dierbare ende seer Heylighe Licchaem ende bloet van ONSEN HEERE JESUS CHRISTUS, tot vergevinghe der sonden, ende het eeuwighe leven. De Grieckken knielen nopt / ende sy ontfanghen al staende / het broot dat in den gheyplighden Wijn geweyckt heeft / het welcke den Priester haer / met een kleyne lepel / in den mont steeckt / welcke sy Lavida noemen. Sy gebruycken gehevelde Broodt tot de Communie / doch in het midden is het woort van JESUS, by verkortinghe uptgedruckt / dienende dat stuckje voor drie ofte vier Persoonen. Het overighe van het broodt / werdt / nae de segeninghe / in een Becken / alle de Omstanders aengeboden / die 'er pder een stuck van nemen / terwijlen sy de handt des Priesters kussen / ende hoewel sy wel weten / dat wy van haere Kercke niet zijn / soo bieden sy het ons evenwel aen. Sy noemen het Antidoron.

Beschryvinghe van de wijse op dewelcke de Griecken communiceren.

Oock sagh ick te Sara een plechtelijckheydt / welcke sy doen ter gedachtenisse van het wonderwerck van JESUS CHRISTUS, doen Hy het Broodt ende de Visschen vermenighvuldighde. Sy hebben eenighen bysonderen dienst voor die dagh / ende de Priester segent in de Kercke een groot Becken met tarwe gevult / die te voren eens opgewalmt is / waer onder men rijs / garst ende rassijnen ofte andere vruchten mengt / nae de gelegenthept der plaetsen. Dimitry Beninzelas gaf my van het geene hy geseghent hadde / onder het welcke oock kornen van Granaten

Ceremonie ter gedachtenisse van het vermenighvuldigen des Broots ende der Visschen.

ten ende kleyn Suycker-werck waeren. Een yder neemt een kleyne handt vol van het geene dat in het Becken is / ende de kinderen verdringhen malkanderen om het over-schot te krijghen. De Griecken maecken dickmaels de figuere des Cruyces / sy herhaelen het selve seven ofte acht maelen gemeenlijck als sy in de Kercke komen / doch noyt minder als drie reysen / om de Heylighe Drie-Eenigheyt te verbeelden. Sy brenghen de handt eerst aen het Voor-hooft / dan aen de rechter ende daer nae aen de lincker schouder / in tegendeel van die van de Latijnsche Kercke / waer nae sy seer laegh bucken. Hier uyt ontstaet de waerheyt van het geen men daer gemeenlijck seght / dat men in de Kercken der Griecken geen honden siet / door dien die beesten geloven dat men soo laegh buckt / om steenen op te raepen / om haer wegh te jaeghen. Haere Kercken hebben het Choor nae het Oosten gekeert / ende sy wenden sich altoos nae die sijde als sy bidden / het sy sy sulcks in de Kercke ofte daer buyten doen. Haere Gebeden soo in de Kercken als elders / bestaen by nae niet als uyt de herhaelde teeckenen des Cruyces / ofte dese woorden / welcke sy binnen mondts mompelen / *Kyrie eleison*, of *Christe Xechorisé mas*, HEERE hebt medelijden; CHRISTE vergeeft ons. Sy bieghten voor de groote Feest-daghen / doch de Boeren ende de Albanoisen sijn te plomp om dat te doen.

Maniere der Griecken om het Cruyce te maecken.

Ick verbleef te Zanten niet anders dan om geleghentheydt te wachten van op my Venetien te konnen inschepen / ende geduerende de seven a acht daghen die ick 'er verbleef nae dat ick uyt het Lazaretto was gegaen / gaf ick raedt aen twee siecken / sijnde ick noch op de Armenische wijse gekleed. Men heeft seven ofte acht Doctoren te Zanten, doch daer sijn 'er maer twee die jaerlijcks loon trecken. De outste was een Jode van seven ende tachtig jaeren / over dewelcke ick geconsuleert wierde / ende door dien men wel sagh dat hy niet langh leven soude / soo boodt men my sijne plaetse aen / ende selfs haer jaerlijcksche Tractement te vermeerderen. De Heer Andreas Cormoy, Soon van een Doctor van Saumur, welcke te Zanten getrout was / raede my sterck haer presentatie aen te nemen. Doch de Liefde tot het Vaderlandt hadde meer macht op my / en deedt my 't Scheep gaen op een Londre met Taback geladen / die roeyen ende seylen konde.

Presentatie aen den Autheur te *Zanten* gedaen.

Vertrek van *Zanten*.

Den eersten dagh leyden wy hondert mijlen in vijf ueren af / ende wy quamen te Pescarda ten ancker / dat een Haeven in Cefalonia is. Het overige van de Reys was soo voorspoedigh niet / want het quade weer deedt ons vijf ende dertigh daghen verslijten / tusschen Zanten ende Venetien, leggende geduerigh open voor de regenvlaghen van de Maendt April / sonder ander deckfel te hebben / als een seyl / dat ons weynigh beschutte. Wy quaemen aen de Eylanden van Sta. Maura, Paxo, Sibota, Courzola ende Liesina; te Rouvigne verlieten wy onse Londre, om dat die nae Ferrara wilde oversteecken. Des anderen daeghs moest het Feest van de Hemelvaert CHRISTI te Venetien gehouden werden / als wan-

Pescarda.

Komste te *Rouvigne*.

wanneer den Hertogh op den Bucentaurus uytvaerdt om de Zee te trouwen. Seecker Engels Edelman die in ons geselschap was / de Heer Dimitry Catiphoros, den Prior van het Lazaretto van Zanten ende ick / dienden haer alle. Sijnde wy te samen van Zanten gekomen van een Barcke welcke met Zee-kreeften geladen was / maeckende de Schipper gissinghe / met het kriecken des daeghs / te Venetien te sijn. Wy vorderden veertig mijlen in minder dan vier ueren tijdts / met een frisschen windt / die eyndelijck omliep / ende ons verplichte te laveren / soodanig dat wy het lossen van het geschut hoorden / soo als wy noch seven of acht ueren van Venetien waeren / doch soo als wy uyt de enghten quamen / om in de Lagunes te loopen / wilde het ongeluck / dat wy in de Bancken verwerden / in dewelcke het weynigh scheelde of wy souden vergaen hebben / sijnde den Noorden windt sterck opgesteecken / ende vindende wy geen middel om 'er uyt te raecken. Het geen het erbarmelijckste was / bestond hier in / dat onsen Schipper / gantsch geen volck by sigh hadde / dan drie Soonen ende een kleyn Soon / ende soo dickmaels als de Barcke tegens de Bancken stiet / dat was of hy soo menighen steeck door sijn hert hadde gekreghen. Hy seyde dat dit niet uyt vreese des doodts geschiede / doch hy was wanhopigh / dat sijn geheele huysgesin in dese swaerigheydt was ingewickeldt. Sy hadden haere riemen gebroocken / door den grooten arbeydt welcke sy hadden aengewendt / om van daer te geraecken / ende al tweemaelen alles laeten drijven. De nacht naderde / ende wy liepen gevaer deselve seer ongemackelijck door te brengen / doch hebbende een Venetiaensche Felloucke, een quartier uers van ons gesien / welcke ons niet bespeurde / soo raedt ick haer deselve om hulpe toe te roepen. Wy hadden grote moeyte eer sy ons hoorden / doch sy quaemen eyndelijck by ons / ende naemen / op ons ernstigh versoeck / een touw dat wy haer toewierpen / ende met kracht van roepen / trocken sy ons / in minder dan een vierendeel uers daer uyt / door enghe diepten / welcke wy / sonder haer / niet souden gevonden hebben. De Heer Dimitry, die meer anghste hadde gehadt dan wy alle / ende die al kleyne gewijde Broodtjens van St. Nicolaus in de Zee hadde geworpen / welcke de Griecken geslooven goedt te sijn om het quade weer te stillen / was de eerste die de handt aen de beurs sloegh / om die goeden dienst te vergelden. Gevaer des Autheurs.

Door dien wy nu uyt de Levant quaemen / soo konden wy niet voor den volgenden morghen aen Landt komen / nae dat de Heeren van de Gesontheydt onse Brieven gesien hadden / waer nae sy ons Practica verleenden / dat is dat sy ons toelieten in Venetien te komen / sonder de Quarantaine te houden. De Heer Patin, Doctor van Parijs / genoeghsaem bekendt door de Boecken van de Aeloudtheydt door hem in het licht gegeven / bevondt sich doenmaels te Venetien, ende ymandt hem gesegt hebbende / dat 'er een Armenier gekomen was / welcke Medalien uyt de Levant braght / ende selfs eenighe kennisse van die dingen hadde. Komste te Venetien. Ontmoetinghe van de Heer Patin.

Soo waeren het ongeduldt ende de nieusgierigheydt om soodanigen persoon te sien / soo krachtigh in hem / dat hy my op de plaetse van Sant Marco quam soecken / alwaer hy my naeulijcks sou gekent hebben / soo ick niet al lacchende tot hem was genadert / als bekende persoonen gewoon sijn te doen. Ick gingh by een goede Weduwe mijn huysvestinge nemen / alwaer ick noch een ander vriendt vondt / genaemt de Heer Azout, welcke niet minder verwondert was / siende my soo verbrandt ende vermomt. Eenighe daghen daer nae quam de Academie van Dodonei by malkanderen / om den Prince van Nieuburgh te behaghen; deselve bestaet uyt festigh Edellupden ende Doctoren / welcke jegenwoordigh voor haer Hooft hebben den Heer Baron van Tassis. Men leest daer gedichten ende andere wercken van verstant / ende sy doen dickmaels de eer aen Vremdelingen / van die daer in te ontfangen / soo als men die dagh deede den Heer Azout van Parijs geboortigh / een seer bequaem Mathematicus ende Sterrekundighe / eenige jaren te vooren hadden sy deselve eere gedaen aen den Heer Patin, ende Vaillant, seer vermaert in de Aeloutheden. Men dacht dat ick waerdigh was datmen my mede die gonste betoonde / door dien ick een groote Reyse uyt Curieusheydt gedaen hadde / ende de Heer Doctor Bon quam my soecken / om my daer in te leyden ende doen aen-nemen / doch ick was niet te huys / sijnde dieshalven niet gewaerschout geweest. Ick gingh de Heer Baron Tassis bedancken voor sijne goedtwilligheydt ende hy deedt my dien dagh in sijn Gondel treden om het Arsenael te besichtighen / het welcke men doenmaels aen den Hertogh van Nieuburg vertoonde. Ick leyde mijn Armenische kleedt te Venetien niet af / ende droegh het selfs tot Lions toe / waer door ick dickmaels eenigh vermaeck genoot. Doende op seeckeren dagh / uyt een nabuerigh huys / twee schotelen voor mijn middaghmael in mijn Logijs brenghen / hoorde ick seeckere Vrouwe segghen / *Questo Armeno vuol ben vivre ancora luy.* Dat is; Die Armenier wil sijn selfs wel tracteren. Sy hadde reden om daer over verwondert te sijn / want die Landtaerdt is seer karigh ende dient sich onder het eeten selden van schotelen.

Academie van Dodonei.

Van Venetien ginck ick nae Padua de Heer Patin besoecken / welcke my anderhalven dagh aen sijn huys hieldt. Ick stelde hem een reepltje voor van negen ofte tien oude Medalien teghens een paerdt dat hy op de stal hadde / ende dat my nut was om mijne reyse te voltrecken. Hy nam sulcks aenstondts met een goede gratie aen / ende ick vertrock van daer met een jongh Edelman van Lyons die van mijne kennisse was / sijnde deselve de Heer Fermond, welcke door het Milanees niet wilde passeeren / ter oorsaeck van den Oorlogh / gelijck ick oock om deselve redenen / vreesende daer en boven / dat indien ick / onder een Levantijnsch ofte Oostersch kleedt / voor een Fransman bekent wierdt / men my voor voor een verspieder soude houden. Ick besloot dan met hem eene wegh te nemen door de Valtoline ende de Grisons.

Vertreck van *Venetien* ende *Padua*.

Den

Den eersten dagh van ons vertreck van Padua, zijnde den 23. May 1676. quaemen wy te Verona slaepen / alwaer wy des volgenden daegs / het schoone Cabinet van Antiquiteyten / natuerlijcke dinghen ende schilderyen / van den Grave Moscardi saeghen; voor desen heeft het Calceolarius toegekomen / dogh geseyden Grave heeft het merckelijck vermeerdert. Ick sagh 'er vijftien Inscriptien / onder dewelck 'er een is / die van de Overwinninge van Marius op de Cimbren bevochten spreekt: die buyten twijffel vals is / hoewel ick niet twijffele of men heeft die voor oprecht gemeen gemaeckt. De andere zijn goedt ende Curieus ende gedruckt in de Historie van Verona. Wy saeghen oock het Amphitheatrum, waer van alle Reys-beschrijvers spreecken / ende noch andere seldtsaemheden die te Verona zijn / gelijck schoone hoven ende Schilderyen. Komste te *Verona*; Cabinet van den Grave *Moscardi*.

Den vier ende twintigsten vertrocken wy wat laet / hebbende onsen tijdt versleten met alle die fraeye dinghen te sien / ende naemen onsen nachtrust vier a vijf ueren van Verona. Wy trocken den volghenden dagh door Peschiera, een Fortresse der Venetiaenen / ende vernachten te Sant Marco, tien mijlen van Bressia. *Peschiera*, *St. Marco* *Bressia*, *Iseo*.

Den 26. aten wy vroeghtijdts te Bressia, ende sliepen te Iseo, op de kant van een Schoon Meir / alwaer de gemeene Valeye begint / welcke noch aen de Venetianen behoordt.

Hoewel wy niet als in de maendt van May waeren / soo hadden wy groote hitte ghevoelt in de vlackten van Verona ende Bressia, doch wy begonden doen onder een ander Climaet te komen dat veel koelder was / tusschen vruchtbare ende dight bewoonde Valeyen. De quade wateren maeckten evenwel dat de lieden daer een leliјcke Couleur hebben / ende groote onderkinnen ofte kroppen krijghen / welcke siechte sy daer le Gouêtre noemen.

Wy voeren met een Barck over het Meir van Iseo, ende quaemen in drie daghen door de gemeene Valeye ende de Valtoline in den inganck van het Landt der Grisons, in een Vleck genaemt Posciavo, alwaer mijn Reys-broeder / hebbende daeghs te voren / geklaeght over pijn in de lendenen / de kinder pockjens begonde uyt te werpen / waer van hy seer sieck was. Ick hielp hem als Vriendt en Doctor / vijf weecken langh / het welcke ons aen dat doorluchtighe Posciavo sal doen ghedencken / datmen ons vleesnat van gesouten vleesch voor onsen siecken maeckte / eer door gebreck als door plompigheydt. Wy wilden geen Wissel-brieven verwachten / maer soo drae hy geresen was vertrocken wy / door dien de Heer Cesar Gaffori, welcke het Geslachte van den Heer Fremond kende / ons van geldt voorsagh / zijnde het onse geconsumeert door dit voorval / ende door de Tyrannije van onsen Apotheker / het welcke ons mede Posciavo al ons leven niet sal doen vergeten. Die gaeuwen baes stelde op de reeckeningh de Flesjens Ptisane, welcke maer een pintjen hielden / teghens vijftien stuyvers / hoewel den uytnemenden Wijn van de Valtoline voor minder als vijf te koop is. Sijn Komste in de *Valtoline* ende in het Landt der *Grisons*. *Posciavo*

reeckeningh buytensporigh sijnde / waeren wy genoodtsaeckt hem voor den Podestar te doen komen / welcke ons iets deedt afkorten. Als wy den Bergh la Berline gepasseert waeren / welcke een halve daghreys van Poscіavo leght / seyde de waerdt daer wy logeerden om ons te troosten / dat hem desen braven Apotheecker / soo wel genepen hadde / dat hy hem in vorige tijden negen Pistoletten hadde doen betalen / voor twee flessen met Laxeserende Ptisane, welcke evenwel waerlijck sijn Vrouwe van seeckere watersucht hadden geholpen; dit deede my dencken aen de aerdighe Beschrijvinghe die seecker Doctor van Parijs van een Apotheecker plachte te maecken; *Est animal*, seyde hy / *bene faciens partes & lucrans mirabiliter*; Dat is geseght; Het is een Dier dat sijne Reeckeningen wel maeckt ende wonder veel windt. De onse hadde my oock al spottende geseght / dat'er drie plaetsen in de Wereldt waeren / in dewelcke de luyden van sijn handtwerck / de Vremdelingen braef het vel afstroopten / ende haer reeckeningen hoogh stelden / te weten te Florencen, te Geneven ende te Posciavo.

Beschryving van het Land der *Grisons*. De Grisons, welcke die geene sijn die de oude Rhæti noemen / soo wel als haer Landt Rhætia, wonen tusschen Gebergten in ende in Landen die seven maenden in het jaer met sneeuw sijn bedeckt. Wy saeghen deselve noch vallen in de Maent van Junius / doen wy te Posciavo waren / doch dat gedeelte van haer Land dat de Engadine wert genaemt / is veel kouder ende ruwer dan de andere. Alles is'er evenwel bewoont / ende men kan naeulijcks een half uer voort trecken / sonder een goet Dorp te vinden / hoewel in het Landt by nae niet en valt dan gras ende hoy / doch het treckt wijn uyt de Valtoline, tarw uyt Chiavenna, ende geldt van de Spaenssen.

Een dagh reysens eer wy te Coire quaemen / ginghen wy de Mineraele waeteren van S. Mauricius drincken / die de Switsers des Somers gaen nuttighen. Deselve sijn yserachtigh ende vitrioolachtigh / ende oock seer koel / hoewel men die aen de welle eenighe bobbelen siet opwerpen. Acht daeghen voor onse komste was'er een Synode gehouden van alle de Grisons, in het welcke hondert ende veertigh Predikanten verschenen.

Natuerlijke watervallen. In die Gebergten sijn wonder schoone Waetervallen / welcke van de Alpes komen afschieten / ende het is te verwonderen datmen op die verhevene plaetsen veel kleyne Meiren vol visch siet / ende voor al kleyne Doornen welcke redelijck delicaet zijn.

Komste te *Coire*. Verlaetende die weghen / welcke als Musijck-noten gesteldt zijn / daeltmen af nae Coire, Hooft-stadt der Grisons. Wy quaemen daer in vier kleyne daghreysen van Posciavo. Daer ter plaetse werden de Staten van de drie Liguen der Grisons gehouden / welcke men noemt de *Engadine*, Het huys Godts ende de Graeuwe ofte Grijse Ligue. Wy vernaemen daer nae twee dinghen / van dewelcke wy al yets te Poschiavo hadden verstaen. De eene was van die Ballen welck men in de

de Maeghen der Kamelen vindt. Sy sijn soo groot als een kaetsbal/ ende selfs somwijlen grooter. De Hooghduytschen noemen die Kemskouguel, ende segghen dat sy haer daer van met voordeel bedienen/ even als van Lapis Besoar, welcke op deselve wijse groeyde in de maeghen van seeckere Indische Geyten. De Heer Cesar Gaffori seyde my/ dat hy die dickmaels gehadt hadde/ en beloofde my 'er eenighe toe te senden. Het tweede daer wy nae vernaemen waeren de Alpische Katten/ welcke in die quartieren gevonden werden. Sy hebben by nae de grootte van een Bunssingh. Men verseeckerde ons van de waerheyt van het geen wy hadden hooren segghen/ dat die dieren/ voorraet van Hoy/ teghens den winter/ in den somer/ opdoende/ soo wel als van andere kruyden die sy nodigh hebben/ om sulcks te gemackelijcker te doen/ een van deselve sich als een harre laet gebruycken/ leggende op den rugghe/ met de voeten om hoogh/ daer mede hy het hoy vast houd/ ende dat den ander te gelijck voor karreman ende Paert speelt/ treckende den legghenden by de staert voort tot voor haer hol/ waerom men gemeenlijck siet dat sy kael op den rugghe zijn. Ballen in de Maghen der Kamelen. Vremde Alpische Katten.

Van daer tot aen Zurich heeft men niet dan Vlackten tusschen het Geberghte/ ende Meiren welcke men moet overvaeren/ wy leyden die wegh in drie daeghen af/ reysende als lieden die sich niet vermoeyen willen. Wy trocken over den Rhijn twee ueren van Coire, ende passeerden met een Barck het Meir van Wallestadt, waer nae wy langs dat van Zurich trocken/ alwaer de jongens sich versaemelden om ons te bekijcken/ siende daer weynigh luyden in Armenische klederen passeren/ soo als ick was toegestelt. De Stalknecht van de Herberge den Veghen daer wy logeerden/ deedt haer vertrecken/ haer doende geloven dat wy Tijghers ende andere Oostersche Beesten mede brachten/ ende stelde haer daer op uyt tot den volghenden dagh. Komste tot Zurich.

Hoe verandert ende verbrant dat ick was/ soo kende my evenwel de Heer Morel (die van mijne oude kennisse was en sich daer bevond) soo als ick in het huys trad/ ende hy quam my omhelsen. Ghy kond wel dencken dat wy ons dien avont onderhielden van veele bysonderheden/ want hy is de grootste Liefhebber van fijne Plaeten ende Medalien van geheel Zwitserlandt.

Des anderen daeghs trock ick een Frans kleedt aen/ om door de Stadt te gaen wandelen; Ick gingh de Heer Suycer besoecken/ die meer Griecksch kan als geheel Griekenlant/ ende de Heeren Lavater, soo de Vader als den Soon/ voornaeme Doctoren in de Medicijnen/ welcke ick oock voor desen gekent hadde. Sy vertoonden my twee kinders doots-hoofden/ die geboren waeren met de ooghen by nae op de harssen-panne/ ende dan noch een van een man/ van het welcke de binnenste taeffel gebroocken was/ hoewel men het aen de buytenste niet sien konde. Hy hadde al spelende een bal op het hooft gekregen/ ende men dorst hem niet trepaneren/ door dien men buyten geen breuck Sonderlinge doots-hoofden.

sagh/ doch hy bestierf het. Daerom is het oock dat Hippocrates dis Breucke ξυμφορά, noemt/ dat is een ongeluck. Ick hebbe dit hier wel willen aenmercken / door dien 'er lieden zijn/ welcke sich niet konnen inbeelden dat dit moghelijck is. Sy vertoonden ons oock het scheenbeen van een kint van ses jaeren / het welcke als een Boghe gebogen was door de kracht der stuppjens. Dit deedt in my versterchen de schoone Medische aenmerckinghe / welcke mijn Neef Carel Spon heeft gevonden / in de Memorien van de Heer Gras, Doctor van Lyons, in dewelcke men siet hoe dat de gebeenten haere vastigheyt konnen verliesen / ende sich somwijlen krommen in plaetse van te breecken. Door dien dit nu een wonderlijcke saecke is / soo wil ick u deselve mede deelen / want hoewel ick een Reys beschrijve / soo behoor ick evenwel geen swaerigheyt te maecken / het verhael daer van af te breecken / door digressien van dese Natuere / welcke strecken om den Leser wat te doen rusten / op den wegh dien men hem over de Geberghten ende Steenrotsen doet afleggen.

Wondere voorvallen in het Gebeente der menschen.

Verhael van een boven gewone sieckte, door een Chirurgijn van Sedan.

„ DE nieusgierigheyt van veele verstandighe Persoonen / heeft ge-
„ maeckt dat sy eenige van mijne vrienden hebben versocht / dat sy
„ my wilden bidden een verhael op te stellen / van een wonderlijcke ende
„ vreemde saecke in dese Quartieren voorgevallen. Ick hebbe geoor-
„ deelt / dat ick tot haere voldoeninge / genootsaeckt was by geschrift
„ te stellen / het geene ick met mijne eygene ooghen en handen gesien
„ ende getast hebbe / als oock dat de Maeghen van den overledenen/
„ my daer van bysonderlijck hebben geschreven / het welcke kan beve-
„ stight werden door het getuygenisse van veele lieden die noch leven.
„ In het jaer 1651. den 25. Januarii is Pieter Siga, Borger van
„ Sedan, op den Ouderdom van twee ende dertigh jaeren / nae dat hy
„ twee jaeren of daer omtrent bedtlegerigh hadde geweest / t'eenemael
„ onmachtigh sijnde sich op te houden. Dese swackheyt hadde tot een
„ voorlooper eene die soo swaer niet was / hebbende hy eenighen tijd
„ te voren in het bedde geleghen door een scherpe pijne in eene van de
„ enckelen / welcke opwaerts klimmende hem de knie seer travailleer-
„ de / ende daer nae de voeginghen van de dyen / sodaenigh dat /
„ nae dat hy langhen tijdt / sonder eenighe verlichtinghe / daer raedt
„ toe hadde gedaen / hy sich van krucken moeste bedienen / om te gaen/
„ het welcke by nae een jaer duerde.
„ Eyndelijck soo verviel hy in de geseyde onmacht van niet te kon-
„ nen gaen / ende hy was gedwongen het bedde te moeten houden / tot
„ aen de uere van sijn dood toe. Geduerende alle dien tijdt / hadde hy
„ alles dat men met ziel ofte Lichaem doen kan in sijn macht / uyt-
„ gesondert het geene afhanght van de vastigheyt van het Gebeente/
„ het welck van hardt ende vast / soo als het eerst was / allenckens

„ sacht

,, sacht ende weeck wiert / wijckende voor het gevoel. Sodaenigh dat
,, sijne Beenen / sijne dyen ende sijne armen in verscheydene figueren
,, konden gelegt werden / het sy recht / krom ofte hoeckigh / al nae dat
,, men die voeghde. Eyndelijck wierden soo weeck / dat de Musculen
,, sich nae haer oorspronck vertreckende / sonder eenighsins wederhouden
,, te werden / de dyen van die mensche / welcke te vooren van een schone
,, ende rijcke gestalte was en welgemaeckt van vel / soodaenigh verkort
,, wierden / dat hy naeulijcks een halve voet lengte hadde / van de knye
,, af tot aen het bovenste van sijn billen / soo als ick sulcks dickmaels
,, gemeten hebbe / sijnde de andere gedeelte des Licchaems / nae propor-
,, tie / mede soo ingetoghen. Soodaenigh dat weynigh voor sijne doot /
,, hy van sijne voetsolen af / tot aen de kruyne sijns hoofts toe / niet ho-
,, gher was als een kint van vier jaeren. De Beenen van sijne Borst /
,, resen in de schuynte op / als die van een maeghere vogel. Het hooft en-
,, de aensicht waeren by na soo ront als een Bal geworden / ende gedue-
,, rende alle den tijdt die hy te bedde lagh / hadt hy niet dan een servet op
,, het lijf tot sijn decksel. In het begin van die sieckte was de pijn seer
,, scherp / doch die van de twee laetste jaeren was verdraeghlijck / ende
,, den eetlust en vergingh hem niet dan twee daegen voor sijn doot. Siet
,, daer nae waerheyt het geene ick gesien ende verstaen hebbe.
,, Was geteeckent ,, A. BAUDA. Chirurgijn tot Sedan.

Van Zurich quaemen wy te Baden, daer de vermaerde warme Bad-stoven zijn / ende alwaer de vergaederinghe van de dertien Cantons wert gehouden / sijnde die doenmaels by malkanderen. Den volgenden dagh passeerden wy de Reviere de Aar te Aarou, ende quaemen des anderen daeghs te Basel, alwaer my de Heer Passavant, aen dewelcke ick de eere hebbe vermaeghschapt te sijn ons seer wel onthaelde / jae ick kan seggen / voor my niet dan al te wel / die de droghe ende sobere ciere van de Oostersche Landen gewent was / alwaer men niet weet wat iets smaeckelijcks is. Ick was ten hooghsten verblijd het Cabinet van Curieusheden van de Heer Fesch weder te sien / het welcke ick ses jaeren te voren besichtight hadde / in mijne Reyse nae Duytslandt. Wy verbleven te Solcurre ende te Bern maer eenighe ueren / ende mijn Macher ende ick verdubbelden onse schreden / even als een steen / welcke in de lucht geworpen zijnde / met des te meer kracht nederdaelt / hoe die meer nae den gront naedert.

Komste te Baden. *Aarou.* *Basel.* *Solcurre.* *Bern.*

Wy saeghen in het voor by rijden / ende sonder van de paerden te treeden / de Capelle van Mourat, in dewelcke het Gebeente van de Bourgognons rust / die door de Switsers verslaghen wierden. Wy hielden ons middaghmael te Avanches, ende verstonden 'er met leetwesen / datmen een Vloer op de Mosaïsche wijse ghemaeckt / geheel bedorven hadde. Men hadde deselve ontdeckt op het eynde van het jaer van 1674. dighte by de Stadt / hebbende die geene / welcke daer aen arbeyden / alles het onderste boven geworpen / door dien sy meenden daer een schat te vinden. Sommige welcke het gesien hadden eermen het sodanig mishandelde seyden

Avanches.

den ons dat 'er verscheyde afbeeldinghen van Vogelen waeren/ nevens veele verdeelinghen/ ende datmen daer letteren sagh/ uyt kleyne samen-gevoeghde steentjens bestaende/ die den naem der Consuls uytdruckten/ onder welcker Regeringhe dat gebouw/ het welcke in allen schijn een Tempel geweest is / was ingewijdt. Sie hier het geen men in een ronde figuere las;

POMPEIANO ET AVITO
CONSULIBUS KAL. AUG.

Waer uyt men verstondt dat die inwijdinghe was geschiedt/ onder het Borgemeesterschap van Pompejanus ende Avitus, welcke in bedieninghe waeren in het jaer ons Heeren 209. ten tijden van den Keyser Severus; andere seyden my dat 'er stondt KAL. JAN. doch dat is van weynig gewichte.

Payerna ofte *Paterlingen.* Treckende door Payerna, dat de Duytschers Peterlingen noemen; saeghen wy den Sael/ diemen wil dat die van Julius Cæsar soude sijn. Het is een Sadel met een harnas ende de Leersen alle van een stuck aen malkanderen/ alles van stael ofte yser waer in den Ruyter/ op een aerdige wijse gekoffert sat/ ende ick geloove dat het daer niet gemackelijck viel uyt te komen. Het is een werck der Gotthen ende niet der Romeynen/ want men heeft noyt in de oude gedenckteeckenen sodanighe Saedels gesien/ behalven dat 'er stijgh-beugels ende sporen aen sijn/ welcke de Romeynen noyt gebruyckt hebben.

Komste te *Geneven*. Wy quaemen te Geneven/ in twee kleyne dagh-reysen/ van Payerna af/ ende willende niet op de straet gaen met mijne Griecksche kledinge/ soo bleef ick in de Herberghe rusten/ hebbende alle de seldtsaemheden van die Stadt/ voor desen met gemack besichtight/ ende veel Aal-oude Inscriptien welcke wel een bysonder Boeck souden verdienen. Eyndelijck quaemen wy geluckighlijck te Lyons, alwaer ick GODT aenstondts danckte/ dat hy my geduerende mijne Reyse van twee ende twintigh maenden/ voor alle ongemacken hadde bevrijdt/ aen dewelcke de ervarentheydt doet sien dat de Reysigers onderworpen/ overdenckende nu met vermaeck de schoone dingen die ick gesien hebbe. De Heer Wheler heeft meer als duysent seldtsame planten van sijne Reyse medegebragt/ ende ick keer weder/ beladen sijnde met meer dan twee duysent Inscriptien/ soo in Italien als Grieckenlandt ghevonden/ die noyt in onse Boecken gesien sijn.

en van daer te *Lyons*.

Besluyt van het werck. Wy hebben te saemen omtrent vijftigh met de handt geschrevene Boecken versamelt/ ende meer als ses hondert Aeloude Medalien, onder dewelcke veele Historische ende Geographische sijn/ om de Steden te leeren kennen/ van welcke ick/ in dit verhael/ gewagh maecke.

EYNDE van het SESDE ende laetste BOECK.

RE-

REGISTER

DER

Voornaamste Saken.

Ss

Doods

— dwa-

EYNDE.

CATALOGUS
Van
BOECKEN

Die Gedrukt en te bekomen zijn

By JAN TEN HOORN.

In Folio.

HIstorien van zaken van Staat en Oorlog, voorgevallen in de jaren 1669. tot 1679. of sluiten der Nimweegse Vrede, met Figur.

Vervolg van zaken van Staat en Oorlog, beginnende 1679. en eyndigende 1686. Zynde het tweede Stuk van het voorige op het vervolg der Historien van de Heer *Lieuwe van Aitzema*.

In Quarto.

ALle de Philosofische en Medicinale Werken van de Heer *C. Bontekoe*. 2. voll.

Leven en Daden der doorluchtige Zee-Helden van Nederl. met Fig.

Burnet Historie der Reformatie van de Kercke in Engeland, met Figuren. 2. voll.

D. de Toict Hollands Heyl en Rampen.

Naukeurige Beschryvinge van het Nieu-gevonden Louis-land, in West-Indien.

Historie van Barbaryen, en desselfs Zee-Rovers, met Figuren.

S. de Vries Nauwkeurige Beschryvinge van de Wonderen op en in de Zeen, Rivieren, &c.

Volmaakte Koopman, waar in de gantse Koophandel vertoont wert.

Amerikaanse Zee-Rover, met Figuren.

Naeukeurige beschryving van Oud en Nieuw Groenland.

Iacob Spon, gedenkwaerdige Reis, door Italien, Dalmatien, Griekenland, en de Levant, met Figuren.

Seer kurieuse manier der Papier-sny-konst.

Leven en Daden des Koninks van Polen, en Turkse Oorl. met Fig.

Historie van Lap-en Finland, en der selver Toveryen, met Figuren.

ALle de Werken van den beroemden *Francois Rabelais.* 2. voll.
I. Barklay d'Argenis, vertaalt door *Glasemaker*, met Figuren.
---- 't Vervolg, en ook sijn Satyricon, beyde met Figuren.
Naeukeurig Reysboek door de 17. Provintien, Duytsland, Vrankrijk en Engeland, met een korte beschryving der selver Steden en voornaamste Herbergen.
F. Heermans Gulde Annotatien, de 28ste Druk, de helft vermeerdert.
S. van Rustings Volgeestige Werken.
De Geestige Werken van *Ian Soet Amsterdammer.*
I. Paffenrodens, en *Overbeeks* geestige Werken.
P. Rabus en *S. Hoogstratens* Rijm-oeffeningen.
Fockenburgs Afrikaansche Thalia.
L. Smids Roomse Keysers. --- Keyserinnen. --- Postul. of Debusjant.
S. Blankaart, Nieu-lichtende Praktijk der Medicynen, derde Druk.
---- Konst-kamer der Chirurgie ofte Heel-konst. Twede druk.
---- Nieuw Hervormde Anatomie, gebouwt op de waarachtigste gronden deser Eeuwe, met kostelyke Figuren. Twede druk.
Idem ook in 't Latyn.
---- Lexicon Medicum twede druk op de Pars.
---- Collectanea, of Hollands Jaar-Regifter, 3. stukken.
---- Institutie der Medicynen. --- Idea Praxeos Medicæ.
---- Verhandeling van de Scheurbuik, Jicht en Fermentatien.
---- Nauwkeurige verhandeling van 't genesen der Podagra.
---- Kinder-siekten.
---- Vande Rupsen, Wormen, Maden en vliegende Dierkens.
H. Overkamp, Nieuw-beginsel tot de Genees- en Heelkonst.
---- Nieuw Opbouw der Chirurgie.
---- Over het twede Boek der beginselen van Cartesius.
I. Verbrugge Zee-en Land-Chirurgie, seer dienstig voor de Chirurgyns.
Guilmeau CXIII. Gebreken der Oogen.
L. Lemery Chimiste Stookhuys.
Lansilot Brandende Salmander, of Ontledinge der Chimale stoffen.
P. Barbette Medicinale Werken met de Praxis, en Note van Dekker.
Vienus Twaalf Handgrepen der Genees- en Heelkonst.
Hornii Ontleed- en Heelkonst.
Stalpert vander Wiel 100. Aanmerkingen der Genees- en Heelkonst.
Nieuw Licht der Apothekers en Distilleer-konst.
Alberding Gebruik en Misbruik der Medicamenten, op de Pars.

C. Bon-

C. Bontekoe Nieuw-bewys van d'Algemeene Twyffeling.
---- Verscheyde Tractaten.
Stokhoven Bereysde Oosten, met Figuren.
Van Dijks Naukeurige Geraamt-beschryving der Dieren, met Fig.
Th. Willis Nieuwe verhandeling van de Koors en Wateren.
Natuurlik Toverboek, met over de 800. rare Konsten, derde druk.
S. de Vries Vrankryks Kerkelyke en Wereldlyke staat.
---- Goude Spreuken der Martelaren.
F. R. à Weile Noachs Prophetien.
A. van Wenigem ryke en zalige Erffenisse der Kinderen Gods.
Fransse Tiranny, gepleegt in Nederland, met Figuren.
K. Verlooven Gezangen des Ouden en Nieuwen Verbonds.
---- Stephanus eerste Christen, bloed-getuygen Treurspel.
Deurhof Beginselen van Waerheid en Deugd.
--- Voorlering van de H. Godgel. --- tegen *Dackeri* overtuig. kragt.
Plinius van de Dieren. Lust-hof der Goddelijke Historien.
Geslagt-register der Princen van Oranje. Toneel der Vuurwerken.
Het afgerukte Mom-aansicht der Jesuiten.

In Twaalven.

Alle de Werken van *Lucianus*. 2. vol.
Cleopatra. 6. vol. met Fig. N. Druk.
Satyrische Wonder-gesichten, na de trant van de Spaense Droomer.
Magirus Almanaks Heyligen. 2de Druk.
Laurenberg 600. Historien. Vyfde druk.
Den Persiaanschen Bogaart.
Den Persiaensen Secretaris.
De Valse Cleli.
De Wonderlijcke Vryagie, van de Princes van Kleef.
Nieuwe verhandeling, van de Hoofse welgemaniertheit. Vierde Druk.
Praktijk der Valse Kaartspelers. 2de druk.
J. Hennin Historie van de Vijf zinnen.
—— Dwalende Liefde, met Figuren.
Staetkunde van Vrankrijk.
Turkse Slaverny.
Amsterdamse Apotheek. Vierde druk.
Oost en West-Indische Waranden, vervattende dessels Leef en Heelkonst.
Cartesiaanse Redenkonst, of verhandeling van de Ziel der Beesten.
Clauberg over de beginsels van Cartesius.
Wonderlijk leven van 't Bolonois hondje.
Het Wonderlijk Leven, van de Land- en Zee-Heldin, met Figuren.
Historie van 't Queesten in Tessel-Land.
Verhael van de Oproer tot Messina.
Het Leven van de Doorlugtige Gaudief.
Wondergeval van Baysadech Cham, met Amarina en Selina, Persise geschiedenis.
Davids Herders Tasse, gevult met Werpsteenen van Gebeden.
En voorts andere Duytze Boeken meer.

E Y N D E.

[illegible]

[illegible] Bericht [illegible] und Figuren.

[illegible]

[illegible] gehalten.

[illegible]